Bundel - Politieke Avond van 12 februari 2020

Agenda bijlagen

Raadskamerindeling 12 februari 2020

1.RZ 18.45 uur - 20.15 uur: Agenderingsverzoek "Jongeren en overmatig alcohol en drugsgebruik" (expertmeeting)

Locatie: Raadzaal

- Behandeladvies 12 februari 2020
- Agenderingsverzoek "overmatig drugsgebruik" van de fracties van VVD en D66
- Behandelresultaat "Informerende ronde vrij inspreekrecht De heer Onstein, voorzitter bouwspeelplaats de Leuke Linde" d.d. 30 oktober 2019
- Behandelresultaat Rondvraag en Mededelingen d.d. 27 maart 2019
- Behandelresultaat Rondvraag en Mededelingen d.d. 3 juli 2019
- Toezegging 510 Rondvraag en Mededelingen 2019 d.d. 3 juli 2019
- Behandelresultaat 12 februari 2020

2.RS 18.45 uur - 20.15 uur: Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling

Fase: meningsvormend (1) vervolg
Locatie: Rijnstroom

- Behandeladvies 12 februari 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling
- Raadsvoorstel "Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling"
- Aanvullende bijlage - Plan van aanpak woningbouwontwikkeling
- Bijlage 1 - Planningslijst per 1 maart 2019
- Agenderingsverzoek "Regionaal woning onderzoek" van de fractie SP
- Raadsbrief "Woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen", d.d. 05-11-2019
- Bijlage 1 - Woningmarktonderzoek Regio Arnhem-Nijmegen 2019
- Bijlage 2 - Factsheet gemeente Arnhem
- Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. F. van den Berg
- Presentatie - Woningmarktonderzoek Arnhem
- Behandelresultaat 15 januari 2020, informatieve behandeling
- Beantwoording Art. 44-vragen inzake "Prestatieafspraken 2020", d.d. 21-01-2020
- Behandelresultaat 22 januari 2020, meningsvormende (1) behandeling
- Behandelresultaat 12 februari 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling

3 20.15 uur - 20.30 uur: Pauze

4.LF 20.30 uur - 21.30 uur: Vrij inspreken de heer Voerman over werkruimtes creatieve sector

Locatie: Landgoed/Festival

- Behandeladvies 12 februari 2020
- Raadsbrief "Onderzoek Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem", d.d. 09-07-2019
- Bijlage 1 - Rapport Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem (Bureau BUITEN 25 juni 2019)
- Bijlage 2 - Bijlagenrapport (Bureau BUITEN 2 juli 2019)

5.RZ 20.30 uur - 22.00 uur: Visie Nieuwe Haven

Fase: meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

- Inbreng Stichting Arnhems Peil & Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven "Overzicht gemiddelde waarde ligplaatsen in de gemeente Arnhem"
- Inbreng Stichting Arnhems Peil & Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven "Uitwerking van de 12 oplossingen voor het woonbotendossier en Visie Nieuwe Haven"
- Behandeladvies 12 februari 2020, meningsvormende (1) behandeling

concept-amendement "Vinger aan de pols; laat niemand zinken" (20A20) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij

Raadsvoorstel "Visie Nieuwe Haven"

Bijlage 1 - Visie op de Nieuwe Haven

Bijlage 2 - Voorgeschiedenis woonboten en de zoektocht naar nieuwe locaties van 2000 tot heden

Bijlage 3 - Brief aan de eigenaren van woonboten naar aanleiding van het besluit van het college van B&W

Bijlage 4 - Ligging woonboten (luchtfoto's)

Bijlage 5 - Begrotingswijziging

Brief inzake "Raadsvoorstel Visie Nieuwe Haven inzake Spaander Gemeente Arnhem" d.d. 27-01-20

Link naar '2020-02-02-arnhemspeil-inbreng-video-woonbotendossier-gemeente-arnhem-tbv-behandeling-visie-nieuwe-haven'

Inbreng Stichting Arnhems Peil & Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven voor de rondetafelgesprekken t.b.v. de Visie Nieuwe Haven

Bijlage 1 - 2020-01-27-vangoud-brief-inzake-raadsvoorstel-visie-nieuwe-haven-inzake-spaander-gemeente-arnhem

Bijlage 2 - 2020-02-03-arnhemspeil-awn-reactie-op-inbreng-college-en-ambtenaren-gemeente-arnhem-voor-de-rondetafelgesprekken-tav-de-visie-nieuwe-haven

Bijlage 3 - 2018-11-09-arnhems-peil-masterplan-4-bestemmingsplan-gebiedsontwikkeling-stadsblokken-meinerswijk-gemeente-arnhem

Schriftelijke inspraakreactie van W. Verberck

'Inspraakreactie hr. Jan Fransen' - 1

'Inspraakreactie hr. Jan Fransen' - 2

'Inspraakreactie hr. Jan Fransen' - 3

Schriftelijke inspraakreactie van mw. M. Spaander

Schriftelijke inspraakreactie van dhr. J. Spaander

Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. H. Wijninga

Behandelresultaat 5 februari 2020, informatieve behandeling

Behandelresultaat 12 februari 2020, meningsvormende (1) behandeling

Schriftelijke reactie van mw. P. Eikelkamp n.a.v. behandeling van "Visie Nieuwe Haven" d.d. 12-02-2020

Schriftelijke reactie van dhr. G. Elfrink op de schrfitelijke bijdrage van mw. P. Eijkelkamp d.d. 13-02-2020

6.RS 20.30 uur - 22.00 uur: Agenderingsverzoek "Wat willen ze zelf!" (Een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen / expertmeeting)

Locatie: Rijnstroom

Behandeladvies 12 februari 2020

Schriftelijke reactie van Villa Klarendal op Rapport Bureau Beke "Wat willen ze zelf!", d.d. 11-02-2020

Agenderingsverzoek "Wat willen ze zelf!" van de fracties PvdA, GroenLinks, Arnhemse Ouderen Partij, Arnhem Centraal en SP

Raadsbrief "Voorzieningenbehoefte binnen doelgroep dak- en thuislozen", d.d. 08-10-2019

Bijlage - Onderzoeksrapport: 'Wat willen ze zelf' september 2019, Bureau Beke

Art. 44-vragen inzake "Onderzoek onder daklozen" d.d. 13-10-2019

Beantwoording college Art. 44-vragen inzake "Onderzoek onder daklozen", d.d. 29-10-2019

Art. 44-vragen inzake "Aanvullende vragen onderzoek onder daklozen" d.d. 14-10-2019

Beantwoording college Art. 44-vragen inzake "Aanvullende vragen onderzoek onder daklozen", d.d. 29-10-2019

Art. 44-vragen inzake "Aanvullende vragen onderzoek onder daklozen - vervolg", d.d. 13-11-2019

Beantwoording Art. 44-vragen inzake "Aanvullende vragen onderzoek onder daklozen - vervolg", d.d. 10-12-2019

Raadsbrief "Toezegging over "pilot Respijt- & Time-out voorzieningen" d.d. 22-10-19

Raadsbrief "Stand van zaken verbeteracties uit onderzoek voorzieningenbehoefte dak- en thuislozen", d.d. 14-01-2020

Bijlage - Flyer Eerste Hulp bij Dakloosheid

Bijlage - Kamerbrief terugdringen daklоosheid

Eindrapport 'Onderzoek werking permanente daklozenopvang Arnhem' van Andersson Elffers Felix

Presentatie - Bureau Beke "Wat willen ze zelf?"

Art. 44-vragen inzake "Daklozen met ghb-verslaving geweerd uit de nachtopvang", d.d. 17-09-2019

Beantwoording college Art.44-vragen inzake "Daklozen met ghb-verslaving geweerd uit de nachtopvang", d.d. 08-10-2019

Behandelresultaat 22 januari 2020

behandelresultaat 12 februari 2020

7.RZ 22.00 uur - 23.15 uur: Bomenplan Arnhem

Fase: meningsvormend (2) vervolg
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 12 februari 2020, 2e meningsvormende (2) behandeling

Memo van wethouder Bouwkamp: Technische memo naar aanleiding van voorgenomen Amendement 'Geen dubbele regels ecologie' (20A17) d.d. 11-02-2020

amendement "Ecologische kwaliteit in de kadernota bomen" (20A07) van de fractie Partij voor de Dieren

amendement "Baas in eigen tuin" (20A08) van de fracties VVD, D66, Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij

amendement "Redactionele wijzigingen" (20A11) van de fractie ChristenUnie

amendement "Behoud gezonde bomen gaat voor zichtlijnen" (20A13) van de fractie Partij voor de Dieren

amendement "Allergie is soms ernstige hinder" (20A14) van de fracties D66 en Arnhemse Ouderen Partij

amendement "Meetbare doelen" (20A15) van de fracties D66, Partij voor de Dieren en Arnhemse Ouderen Partij

amendement "Lanen zichtbaar bij nieuwe aanplant" (20A16) van de fracties D66 en Arnhemse Ouderen Partij

amendement "Geen dubbele regels ecologie" (20A17) van de fracties D66 en Arnhemse Ouderen Partij

amendement "Duurzame energie is ook waardevol" (20A18) van de fracties D66 en Arnhemse Ouderen Partij

amendement "Ambitieuze doelen" (20A19) van de fracties GroenLinks en PvdA

motie "Communicatie Bomen Stad" (20M14) van de fractie Arnhem Centraal

motie "Betrokkenheid bewoners bij bomen" (20M18) van de fracties Arnhemse Ouderen Partij, D66, PvdA en VVD

motie "Moratorium kan (nog) niet worden opgeheven" (20M19) van de fracties Partij voor de Dieren en Arnhemse Ouderen Partij

motie "Boom weg dan snel weer een nieuwe (20M29)" van de fractie PvdA

motie "Een diversiteit aan bomen" (20M30) van de fracties PvdA en GroenLinks

motie "Meer bomen voor het zelfde geld" (20M31) van de fracties PvdA en D66

motie "Teken voor elke kap" (20M33) van de fractie SP

motie "Minimaal 10.000 extra bomen in Arnhem" (20M34) van de fractie SP

motie "Van pachtgrond naar (voedsel)bos" (20M35) van de fractie Partij voor de Dieren

motie "Belofte maakt schuld. Betrouwbaar zijn naar inwoners Elderveld" (20M38) van de fractie SP

Beantwoording technische vragen inzake "Bomenplan Arnhem"

Raadsvoorstel "Bomenplan Arnhem"

Bijlage 1 - Bomenplan 2019

Bijlage 2 - Evaluatie deregulering kapvergunning 1 Verschil boomaantal buurten Arnhem

Bijlage 3 - Evaluatie deregulering kapvergunning 2 Verschil kroonoppervlakte buurten Arnhem

Brief van Arnhemse Bomenbond "Verzoek wijzigen Bomenplan Arnhem", d.d. 03-11-2019

Zienswijzenrapport "Bomenplan Arnhem"

Schriftelijke inspraakbijdrage dhr. S. de Nie

Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. H. van den Bos

Schriftelijke inspraakbijdrage van mw. A. Ferwerda

Schriftelijke inspraakbijdrage dhr. M. Bosch

Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. S. Fonk

Schriftelijke inspraakbijdrage van mw. T. Chabot

Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. F. van den Berg

Behandelresultaat 11 december 2019, informatieve behandeling

Schriftelijke reactie mw. T. Chabot op Bomenplan Arnhem

Schriftelijke reactie dhr. A. Meijssen op Bomenplan Arnhem

Schriftelijke reactie dhr. E. Wiessenberg op Bomenplan Arnhem

Behandelresultaat 15 januari 2020, meningsvormende (1) behandeling

Behandelresultaat 22 januari 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling

Onderzoek Cobra - Verschil in aantal bomen en kroonbedekking (2006-2018)

Behandelresultaat 5 februari 2020, meningsvormende (2) behandeling

Schriftelijke overwegingen van dhr. A. Meijssen & mw. T. Chabot op Bomenplan Arnhem

Schriftelijke overwegingen van mevr. A. Ferwerda en dhr. J.Blasweiler (Arnhemse Bomenbond) op Bomenplan Arnhem

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 19-02-2020

8.RS 22.00 uur - 23.15 uur: Contourennotitie Versterking regionale samenwerking regio Arnhem Nijmegen - Informatieve bijeenkomst

De raad is al een aantal malen op de hoogte gesteld van het verloop van het proces Versterking Regionale Samenwerking, wat als doel heeft tot een intensievere vorm van samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen te komen. In 2 radenbijeenkomsten heeft u, op persoonlijke titel, uw mening kunnen ventileren. De Stuurgroep, die het proces leidt, biedt nu - via alle colleges van B&W - de gemeenteraden de Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen aan, met de nadrukkelijke uitnodiging deze in de raden te bespreken. De opbrengst van deze besprekingen wil de stuurgroep betrekken bij het opstellen van de definitieve voorstellen.
De Stuurgroep heeft aangeboden bij uw bespreking van de Contourennotitie aanwezig te willen zijn om e.e.a. te kunnen toelichten.
Locatie: Rijnstroom

Behandeladvies 12 februari 2020, informatieve behandeling

Raadsbrief "Contourennotitie Regio Arnhem-Nijmegen", d.d. 21-01-2020

Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief stuurgroep versterking regionale samenwerking

Bijlage 2 - Contourennotitie Regio Arnhem-Nijmegen d.d. 11 januari 2020

Behandelresultaat 12 februari 2020, informatieve behandeling

Raadskamerindeling Politieke Avond

12 februari 2020

Raadszaal	Rijnstroom	Landgoed/Festival
18.45 uur - 20.15 uur (90) Agenderingsverzoek "Jongeren en overmatig alcohol en drugsgebruik" (expertmeeting)	18.45 uur - 20.15 uur (90) Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling (m1)	
20.15 uur - 20.30 uur: Pauze		
Raadszaal	**Rijnstroom**	**Landgoed/Festival**
20.30 - 22.00 uur (90) Visie Nieuwe Haven (m1)	20.30 - 22.00 uur (90) Agenderingsverzoek "Wat willen ze zelf!" (Een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen)	20.30 uur - 21.30 uur (60) Vrij inspreken de heer Voerman over werkruimtes creatieve sector
Raadszaal	**Rijnstroom**	**Landgoed/Festival**
22.00 - 23.15 uur (75) Bomenplan Arnhem (m2)	22.00 - 23.15 uur (75) Contourennotitie Versterking regionale samenwerking regio Arnhem Nijmegen - Informatieve bijeenkomst	

Titel/onderwerp: **Agenderingsverzoek "Jongeren en overmatig alcohol en drugsgebruik" (expertmeeting)**

Raadsadviseur: P. Wielaard Telefoonnr: 3774836 petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	VVD en D66	Ambtenaar:	Freek van der Laan
Portefeuillehouder:	A. Marcouch H. de Vroome M. Louwers	Telefoonnr:	377 4239
		E-mailadres:	freek.van.der.laan@arnhem.nl
Doel activiteit	De bespreking van het onderwerp stelt de raadskamer in staat om zich te laten informeren en het door het college gevoerde beleid te controleren.		
Toelichting	**Aanleiding** De fracties van de VVD en D66 hebben naar aanleiding van diverse signalen verzocht om agendering van het onderwerp drugsoverlast en de toenemende problemen op het gebied van overmatig drugs- en drankgebruik onder voornamelijk jongeren in Arnhem. **Doel** Met de opbrengst van de expertmeeting willen de fracties vervolgens in raadskamerverband spreken met de betrokken wethouders om gezamenlijk te kijken welke mogelijkheden er zijn om deze problematiek het hoofd te bieden. **Inspreken** Op 30 oktober 2019 heeft de heer Onstein als voorzitter van de bouwspeelplaats De Leuke Linde en vertegenwoordiger van de ondernemersvereniging Docks en het bewonersoverleg Klarendal ingesproken bij de gemeenteraad. Het laatste jaar zien bewoners, ondernemers en professionals die samenwerken de overlast, criminaliteit en het aantal overlastplekken (o.a. door drugsgebruikers) sterk toenemen. Ondanks gezamenlijke inzet wordt gevreesd dat het probleem groter wordt. De heer Onstein heeft de gemeente gevraagd om op kort termijn meer regie op de benodigde samenwerking en passende handhaving op straat in te zetten om zo de toename van overlast actief tegen te gaan. **Mondelinge vragen** *Behandelresultaat mondelinge vraag 27 maart 2019:* Mevrouw Pape (VVD) stelt mede namens mevrouw Andeweg (D66) vragen aan het college **over jongeren die rond het Centraal Station drank en drugs gebruiken**. De fracties vragen zich af welke preventieve maatregelen de wethouder neemt om overlast te voorkomen. Welke hulp wordt deze jongeren geboden en behoort het inzetten van jongerenwerkers tot de mogelijkheden? Wethouder Louwers antwoordt namens het college dat ze op de hoogte is van de problematiek en dat ze wekelijks intensief in gesprek is met verschillende partijen zoals de NS, politie en jongerenwerk om deze problematiek aan te pakken en zo gezamenlijk en afgestemd overlast te voorkomen en hulp en ondersteuning aan de jongeren aan te bieden. Daarbij worden ook de straathoekwerkers betrokken om het gesprek aan te gaan met de jongeren. Daarnaast wordt er breder gekeken om verplaatsing van het probleem te voorkomen. Bij de aanpak zijn ook, straathoekwerkers en wijkagenten betrokken. De wethouder zegt toe voor de zomer de raad te informeren over de vraag op welke wijze er grip is verkregen met betrekking tot deze problematiek. Op de aanvullende vraag van mevrouw Andeweg (D66) sinds wanneer de wethouder op de hoogte is van de problematiek en welke acties		

er vervolgens zijn ondernomen zegt de wethouder toe uit te zullen zoeken vanaf welk moment ze op de hoogte is van deze problematiek en hierop terug te komen bij de raad.

Behandelresultaat mondelinge vraag 3 juli 2019:
Als vervolg op de mondelinge vragen over 'Jongerenwerkers' van 27 maart jongstleden stelt mevrouw Pape (VVD) mede namens mevrouw Andeweg (D66) **vragen over overlast gevende jongeren** en de stappen die zijn gezet om in gesprek te komen met de jongeren en hoe deze groep de komende tijd ondersteund gaat worden. Daarnaast vragen deze fracties zich af hoe groot de drugs- en alcoholproblematiek is onder deze groep jongeren. Wethouder M. Louwers antwoordt namens het college dat Straathoekwerk en Jongerentoezichtteam zijn ingezet voornamelijk bij het Centraal Station om de jongeren in beeld te krijgen, hierdoor is de overlast afgenomen en houden zich minder jongeren op. Straathoekwerk is aan het inventariseren of het dezelfde jongeren betreft die zich in Coehoornpark ophouden maar in verband met de sluiting is dat nu lastig. Er is geen sprake van problematisch alcohol en of drugsgebruik onder deze groep jongeren, het gaat vooral over de omvang van de groep jongeren die het gevoel van overlast geeft. Er is overigens geen melding en/of aangifte gedaan. Het college gaat samen met het beheerder van Coehoornpark kijken naar de inrichting van het park waarbij het park ook toegankelijk moet blijven voor jongeren.
Toezegging: Wethouder Louwers zegt toe uit te zullen zoeken om welke jongeren het gaat bij het Coehoornpark en welke problematiek aan de orde is en hierover met meer informatie na de zomer bij de raad op terug te komen.

Genodigden
De volgende partijen zijn uitgenodigd om deel te nemen aan de expertmeeting:
Politie, Directie Arentheemcollege en Beekdallyceum, Sociale Wijkteams, Wijkteams Leefomgeving, Iriszorg, Rijnstad, VGGM en Pactum.

Deelnemers:

Organisatie	Naam	Functie
Politie	De heer Zandstra	Teamchef
Thomas a Kempis Arentheemcollege	De heer Van der Kruk	Directeur
Sociale Wijkteams	De heer Noordbeek	Wijkcoach Presikhaaf
Wijkteams Leefomgeving	Onbekend	
Rijnstad	Mevrouw Ruiz	OZO-coördinator
VGGM	Mevrouw Vos	Beleidsadviseur Publieke Gezondheid/ teamleider Onderzoek, Informatie & Advies
Pactum	Mevrouw Teunissen	Ambulant hulpverlener Rijnside 16+
Rijnstad	De heer Zahti	Jongerenwerker
Iriszorg	Mevrouw Baert	Senior adviseur Preventie

	Vervolg De expertmeeting is het eerste deel van de behandeling van het agenderingsverzoek. Op een volgende Politieke Avond zal de behandeling van het agenderingsverzoek worden voortgezet waarbij de raadskamer hierover met de portefeuillehouders Veiligheid (dhr. Marcouch), Wijksturing en Wijkzaken (mw. Louwers) en Jeugd/Onderwijs (dhr. De Vroome) spreekt.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Op een volgende Politieke Avond zal de behandeling van het agenderingsverzoek worden voortgezet waarbij de raadskamer hierover met de portefeuillehouders Veiligheid (dhr. Marcouch), Wijksturing en Wijkzaken (mw. Louwers) en Jeugd/Onderwijs (dhr. De Vroome) spreekt.
Spreekrecht publiek	Niet. Er vindt een gesprek plaats tussen raadskamerleden en de uitgenodigde organisaties en partijen.
Behandeladvies	Het betreft een informatieve bijeenkomst in de vorm van een ronde tafelgesprek waarbij de woordvoerders van de fracties in de gelegenheid zijn om het gesprek aan te gaan met de uitgenodigde organisaties en partijen. De portefeuillehouders zijn geen deelnemer aan het ronde tafelgesprek maar zullen indien mogelijk als toehoorder aanwezig zijn.
Bijlagen	

Agenderingsverzoek "Drugsoverlast" van de fracties van de VVD en D66 d.d. 8 november 2019
Behandelresultaat "Informerende ronde vrij inspreekrecht De heer Onstein, voorzitter bouwspeelplaats de Leuke Linde" d.d. 30 oktober 2019
Behandelresultaat Rondvraag en Mededelingen d.d. 27 maart 2019
Behandelresultaat Rondvraag en Mededelingen d.d. 3 juli 2019
Toezegging 510 Rondvraag en Mededelingen 2019 d.d. 3 juli 2019

Arnhem, 8 november 2019

Agenderingsverzoek drugsoverlast

Al verschillende keren hebben D66 en de VVD aandacht gevraagd voor de toenemende problemen op het gebied van overmatig drugs- en drankgebruik onder met name jongeren in Arnhem. Het gesprek met de heer Onstein uit Klarendal heeft ons nogmaals bevestigd in de signalen dat we na jaren succesvolle aanpak van drugscriminaliteit op een punt zijn aangekomen dat we de grip aan het verliezen zijn.

Er gaat heel veel goed. Door de wijkgerichte aanpak die we kennen in Arnhem staan we dichterbij de inwoners, zien we sneller waar het mis gaat en kunnen we beter ingrijpen. Toch is er een beweging, die (nog) niet zichtbaar is in de harde cijfers, dat we langzaam weer te maken hebben met een verergering van de problemen.

Op scholen wordt steeds meer gedeald, in wijken wordt een verergering van drugsoverlast ervaren, wijkteam leefomgeving signaleren dat ze er moeilijk grip op hebben en geven aan dat ze het niet alleen kunnen. Er wordt in de wijken letterlijk gezegd “het groeit ons boven het hoofd” en “help ons de achteruitgang tegen te houden”.

Dat is wat D66 en de VVD betreft een noodkreet waar wij niet aan voorbij kunnen en mogen gaan.

Daarom vragen wij een expertmeeting enerzijds en een inhoudelijke behandeling in de commissie anderzijds te agenderen.

Voor de expertmeeting willen wij in gesprek met vertegenwoordigers uit het onderwijs, de politieorganisatie, corporaties, de sociale wijkteams en de wijkteams leefomgeving. Dit zijn de partijen die volgens de heer Onstein jaren succesvol hebben samengewerkt.

Daarna, bij voorkeur een week later, willen we met de drie betrokken portefeuillehouders veiligheid, wijken en jeugdzorg in gesprek over dit onderwerp. De onderwerpen die we dan in ieder geval willen bespreken zijn:

Hoe zorgen we ervoor dat we vanuit onderwijs, zorg, politie en gemeente nog beter met elkaar gaan samenwerken, zodat we dit groeiende probleem met elkaar kunnen keren?

Wat is er nodig om beter de regie te voeren?

Steffenie Pape VVD
Sabine Andeweg D66

BEHANDELRESULTAAT

Informerende ronde vrij inspreekrecht

GEMEENTE Arnhem

De heer Onstein, voorzitter bouwspeelplaats de Leuke Linde

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	A. Marcouch

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Pape (VVD), Van den Broek (CDA), Dijk (D66), Prinsen (GroenLinks), Zijlstra (ChristenUnie), Bouma (PvdA), Aydemir (DENK/Verenigd Arnhem), Van Plateringen (AOP), Celintas (SP)
Niet aanwezig: de fracties**:** PVV, PvdD

Verder aanwezig als toehoorder: A. Marcouch (portefeuillehouder)

Aanleiding
De heer Onstein spreekt als voorzitter van de bouwspeelplaats De Leuke Linde en vertegenwoordiger van de ondernemersvereniging Docks en het bewonersoverleg Klarendal in bij de gemeenteraad.
De wijk Klarendal heeft zich de laatste 10 jaar in positieve zin ontwikkeld. Het laatste jaar zien bewoners, ondernemers en professionals die samenwerken de overlast, criminaliteit en het aantal overlastplekken (o.a. door drugsgebruikers) sterk toenemen. Ondanks gezamenlijke inzet wordt gevreesd dat het probleem groter wordt.
De vraag van de heer Onstein is om op kort termijn als gemeente meer regie op de benodigde samenwerking en passende handhaving op straat in te zetten om zo de toename van overlast actief tegen te gaan.

Conclusie
De voorzitter bedankt de heer Onstein. De raadskamer onderkent de urgentie van de vraag en beraadt zich op een passende vervolgagendering. De beleefbare toename van overlast speelt in meerdere wijken en wat daarin helpt (regie, samenwerking, extra of andere capaciteit) vraagt een verdiepingsslag.

De raadsadviseur,

G. Dijkstra

De voorzitter,

B. van Es

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Maandag 27 maart 2019

GEMEENTE Arnhem

Mondelinge vragen van raadsleden & fractievolgers

Resultaat van bespreking:

De heer Çetintaş (SP) stelt vragen over de toekomst van de **Carnavalsoptocht** in Arnhem.
Wethouder de Vroome antwoordt dat de berichtgeving over bedreiging van de toekomst van de Carnavalsoptocht klopt. Hij geeft aan dat het uitgangspunt van het college is om de optocht voor de stad te behouden. Er komt een overleg tussen het bestuur van de optocht met vervoerder Breng over de mogelijkheden van het reduceren van de kosten en/of het aanpassen route. Daarna zal de wethouder de uitkomsten van dat overleg met hen bespreken.
Tevens maakt de wethouder van de gelegenheid gebruik een oproep te aan de ondernemers van Arnhem die carnaval een warm hart toedragen.
Desgevraagd zegt de wethouder toe de raad voor de zomer over de uitkomsten van het gesprek met het bestuur van de carnavalsoptocht te informeren.

De heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal) stelt vragen over **Evenementen**.
Hij vraagt informeert naar de voortgang van de **evaluatie** van de evenementen n.a.v. de op14-11-18 aangenomen motie Evaluatie Evenementen waarin de raad het college verzoekt met o.a. SOFA en PBA te bezien hoe succesvolle evenementen behouden kunnen blijven.
Wethouder De Vroome geeft aan dat de evaluaties op dit moment lopen en dat de gemeente daarbij betrokken is. In de zomer zijn de evaluaties van SOFA en PBA, waarschijnlijk, afgerond en dan gaan we daarover met elkaar in gesprek, aldus de wethouder.
Daarbij geeft de wethouder aan dat hij laagdrempelige evenementen belangrijk vindt.

Mevrouw De Vries (PvdA) stelt mede namens **de heer Çetintaş (SP)** vragen aan het college over de sluiting van **Het Stoelenproject** gedurende de maand juli. De fracties willen weten wat hieraan ten grondslag ligt en of hiertoe is besloten in overleg met het college? Wat de gevolgen zijn voor de uitvoering van de bed-bad-brood regeling en hoe de sluiting zich verhoudt tot het standpunt van de gemeenteraad dat niemand onvrijwillig buiten hoeft te slapen.
Wethouder Louwers antwoordt namens het college dat ze in gesprek is met Het Stoelenproject en dat er op 11 april een bestuurlijk overleg plaatsvindt, onder andere over de voorgenomen zomersluiting. Ook als Het Stoelenproject een maand sluit wordt de bed-bad-brood regeling in deze maand gewoon uitgevoerd. Vluchtelingenwerk kan in dat geval de uitgeprocedeerde asielzoekers opvangen.
Er worden door het Stoelenproject drie redenen aangegeven voor de sluiting, aldus de wethouder:
1. Het ontlasten van de vrijwilliger. Vluchtelingenwerk heeft aangegeven dat zij bereid zijn om hun vrijwilligers in te zetten in Het Stoelenproject zodat opvang van alle daklozen die gebruik maken van Het Stoelenproject geregeld is.
2. Een financiële kwestie. Ten aanzien van financiële problemen is bij het college niets bekend maar dit zal tijdens het bestuurlijk overleg onderwerp van gesprek zijn.
3. Een principieel vraagstuk waarbij het de gedachte van Het Stoelenproject is om de routine van daklozen te doorbreken door middel van tijdelijke sluiting van de opvang.
Voor de gemeente Arnhem geldt 'niemand onvrijwillig op straat' en de wethouder geeft aan dat in alle gevallen de daklozen worden opgevangen.
Op de aanvullende vraag van **de heer Çetintaş (SP)** waarom de wethouder de raad niet eerder heeft geïnformeerd, ook in het kader van de eerdere toezegging om de raad te informeren zodra er ontwikkelingen zijn rondom de daklozenproblematiek, antwoordt **de wethouder** dat ze dit bericht ook via de media heeft vernomen. De wethouder geeft aan dat er sprake is van regulier overleg, dat het bekend was dat Het Stoelenproject nadacht over de sluiting maar dat zij niet op de hoogte was van het feit dat het bestuur al verder is dan erover nadenken. **Mevrouw Dolsma (GroenLinks)** vraagt de wethouder naar het standpunt van het college ten aanzien van het 'principiële' argument voor de sluiting. **Wethouder Louwers** antwoordt dat ze zich bewust is van het feit dat er voorzichtigheid

betracht moet worden ten aanzien van de daklozen die een specifieke zorgvraag hebben of juist zorgmijder zijn. **Mevrouw Van Burgsteden (CDA)** doet de suggestie om, nu deze groep in beeld is, dit te zien als een kans om te bekijken welke ander soort zorg deze groep mensen nodig heeft zodat ze niet afhankelijk zijn van de daklozenopvang.

Mevrouw De Vries (PvdA) stelt mede namens **de heer Wiggers (AOP)** vragen over de (financiële) consequenties als jongeren met een beperking niet (meer) voor 100% worden afgekeurd en geen uitkering krijgen. Zolang zij thuis wonen bij hun ouders betekent dit vanaf hun 21e een extra financiële last, zeker voor ouder die zelf ook een P-wet uitkering hebben. Gevolg is dat de ouder hierdoor onder de bijstandsnorm uitkomt.
Wethouder Louwers is bekend met de problematiek. Zij geeft aan dat de groep, waarover het hier gaat al langer bekend is, zodat hier specifiek inzet op gepleegd kan worden. De jongeren worden begeleid door de consulenten van Werk & Inkomen, waarbij uitgangspunt is wat iemand kan doen en wat de mogelijkheden zijn. In de situatie, die de vragenstellers schetsen, kunnen de jongeren weigeren mee te betalen, waardoor zij ook niet meedelen in de kosten. Voor het inkomen van de ouders is er dan geen netto effect.

De heer Elfrink (SP) stelt vragen over het voornemen van het college flitsparkeerplekken te gaan realiseren. Hij vraagt zich af wat de meerwaarde hiervan is, hoe het zit met de verkeersveiligheid en wat de afbreukrisico's zijn.
Wethouder van der Zee antwoordt dat het hier om een pilot gaat, die voortkomt uit de nota 'De Arnhemse Binnenstad binnen bereik'. Hij stelt dat de parkeerplekken voorzien in een behoefte. Voordeel van flitsparkeerplekken is o.a. de parkeerduurbeperking, die zorgt voor een grotere beschikbaarheid van deze plekken. Er zijn nu nog geen plekken aangewezen, er zijn wel zoekgebieden geduid. In de pilot wordt uitgegaan van bestaande parkeerplekken.
De pilot wordt nu verder uitgewerkt, waarbij over vorm en uitvoering met belanghebbenden (o.a. PBA) wordt overlegd. De wethouder zegt toe de uitwerking van de pilot nog dit voorjaar naar de raad te sturen.

Mevrouw Pape (VVD) stelt mede namens **mevrouw Andeweg (D66)** vragen aan het college over **jongeren die rond het Centraal Station** drank en drugs gebruiken. De fracties vragen zich af welke preventieve maatregelen de wethouder neemt om overlast te voorkomen. Welke hulp wordt deze jongeren geboden en behoort het inzetten van jongerenwerkers tot de mogelijkheden?
Wethouder Louwers antwoordt namens het college dat ze op de hoogte is van de problematiek en dat ze wekelijks intensief in gesprek is met verschillende partijen zoals de NS, politie en jongerenwerk om deze problematiek aan te pakken en zo gezamenlijk en afgestemd overlast te voorkomen en hulp en ondersteuning aan de jongeren aan te bieden. Daarbij worden ook de straathoekwerkers betrokken om het gesprek aan te gaan met de jongeren. Daarnaast wordt er breder gekeken om verplaatsing van het probleem te voorkomen. Bij de aanpak zijn ook, straathoekwerkers en wijkagenten betrokken. De wethouder zegt toe voor de zomer de raad te informeren over de vraag op welke wijze er grip is verkregen met betrekking tot deze problematiek. Op de aanvullende vraag van **mevrouw Andeweg (D66)** sinds wanneer de wethouder op de hoogte is van de problematiek en welke acties er vervolgens zijn ondernomen zegt **de wethouder** toe uit te zullen zoeken vanaf welk moment ze op de hoogte is van deze problematiek en hierop terug te komen bij de raad.

Mevrouw Van Burgsteden (CDA) heeft vragen aangekondigd over het bestaan van een strategische agenda met wensen en kansen voor Arnhem t.b.v. de coalitieonderhandelingen van Provinciale Staten en de Waterschappen.
In verband met de tijd zal **wethouder Van Dellen** de vragen schriftelijk beantwoorden.
(Beantwoording wordt na ontvangst toegevoegd.)

Toezeggingen:
Wethouder de Vroome zegt toe de raad voor de zomer over de uitkomsten van het gesprek met het bestuur van de carnavalsoptocht te informeren.
Wethouder van der Zee zegt toe de uitwerking van de pilot m.b.t. flitsparkeren dit voorjaar naar de raad te sturen.

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Maandag 27 maart 2019

Wethouder Louwers zegt toe de raad voor de zomer te informeren over wijze waarop er grip is verkregen op de problematiek van jongerenoverlast rondom het station.
Wethouder Louwers zegt toe uit te zoeken sinds wanneer het college op de hoogte is van de problematiek (jongerenoverlast rondom station) en hierop terug te komen bij de raad.

Videoverslag

Het videoverslag van dit agendapunt is te bekijken via de website http://arnhem.raadsinformatie.nl/

De raadsadviseur,
E.J.S. Dirksen

De voorzitter,
D. Becker

Zaaknummer 2019: 351236

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Maandag 3 juli 2019

GEMEENTE Arnhem

Mondelinge vragen van raadsleden & fractievolgers

Resultaat van bespreking:

Mondelinge vragen

De heer M. Loor (D66) stelt naar aanleiding van de uitspraak "*Schoolverzuim is vaak het eerste teken dat de leerling in trouble is en nogal eens de eerste stap naar het criminele pad of naar andere dwaalwegen"* door de burgemeester tijdens de beëdiging van **leerplichtambtenaren** vragen aan het college. D66 wil van het college weten hoe hij tegen deze uitspraak aankijkt.
Wethouder H. de Vroome antwoordt namens het college dat het de mening van D66 deelt. Leerplichtambtenaren gaan in gesprek over hulpvragen en oplossingen en veel later in het traject kunnen ook middelen in het verlengde van de leerplicht aan de orde komen. De gedane uitspraak in absolute zin wordt niet door het college onderschreven maar is ook niet zo bedoeld. Wat er is bedoeld is dat we ons allen moeten inzetten om schoolverzuim te voorkomen.
Het college is van mening dat het RBL (regionaal bureau leerlingzaken) belangrijk en gewaardeerd werk doet en geeft daar ook uiting aan richting het RBL.

De heer R. Kraaijenbrink (Arnhem Centraal) stelt vragen over de **locatie van de kermis**. Zo informeert hij naar de mogelijkheid om de kermis terug te halen naar de Markt nu dit terrein is bestempeld als evenemententerrein.
Wethouder H. de Vroome antwoordt dat de keuze om de kermis naar Arnhem Zuid te verplaatsen stamt uit de tijd dat de Markt bij het provinciehuis verbouwd werd. Aansluitend is de warenmarkt naar de Markt verplaatst door de komst van Focus Filmhuis op het Kerkplein.
In de beleidsregels marktverordening uit 2004 staat dat de warenmarkt slechts 3 dagen verplaatst mag worden voor een grootschalig publieksevenement (zoals bv Koningsdag). De Kermis duurt een week met 2 weekenden en dus met 4 marktdagen. Daarom is het op dit moment niet mogelijk de kermis terug te verplaatsen naar de binnenstad.
De mogelijke verplaatsing van de warenmarkt (zie raadsbrief Stand van zaken verplaatsing warenmarkt d.d. 21-5-19) lijkt een goed moment om de marktverordening te actualiseren en dan tevens te onderzoeken of er meer ruimte is voor evenementen zoals de kermis, aldus de wethouder. Desgevraagd geeft de wethouder aan dat, indien er een verzoek vanuit de kermisexploitanten komt hij daar moeten we daar serieus naar kijken aldus de wethouder.

Mevrouw I. van Burgsteden (CDA) stelt vragen over de **lobbystrategie richting provincie**. Zij noemt in haar vragen een aantal specifieke voorbeelden zoals het doortrekken van de Jansbeek, het Gele Rijdersplein, duurzaamheid, HOV en de ontwikkeling van de Lauwersgracht Alliantie.
Wethouder J. van Dellen legt in algemene bewoordingen uit dat het provinciale coalitieakkoord vijf hoofdthema's bevat waar "mooie haakjes" aan zitten. Zo is hij blij met de plannen voor stevige investeringen in mobiliteit en duurzaamheid. Hij geeft aan dat hij altijd samenwerking zoekt via de lijn van de inhoud en de raad daarover uiteraard zal informeren.

Mevrouw L. Manders (Arnhem Centraal) stelt vragen of bij het **groenbeheer** rekening gehouden wordt met risico's zoals de aanwezigheid van teken en de kans daardoor besmet te raken met de **ziekte van Lyme**. Zij vraagt of er m.n. bij speelplekken hiermee rekening gehouden wordt.
Wethouder C. Bouwkamp geeft aan bekend te zijn met het probleem. Omdat er sprake is van meerdere belangen en afwegingen bij het groenbeheer, zet de gemeente vooral in op controle en voorlichting. Rond speelplekken wordt het gras kort gehouden. De gemeente geeft tips op de website.

De heer R. Kraaijenbrink (Arnhem Centraal) stelt vragen over (de controle op en het kloppen van) **horecavergunningen**, nu er in steeds meer winkels met koffiehoekjes e.d. verschijnen. Daarnaast wil hij weten of de gesignaleerde uitbreiding van terrassen toegestaan is. Tot slot informeert hij of het percentage horeca in de binnenstad niet te hoog wordt.
Wethouder J. van Dellen geeft aan dat altijd een exploitatievergunning is vereist en daarnaast in voorkomende gevallen een drank- en horecavergunning. Hierop wordt nauwkeurig toegezien.

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Maandag 3 juli 2019

Vermenging van functies (blurring) werkt over het algemeen positief. Ook hiervoor gelden regels, zoals vastgesteld in de horecavisie. Hij bevestigt het teruglopen van het aantal m2 retail, maar kan de (relatieve) toename van het percentage horeca niet bevestigen.

Als vervolg op de mondelinge vragen over 'Jongerenwerkers' van 27 maart jongstleden stelt mevrouw **Pape (VVD)** mede namens mevrouw **Andeweg (D66)** vragen over **overlast gevende jongeren** en de stappen die zijn gezet om in gesprek te komen met de jongeren en hoe deze groep de komende tijd ondersteund gaat worden. Daarnaast vragen deze fracties zich af hoe groot de drugs- en alcoholproblematiek is onder deze groep jongeren.
Wethouder M. Louwers antwoordt namens het college dat Straathoekwerk en Jongerentoezichtteam zijn ingezet voornamelijk bij het Centraal Station om de jongeren in beeld te krijgen, hierdoor is de overlast afgenomen en houden zich minder jongeren op. Straathoekwerk is aan het inventariseren of het dezelfde jongeren betreft die zich in Coehoornpark ophouden maar in verband met de sluiting is dat nu lastig. Er is geen sprake van problematisch alcohol en of drugsgebruik onder deze groep jongeren, het gaat vooral over de omvang van de groep jongeren die het gevoel van overlast geeft. Er is overigens geen melding en/of aangifte gedaan. Het college gaat samen met het beheerder van Coehoornpark kijken naar de inrichting van het park waarbij het park ook toegankelijk moet blijven voor jongeren.
De wethouder zegt toe uit te zullen zoeken om welke jongeren het gaat en welke problematiek aan de orde is en met meer informatie hier na de zomer bij de raad op terug te komen.

Mevrouw M. Hegge (Partij voor de Dieren) stelt vragen over het niet nakomen door de wethouder van de toezegging de **concept nota over het nieuwe bomenbeleid** toe te sturen aan de deelnemers aan de informatieavonden.
Wethouder C. Bouwkamp antwoordt dat het gaat over de presentatie van de uitgangspunten voor het nieuwe bomenbeleid. Gelet op de huidige bestuurlijke situatie acht het college het niet gepast nu nieuw beleid met substantiële financiële consequenties te presenteren als dat ook nog wel wat kan wachten. Dat betekent dat de uitgangspunten voor het nieuwe bomenbeleid pas na de zomer gepresenteerd kunnen worden. Ook als concept wil zij deze niet toezenden, omdat dit verwachtingen schept, die later misschien niet waargemaakt kunnen worden.

De heer L. de Groot (Partij voor de Dieren) stelt vragen over de aanwezigheid van kamelen bij het festival Arnhem Proeft.
Wethouder Bouwkamp antwoordt namens het college dat er bij de vergunningaanvraag voor het evenement 'Arnhem proeft' geen melding is gemaakt van **het gebruik van kamelen**. Daarom is ook niet gecontroleerd of de dieren met respect zijn behandeld.
De wethouder geeft aan dat de gemeente voortaan op het aanvraagformulier voor evenementen een vraag opneemt over de aanwezigheid van dieren.
Als er dieren betrokken zijn bij een evenement wordt er bij controle altijd gekeken naar de vijf vrijheden van Brambell.
Naar aanleiding van aanvullende vragen zegt de wethouder toe na te gaan of het (juridisch) mogelijk is de organisator van een evenement te beboeten als niet aangemelde dieren toch aanwezig zijn.

Toezeggingen:

Wethouder Louwers zegt toe uit te zullen zoeken om welke jongeren het gaat bij het Coehoornpark en welke problematiek aan de orde is en hierover met meer informatie na de zomer bij de raad op terug te komen.
Wethouder Bouwkamp zegt toe na te gaan of het (juridisch) mogelijk en wenselijk is de organisator van een evenement te beboeten als niet aangemelde dieren toch aanwezig zijn.

Videoverslag

Het videoverslag van dit agendapunt is te bekijken via de website http://arnhem.raadsinformatie.nl/

De raadsadviseur,
E.J.S. Dirksen

De voorzitter,
A. Marcouch

Zaaknummer 2019: 351236

Overlast en ondersteuning jongeren

ID	510
Titel	Overlast en ondersteuning jongeren
Datum	3-7-2019
Agendapunt	**Rondvraag en Mededelingen 2019** (6. Overlast en ondersteuning jongeren (mw. S. Pape, VVD - mw. S.A. Andeweg, D66)) woensdag 3 juli 13:30 tot 14:30 SH - Raadzaal
Toezegging	Wethouder Louwers zegt toe uit te zullen zoeken om welke jongeren het gaat bij het Coehoornpark en welke problematiek aan de orde is en hierover met meer informatie na de zomer bij de raad op terug te komen.
Portefeuillehouder	• Martien Louwers
Deadline	
Stand van zaken	
Datum afdoening	
Bijlage(s)	

BEHANDELRESULTAAT

Expertmeeting Politieke Avond 12 februari 2020

GEMEENTE Arnhem

Agenderingsverzoek 'jongeren en overmatig alcohol en drugsgebruik'

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	A. Marcouch, M. Louwers, H. de Vroome

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de heer Sanders (PVV), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), mevrouw Pape (VVD), mevrouw Andeweg (D66), de heer Van den Broek (CDA), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Navis (GroenLinks), de heer Visser (PvdA).
Afwezig: SP, DENK-Verenigd Arnhem

Overige aanwezigen:
De heer Zandstra (Teamchef Politie), de heer Van der Kruk (Directeur Thomas a Kempis Arentheemcollege), De heer Noordbeek (Wijkcoach Presikhaaf Sociale Wijkteams), mevrouw Toonen (Wijkmanager Wijkteams Leefomgeving), mevrouw Ruiz (OZO-coördinator Rijnstad), mevrouw Vos (Beleidsadviseur Publieke Gezondheid/ teamleider Onderzoek, Informatie &
Advies VGGM), Mevrouw Teunissen (Ambulant hulpverlener Rijnside 16+ Pactum), de heer Zahti (Jongerenwerker Rijnstad), mevrouw Baert (Senior adviseur Preventie Iriszorg).
Wethouder Louwers, wethouder Van der Zee en wethouder De Vroome zijn als toehoorders aanwezig.

De raadskamer spreekt met de genodigden over het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren.

Waar loopt u tegenaan?
Reacties o.a.: Ontbreken van een integraal plan van aanpak waarin keuzes zijn gemaakt. De betrokken jongeren zijn van een steeds jongere leeftijd (soms eindgroep basisschool, 13 en 14 jarigen). Het gemak waarmee aan drugs kan worden gekomen, onder andere door het gebruik van sociale media. Normvervaging, waarbij blowen en drinken als normaal worden beschouwt. Het betreft vaak kinderen waar al andere problematiek speelt en die (extra) kwetsbaar zijn. Onduidelijkheid met betrekking tot het afgeven van signalen, aan wie? Het feit dat jongeren in een systeem/groep worden gezogen waar ze niet zonder represailles. De neiging bij ouders om het probleem te ontkennen.

Wat hebt u nodig (in een ideale wereld) om kinderen te kunnen helpen?
Reacties o.a.: Integraal kader en plan van aanpak, verbeteren van de samenwerking, delen van signalen, duidelijkheid en afspraken omtrent normen, hulp en straf, melding maken bij de Politie, elkaar opzoeken en doorverwijzen, wellicht kan de aanpak die is gebruikt bij de jongeren rond het Centraal Station model staan voor een algemene aanpak, inzetten op een sterk preventief programma, opstellen van een convenant en daarmee de samenwerking borgen, korte lijnen in de samenwerking, regelmatig en structureel overleg om de signalen bij elkaar te brengen, de APV is een goed middel om jongeren vanaf het begin duidelijk te maken wat gewenst en ongewenst is.

Daarnaast is er gesproken over de meldcode, het delen en de toeleiding van signalen, mogelijke verplaatsing van de plekken waar de jongeren zich ophouden, zicht op en beeld van de groepen

jongeren, de rol van de ouders en de samenwerking met onderwijs. Ten aanzien van dit laatste maakt de heer Van der Kruk kenbaar dat scholen in het verleden terughoudend waren vanwege mogelijke imagoschade maar dat het probleem het onderwijs boven het hoofd is gegroeid en dat de Arnhemse scholen hun medewerking hebben toegezegd omdat de scholieren geholpen moeten worden.

Conclusie
De voorzitter sluit de bijeenkomst af en concludeert dat het agenderingsverzoek van de fracties van de VVD en D66 (waar deze expertmeeting onder deel van uit maakt) een vervolg krijgt tijdens een volgende Politieke Avond.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

Titel/onderwerp: **Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling**

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mira Jansen - van Rookhuijsen
Portefeuillehouder:	R. Paping	Telefoonnr:	3775861
		E-mailadres:	Mira.jansen@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend (1), vervolgbehandeling		
Toelichting	**Aanleiding** In het raadsvoorstel geeft het college aan op welke manier zij de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem voor de komende jaren wil sturen. Het voorstel is gebaseerd op de woonvisie en het regionale woningmarktonderzoek Arnhem-Nijmegen 2019 en op het amendement 19A65 'Aanvullende coalitieafspraken wonen'. **Proces** Om het woningbouwprogramma te kunnen afstemmen op de woningbehoefte, is door bureau Companen het regionale woningmarktonderzoek Arnhem-Nijmegen 2019 uitgevoerd, dat op 8 november per raadsbrief aan de raad is aangeboden. De behandeling door de raad van het raadsvoorstel is dan ook gestart met een informatieve bijeenkomst, waarin door Companen wordt aangegeven hoe het onderzoek is aangepakt en uitgevoerd. Het onderzoek van Companen is op verzoek van de SP (agenderingsverzoek) apart besproken in de raadskamer. Op 22 januari is een begin gemaakt met de meningsvormende (1) behandeling van het raadsvoorstel. Deze bespreking is niet afgerond.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvormende (2) fase of naar besluitvorming.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. *1. Discussie in vrije vergaderorde* De behandeling wordt voortgezet met de discussie tussen leden van de raadskamer en de portefeuillehouder, er kunnen vragen gesteld worden en toezeggingen worden gedaan. Interrupties zijn toegestaan. *2. Afronding in een korte ronde* De bespreking wordt afgerond met een korte ronde langs alle woordvoerders waarin zij aangeven hoe zij de verdere behandeling van het voorstel voor zich zien. *3. Conclusie voorzitter raadskamer* De voorzitter herhaalt de gedane toezeggingen en formuleert op basis van de inbreng van de woordvoerders de conclusie over de verdere behandeling van het voorstel. Uitkomst van de Meningsvormende (M1) behandeling kan zijn: 1. Partijen zijn het eens, het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase 2. Partijen zijn het niet (volledig) eens en overwegen moties en/of amendementen. Het voorstel wordt doorgeleid naar de fase Meningsvorming 2, waar deze besproken zullen worden.		
Bijlagen			

Raadsvoorstel "Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling"			
Aanvullende bijlage - Plan van aanpak woningbouwontwikkeling			
Bijlage 1 - Planningslijst per 1 maart 2019			
Agenderingsverzoek "Regionaal woning onderzoek" van de fractie SP			

Raadsbrief "Woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen", d.d. 05-11-2019			
Bijlage 1 bij de raadsbrief - Woningmarktonderzoek Regio Arnhem-Nijmegen 2019			
Bijlage 2 bij de raadsbrief - Factsheet gemeente Arnhem			
Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. F. van den Berg			
Presentatie - Woningmarktonderzoek Arnhem			
Behandelresultaat 15 januari 2020, informatieve behandeling			
Beantwoording art. 44 vragen inzake 'Prestatieafspraken 2020' d.d. 21-01-2020			
Behandelresultaat 22 januari 2020, meningsvormende (1) behandeling			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 428234

Onderwerp: Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling

Voorstel

1. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling vast te stellen.
2. De financiële consequenties voor de grex Schuytgraaf door te voeren bij de FJP 2019.
3. Er kennis van te nemen dat het college zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van 2020 met een raadsvoorstel komt om een vereveningsfonds in te stellen.

Inleiding

Zoals in het amendement 19A65 "Aanvullende coalitieafspraken wonen" is afgesproken, biedt het college in december een plan van aanpak woningbouwontwikkeling aan aan de gemeenteraad. Onderlegger voor dit plan van aanpak zijn de resultaten uit het regionale woningmarktonderzoek Arnhem-Nijmegen 2019 dat u op 8 november 2019 is aangeboden. In het voorjaar van 2019 spraken we in de raad over een addendum op de woonvisie, dit heeft zich vertaald in dit plan van aanpak woningbouwontwikkeling.

Beoogd effect

Een stad Arnhem waarin iedereen goed kan wonen. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen en voor alle doelgroepen: aantrekkelijke levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, sociale woningbouw in goedkoop en betaalbare segment, de middenhuurcategorie en het hogere segment.

Argumenten

1.1 De woningmarkt staat onder druk, ingrijpen is nodig

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat tempoversnelling in productie en doorprogrammeren in aantallen nodig is.

Tot 2030 zijn er zo'n 7500 extra woningen nodig, verspreid over alle categorieën. Ongeveer de helft van de behoefte ligt in de betaalbare categorie, maar dat betekent dat ook ongeveer de helft van de behoefte daarboven ligt. In deze aantallen zijn de toename van arbeidsmigranten, de overloop vanuit

Arnhem GEMEENTE

de randstad, doortrekken van de A15, bereikbaarheid van de regio door ontwikkelingen spoor etc. nog niet meegenomen.
Er is daarnaast een mismatch in het woningaanbod, waarbij er in alle huursectoren een overschot is aan grote grondgebonden producten en een tekort is aan kleine producten voor een- en tweepersoonshuishoudens.

Er zijn maatregelen nodig om de omvang van de productie te kunnen versnellen en door te programmeren naar meer woningen. De markt zal deze ruimte graag willen invullen. Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost wordt, maar in de betaalbare sector gebeurt dit niet vanzelf. Het gebrek aan grondpositie van gemeente en corporaties maakt bovendien dat in de sociale huursector onvoldoende ontwikkeld wordt.

Het bestaande en geprogrammeerde tekort in de sociale huursector in combinatie met de mismatch en de nog niet meegenomen ontwikkelingen in het woningbehoefte-onderzoek (steeds meer arbeidsmigranten, verruiming corporatiedoelgroep) samen met het marktfalen in de sociale sector rechtvaardigt extra ingrijpen op specifiek deze groep.

1.2 Er worden meerdere maatregelen genomen:

1) We sluiten een woondeal met BZK. Deze deal bevat onder meer afspraken op de korte termijn om de woningbouwproductie te versnellen, te voldoen aan de kwalitatieve vraag en te verbinden met binnenstedelijke vraagstukken zoals mobiliteit, duurzaamheid, circulair bouwen en leefbaarheid. Daarnaast bevat de deal afspraken om de werking van de woningmarkt te verbeteren.

2) We sluiten in 2020 een stadsakkoord met ontwikkelende partijen (ontwikkelaars, corporaties, gemeente) waarin afspraken over toewijzing aan de doelgroep, huurverhoging en instandhouding van sociale huur/middenhuur en goedkope koop. In ontwikkellabs met ontwikkelaars en/of corporaties en gemeente onderzoeken we hoe we de productie kunnen versnellen.

3) We realiseren van alle nieuwe ontwikkelingen minimaal 30% over de te realiseren projecten in de sociale huur. Per ruimtelijk project wordt bestuurlijk bepaald welk woningbouwprogramma wordt gerealiseerd. Daarnaast worden in het stadsakkoord afspraken gemaakt over plekken die meer dan 30% vragen, uitruilmogelijkheden tussen locaties en in welke (uitzonderlijke) gevallen we minder dan 30% sociale huur accepteren.

4) De corporaties zijn premium partner voor deze 30% sociale huur en hebben zich ook bereid verklaard deze te ontwikkelen. De corporaties mogen na ontwikkeling en nadat voldoende voorraad is opgebouwd, hun overtallige grote grondgebonden woningen in overleg verkopen in de goedkope koop of verhuren in de middenhuur. We maken afspraken over onder welke condities dit mag, waarbij behoud van omvang van de bestaande voorraad uitgangspunt is

2.1 *Programmeren voor sociale huur heeft financiële effecten op onze eigen grexen*
We voeren 30% sociale woningbouw ook in onze eigen grexen door die hier nog mogelijkheden voor hebben. Dit betekent concreet voor Schuytgraaf een verlaging van de winstverwachting van 1,5 miljoen. In de overige grexen is ofwel al 30% doorgevoerd ofwel is geen bewegingsvrijheid meer.

3.1 *We stellen een vereveningsfonds in*
In het Plan van Aanpak formuleren we een grote ambitie voor de woningbouwontwikkeling. Dat geldt zowel ten aanzien van het versnellen van woningbouw, sociale koop als de realisatie van minimaal 30% sociale huur. Maar ook beleidsdoelen ten aanzien van bomen, vergroening, parkeren, duurzaamheid stellen eisen aan wat en hoe we bouwen.De voorwaarden die we stellen, hebben vanzelfsprekend financiële gevolgen en daarmee effecten op nieuwe grexen. Die zullen als gevolg van deze beleidsmatige wensen een grotere kans hebben dat ze niet sluitend zijn. Aan de andere kant maken de wensen onderdeel uit van beleidsregels die door de raad zijn vastgesteld.

Hoewel we scherp aan de wind zeilen binnen elke grex om te zorgen voor een positief resultaat, willen we ons voorbereiden op de noodzakelijke versnelling van woningbouw en grexen die niet sluitend zijn als gevolg van vastgestelde beleidsdoelen.

Hiervoor zullen we zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van het komend jaar met een raadsvoorstel komen waarmee we via een te voeden vereveningsfonds eventuele negatieve grexen bij kunnen passen. De wijze en omvang van de voeding uit positieve grondexploitaties wordt bezien aan de hand van wat we in de toekomstige te ontwikkelen locaties met bijbehorende grexen nodig hebben.

Uiteraard blijft uitgangpunt dat getracht wordt tot neutrale of positieve grexen te komen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *De maatregelen vragen uitwerking*

Een aantal voorgestelde maatregelen vraagt om uitwerking, zoals bijvoorbeeld een doelgroepenverordening (zie hoofdstuk 6 van het plan van aanpak). Dit zal na vaststelling van het plan van aanpak worden opgepakt. Uitvoering van het plan van aanpak vraagt echter niet enkel instrumentele uitwerking. De uitvoering van dit plan van aanpak is procesmatig complex, omdat we in de realisatie van dit plan afhankelijk zijn van verschillende partijen in en buiten de stad met uiteenlopende belangen en eigen agenda's. Samenwerking is daarmee een cruciale factor.

In de afgelopen maanden zijn met veel partijen in de stad, waaronder de ontwikkelaars met de grootste grondposities en de corporaties diverse gesprekken geweest. Daaruit maken wij op dat er veel bereidheid is tot samenwerking. Dit heeft bijvoorbeeld een plek gekregen in de prestatieafspraken met de corporaties. Wij zijn dan ook positief gestemd over de uitvoering van het plan, maar zijn niet autonoom in realisatie.

Financiën

De winstverlaging van de GREX Schuytgraaf ten gevolge van het doorvoeren van 30% wordt doorgevoerd bij de FJP2019

Zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van 2020 zal een raadsvoorstel worden aangeboden om een vereveningfonds in te stellen.

Uitvoering

Na vaststelling van het plan van aanpak gaan we de maatregelen uit hoofdstuk 6 uitwerken en uitvoering geven aan het plan van aanpak.

Communicatie

Er is een persbericht verstuurd over het plan van aanpak woningbouwontwikkeling

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling
- Bijlage 1: Planningslijst per 1 maart 2019

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 428234

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 18 december 2019, nummer: 428234

gelet op artikel 147 tweede lid van de Gemeentewet;

besluit:

1. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling vast te stellen.
2. De financiële consequenties voor de grex Schuytgraaf door te voeren bij de FJP 2019.
3. Er kennis van te nemen dat het college zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van 2020 met een raadsvoorstel komt om een vereveningsfonds in te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

+

18 december 2019

Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem







Inhoud

Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem 1
1. Inleiding 3
2. Woningbehoefte komende jaren en ontwikkelingen in de markt 4
3. De Arnhemse situatie: bestaande situatie en geplande voorraad 8
3.1 Bestaande situatie 8
3.2 Geplande toevoegingen de komende jaren 11
4. Conclusies voor de Arnhemse woningmarkt 13
4.1 Tempoversnelling en doorprogrammeren 13
4.2 Mismatch betaalbare woningen 13
5. Maatregelen aanpak woningbouwontwikkeling 15
5.1. Versnellen en doorprogrammeren productie 15
5.2. Oplossen mismatch betaalbare woningen 16
5.3. Monitoring 18
5.4 Financiële consequenties 19
6. Uitwerking 21
6.1 Woondeal 21
6.2 Ruimtelijk juridische instrumenten 21
6.3 Samenwerking met partners 22
6.4 Afstemming met de regio 22

1. Inleiding

In de vastgestelde Arnhems Woonprincipes en de MJPB 2020 staat de volgende ambitie op wonen voor Arnhem geschreven:

Ambitie
Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we ook in de toekomst Arnhem aantrekkelijk houden om te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu op elkaar af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sociaal, fysieke en economisch sterke wijken waarbinnen het voor iedere portemonnee goed wonen en leven is. Naast voldoende woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naar toe willen ontwikkelen. Het is een strategisch lange termijn visie waar opgaven en ambities voor de gehele fysieke leefomgeving samenkomen. Met deze visie hebben we ook de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geeft richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Plan van aanpak
Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen en voor alle doelgroepen: aantrekkelijke levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, sociale woningbouw in goedkoop en betaalbare segment, de middenhuurcategorie en het hogere segment.

Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds aansluit bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie.

In november 2019 is het regionale woningbehoefteonderzoek Arnhem Nijmegen opgeleverd. Dit onderzoek geeft een actueel beeld van het functioneren van de woningmarkt. De in het woningbehoefteonderzoek beschreven (mis)matches op de woningmarkt zijn niet 1-op-1 te vertalen naar een woningbouwprogramma. Dit vraagt om keuzes, op welke vraag wil je je richten als gemeente? En deze keuzes hebben betekenis voor het te realiseren programma. Met het woningbehoefteonderzoek als basis komen wij tot een plan van aanpak voor de Arnhemse woningbouwontwikkeling voor de komende jaren.

2. Woningbehoefte komende jaren en ontwikkelingen in de markt

Hieronder bespreken we de conclusies uit het woningmarktbehoefteonderzoek voor Arnhem.

1. Tempoversnelling in productie

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat tempoversnelling in productie nodig is. Het zwaartepunt voor de korte termijn (tot 2025) ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Tegelijkertijd is op lange termijn sprake van onzekerheden rond de woningbehoefte-ontwikkeling (bereikbaarheid van de regio door ontwikkelingen spoor en doortrekken A15, overloop vanuit de Randstad, economische ontwikkelingen in stad en regio en daarmee stijgende behoefte aan huisvesting). Het is belangrijk dat we de komende jaren de groei en ontwikkeling van de woningbehoefte nauwkeurig monitoren om snel in te kunnen spelen op de eventuele verandering. Dit vraagt om een vinger aan de pols en een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen.

Uit het woningbehoefte-onderzoek:

Toekomstige ontwikkelingen

Groei woningbehoefte

	Inloop woningtekort tot 2%	Huishoudensgroei 2019-2025	Huishoudensgroei 2025-2030	Huishoudensgroei 2030-2040
Arnhem	600	4.500	2.370	1.520

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, bewerking Companen 2019.

De woningbehoefte bestaat uit twee componenten, enerzijds de huishoudensontwikkeling (er komen meer huishoudens mede door gezinsverdunning), anderzijds een tekort aan woningen dat er nu al is en ingelopen wordt. Dit tekort is in de subregio Arnhem berekend op 4,1% van de woningvoorraad. De inloop is gericht op een tekort van 2% (nodig voor een gezonde marktwerking / waardebehoud van vastgoed). De inloop van dit woningtekort is gespreid over twee perioden.

Een verdeling naar categorieën:

Mogelijkheden tussen huur en koop 2019-2030

	Sociale huur	Goedkope koop	Totaal sociaal	Vrije sector huur / middenhuur (€720-€1.000)	Vrije sector huur / dure huur (>€1.000)	Overige koop
Arnhem	670	3.325	3.995 (54%)	240	85	3.145

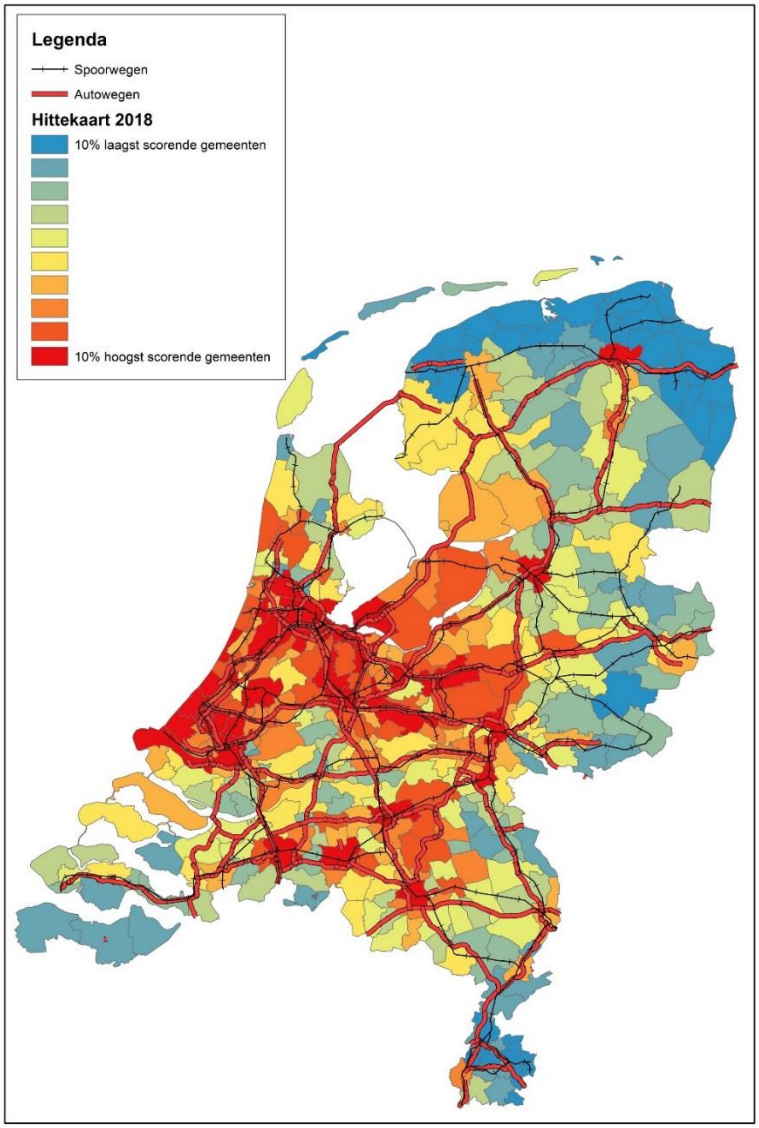
Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, CBS-microdata 2006-2017, WoON2018, bewerking Companen 2019.

Tot 2030 zijn er zo'n 7500 extra woningen nodig, verspreid over alle categorieën. Ongeveer de helft van de behoefte ligt in de betaalbare categorie, maar dat betekent dat ook ongeveer de helft van de behoefte daarboven ligt. Hierin is nog geen rekening gehouden met de trek vanuit de Randstad naar het oosten (zie onderstaande hittekaart BPD), die langzamerhand ook Arnhem raakt en steeds groter wordt. De behoefte van deze groep ligt met name in de vrije sector.

<u>De hittekaart van BP</u>

Een hoge score op de hittekaart kenmerkt zich door hoge prijzen en of veel huizenverkopen, maar ook een sterke (verwachte) huishoudensgroei. De hittekaart laat dit jaar zien dat de vraag op de woningmarkt zich geleidelijk als een olievlek uitbreidt van de Randstad richting de provincie. De druk

op de woningmarkt, met name in de vier grote steden van de Randstad, zorgt ervoor dat de gemeenten die goed bereikbaar zijn, en in de directe nabijheid hiervan liggen, hoog scoren.



Op grond van diverse maatschappelijke trends ligt de totale groei behoefte van sociale huurwoningen tot 2030 op +/- 670 woningen bij een welvaartsgroei van 0,4% en bij een welvaartsgroei van 0% verdubbeld deze vraag. Dit is tussen de 10 en 20% van het aantal te bouwen woningen. Hierbij is rekening gehouden met de extramuralisering van instellingszorg maar nog geen rekening gehouden met de komst van veranderend rijksbeleid (verruiming van de doelgroep die in aanmerking komen voor een sociale huurwoning), meer arbeidsmigranten en noodzakelijke compensatie van herstructurering of verkoop van sociale huurwoningen. Het is belangrijk om hierbij in regionaal verband af te stemmen op welke wijze gemeenten en corporaties om willen gaan met het risico van tegenvallende economische groei voor de doelgroep die afhankelijk is van sociale huur. Het is lastig te reageren op achterblijvende economische groei, omdat de woningmarkt een traag-reagerende markt is. Toevoegen van woningen is een kwestie van jaren. Dit kan er voor pleiten uit te gaan van voorzichtige raming van economische groei en daarmee een hoger aantal sociale huurwoningen.

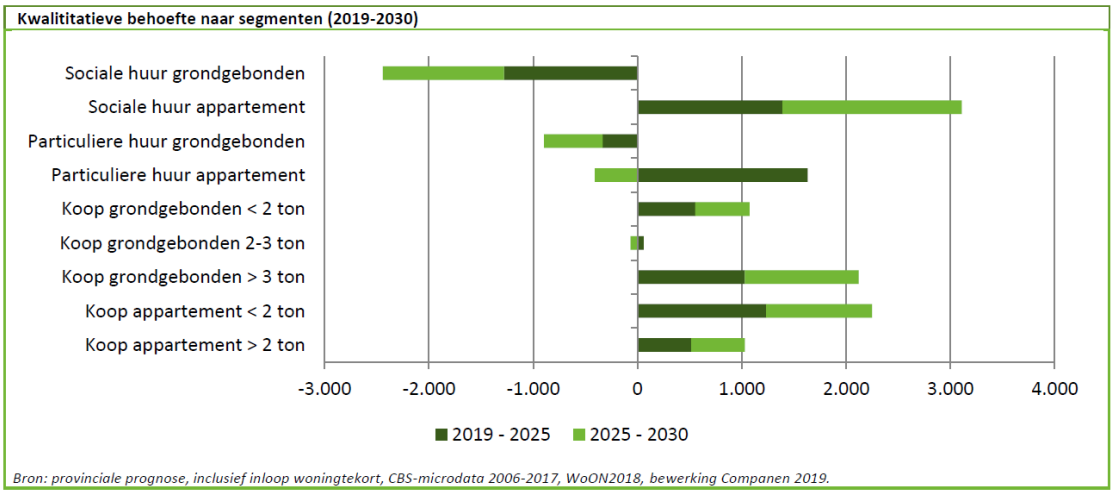
Daarnaast constateren we dat de zoektijden voor een sociale huurwoning oplopen en dat doorstroom uit maatschappelijke opvang stagneert door gebrek aan goedkope sociale huurwoningen.

2. Waarderen woonmilieus

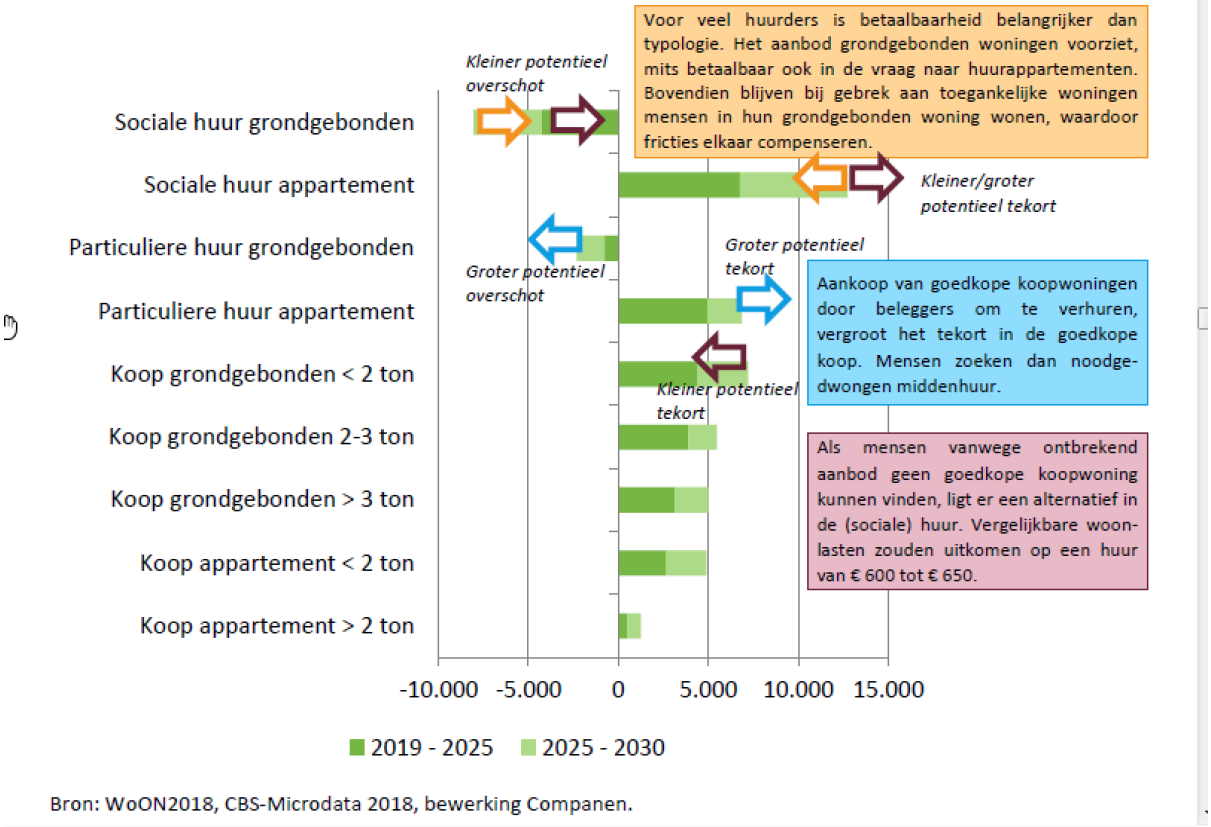
Bij het vormgeven van het beleid moet het meer gaan om het waarderen van verschillen tussen woonmilieus. Binnen de woonmilieus ligt er een gevarieerde opgave naar marktsegmenten, van stedelijk wonen tot wonen in een groene omgeving, van hoogbouw tot eengezinswoning. De regio Arnhem-Nijmegen bestaat uit verschillende woonmilieus. Daarbij zien we een regionale woningmarkt die werkt als een roltrapregio: Jongeren komen via de steden Arnhem en Nijmegen de regio in en verhuizen vervolgens regelmatig als gezin naar de regiogemeenten. Daarnaast kent de stad Arnhem een dynamische woningmarkt waar mensen binnen de stad in meerdere stappen verhuizen. Arnhem is in trek bij vestigers uit de regio en de Randstad, dit zijn veelal huishoudens met een huishoudinkomen boven de 55.000 euro. Arnhem kent een grote groep doorstromers (binnenverhuizers) binnen de stad maar het aantal doorstromers binnen de stad is veel groter, 52% hiervan zijn huishoudens met een huishoudinkomen tot 36.165 euro, 36% heeft een huishoudinkomen boven de 55.000 euro.

3. Mismatch in vraag en aanbod

Op de regionale woningmarkt is er een mismatch tussen vraag en aanbod. Dit is het gevolg van de groeiende aantal kleine huishoudens. In onderstaande tabellen staan de fricties tussen vraag en aanbod helder in beeld gebracht:



Figuur 5.5: fricties vraag en aanbod bij optimale doorstroming, inclusief inloop actueel woningtekort 2019 - 2030 (kleur van pijlen verwijzen naar kleur toelichtende tekstvakken)



Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

4. Instrumentarium nodig bij oplossen deel mismatch

Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Dat is niet bij alle segmenten even makkelijk. Bij sociale huur, middenhuur, goedkope koop en bijzondere woonvormen is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie te borgen. Instrumentarium in de vorm van een doelgroepenverordening, bestemmingsplannen met een aandeel sociale huur/middenhuur/sociale koop, speciale bouwvormen, tijdelijke woonvormen, gezamenlijke werving van beleggers, afspraken met beleggers, grondbeleid etc.

5. Inzet bestaand bezit

Meer dan 90% van de woningen van 2030 staat er nu al. Het is waardevol te onderzoeken waar extra inzet wenselijk is om deze woningvoorraad te verbeteren op het gebied van verduurzaming, kwaliteitsverbetering, sociale veiligheid en leefbaarheid in de wijken. Hier ligt uiteraard een relatie met de wijkgerichte energietransitie.

6. Buy-to-let (aankoop van een huis met het doel om het te verhuren)

Aankoop van goedkope koopwoningen door (particuliere) beleggers om te verhuren (Buy-to-let) vergroot het tekort in de goedkope koop. Mensen zoeken dan noodgedwongen een woning in de middenhuur.

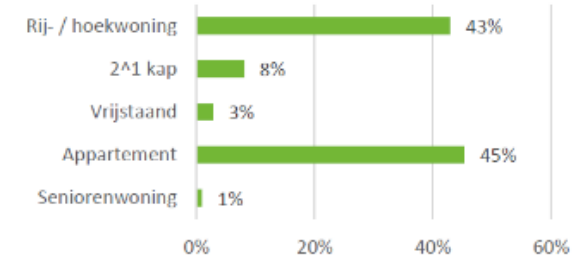
3. De Arnhemse situatie: bestaande situatie en geplande voorraad

3.1 Bestaande situatie

Meer dan 90% van de woningen tot 2030 staat er nu al. Hoe ziet de huidige voorraad van Arnhem er nu uit:

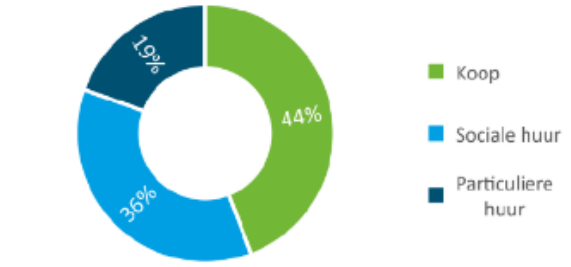
Huidige woningvoorraad — **Aantal woningen: 71.810**

Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar woningtype)



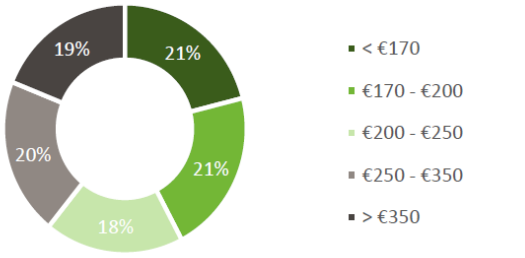
Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar eigendom)



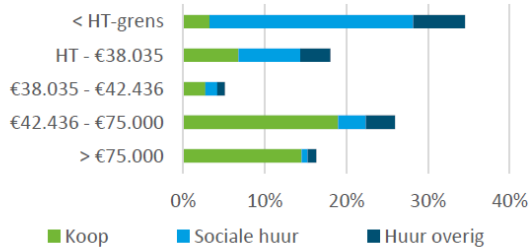
Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

Samenstelling koopvoorraad 2019 (naar woningwaarde)



Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019. *Aantal koopwoningen: 31.660*

Huidige inkomensopbouw 2017 (naar eigendom)

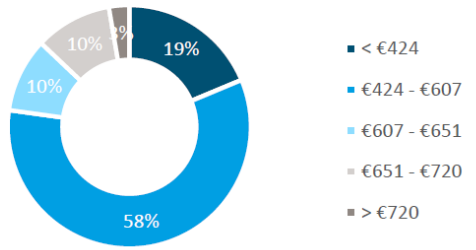


Bron: Lokale Monitor Wonen, 2019. *Aantal huishoudens: 78.985*

- Appartement is de meest voorkomende woningtype (45%) gevolgd door rij/hoekwoning (43%).
- 44% van de Arnhemse woningvoorraad bestaat uit koopwoningen. Van deze koopvoorraad heeft 42% een waarde tot 200.000 euro (goedkope koop).
- Het aandeel sociale huurwoningen (36%) en particuliere huurwoningen (19%) is in de gemeente Arnhem relatief hoog.
- 35% van de Arnhemse inwoners heeft een inkomen tot de huurtoeslaggrens, 53% van de inwoners in Arnhem heeft een inkomen tot de EU-grens van 38.035 euro, de doelgroep voor de corporaties. 5% van de huishoudens heeft een inkomen tot 42.436 euro.
- De een na grootste groep vormen de inkomens tussen de 42.436 euro en 75.000 euro. Zij wonen relatief het vaakst in een koopwoning.

Samenstelling sociale huurvoorraad (corporatiebezit) **Aantal woningen: 25.420**

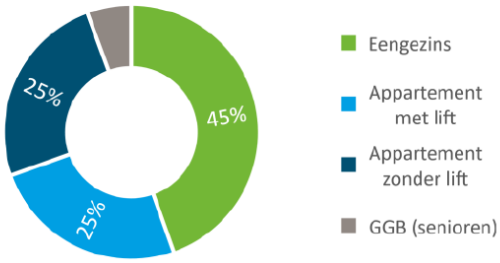
Sociale huurvoorraad naar prijsklasse 2019



Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Het merendeel (58%) van de corporatiewoningen in de gemeente heeft een huurprijs tussen de kwaliteitskortingsgrens (€424) en 1e aftoppingsgrens (€607). Een vijfde heet een huurprijs tot €424.*

Sociale huurvoorraad naar woningtype 2019

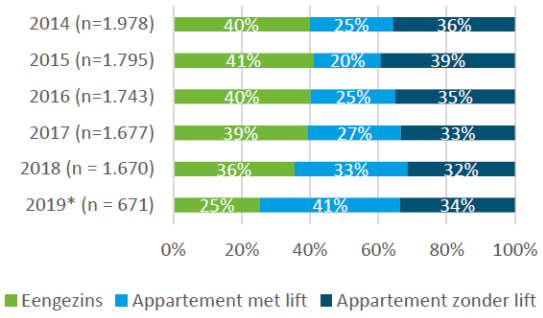


Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Een groot deel van de corporatiewoningen in de gemeente is eengezins (45%).*
- *Een kwart is een appartement met lift. Het aandeel appartementen zonder lift is in Arnhem met 25% relatief hoog.*

Druk op de sociale huurmarkt

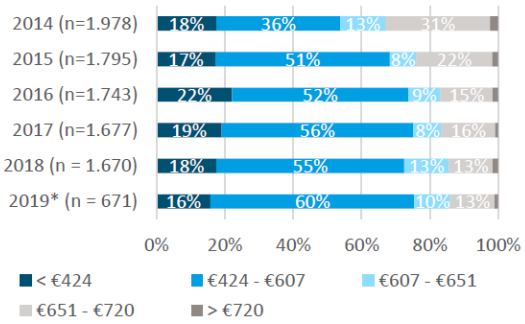
Aantal verhuringen per jaar 2014-2019 (naar woningtype)



Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *In de afgelopen jaren is het aantal verhuringen afgenomen, In 2014 waren het er nog bijna 2.000, in 2018 waren het nog een kleine 1.700 woningen.*
- *Eengezinswoningen worden het vaakst verhuurd. Wel is dit aandeel jaarlijks afgenomen. Daarentegen worden er jaarlijks meer appartementen met lift verhuurd, waardoor in 2018 beide woningtypen ongeveer evenveel verhuurd worden.*

Aantal verhuringen per jaar (naar huurprijs)



Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *Het merendeel van de verhuurde woningen heeft een huurprijs tussen de €424 (kwaliteitskortinggrens) en €607 (1e aftoppingsgrens).*
- *Sinds de invoering van de woningwet in 2015 is het aandeel verhuringen van woningen tussen de €424 en €607 toegenomen. Het aandeel verhuurde woningen tussen de €651 (2e aftoppingsgrens) en €720 (liberalisatiegrens) is daarentegen sterk afgenomen.*

Bovenstaande cijfers zijn de cijfers van de sociale huurwoningen verhuurd door de Arnhemse woningcorporaties. Op dit moment wordt 36% van de totale woningvoorraad verhuurd door de woningcorporaties. Daarnaast wordt 19% van de totale woningvoorraad verhuurd door particulieren. Het aandeel sociaal in de particuliere huur is niet bekend. Een sociale huurwoning is een woning verhuurd onder de huurprijsgrens (liberalisatiegrens, prijspeil 2019: 720,42 euro). Toewijzing van de corporatiewoningen vindt plaats binnen de kaders van de huisvestingsverordening.

<u>Toewijzingsgrens woningcorporaties op dit moment</u>

- Woningcorporaties moeten ten minste 80 procent van de vrijkomende sociale huurwoningen toewijzen aan huishoudens met een inkomen tot € 38.035.

- Maximaal 10 procent van de vrijkomende sociale huurwoningen mogen worden toegewezen aan huishoudens met een inkomen tot € 42.436.
- Maximaal 10 procent van de vrijkomende sociale huurwoningen mogen corporaties vrij toewijzen.

De Arnhemse corporaties wijzen op dit moment vooral toe aan de groep tot 38.035 euro en nauwelijks aan de groep tot € 42.436.

De verdeling van de corporatiewoningen over de wijken in Arnhem ziet er als volgt uit:

wijknaam	Totaal aantal woningen	sociale huur	Percentage van het aantal woningen in de wijk
Schuytgraaf	3997	645	16,1%
Elderveld	4237	1653	39,0%
De Laar	5540	1658	29,9%
Elden	1013	239	23,6%
Rijkerswoerd	5238	1517	29,0%
Vredenburg/Kronenburg	4092	1340	32,7%
Malburgen-Oost (Zuid)	4198	3004	71,6%
Malburgen-Oost (Noord)	2747	878	32,0%
Malburgen-West	1937	900	46,5%
Klingelbeek e.o.	890	1	0,1%
Heijenoord/Lombok	1975	394	19,9%
Schaarsbergen e.o.	713	6	0,8%
Burgemeesterswijk/Hoogkamp	3356	93	2,8%
Klarendal	4036	2223	55,1%
St. Marten/Sonsbeek	2821	397	14,1%
Monnikenhuizen	2218	735	33,1%
Geitenkamp	2185	1772	81,1%
Alteveer/Cranevelt	1692	275	16,3%
Velperweg e.o.	4081	518	12,7%
Presikhaaf-Oost	3781	979	25,9%
Presikhaaf-West	3912	2397	61,3%
Arnhemse Broek	2854	1575	55,2%
Spijkerkwartier	3356	618	18,4%
Centrum	3548	798	22,5%

Datum tabelproductie: november 2018.

De tabel geeft het aantal woning en met sociale huur aan in een wijk. Hierbij is alleen naar de voorraad van de woningbouwcorporaties gekeken waarvan de actuele huurprijs lag er is dan €710,-. (prijspeil 2018).

3.2 Geplande toevoegingen de komende jaren

Arnhem kent een planningslijst van nieuwbouwontwikkelingen die in maart 2019 is geactualiseerd (zie bijlage 1). Achter de cijfers op de planningslijst schuilt een wereld van informatie. Anders dan een lijst met aantallen doet vermoeden is de planningslijst een 'vloeibaar' document, dat dagelijks verandert. Hieronder staan enkele punten die inzicht geven in de werking van de lijst.

Niet vast

Het duurt vaak jaren voordat een plan van idee naar realisatie gaat. In deze periode kan er van alles gebeuren wat invloed kan hebben op de plannen. Denk hierbij aan veranderingen in de economische conjunctuur, het huidige tekort aan bouwmaterialen, veranderende vraag in de markt, etc.

Niet compleet

Op de lijst staan projecten waarvan de gemeente op de hoogte is of waar de gemeente bij betrokken is. Het kan dus zijn dat niet alle projecten in de stad op de lijst staan. De eigenaar heeft de gemeente dan nog niet op de hoogte gesteld of doet dit pas op moment van vergunningsaanvraag

Niet zeker

Dat de projecten op de lijst staan geeft nog geen zekerheid dat deze ook daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden. Als gemeente bouwen we de woningen niet zelf, we zijn hierin afhankelijk van anderen. Concluderend kan gesteld worden dat de lijst hooguit een globale indicatie geeft, zowel per individueel project als over het totaal.

Wat geeft bovenstaande cijfers wel:

- *Inzicht:* De lijst geeft inzicht in mogelijke woningbouw ontwikkelingen in de stad over meerdere jaren.

- *Prognose:* De lijst wordt jaarlijks gebruikt door de gemeente en het rijk om woningbouw prognoses te maken.

- *Afstemming subregio*: Aan de hand van de lijst vindt afstemming over de woningbouw plaats in de subregio.

- *Lokale afstemming*: De lijst geeft de mogelijkheid om ontwikkelingen op elkaar af te stemmen in fasering, aantallen en typologieën (mits de ontwikkelaar hier ook open voor staat).

- *Voorzien in behoefte*: Aan de hand van de lijst wordt er gekeken of de plannen voorzien in de woningbehoefte van de stad.

Aantallen op planningslijst

Op basis van de in maart 2019 opgestelde planning lijst ziet de nieuwbouwontwikkeling in Arnhem tot 2028 er globaal als volgt uit:

<u>Harde plancapaciteit</u>

Harde plancapaciteit zijn ruimtelijke projecten waarvoor reeds een bestemmingsplan is vastgesteld, een anterieure of ontwikkelovereenkomst is afgesloten, door de gemeente of marktpartij reeds een tender is gestart.

	Huur				Koop			
Totaal	sociaal	Midden	Duur	Onbekend	Goedkoop	Midden	Duur	Onbekend
6335	1460	1110	340	560	130	2410	250	75

Sociale huurwoning is een woning met een huur tot € 720,42

Middenhuurwoning is een woning tot € 1000,00.

Dure huurwoning is een woning boven € 1000,00.

Goedkope koopwoning is een woning tot € 200.000

Midden koopwoning is een woning tot € 350.000

Dure koop is een woning vanaf € 350.000

Van de 1500 sociale huurwoningen die worden toegevoegd is
- 10% vervanging door herstructurering van corporatiewoningen.
- 25% van deze woningen worden gerealiseerd door woningcorporaties.
- 40% door particuliere ontwikkelaars.
- 25% van de woningen is dit nog niet bekend.

Zachte plancapaciteit
Plannen die nog in de oriënterende fase zitten en waar nog geen overeenkomsten zijn afgesproken, nog geen bestemmingsplan is vastgesteld en gemeente nog geen tender is gestart met daarin randvoorwaarden van de gemeente. Hierin kan nog een onderverdeling gemaakt worden in typering en prijsklasse.

Totale zachte plancapaciteit maart 2019	900

Doorprogrammeren en versnellen

Arnhem heeft een woningbehoeftetoevoeging van ruim 7000 woningen tot 2030. Tot 2028 staan 7235 woningen in de harde en zachte plancapaciteit ingepland. Ervaring leert dat plannen regelmatig niet doorgaan of op zich laten wachten. Doorprogrammeren is daarom nodig om uiteindelijk op de gerealiseerde aantallen uit te komen.

De woningbehoefte tot 2025 is bovendien dermate groot dat tempoversnelling in productie nodig is. Het zwaartepunt voor de korte termijn (tot 2025) ligt op het zorgen van voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Tot 2025 moeten er 5100 woningen worden toegevoegd.

4. Conclusies voor de Arnhemse woningmarkt

4.1 Tempoversnelling en doorprogrammeren

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat tempoversnelling in productie nodig is. Het zwaartepunt voor de korte termijn (tot 2025) ligt op het zorgen van voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Tot 2025 moeten volgens het onderzoek 5100 woningen worden toegevoegd. Deze staan in de Arnhemse woningbouwplanningslijst gepland maar ervaring leert dat het vaak jaren duurt voordat een plan van idee naar realisatie gaat. In deze periode kan er van alles gebeuren wat invloed kan hebben op de plannen. Denk hierbij aan veranderingen in de economische conjunctuur, het huidige tekort aan bouwmaterialen, veranderende vraag in de markt, etc. Daarnaast leert ervaring dat uiteindelijk niet alle plannen door gaan. Versnellen van productie en meer programmeren is daarom noodzakelijk.

4.2 Mismatch betaalbare woningen

Bij een deel van de in hoofdstuk 2 geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Er zijn maatregelen nodig om de omvang van de productie te kunnen versnellen en doorprogrammeren naar meer woningen. De markt zal deze ruimte graag willen invullen. Niet in alle segmenten zullen marktpartijen en consumenten het echter samen oplossen. Bij sociale huur, midden huur en goedkope koop is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie te borgen. Het gebrek aan grondpositie van gemeente en corporaties maakt bovendien dat in de sociale huursector onvoldoende ontwikkeld wordt.

Sociale huur

De komende jaren groeit met de woningbehoefte ook de behoefte aan sociale huurwoningen om de volgende redenen:

- De druk op de sociale huurwoningen in Arnhem is hoog, de zoektijden lopen op. Uit het woningbehoefte-onderzoek blijkt dat met een welvaartgroei van 0,4% is een toevoeging van 700 woningen nog nodig. Met een welvaartsgroei van 0 % verdubbeld deze vraag.
- Door de mismatch in de sociale huurwoningen bij de corporaties is er tot 2030 een overschot van grote eengezinswoningen van 2400 woningen en een tekort van kleine 'goedkopere' huurwoningen van 3100 woningen. Arnhemse corporaties zijn bereid voor een- en tweepersoonshuishoudens en bijzonder doelgroepen kleinere woningen toe te voegen. Op basis van monitoren van de behoefte aan de verschillende woningen in de verschillende prijsklassen kunnen corporaties de grotere eengezinswoningen na toevoeging van woningen naar middenhuur of goedkope koop brengen waar de vraag ook groot is. Dit vraagt om een toevoeging van sociale huurwoningen van +/- 2000 woningen.
- Het aantal arbeidsmigranten dat de komende jaren van short stay naar long stay gaat in Arnhem zal toenemen. Deze groep zal over het algemeen in aanmerking komen voor een sociale huurwoning. Wanneer 20% van de huidige Arnhemse arbeidsmigranten in Arnhem blijven vraagt dat een toevoeging van +/-700 woningen.
- De minister stelt een verruiming van de corporatiedoelgroep voor van 10% naar 15%. Door gebruik te maken van deze ruimte kunnen meer huishoudens met een inkomen tot 42.463 euro gebruik maken van de sociale huursector en betaalbaar wonen. Een groep die nu is

aangewezen op de middenhuur of goedkope koop. Naast dat een grotere groep met deze maatregel in aanmerking komt voor een sociale huurwoning draagt dit ook bij aan de draagkracht in complexen en wijken. Corporaties maken op dit moment nauwelijks gebruik van de huidige vrije toewijzingsruimte van 10% maar zijn daartoe wel bereid. Vergroten van de doelgroep van de corporaties vraagt om een toevoeging van +/-2000 sociale huurwoningen.

- Corporaties verhuren woningen aan de doelgroep met een maximaal inkomen. Ontwikkelaars die sociale huurwoningen realiseren bereiken over het algemeen niet de doelgroep omdat ontwikkelaars een andere inkomenseis stellen. Hierdoor zijn er te weinig particuliere sociale huurwoningen bereikbaar voor de doelgroep. Daarnaast betekent dit voor de corporaties dat zij alleen nog de laagste inkomensgroep huisvesten wat geen goede uitwerking heeft op de wijken waarin veel corporatiewoningen staan.

Bovenstaande ontwikkelingen vragen om een grotere toevoeging aan sociale huurwoningen dan genoemde 700 woningen uit het woningbehoefteonderzoek.

Middenhuur

De vraag naar middenhuur (prijsklassen tussen de 720 euro en 1000 euro) en het aantal geplande ontwikkelingen in Arnhem in de middenhuur komt overeen. Het middeldure huursegment biedt woningen voor huishoudens die (nog) geen koopwoning willen of kunnen financieren en die niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning omdat hun inkomen te hoog is of omdat wachttijden te lang zijn. Een deel van deze groep heeft echter meer behoefte aan een sociale huurwoning of een goedkope koopwoning. Voor een sociale huurwoning komt deze groep echter door passend toewijzen tot nu toe niet in aanmerking en aan goedkope koopwoningen is een tekort of het is voor hen niet mogelijk een hypotheek te krijgen.

Goedkope koop

Er is een grote behoefte aan goedkope koopwoningen in Arnhem en in de regio. Dit zijn huishoudens die door passend toewijzen niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning en voor wie een middeldure huurwoning te duur is. Het gat tussen de huursector en de koopsector groeit. Koopwoningen zijn de afgelopen jaren flink duurder geworden. Wanneer huishoudens door strenge hypotheekeisen geen koopwoning kunnen bemachtigen richten ze zich op de huursector. Mocht de markt zich weer wat meer ontspannen dan zijn er weer meer woningen bereikbaar voor deze groep. Goedkope koop sluit meer aan bij de woonwensen van mensen, keerzijde is dat deze woningen na realisatie door huidige druk op de markt snel duurder worden en zodoende niet meer blijvend beschikbaar zijn voor de doelgroep.

5. Maatregelen aanpak woningbouwontwikkeling

De (mis)matches op de woningmarkt zijn niet 1-op-1 te vertalen naar een woningbouwprogramma. Dit vraagt om keuzes, op welke vraag wil je je richten als gemeente? En deze keuzes hebben betekenis voor het te realiseren programma. We stellen de volgende maatregelen voor om de(mis)matches de komende jaren op te lossen.

5.1. Versnellen en doorprogrammeren productie

Woondeal

De vraagstukken die onze woningmarkt heeft, vragen om meer dan lokale maatregelen. Samenwerken met regio, provincie en Rijk is daarin noodzakelijk. Provincie en Rijk onderkennen dit. Rijk, provincie, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen zijn daarom voornemens om een woondeal te sluiten.

Een woondeal is een samenwerkingsvorm waarbij het ministerie van binnenlandse zaken (BZK) intensief gaat samenwerken met een stad/regio waar een groot tekort aan woningen is. De gemeenten in deze regio's hebben een bijzondere positie bij de verdeling van de Prinsjesdag gelden, de corporaties kunnen aanspraak maken op de korting op de verhuurdersheffing en er zijn mogelijkheden om regelgeving of andere obstakels (tijdelijk) buiten werking te stellen.

BZK wil het aantal woondeals beperken en ziet Arnhem-Nijmegen als de zesde en laatste woondeal die ze sluiten. Ze kunnen hun aandacht niet teveel verdelen, ze willen geen woondeal met elke middelgrote stad, Nijmegen heeft een relatief zeer hoog woningtekort en in Arnhem is een relatief hoge woningnood en is de sociale problematiek is relatief groot. Daarom een woondeal Arnhem-Nijmegen.

Deze deal bevat onder meer afspraken op de korte termijn om de woningbouwproductie te versnellen, te voldoen aan de kwalitatieve vraag en te verbinden met binnenstedelijke vraagstukken zoals mobiliteit, duurzaamheid, circulair bouwen en leefbaarheid. En voor de middellange termijn werken de regio Arnhem-Nijmegen en BZK samen in drie tot vier nog nader te bepalen complexe integrale gebiedsontwikkelingen. Hiertoe draagt de regio gebieden voor aan BZK. Doel is te komen tot gezamenlijke inzet van instrumentarium, inzet en middelen om de woningmarkt vlot te trekken (waaronder aanspraak op de korting op de verhuurdersheffing van corporaties in de regio Arnhem-Nijmegen).

In de woondeal maken we afspraken over stadsbrede thema's als:
- versnellen van de productie;
- klimaatopgave/energietransitie;
- leefbaarheid en woonkwaliteit in de wijken;
- huisvesting (flex)doelgroepen;
- maatregelen op het gebied van buy to let en goed verhuurderschap;
- uitbreiding woonwagenlocaties.

Instellen stadsakkoord in 2020 en ontwikkellabs

Met de woondeal als vliegwiel organiseren we in 2020 gesprekken met ontwikkelende partijen (corporaties, ontwikkelaars en gemeente) in Arnhem om samen tot een stadsakkoord te komen. Daarbij stellen we de vraag: "Wat is er voor nodig om op korte termijn te versnellen in tempo van realisatie?". Hierin maken we onder andere afspraken over toewijzing aan de doelgroep, huurverhoging, instandhouding van sociale huur/middenhuur en goedkope koop, goed verhuurderschap maar ook over klimaatopgave/energietransitie etc.

Gelijktijdig pakken we iedere kans om, per locatie, tot versnelling en mogelijk intensivering te komen. In ontwikkellabs pakken we met de ontwikkelende partijen van een locatie de kansen en mogelijkheden aan, ruimen obstakels op en komen tot creatieve afspraken om tot tempoversnelling en ontwikkeling te komen. Het ontwikkellab wordt in principe georganiseerd per ontwikkeling, maar staat ook open voor ontwikkelaars die op een andere plek willen ontwikkelen en interesse hebben in gecombineerde aanpak met meerder partijen. Op deze manier ontstaat er in de ontwikkellabs meer mogelijkheden voor een bredere programmering en "uitruil' van woningtypen, doelgroepen en segmenten. Door interacties kan er creativiteit ontstaan en kan er met elkaar onderzocht worden hoe het wel kan.

Stimuleren nieuwe ontwikkelingen

Naast de afspraken die we maken in de woondeal, het stadsakkoord en in ontwikkellabs, zullen we daar waar kan, past en zich kansen voordoen actief meewerken om nieuwe ontwikkellocaties mogelijk te maken. Als daar aanleiding toe is, zal ook situationeel grondbeleid ingezet kunnen worden om locaties aan te kopen en in ontwikkeling te brengen. Dit binnen de kaders van ons vigerende grondbeleid.

5.2. Oplossen mismatch betaalbare woningen

Het bestaande en geprogrammeerde tekort in de sociale huursector in combinatie met de mismatch en de nog-niet meegenomen ontwikkelingen in het woningbehoefte-onderzoek (steeds meer arbeidsmigranten, verruiming corporatiedoelgroep)[1] samen met het marktfalen in de sociale sector rechtvaardigt extra ingrijpen op specifiek deze groep. Uitgangspunt bij de voorgestelde maatregelen is dat de te realiseren woningen duurzaam beschikbaar blijven voor de doelgroepen en de woningen een voldoende kwaliteit hebben voor nu en de komende jaren. Een strategie die aan alle segmenten recht doet.

We stellen de volgende maatregelen voor om de mismatch bij betaalbare woningen op te lossen en aan de woningvraag te voldoen:

30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten

De ambitie is om van alle te bouwen woningen, minimaal 30% sociale huur te realiseren. In de prestatieafspraken 2020 heeft de gemeente met de drie grote woningcorporaties afgesproken dat de corporaties bereid zijn om 30% sociale huurwoningen in de nieuwbouw te realiseren, voor zowel de kwalitatieve- als de kwantitatieve opgave in de sociale huurmarkt. De gemeente betrekt daartoe de corporaties tijdig bij de programmering en het gezamenlijk, in onderling overleg, vaststellen van de randvoorwaarden. Bij de 30% toevoeging wordt vooral voor de doelgroep een- en twee

[1] Zie hoofdstuk 4.1 Plan van Aanpak

persoonshuishoudens gebouwd. De mate waarin hangt ook af van de locatie en de wens tot differentiatie in de wijk.

Corporaties premium partner

Woningcorporaties bouwen, verhuren en beheren betaalbare huurwoningen (Woningwet 2015). Ze huisvesten mensen volgens de toewijzingsregels van inkomen. Toewijzing van de woningen vindt plaats binnen de kaders van de huisvestingsverordening. Daarmee is toewijzing aan de lage inkomensgroepen en het in de sociale verhuur blijven van de woningen gegarandeerd. De verhuurder van sociale huurwoningen is bij voorkeur een corporaties. Corporaties ontwikkelen zoveel mogelijk de sociale huurwoningen om de mismatch op de sociale huurmarkt op te lossen en woningen zoveel mogelijk aan de doelgroep toe te wijzen en te behouden.

Indien na een markttoets blijkt dat de corporatie niet kan ontwikkelen zien we kansen in ontwikkelen van sociale huurwoningen door particuliere ontwikkelaars en beleggers. Exploitatie door particuliere verhuurders vraagt een andere manier van organiseren met betrekking tot toewijzing en instandhouding voor de doelgroep. Dit vraagt om een nadere uitwerking in een doelgroepenverordening en anterieure overeenkomsten.

Spelregels

Deze maatregelen gelden voor de zachte plancapaciteit, maar daar waar in de bestaande harde plancapaciteit kansen worden gezien om tot programmawijziging te komen en sociaal toe te voegen, zal deze kans worden aangepakt. Voor de zachte plancapaciteit hanteren we de volgende spelregels:

Spelregels voor woningbouwprogrammering

Deze spelregels voor het programmeren van woningbouw zijn gemaakt om uitvoering te geven aan het nieuwe stedelijke uitgangspunt woningbouwprogrammering. Dit is minimaal 30% sociale huur over de te realiseren projecten. De spelregels zijn leidend bij het toepassen van de minimaal 30% sociale huur over de te realiseren projecten.

Het uitgangspunt minimaal 30% sociale huur is niet van toepassing op de harde plancapaciteit: ruimtelijke projecten waarvoor reeds een bestemmingsplan is vastgesteld, een anterieure of ontwikkelovereenkomst is afgesloten, door de gemeente of marktpartij reeds een tender is gestart.

Spelregel 1
Definitie sociale huurwoningen: dit zijn woningen die vallen onder de gereguleerde huursector met een huur onder de € 720,42 (prijspeil 2019). Het gaat om reguliere sociale huurwoningen maar ook om woningen die exclusief worden aangeboden aan doelgroepen als ouderen, jongeren en studenten. Het zijn permanente zelfstandige woningen.

Spelregel 2
Per ruimtelijk project wordt bestuurlijk bepaald welk woningbouwprogramma wordt gerealiseerd. We realiseren 30% sociale woningbouw over de zachte plancapaciteit. Dit zijn ruimtelijke initiatieven waarin nog geen bestemmingsplan is vastgesteld, geen anterieur of ontwikkelovereenkomst is afgesloten. Minimaal 30% sociale huurwoningen over de projecten is hierbij het uitgangspunt. Dit geldt voor alle ontwikkelingen in de stad waarbij een ondergrens van 30 woningen wordt gerealiseerd. Onder de 30 woningen wordt situationeel bekeken of en zo ja welke percentages sociaal worden opgelegd.

Het ontwikkellab wordt in principe georganiseerd per ontwikkeling, maar staat ook open voor ontwikkelaars die op een andere plek willen ontwikkelen en interesse hebben in gecombineerde aanpak met meerdere partijen. Op deze manier ontstaat er in de ontwikkellabs meer mogelijkheden voor een bredere programmering en "uitruil' van woningtypen, doelgroepen en segmenten. Door interacties kan er creativiteit ontstaan en kan er met elkaar onderzocht worden hoe het wel kan.

Spelregel 3
We monitoren de totale woningbouwopgave aan de hand van de projectenlijst. Hierin vermelden we:
- de gerealiseerde projecten met de gerealiseerde programmering.
- de status en de programmering van de te ontwikkelen projecten.

Spelregel 4
Sociale huurwoningen worden in eerste instantie gebouwd en beheerd door corporaties. De gemeente vraagt hiervoor voor aanvang aan de ontwikkelende partij een intentieverklaring op te stellen met een toegelaten instelling die de intentie heeft de sociale huurwoningen te exploiteren en/of te beheren.

Pas als uit deze markttoets blijkt dat corporaties de woningen niet kunnen realiseren komen marktpartijen in aanmerking. Corporaties hebben bij uitgifte van een gemeentelijke kavel een voorrangspositie. Bij ontwikkelen door een marktpartij stellen we voorwaarden op zoals een instandhoudingstermijn van tenminste 10 jaar.

Spelregel 5
De minimaal 30% sociale huurwoningen geldt ook voor transformatieprojecten.

Verruiming van de doelgroep
De landelijke politiek werkt aan een verruiming van de vrije toewijzingsruimte van 10 naar 15%. Als het parlement hiermee instemt dan willen de corporaties daarvan in 2020 gebruik *kunnen* maken. De corporaties en gemeente werken gezamenlijk beleid uit waarbij de beschikbaarheid voor de andere doelgroepen in acht worden gehouden. Corporaties en gemeente onderkennen dat ook de lage middeninkomens tot de doelgroep gerekend moet worden. Beide zien hier een toenemende behoefte in woonvraag. Daarnaast versterkt deze groep de leefbaarheid in de wijken en complexen. De corporaties, gemeente en huurdersorganisaties maken afspraken over de wenselijkheid en mogelijkheden van differentiatie in wijken. Hierbij is ook aandacht voor wat de gevolgen zijn voor andere doelgroepen.

Meer woningen voor middenhuur en betaalbare koop in de toekomst
De grotere eengezinswoningen kunnen corporaties na ontwikkeling van nieuwbouw van kleine woningen verhuren in middenhuur (650 tot 850 euro) of verkopen (goedkope koop), waarbij behoud van omvang van de bestaande voorraad uitgangspunt is. Dit doen zij alleen op basis van zoektijden in de sociale huursector.

Onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop
De verwachte vraag naar goedkope koop is aanzienlijk. Gezien de huidige markt (stijgende bouwkosten en verkoopprijzen) is het niet eenvoudig goedkope koopwoningen te realiseren. We onderzoeken mogelijkheden om goedkope koopwoningen te stimuleren.

5.3. Monitoring

Onzekerheden op de woningmarkt en economische onzekerheden vragen om een vinger aan de pols en een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen. We stellen bovenstaande sturingsmaatregelen vast en monitoren de gewenste effecten van bovenstaande sturingsmaatregelen. Over 3 jaar doen we een nieuw woningbehoefteonderzoek. Aan de hand van deze resultaten herijken we maatregelen.

5.4 Financiële consequenties

Bovenstaande maatregelen hebben diverse financiële consequenties.

De woondeal geeft corporaties de mogelijkheid een beroep te doen op een korting op de verhuurdersheffing en geeft daarmee financiële ruimte aan corporaties om tot ontwikkeling te komen. Gemeenten kunnen een beroep doen op een additionele woningbouwimpuls bij complexe gebiedsontwikkelingen waarin betaalbare woningen worden gerealiseerd.

Het stadsakkoord en de ontwikkellabs hebben vooralsnog geen financiële consequenties. Mocht na uitwerking blijken dat dat wel zo is, dan leggen wij dat aan u voor (zie ook hoofdstuk 6).

Het toepassen van situationeel grondbeleid past binnen de kaders van het bestaande grondbeleid en de huidige begroting en vraagt daarom geen nieuwe financiële besluitvorming.

Financiële consequenties voor eigen grondexploitaties die al zijn vastgesteld:
Er is één eigen grondexploitatie waar actief sturen nog mogelijk is, te weten Schuytgraaf.

In de overige vastgestelde grondexploitaties zijn ofwel al koopcontracten gesloten, ofwel is de opgave 30% sociale huur reeds verwerkt en heeft daarom geen financiële consequenties.

De financiële consequentie voor Schuytgraaf is ca. € 1,5 miljoen[2] De financiële consequentie wordt veroorzaakt doordat sociale huurwoningen een lagere grondprijs hebben dan marktwoningen en tot meer kosten in openbare ruimte leiden (parkeren in openbare ruimte in plaats van op privaat terrein). Bovendien is er door de effecten van parkeren minder uitgeefbare grond. De gevolgen van Schuytgraaf zullen leiden tot een lagere winstverwachting van de GREX Schuytgraaf, maar hebben vooralsnog geen noodzaak tot het treffen van een voorziening.

Financiële consequenties voor toekomstige grondexploitaties
In dit Plan van Aanpak formuleren we een grote ambitie voor de woningbouwontwikkeling. Dat geldt zowel ten aanzien van het versnellen van woningbouw, sociale koop als de realisatie van minimaal 30% sociale huur. Maar ook beleidsdoelen ten aanzien van bomen, vergroening, parkeren, duurzaamheid stellen eisen aan wat en hoe we bouwen.De voorwaarden die we stellen, hebben vanzelfsprekend financiële gevolgen en daarmee effecten op nieuwe grexen. Die zullen als gevolg van deze beleidsmatige wensen een grotere kans hebben dat ze niet sluitend zijn. Aan de andere kant maken de wensen onderdeel uit van beleidsregels die door de raad zijn vastgesteld.

Hoewel we scherp aan de wind zeilen binnen elke grex om te zorgen voor een positief resultaat, willen we ons voorbereiden op de noodzakelijke versnelling van woningbouw en grexen die niet sluitend zijn als gevolg van vastgestelde beleidsdoelen.

Hiervoor zullen we zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van het komend jaar met een raadsvoorstel komen waarmee we via een te voeden vereveningsfonds eventuele negatieve grexen bij kunnen

[2] In de huidige GREX is conform bestemmingsplan financieel rekening gehouden met 28% sociale woningbouw in geheel Schuytgraaf. Over het gerealiseerde programma t/m 2018 is dit percentage gerealiseerd. Een deel van de resterende productie per 1-1-2019 zal omgezet moeten worden van markt woningen naar sociale huurwoningen, om het percentage sociale huur van 28% naar 30% te krijgen. Genoemd bedrag gaat uit van 30% sociale huur over het restant van de te verkopen gronden in Schuytgraaf (per 1-1-2019).

passen. De wijze en omvang van de voeding uit positieve grondexploitaties wordt bezien aan de hand van wat we in de toekomstige te ontwikkelen locaties met bijbehorende grexen nodig hebben.

Uiteraard blijft uitgangpunt dat getracht wordt tot neutrale of positieve grexen te komen.

Actief sturen in grondexploitaties van derden

Opleggen van minimaal 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten aan derden heeft voor de gemeenten Arnhem geen financiële consequenties. Deze zijn voor de ontwikkelaar. Door helder beleid te voeren zal een ontwikkelaar de grond voor een lager bedrag aan kunnen kopen omdat iedere ontwikkelaar weet dat hij 30% sociale huur moet realiseren.

6. Uitwerking

Borging van en afspraken over woningbouwprogramma en beleid kan plaats vinden in ruimtelijk juridische instrumenten. Het behouden van een betaalbaar woningbouwprogramma en het handhaven daarvan, staat of valt bij het maken van goede afspraken in samenwerking met de diverse partijen in het ontwikkelingsproces. In dit plan van aanpak worden beleidsmaatregelen voorgesteld. Hieronder staan mogelijke instrumentarium die kunnen worden ingezet toegelicht. Uitwerking van dit instrumentarium volgt in 2020.

6.1 Woondeal

Sluiten woondeal regio Arnhem-Nijmegen met BZK
In februari van 2020 sluiten we een woondeal met BZK. Diverse woningmarkt thema's worden hier uitgewerkt. De woondeal is een startpunt van een langjarig samenwerkingstraject om de woningmarktproblematiek gezamenlijk op te lossen.
Planning: ondertekenen woondeal vooralsnog gepland februari 2020

6.2 Ruimtelijk juridische instrumenten

Doelgroepenverordening herijken en opnieuw vaststellen door de raad
Arnhem kent een doelgroepenverordening welke op dit moment op geen enkel gebied van toepassen is verklaard. We herijken de doelgroepenverordening aan de hand van het vastgestelde plan van aanpak.
Planning: 2e kwartaal 2020 vaststellen in raad

Anterieure overeenkomsten
In anterieure overeenkomsten of een uitgifteovereenkomst worden per complex of gebied de afspraken vastgelegd. De anterieure overeenkomst is gekoppeld aan planologische maatregelen. De vast te stellen kaders uit deze nota zijn hierbij de richtlijn. Opnemen boetebeding voor particuliere ontwikkelaars
Planning: na vaststelling

Planologische maatregelen
Een planologische maatregel bepaalt wat er in de gemeente met de ruimte mag gebeuren. Bij nieuwe locaties nemen we planologische maatregelen daar waar nodig. Bij opname van de bestemming sociale huur is een doelgroepenverordening noodzakelijk.
Planning: continu vanaf vaststellen doelgroepenverordening

Instrumenten om goedkope koop te stimuleren en te behouden
We onderzoeken de modellen en mogelijkheden om goedkope koop te stimuleren en te behouden.
Planning: continu

Buy-to-let
In het 2020 doen we onderzoek naar maatregelen om buy to let tegen te gaan en werken deze uit. Vraagstuk nemen we ook mee in de woondeal.
Planning: tweede kwartaal 2020

6.3 Samenwerking met partners

Stadsakkoord
Met de woondeal als vliegwiel organiseren we in 2020 gesprekken met ontwikkelende partijen (corporaties, ontwikkelaars en gemeente) in Arnhem om samen tot een stadsakkoord te komen. Daarbij stellen we de vraag: wat is er voor nodig om op korte termijn te versnellen in tempo van realisatie. Hierin maken we afspraken over toewijzing aan de doelgroep, huurverhoging en instandhouding van sociale huur/middenhuur en goedkope koop.
Planning: vierde kwartaal 2020

Ontwikkellabs
We pakken iedere kans om per locatie tot versnelling en mogelijk intensivering te komen. In ontwikkellabs pakken we met de ontwikkelende partijen van een locatie de kansen en mogelijkheden aan, ruimen obstakels op en komen tot creatieve afspraken om tot tempoversnelling en ontwikkeling te komen.
Planning: per direct en continu

Prestatieafspraken met corporaties
We maken prestatieafspraken met corporaties over de thema's betaalbaar, beschikbaar, duurzaam, leefbaar en levensloopgeschikte woningen.
Planning: vierde kwartaal 2020

6.4 Afstemming met de regio

Regionale woningmarkt met regionale afspraken
Verhuisbewegingen stoppen niet bij de gemeentegrens. Er zijn naast subregionale, regionale en bovenregionale verhuisbewegingen. Daarnaast kent de regio verschillende woonmilieus met hun eigen functie en kwaliteit. Sommige woonmilieus zijn juist in trek bij vestigers terwijl andere woonmilieus juist betekenis hebben voor lokale gemeenschappen. Naast tempoversnelling die in de subregionale woonagenda's is opgenomen vraagt dit om regionale afstemming en afspraken op kwaliteit.
Planning: in het eerste half jaar van 2020 maken we regionale afspraken over versnelling en woonkwaliteit. We monitoren continu.

Bijlage 2: Ontwikkeling woningvoorraad gemeente Arnhem

Woningen - Gemeente									
	1-1-2011	**1-1-2012**	**1-1-2013**	**1-1-2014**	**1-1-2015**	**1-1-2016**	**1-1-2017**	**1-1-2018**	**1-1-2019**
woningvoorraad totaal	68090	69900	70550	71110	71960	72710	73640	74420	75630
Ontwikkeling ten opzicht van vorig jaar		1810	650	560	850	750	930	780	1210
woningen koop	28790	29560	30940	30860	31440	31540	31690	31920	31990
woningen corporatie bezit	25980	26040	26300	26880	27600	27460	26320	26440	26470
woningen overige verhuur	12060	12220	11680	12180	11860	12380	14570	15120	16420
woningen onbekend	1250	2070	1630	1200	1070	1330	1070	940	740

Inschatting Woningbouwplanning Gemeente Arnhem (op te leveren woning per 1 jan 2019)

stand per 18 feb 2019

Noot: voor de opgenomen plannen (muv zachte plancapaciteit) is reeds een bestemmingsplan vastgesteld of overeenkomst gesloten; plan kan altijd door ontwikkelaar worden heroverwogen

Wijk	Locatie	Totaal Woningaantal	Startjaar	Oplevering laatste woning	Inschatting per jaar 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	Centrum stedelijk	**1.318**												
centrum	**Zuidelijke Binnenstad**	113	2019	2021	38	38	38	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Arnhem Centraal**	194 [1]	2019	2021	65	65	65	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Kromme Elleboogsteeg**	40	2019	2019	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sint Marten en Sonsbeek-Zuid	**St. Marten / HKA**	18	2019	2019	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Boulevard Heuvelink 48 (voormalig Mozaiek)**	118	2019	2021	39	39	39	-	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Fluvium Midden**	181	2020	2022	-	60	60	60	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Rijnwijk**	381	2021	2023	-	-	127	127	127	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Melkfabriek**	273 [2]	2021	2025	-	-	55	55	55	55	55	-	-	-
	Stedelijk vooroorlogs	**42**												
Klarendal	**Rosendaalseweg**	6	2019	2019	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velperweg	**AKZO/Velperparc (Bella Vista)**	36	2019	2019	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stedelijk naoorlogs compact	**291**												
Presikhaaf 2	**Presikhaaf 2 (Deltakartier)**	149	2019	2020	75	75	-	-	-	-	-	-	-	-
Presikhaaf West	**Singraven laan**	55	2020	2020	-	55	-	-	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Eilandje Urk (Buys-, Kluitstraat, het Broek)**	87	2019	2019	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stedelijk naoorlogs grondgebonden	**479**												
Malburgen-Oost	**Malburgen De Hobbit**	6	2022	2022	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Schuytgraaf	**Schuytgraaf veld 11/13/15**	473	2019	2025	68	68	68	68	68	68	68	-	-	-
	Groen stedelijk	**3.171**												
Schaarsbergen	**Sylva's bos (voormalige RIN)**	26	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alteveer en Cranevelt	**Braamweg**	6	2019	2019	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alteveer en Cranevelt	**Van Ockeghemlaan e.o. (Craneveld)**	14	2019	2019	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Monnikenhuizen	**Saksen Weimar**	28 [3]	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Monnikenhuizen	**Ds. Bechtlaan 1**	11	2019	2019	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klingelbeek	**Het Dorp**	370	2020	2024	-	74	74	74	74	74	-	-	-	-
Malburgen	**Malburgen (oost/de wheme/ west)**	329	2019	2024	55	55	55	55	55	55	-	-	-	-
Schuytgraaf	**Schuytgraaf**	1.734	2019	2027	193	193	193	193	193	193	193	193	193	-
Malburgen (west)	**Stadsblokken/ Meinerswijk**	430	2022	2025	-	-	-	108	108	108	108	-	-	-
Elden	**Tuin van Elden**	103	2019	2020	52	52	-	-	-	-	-	-	-	-
Elderveld-Zuid	**Leidenweg**	71	2020	2020	-	71	-	-	-	-	-	-	-	-
Rijkerswoerd	**Gaardenhage**	15	2020	2028	-	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Klingelbeek	**Fratershuis/ Klingelbeek**	34	2019	2022	9	9	9	9	-	-	-	-	-	-
	Landelijk	**29**												
Schaarsbergen	**Kamp Koningsweg-Noord**	29	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Transformatie	**1.008** [4]												
Vredenburg en Kronenburg	**Kroonpark 6, 10**	228	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vredenburg en Kronenburg	**Kronenburgsingel 545**	-	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
klarendal	**Rosendaalsestraat 64 (Velperweg 19)**	104	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
monnikenhuizen	**Rosendaalseweg (Vivare pand)**	13	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Janbuitensingel 20**	51	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Jansbuitensingel 23**	8	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Janbuitensingel 24**	40	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Nieuwe Plein 5**	5	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Rijnkade 87**	5	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Weerdjesstraat 10**	-	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Velperweg 22-24**	45	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Willemsplein 22-23-24**	23	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velperweg	**Velperweg 45-49 (Highpark)**	466	2020	2022	-	155	155	155	-	-	-	-	-	-
burgermeesterswijk hoogkamp	**Witsenstraat 2**	20	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal		**6.338**			809	853	783	755	680	553	424	194	194	2

	Zachte plancapaciteit	**902** [5]
	Zachte plancapaciteit	902

[1] AC: uitruil woningen met kantoren mogelijk (K3K7, K7')
[2] Melkfabriek: plan is in ontwikkeling
[3] Saksen Weimar: plan is in herontwikkeling
[4] Sturen op (sociaal segment) nu niet mogelijk. Door aanpassing/intrekking transformatievisie zou dat wel kunnen verwachting is wel dat deel in sociaal segment wordt gerealiseerd (particulier)
[5] Zachte plancapaciteit: nog geen bestemmingsplan vastgesteld of overeenkomst gesloten

Aan: de voorzitter
Betreft: agenderingsverzoek art 40b rvo
Onderwerp: regionaal woning onderzoek

Arnhem, 9 november 2019

Geachte voorzitter,

De fractie van de SP verzoekt het regionaal woningbouw onderzoek van Companen zoals verschenen op 18 oktober jl. te agenderen voor bespreking in de raadskamer.

Arnhem staat voor grote uitdagingen vooral in de bestaande voorraad woningen maar zeker ook in de nieuwbouw. Het onderzoek bevestigt dit opnieuw en brengt dit nog scherper in beeld.

We willen met de portefeuillehouder en de overige raadsfracties de uitkomsten van het onderzoek bespreken en welke aanpak we moeten kiezen om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

Hoogachtend,

Dobbe, Elfrink, Cetintas

SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 5 november 2019
Zaaknummer	: 413460
Contactpersoon	: Mira Jansen - van Rookhuijsen
Telefoonnummer	: 026 3775861

Onderwerp: Woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen

Geachte voorzitter en leden,

Hierbij sturen we u het definitieve rapport en de factsheet van het woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen.

Inleiding
In het voorjaar van 2019 heeft de gemeente Arnhem namens de regio Arnhem-Nijmegen opdracht gegeven voor het woningmarktonderzoek. In 2016/ 2017 is een regionaal kwalitatief woningmarktonderzoek uitgevoerd. In de subregionale woonagenda's is afgesproken dit onderzoek in 2019 te actualiseren. Dit onderzoek moet een breed beeld schetsen van de regionale woningmarkt, waarbij het zowel om de aantallen als soort en prijsklasse van woningen gaat. Het onderzoek is behulpzaam bij de uitwerking van het woonbeleid en regionale woningmarktafspraken.

Het onderzoek
Uit het onderzoek blijkt dat de woningmarkt van de regio Arnhem Nijmegen op alle marktsegmenten onder druk staat. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie nodig is. Uit het onderzoek blijkt verder dat er een aanzienlijk tekort is aan betaalbare woningen in Arnhem in zowel de sociale huur als betaalbare koop tot € 200.000,-. De mismatch tussen vraag en aanbod op de regionale woningmarkt wordt steeds groter, dit is vooral het gevolg van het groeiende aantal kleine huishoudens. Dit vertaalt zich in een behoefte aan kleinere woningen, zoals appartementen.

Er moeten snel maatregelen worden genomen om het woningtekort in te lopen. Het college komt hiervoor met een plan van aanpak voor woningbouwontwikkeling naar de raad.

Regionale vraag naar betaalbaar
De grote vraag naar betaalbare woningen geldt voor de gehele regio Arnhem-Nijmegen. Dit vraagt om goede afspraken in de (sub)regionale woonagenda('s).

Vervolg

Graag organiseren we in november een raadsbijeenkomst over het woningmarktonderzoek 2019 waarin Companen een toelichting geeft over het onderzoek en de mogelijke consequenties voor het woonbeleid in Arnhem.

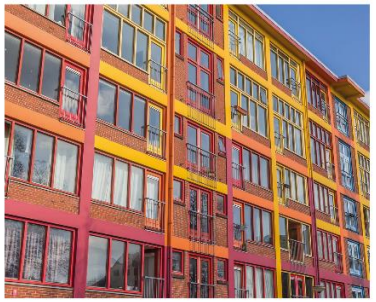
Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)
- Woningmarktonderzoek Regio Arnhem-Nijmegen 2019
- Factsheet gemeente Arnhem

Woningmarktonderzoek 2019

Regio Arnhem-Nijmegen





18 oktober 2019

Definitief



COMPANEN ADVIES VOOR WONINGMARKT EN LEEFOMGEVING

COMPANEN ADVIES VOOR WONINGMARKT EN LEEFOMGEVING

DATUM	18 oktober 2019
TITEL	Woningmarktonderzoek 2019
ONDERTITEL	
OPDRACHTGEVER	Regio Arnhem-Nijmegen
AUTEUR(S)	Bram Klouwen Vera Gijsbers
PROJECTNUMMER	2202.112/G
STATUS	Definitief

Tivolilaan 205
6824 BV Arnhem
Postbus 1174
6801 BD Arnhem

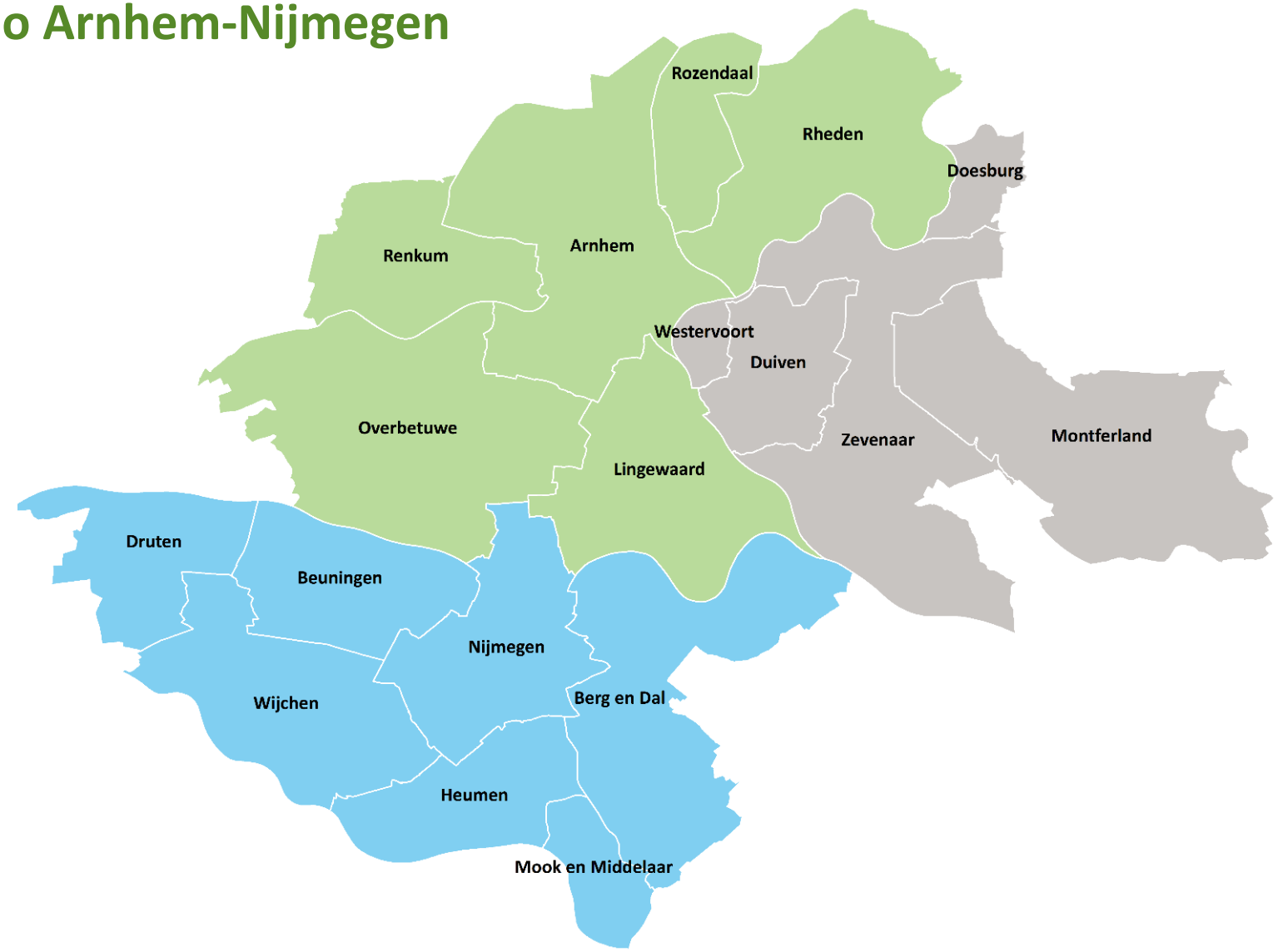
info@companen.nl
www.companen.nl
(026) 351 25 32

BTW NL001826517B01
IBAN NL95RABO0146973909
KVK 09035291

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Adviezen en schets dilemma’s	6
3	Groei regionale woningbehoefte	9
4	Diversiteit aantrekkelijke woonmilieus	14
5	Mismatch van vraag en aanbod om op te lossen	19
6	Betaalbaarheid en sociale huur	26
7	Mogelijkheden tussen huur en koop	30
8	Verduurzaming en kwaliteit bestaande voorraad	34
Bijlage I: accenten in de behoefteraming		38
Bijlage II: nadere toelichting methodologie		39

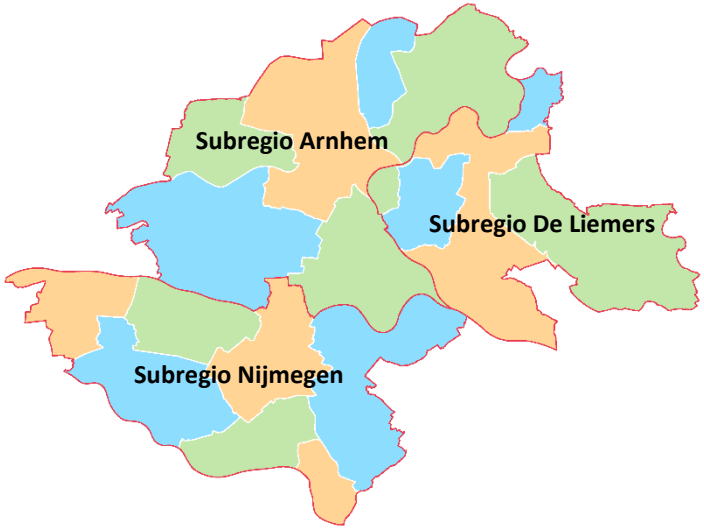
Regio Arnhem-Nijmegen



1 Inleiding

De gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen willen een actueel beeld van het functioneren van de woningmarkt. Met dit beeld willen zij sturing kunnen geven aan de gewenste woningbouwontwikkeling in de regio. In 2017 is een regionaal kwalitatief woningmarktonderzoek uitgevoerd. Nu wil de regio dit onderzoek actualiseren. In de (subregionale) woonagenda's is dit als afspraak vastgelegd; voor Arnhem e.o., Nijmegen e.o. en De Liemers.

Het nieuwe onderzoek moet een breed beeld schetsen van de regionale woningmarkt waarbij het zowel gaat om de aantallen als soort en prijsklassen van woningen. Daarnaast moet het onderzoek ook inzicht geven in de positie van verschillende inkomensgroepen in de regio; op gemeenteniveau en waar mogelijk naar wijken. De resultaten van het onderzoek moeten behulpzaam zijn bij de uitwerking van regionale woningmarktafspraken en de uitwerking van lokaal woonbeleid.



Companen heeft dit onderzoek uitgevoerd. Zij heeft dit onderzoek opgepakt in samenspraak met een werkgroep met een afvaardiging uit de drie subregio's en een afvaardiging namens de provincie. Daarnaast zijn uitkomsten getoetst en verdiept in samenspraak met alle gemeenten, corporaties, marktpartijen en provincie.

Vraagstelling

Met het onderzoek wil de regio actuele inzichten krijgen in de woningbehoefte. Met in het bijzonder een verdieping op de sociale huur, middenhuur en verduurzaming van de bestaande voorraad.

Het onderzoek moet daarmee inzicht bieden in:

- de opgaven op de woningmarkt naar huur/koop, prijsklassen en typen;
- de relatie tussen nieuwbouw en de bestaande woningvoorraad;
- voor de bestaande voorraad zicht op de toekomstwaarde in termen van energetische verbetering en levensloopgeschiktheid;
- met resultaten voor de korte termijn (tot 5 jaar), middellange termijn (tot 10 jaar) en indicatief de lange termijn (20 jaar).

Leeswijzer

We belichten in deze rapportage verschillende onderwerpen die van belang zijn voor de regionale woningmarktontwikkelingen. Het gaat dan om de groei van de woningbehoefte, samenstelling van de woningbehoefte, woonmilieus in de regio, behoefte aan sociale huur, kansen voor middengroepen en kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Deze onderwerpen zijn in deze rapportage successievelijk beschreven. Waar mogelijk is dit uitgewerkt per gemeente/wijk. De uitwerking per gemeente is vormgegeven in factsheets. In de bijlage van het onderzoek beschrijven we de gekozen aanpak.

2 Adviezen en schets dilemma's

Tempoversnelling met vinger aan de pols

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie nodig is: van 3.100 woningen per jaar (realisatie 2015-2018) naar 3.400 tot 3.900 woningen per jaar. Dit is inclusief het inlopen van een groot deel van het actuele woningtekort (circa 5.800 woningen tot 2030). Het tekort is verhoudingsgewijs het grootst in de regio Nijmegen, vervolgens in de regio Arnhem en daarna in De Liemers. Al zijn er ook de nodige subregiogrens overschrijdende verhuisbewegingen: mensen die vanuit Nijmegen naar de Overbetuwe of Lingewaard verhuizen, mensen die vanuit Arnhem naar Westervoort of Duiven verhuizen. Dit vraagt naast subregionale afstemming over woningbouw ook regionale afstemming.

Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Dit vraagt om een tempoversnelling in de woningbouw. In de subregionale woonagenda's is vanuit de gemeenten en provincie een versnellingsambitie opgenomen voor de eerste jaren om het actuele woningtekort in te lopen. Tegelijkertijd is op (langere) termijn sprake van onzekerheden rond woningbouwplanning: bijvoorbeeld ten aanzien van conjunctuur, bereikbaarheid van de regio (A15) en ontwikkelingen buiten de regio (bijvoorbeeld in Utrecht). Deze onzekerheden vragen een vinger aan de pols (op basis van monitoring) en daarmee een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen.

Waarderen verschillende woonmilieus in de regio

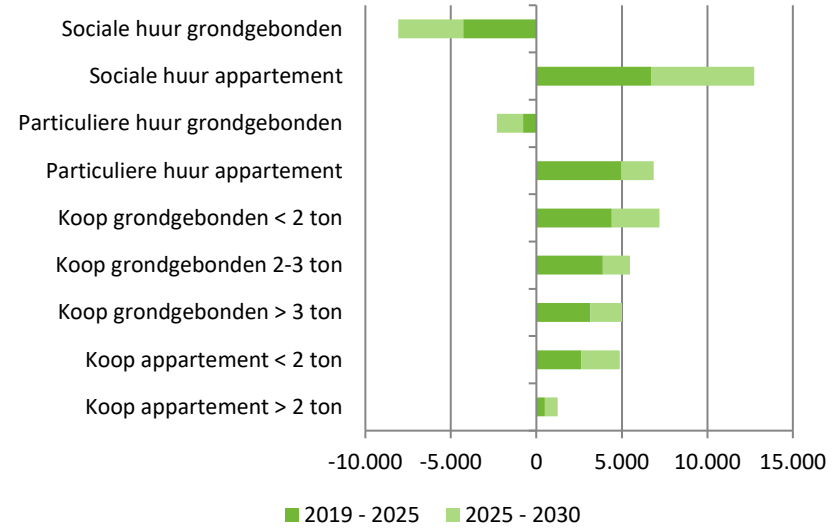
Een gevarieerde aantrekkelijke woonomgeving en een goed woonaanbod zijn kwaliteiten van de regio. Verschillende woonmilieus hebben een verschillende functie in de ontwikkeling van de regio. Zo zien we woonmilieus die in trek zijn bij vestigers van buiten de regio en betekenis hebben voor het vestigingsklimaat. Terwijl andere woonmilieus juist betekenis hebben voor lokale gemeenschappen en lokale verbondenheid. Bij het vormgeven van beleid moet het meer gaan om het waarderen van verschillen tussen woonmilieus: met het benutten van de landschappelijke, stedelijke of dorpse kwaliteiten als kracht van het wonen in de regio. Dit vraagt een visie op de gewenste woonmilieus in de regio, vanuit omgevingskwaliteiten en het vestigingsklimaat van de regio.

Binnen de woonmilieus ligt er een gevarieerde opgave naar marktsegmenten (zie vervolg).

Oplossen van mismatches

Op de regionale woningmarkt is er een mismatch tussen vraag en aanbod.

Figuur 2.1: fricties vraag en aanbod bij optimale doorstroming 2019 - 2030



Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

Dit is vooral het gevolg van het groeiende aantal kleine huishoudens. Dit vertaalt zich in een behoefte aan gemaksvriendelijke kleine woningen, zoals appartementen. In de sociale huursector is er in de hele regio een transformatieopgave van traditionele rijwoningen naar kleinere woningen voor 1- en 2-persoonshuishoudens. In de koopsector spreidt de behoefte zich over verschillende categorieën en prijsklassen. Per subregio zijn er accentverschillen in de behoefte. Zo is in de subregio Arnhem de behoefte aan middenhuur en koopappartementen relatief groot. In de subregio Nijmegen is de behoefte in de sociale huur groter, waar in De Liemers de opgave in het goedkope koopsegment juist groot is.

Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Dat is niet bij alle segmenten even makkelijk. Bij sociale huur, middenhuur en goedkope koop is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie van woningen te borgen.

- Op grond van diverse maatschappelijke trends ligt de totale regionale behoefte aan sociale huurwoningen tot 2030 tussen +4.400 woningen (0,4% welvaartsgroei) en +7.800 woningen (0% welvaartsgroei). Dit is tussen 10% en 20% van het aantal te bouwen woningen. Hierbij is rekening gehouden met de extramuralisering van instellingszorg, maar is nog geen rekening gehouden met bijvoorbeeld de komst van meer arbeidsmigranten, veranderend rijksbeleid (eventueel ruimere doelgroep voor sociale huur) of noodzakelijke compensatie van herstructurering of verkoop van sociale huurwoningen. Het is belangrijk om hierbij in regionaal verband af te stemmen op welke wijze de gemeenten en corporaties om willen gaan met het risico van tegenvallende economische groei voor de doelgroep die afhankelijk is van sociale huur. Daarbij is het lastig te reageren op een dergelijke achterblijvende economische groei. Dit kan ervoor pleiten uit te gaan van een voorzichtige raming van economische groei; en dus een hoger aantal sociale huurwoningen. Ook is het belangrijk af te stemmen hoe de behoefte idealiter over de regio gespreid is.
  Daarbij geldt dat veel woningzoekenden in de sociale huur lokaal of hoogstens subregionaal zoeken. Afstemming in het aanbod sociale huur zal dan ook vooral subregionaal moeten gebeuren.
- Voor mensen met een middeninkomen zijn sociale huurwoningen niet bereikbaar omdat hun inkomen te hoog is, terwijl zij ook niet in aanmerking komen voor koopwoningen omdat hun hypotheekmogelijkheden ontoereikend zijn. Hierdoor is er een groeiende vraag naar woningen in het middensegment. Vanuit de woonwens gaat het hierbij vooral om goedkope koopwoningen (12.000 woningen tot 2030, tot € 200.000). Dit betreft een complexe investerings- en beleidsopgave. Woningen in deze segmenten zijn snel te duur voor de doelgroepen door

continue prijsstijgingen. Bovendien geldt zeker bij goedkope koopwoningen dat er zorg moet zijn voor voldoende toekomstkwaliteit van deze woningen (energetisch, woonkwaliteit). Daarbij is veel bestaand aanbod van minder kwaliteit inmiddels duurder geworden. Ook voor die woningen is aandacht nodig bij toevoegingen in het goedkope segment (potentieel verlies concurrentiepositie bestaande voorraad). Er zijn diverse woonvormen die aansluiten bij deze vraag naar goedkope koop, zoals microwoningen (tiny- en skinny-houses, zie vervolg), woningen op erfpacht, maatschappelijk gebonden eigendom, etc.

Ook al is de eerste wens het kopen van een woning, het bestaande aanbod is vaak naar prijs niet meer passend. Een alternatief ligt, naast alternatieve koopvarianten, in de huursector. Om te komen tot vergelijkbare (betaalbare) woonlasten als bij goedkope koop, zou het dan gaan om (sociale) huurwoningen van rond € 600 tot € 650. In afspraken met beleggers verdient ook deze huurklasse aandacht. Daarnaast biedt de ruimte die de minister biedt om 15% van de sociale huurvoorraad toe te wijzen aan deze middeninkomens, vast te leggen in prestatieafspraken, hiervoor potentieel mogelijkheden. Dit betekent dan wel extra druk (en dus noodzakelijke toevoegingen) in de sociale huur om in deze vraag te voorzien.

Naast goedkope koop zien we bij deze middeninkomens een behoefte aan vrije sector huurappartementen (5.000 woningen tot 2030, grotendeels tot € 1.000). In de middenhuur zien we wel particuliere beleggers woningen opkopen. Door de druk op dit deel van de markt dreigt ook hier de prijs snel hoger te worden; te hoog voor de middeninkomens.

- Niet alle woningzoekenden kiezen voor een traditionele woonvorm. Een deel zoekt specifieke woonvormen als tiny-houses, hofjeswoningen, etc. Het gaat in aantallen om een nichemarkt; mogelijk deels vanwege onbekendheid. In beleid zou er ruimte moeten zijn om in kleine aantallen woningen voor deze wensen toe te voegen.

Goedkope koop en middenhuur vraagt inzet van aanvullend instrumentarium: bijvoorbeeld in de vorm van een doelgroepenverordening, bestemmingsplannen met aandeel sociale huur, middenhuur, goedkope koop, speciale bouwvormen (klein bouwen), tijdelijke woonvormen, gezamenlijke werving van beleggers, afspraken met beleggers/ontwikkelende partijen, grondbeleid, etc.

Verduurzaming en kwaliteit bestaande voorraad

Meer dan 90% van de woningvoorraad van 2030 staat er nu al. Waar de vorige conclusies het accent legden op gewenste toevoegingen, is het belangrijk om ook de zorg voor de bestaande woningvoorraad en woonwijken te agenderen. In de analyses hebben we daarvoor enkele indicaties gegeven.

Het is waardevol nader te onderzoeken waar extra inzet wenselijk is om deze woningvoorraad te verbeteren. Op basis van een selectie van vraag- en aanbodindicatoren kunnen we een eerste richting geven voor gebieden waar een vernieuwingsopgave aan de orde is. Bij verhuizing en komst van nieuwe bewoners ligt een kans voor een versnelling in de verduurzaming en kwaliteitsverbetering. In gebieden waar veel ouderen wonen (met een risico van achterstand in onderhoud) en oudere woningen samenvallen, liggen hiervoor kansen door nieuwe bewoners te stimuleren hun woningen aan te passen. Dit kan een impuls krijgen via een gebiedsgerichte aanpak.

3 Groei regionale woningbehoefte

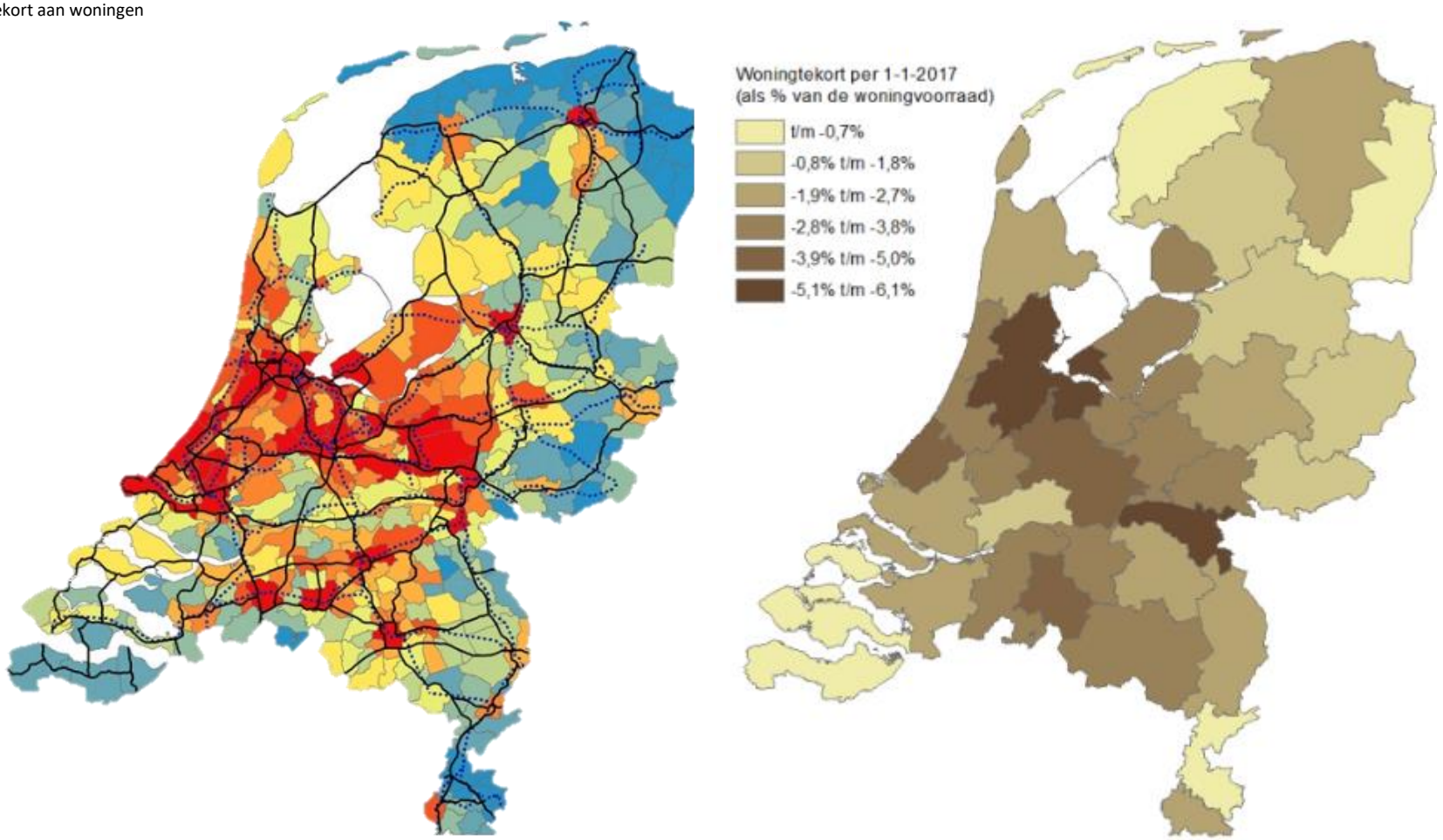
De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie nodig is: van 3.100 woningen per jaar naar 3.400 tot 3.900 woningen per jaar. Dit is inclusief het inlopen van een groot deel van het actuele woningtekort (circa 5.800 woningen tot 2030), waarbij het een keuze is in welke mate en in welk tempo de regio dit tekort wil inlopen.
In de regio Nijmegen is de druk het hoogst, in De Liemers het laagst. Daarbinnen is het actuele woningtekort het grootst in de steden Arnhem en Nijmegen. Het tempo van ontwikkeling is daarbij sterk afhankelijk van de economische conjunctuur. Dit betekent dat de gemeenten er ook rekening mee moeten houden dat de groei op enig moment minder groot is. Dit vraagt een vinger aan de pols en een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen.

Woningmarkt onder druk

Een belangrijk vertrekpunt voor de regio Arnhem-Nijmegen is dat de regio te kenmerken is als een woningmarkt onder hoge druk. Op grond van marktindicatoren heeft BPD (Bouwfonds Property Development) een kaart samengesteld waarin de druk tussen regio's vergeleken wordt.
In recente analyses van het rijk blijkt dat de subregio Nijmegen te kenmerken is als regio met een relatief hoog woningtekort. Dit geldt in mindere mate ook voor de subregio Arnhem. Voor De Liemers geldt dit minder. Al zijn er binnen de subregio's de nodige verschillen. Zo zien we in verschillende indicatoren dat de stedelijke gebieden van Arnhem en Nijmegen een hogere woningmarktdruk kennen dan de meer suburbane en landelijke gemeenten. In De Liemers zien we dat Westervoort en Duiven een grotere woningmarktdruk hebben vanwege de samenhang met de Arnhemse woningmarktregio.

Gelet op de huidige ervaren druk op de woningmarkt heeft de rijksoverheid als één van haar speerpunten opgenomen dat de woningproductie omhoog moet. Dit krijgt in enkele stedelijke regio's vorm via een woondeal. Ook de Provincie Gelderland wil samen met de regio's werken aan deze tempoversnelling. Dit onderzoek biedt mede een bouwsteen om hier verder handen en voeten aan te geven.

Figuur 3.1: druk op de regionale woningmarkt in twee beelden, links drukindicator BPD (rood = hoge druk op de woningmarkt, blauw = beperkte druk op de woningmarkt), rechts verdeling actueel regionaal tekort aan woningen

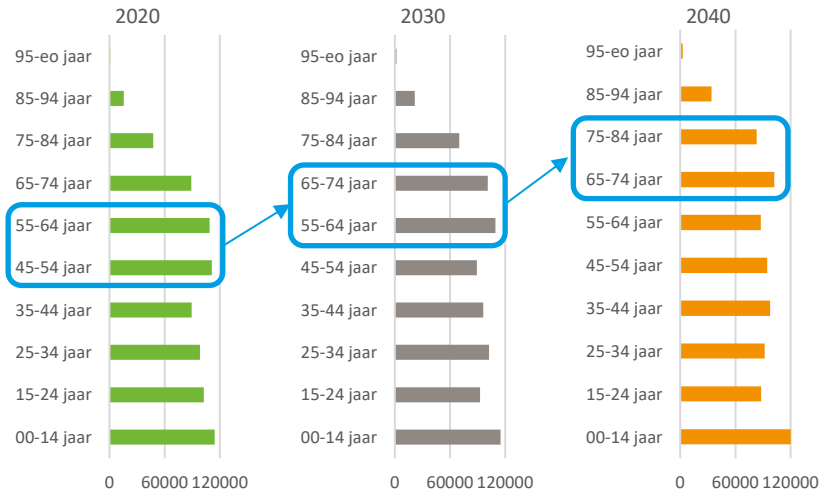


Bron: BPD (links), Ministerie BZK 2018 (rechts).

De Provincie Gelderland heeft een recente prognose uitgewerkt voor de verschillende regio's. Volgens deze prognose kent de regio Arnhem-Nijmegen tot 2040 nog een groei van 36.700 huishoudens. Het leeuwendeel van deze groei zien we in de periode tot 2025: 22.700 huishoudens. Na 2030/2035 vlakt de groei af.

De woningbehoefte wordt niet alleen bepaald door de huishoudensgroei. Nu al zijn er huishoudens die een woning wensen, maar deze niet kunnen vinden. Dit betreft in de benadering van het rijk 25-plussers die lang bij ouders thuis, op kamers of in recreatiewoningen wonen of logeren bij familie of vrienden. Dit duiden we aan als het actuele woningtekort. Dit woningtekort verschilt tussen de delen van de regio. In de subregio Nijmegen wordt deze geraamd op 7,1% van de woningvoorraad, in de subregio Arnhem op 4,1% en in De Liemers op 2,0%. Ook deze huishoudens zoeken de komende jaren een huis.

Figuur 3.2: bevolkingsontwikkeling van betekenis voor woningbehoefte op termijn

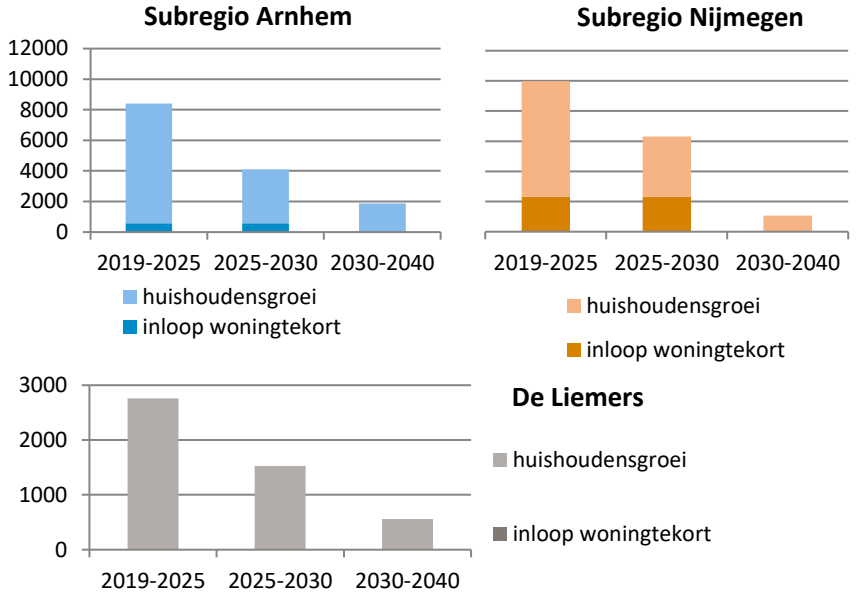


Bron: Provincie Gelderland 2019.

Volgen huishoudensgroei, verminderen woningtekort

Voor de regionale huisvestingsopgave is het wenselijk enerzijds in te spelen op de groei van het aantal huishoudens, anderzijds in te spelen op het gedeeltelijk oplossen van het woningtekort. Vanuit de rijksoverheid is een algemeen gangbaar uitgangspunt dat een woningtekort van 1,5% tot 2% staat voor een gezond functionerende woningmarkt (bron: PBL, Planbureau voor de Leefomgeving). In dat geval is er nog enige schaarste wat onder meer bijdraagt aan het waardebehoud van vastgoed. Daarom hanteren we als aanname in de analyses een inloop tot een tekort tot 2%. Deze inloop spreiden we gelijkmatig over de periode tot 2030.

Figuur 3.3: woningbehoefte subregio's 2019 - 2040, huishoudensgroei + inloop woningtekort



Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort.

De overzichten laten eerst een behoorlijke woningbehoefte zien. De mogelijke inloop van het woningtekort speelt op korte termijn en spreidt zich over de regio. De exacte verdeling per gemeente is indicatief. Daarom hebben we alleen het subregionale getal hier opgenomen (in de factsheets is een indicatieve vertaling per gemeente meegenomen). Na de sterke groei de komende jaren is op termijn de groei van de woningbehoefte minder groot. Oorzaak hiervan is dat veel babyboomers dan reeds een klein huishouden vormen waardoor de gezinsverdunning nog beperkt is. Ook verlaat deze (grote) generatie dan de woningmarkt (zie figuur 3.2). Dan worden ook de doorrekeningen onzekerder.

In de subregio Nijmegen is deze teruggang relatief groot. De gemeente Nijmegen heeft dit nader geanalyseerd. Zij stellen vast dat Nijmegen een blijvende instroom van studenten (inclusief internationale studenten) kent. De instroom die de gemeente Nijmegen na 2030 prognosticeert komt in deze cijfers niet terug. Tussen 2030 en 2040 gaat het in Nijmegen om een behoefte van 250 tot 500 woningen per jaar. Gelet op de continue instroom van studenten is dat een waarschijnlijke ontwikkeling die onvoldoende in de provinciale prognose (op basis van Primos 2019) terugkomt.

Tabel 3.1: woningbehoefte per gemeente in beeld 2019 - 2040

	Inloop woningtekort tot 2%	Huishoudensgroei 2019 - 2025	Huishoudensgroei 2025 - 2030	Huishoudensgroei 2030 - 2040
Subregio Arnhem	**1.150**	**7.830**	**3.530**	**1.880**
Arnhem		4.500	2.370	1.520
Lingewaard		1.130	430	200
Overbetuwe		1.400	410	180
Renkum		420	130	0
Rheden		340	150	10
Rozendaal		40	40	-30
Subregio Nijmegen	**4.100**	**7.660**	**3.980**	**1.070***
Berg en Dal		470	210	100
Beuningen		540	160	110
Druten		450	290	200
Heumen		180	110	-40
Mook en Middelaar		210	80	30
Nijmegen		5.240	2.770	480
Wijchen		570	360	190
Subregio De Liemers	**0**	**2.760**	**1.530**	**560**
Doesburg		50	30	-10
Duiven		330	120	120
Montferland		990	520	30
Westervoort		290	80	20
Zevenaar		1.100	780	400

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort Primos 2019.

Rekening houden met veranderlijke tijden

Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De mate waarin de regio daarbij het woningtekort wil inlopen is een beleidskeuze. In het huidige tijdsgewricht van druk op de woningmarkt ligt het voor de hand te koersen op een versnelling van woningbouw. Tot 2025 zouden in de regio jaarlijks ruim 3.400 woningen toegevoegd moeten worden voor de huishoudensgroei en nog eens ruim 500 woningen voor inloop woningtekort naar 2% in 2030. De realisatie de afgelopen vier jaar lag lager; gemiddeld 3.100 toegevoegde woningen per jaar. Om in te spelen op de geraamde behoefte is een tempoversnelling noodzakelijk. Tegelijkertijd zien we ook dat de behoefte fluctueert met de economie. Tijdens de economische crisis lag de productie substantieel lager; door gebrek aan koopkrachtige vraag. Dat zegt minder over de woningbehoefte dan over de economische conjunctuur. Maar ook nieuwe ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de woningbehoefte. Zo kan het doortrekken van de A15 richting De Liemers de bereikbaarheid in delen van de regio vergroten, wat invloed kan hebben op de spreiding van de woningbehoefte.

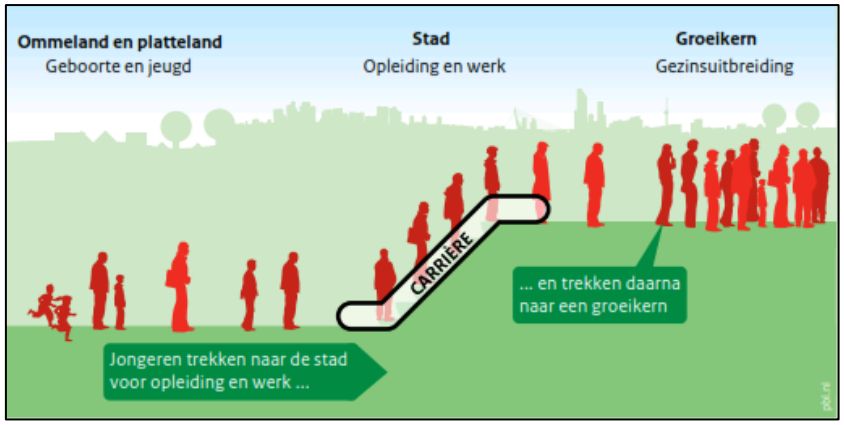
Deze onzekerheden leren ons ook dat we de ramingen met enige voorzichtigheid moeten hanteren. Op dit moment is de behoefte groot. Door economische conjunctuur kan dit per periode verschillen. Het is daarom enerzijds wenselijk om in deze tijd in te spelen op de aanwezige behoefte en anderzijds om een vinger aan de pols te houden. Monitoren van bijvoorbeeld de inloop van het woningtekort is dan ook het advies.

4 Diversiteit aantrekkelijke woonmilieus

Een gevarieerde aantrekkelijke woonomgeving en goed woonaanbod zijn kwaliteiten van de regio. Een goed functionerende woningmarkt is dan ook van belang voor woningzoekenden en heeft ook betekenis voor het regionale vestigingsklimaat, bereikbaarheid en voorzieningen. Verschillende *woonmilieus* hebben een verschillende functie in de ontwikkeling van de regio, blijkend uit de *leefstijlen* die er naar toe trekken. Zo zien we woonmilieus die in trek zijn bij vestigers van buiten de regio en zo betekenis hebben voor het vestigingsklimaat; zoals Arnhem, Nijmegen, Oosterbeek, Rozendaal, Velp, Berg en Dal, Beek en Malden. Terwijl andere woonmilieus juist betekenis hebben voor lokale gemeenschappen en lokale verbondenheid; dit zien we op veel plekken in De Liemers, De Betuwe en in stadswijken. De steden hebben een functie voor een breed palet aan starters op de woningmarkt. Het waarderen van de verschillende woonmilieus zorgt ervoor dat iedereen iets van zijn gading vindt in delen van de regio. Het pallet aan woonmilieus is daardoor een kracht van de regio: dus meer aansluiten bij de aanwezige omgevingskwaliteiten.

Roltrapregio Arnhem-Nijmegen

De regio Arnhem-Nijmegen bestaat uit verschillende woonmilieus. Daarbij zien we een regionale woningmarkt die werkt als een roltrapregio. Jongeren komen via de steden Arnhem en Nijmegen de regio in en verhuizen vervolgens als gezin naar regiogemeenten. Daarbij blijkt de regio een aantrekkelijk woongebied voor nieuwkomers. Toch zien we binnen dit meer globale plaatje een aantal meer specifieke functies op de regionale woningmarkt.

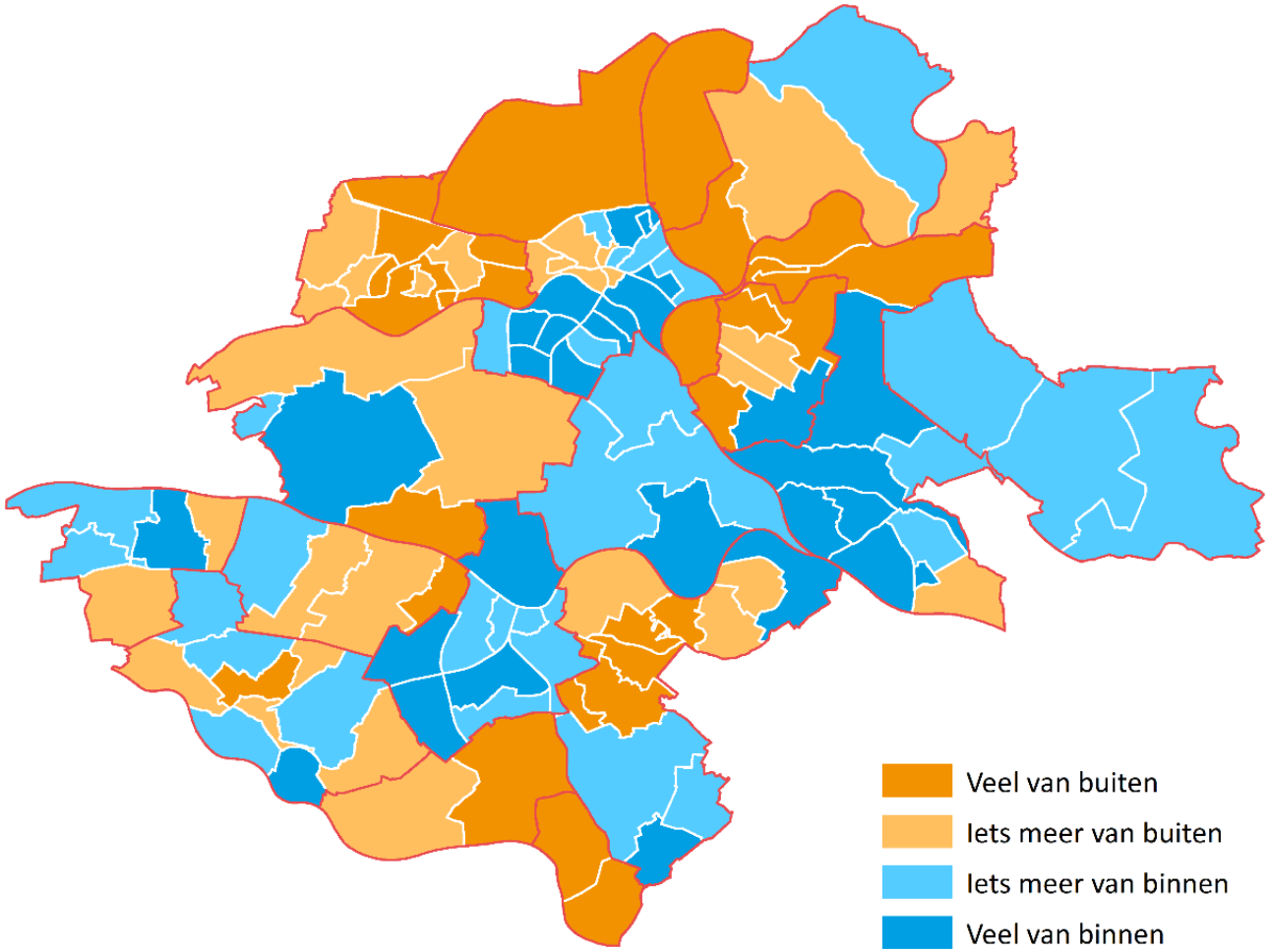


Steden veel doorstroming, woonmilieus rond de stad meer vestiging van buiten

De steden Arnhem en Nijmegen kennen een zeer dynamische woningmarkt, waar mensen binnen de gemeente in meerdere stappen verhuizen om wooncarrière te maken. De doorstroming binnen de gemeente is hier relatief groot. Het aantal vestigers is weliswaar groot, maar ten opzichte van doorstromers beperkt. De gemeenten rondom de steden laten een meer stabiele bewoning zien.

Om dit nader te duiden hebben we per wijk in beeld gebracht waar mensen bij verhuizing vandaan komen. Dit geeft een beeld van de regionale woningmarkt.

Figuur 4.1: verhouding tussen verhuizers uit de regio (binnenverhuizers) en verhuizers van buiten de regio (vestigers)



Bron: CBS-Microdata.

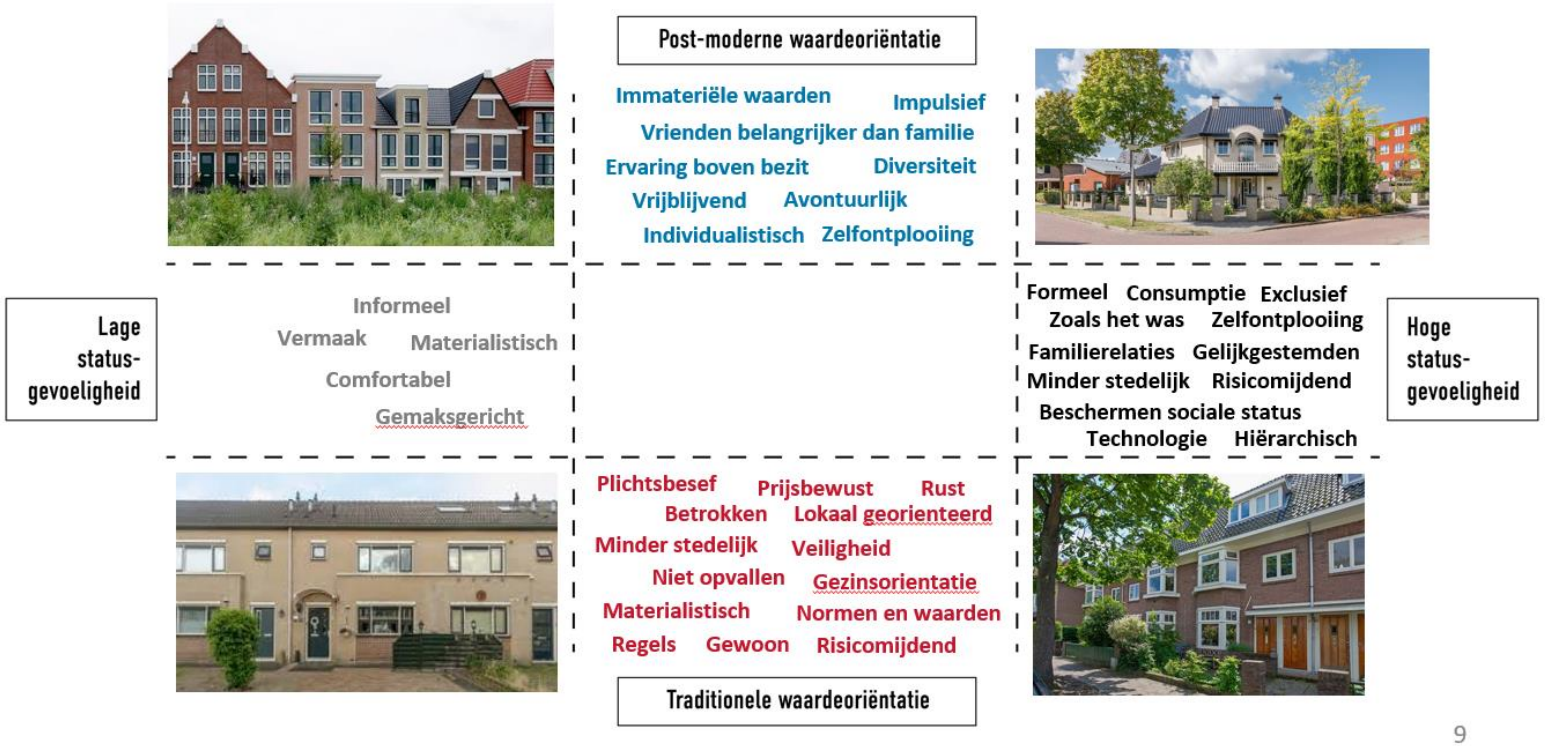
Uit deze kaart blijkt dat er binnen de gemeenten Arnhem en Nijmegen veel doorstroming is (ten opzichte van vestigers van buiten de regio). Ook in De Liemers en in delen van de Betuwe zien we verhoudingsgewijs veel verhuizingen van binnen de regio. Kernen als Oosterbeek, Doorwerth, Rozendaal, Velp, Westervoort, Beek, Berg en Dal en Malden trekken veel vestigers van buiten de regio. Dit zijn in belangrijke mate ook kernen met een aanbod van duurdere koopwoningen. Leefstijl is hierbij een verklarende factor.

Leefstijlen per locatie

Er zijn verschillende leefstijlbenaderingen die inzicht bieden in keuzes van woonconsumenten. Vertrekpunt hierbij is de waardeoriëntatie van huishoudens. In grote lijnen is daarbij onderscheid te maken tussen leefstijlen met een meer traditionele waardeoriëntatie (rust, veiligheid, wonen met bekenden) en een (post-)moderne waardeoriëntatie (beleving, diversiteit, individualistisch). Een ander onderscheid betreft de statusgevoeligheid van leefstijlen. De verschillende waarden zijn weergegeven in de volgende figuur. Voor een nadere uitleg van de leefstijlgroepen verwijzen wij u naar de bijlage.

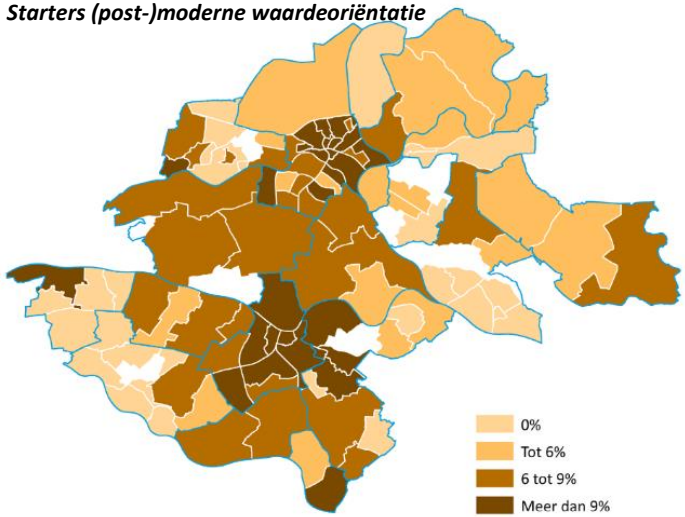
We hebben de oriëntatie van leefstijlen per wijk in beeld gebracht. Daaruit blijkt dat voor starters leefstijl niet zozeer onderscheidend is. Bij starters is de stad in grote mate in trek. Bij doorstromers is dit onderscheid er wel. Juist de gebieden die in trek zijn bij doorstromers van buiten de regio trekken leefstijlen met een post-moderne waardeoriëntatie en/of hoge statusgevoeligheid. Gebieden die meer lokaal woningzoekenden trekken, kenmerken zich meer door een traditioneel waardepatroon.

In de bijlage is per gemeente aangegeven welke leefstijlen volgens deze benadering dominant aanwezig zijn.

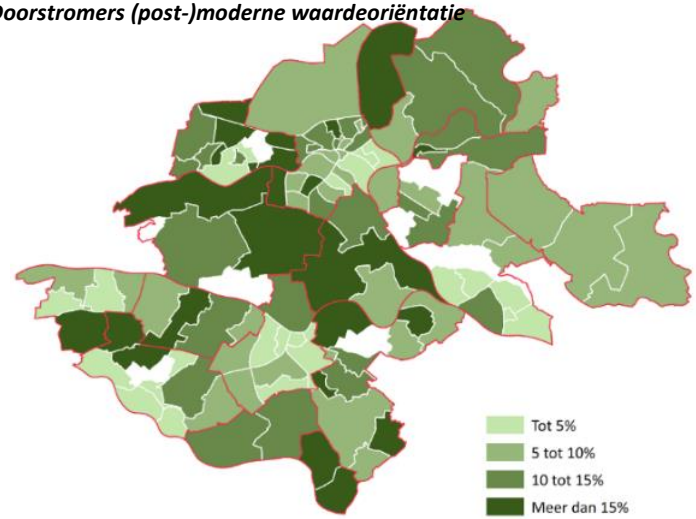


Figuur 4.2: waardeoriëntatie verschillende leefstijlen in de regio (2008 - 2017), percentage van totaal aantal starters en doorstromers

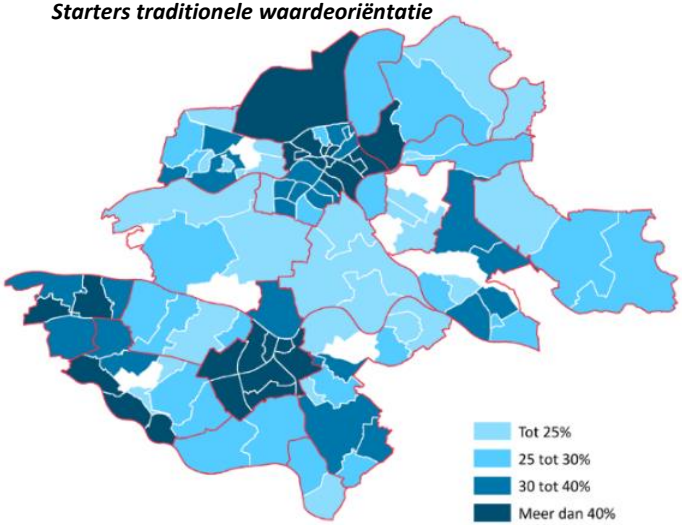
Starters (post-)moderne waardeoriëntatie



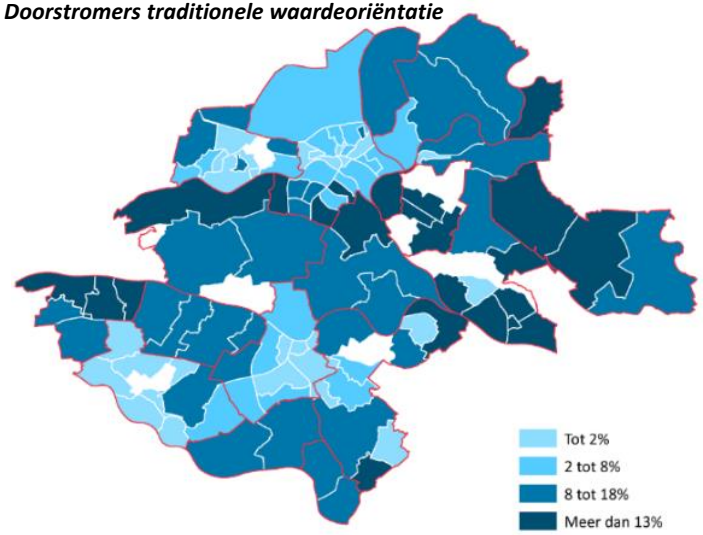
Doorstromers (post-)moderne waardeoriëntatie



Starters traditionele waardeoriëntatie



Doorstromers traditionele waardeoriëntatie



**Voor de witgekleurde gebieden zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.*

Bron: CBS-Microdata, bewerking Companen.

Juist in enkele gebieden met veel vestigers zien we specifieke leefstijlen naar voren komen. Dit betekent voor het (sub)regionale woonbeleid dat er onderscheid te maken is naar woonmilieus die kansrijker zijn voor het aantrekken van nieuwkomers en woonmilieus die meer betekenis hebben voor lokale woningzoekenden. Hierbij speelt niet alleen de woning een rol, maar veel meer nog omgevingskwaliteiten zoals uitstraling, bereikbaarheid, voorzieningen, nabijheid natuur en recreatie, afstand tot werkgelegenheid of onderwijs. In de subregionale woonagenda's is het daarom van belang de woonopgaven niet alleen in termen van woningtypen te formuleren, maar nadrukkelijk ook in andere omgevingskwaliteiten.

Het meest kansrijk daarbij is om in de profilering van gebieden aan te sluiten bij het versterken van de huidige kwaliteiten. Dat biedt mensen keuzemogelijkheden waarmee optimaal aangesloten wordt bij de lokale en regionale woonbehoefte. In regionaal verband is afstemming van (woonmilieu)kwaliteiten daarom wenselijk.

Er ligt daarmee ook een basis voor het verbinden van economisch vestigingsbeleid en het te formuleren woonbeleid. Zo is aan te geven welke waarden, en daarmee ook welk woonproduct, potentieel kansrijk is vanuit de profilering van de regio: in grote lijnen betreft dit de minder stedelijke woonmilieus op het zand van de Veluwe en het Rijk van Nijmegen, waarbij bijvoorbeeld de landschappelijke kwaliteit en bereikbaarheid volgens deelnemers aan het marktpanel belangrijke kwaliteiten zijn.

5 Mismatch van vraag en aanbod om op te lossen

De mismatch tussen vraag en aanbod op de regionale woningmarkt wordt steeds groter. Dit is vooral het gevolg van het groeiende aantal kleine huishoudens. Dit vertaalt zich in een behoefte aan gemaksvriendelijke kleine woningen, zoals appartementen. In de sociale huursector is er in de hele regio een transformatieopgave van traditionele rijwoningen naar kleinere woningen voor 1- en 2-persoonshuishoudens. In de koopsector spreidt de behoefte zich over verschillende categorieën en prijsklassen. Per subregio en binnen subregio's zijn er accentverschillen in de behoefte. Zo is in de subregio Arnhem de behoefte aan middenhuur en koopappartementen relatief groot. In de subregio Nijmegen is de behoefte in de sociale huur groter, waar in De Liemers de opgave in het goedkope koopsegment juist groot is.

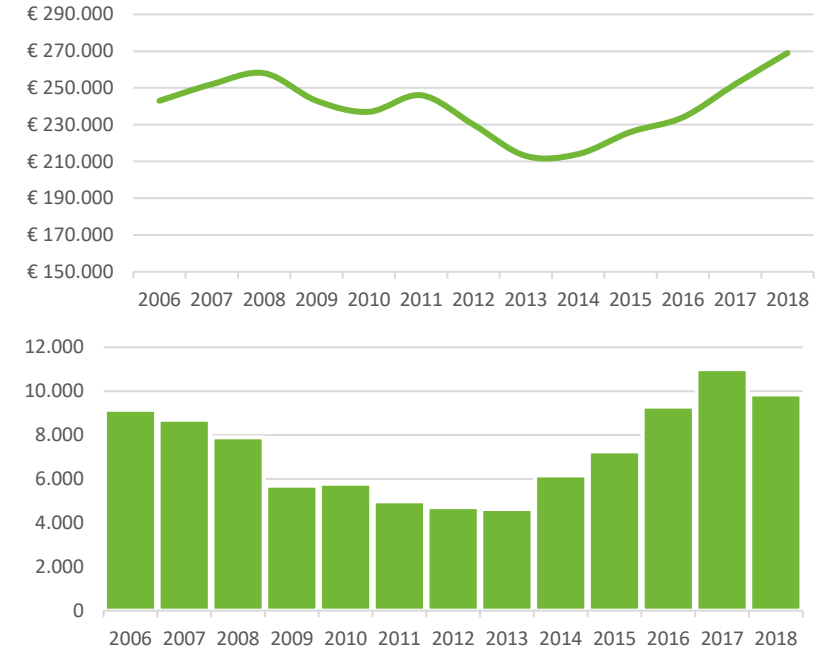
Koop- en huurmarkt onder druk

Voor de koop- en huurmarkt zijn er verschillende indicatoren voor de druk op de woningmarkt. Uit deze indicatoren blijkt een oplopende druk in de koop- en huurmarkt, maar ook een spreiding van deze druk.

Koopmarkt hogere prijzen afnemend aanbod

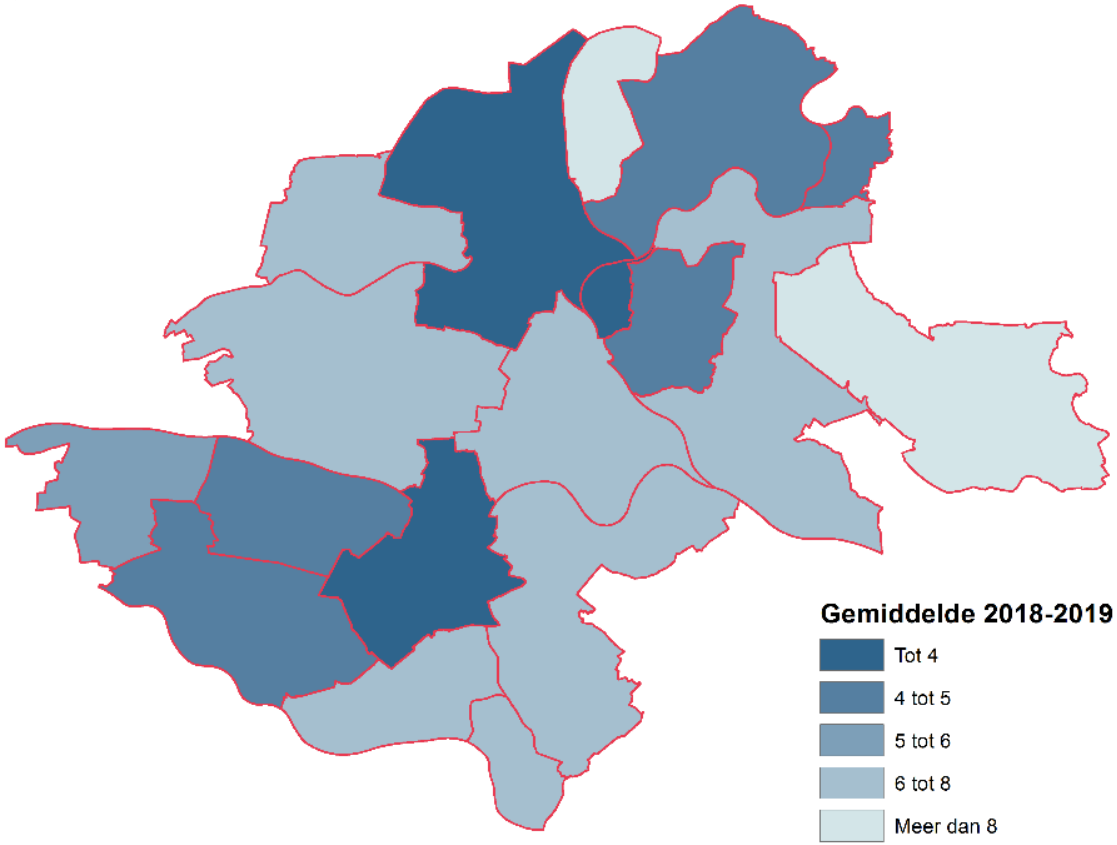
Dit blijkt voor de koopsector uit oplopende verkoopprijzen en een groeiend aantal transacties. De sterk gestegen gemiddelde verkoopprijzen komen enerzijds door prijsstijgingen bij bepaalde woningen, anderzijds doordat het aantal verkochte dure (waaronder vrijstaande) woningen is toegenomen (waardoor de gemiddelde verkoopprijs stijgt). Het aantal transacties neemt recent weer af. Dit komt door minder passend aanbod, wat blijkt uit een afnemende keuzemogelijkheid van woningzoekenden die opteren voor een koopwoning.

Figuur 5.1: gemiddelde transactieprijs (boven) en aantal transacties (onder) 2008 - 2018



Bron: Woningmarktcijfers.nl.

Figuur 5.2: keuze-index koopwoningen 2018-2019, (index rond 6-8 staat voor gezonde marktspanning, lager dan een 6 is een overspannen markt)

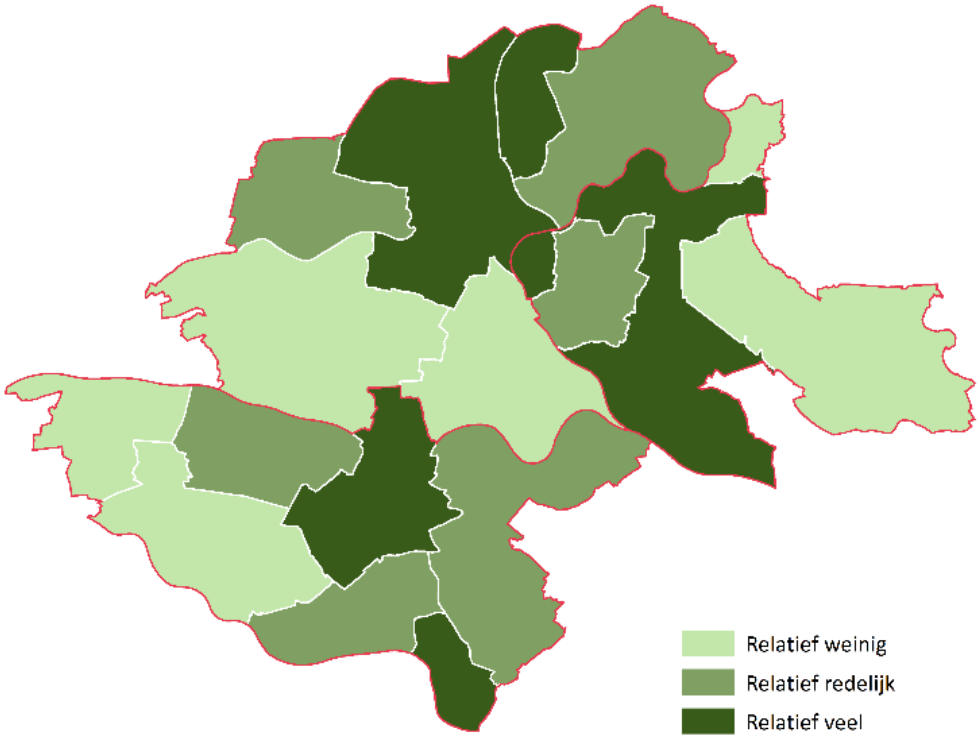


Bron: woningmarktmonitor Gelderland.

Met name in en rond Arnhem en Nijmegen is de spanning op de koopwoningmarkt relatief groot. In de gemeenten Rozendaal en Montferland is de spanning relatief beperkter. In Rozendaal komt dit door het specifieke (dure) woonmilieu waardoor deze gemeente een selectieve vragersgroep trekt, in Montferland is waarschijnlijk een behoorlijk woningaanbod hierin bepalend.

Druk sociale huur woningcorporaties in centrumgemeenten

Figuur 5.3: gemiddeld aantal reacties op vrijkomende sociale huurwoningen woningcorporaties 2018



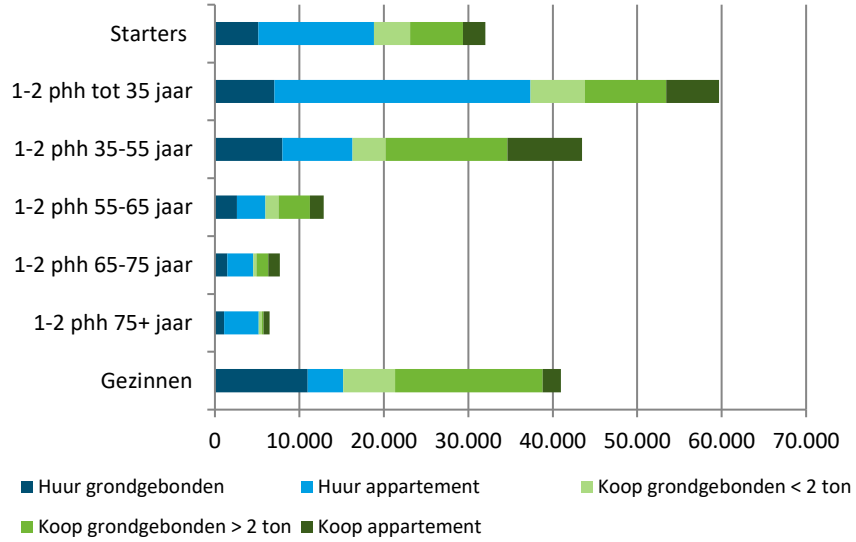
Bron: Enserve.

In de sociale huur zien we een vergelijkbaar patroon van druk in de grote steden en minder druk in de meer landelijke gemeenten. Uitzonderingen zijn de gemeenten Mook en Middelaar, Westervoort, Zevenaar en Rozendaal waar veel reacties zichtbaar zijn op vrijkomende huurwoningen; waarschijnlijk door gebrek aan aanbod en/of beperkte doorstroming waardoor weinig woningen beschikbaar komen. Ook verkoop en herstructurering van sociale huur-woningen zijn bepalend voor een hogere druk op de sociale huursector.

Toekomstige woningbehoefte in beeld

De bevolking verandert van samenstelling: meer kleine huishoudens meer ouderen. Daarnaast zien we dat mensen een (veranderende) woonwens hebben. Wij hebben een analyse gemaakt van de verwachte verhuizingen op de regionale woningmarkt. Daarbij zijn we uitgegaan van feitelijke verhuisbewegingen per doelgroep en het feitelijke aanbod dat zij in de bestaande voorraad achterlaten. Dit hebben we geïndexeerd naar de prijsniveaus anno medio 2019. Voor de woonwensen sluiten we aan bij de resultaten van het landelijke woningmarktonderzoek WoON2018. Zo krijgen we een beeld van de gewenste woonsituatie voor verschillende groepen. Op basis van demografische ontwikkelingen hebben we dit vertaald naar een veranderende woningvraag.

Figuur 5.4: woonwensen verschillende doelgroepen 2019 - 2025

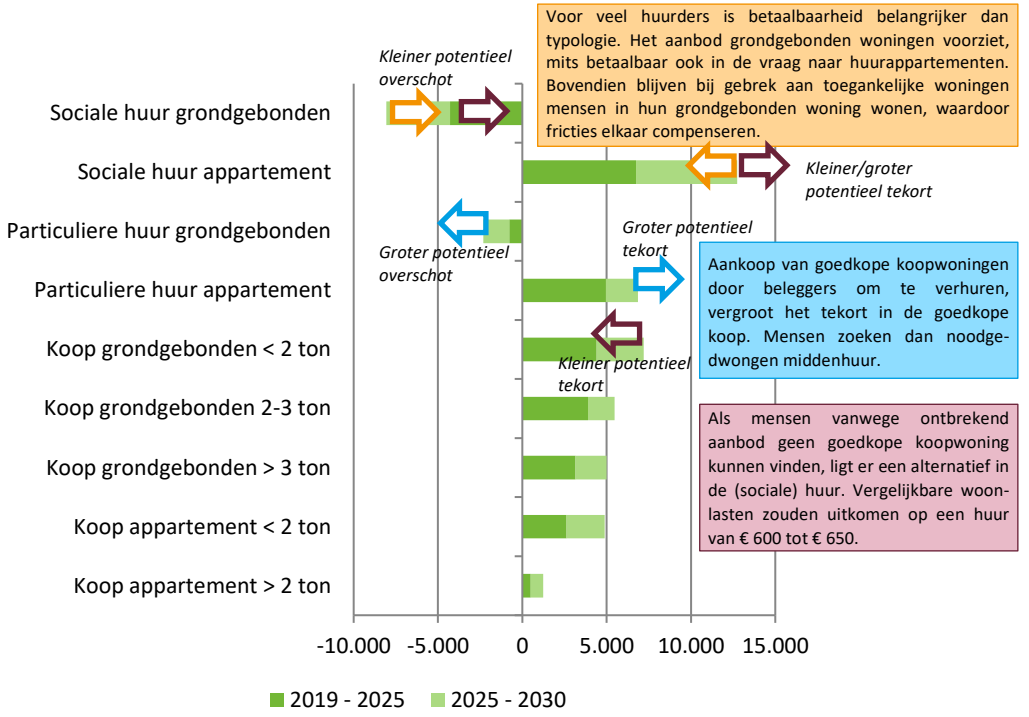


Bron: WoON2018, bewerking Companen.

De vraag van kleine huishoudens richt zich in belangrijke mate op appartementen. De vraag van ouderen is daarbij relatief klein, maar neemt door de vergrijzing wel in omvang toe.

Hiermee krijgen we per subregio in beeld waar bij optimale doorstroming de mismatches tussen vraag en aanbod zich voor gaan doen. Deze vraag vertaalt zich als volgt naar fricties op de regionale woningmarkt.

Figuur 5.5: fricties vraag en aanbod bij optimale doorstroming, inclusief inloop actueel woningtekort 2019 - 2030 (kleur van pijlen verwijzen naar kleur toelichtende tekstvakken)



Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

De (mis)matches op de woningmarkt zijn niet 1-op-1 te vertalen naar een woningbouwprogramma. Dit vraagt nadere keuzes: bijvoorbeeld op welke vraag je je wilt richten als subregio of gemeente. Zeker als je niet alle tekorten in de geschetste tijd kunt oplossen. Kies je voor een programma gericht op bedienen van de directe vraag van starters en mensen aan de onderkant van de markt, voor doorstroming, of bijvoorbeeld een ongedeelde regio? Deze keuzes hebben betekenis voor het te realiseren programma. De volgende noties geven richtingen aan vanuit de geconstateerde woningvraag en bieden daarmee een bouwsteen voor de geschetste keuzes.

Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Dat is niet bij alle segmenten even makkelijk. Bij sociale huur, middenhuur en goedkope koop is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie van woningen te borgen.

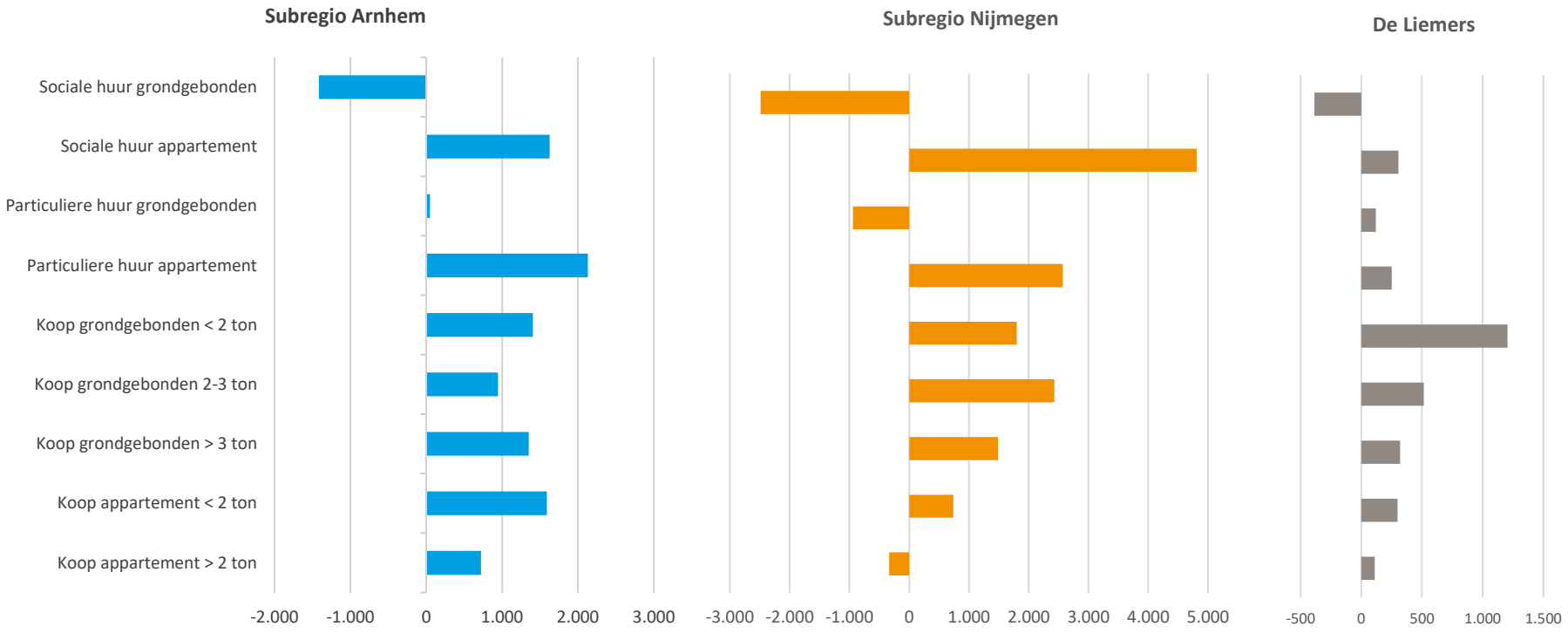
In de sociale huur zien we daarbij een belangrijke veranderopgave van 'traditionele rijwoningen' naar appartementen. Dit hangt samen met het groeiende aantal kleine huishoudens (eenverdieners) dat zich op de sociale huur richt. Het gaat hun daarbij overigens niet zozeer om een gestapelde woning. Vaak wordt een appartement als synoniem gezien voor een toegankelijke/gemaksvriendelijke kleine woning. De beweging in de sociale huur is dan ook meer te typeren als een beweging van traditionele rijwoningen naar kleinere functionele woningen.

In de middenhuur zien we een groeiende behoefte; vooral bij appartementen. Dan gaat het om woningen tot circa € 900/€ 1.000. Door prijsstijgingen zijn er steeds minder woningen in deze prijsklasse beschikbaar. De behoefte aan grondgebonden woningen in de middenhuur is relatief beperkt. In de praktijk verhuizen mensen hier wel naar toe: met name vanuit een praktische noodzaak (tussen twee woningen in, bij gebrek aan alternatief aanbod of bij echtscheiding).

In de koopsector is de behoefte verspreid over de verschillende segmenten naar typologie en prijsklasse. Bij goedkope koop (tot € 200.000) is er wel behoefte, maar door prijsstijging steeds minder aanbod. Bovendien wordt een deel van deze woningen opgekocht als belegging en verhuurd. Ook woningen die circa vijf jaar geleden nog als kwalitatief kwetsbaar werden getypeerd, kennen stijgende prijzen en hebben vaak een prijs boven € 200.000. Het is echter de vraag of deze woningen uiteindelijk voldoende toekomstwaarde hebben (constructief en energetisch). Bij het invullen van de behoefte aan goedkope rijwoningen is het belangrijk om enerzijds voldoende toekomstkwaliteit te realiseren en anderzijds een kwaliteit die passend is bij de prijs. Dit betekent doorgaans een kleinere woning. Voor het beleid is het dan ook belangrijk strategieën te ontwikkelen hoe gemeenten (duurzaam) in kunnen spelen op de behoefte aan deze goedkope koopwoningen, rekening houdend met bouwkosten, prijsniveaus en toekomstwaarde van woningen.

Een alternatief voor een deel van de mensen die goedkope woning willen kopen, ligt in de huursector. Om te komen tot vergelijkbare (betaalbare) woonlasten als bij de goedkope koop, zou het dan gaan om (sociale) huurwoningen van rond € 600 tot € 650. De ruimte die de minister biedt om 15% van de sociale huurvoorraad toe te wijzen aan deze middeninkomens, vast te leggen in prestatieafspraken, biedt hiervoor potentiele mogelijkheden.

Figuur 5.6: fricties vraag-aanbod bij optimale doorstroming per deelgebied, inclusief inloop woningtekort 2019 - 2025



Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

In de subregio Arnhem zien we een sterkere behoefte aan particuliere huurappartementen en koopappartementen. Ook is er in de dure koopsector een relatief groter tekort. In de subregio Nijmegen is het tekort groot bij sociale huurapprtementen, en meer dan in de andere subregio's, bij de betaalbare koopwoningen (€ 2 tot 3 ton). De Liemers springt eruit met een grote behoefte aan goedkope koopwoningen. Dit aanbod was er altijd in deze regio, maar is door de prijsstijgingen geleidelijk niet meer bereikbaar voor een grote groep huishoudens.

Vergelijking met onderzoek 2016

Ook in 2016 is een regionaal woningmarktonderzoek uitgevoerd, op basis van WoON2015 en de modeldoorrekening via Socrates. Destijds bleek er per saldo geen behoefte aan huurwoningen; op termijn na 2025 zelfs een gewenste afname (vooral in het sociale segment). De vraag naar huurappartementen was vrij stabiel en bij grondgebonden huurwoningen was sprake van een afname. Naar prijsklasse lag het accent bij huurwoningen vanaf de aftoppingsgrenzen; dit was voor de introductie van passend toewijzen. Na de introductie van passend toewijzen zien we doorgaans een daling in de gewenste huurprijs.

De behoefte in de huursector concentreerde zich volgens het onderzoek uit 2016 in de middenhuur. In de sociale huur zouden er voldoende woningen zijn. Inmiddels zien we, en dat blijkt ook uit dit onderzoek, dat de behoefte zich meer spreidt over sociale en middenhuur. Oorzaak is dat grote groepen minder profiteren van de welvaartsgroei en er nieuwe groepen zijn die opteren voor sociale huur (migranten, zorgvragers), waardoor die behoefte is gegroeid in plaats van afgenomen.

De behoefteontwikkeling was er vooral bij grondgebonden koopwoningen (circa twee derde deel) en in mindere mate bij koopappartementen (circa een derde deel van de behoefte). Hierbij waren vooral (net als nu) koopwoningen tot € 180.000 in trek.

Een belangrijke verklaring voor de verschillen is enerzijds het gebruik van een optimistischer economisch scenario waardoor minder mensen gaan huren en meer mensen kopen. Anderzijds waren de huur- en koopmarkt minder gescheiden markten waardoor vragen meer in elkaar overliepen.

6 Betaalbaarheid en sociale huur

De komende jaren groeit met de woningbehoefte ook de behoefte aan sociale huurwoningen. Doordat dit segment vooral gebonden is aan tal van regels (inkomensgrenzen), wordt de behoefte ook sterk bepaald door welvaartsgroei en wetgeving. Bij meer welvaartsgroei daalt de behoefte aan sociale huurwoningen, bij een ruimere definitie van de doelgroep (wettelijk kader) groeit de behoefte. Wij hebben verschillende ontwikkelingen van invloed op de gewenste omvang van de sociale huur in beeld gebracht. Op grond hiervan is de behoefte aan sociale huurwoningen tot 2030 tussen +4.400 woningen (0,4% welvaartsgroei) en +7.800 woningen (0% welvaartsgroei). Dit is tussen 10% en 20% van het aantal te bouwen woningen. Hierbij is rekening gehouden met de extramuralisering van instellingszorg, maar is nog geen rekening gehouden met bijvoorbeeld de komst van meer arbeidsmigranten, veranderend rijksbeleid (eventueel ruimere doelgroep voor sociale huur) of noodzakelijke compensatie van herstructurering of verkoop van sociale huurwoningen. Het is belangrijk om hierbij in regionaal verband af te stemmen op welke wijze de gemeenten en corporaties om willen gaan met het risico van tegenvallende economische groei voor de doelgroep die afhankelijk is van sociale huur. Ook is het belangrijk om af te stemmen hoe de behoefte idealiter over de regio gespreid is.

Zorg voor laagste inkomens

Gemeenten hebben samen met de woningcorporaties een specifieke verantwoordelijkheid voor het huisvesten van groepen die hier op eigen gelegenheid niet toe in staat zijn. Zij zijn grotendeels aangewezen op sociale huurwoningen. De behoefte aan sociale huur wordt deels bepaald aan de hand van woonwensen die huishoudens hebben. Minstens zo belangrijk zijn de toewijzingseisen. Wettelijk is hierbij vastgelegd dat huishoudens met een inkomen tot € 38.035 (prijspeil 2019) tot de doelgroep van woningcorporaties behoren. Voor hen zijn sociale huurwoningen tot € 720 bedoeld.

Behoefteontwikkeling bepaald door diverse onzekerheden

Op grond van verschillende (on)zekere ontwikkelingen hebben we een inschatting gemaakt van de behoefte-ontwikkeling aan sociale huur vanuit de doelgroep van woningcorporaties tot € 38.035 belastbaar per jaar. We richten ons hierbij op meetbare economische, demografische en maatschappelijke trends:

- Effect van de huishoudensgroei (uitgaande van de huishoudensgroei en van de inloop woningtekort tot 2%); uitgaande van een gelijkblijvende huur-kooporiëntatie per leeftijdsgroep. Dit is inclusief de toestroom van nieuwe groepen naar de sociale huur, als gevolg van de extramuralisering van de instellingszorg.
- Effect van veranderende bevolkingssamenstelling en veranderende huur-kooporiëntatie (generatie-effect); waardoor jonge generaties senioren (baby-boomers) meer in een koopwoning wonen dan de voorgaande (vooroorlogse) generatie. Bovendien heeft deze generatie meer pensioen opgebouwd. Hierdoor daalt de behoefte aan sociale huurwoningen.
- Effect van de welvaartsgroei. Dit effect is zeer onzeker en op regioniveau (nagenoeg) niet beïnvloedbaar. We zien door de jaren heen een gestaag dalende welvaartsgroei waarbij het Centraal Planbureau (CPB) voor de komende jaren een verwachting uitspreekt van 0,4% welvaartsgroei. Hierbij plaatsen we wel de kanttekening dat dit tijdelijk (door de conjunctuur) lager kan liggen en daarmee de behoefte aan sociale huur (tijdelijk) hoger kan liggen. Omdat we te maken hebben met vastgoed is

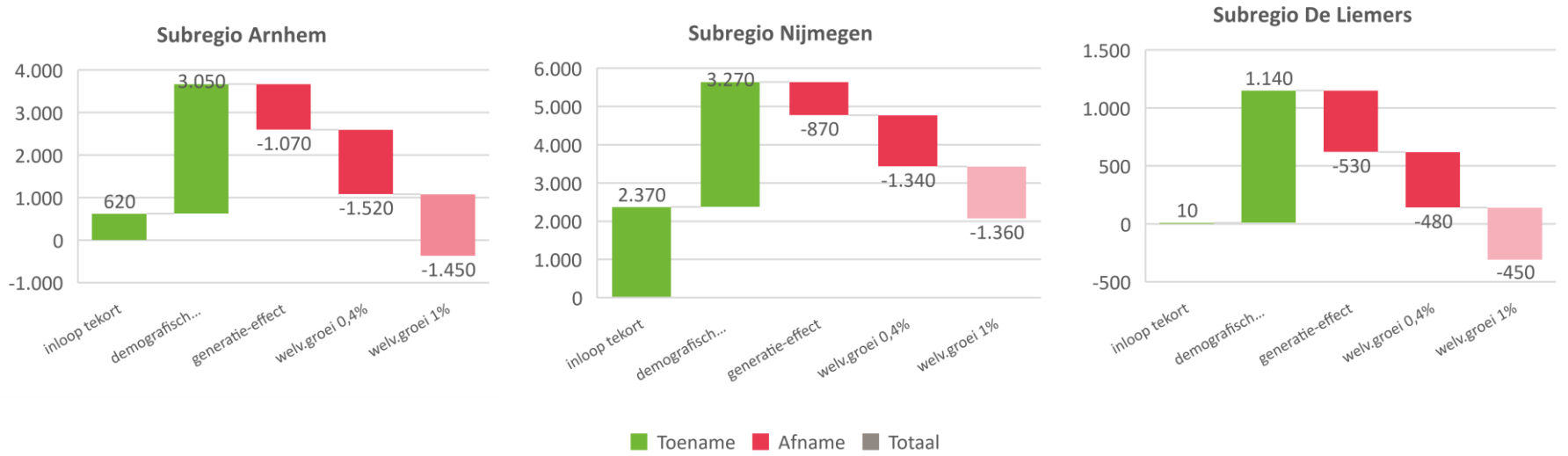
het lastig om te reageren op een dergelijke achterblijvende economische groei. Dit kan ervoor pleiten om uit te gaan van een voorzichtige raming van economische groei; en dus een hoger aantal sociale huurwoningen. Dit betreft echter een beleidskeuze.

Groei van de behoefte aan sociale huur per subregio

Naast deze meetbare effecten zijn er ook andere effecten die of onzeker zijn, maar waarvan de richting nu onvoldoende te duiden is, of betreffen beleidskeuzes. We noemen het beleid van de rijksoverheid waardoor de doelgroep voor de sociale huur potentieel groter of kleiner wordt, de komst van arbeidsmigranten die zich langdurig in Nederland vestigen en eigen beleid ten aanzien van het wel of niet accepteren van scheefheid (hogere inkomens in de sociale huur). Deze minder meetbare aspecten laten we buiten de analyse, maar zijn wel onderdeel van de lokale afwegingen.

Op dit moment is de grens voor sociale huur voor alle huishoudens een belastbaar jaarinkomen van maximaal € 38.035. Het rijk is voornemens deze grens te differentiëren: voor 2- en meerpersoonshuishoudens gaat deze grens omhoog naar € 42.000, waardoor meer gezinnen in aanmerking komen voor sociale huur. Voor 1-persoonshuishoudens gaat deze omlaag naar € 35.000, waardoor minder alleenstaanden in de sociale huur kunnen. Per saldo blijft de doelgroep met deze maatregel ongeveer even groot. Dit heeft op korte termijn geen effect op de omvang van de benodigde sociale huurvoorraad. Op lange termijn (met meer 1-persoonshuishoudens) zal dit leiden tot minder behoefte aan sociale huurwoningen.

Figuur 6.1: ontwikkeling behoefte aan sociale huur per subregio, meetbare effecten tot 2030



Bron: Waarstaatjegemeente, datawonen, bewerking Companen.

Tussen de regio's zien we duidelijke verschillen in de behoefteontwikkeling sociale huur. Zo heeft subregio Nijmegen een relatief grote groei van de behoefte door inloop woningtekort en de huishoudensgroei. Deze is de eerste periode ook relatief groot in de subregio Nijmegen. Hier is ook de afname als gevolg van het generatie-effect relatief kleiner doordat met name in de stad Nijmegen verhoudingsgewijs minder ouderen en meer jongeren in de sociale huursector wonen.

Bij een stabiele welvaartsituatie of lichte welvaartsgroei zou de behoefte aan sociale huurwoningen tot 2030 in alle subregio's groeien:

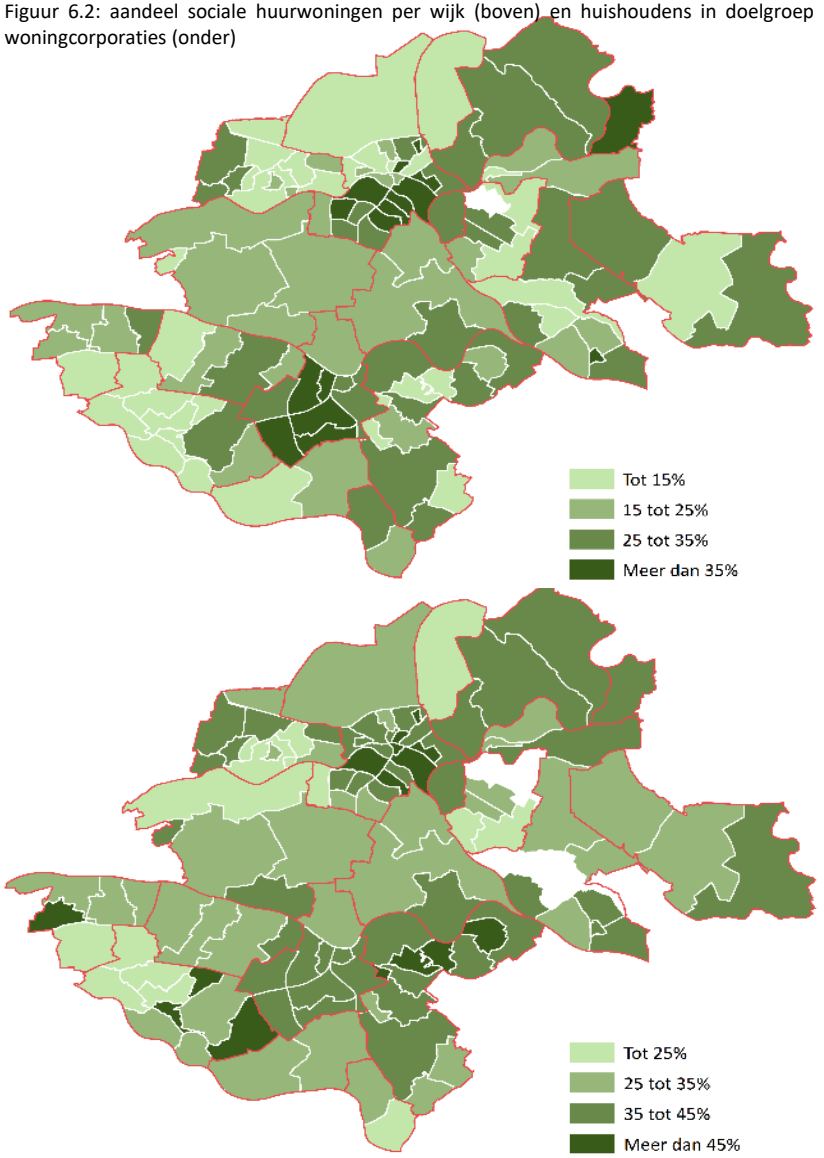
- In de subregio Arnhem
  - zonder welvaartsgroei (+2.600)
  - beperkte welvaartsgroei (+1.080)
- In de subregio Nijmegen
  - zonder welvaartsgroei (+4.770)
  - beperkte welvaartsgroei (+3.430)
- In De Liemers
  - zonder welvaartsgroei (+620)
  - beperkte welvaartsgroei (+140)

Het gaat hier om een netto groei van de behoefte. Onttrekkingen van sociale huurwoningen door herstructurering, liberalisatie of verkoop leiden tot extra druk op de resterende sociale huurwoningen en zullen dan ook gecompenseerd moeten worden om dit netto-resultaat te bereiken.

Verschillen tussen gemeenten

Per gemeente verschilt dit beeld door de specifieke opbouw van de doelgroepen in de gemeente, hun woonsituatie en het aanbod sociale huurwoningen. De volgende kaarten geven een beeld van de opgave per gemeente.

Figuur 6.2: aandeel sociale huurwoningen per wijk (boven) en huishoudens in doelgroep woningcorporaties (onder)



* Voor de witgekleurde vlakken zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.

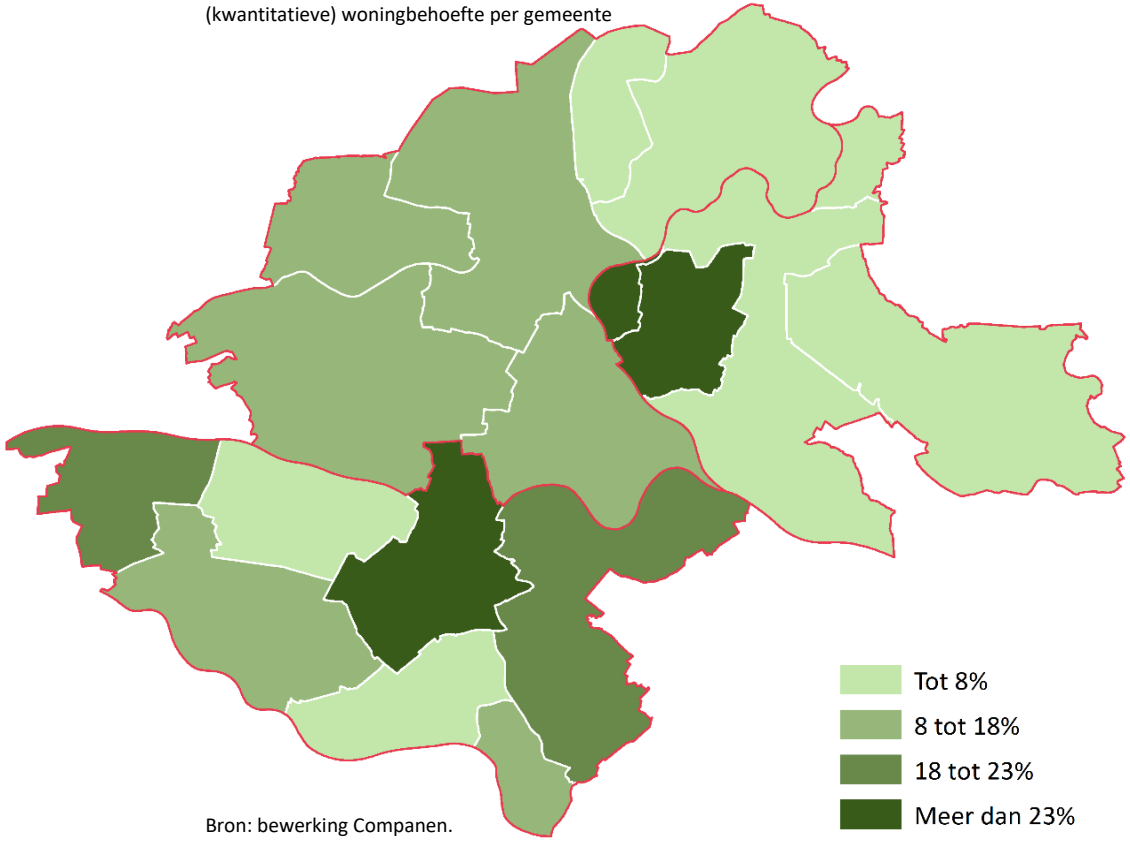
Bron: corporaties regio Arnhem-Nijmegen, waarstaatjegemeente.

We zien met name in de steden Arnhem en Nijmegen een relatief groot aandeel sociale huurwoningen. Hier wonen doorgaans ook veel huishoudens uit de doelgroep. In Doesburg zien we veel sociale huurwoningen, terwijl het aandeel huishoudens in de doelgroep wat beperkter is. In kernen als Beek en delen van Wijchen zien we het omgekeerd. Buiten de steden zijn er doorgaans minder sociale huurwoningen, maar is ook het aandeel huishoudens in de doelgroep voor sociale huur beperkter. Dit is door de jaren heen zo gegroeid. Beleidsmatig brengt dit wel de vraag met zich mee of het wenselijk is deze scheiding in de regio zo te houden, of juist voor meer spreiding van sociale huur over de regio te gaan. De behoefte aan sociale huur lijkt zich namelijk wel te spreiden.

In de tijd zien we dat de vraag zich redelijk spreidt over de verschillende perioden (tot 2025 en tussen 2025 en 2030). Per gemeenten zitten hier verschillen in, bijvoorbeeld als gevolg van de omvang van de inloop van het woningtekort en de mate van vergrijzing door de tijd.

Met name in de subregio Nijmegen is de behoefte aan sociale huur relatief groot. De oorzaak hiervoor is eerder gegeven en heeft te maken met de jongere groepen die in dit deel van de regio in de sociale huur wonen. In De Liemers en de Veluwezoom is de behoefte relatief beperkter; in sommige gemeenten door minder huishoudens in de doelgroep (Zevenaar, Montferland), in andere gemeenten door een behoorlijk aanbod (Rheden en Doesburg). Opvallend is dat in Westervoort en Duiven een behoorlijke behoefte aan sociale huur zichtbaar is. Beide gemeenten zijn ten aanzien van sociale huur onderdeel van de regionale woningmarkt van Arnhem. In de berekende behoefte komt deze druk vanuit de stad tot uitdrukking.

Figuur 6.3: aanvullende behoefte aan sociale huur per gemeente tot 2030, afgezet tegen de totale (kwantitatieve) woningbehoefte per gemeente



Bron: bewerking Companen.

7 Mogelijkheden tussen huur en koop

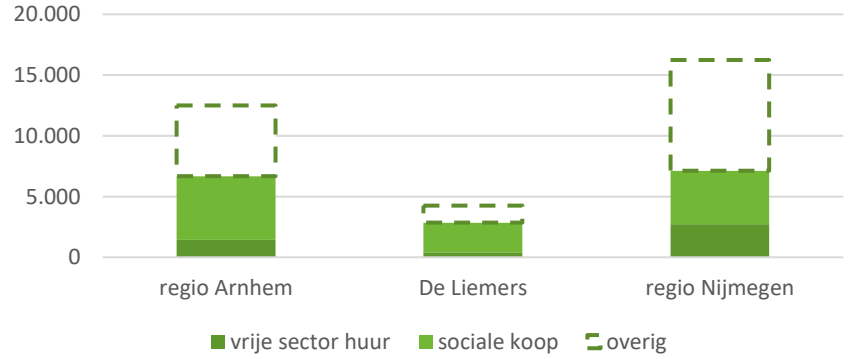
Voor mensen met een middeninkomen die willen starten op de woningmarkt zijn sociale huurwoningen niet bereikbaar omdat hun inkomen te hoog is, terwijl zij ook niet in aanmerking komen voor veel koopwoningen omdat hun hypotheekmogelijkheden ontoereikend zijn. Hierdoor is er een groeiende vraag naar woningen in het middensegment. Vanuit de woonwens gaat het hierbij vooral om goedkope koopwoningen (tot € 200.000, grens Besluit Ruimtelijke Ordening) of vrije sector huurappartementen. Het gaat om ruim 12.000 goedkope koopwoningen en bijna 5.000 middenhuurwoningen tot 2030. Dit betreft een complexe investerings- en beleidsopgave. Woningen in deze segmenten zijn snel te duur voor de doelgroepen door continue prijsstijgingen. Dit vraagt dan ook aanvullend instrumentarium: in de vorm van doelgroepenverordening, bestemmingsplannen, speciale bouwvormen (klein bouwen), tijdelijke woonvormen, etc.
In de subregio De Liemers ligt het accent bij goedkope koopwoningen, in de subregio Nijmegen meer in de vrije sector huur. De subregio Arnhem zit hier tussenin; zowel goedkope koop als middenhuur.

Behoefte aan woningen tussen sociale huur en 'reguliere' koop

Het gat tussen de huur- en koopsector groeit. Koopwoningen zijn de afgelopen jaren gestaag duurder geworden. Hypotheekeisen zijn strenger geworden waarbij met name de Loan to Value-eis belemmerend werkt voor mensen die nog geen eigen woning hebben en de woning volledig moeten financieren. Hierdoor zien we een behoefte ontstaan aan goedkope koopwoningen. Als mensen deze woning niet kunnen bemachtigen richten zij zich op een (middeldure) huurwoning. In de vraag-aanbodverhoudingen komt dit terug door een tekort aan goedkope koopwoningen tot € 200.000 (grondgebonden en appartementen) en een tekort aan vrije sector huurappartementen; volgens analyses en marktpartijen vanaf circa € 600 tot € 1.000 (totaal 75% en 25% boven € 1.000). Deze vrije sectorhuurapparte-menten zijn door veel doelgroepen gewenst (starters, jonge 1- en 2- persoonshuishoudens en senioren).

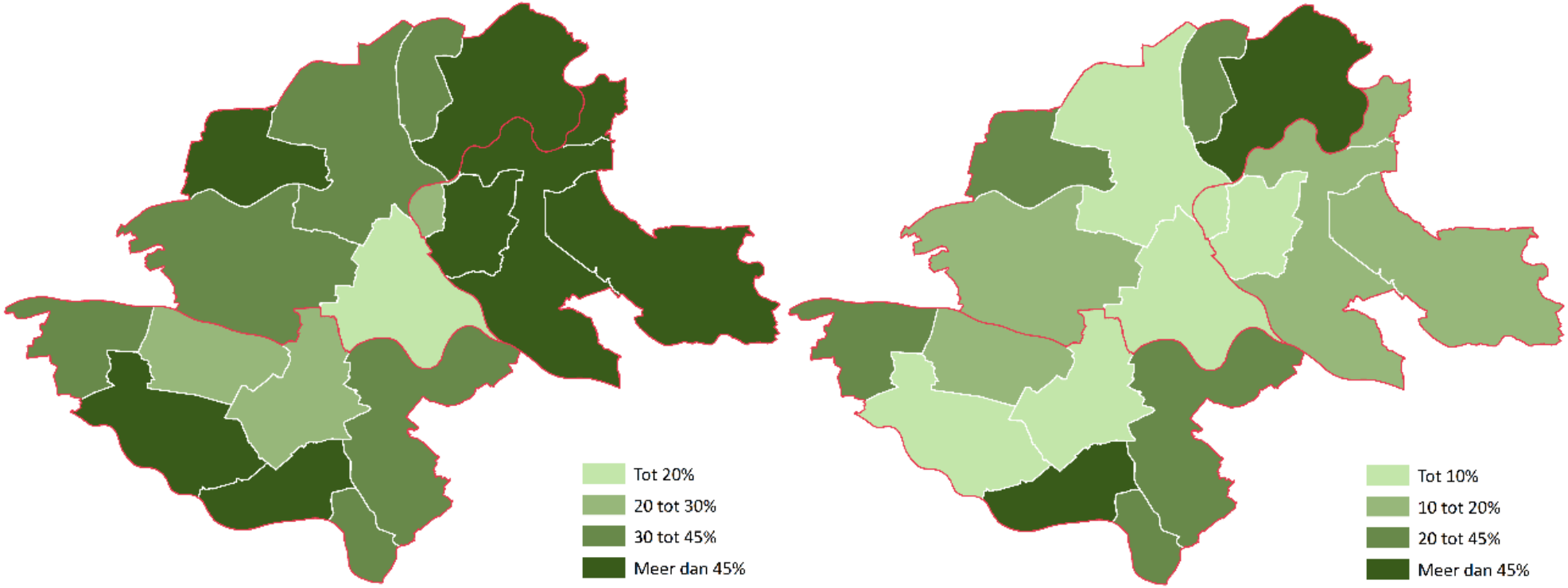
Bij grondgebonden vrije sector huurwoningen is het omgekeerde het geval. Waar een vrije sector huurappartement voor een deel van de woningzoekenden een wens is, zijn grondgebonden vrije sector huurwoningen vooral een alternatief als de oorspronkelijke wens niet verwezenlijkt kan worden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ZZP-ers die hun hypotheek niet rondkrijgen. De woonduur in deze woningen is doorgaans relatief kort waardoor woningen ook vaak muteren. Hierdoor zijn deze woningen ook relatief veel beschikbaar. Hier ligt dan ook niet de belangrijkste woningmarktopgave.

Figuur 7.1: behoefte vrije sectorhuur en goedkope koop per subregio 2019 - 2030



Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

Figuur 7.2: behoefte goedkope koop tot € 200.000 (links) en vrije sectorhuur (rechts) per gemeente ten opzichte van totale toevoeging 2019 - 2030



Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

De behoefte aan goedkope koop is groot in De Liemers (kooporiëntatie in combinatie met minder koopkrachtige vraag), gemeente Renkum en Malden (hoge koopprijzen) en gemeenten als Wijchen en Rheden. In De Liemers is het aanbod net boven € 200.000 wel beschikbaar. Deze woningen waren tot voor kort voor een brede groep bereikbaar. Mocht meer ontspanning komen op de woningmarkt, dan zijn deze woningen weer bereikbaar. De kwaliteit van veel van deze woningen is energetisch en constructief gedateerd. Toevoegingen van goedkope koopwoningen in De Liemers moet dan ook met enige voorzichtigheid gebeuren. Een naar woonlasten vergelijkbaar alternatief in de huur betreft woningen van rond € 600 tot € 650.

Binnen de behoefte aan vrije-sectorhuurwoningen zien we verschillen naar typologie. Zo is er in de steden Arnhem en Nijmegen en in de (meer vergrijzende) gemeenten die hier tegenaan liggen als Heumen, Rheden en Berg en Dal een behoefte aan appartementen. In mindere mate geldt dit voor grote kernen op afstand van de stad, bijvoorbeeld in Overbetuwe, Druten en Zevenaar.

Middensegment (huur & koop) vraagt slimme oplossingen

Voor de subregionale woonagenda is het belangrijk keuzes te maken ten aanzien van realisatie in de middenhuur of goedkope koop. Sociale of goedkope koop sluit meer aan bij de woonwens *van mensen.* Keerzijde is dat deze woningen na realisatie door druk op de markt snel duurder worden en zodoende niet blijvend beschikbaar zijn voor de doelgroep. Bovendien is er een groep die door Loan-to-Value-eisen van banken of door arbeidscontracten (ZZP-ers) hiervoor niet in aanmerking komen.

Het alternatief in de middenhuur is dan weliswaar niet de wens van mensen, maar biedt wel een segment dat behouden blijft voor de doelgroep. Het gaat dan om woningen die passend zijn voor doelgroepen die net buiten de sociale huur vallen, maar ook niet in de koopsector terecht kunnen. Hierbij hoort een huurprijs van tussen € 600 en € 900 à € 1.000. Woningen in dit segment zijn op dit moment goed verhuurbaar, maar niet overal in de regio staan investeerders hiervoor klaar. Wel zijn er (kleinere) beleggers die koopwoningen kopen voor verhuurrendementen. Daardoor neemt dit aanbod toe en daalt het aanbod goedkope/betaalbare koopwoningen. Daarbij hebben de afgelopen jaren geleerd dat rond 2010 deze woningen matig verhuurbaar waren. Ook dit vraagt een voorzichtige strategie ten aanzien van toevoegingen.

Toevoegingen in het middensegment van middenhuur of goedkope koop vragen enige creativiteit in te realiseren producten, bijvoorbeeld:

- Door via de inzet van een doelgroepverordening de woningen beschikbaar te houden voor doelgroepen en vervolgens deze realisatie te regelen in bestemmingsplannen (zowel sociale huur, goedkope koop als middenhuur).
- Door realisatie van kleinere woningen met een passende prijs-kwaliteit-verhouding bijvoorbeeld in de vorm van kleine eengezinswoningen, tiny- of skinny-houses.
- Door verkoop van sociale huurwoningen in deze segmenten.
- Door meer ruimte in sociale huur (prestatieafspraken met corporaties of afspraken met bouwers) te bieden aan mensen die in de goedkope koop onvoldoende aan een passende woning kunnen komen.
- Door meer ruimte te bieden aan tijdelijke woonvormen waardoor in dit tussensegment gebouwd kan worden.

In het beleid is het dan ook belangrijk stil te staan bij de vraag hoe deze producten duurzaam beschikbaar blijven voor de doelgroepen en hoe deze woningen voldoende kwaliteit hebben? Een strategie gericht op één van beide segmenten doet onrecht aan de nuanceringen rond dit vraagstuk. Beide segmenten moeten aandacht hebben in de subregionale programmering.

Belangstelling voor alternatieve woonvormen

In de gemeente Berg en Dal, Heumen en Nijmegen is een onderzoek uitgevoerd naar de belangstelling voor alternatieve woonvormen. Ook in WoON2018 is gevraagd naar belangstelling voor deze woonvormen. Uit WoON2018 blijkt dat deze behoefte bij een kleine groep leeft; slechts 1% van de ondervraagden in de regio Arnhem-Nijmegen. In de onderzoeken in de regio bleek dat mensen wel kiezen voor deze woonvormen; vaak vanwege het ontbreken van een passend alternatief of vanwege realisme (een zeer smalle woning is het maximaal haalbare).

8 Verduurzaming en kwaliteit bestaande voorraad

Meer dan 90% van de woningvoorraad van 2030 staat er nu al. Waar de vorige hoofdstukken het accent legden op gewenste toevoegingen, is het belangrijk om ook de zorg voor de bestaande woningvoorraad en woonwijken te agenderen. In dit hoofdstuk doen we daarvoor een eerste voorzet.
Ook bestaande woningen sluiten niet altijd aan bij de toekomstige woningbehoefte en kwaliteitsvraag. Het is waardevol om te onderzoeken waar extra inzet wenselijk is om deze woningvoorraad te verbeteren. Op basis van vraag- en aanbodindicatoren geven we een eerste richting voor gebieden waar een vernieuwingsopgave aan de orde is. Belangrijk daarbij is dat veel zittende (oudere) bewoners weinig animo hebben om hun woning aan te pakken. Bij verhuizing en komst van nieuwe bewoners ligt hier een kans. Zo zijn er gebieden in de regio waar veel ouderen (75-plussers, waar risico van achterstand in onderhoud groot is) en oudere woningen samenvallen. Daar ligt een kans om nieuwe bewoners te stimuleren hun woningen aan te passen.

Bestaande woningvoorraad: verduurzaming en toegankelijkheid

De woningbehoefte voor de periode 2019 - 2030 is met ruim 33.000 toe te voegen woningen op een woningvoorraad van bijna 340.000 woningen nog geen 10%. Het grootste deel van de woningmarktopgaven zullen in de bestaande voorraad opgevangen worden. Enerzijds zit hierin een transitieopgave van traditionele gezinswoningen naar woningen voor kleine huishoudens. Anderzijds is er een opgave van meer kwaliteit in de bestaande woningvoorraad: energetisch beter, toegankelijk en toekomstbestendig.

Aanbod- en vraagindicatoren voor zicht op potentiële risico's

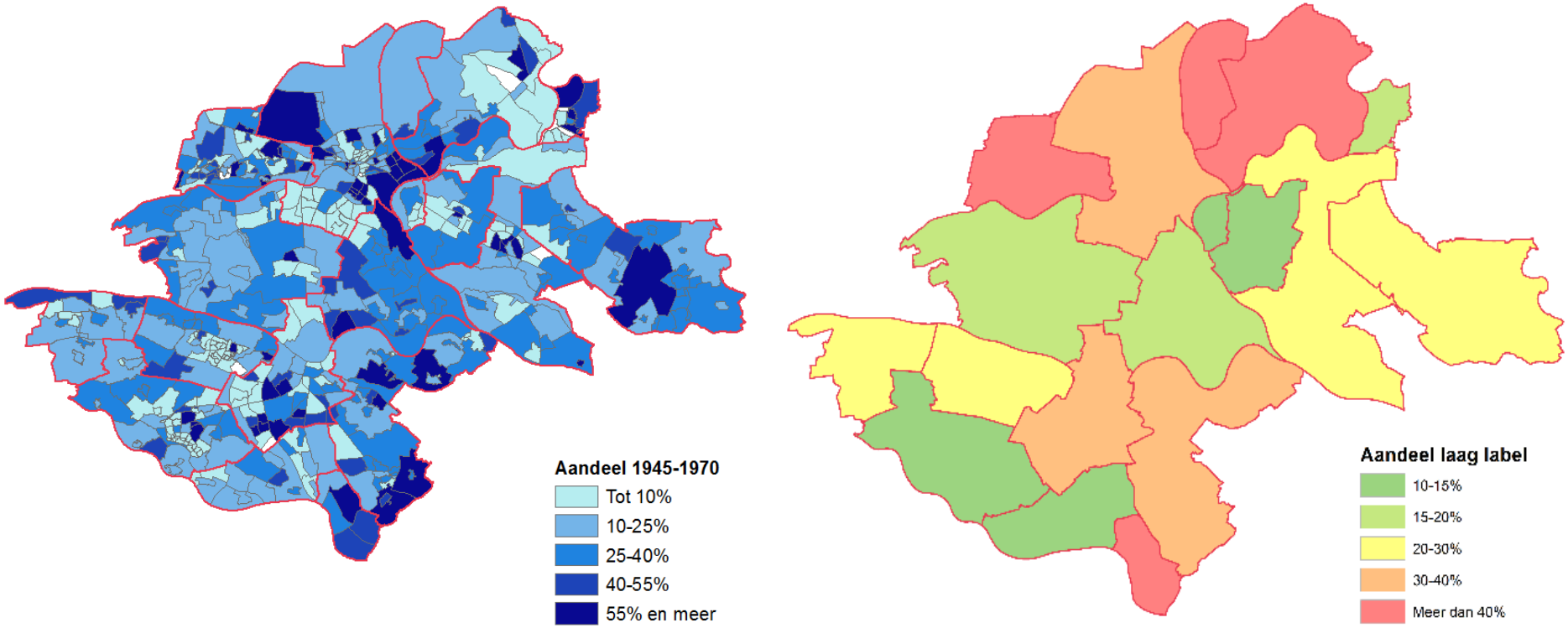
Om de opgave in kaart te brengen leggen we verschillende indicatoren naast elkaar die samen een beeld geven van de plekken waar de opgave in de bestaande woningvoorraad potentieel het meeste aandacht vraagt. Deze gebieden selecteren we op basis van kritische risicofactoren aan de aanbodzijde en aan de vraagzijde. We hebben de volgende risicofactoren onderscheiden:

- Aan de aanbodzijde:
  - *Bouwjaar van woningen:* woningen gebouwd tijdens de wederopbouwperiode van 1945 tot 1970 hebben vaak (zeker niet altijd) een mindere bouwtechnische kwaliteit en minder functionele plattegronden. Deze woningen zijn vaak moeilijk aanpasbaar aan de veranderende vraag, waaronder toegankelijkheid.
  - *Energielabel van woningen:* dit geeft een beeld of mensen de afgelopen jaren hebben geïnvesteerd in hun woning om deze energetisch te verbeteren.
  - *Leefbaarometer:* dit geeft inzicht in gebieden waar de leefbaarheid op basis van fysieke factoren (overlast, meldingen, bevolkings- en woningkenmerken) onder druk staan.
- Aan de vraagzijde:
  - *Aanwezigheid koopkrachtige vraag:* in buurten met veel inwoners met een laag inkomen zijn er potentieel minder investeringsmogelijkheden vanuit bewoners zelf.
  - *Aanwezigheid 75-plussers:* onder ouderen is vaak minder animo te investeren in hun woning. Zij zien op tegen de rompslomp/het ongemak en profiteren ook slechts kort van deze investering. Zo is volgens WoON2018 60% van de 65-plussers bereid te investeren in energiebesparende maatregelen. Bij 75-plussers is dit nog maar 35%. Bij jongere huishoudens ligt dit percentage rond 70% tot 80%.

Risico’s bestaande voorraad Arnhem-Nijmegen

In de volgende kaarten zijn deze indicatoren naast elkaar geplaatst.

Figuur 8.1: aanbodindicatoren potentieel risico toekomstkwaliteit bestaande voorraad

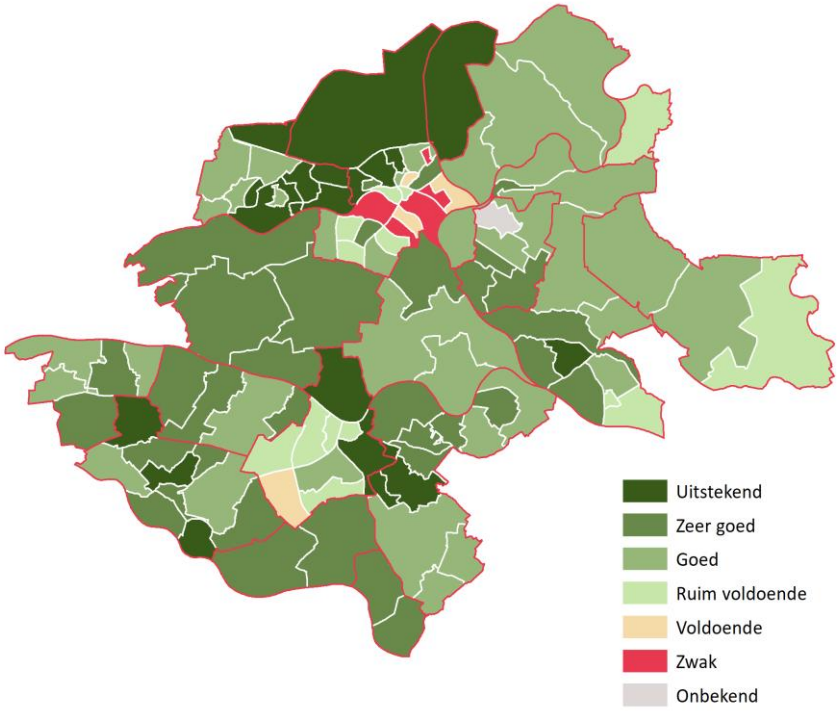


**Voor de witgekleurde vlakken zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.*

Bron: BAG-gemeenten, energielabelatlas.

In de regio zijn op basis van aanbodkenmerken enkele hot-spots aan te wijzen van potentieel risico ten aanzien van de toekomstkwaliteit in de bestaande voorraad. Enkele gebieden springen er positief of negatief uit, zoals wijken in Arnhem als Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp en Alteveer, wijken in Nijmegen als Neerbosch, Heseveld, Hatert en Dukenburg, delen van de kernen Oosterbeek, Doorwerth, Velp en Dieren, Zeddam, Beek (gemeente Berg en Dal) en Leuth. In de steden (vooral Arnhem en in mindere mate Nijmegen) gaat dit samen met lagere scores op de leefbaarometer. Buiten Arnhem en Nijmegen gaat dit vaak wel samen met een positieve score op de leefbaarometer. Deze opsomming geeft hierbij een eerste indruk en is niet limitatief.

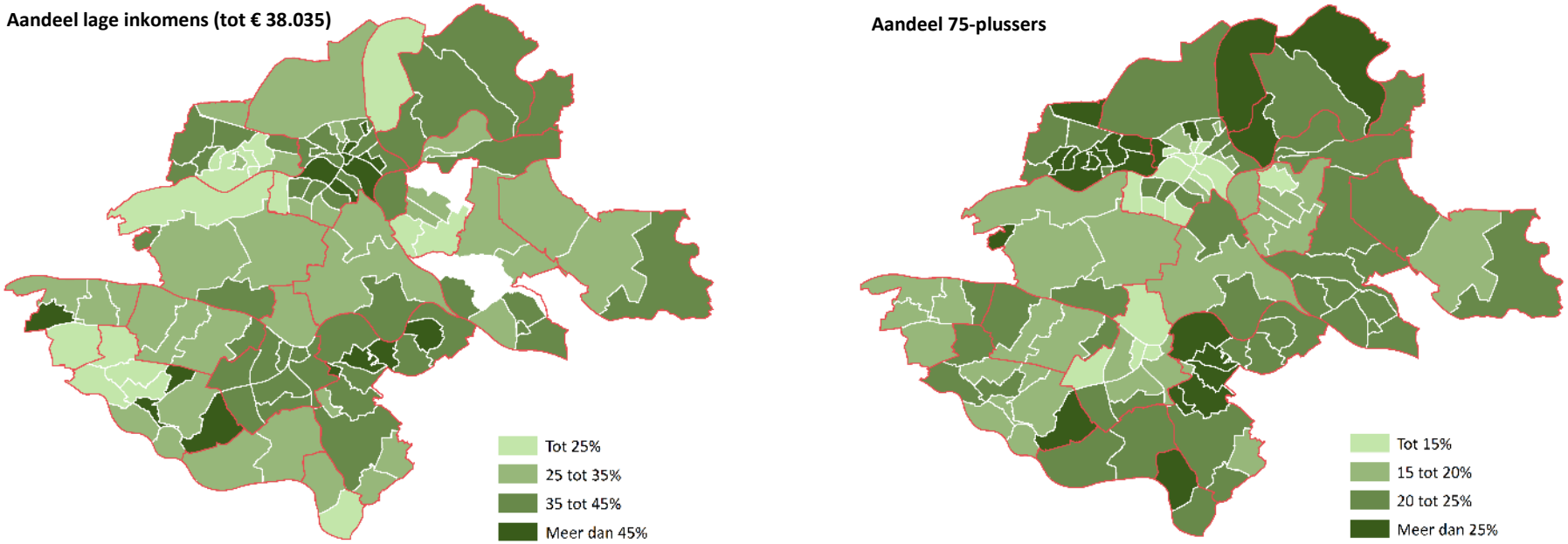
Figuur 8.2: Leefbaarheidsscore per wijk, 2018



Bron: Leefbaarometer, 2018.

Een zelfde vergelijking maken we op basis van vraagindicatoren.

Figuur 8.3: vraagindicatoren potentieel risico toekomstkwaliteit bestaande voorraad



** Voor de witgekleurde vlakken zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.*

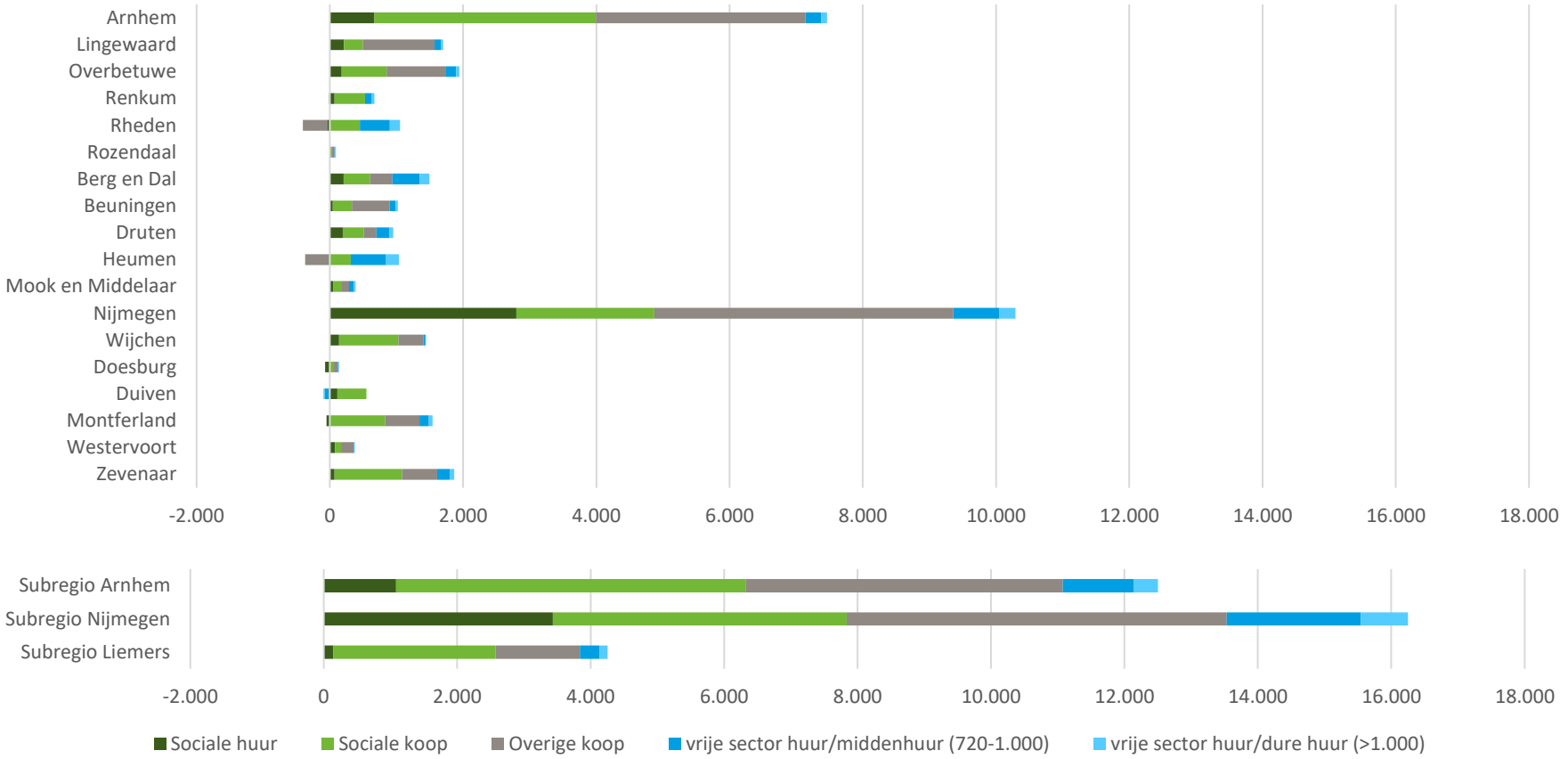
Bron: CBS, waarstaatjegemeente.

Ook hier zijn enkele buurten met zowel veel lage inkomens als veel ouderen. Dan gaat het om bijvoorbeeld Laag Soeren, Dieren, Beek, Leuth, Berg en Dal en delen van Wijchen. Hier is ondersteuning bij woningverbetering of verduurzaming gewenst.

Soms zijn er ook duidelijke kansen. Zo zien we bijvoorbeeld in Rozendaal, Oosterbeek, Doorwerth en Mook weliswaar veel ouderen, maar ook een behoorlijk koopkrachtige vraag. Hier zal de beleidsinzet meer gericht zijn op bewustwording en minder op ondersteuning.

Bijlage I: accenten in de behoefteraming

Figuur: behoefte aan sociale huur, goedkope koop, vrije sector huur en overige segmenten als aandeel op totale gewenste toevoegingen 2019 - 2030



Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

Bijlage II: nadere toelichting methodologie

Kwalitatieve woningbehoefte

Vraag en aanbod van de volgende doelgroepen is opgenomen:	
Starters	onzelfstandig wonende (veelal inwonende kinderen) die een zelfstandige woning binnen de gemeente/regio betrekken en bij verhuizing geen woning achterlaten. Gaat ook om studenten die zelfstandig gaan wonen.
Doorstromers	zelfstandig wonende huishoudens die de komende vijf jaar een zelfstandige woning binnen de gemeente/regio betrekken.
Verlaters	huishoudens die door overlijden of vertrek een zelfstandige woning achterlaten.

Bij deze doorrekening baseren we ons op de volgende uitgangspunten:

- We nemen 1 januari 2019 als nulpunt voor de doorrekeningen.
- Voor de omvang van de woningbehoefte gaan we uit van de huishoudensgroei volgens de Provinciale prognose 2019 van de Provincie Gelderland en de inloop van het woningtekort naar 2% tot 2030.
- De verhuisgeneigdheid per huishoudensgroep baseren we op het werkelijk aantal verhuizingen van verschillende huishoudens. Ook de achter te laten woningen baseren we op het feitelijk vrijkomend aanbod, geïndexeerd naar het huidige prijspeil van woningen.
- De woonvoorkeuren baseren we primair op WoON2018.

Doordat de markt in de regio Arnhem-Nijmegen onder druk staat is bijna elk woningaanbod in trek bij woningzoekers. De huidige woningmarkt is in belangrijke mate een aanbiedersmarkt, wat werd bevestigd tijdens de stakeholdersbijeenkomst. Mensen verhuizen vaak niet naar de woning die exact aansluit bij hun wensen, maar vooral naar woningen die binnen hun mogelijkheden beschikbaar zijn. Verhuiswensen zijn in deze markt vaak ondergeschikt aan verhuismogelijkheden. Toch is juist in deze markt het beleidsmatig minder interessant om te zien wat mensen daadwerkelijk doen, maar vooral naar wat mensen willen: het accentueren van de vraag in een aanbiedersmarkt.

De regio Arnhem-Nijmegen heeft meegedaan aan het nationale woononderzoek WoON2018. Via dit grootschalige enquêteonderzoek zijn woonwensen in beeld gebracht. In grote lijnen biedt dit een beeld van de vraag. Toch zijn hierbij enkele nuanceringen te maken:

- Voor de sociale huur zien we dat het wettelijk systeem van toewijzingsnormen naar inkomen bepalen wie hiervoor in aanmerking komt. Dit is een ‘systeemgedreven’ segment. De wens is meer secundair.
- Een deel van de verhuizingen komt niet voort vanuit een woonwens, maar vanuit een noodzaak. Te denken is aan een verhuizing als gevolg van echtscheiding, zorgsituatie of naar een tijdelijke (tussen)woning. In woonwensenonderzoek komt deze vraag niet of hoogstens zeer beperkt in beeld. Omdat die vraag in de praktijk wel aanwezig is, is het noodzakelijk dit wel in beeld te brengen. Dat kan door dit deel van de vraag te baseren op daadwerkelijke verhuizingen. In deze situatie gaat het vaak om verhuizingen naar vrije sector huurwoningen en/of naar woonzorgvormen. Daarom baseren we de vraag naar vrije sector huur voor een deel op feitelijke verhuizingen.
- Het enquêteonderzoek is uitgevoerd in 2017. Sindsdien zijn de prijzen van woningen behoorlijk gestegen, meer dan de inflatie. Om een reële inschatting van vraag en aanbod te kunnen maken hebben we daarom de prijsopbouw van het potentiële woningaanbod in de enquête geïndexeerd op de prijsontwikkeling op de woningmarkt. Aan de vraagkant is de

koopkracht in dezelfde periode niet of nauwelijks gegroeid. We nemen daarom aan dat dit dan ook geen effect heeft op de woningvraag.

Benodigde sociale huurvoorraad

De gemeenten en corporaties hebben een bijzondere verantwoordelijkheid om in huisvesting te voorzien van mensen die op basis van hun inkomen dit niet volledig zelfstandig kunnen. Wettelijk is hierbij vastgelegd dat huishoudens met een inkomen tot € 38.035 (prijspeil 2019) tot de doelgroep van woningcorporaties behoren. Voor hen zijn sociale huurwoningen tot € 720 bedoeld. Een deel van deze doelgroep heeft potentieel recht op huurtoeslag. Dan gaat het om eenpersoonshuishoudens met een inkomen tot circa € 22.700 en meerpersoonshuishoudens met een inkomen tot € 30.800. Zij zijn aangewezen op de meest betaalbare sociale huurwoningen met een huurprijs tot de aftoppingsgrenzen: € 607 voor 1- en 2-persoonshuishoudens en € 651 voor 3- en meerpersoonshuishoudens.

Om goed invulling te kunnen geven aan de huisvestingsopgave van deze doelgroepen, passend binnen de wettelijke kaders, hebben we de behoefte aan sociale huurwoningen in beeld gebracht. De toekomstige ontwikkeling van de behoefte aan sociale huurwoningen is afhankelijk van verschillende ontwikkelingen die niet altijd beïnvloedbaar zijn.

1. Gevolgen demografische trends voor sociale huur

De factor met de grootste invloed op de behoefte aan sociale huur is de verwachte huishoudensgroei. De groei van het aantal huishoudens spreidt zich demografisch over verschillende marktsegmenten.

2. Inlopen van het woningtekort

Voor de toekomstige woningbehoefte houden we naast de huishoudensgroei rekening met het inlopen van een bestaand woningtekort (afhankelijk van welke regio naar 2% van de woningvoorraad). Het woningtekort heeft vooral betrekking op doelgroepen die een zelfstandige woning wensen maar daar nu niet of nauwelijks mogelijkheden toe hebben (vanwege gebrek aan woningaanbod of beperkte financiële mogelijkheden) en daardoor onzelfstandig wonen. Het gaat met name om starters op de woningmarkt en alleenstaanden. Deze doelgroepen aan het begin van hun wooncarrière zijn, blijkend uit hun woonwens volgens WoON2018, meer dan gemiddeld georiënteerd op een sociale huurwoning. Dit betekent dat een groot deel van het in te lopen woningtekort op basis van woonwensen terecht komt in de sociale huur.

3. Generatie-effect: ouderen verhuizen minder van koopwoning naar sociale huur

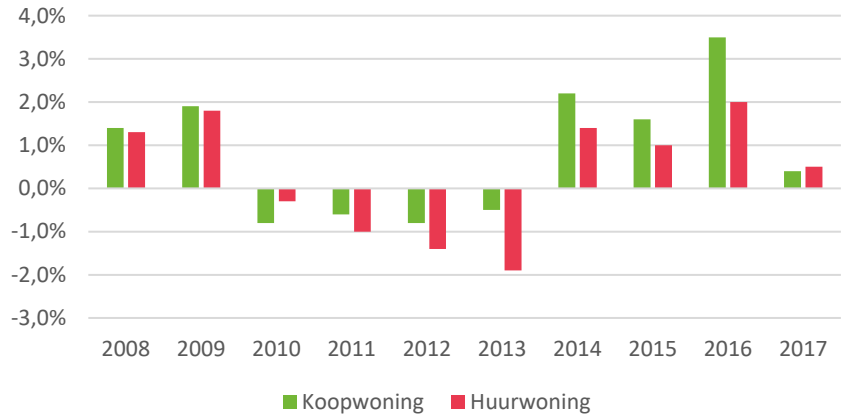
Een andere ontwikkeling die van invloed is op de behoefte aan sociale huur is het zogenaamde generatie-effect. Door beleid van de Rijksoverheid is jarenlang het kopen van woningen gestimuleerd. Hierdoor hebben generaties die na 1945 geboren zijn vaker een koopwoning dan de generaties van voor 1945. Juist die laatste groep woont verhoudingsgewijs veel in een sociale huurwoning. De generatie geboren voor de Tweede Wereldoorlog zal de komende jaren geleidelijk uit hun woning gaan. De naoorlogse generatie (babyboom) vult dit slechts beperkt op door hun grotere oriëntatie op de koopsector. Hierdoor daalt de behoefte aan sociale huur tussen de generaties.

3. Verwachte koopkrachtontwikkeling

De huishoudensgroei is de belangrijkste graadmeter voor de totale woningvraag. De koopkrachtontwikkeling geeft inzicht in welke inkomensgroepen binnen de totale huishoudensgroepen zullen toe- of afnemen. Een sterke positieve koopkrachtontwikkeling leidt tot een relatief kleine groei (of zelfs stagnatie) van de lage inkomensgroep. Bij een kleine koopkrachtontwikkeling (of zelfs stagnatie) neemt de groep huishoudens met

een laag inkomen juist toe (en de midden- en hogere inkomens juist veel minder).
Voor een raming van de toekomstige koopkrachtontwikkeling sluiten we aan bij ramingen van het CPB. De koopkrachtontwikkeling is in Nederland in belangrijke mate conjunctureel, maar laat wel een gestaag dalende lijn zien. Het CPB voorspelt dat de koopkrachtgroei van huishoudens de komende jaren gemiddeld rond 0,4% bedraagt, waarbij huurders doorgaans een lagere koopkrachtgroei hebben. Door de conjunctuur varieert dit van jaar tot jaar.

Figuur: koopkrachtontwikkeling van huurders en mensen in een koopwoning



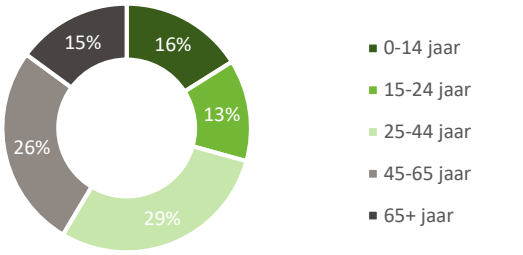
Bron: Macro-economische verkenning CPB 2019.

Uitgaande van een koopkrachtontwikkeling van gemiddeld +0,4% per jaar, zal de doelgroep voor de sociale huur (inkomensgroep tot € 38.035) minder snel toenemen dan bij een stagnerende koopkrachtontwikkeling.

Gemeente Arnhem

Demografie – Huidige bevolkings- en huishoudenssamenstelling

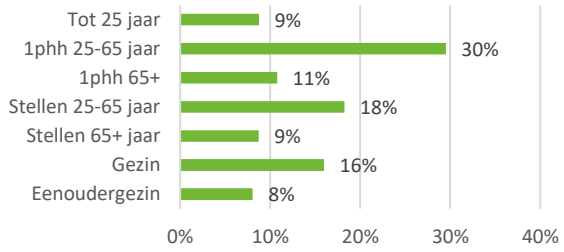
Huidige bevolkingssamenstelling 2018



Bron: CBS Statline 2019. *Aantal inwoners: 157.220*

- *Drie op de tien inwoners van de gemeente Arnhem is tussen de 25 en 45 jaar. Een kwart is tussen 45 en 65 jaar oud.*

Huidige huishoudenssamenstelling 2018



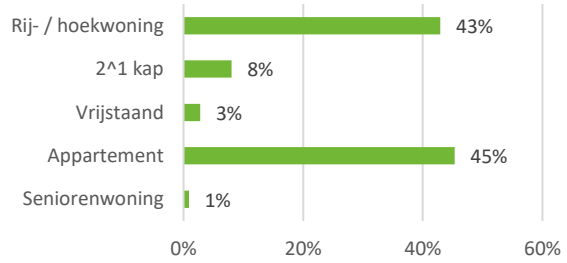
Bron: CBS Statline 2019. *Aantal huishoudens: 78.985*

- *Alleenstaande huishoudens van 25 tot 65 jaar vormen ruimschoots de grootste groep huishoudens in de gemeente Arnhem.*

Huidige woningvoorraad

Aantal woningen: 71.810

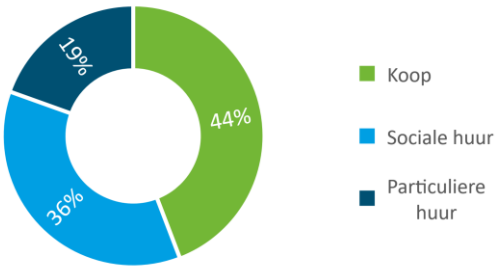
Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar woningtype)



Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

- *Appartementen zijn het meest voorkomende woningtype (45%), gevolgd door rij/hoekwoningen (43%).*
- *In Arnhem staan relatief weinig grote eengezinswoningen als tweekappers en vrijstaande woningen.*

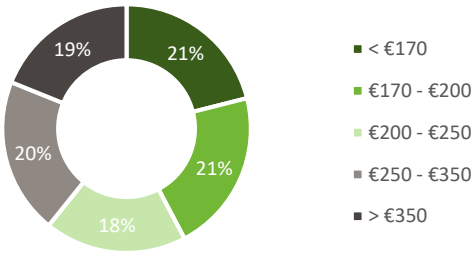
Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar eigendom)



Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

- *44% van de woningvoorraad in de gemeente bestaat uit koopwoningen.*
- *Het aandeel sociale (36%) en particuliere (19%) is in de gemeente Arnhem relatief hoog.*

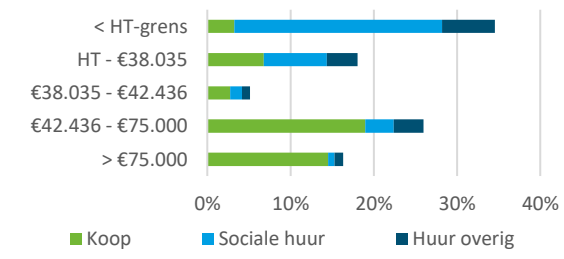
Samenstelling koopvoorraad 2019 (naar woningwaarde)



Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019. *Aantal koopwoningen: 31.660*

- *De koopvoorraad in de gemeente Arnhem is naar woningwaarde gelijkmatig verdeeld.*
- *Wel staan er in Arnhem relatief veel koopwoningen met een waarde tot €170.000.*

Huidige inkomensopbouw 2017 (naar eigendom)

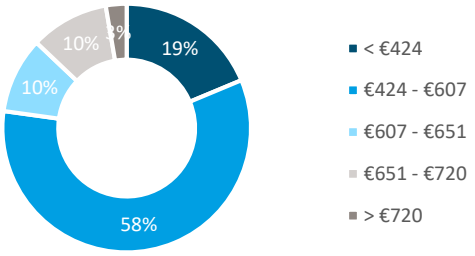


Bron: Lokale Monitor Wonen, 2019. *Aantal huishoudens: 78.985*

- *De grootste groep huishoudens heeft een inkomen tot de huurtoeslaggrens. Hiervan woont bijna driekwart in een sociale huurwoning. Verder woont deze groep relatief het vaakst in een particuliere huurwoning*
- *De een na grootste groep vormen de inkomens tussen de €42.436 en €75.000. Zij wonen relatief het vaakst in een koopwoning.*

Samenstelling sociale huurvoorraad (corporatiebezit) — Aantal woningen: 25.420

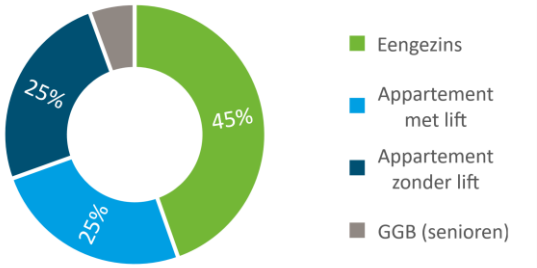
Sociale huurvoorraad naar prijsklasse 2019



Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Het merendeel (58%) van de corporatiewoningen in de gemeente heeft een huurprijs tussen de kwaliteitskortingsgrens (€424) en 1e aftoppingsgrens (€607). Een vijfde heet een huurprijs tot €424.*

Sociale huurvoorraad naar woningtype 2019

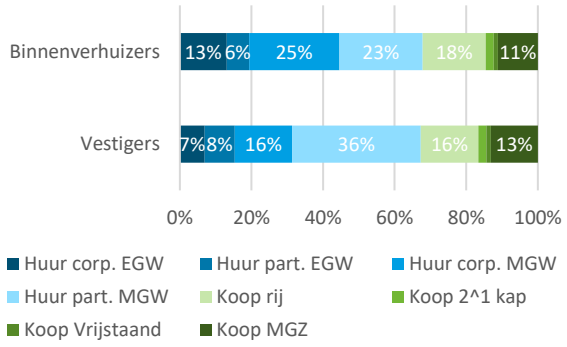


Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Een groot deel van de corporatiewoningen in de gemeente is eengezins (45%).*
- *Een kwart is een appartement met lift. Het aandeel appartementen zonder lift is in Arnhem met 25% relatief hoog.*

Recente verhuisbewegingen — Migratiesaldo: +1.180 (jaarlijks 0,8% van aantal inwoners)

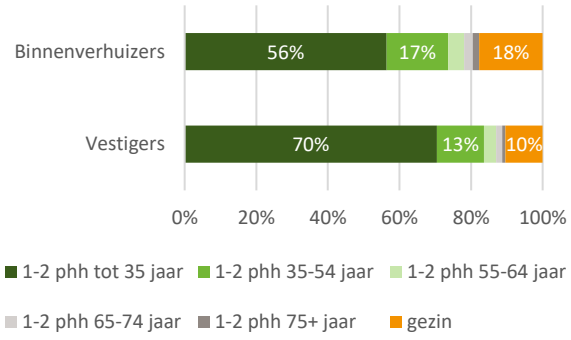
Betrokken woning in gemeente (naar herkomst verhuizer)



Bron: Microdata CBS 2019. *Aantal verhuisde huishoudens per jaar: 10.260*

- *Binnenverhuizers vestigen zich het vaakst in een huurappartement (sociaal of particulier) of een koop rijwoning.*
- *Vestigers komen relatief vaak terecht in een particulier huurappartement en minder vaak in een corporatiewoning.*

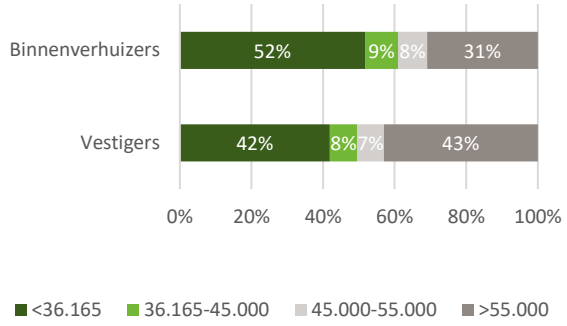
Huishoudenstype verhuizers (naar herkomst verhuizers)



Bron: Microdata CBS 2019.

- *Binnenverhuizers in de gemeente zijn met name jonge huishoudens tot 35 jaar en gezinnen.*
- *Vestigers zijn vaker jonge huishoudens tot 35 jaar. Gezinnen en huishoudens tussen 35 en 54 jaar vestigen zich relatief minder vaak.*

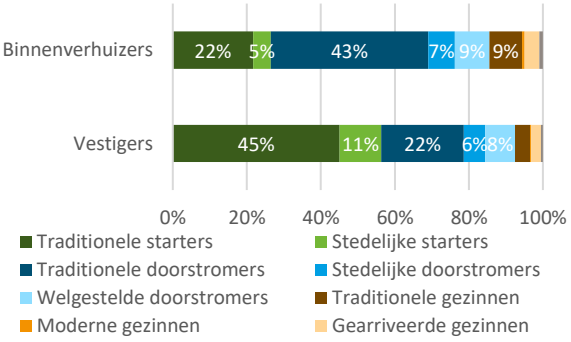
Inkomen verhuizers (naar herkomst verhuizer)



Bron: Microdata CBS 2019.

- *De grootste groep binnenverhuizers in de gemeente heeft een inkomen tot €36.165. Een derde heeft een inkomen boven de €55.000.*
  Vestigers zijn relatief vaak hoge inkomens (vanaf €55.000).

Leefstijl verhuizers (naar herkomst verhuizers)



Bron: Microdata CBS 2019.

- *Binnenverhuizers in de gemeente Arnhem zijn het vaakst traditionele doorstromers of traditionele starters.*
- *Vestigers zijn relatief vaak starters (traditioneel of stedelijk).*

Top 3 herkomstgemeente vestigers

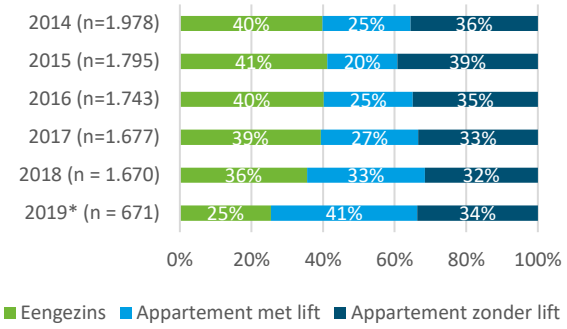
Top 3	% vestigers
Rheden	8%
Nijmegen	6%
Renkum	5%

Bron: Microdata CBS 2019.

- *Vestigers in de gemeente Arnhem zijn het vaakst afkomstig uit de gemeenten Rheden, Nijmegen en Renkum.*

Druk op de sociale huurmarkt

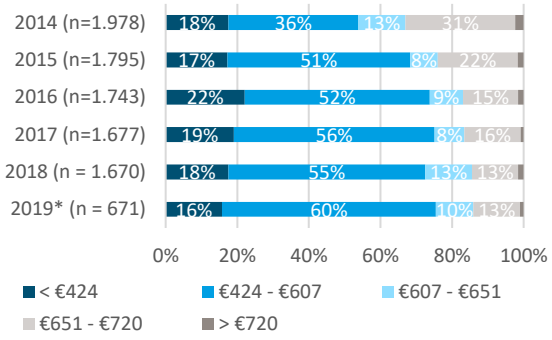
Aantal verhuringen per jaar 2014-2019 (naar woningtype)



Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *In de afgelopen jaren is het aantal verhuringen afgenomen, In 2014 waren het er nog bijna 2.000, in 2018 waren het nog een kleine 1.700 woningen.*
- *Eengezinswoningen worden het vaakst verhuurd. Wel is dit aandeel jaarlijks afgenomen. Daarentegen worden er jaarlijks meer appartementen met lift verhuurd, waardoor in 2018 beide woningtypen ongeveer evenveel verhuurd worden.*

Aantal verhuringen per jaar (naar huurprijs)



Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *Het merendeel van de verhuurde woningen heeft een huurprijs tussen de €424 (kwaliteitskortinggrens) en €607 (1e aftoppingsgrens).*
- *Sinds de invoering van de woningwet in 2015 is het aandeel verhuringen van woningen tussen de €424 en €607 toegenomen. Het aandeel verhuurde woningen tussen de €651 (2e aftoppingsgrens) en €720 (liberalisatiegrens) is daarentegen sterk afgenomen.*

Vraagdruk sociale huur 2018 (naar woningtype)

	Eengezins	Appartement met lift	Appartement zonder lift	Totaal
Verhuringen	36%	33%	32%	1.670
Actief woningzoekenden	32%	22%	46%	161.195
Aanbiedingscoefficient	2,39	2,92	2,82	2,7
Gemiddeld aantal reacties	166	111	215	154
Zoektijd in jaren	1,78	1,13	1,5	1,45

Bron: Enserve 2019.

Vraagdruk sociale huur 2018 (naar huurprijsklasse)

	< €424	€424-€607	€607-€651	€651-€720	> €720	Totaal
Verhuringen	18%	55%	13%	13%	2%	1.670
Actief woningzoekenden*		78%	13%	8%	1%	161.195
Aanbiedingscoefficient	2,03	2,98	1,68	2,91	2,33	2,7
Gemiddeld aantal reacties	120	205	98	65	15	154
Zoektijd in jaren	1,1	1,4	1,84	1,61	0,76	1,45

Bron: Enserve 2019. **Actief woningzoekenden: Alleen gegevens beschikbaar tot €607.*

Druk op de koopmarkt

Groei koopsom 2013-2018: +31% (Regio +24%)

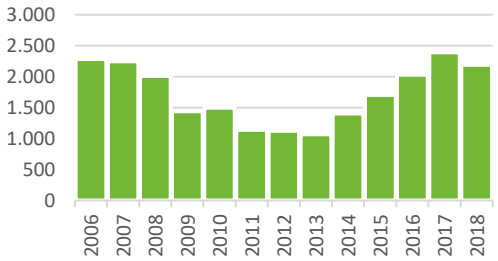
Ontwikkeling koopsom 2006-2018



Bron: Woningmarktcijfers.nl 2019.

- *In 2018 betaalt men gemiddeld €272.000 voor een koopwoning in de gemeente Arnhem. Dit is het hoogste prijsniveau sinds 2006.*
- *Tijdens het dieptepunt van de economische crisis in 2013 lag de gemiddelde koopsom op €190.000.*

Ontwikkeling aantal transacties 2006-2018



Bron: Woningmarktcijfers.nl 2019.

- *Het aantal transacties ligt sinds 2016 weer op het niveau van voor de economische crisis.*
- *In 2017 werden met 2.400 de meeste woningen verkocht. In 2018 is het aantal transacties gedaald naar 2.200.*

Marktindicator 2015-2018

	1e helft 2015	2e helft 2015	1e helft 2016	2e helft 2016	1e helft 2017	2e helft 2017	1e helft 2018	2e helft 2018	1e helft 2019
Marktindicator*	18,5	16	12,2	10,7	7,6	5	4	4,3	3,5

Bron: Woningmarktcijfers.nl en Funda, bewerkt door Companen. **Dit geeft het aantal woningen weer waaruit een potentiele koper kan kiezen.*

Toekomstige ontwikkelingen

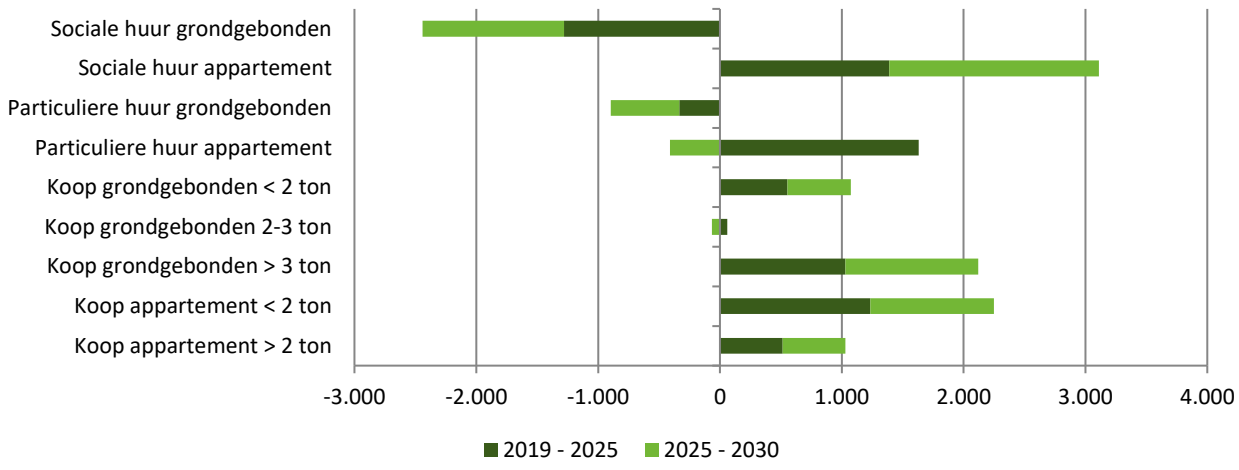
Groei woningbehoefte

	Inloop woningtekort tot 2%	Huishoudensgroei 2019-2025	Huishoudensgroei 2025-2030	Huishoudensgroei 2030-2040
Arnhem	600	4.500	2.370	1.520

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, bewerking Companen 2019.

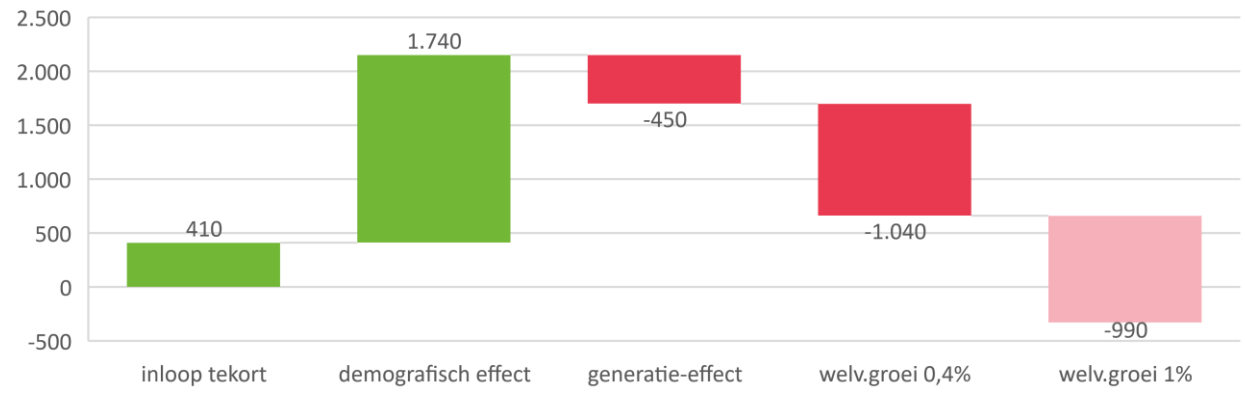
De woningbehoefte bestaat uit twee componenten, enerzijds de huishoudensontwikkeling (er komen meer huishoudens mede door gezinsverdunning), anderzijds een tekort aan woningen dat er nu al is en ingelopen wordt. Dit tekort is in de subregio Arnhem berekend op 4,1% van de woningvoorraad. De inloop is gericht op een tekort van 2% (nodig voor een gezonde marktwerking / waardebehoud van vastgoed). De inloop van dit woningtekort is gespreid over twee perioden.

Kwalititatieve behoefte naar segmenten (2019-2030)



Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, CBS-microdata 2006-2017, WoON2018, bewerking Companen 2019.

Ontwikkeling sociale huur 2019-2030



Bron: Waarstaatjegemeente, datawonen, bewerking Companen 2019.

Mogelijkheden tussen huur en koop 2019-2030

	Sociale huur	Goedkope koop	Totaal sociaal	Vrije sector huur / middenhuur (€720-€1.000)	Vrije sector huur / dure huur (>€1.000)	Overige koop
Arnhem	670	3.325	3.995 (54%)	240	85	3.145

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, CBS-microdata 2006-2017, WoON2018, bewerking Companen 2019.

Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem

Geachte leden van de gemeenteraad van Arnhem,

Mijn naam is Frans van den Berg en ik spreek hier in namens de wijkbeheergroep Malburgen Oost Zuid.

In dit raadsvoorstel wordt voorgesteld als maatregel dat bij ieder nieuwbouwproject minimaal 30% over de te realiseren projecten in de sociale huur wordt gebouwd (als verplichting) en dat voor deze 30 procent de corporaties de premium partner zijn (zie raadsvoorstel maatregel 3 en 4 op bladzijde 2).

Bij recente bouwplannen voor Malburgen had de gemeente het idee die 30 procent in zijn geheel alleen in Malburgen Oost Zuid te realiseren. Daar is men bij ons in de wijk erg ontstemd over onder meer omdat er al zoveel sociale huur is in onze wijk met aanverwante problematiek.

In Malburgen Oost Zuid is het aandeel corporatiewoningen op dit moment volgens een stuk dat bij het raadsvoorstel zit 71,6 procent.
(hiermee staan we na de Geitenkamp op plaats 2 van de stad).
Zie op bladzijde 10 van "Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem".

Het college heeft in het raadsvoorstel en in de bijlagen alleen gekeken of dit voorstel financiële gevolgen heeft voor de stad maar heeft niet gekeken of het wel goed is voor een wijk met heel veel problemen om er nog eens in de nieuwbouw weer opnieuw sociale huur bij te bouwen voor minimaal 30 procent.

Corporaties kijken niet wie er in hun woningen komt wonen.
In de vergaderingen van onze wijkbeheergroep is al meerdere keren gesproken dat door dit ontbreken van adequaat toewijzingsbeleid we de wijk weer achteruit zien gaan.

Vandaar ons verzoek aan de leden van de gemeenteraad dat u een amendement indient met de strekking:
"Daar waar wijken voor meer dan 50 procent uit corporatiewoningen bestaan vervalt de verplichting om bij nieuwbouw minimaal 30 procent sociale huur te realiseren alsmede dat dit premium door corporaties gebeurt."

Daarnaast staat in het raadsvoorstel een maatregel (nummer 4) om grote grondgebonden corporatiewoningen te verkopen.
Hier zijn we het niet mee eens omdat in onze wijk veel woningen verkocht zijn voordat er fatsoenlijk onderhoud aan is verricht.
We zien het daarom al in onze wijk dat verkochte huurwoningen er soms slechter uitzien dan woningen die nog in corporatiebezit zijn.
Ook zien we een gevaar voor woningsplitsing en of verkamering met aanverwante problematiek na verkoop van de woningen.
We verzoeken daarom ook aan u of u er voor wil zorgen dat deze maatregel wordt geschrapt uit de tekst.

COMPANEN

ADVIES VOOR
WONINGMARKT
EN LEEFOMGEVING

Woningmarktonderzoek Arnhem

Toelichting resultaten





Opzet van het onderzoek

- Basis: regionaal onderzoek
- Uitwerking op gemeenteniveau
- Op basis van…
  - WoON2018
  - Verhuisgegevens
  - Prognose

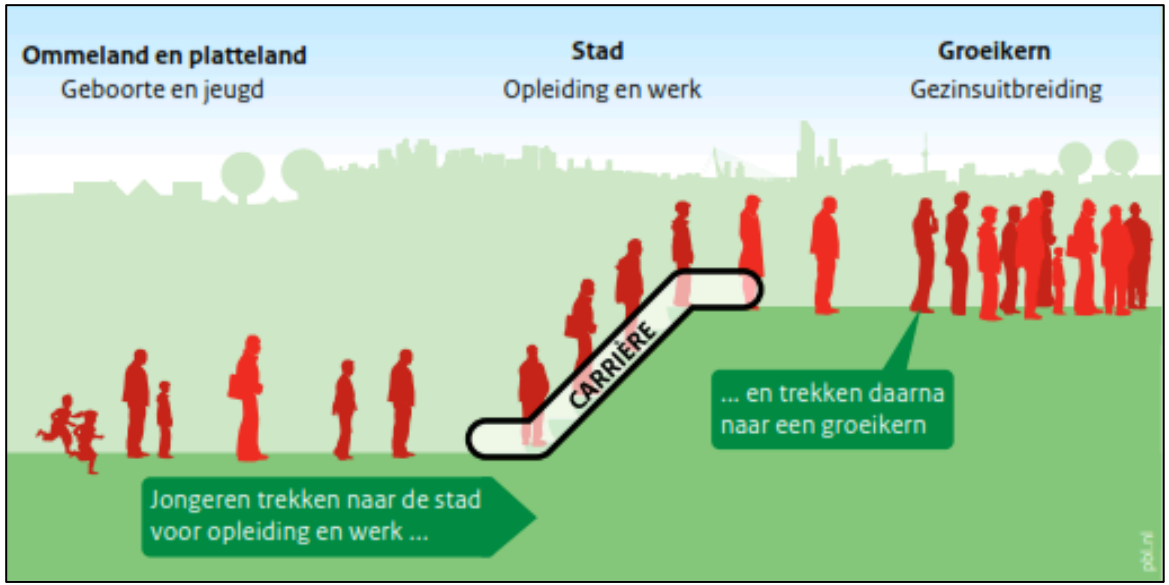


Vraagstelling

- Actuele inzicht in de woningbehoefte.
- In het bijzonder gericht op sociale huur, middenhuur en bestaande voorraad
- Voor periode 2019-2030, doorkijk naar 2040

Functioneren van de regionale woningmarkt

- Kracht regio: diversiteit woonmilieus
- Steden veel doorstroming, woonmilieus rond de stad meer vestiging van buiten

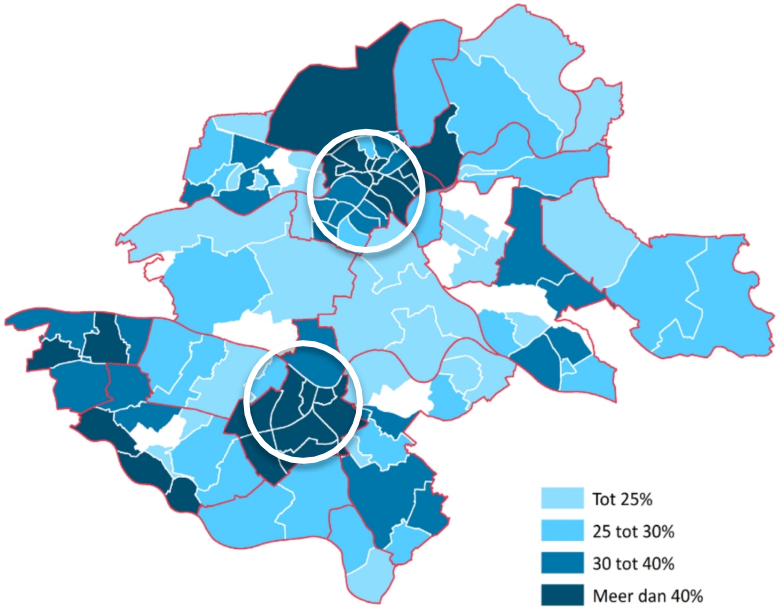


Verhuizingen binnen de regio

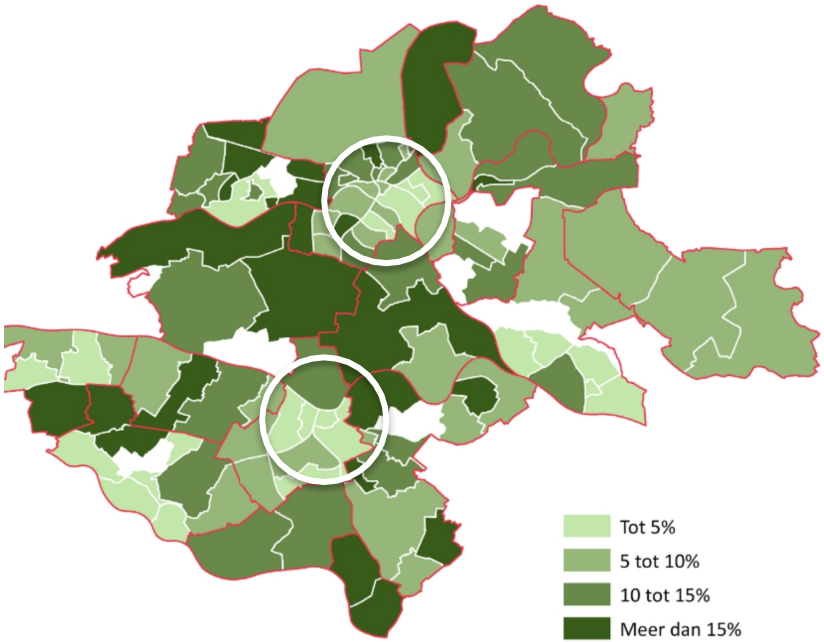


Starters in de stad, doorstromers er buiten

Starters



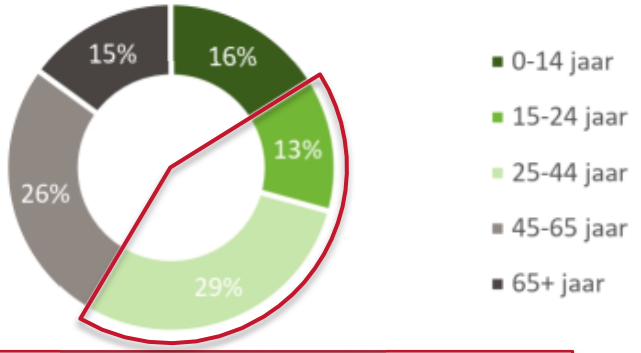
Doorstromers



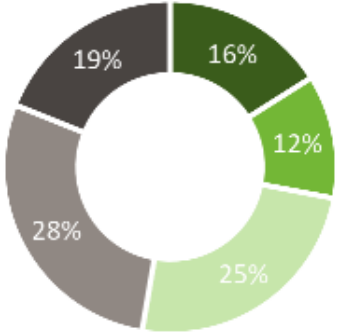
Jonge bevolking, lage inkomens

Bevolkingsopbouw

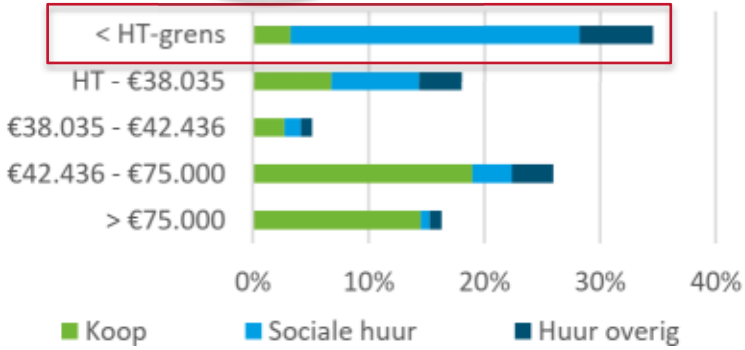
Arnhem

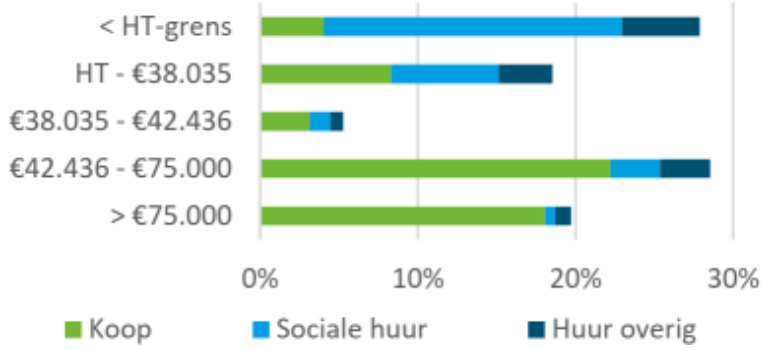


Regio Arnhem



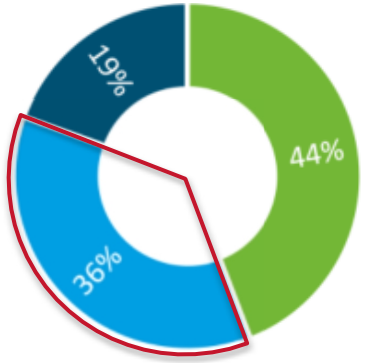
Inkomensopbouw



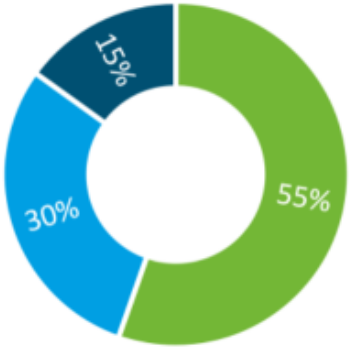


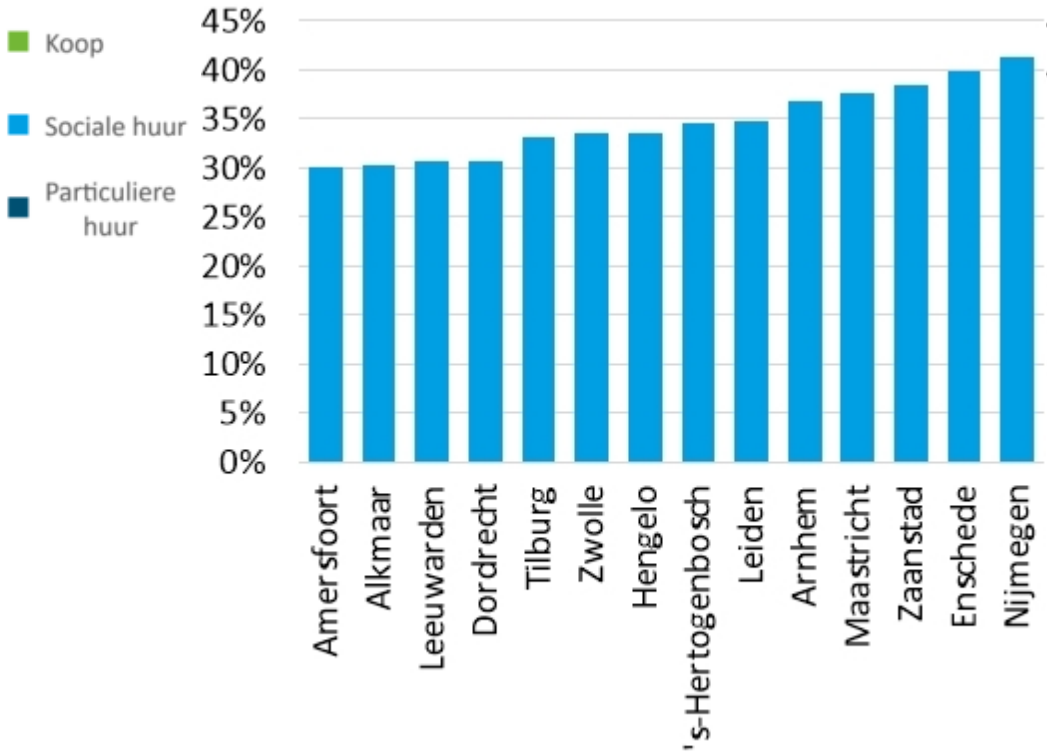
Meer sociale huur tov regio

Arnhem



Regio Arnhem

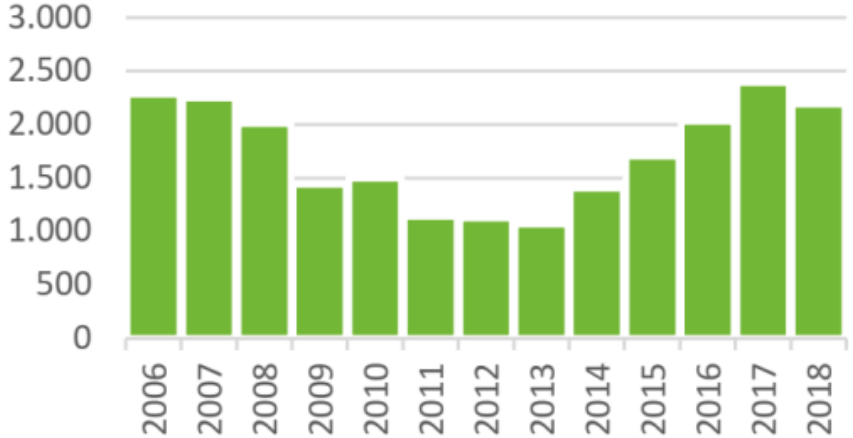




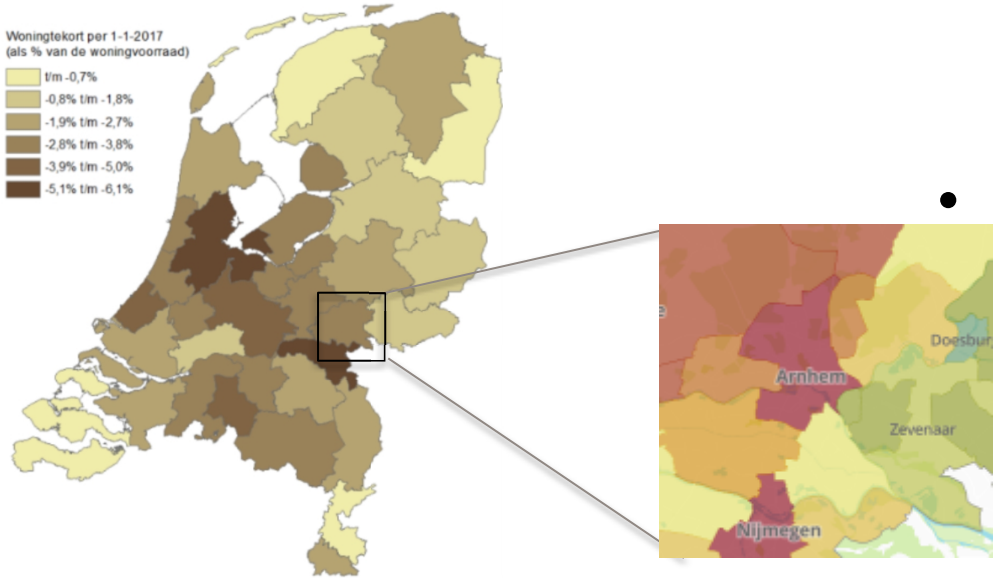
Toegenomen druk op de woningmarkt

Gemiddelde koopsom: € 272.000 (€ 268.000 subregio)
Stijgend aantal transacties





Actuele druk op de woningmarkt



- Tekort aan woningen
  - Regio Arnhem 4,1%
  - Inloop tot 2%?
- Druk hoogst in Arnhem
  - 600 woningen te weinig

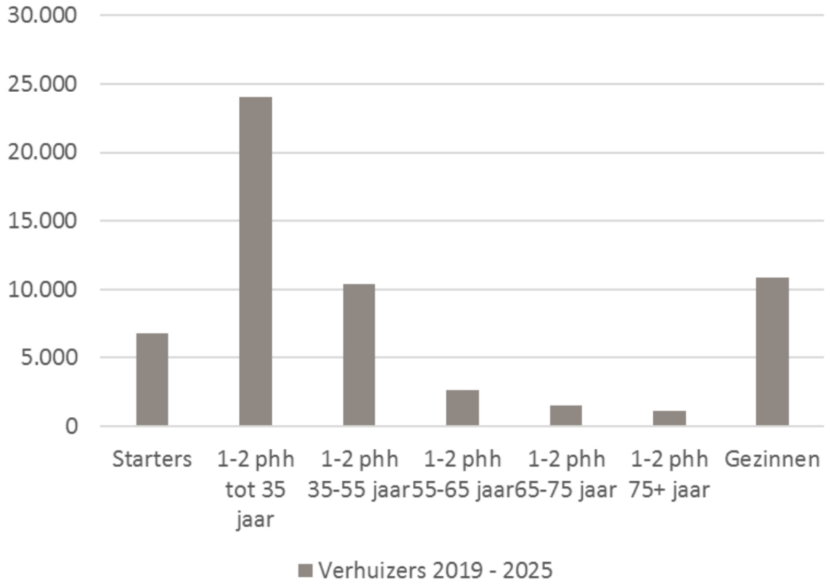
Bijna 7.500 woningen nodig tot 2030

- Woningtekort: 600 woningen

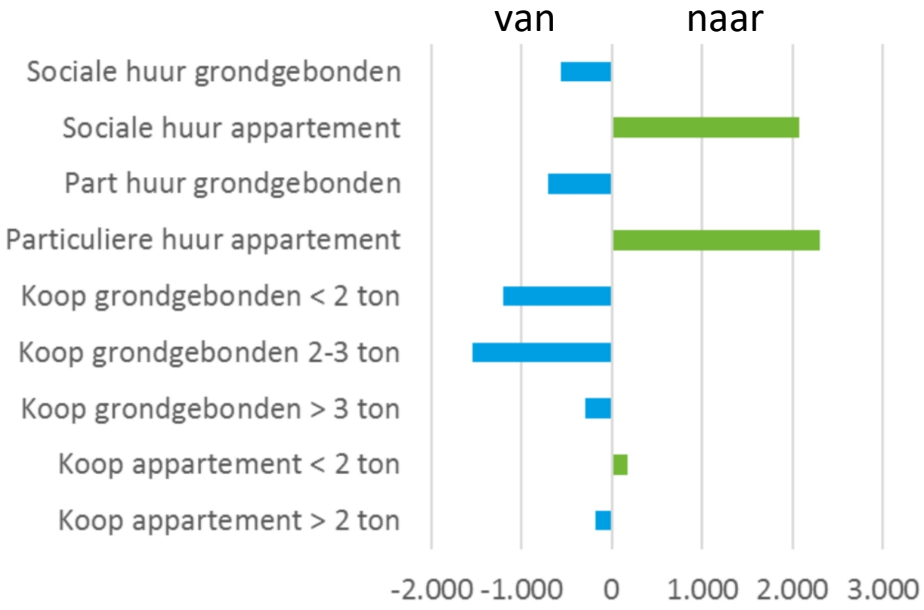
- Huishoudensgroei:
  - 2019-2025 4.500 woningen
  - 2025-2030 2.370 woningen
  - 2030-2040 1.520 woningen

Totale opgave 2019-2030: +7.470 woningen (700 w. per jaar)

Verhuiswensen: jongeren verhuizen



Jongeren tot 35 jaar stromen veel door:



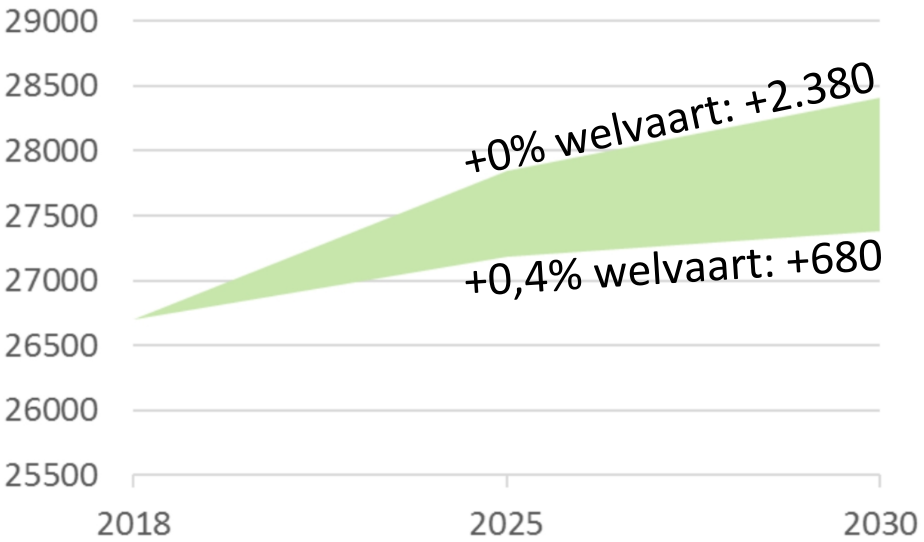
Sociale huur vraag blijft

Veel factoren bepalend:

- Huishoudensgroei
- Generatie-effecten: ouderen wonen vaker in koopwoning
- Koopkrachteffect-ontwikkeling
- Wetgeving (definitie doelgroep)
- Toegankelijkheid / betaalbaarheid koopmarkt

- Maar ook:
  - Ontwikkeling scheefheid
  - Komst arbeidsmigranten
  - Komst vluchtelingen

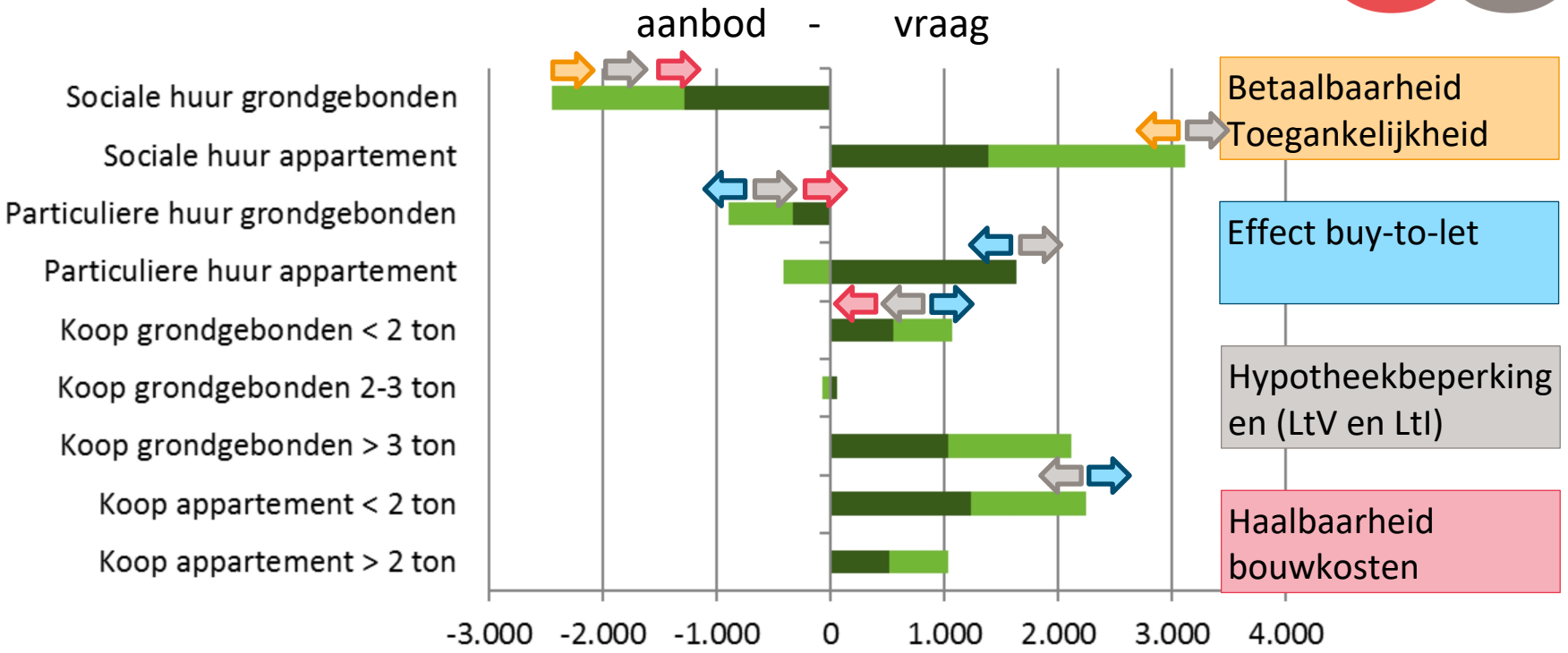
Bandbreedte ontwikkeling sociale huur



↑ Arbeidsmigranten, e.a.
Stokken doorstroom naar koop
Toewijzen: voorkomen segregatie

↓ Bevorderen eigen woningbezit
Bestrijden scheefheid
Voorkomen segregatie

Fricties woningmarkt Arnhem



Maatschappelijke woningmarktopgave

- Tekort ligt in segmenten die niet vanzelf vanuit de markt tot stand komen

- Inspelen op de kwalitatieve (maatschappelijke) vraag of zorgen voor voldoende tempo?
  - Haalbaarheid verdienmodel
  - (on)mogelijkheden binnen huidige programma
  - Sturingsmogelijkheden
  - Investeringsbereidheid markt en overheid

Conclusies

- Arnhem sterke functie op regionale woningmarkt: begin roltrap
- Versnelling woningproductie gewenst (druk is toegenomen)
- Stevige appartementenvraag: jonge huishoudens
- Groeiende kloof huur- en koopsector
- Maatschappelijke woonopgave: sociale huur, middenhuur, goedkope koop
  - Instrumentarium hiervoor inzetten
  - Rekening houdend met onzekerheden en substitutie-effecten (verschuivingen)
  - Monitoring!

COMPANEN

ADVIES VOOR
WONINGMARKT
EN LEEFOMGEVING

Vragen?







BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve bijeenkomst 15 januari 2019

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling en agenderingsverzoek 'regionaal onderzoek wonen'

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66) en van den Broek (CDA).
De fracties van de Arnhemse Ouderenpartij, ChristenUnie, DENK/Verenigd Arnhem, PVV en SP waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Insprekers
Ingesproken is door Frans van den Berg namens de wijkbeheergroep Malburgen Oost/Zuid. Hr. Van den Berg heeft vragen uit de raadskamer beantwoord.

Bespreking
Deze informatieve behandeling is ingevuld door een technische presentatie van Bram Klouwen van bureau Companen over het uitgevoerde Woningmarktonderzoek 2019, regio Arnhem-Nijmegen, dat als basis dient voor het voorliggende raadsvoorstel. De fractie van de SP heeft in een agenderingsverzoek gevraagd dit onderzoek in de raadskamer te bespreken. Vanwege de (deels) gelijke achtergrond heet de agendacommissie besloten het raadsvoorstel en het agenderingsverzoek gelijktijdig te behandelen.
Bram Klouwen heeft een uitgebreide toelichting gegeven op het onderzoek (vraagstelling, functioneren van de woningmarkt, prognose van het tekort aan woningen, fricties op de woningmarkt in Arnhem) en de conclusies daaruit. Tijdens zijn presentatie heeft hij de vragen uit de raadskamer beantwoord.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat deze informatieve behandeling is afgerond. De behandeling van het raadsvoorstel en het agenderingsverzoek zal worden voortgezet met een meningsvormende (1) behandeling.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

M. Dolsma

Aan de leden van de raad

Datum : 21 januari 2020
Zaaknummer : 429963
Contactpersoon : Margreet Kaemingk
Telefoonnummer : 026 3772368

Onderwerp: Schriftelijke vragen artikel 44 Prestatieafspraken 2020

Geachte voorzitter en leden,

De raadsleden S. Dijk (D66), M. Loos (VVD), N. Wiggers (AOP), D. Becker (ChristenUnie), J. Hutten (CDA), C. Verheij (PVV) en G. Elfrink (SP). hebben ons bij brief, d.d. 18 december 2020, vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de politieke avond van de gemeente Arnhem over "Prestatieafspraken 2020". De brief met vragen is als bijlage toegevoegd aan deze reactie.

Ter beantwoording van de vragen delen wij u het volgende mee.

1) *In het door de raad vastgestelde "Volkshuisvestelijk Kader 2019-2022" staat dat een addendum op de Woonprincipes 2015 de basis is voor de met corporaties te maken afspraken over het te realiseren nieuwbouwprogramma.*[1] *Dit addendum moet nog worden vastgesteld maar zou dus ook de basis moeten zijn voor de prestatieafspraken voor 2020. Wanneer ontvangen we dit addendum, dat in juli al in ontwikkeling was, ter vaststelling? En wat doet het college indien het addendum na vaststelling door de raad andere uitgangspunten vermeldt dan nu in de prestatieafspraken zijn vastgelegd? Hoe verhoudt dit addendum zich tot het algemene bouwplan welke het college deze maand naar de raad stuurt?*

In het voorjaar van 2019 spraken we in de raad over een addendum op de woonvisie, dit heeft zich vertaald in het raadsvoorstel "Plan van aanpak woningbouwontwikkeling" dat u 19 december 2019 is toegestuurd. In de prestatieafspraken is de afspraak opgenomen die in amendement 19A65 "Aanvullende coalitieafspraken wonen" door uw raad is vastgesteld. In de prestatieafspraken is opgenomen dat de woningcorporaties invulling willen geven aan deze afspraak en dat de gemeente hier

[1] Tekst uit Volkshuisvestelijk kader (amendement 19A47): Er is een addendum op de Arnhemse Woonprincipes 2015 in ontwikkeling. In het addendum worden kaders gesteld voor het bereiken van de ambities op het gebied van sociale woningbouw in Arnhem. Het is de bedoeling dat bij vaststelling van het addendum inzicht bestaat in de woningbehoeftes en de marktontwikkelingen in alle segmenten van de woningmarkt. De consequenties van de vast te stellen ambities op het gebied van sociale woningbouw voor de woningmarkt als geheel, voor de woningbouwproductie, voor de corporaties en de bestaande voorraad sociale huurwoningen en voor de gemeentefinanciën zijn bij het addendum inzichtelijk. Daarover is op dit moment nog onvoldoende bekend. Op basis van het addendum wil de gemeente nadere afspraken maken met de corporaties over het door
hen te realiseren nieuwbouwprogramma.

haar medewerking aan zal verlenen. Op welke wijze dit zal gebeuren is uitwerking, die deels zijn plek krijgt in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling en deels nog daarna zal moeten worden uitgewerkt. Indien de raad andere uitgangspunten vastlegt dan in de prestatieafspraken zijn opgenomen, zal dit tot nieuw overleg met de corporaties leiden, zoals dit natuurlijk bij elk raadsbesluit gebeurt dat invloed heeft op bestaande afspraken.

2) *In afspraak drie staat op pagina zeven dat de woningcorporaties een preferente positie hebben. Wat wordt bedoeld met deze preferente positie? Waarom is deze preferente positie noodzakelijk om de gewenste woningen te realiseren? En in het verlengde daarvan: Wat betekent deze afspraak voor particuliere partijen die bereid zijn sociale huurwoningen te bouwen? Geeft het college met deze afspraak aan dat het bij particuliere partijen niet zal aandringen op het realiseren van sociale huurwoningen? Graag een toelichting op beide antwoorden.*

Zoals in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is toegelicht, vindt het college het belangrijk om de corporaties de sociale huurwoningen te laten realiseren. Wij maken met hen prestatieafspraken over betaalbaarheid en beschikbaarheid, zij verhuren per definitie aan de doelgroep etc. Bovendien komen hiermee extra woningen beschikbaar die voor specifieke doelgroepen kunnen worden ingezet. Ook is het met de corporaties mogelijk om extra afspraken te maken op het gebied van wonen en zorg, duurzaamheid, woningtoewijzing en andere zaken die maatschappelijk van belang zijn. Voor particuliere partijen die willen ontwikkelen in Arnhem, betekent dit in eerste instantie dat zij zich tot de corporaties moeten wenden voor afname van de woningen. De meeste ontwikkelaars zijn geen toekomstige eigenaren van woningen. Het college zal wel degelijk bij particuliere partijen aandringen op de ontwikkeling van sociale huurwoningen.

3) *In afspraak vijf op pagina zeven staat dat de gemeente bereid is om - in geval van realisatie van de sociale huur binnen gemeentelijke grondexploitaties - de toe te rekenen grondkosten te heroverwegen, als het gaat om woningen voor 1 en 2 huishouden* met een prijsniveau onder de laagste aftoppingsgrens. Klopt het dat het college hiermee bedoelt: lagere grondkosten? Welke financiële consequenties heeft deze afspraak voor de gemeente? Klopt het dat hiermee extra kosten/ lagere opbrengsten op de grondexploitaties komen te drukken? Zijn/worden deze gevolgen opgenomen in addendum dat wordt toegevoegd aan de Arnhemse woonprincipes zoals vermeld in het eerste punt? Bij zowel een bevestigend als een ontkennend antwoord graag een toelichting met daarin meegenomen waarom deze afspraak noodzakelijk is voor het realiseren van dergelijke woningen.*

In de nota grondprijzen 2019 was vastgelegd dat we in Arnhem voor een gestapelde sociale huur- of koopwoning een vaste prijs van €22.500,- per appartement of €29.500,- per kavel rekenden. In deze grondprijzenbrief 2019 was geen ruimte voor maatwerk voor bijvoorbeeld kleinere woningen in projecten. In de huidige markt is er echter steeds meer behoefte aan kleinere woningen, geschikt voor één- of tweepersoons huishoudens. Ook voor de kleine (gestapelde) woningen moet volgens huidig beleid de vaste sociale kavelprijs betaald worden. Deze kavelprijs voor appartementen is echter gebaseerd op een woninggrootte van 115m² BVO of 120m2 kavel voor grondgebonden woningen, wat een middelgrote (al

dan niet) gestapelde woning is naar huidige maatstaven. De kleine woningen die voor de één- of tweepersoons huishoudens bedoeld zijn, zijn circa 60 m² BVO (voor appartementen) of circa 85 m2 (voor grondgebonden woningen), waardoor de vaste kavelprijs van €22.500,- c.q. €29.500,- niet meer in verhouding staat tot de woninggrootte. De prijzen per m² komen daarmee in de praktijk gelijk of soms zelfs hoger te liggen dan de marktprijs voor kavels.

Om die reden is in de grondprijzenbrief 2020 een verrekeningsmogelijkheid opgenomen indien de kavel c.q. woningoppervlakte afwijkt van de genoemde norm. Dit om tegemoet te komen aan de vragen van corporaties en ontwikkelaars en de trend van kleinere woningen.

Deze prestatieafspraak is reeds staand beleid geworden door vaststelling van de grondprijzenbrief 2020, die u op 5 december 2019 is toegezonden.

Deze nieuwe afspraken hebben geen gevolgen voor toekomstige grondexploitaties. Allereerst is de normkavel en de daarbij behorende kavelprijs niet gewijzigd in de grondprijzenbrief, het is slechts een mogelijkheid die geboden is om in voorkomende gevallen af te wijken, Daarnaast heeft het geen directe gevolgen voor toekomstige grondexploitaties, omdat immers met een andere oppervlakte wordt gerekend. De totaalprijs voor dezelfde massa blijft bij deze wijziging van rekenmethodiek gelijk. Er worden meer woningen in dezelfde norm vierkante meters gerealiseerd.

4) *Er wordt op een aantal plekken, onder andere in deze afspraak, gesproken over 1 en 2 huishoudens. Wordt daarmee bedoeld: één- en tweepersoonshuishoudens?*

Ja

5) *In afspraak zes staat dat de gemeente de mogelijkheden van een doelgroepenverordening onderzoekt. Wat verstaat het college onder een doelgroepenverordening? Voor welk probleem wil het college onderzoeken of de doelgroepenverordening kan bijdrage aan een oplossing? En hoe ziet het college dat de anterieure overeenkomst kan bijdragen aan de oplossing van dat probleem?*

Een doelgroepenverordening is een term uit het besluit Ruimtelijke Ordening (Bro). Deze geeft aan dat een gemeente pas een bestemming kan opnemen voor een specifieke doelgroep, nadat zij dat heeft vastgelegd in een Verordening doelgroepen sociale woningbouw. Deze verordening wordt de doelgroepenverordening genoemd. Daarin legt ze eisen vast voor de potentiële kopers, een doelgroepenomschrijving. Met een doelgroepenverordening kan in bestemmingsplannen dus vastgelegd worden waar en hoeveel sociale woningbouw moet komen en onder welke voorwaarden dit mag. Naast het afdwingen via bestemmingsplannen en een doelgroepenverordening, staat natuurlijk ook de weg van minnelijke afspraken open. Deze worden via de anterieure overeenkomst vastgelegd.

6) *Over de opgaaf voor het realiseren van sociale huurwoningen:*

a. Waarom is gekozen om in de prestatieafspraken de gemeentebrede opgave van 30% sociale huur te vermelden, terwijl de harde afspraken met de corporaties uitgaan van een absoluut aantal van 580 woningen?
b. Hoeveel sociale huurwoningen dienen bovenop de genoemde 580 sociale huurwoningen de komende jaren nog gerealiseerd worden om te voldoen aan de verwachte vraag?
c. Kunnen we een opgave ontvangen van het aantal reeds toegevoegde woningen per segment sinds de aanvang van dit college?

a) Tot en met 2024 hebben de corporaties nu al plannen liggen om 580 woningen toe te voegen. In amendement 19A65 "Aanvullende coalitieafspraken wonen" is afgesproken dat 30% van de te realiseren projecten sociale huur moet zijn. Dat is meer dan de nu al in de plannen van de corporaties opgenomen aantallen. Van belang om deze afspraak uit het amendement te kunnen realiseren, is de bereidheid van de corporaties om invulling aan deze opgave te willen verlenen. Deze bereidheid is in de prestatieafspraken vastgelegd.
b) Zoals de raad in haar amendement bij de MJPB heeft aangegeven, zal 30% van de nieuwbouw sociale huurwoningen dienen te zijn. Hiermee werken we aan het verminderen van het geprogrammeerde tekort en het oplossen van de mismatch in de sociale huursector. Het exacte aantal kunnen we u niet geven.
c) De cijfers zijn per jaar bekend. Dit college is in mei 2018 geïnstalleerd. Hieronder vindt u een overzicht van de ontwikkeling van de woningvoorraad in Arnhem in de afgelopen 2 jaar. De cijfers per 1-1-2020 zijn helaas nog niet bekend.

Woningen - Gemeente		
	Per 1-1-2018	**per1-1-2019**
woningvoorraad totaal	74420	75630
Ontwikkeling ten opzicht van vorig jaar	780	1210
woningen koop	31920	31990
woningen corporatie bezit	26440	26470
woningen overige verhuur	15120	16420
woningen onbekend	940	740

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:

- Brief met ingekomen artikel 44 vragen

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, informatieve en meningsvormende (1) bijeenkomst 22 januari 2019

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling en agenderingsverzoek 'regionaal onderzoek wonen'

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Dijk (D66), Elfrink (SP), Becker (ChristenUnie) en Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij).
De fracties van het CDA, DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Insprekers
Ingesproken is door mw. Liesbeth van Asten, directeur/bestuurder van Volkshuisvesting namens de woningbouwcorporaties Volkshuisvesting, Vivare en Portaal.

Bespreking
Namens de SP heeft de heer Elfrink het agenderingsverzoek toegelicht. De SP wil van de portefeuillehouder weten of deze zich kan vinden in de analyse, die de SP van het Woningmarktonderzoek heeft gemaakt. De wethouder bevestigt dat. Het agenderingsverzoek is daarmee voldoende behandeld.
Er is een begin gemaakt met de m1-behandeling van het raadsvoorstel. Alle fracties zijn het eens dat er een grote opgave ligt, vooral ook in sociale huur/koop. Een 1e ronde vragen is afgerond. Verschillende fracties hebben aangegeven nog vragen te hebben.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende (1) behandeling niet is afgerond en een volgende keer zal worden voortgezet.
De behandeling van het agenderingsverzoek van de SP is wel afgerond.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, meningsvormende (1) (vervolg)bijeenkomst 12 februari 2020

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Dijk (D66), Elfrink (SP), Becker (ChristenUnie), Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij), Hutten (CDA) en Verheij (PVV).
De fractie van DENK/Verenigd Arnhem was niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
De m1-behandeling van het raadsvoorstel is voortgezet, maar niet afgerond.

Toezegging
De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan:
- De wethouder zal de raad schriftelijk informeren over de woningbouwproductie van de laatste 8 jaar.
- De wethouder zal onderzoeken hoe het komt dat Woon2018 en het rapport van Companen verschillen in woningbehoefte laten zien.
- De wethouder zal de voortgang van het rapport 'Wervende woonmilieus' onderzoeken.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende (1) behandeling niet is afgerond en een volgende keer zal worden voortgezet.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

M.S. Loor

Titel/onderwerp: **Vrij inspreken de heer Voerman over werkruimtes creatieve sector**

Raadsadviseur: E. Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	D. Pinxt
Portefeuillehouder:	H. de Vroome	Telefoonnr:	377 3247
		E-mailadres:	doeko.pinxt@arnhem.nl
Doel activiteit	De inspreker krijgt de gelegenheid zijn zorgen over de aanwezigheid van werkruimtes voor de creatieve sector toe te lichten en deze te delen met de raadskamer. De woordvoerders hebben de gelegenheid zich nader te informeren.		
Toelichting	**Aanleiding** De heer Rob Voerman, kunstenaar, heeft verzocht in te spreken bij de raad over *"het grote tekort aan betaalbare werkruimtes in Arnhem voor de creatieve sector en over het gebrek aan beleid om vanuit de gemeente hier sturing aan te geven, nu en de afgelopen 15 jaar".* **Achtergrond** Op 9 juli 2019 heeft het college een brief naar uw raad gestuurd over het rapport Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem van bureau BUITEN. Hierin geeft het college onder meer aan dat hij "met de aanbevelingen uit het onderzoek verder het gesprek aangaat met de stad, om na te gaan hoe we ons huidig instrumentarium kunnen inrichten." *(brief en rapport zijn als bijlage toegevoegd.)* **Deelnemers gesprek** Naast de heer Rob Voerman zijn tevens (op zijn verzoek) aanwezig: Anook Clëonne, kunstenaar en organisator van Kunst op de Koffie en Vouch Youri Appelo, tentoonstellingsmaker, onder andere curator Expoplu, Nijmegen Tamar Oosterlaar en Arno de Blank, beiden van Stichting Altelierbeheer SLAK		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Er is geen vervolgbehandeling voorzien. Een eventueel vervolg hangt af van het initiatief van één of meerdere fracties.		
Spreekrecht publiek	Ja		
Behandeladvies	De inspreker krijgt de gelegenheid om zijn verhaal te vertellen en nader toe te lichten. Vervolgens kunnen de aanwezige fracties vragen stellen en is er gelegenheid om het elkaar en de overige gasten in gesprek te gaan. Omdat er sprake is van het vrije inspreekrecht is het college in de persoon van de portefeuillehouder uitgenodigd aanwezig te zijn. Aan het einde van de bijeenkomst zal aan de aanwezige fracties de vraag worden gesteld of deze informerende behandeling een vervolg krijgt.		
Bijlagen			

Raadsbrief Onderzoek huisvesting culturele en creatieve sector [9-7-19]
Bijlage 1 - Rapport Huisvesting Culturele en Creatieve sector, Bureau BUITEN [25-6-19]
Bijlage 2 - Bijlagenrapport [Bureau BUITEN 2 juli 2019]

Aan de gemeenteraad

Datum : 9 juli 2019
Zaaknummer : 376154
Contactpersoon : Eline van Straaten
Telefoonnummer : 026 3773519

Onderwerp: onderzoek Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van het onderzoek "Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem", opgesteld door Bureau BUITEN.

Inleiding
De beschikbaarheid van huisvesting voor de culturele en creatieve sector in Arnhem staat, net als in veel andere steden, al jaren onder druk. Niet voor niets heeft u recent de gebiedsvisie Coehoorn Centraal vastgesteld. De werkgelegenheid in de sector groeit, de wachtlijsten voor huisvesting lopen op, het tijdelijke aanbod neemt af en de groei van nieuw aanbod vlakt af. Tegelijkertijd is er nog weinig zicht op wat precies de huisvestingswensen van de sector zijn, wat het aanbod is en hoe deze zich kwantitatief en kwalitatief tot elkaar verhouden.
Het coalitieakkoord 2018 - 2022 stelt: *"De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. We zorgen dat Arnhem een gunstig woon- en werkklimaat voor kunstenaars en creatieve ondernemers heeft."*

De huisvesting van de creatieve en culturele sector is een opgaaf binnen de veranderopgave 'Vitale Economie'; stadsprogramma's Economie en Cultuur, recreatie en sport. Er spelen echter meer huisvestingsvraagstukken in Arnhem; denk aan studenten, bedrijven, kantoren. De huisvesting van de creatieve en culturele sector wordt er nu uitgelicht, als onderdeel van een totale opgaaf, passend bij de kernwaarden van onze stad "creatief en ondernemend".

Onderzoek huisvesting culturele en creatieve ondernemers
Om bovenstaande redenen hebben we 'Bureau BUITEN' gevraagd onderzoek te doen naar de huisvestingssituatie van de culturele en creatieve sector in Arnhem. Het onderzoek richt zich op de volgende vragen:
- Past de aard en omvang van het huidige huisvestingsaanbod bij de grootte, kenmerken en behoeften van de culturele en creatieve sector in Arnhem?
- Hoe verhoudt het totale aanbod in Arnhem zich tot andere (G9) steden?

- Kunnen we het aanbod 'duiden' naar relevante kenmerken?
- Welke aanbodkenmerken zijn relevant om op te segmenteren?
- Is er een segment waarop Arnhem achterloopt, en zo ja, in welke mate?
- Welk aanbod wordt door de markt opgepakt, en voor welke is een gemeentelijke rol weggelegd?

Het eindrapport bieden wij u hierbij aan. Het bevestigt de signalen die wij vanuit de sector krijgen, evenals onze eigen bevindingen.

Een aantal **conclusies** uit het rapport:

- De werkgelegenheid in de creatieve industrie groeide tussen 2009 - 2018 met 28% (tot 3759 banen);
- In 2019 is 80% van de ondernemers in de creatieve en culturele sector zzp'er;
- De sector is met name gevestigd in het centrum en de woonwijken Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal;
- De twee grootste aanbieders van huisvesting zijn Volkshuisvesting en SLAK (70% van hun panden is tijdelijk);
- 30% van de sector is gehuisvest in een bedrijfsverzamelgebouw;
- In Arnhem is 46% van de sector gevestigd aan huis;
- De aanwezigheid van de culturele en creatieve sector in een gebied heeft een waardevermeerderend effect op dat gebied.

Concrete **aanbevelingen** in het rapport:

A. Jaag de ontwikkeling van ruimtes voor de creatieve en culturele sector aan en zorg dat deze beter benut worden;
B. Zorg voor vaste concepten met een community factor, maar blijf ook tijdelijke huisvesting faciliteren;
C. Maak onderscheid in doelgroepen, maar zorg tegelijkertijd voor integratie;
D. Faciliteer de sector vanuit de gedachte van ecosystemen.

Het rapport schetst aanknopingspunten om het gemeentelijk instrumentarium gerichter en steviger in te zetten. Het rapport signaleert daarbij ook dat de gemeente slechts één speler in het speelveld is en álle partijen een verantwoordelijkheid hebben om de huisvesting van de sector voor nu en de toekomst zeker te stellen.

Rol gemeente

De gemeente kan haar rol nemen in een breed spectrum; van faciliteren/aanjagen tot en met zelf exploiteren/ aankopen.

Enkele voorbeelden wat de gemeente de afgelopen jaren heeft gefaciliteerd en mogelijk gemaakt:

- **Coehoorn Centraal**: de gemeente heeft als eigenaar de panden voor een periode van vijf jaar verhuurd aan de creatieve sector. Na vijf jaar verkoopt de gemeente de panden nu aan hen t.b.v. huisvesting van permanente creatieve ondernemingen.
- **SLAK**: de gemeente Arnhem heeft een subsidie verstrekt aan Stichting Atelierbeheer SLAK om panden permanent (doelstelling) te verhuren aan culturele organisaties en creatieve ondernemers.
- **Kleine Campus**: de gemeente heeft het bestemmingsplan gewijzigd aan de Statenlaan; van school naar Bedrijfsverzamelgebouw voor creatieve ondernemers.
- **Fonds borgstelling creatieve industrie**: de gemeente en Triodos bank werken samen om ondernemers in de kunst- en cultuursector mogelijk een lening te verstrekken voor aankoop pand / ontwikkeling broedplaats, indien een bank dit niet kan. Gemeente Arnhem kan onder bepaalde voorwaarden garant staan.

Consequenties

Met de aanbevelingen uit het onderzoek gaan wij verder het gesprek aan met de stad, om na te gaan hoe we ons huidig instrumentarium kunnen richten. Als hieruit blijkt dat het nodig is om ons huidig beleid aan te passen om deze zo nog beter in te kunnen zetten ten behoeve van de huisvesting van onze culturele en creatieve sector, dan wordt dit ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd.

Communicatie

Het rapport wordt actief verspreid onder de deelnemers aan het onderzoek en is openbaar beschikbaar.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:

- Rapport Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem (Bureau BUITEN 25 juni 2019)
- Bijlagenrapport (Bureau BUITEN 2 juli 2019)



HUISVESTING CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR ARNHEM

Onderzoek vraag en aanbod huisvesting

BUREAUBUITEN
economie & omgeving



Bureau BUITEN
Economie en Omgeving

Achter Sint Pieter 160
NL-3512 HT Utrecht

info@bureaubuiten.nl
+31 (0)30 - 231 89 45

www.bureaubuiten.nl

Huisvesting Culturele en creatieve sector Arnhem

Onderzoek vraag en aanbod huisvesting

Auteur(s):
Bart Versteegh
Jaap Meijs
Wouter Maat

Projectnummer 1334

Aangeboden aan:
Gemeente Arnhem
25 juni 2019

Inhoudsopgave

Aanbevelingen ***5***

Aanleiding onderzoek ***10***

1 De creatieve en culturele sector in Arnhem groeit en is fijnmazig over de stad verspreid ***11***

2 Het aanbod is divers, veelal tijdelijk en lastig in beeld te brengen ***15***

3 De sector is tevreden met de huisvesting, maar toch wil een groot deel verhuizen ***20***

4 Met name de beeldende kunsten is een lastig te huisvesten doelgroep ***22***

5 Mismatch tussen vraag en aanbod: prijs, omvang en tijdelijkheid ***24***

5.1 Toekomstig aanbod huisvesting: afname verwacht 24
5.2 Toekomstige vraag naar huisvesting: vraag neemt toe 25
5.3 Vraag en aanbod: opgaven voor de toekomst 27

6 Conclusies ***30***

6.1 Conclusies over het functioneren van de sector in Arnhem 30
6.2 Conclusies over de huidige huisvesting van de sector 30
6.3 Conclusies over de toekomstige huisvesting van de sector 31

Aanbevelingen

Op basis van de enquête onder de gehele creatieve en culturele sector in Arnhem, interviews met aanbieders van huisvesting en twee panelgesprekken met ondernemers komen we tot vier actiegerichte aanbevelingen voor de huisvesting van de creatieve en culturele sector.

A. Jaag de ontwikkeling van ruimtes voor de creatieve en culturele sector aan en zorg dat deze beter benut worden

Het onderzoek laat zien dat er een kwalitatieve en kwantitatieve mismatch is tussen vraag naar en aanbod van huisvesting voor de creatieve en culturele sector in Arnhem, en dat deze mismatch in de toekomst groter wordt. Dit is het gevolg van de uitbreidingsbehoefte (op korte en langere termijn) van de huidige ondernemers, de gestage groei van de sector in Arnhem (meer bedrijven) en het onttrekken van aanbod uit de huidige (tijdelijke) voorraad.

Om dit kwantitatieve tekort aan te pakken, is de aanbeveling de ontwikkeling van meer betaalbare ruimtes voor de creatieve en culturele sector aan te jagen en tegelijkertijd de doorstroming binnen het huidige aanbod te bevorderen. Hier liggen rollen voor zowel aanbieders als de gemeente.

Aanbieders van huisvesting kunnen maatregelen treffen om het gebruik van hun ruimtes (en daarmee in feite het aanbod) te optimaliseren. Dat kan door doorstroming te bevorderen, bijvoorbeeld door periodiek de selectiecriteria te beoordelen die worden gebruikt bij het aangaan van het huurcontract. Mogelijk kan ook een minimale gebruikstijd aan de eisen worden toegevoegd: het beeld bestaat namelijk dat bepaalde ruimten slechts enkele uren per week actief worden gebruikt, terwijl tegelijkertijd andere creatieven staan te springen om die ruimte te gebruiken. Deelgebruik van ruimtes is dan een kansrijke optie om het aanbod te vergroten.

De **gemeente** kan haar rol kan op twee manieren invullen. In de eerste plaats in de vorm van actief vastgoedbeleid door inzet van gemeentelijk vastgoed en/ of aankoop c.q. financiering van vastgoed ten behoeve van bestaande aanbieders van huisvesting. In de tweede plaats indirect door eigenaren van mogelijk geschikte panden te benaderen hun vastgoed in te zetten voor (tijdelijke) huisvesting van de sector. Het gaat dan bijvoorbeeld om eigenaren van leegstaande bedrijfspanden op bedrijventerreinen, waar mogelijk sprake is van een laagdrempelig verdienmodel (een lage huurprijs levert meer op dan leegstand).

In het onderzoek naar de meerwaarde en huisvesting van de creatieve sector voor de stad Utrecht is een aantal instrumenten benoemd om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van huisvesting en de doorstroming van ondernemers te bevorderen.[1] Het grootste deel van dergelijke instrumenten is naar verwachting ook toepasbaar in Arnhem, een deel wordt reeds ingezet. Gebruik kan gemaakt worden van:

- De omgevingsvisie en het omgevingsplan;
- Sectoraal beleid voor de creatieve industrie
- Stedenbouwkundige Programma's van Eisen voor bepaalde, te (her)ontwikkelen gebieden;
- MVO- of andere eisen in aanbestedingen;
- Het aanwenden van gemeentelijk vastgoed;
- Subsidiëring, zoals een realisatiesubsidie;
- Borgstellingsfonds;
- Instellen van een broedplaatsenloods (een platform waarop alle vraag en aanbod van dit soort ruimtes in Arnhem samen komt).

[1] In bijlage 8 bij deze rapportage is een globale omschrijving opgenomen van de werking van deze instrumenten.

- Het vestigen van voorkeursrecht
- Aankoop van panden

B. Zorg voor vaste concepten met een community factor, maar blijf ook tijdelijke huisvesting faciliteren

De sector heeft kwalitatief gezien behoefte aan zekerheid over de huurtermijn en aanwezigheid van andere creatieven in de directe omgeving.

De onzekerheid over hoe lang een ruimte kan worden gebruikt zorgt voor discontinuïteit in de bedrijfsvoering, mentale druk bij de huurder en het uitblijven van investeringen in het pand en de omgeving. Gevolg is dat de gebruikers niet optimaal kunnen functioneren. De uitdaging is een groter deel van het aanbod aan huisvesting voor een langere termijn en waar mogelijk voor vast aan te bieden.

Dit staat op gespannen voet met het feit dat een flink deel van de ruimtes juist beschikbaar is vanwege dat tijdelijke gebruik, waarbij de creatieve sector wordt gehuisvest als overbrugging tussen een oude en nieuwe situatie. Wat daarin tot nog toe buiten beeld blijft, is de meerwaarde die de vestiging van de sector in een gebied creëert. Van dit verdienmodel kan meer gebruik gemaakt worden. In veel gevallen blijkt de aanwezigheid van de creatieve en culturele sector een waardevermeerderend effect te hebben op het gebied. Deze waardevermeerdering kan verdisconteerd worden in de exploitatie van het gebouw en het gebied, en hiermee de huisvesting voor de sector een vaster karakter te geven. Door meer vastigheid verbetert voor creatieven de continuïteit in de bedrijfsvoering en raken ze meer verbonden met de plek waar ze zijn gevestigd. Meer vastigheid vergroot ook de mogelijkheden voor interactie met andere ondernemers en de omliggende bewoners en gebruikers, om gezamenlijke initiatieven te ontplooien en de bereidheid om (gezamenlijk) te investeren in beheer en onderhoud van het pand.

Naast meer zekerheid over de huurtermijn, is de community-omgeving waarin uitwisseling met andere culturele en creatieve bedrijven kan plaatsvinden, belangrijk voor de sector. Vaste of langdurig beschikbare plekken zijn daar een voorwaarde voor, net als een plek waar meerdere ondernemers dicht bij elkaar, liefst in hetzelfde gebouw, gevestigd zijn. Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, is de sector ook bereid andere eisen (zoals locatie) deels te laten varen, zo blijkt uit ons onderzoek.

Aanbieders van huisvesting en ontwikkelaars kunnen elkaar hierin vinden; ze hebben immers een gezamenlijk belang bij langdurige beschikbaarheid van huisvesting c.q. aanwezigheid van creatieven in een gebied.

Naast vaste concepten blijft het belangrijk tijdelijke huisvesting te faciliteren en zo goed mogelijk te benutten (zie ook aanbeveling A). Tijdelijkheid is voor creatieven niet altijd ideaal, maar in de praktijk wel cruciaal voor de sector. Het zorgt voor veel massa (een groot deel van de sector is in tijdelijke panden gehuisvest), voor een betaalbare prijs.



Coehoorn Centraal is een voorbeeld van een aantal verzamelpanden waarin de sector zelf ook investeert en een community-effect ontstaat

C. Maak onderscheid in doelgroepen, maar zorg tegelijkertijd voor integratie

De creatieve en culturele sector is veelzijdig: van architect tot beeldhouwer, van schrijver tot ontwerper, van reclamebureau tot fotograaf. In elke beroepsgroep zijn er starters, start-ups en grown-ups, succesvolle en minder succesvolle ondernemers. Een deel van de beroepsgroepen heeft zeer specifieke huisvestingswensen, een deel van de beroepsgroepen heeft voldoende aan een bureau en goede internetverbinding.

Het onderzoek laat zien dat een aantal beroepsgroepen met voldoende verdienvermogen en weinig specifieke huisvestingseisen, vrij gemakkelijk en kort na oprichting, terecht kan in de reguliere markt voor bedrijfshuisvesting. Denk aan reclame- en communicatiebureaus, architecten en PR-bureaus. Beroepsgroepen aan de andere kant van het spectrum (weinig verdienvermogen, specifieke huisvestingseisen) zijn beeldhouwers en andere beeldend kunstenaars, podiumkunstenaars, muzikanten en sommige productontwerpers.

Het is relevant om in de toegankelijkheid en exploitatie van huisvesting, waar mogelijk onderscheid te maken naar doelgroep: de huurlasten zouden gekoppeld kunnen worden aan het verdienvermogen van de gebruiker. Een voorbeeld hiervan is het systeem van omzetgerelateerde huren. Dergelijke constructies worden op een aantal plekken in het land toegepast bij bijvoorbeeld de verhuur van maatschappelijk vastgoed, pop-upshops in leegstaande winkelpanden en bepaalde bedrijfsverzamelpanden[2].

Er zijn verschillende redenen om dit systeem toe te passen. In de eerste plaats omdat hiermee min of meer oneigenlijke situaties worden voorkomen. Namelijk, dat zowel een goed verdienend bedrijf als een bedrijf dat met moeite het hoofd boven water kan houden, dezelfde (gesubsidieerde) huurkosten betalen. In de tweede plaats omdat zodoende een beter verdienmodel voor de huisvesting ontstaat, doordat van goed verdienende bedrijven marktconforme huren worden gevraagd en zij zodoende indirect de huisvesting van minder goed verdienende bedrijven financieren. En in de derde plaats omdat verschillende typen bedrijven op deze wijze in één pand kunnen worden geplaatst en tot interactie kunnen komen. Dit biedt weer kansen voor toelevering en ontplooiing van bedrijven, wat vooral voor bedrijven interessant is die moeite hebben om hun talent naar de markt te brengen. Differentiatie naar draagkracht zorgt voor integratie en economische meerwaarde.

Omzetgerelateerde huren zorgen voor een beter verdienmodel voor aanbieders van huisvesting, in het geval de hogere administratieve lasten worden gecompenseerd door extra inkomsten. Voor ontwikkelaars kunnen omzetgerelateerde huren ervoor zorgen dat de meerwaarde van de aanwezigheid van de creatieve sector in een gebied (zie ook aanbeveling A), verder wordt vergroot. De kosten-batenverhoudingen worden immers gunstiger als de gemiddelde huur hoger ligt.

[2] Voorbeelden: Klokgebouw in Eindhoven (bedrijfsverzamelpand en incubator), Scheltemacomplex in Leiden (cultureel centrum met horeca), en diverse pop-upstores, onder andere in Groningen met het JOP (Jonge Ondernemers Plan).



Klarendal

D. Faciliteer de sector vanuit de gedachte van ecosystemen

Creatieven en aanbieders van huisvesting waarderen de actieve rol van de gemeente in het stimuleren van de creatieve en culturele sector. Het beeld is echter dat de gemeentelijke inzet is versnipperd. Er kan meer worden bereikt als de incidentele subsidies en stimuleringsgelden van de gemeente maar ook van andere partijen worden gebundeld, consistenter en gerichter wordt ingezet.

Kunstenaars en culturele instellingen gaan steeds meer en vaker nieuwe verbindingen aan: over de grenzen van disciplines heen, met andere sectoren of dwars door de traditionele productie- en afnameketen heen. In de evaluatie van het cultuurbeleid[3] komt naar voren dat het gemeentelijk subsidiebeleid hier niet op voorbereid is: de beoordeling van subsidies is nog verkokerd en niet berekend op cross-overs. Ook uit ons onderzoek blijkt dit. Zo kwam in de panelgesprekken naar voren dat het voor creatieven moeilijk in te schatten of te verklaren is waarom het ene initiatief wél op financiële ondersteuning kan rekenen en andere initiatieven niet.

Of het nou gaat om initiatieven op gebied van huisvesting of een productie, voor creatieven draagt dit allemaal bij aan één doel: versterking van (het vestigingsklimaat van) de sector. Goede, betaalbare, beschikbare huisvesting is belangrijk voor het vestigingsklimaat, maar is niet het enige. Gelukkig kan de sector in Arnhem ook veel andere initiatieven ontplooien, zodat een creatief ecosysteem ontstaat.
Het beeld is echter dat dit ecosysteem nóg beter kan functioneren als verschillende ondersteuningsvormen (subsidie, maar ook inzet in natura) meer als één samenhangend geheel worden gebracht.

[3] Zie ook de tweede impuls die wordt voorgesteld in de evaluatie van het Arnhems cultuurbeleid - Arnhem Stroomt Door, Tussenevaluatie cultuurbeleid 2012-2016, Gemeente Arnhem, 2016

Er zijn verschillende ecosystemen te onderscheiden binnen de creatieve sector. Er is een ecosysteem podiumkunsten te onderscheiden, een ecosysteem voor innovatieve productontwikkeling (waarbij verschillende disciplines samenkomen, ook buiten de creatieve en culturele sector, zoals productontwerp, communicatie, maar ook R&D van bijvoorbeeld Akzo). De aanbeveling is enkele ecosystemen te kiezen en deze integraal te ondersteunen en uit te dragen.[4]

Ondersteuning van een ecosysteem hoeft niet te gaan om grote bedragen, maar het voorziet wel in helderheld richting de sector en sluit beter aan bij de moderne creatieve sector waar die cross-overs veelal worden gezocht. Zo kan de sector ook beter zichtbaar worden in de stad en dat leidt weer tot meer draagvlak voor de inzet van de gemeente op deze sector. Een win-winsituatie. Bovendien is de verwachting dat de propositie van Arnhem als creatieve stad verbetert door gericht in te zetten op het ontwikkelen van coherente ecosystemen. Dit vergroot de kansen om aanspraak te maken op geld- en subsidiestromen van andere derden. Deze kunnen vervolgens weer ingezet worden voor versterking van het ecosysteem.

[4] Dat kan, naast huisvesting, door *innovatie en interactie* te bevorderen door bijvoorbeeld actief creatieve ondernemers met ander bedrijfsleven te verbinden; het versterken van het *netwerk* in het ecosysteem (van creatieven en anderen) en dit ook uit te dragen; en waar nodig de verbinding met het onderwijs te zoeken. Voorbeelden van succesvolle ecosystemen zijn vooral te vinden buiten de creatieve sector: bijvoorbeeld High Tech in Eindhoven.

Aanleiding onderzoek

De creatieve en culturele sector is belangrijk voor Arnhem. De stad staat bekend als plek waar mode en vormgeving floreert, maar huisvest ook andere disciplines van deze heterogene sector. De sector is zo groot, dat Arnhem een plek heeft in de G9 van cultuursteden.

Het optimaal faciliteren van de culturele en creatieve sector is daarom een belangrijk speerpunt voor de stad. Er zijn signalen dat de beschikbaarheid van huisvesting voor de sector in Arnhem, net als in veel andere steden, onder druk staat: de werkgelegenheid in de sector groeit, de wachtlijsten voor huisvesting lopen op, het tijdelijke aanbod neemt af en de groei van nieuw aanbod vlakt af. Tegelijkertijd is er nog weinig zicht op wat precies de huisvestingswensen van de sector zijn, wat het aanbod is en hoe deze zich kwantitatief en kwalitatief tot elkaar verhouden.

De gemeente Arnhem heeft Bureau BUITEN gevraagd onderzoek te doen naar de huisvestingsituatie van de creatieve en culturele sector in Arnhem. Vragen voor het onderzoek zijn:

- Past de aard en omvang van het huidige huisvestingsaanbod bij de grootte, kenmerken en behoeften van de culturele en creatieve sector in Arnhem?
- Hoe verhoudt het totale aanbod in Arnhem zich tot andere (G9) steden?
- Kunnen we het aanbod 'duiden' naar relevante kenmerken?
- Welke aanbod kenmerken zijn relevant om op te segmenteren?
- Is er een segment waarop Arnhem achterloopt, en zo ja, in welke mate?
- Welk aanbod wordt door de markt opgepakt, en voor welke is een gemeentelijke rol weggelegd?

Onderzoeksaanpak: enquête, gesprekken en data-analyse
Om deze vragen te kunnen beantwoorden, hebben we in samenwerking met de afdeling informatie van de gemeente een enquête opgesteld, getest en uitgezet onder alle ondernemers in de sector. Alle 2.642 ondernemers die in de gehanteerde definitie van de culturele en creatieve sector vallen[5] zijn benaderd. Dit heeft tot een respons geleid van 639, oftewel 25% netto respons[6]. De hoge respons kan gezien worden als een indicatie van hoe het onderwerp leeft in Arnhem. Om tot reflectie op en duiding van de resultaten te komen zijn de tussenresultaten besproken in twee panelgesprekken, met in totaal 21 deelnemende ondernemers in de sector.

Daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met enkele sleutelfiguren: aanbieders van huisvesting (SLAK, Volkshuisvesting, IPKW, Coehoorn Centraal en een makelaar) en ARTeZ. Tot slot hebben we als onderdeel van het onderzoek een data-analyse uitgevoerd van de culturele en creatieve sector in Arnhem en het aanbod aan huisvesting voor de sector.

Een uitgebreide onderzoeksverantwoording is opgenomen in het bijlagenrapport, net als een integrale weergave van de enquête en de resultaten daarvan en de aanwezigen bij de panelgesprekken.

Leeswijzer
In deze beknopte weergave van het onderzoek komen de belangrijkste conclusies uit het onderzoek aan bod, in vijf uitspraken en vier aanbevelingen. We vatten de conclusies kort samen in hoofdstuk 6.

Separaat is een bijlagenrapport opgesteld met onderzoeks-verantwoording: enquête, uitslag van de enquête, gehanteerde definitie, bronvermelding en gesprekspartners (in interviews en panelgesprekken).

[5] Definitie gebaseerd op de definitie van TNO. Voor de gehanteerde definitie, zie bijlage 6
[6] In onze praktijk is een respons van 15% gangbaar

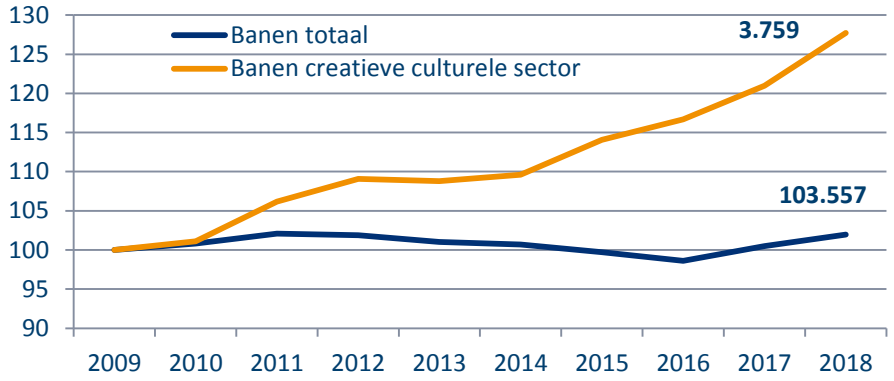
1 De creatieve en culturele sector in Arnhem groeit en is fijnmazig over de stad verspreid

Het belang van de creatieve sector neemt toe

De creatieve en culturele sector doet het goed in Arnhem en zelfs beter dan andere sectoren. Dat is zichtbaar in een aantal ontwikkelingen:

- In 2018 bestond 3,6% van de werkgelegenheid in Arnhem uit banen in de creatieve en culturele sector. Het belang van de sector neemt sterk toe. De werkgelegenheid in de creatieve industrie groeide in de afgelopen 10 jaar (2009-2018) met 28%. De groei van de werkgelegenheid in de totale economie van Arnhem was met 2% aanzienlijk minder sterk.
- De groei van de creatieve sector zwakte vanaf 2012 wat af en maakt sinds 2014 weer een forse groei door. De totale economie van Arnhem groeit pas weer vanaf 2016 (figuur 1.1).

Figuur 1.1: Ontwikkeling werkgelegenheid (indexcijfers) in Arnhem (2009 = 100)

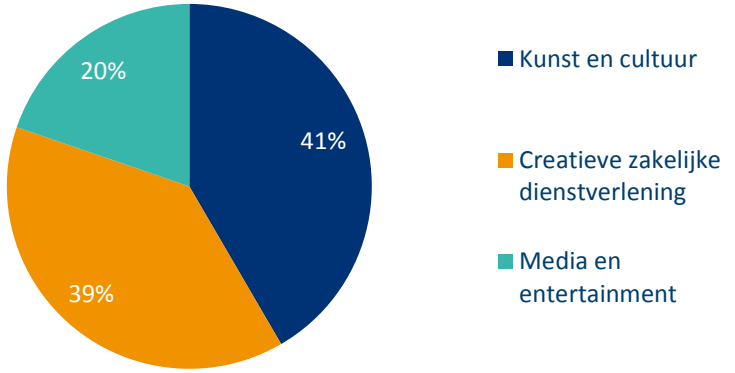


Ontwikkeling deelsectoren onstuimig, sinds 2016 in alle deelsectoren groei

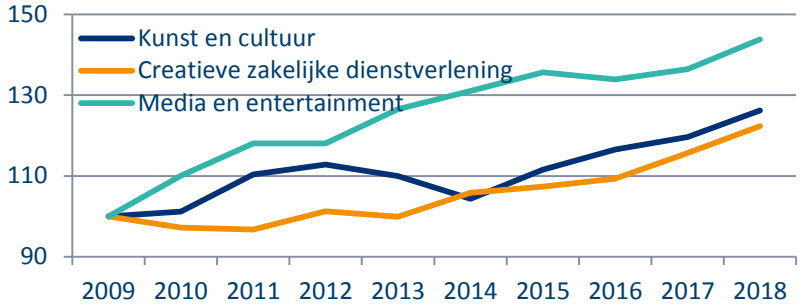
Binnen de sector zijn verschillen zichtbaar tussen de deelsectoren:

- Met 41% van de werkgelegenheid is de deelsector Kunst en cultuur het meest omvangrijk, gevolgd door Creatieve zakelijke dienstverlening (39%) en Media en entertainment (20%; figuur 1.2).
- In de periode 2009-2018 ontwikkelde de deelsector Media en entertainment zich qua werkgelegenheid het sterkst met 44%, gevolgd door Kunst en cultuur (26%) en Creatieve zakelijke dienstverlening (22%; figuur 1.3).
- De deelsector Media en Entertainment is het meest constant gegroeid. De ontwikkeling van de Kunst en cultuur is grilliger: deze deelsector zag een sterke stijging in 2010 en een forse daling in 2012, de sector is vanaf 2014 weer aan het groeien. De creatieve zakelijke dienstverlening kende tot 2016 een redelijk vlakke ontwikkeling, de sector groeit inmiddels steeds harder.

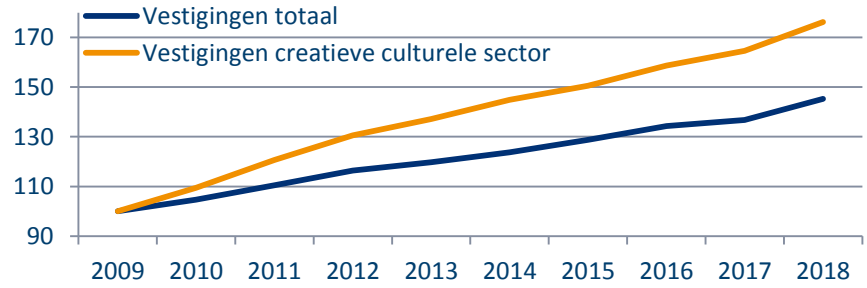
Figuur 1.2 Opbouw werkgelegenheid creatieve sector Arnhem (2018)



Figuur 1.3 Ontwikkeling werkgelegenheid (indexcijfers) creatieve deelsectoren Arnhem (2009 = 100)



Figuur 1.4: Ontwikkeling aantal vestigingen (indexcijfers) van ondernemingen in Arnhem (2009 = 100)



Sterke groei van het aantal creatieve ondernemingen, grote groep met zzp'ers

Niet alleen de werkgelegenheid nam flink toe, vooral ook het aantal bedrijven in de creatieve en culturele sector groeide:

- Het aantal vestigingen in de creatieve en culturele sector in Arnhem groeide tussen 2009 en 2018 met 76%. In de volle breedte van de economie is deze stijging slechts 45%. In 2019 is 80% van de ondernemers in de creatieve en culturele sector zzp'er.
- De stijging van het aantal bedrijven is aanzienlijk sterker dan de stijging van het aantal banen. Een trend die we ook (in mindere mate) in de rest van de economie zien.

Creatieve en culturele sector in de G9

De monitor Creatieve Industrie Nederland (Immovator, 2017) laat zien dat er binnen de G9 – de top 9 van de steden met een sterke aanwezigheid van creatieve industrie - verschillende specialisaties zijn. In Eindhoven en Rotterdam is de creatieve zakelijke dienstverlening (respectievelijk design, architectuur) relatief oververtegenwoordigd; terwijl in Groningen kunst en cultureel erfgoed en uitgeverijen relatief groot zijn. Media en entertainment komt veel voor buiten de traditionele G9 steden: Hilversum, Haarlemmermeer (m.n. persmedia) en Amersfoort. In Amsterdam is de creatieve sector in zijn geheel relatief gezien erg groot. Opvallend cluster is verder de fashion-logistiek in de regio Amsterdam.

De monitor laat ook zien dat in de persmedia, onder andere door digitalisering, een sterk dalende trend is. Ook traditionele media als tv heeft het relatief zwaar: in Hilversum, waar dit vrijwel de enige vertegenwoordiging is van de creatieve sector, daalde de werkgelegenheid de afgelopen 10 jaar.

Toch groeide de creatieve sector landelijk over de gehele, meest recent gemeten periode (2005-2015), met zo'n 2,3% per jaar.

Absoluut is Amsterdam de grootste werkgever voor de creatieve industrie, met 90.00 banen in de regio. Dat is zo'n 18,5% van het totaal aantal banen in de sector in Nederland: 486.000.

G9 en Arnhem

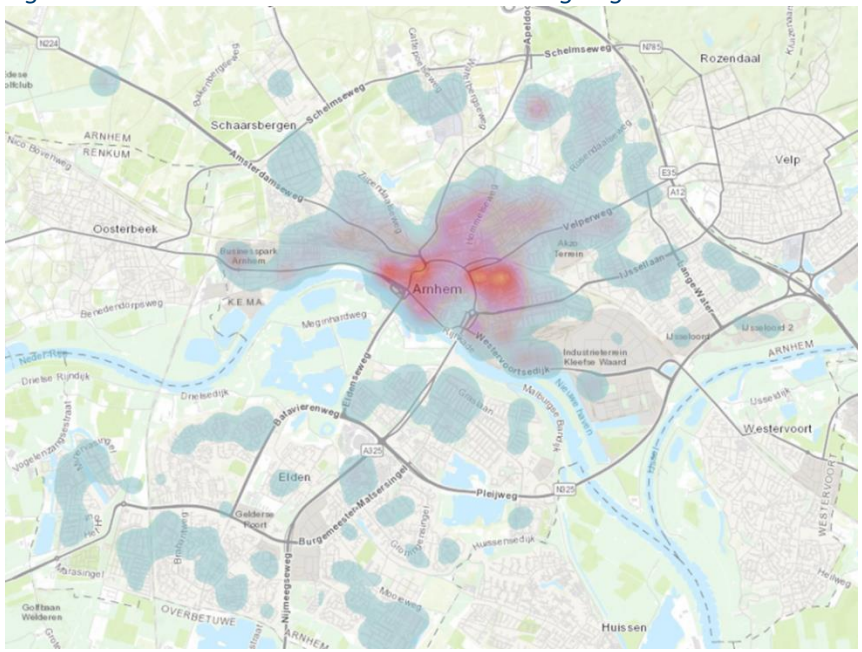
- De creatieve en culturele sector groeit in Arnhem sterker dan gemiddeld in de G9.
- Arnhem heeft, in vergelijking met bijvoorbeeld Eindhoven en Rotterdam, geen duidelijke 'specialisatie' in de sector. De sector in Arnhem is dus over de volle breedte sterk.

De sector is met name gevestigd in het centrum en in woonwijken

Opvallend is dat de creatieve en culturele sector fijnmazig is verspreid:

- De creatieven zijn verspreid gevestigd over de stad: in het centrum, in woonwijken en op enkele bedrijventerreinen (figuur 1.5).
- De grootste concentraties van werkgelegenheid zijn te vinden in het Spijkerkwartier en het Coehoorngebied nabij Arnhem Centraal.
- Veruit de meeste werkgelegenheid in de creatieve en culturele is gesitueerd in Arnhem-Noord.

Figuur 1.5 Hittekaart van de concentratie werkgelegenheid in de sector



Het merendeel van de sector is gevestigd in of aan huis

- In Arnhem is 46% van de sector gevestigd aan huis. De Creatieve Zakelijke dienstverlening is met 49% het vaakst in of aan huis gevestigd. Gevolgd door bedrijven in de deelsector Media en entertainment (48%) en Kunst en cultuur (39%). ZZP'ers zijn relatief iets vaker aan huis gevestigd (49%).
- Bedrijfsverzamelgebouwen zijn ook in trek, 30% is gehuisvest in een bedrijfsverzamelgebouw.

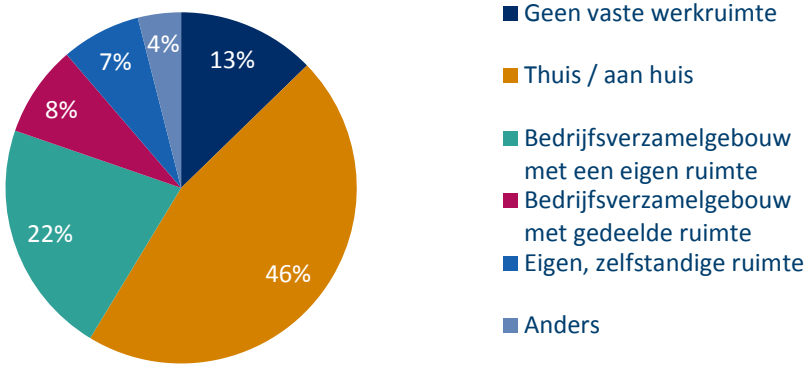


Coehoorn Centraal

Omvang, kosten en tevredenheid per deelsector is diffuus

- De gemiddelde vierkante meterprijs die wordt betaald ligt per deelsector dicht bij elkaar. Respondenten uit de deelsector Kunst en cultuur betalen gemiddeld minder per meter dan in de andere twee deelsectoren.
- De gemiddelde omvang van de ruimtes loopt per deelsector erg uiteen. De meeste respondenten beschikken over een ruimte niet groter dan 50 m².

Figuur 1.6 Huidige huisvesting (n=629)



Kwalitatieve belang van de creatieve en culturele sector

Kwantitatieve studies hebben laten zien dat de creatieve industrie doorgaans harder groeit dan de economie als geheel. Dat is ook in Arnhem het geval. De groei van het aantal banen en vestigingen zijn echter lang niet altijd de belangrijkste factor om de meerwaarde van een sector te duiden. De creatieve en culturele sector heeft bijvoorbeeld het onderscheidend vermogen om wijken en buurten op de kaart te zetten en een proces van meerwaardecreatie op gang te brengen. Uit het onderzoek van Bureau BUITEN over de creatieve industrie in Utrecht, worden een aantal voorbeelden in Nederland beschreven waarbij de creatieve industrie met succes wordt ingezet als aanjager van gebiedstransformaties of revitalisering.

Volgens het topsectorenbeleid is de creatieve industrie bovendien een onmisbare schakel in het geven van antwoorden op grote maatschappelijke vraagstukken en het bieden van een zinvolle betekenis aan nieuwe technologische mogelijkheden.

2 Het aanbod is divers, veelal tijdelijk en lastig in beeld te brengen

De creatieve en culturele sector is heel divers en dat is ook terug te zien in de huisvesting. Een groot deel (59%) van de sector werkt, noodgedwongen of niet, vanuit huis of heeft geen vaste werkplek[7]. Het overige deel maakt gebruik van diverse andere vormen van huisvesting: commerciële bedrijfsruimten, kantoren en winkelruimtes, verzamelkantoren, broedplaatsen en incubators, zelfstandige ateliers of werkruimten, atelierwoningen of leegstandsbeheer in verschillende vormen. Anderen werken vooral op locatie: bij de opdrachtgever, in de koffiezaak of flexwerkplek.

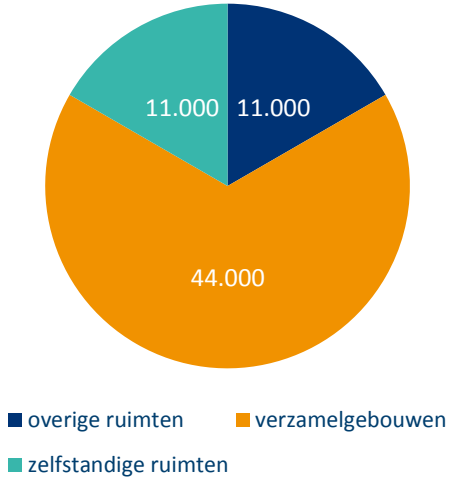
Divers aanbod van huisvesting…

Een klein deel van de ondernemers is gehuisvest in panden die specifiek voor de creatieve sector zijn bedoeld[8]. Er zijn naast grotere aanbieders zoals SLAK en Volkshuisvesting, ook talrijke andere, kleinere initiatieven specifiek gericht op de creatieve en culturele sector. Ondernemingen in de culturele en creatieve sector zijn daarnaast ook gevestigd in gebouwen die niet specifiek voor de sector huisvesting aanbieden. Het aanbod aan huisvesting voor de sector laat zich dus niet zo makkelijk typeren en in beeld brengen. Op basis van een inventarisatie van de gemeente m.m.v. SLAK en Volkshuisvesting is een lijst opgesteld, waarin grofweg onderscheid is gemaakt in drie typen huisvesting:

- Bedrijfsverzamelgebouwen
- Eigen, zelfstandige ruimten
- Overige ruimten, zoals combinaties van woningen en ateliers en winkels.

We schatten in dat de voorraad bedrijfshuisvesting voor de creatieve en culturele sector in Arnhem op dit moment ongeveer 66.000 m^2 bedraagt. Tweederde daarvan bevindt zich in verzamelpanden. In totaal gaat het om 173 panden, zowel grote als kleine panden. In bijlage 6 is een volledig overzicht van het in dit onderzoek gehanteerde aanbod opgenomen.

Figuur 2.1: Aanbod huisvesting zoals meegenomen in dit onderzoek, in m^2 en aantallen panden.



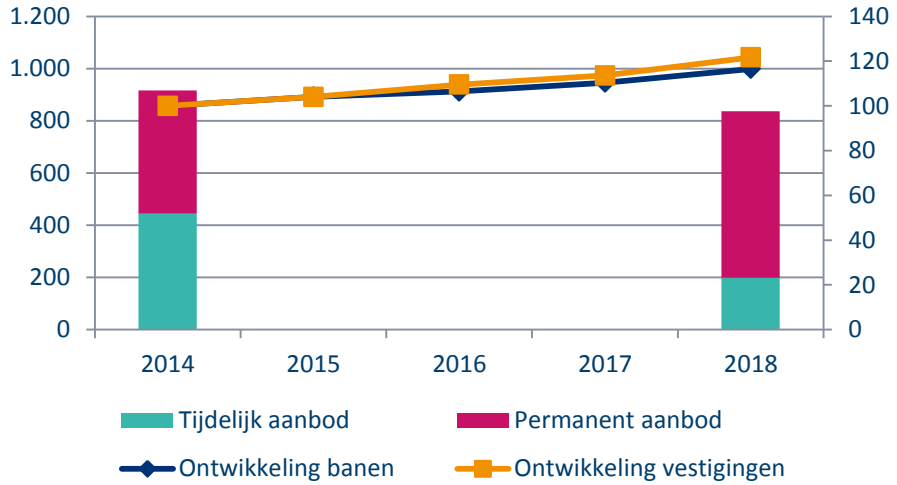
	aantal panden
overige ruimten	70
verzamelgebouwen	71
zelfstandige ruimten	32
totaal	**173**

Bron: Gemeente Arnhem, Volkshuisvesting, bewerking Bureau BUITEN

[7] Vergelijkbaar met de situatie in Utrecht: 52% van de creatieve ondernemers werkt daar vanuit huis.
[8] Hoe groot dat deel is, weten we niet exact. Zie ook de onderzoeksverantwoording (bijlage 1)

Figuur 2.2.[9] geeft een indicatief beeld van de ontwikkeling van het aanbod versus de ontwikkeling van het aantal vestigingen in de creatieve en culturele sector. Het laat zien dat het aanbod ten opzichte van 2014 is afgenomen, terwijl de sector groeit.

Figuur 2.2 Ontwikkeling van het aanbod in aantal ruimtes uitgesplitst naar permanent en tijdelijk, t.o.v. de relatieve ontwikkeling van het aantal banen en vestigingen in de creatieve en culturele sector (indices, 2014=100)[9]



Bron: Gemeente Arnhem, Provincie Gelderland, bewerking Bureau BUITEN

[9] Er zijn belangrijke kanttekeningen bij het figuur te plaatsen: 1) het aanbod is in *verhuurbare eenheden* weergegeven, terwijl in de rest van het onderzoek vierkante meters worden gehanteerd. 2) Het figuur is gebaseerd op één historisch vergelijkbaar bestand (2014-2018); een bestand dat voor dit onderzoek voor het jaar 2018 is aangevuld om een reëler beeld van de situatie te geven. Voor 2014 is die aanvulling niet meer te maken. Voor 2018 geeft het slechts een deel van het aanbod weer; het bevat niet de aanvulling die in dit onderzoek is gedaan, bestaande uit o.a. flexibele kantoorconcepten en enkele panden van Volkshuisvesting (zie ook bijlage 6).





Huisvesting in Spijkerkwartier (boven) en de Transformatier (onder)

…van veel verschillende aanbieders, die mogelijk niet allemaal in beeld zijn

De twee grootste aanbieders van huisvesting zijn Volkshuisvesting (woningcorporatie) en SLAK (stichting Atelierbeheer). Woningcorporaties Portaal en Vivare hebben beiden ook enkele panden voor de creatieve en culturele sector. Gezamenlijk zijn deze partijen verantwoordelijk voor 122 van de 173 panden. De andere 51 panden zijn commerciële panden of in handen van stichtingen of collectieven zoals Coehoorn Centraal, IPKW of Arnhems Buiten[10]. Uit de panelgesprekken kwam naar voren dat er ook ondernemers zijn die zelf een initiatief zoals een broedplaats hebben opgezet. Alle ruimten van SLAK worden gevuld door de creatieve en culturele sector; datzelfde geldt voor de panden van Volkshuisvesting die zijn opgenomen in de lijst (o.a. de Transformatie) en initiatieven als Coehoorn Centraal. Van de commerciële verzamelpanden is minder goed bekend of deze geschikt zijn voor de creatieve sector. Voor deze panden is een inschatting gemaakt van het gebruik door creatieve en culturele ondernemers. SLAK en Volkshuisvesting zijn gefocust op specifieke delen van de sector: SLAK verhuurt voor het grootste deel (50-60%) aan de subsector Kunst en cultuur; Volkshuisvesting heeft juist een groot aandeel in het modekwartier. In figuur 2.4 is de spreiding van de panden in Arnhem weergegeven.

Tijdelijkheid is de norm

Slechts een klein deel van de beschikbare panden is permanent of exclusief beschikbaar voor de creatieve en culturele sector. Aanbieder SLAK geeft aan dat 70% van de panden die zij aanbiedt, tijdelijk is. Dat kunnen huurcontracten zijn variërend van een half tot 5 jaar. Dit laat zien dat de tijdelijke panden een belangrijke functie hebben in de huisvesting van de sector. De tijdelijke panden voorzien kwantitatief in een grote behoefte. Ook zijn tijdelijke panden relatief betaalbaar.

[10] SLAK heeft ook panden in beheer van woningcorporaties, stichtingen en collectieven.

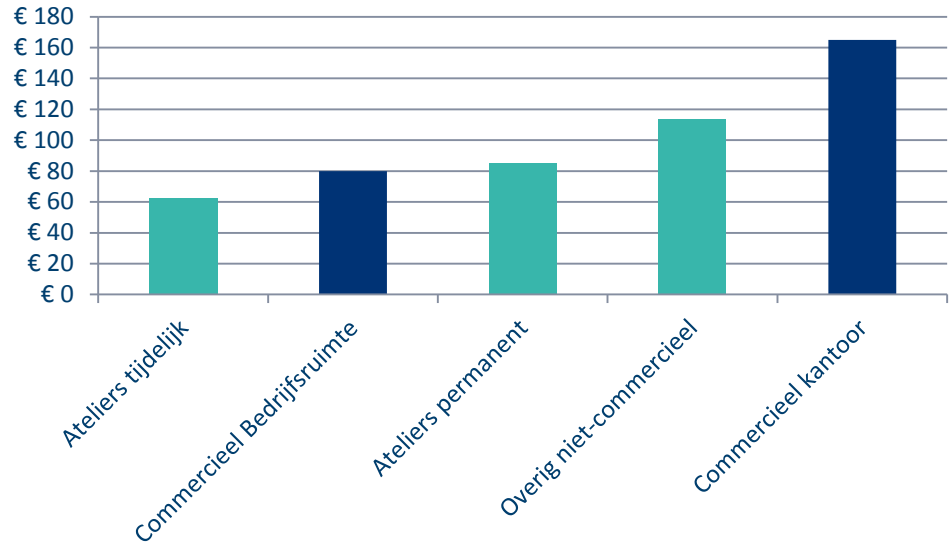


Huisvesting van Volkshuisvesting in Klarendal

Er is concurrentie met andere bedrijfstakken
Een groot deel van de commerciële bedrijfsruimten en flexibele kantoorconcepten, waarvan bekend is dat ook de creatieve en culturele sector er is gehuisvest, staan ook op reguliere makelaarssites. De ruimten zijn dus beschikbaar voor verhuur aan ondernemers uit andere bedrijfstakken.

Commerciële en niet-commerciële ruimten verschillen niet altijd sterk in prijs
De huurprijzen variëren van 25 tot 165 euro per m^2 per jaar (inclusief). Prijsverschillen zijn dus groot. Tijdelijke ateliers van SLAK liggen qua prijsniveau het laagst, gevolgd door bedrijfsruimten op bedrijventerreinen en permanente ateliers van SLAK. Commerciële kantoorruimte is met 165 euro per m^2 verreweg de duurste optie. Opvallend is dat permanente ateliers qua prijs nauwelijks verschillen van de bedrijfsruimten op bedrijventerreinen en dat andere niet-commerciële ruimten gemiddeld zelfs duurder zijn. Uit de panelgesprekken maken we echter op dat creatieven nauwelijks gebruik maken van deze commerciële bedrijfsruimten. Mogelijk dat commerciële bedrijfsruimten op bedrijventerreinen minder aantrekkelijk zijn voor de sector vanwege secundaire voorwaarden, zoals huurvoorwaarden (borgsom, looptijd contract), servicekosten, beschikbaarheid, afwezigheid van andere creatieven en grootte van de ruimten. Een overzicht van de prijzen is opgenomen in figuur 2.3.[11]

Figuur 2.3: Inschatting huisvestingslasten per type huisvesting, in euro's per m^2 per jaar

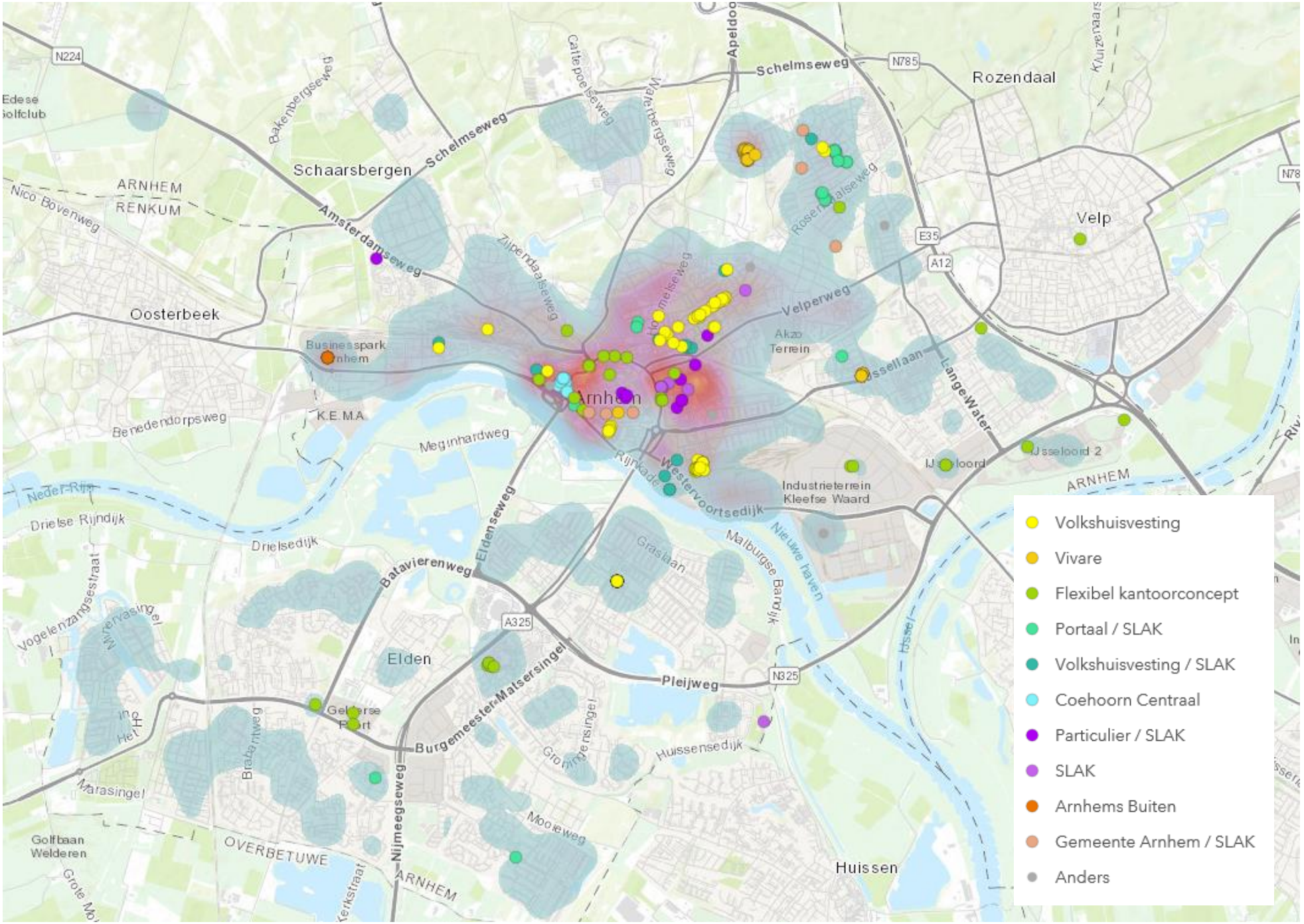


Bron: gesprekken met aanbieders en globale bureau-analyse fundainbusiness (momentopname april 2019).

Bezetting van de huisvesting is goed, maar niet volledig in beeld te brengen
Het beeld is dat de specifiek voor de creatieve en culturele sector bedoelde huisvesting, ook wordt gebruikt door de sector. SLAK, Coehoorn, IPKW en Volkshuisvesting hanteren een selectiecriterium waardoor naar schatting 95% van hun huisvesting wordt gevuld door ondernemers in de creatieve en culturele sector. Een deel van de sector huisvest zich in commerciële kantoor- of bedrijfspanden, panden van antikraak- of leegstandsbeheer. Er is geen volledig beeld van welke panden daarvan aan de vraag van de creatieve en culturele sector voldoen. Over de verhouding aanbod / bezetting van deze panden, is daarom niets te zeggen.

[11] De situatie verschilt per pand en hebben we niet voor elk pand in beeld. Bovendien zijn situaties soms lastig vergelijkbaar omdat voor niet-commerciële ruimten vaak met all-inclusive prijzen wordt gerekend en de kwaliteit lager is dan bij commerciële ruimten. Tot slot speelt bij commerciële ruimten mee dat kleinere ruimten / units per m2 duurder zijn dan grotere ruimten. Tabel bevat geschatte) prijzen per m^2 per jaar, opgesteld op basis van gesprekken en bureau-onderzoek (funda in business).

Figuur 2.4: verspreiding huisvesting over Arnhem (stippen), en concentratie ondernemers in de sector (vlekken, rood is hoge dichtheid)



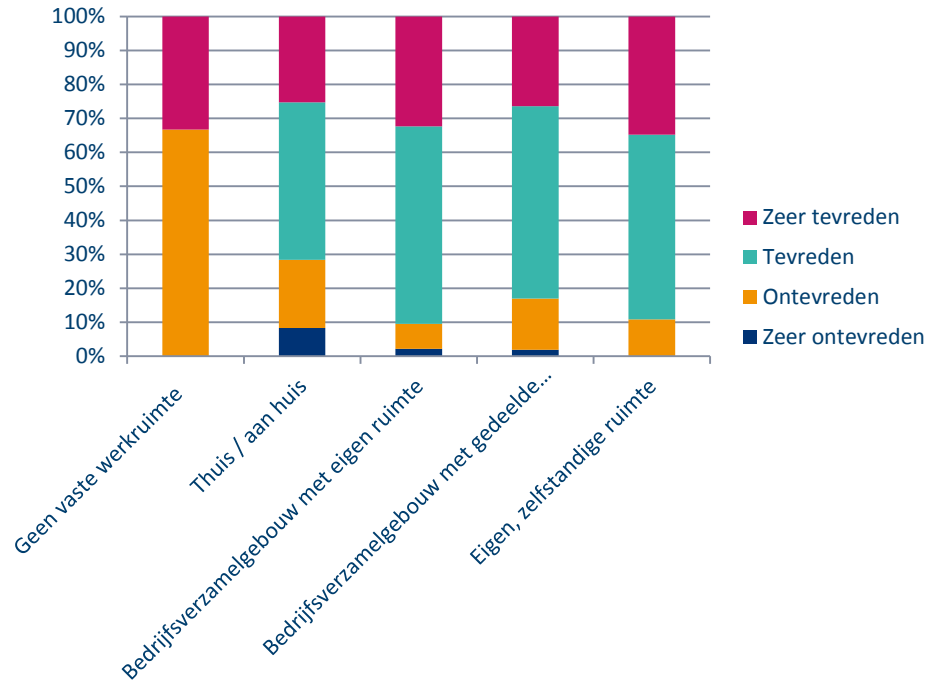
3 De sector is tevreden met de huisvesting, maar toch wil een groot deel verhuizen

Tevredenheid hoog, zeker bij gebruikers van verzamelpanden
De creatieve en culturele sector is voor het overgrote deel tevreden met de huisvesting waarin zij nu gevestigd is. 78% van de respondenten is tevreden of zeer tevreden. We zien dat de sector kunst en cultuur gemiddeld iets minder vaak tevreden is met de huisvesting dan de andere delen van de creatieve en culturele sector. Dat geldt ook voor de creatieven die thuis werken en geen eigen huisvesting hebben. Opvallend is verder dat de ondernemers die een eigen ruimte hebben in een verzamelpand in maar liefst 90% van de gevallen tevreden of zeer tevreden zijn met hun huisvesting (zie figuur 3.1).

De creatieven die ontevreden zijn over hun huisvesting, noemen met name de omvang van de ruimte als zwak punt. Ook worden kwaliteit en faciliteiten van het pand regelmatig genoemd.

De helft van de creatieven wil verhuizen, een groot deel al snel
Opvallend is dat van alle respondenten, 37% aangeeft dat zij binnen nu en twee jaar voornemens zijn te verhuizen. Ruim de helft van de creatieven die aan huis is gevestigd wil graag verhuizen. Dat doet vermoeden dat een groot deel van de thuiswerkers dat noodgedwongen doet, uit financiële redenen of omdat ze geen andere huisvesting kunnen vinden. Bijna driekwart van de thuiswerkers die willen verhuizen, wil zich graag in een bedrijfsverzamelgebouw vestigen.

Figuur 3.1: Tevredenheid over de huisvesting, naar hoe de respondenten zijn gehuisvest

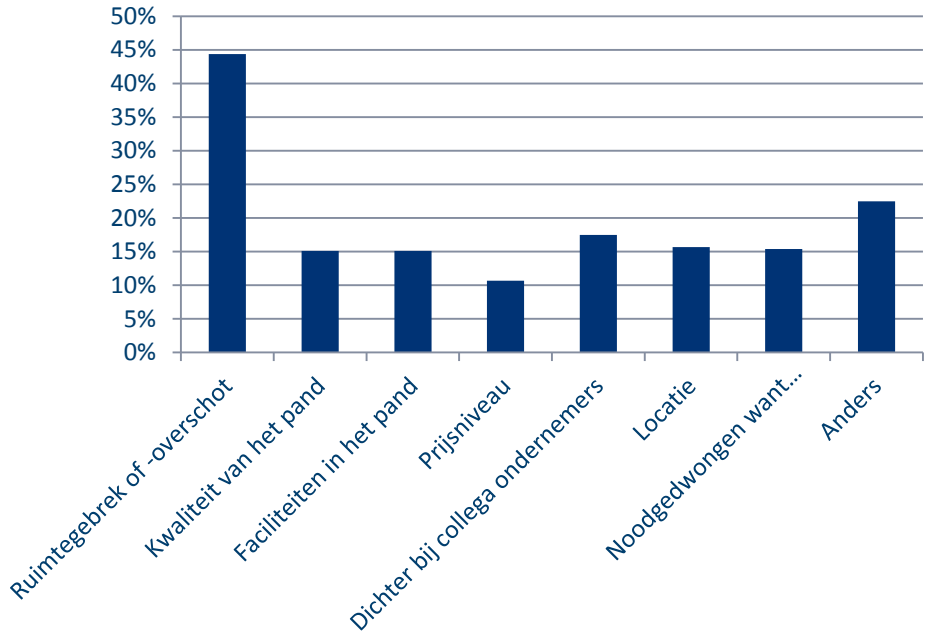


Ruim 16% van de respondenten is wel voornemens te verhuizen, maar dan tussen 2 en 5 jaar vanaf nu (2019). Ook in dat geval gaat het voor bijna de helft om aan huis gevestigden. We zien dat ruimtegebrek of –overschot de meest genoemde verhuisreden is (figuur 3.2). Verder worden diverse andere redenen genoemd, waaronder een aantal meerdere keren:

- scheiding van wonen en werken (of juist het combineren daarvan, of beperken van de reisafstand);
- het culturele klimaat van Arnhem in vergelijking tot andere steden (in deze gevallen gaat het om een verhuizing naar elders dan Arnhem);

- beperkingen in geluid / gebruikstijden van het pand
- diverse persoonlijke motieven.

Figuur 3.2: Verhuisredenen (percentage van de verhuizers dat deze verhuisredenen heeft ingevuld)



De verklaring voor de opvallende combinatie van hoge tevredenheid en hoge verhuiswens, moet gezocht worden in de combinatie geringe financiële middelen en een lage prijs voor huisvesting. Een groot deel van de creatieven heeft weinig te besteden en is blij dat het toch mogelijk is huisvesting te huren voor een laag bedrag. De verwachtingen van de huisvesting zijn daardoor laag. Maar als het even kan, willen ze wel iets beters.

Verhuiswensen: grotere ruimte, liefst in verzamelpand, binnen Arnhem

De wensen voor toekomstige huisvesting zijn als volgt samen te vatten:

- Twee typen ruimten kunnen op veel belangstelling rekenen: bedrijfsverzamelpanden en volledig zelfstandige bedrijfsruimten. Vooral ondernemers die nu aan huis zijn gevestigd, of geen vaste ruimte hebben, willen naar deze panden. De ondernemers die nu al in de verzamelpanden zitten dit type zijn gehuisvest, willen ook relatief minder vaak verhuizen;
- Verhuizers willen vrijwel altijd vanwege een grotere ruimte verhuizen;
- Tweederde van de verhuizers wil binnen Arnhem verhuizen; maar klein deel daarvan kijkt ook elders in de regio. Slechts 7% zoekt alleen buiten de regio Arnhem;
- Verhuizers willen het liefst in een gemengde stadswijk zitten (1/3^{e} van de verhuizers), gevolgd door de binnenstad.



Met name ondernemers die aan huis zijn gevestigd, willen vaker verhuizen. Bewoners van atelier- of kunstenaarswoningen, zijn echter vaak wel tevreden. Foto: atelierwoningen in de Druckerstraat.

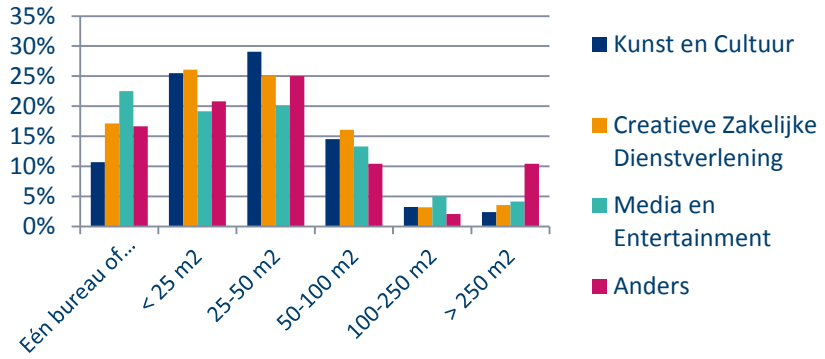
4 Met name de beeldende kunsten is een lastig te huisvesten doelgroep

Creatieven in de deelsector kunst en cultuur hebben relatief meer moeite geschikte huisvesting te vinden. Daar is een aantal redenen voor.

- **Het zijn kleine ondernemingen, met relatief veel ruimte per persoon**

De deelsector kunst en cultuur is nu gemiddeld iets groter gehuisvest dan de andere deelsectoren: absoluut gezien, maar zeker per arbeidsplaats bekeken. In figuur 4.1 is zichtbaar dat een relatief groot deel van de deelsector is gehuisvest in een ruimte groter dan 25 m^2. Bovendien zien we dat ondernemingen in kunst en cultuur gemiddeld vaker kleiner zijn: 92% van deze sector is ZZP'er tegenover ongeveer 83% in de andere deelsectoren.

Figuur 4.1: omvang huisvesting per sector



- **Hun activiteiten vragen om specifieke eisen qua huisvesting**

De kunst en cultuursector is divers van samenstelling: beoefening en productie van podiumkunsten, scheppende kunsten kunstgalerieën en expositieruimten en dienstverlening voor uitvoerende kunst. Zeker creatieven actief in de scheppende kunsten (49%, zo'n 560 ondernemers) stellen specifieke eisen aan de huisvesting. Beeldhouwers zoeken bijvoorbeeld huisvesting met relatief veel ruimte, op de begane grond en met stevige vloeren (want zware spullen) en waar lawaai geen overlast oplevert. Daarbij zijn de respondenten wel realistisch: door deze specifieke eisen op pandniveau geven weinig van hen aan voorkeur te hebben voor een specifieke plek binnen Arnhem; het belangrijkste is dat het pand voldoet. Uit soortgelijk onderzoek in Amersfoort (zie kader) blijkt daarnaast dat plafondhoogte en daglicht nog aanvullende eisen zijn die beeldend kunstenaars stellen aan hun huisvesting.

- **Ze zijn relatief vaker voornemens te verhuizen en willen daarbij vooral meer ruimte**

Ondernemers in de kunst en cultuur hebben relatief vaker het voornemen te verhuizen: 59% van de respondenten wil binnen nu en vijf jaar verhuizen; 40% binnen nu en twee jaar. Voor de rest van de creatieve en culturele sector is dat respectievelijk 52 en 26%. Gemiddeld is de sector kunst en cultuur nu gehuisvest op ongeveer 51 m^2 per ondernemer. De verhuizers hebben behoefte aan meer ruimte: gemiddeld zo'n 62 m^2. Ruimtegebrek is over de gehele sector een veelgenoemde verhuisreden, dit is in de kunst en cultuur niet anders.

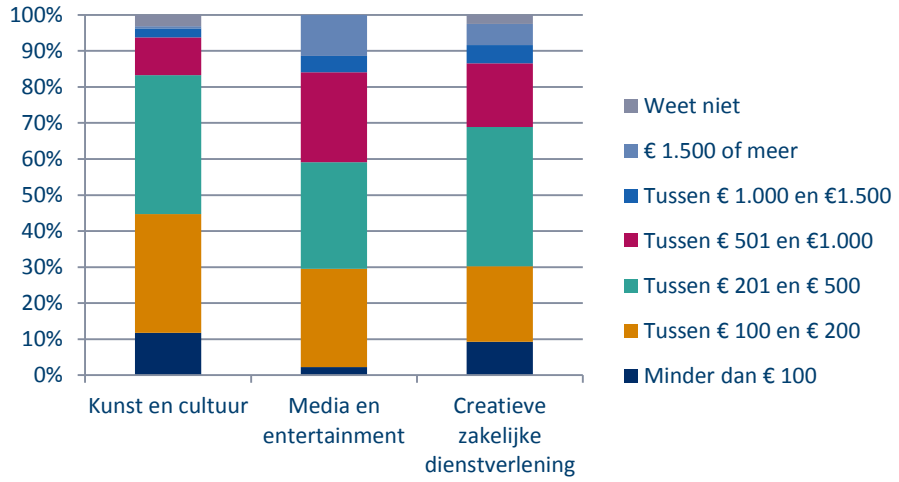
- **Ze hebben vaak relatief weinig inkomsten**

In de interviews en panelgesprekken is aangegeven dat ondernemers in de kunst en cultuursector relatief weinig verdienen. Volgens het CBS ligt het persoonlijk bruto jaarinkomen van 73 % van de beeldend kunstenaars,

onder de 20.000 euro[12]. Slechts 5% van de beeldende kunstenaars in Nederland zit boven de armoedegrens.. Het is voor te stellen dat bij dergelijke lage inkomsten weinig geld over blijft voor het huren of kopen van bedrijfshuisvesting. We zien dan ook dat in de kunst en cultuur zo'n 45% van de ondernemers minder dan 200 euro betaalt voor hun huidige huisvesting, tegenover zo'n 30% voor de andere deelsectoren. Figuur 4.2 maakt dat inzichtelijk.

Net als voor de andere deelsectoren is een groot gedeelte van de ondernemers in de kunst en cultuur aan huis of niet in een vaste werkruimte gehuisvest. Dat strookt niet altijd met de specifieke eisen die dit type ondernemers stellen aan hun huisvesting.

Figuur 4.2: Huisvestingslasten per maand per sector, relatief per prijscategorie



[12] Dit is inclusief nevenactiviteiten zoals lesgeven, cursusleider en baantjes in de horeca of elders meegenomen

Hoewel het voor kunst en cultuur met deze combinatie van redenen lastig is geschikte huisvesting te vinden, komt uit de enquête en gesprekken ook naar voren dat muzikanten lastig geschikte ruimten kunnen vinden, net zoals grote(re) gezelschappen die vaak op zoek zijn naar tijdelijke repetitieruimten.

Er is echter ook een aantal beroepsgroepen binnen de creatieve en culturele sector, die voldoende verdienvermogen hebben (en soms ook weinig specifieke huisvestingseisen), waardoor deze groepen vrij gemakkelijk en kort na oprichting, terecht kan in de reguliere markt voor bedrijfshuisvesting; en daar ook tevreden over zijn. Denk aan reclame- en communicatiebureaus, architecten en PR-bureaus.

Wensen en mogelijkheden kunst en cultuur in andere steden

De gemeente Amersfoort heeft onlangs onderzoek gedaan naar de huisvestingswensen van de 'creatieve makers' in de stad (gemeente Amersfoort, 2018), met een digitale enquête onder 280 professionele en amateurcultuurmakers (beeldende kunst, muziek, podiumkunsten, schrijven/dichten). Daaruit kwam naar voren dat:

- 50% van de cultuurmakers niet tevreden is over de ruimte die ze gebruiken. Dat geldt voor 55% van de beeldend kunstenaars.
- 24% van de beeldend kunstenaars geeft aan te kunnen leven van hun activiteiten. Alleen voor muzikanten ligt dat percentage nog lager.
- 25% van de makers zou graag een andere ruimte gebruiken, dat geldt ook voor beeldend kunstenaars
- De helft van de ondernemers is op zoek naar een plek waar meer creatieven zijn gevestigd, beeldend kunstenaars focussen zich ook op de binnenstad

Uit het onderzoek van de gemeente Utrecht (Bureau BUITEN, 2017) komt naar voren dat 65% van de ondernemers in de kunst en cultuur vindt dat er onvoldoende aanbod is naar hun wens: met name betaalbaarheid en geschiktheid zijn struikelblokken. Ook hier is geconstateerd dat deze deelsector relatief lage inkomsten heeft en dat dit op gespannen voet staat met het vinden huisvesting die voldoet aan de eisen, maar past binnen de financiële mogelijkheden.

5 Mismatch tussen vraag en aanbod: prijs, omvang en tijdelijkheid

5.1 *Toekomstig aanbod huisvesting: afname verwacht*

De verwachting is dat het toekomstig aanbod aan huisvesting eerder kleiner dan groter zal worden, met name door de populariteit van de stad, de woningbouwopgave en de grote druk op de ruimte. Voor de panden van woningcorporaties speelt de kerntakendiscussie ook een rol hierbij. Uit de gesprekken met aanbieders zijn geen concrete of levensvatbare plannen voor toevoeging of het uit de markt nemen van huisvesting naar voren gekomen. De gemeente heeft op moment van schrijven ook geen plannen voor toevoeging van ruimten.

De enige echt grote ontwikkeling waar mogelijk rekening mee gehouden moet worden, is de herontwikkeling van Arnhems Buiten[13]. Vindt deze ontwikkeling doorgang, dan neemt het aanbod af met bijna 11.500 m^2, zo'n 17% van de totale voorraad en 26% van de voorraad verzamelgebouwen.

Er is verder een, lastig te becijferen, afname van het aanbod te verwachten omdat een groot deel van het aanbod tijdelijk is. Hoe groot dit percentage precies is, is op basis van onze gegevens niet te zeggen. Datzelfde geldt voor eventuele nieuwe tijdelijke panden die aan het aanbod toegevoegd kunnen worden. Van de respondenten geeft 15% van de creatieven die willen verhuizen, aan dat dit komt doordat hun contract voor huisvesting af loopt. De ontwikkeling van het aanbod is weergeven in tabel 5.1.

Tabel 5.1: Ontwikkeling aanbod huisvesting voor de creatieve en culturele sector, in m^2

	huidige situatie 2019	toekomstig 2024	ontwikkeling 2019-2024
Zelfstandige ruimten	11.000	11.000	0
Verzamelgebouwen	44.000	32.500	-11.500
Overige ruimten	11.000	11.000	0
totaal	**66.000**	**54.500**	**-11.500**



Eén van de panden van SLAK op Arnhems Buiten

[13] https://www.gelderlander.nl/arnhem/honderden-huizen-op-arnhems-buiten-in-arnhem-en-oosterbeek~a255ccaf/

5.2 *Toekomstige vraag naar huisvesting: vraag neemt toe*

Kwantitatief
Om de toekomstige kwantitatieve vraag naar huisvesting vanuit de creatieve en culturele sector te bepalen, zijn twee zaken van belang.

1. *Ontwikkeling van de ruimtevraag van de huidige Arnhemse ondernemers in de sector*

Een groot deel van de ondernemers die nu geen werkruimte huren (ze hebben geen vaste werkruimte of werken aan huis), wil verhuizen naar een ruimte in een verzamelpand of eigen bedrijfsruimte. Ook de vraag naar eigen, zelfstandige ruimten neemt toe, met zo'n 6 procentpunt. In tabel 5.2 is de verschuiving zichtbaar tussen de huidige situatie en de wensen voor de toekomst. Een deel van die wensen gelden al op de korte termijn: dat zijn ondernemers die hebben aangegeven voornemens te zijn binnen nu en 2 jaar te verhuizen.

Uit de enquête blijkt daarnaast dat een deel van de ondernemingen die nu een ruimte huren in een verzamelpand of eigen bedrijfsruimte, graag naar een grotere ruimte zouden willen. Ruimtegebrek is dan ook de belangrijkste reden om te willen verhuizen (44% van de verhuizers geeft dat aan). De respondenten die willen verhuizen hebben nu gemiddeld 56 m^2 tot hun beschikking. De groep wenst gemiddeld een ruim 20% grotere ruimte, van bijna 70 m^2.

Een groot deel van de extra ruimtevraag komt daarmee uit bestaande ondernemers in de sector. De totale ruimtebehoefte van de huidige ondernemers neemt over 5 jaar met zo'n 24% toe ten opzichte van de huidige situatie, waarbij een groot deel al op korte termijn (16,5%punt). Daarbij is rekening gehouden met het feit dat de huidige huurders bij een verhuizing ook een ruimte achter laten.

Tabel 5.2: Verdeling ondernemers over typen huisvesting, 2019 en 2024

	huidige situatie 2019	toekomstig (wens) 2024
Geen vaste werkruimte	13%	5%
Aan huis gehuisvest	46%	37%
Eigen ruimte in verzamelpand	22%	30%
Gedeelde ruimte in verzamelpand	8%	9%
Eigen bedrijfsruimte (niet aan huis)	7%	13%
Andere ruimte	4%	7%

2. *Ruimtevraag van buitenaf en door nieuwe ondernemers*

Vraag naar huisvesting komt natuurlijk niet alleen uit de ondernemers die nu in Arnhem zijn gevestigd. Ook starters uit Arnhem en nieuwe ondernemers van buitenaf zorgen voor ruimtevraag. Als we er van uit gaan dat de sector net zo hard blijft groeien als de afgelopen 10 jaar, dan betekent dit ook een (relatief kleinere) extra vraag naar huisvesting.[14]

In tabel 5.3 is de totale ruimtebehoefte op dit moment en voor de toekomst (2024) weergegeven. Daarbij zijn de ondernemers die met een korte termijn verhuisbehoefte, gerekend tot de huidige vraag.

[14] De afgelopen 10 jaar is het aantal banen in de creatieve en culturele sector in Arnhem met 30 procent gegroeid. Het aantal vestigingen groeide met ruim 75%. Als deze ontwikkeling zich doorzet is het aantal ondernemingen in 2024 gegroeid naar 3.860 en het aantal werknemers tot ca 4.430. Er vanuit gaande dat die ondernemers dezelfde huisvestingswensen hebben als de respondenten (en gecorrigeerd voor nog altijd toenemende aantal ZZP'ers, die vaker aan huis zich vestigen of geen vaste werkruimte hebben), gaan we uit van zo'n 70.000 m^2 totale ruimtebehoefte.

Tabel 5.3: Huidige en toekomstige kwantitatieve ruimtebehoefte creatieve en culturele sector

	huidig (2019-2020)	toekomst (2024)	ontwikkeling vraag
Eigen ruimte in verzamelpand	32.900	36.100	+3.200
Gedeelde ruimte in verzamelpand	10.400	10.200	-200
Eigen bedrijfsruimte (niet aan huis)	12.900	15.000	+2.100
Andere ruimte	7.300	8.700	+1.400
totaal	63.500	70.000	6.500

Uiteraard is deze raming een inschatting en in de toekomst afhankelijk van veel verschillende factoren: de ontwikkeling van de economische conjunctuur, sectorale ontwikkelingen, ontwikkelingen in de vraag-aanbod verhoudingen in andere steden in Nederland, de uitstroom uit opleidingen, etc. Ook geldt dat kwalitatieve aspecten van het betreffende pand van invloed zijn op de daadwerkelijke vraag, zoals bijvoorbeeld het prijsniveau.

Kwalitatief: men wil een grotere ruimte voor (iets) minder geld

We constateerden eerder al dat de verhuizers graag meer ruimte tot hun beschikking willen hebben. Opvallend is dat de verhuizers gemiddeld gezien wel goedkoper gehuisvest willen zijn: 74% van die groep betaalt nu minder dan 500 euro per maand aan huisvestingslasten. In de toekomst is die groep – wanneer aan hun wensen tegenmoet wordt gekomen - gegroeid tot 80%.

Andere kwalitatieve aspecten

Naast omvang van de ruimtes en prijs, is uit het onderzoek (enquête, interviews en panelgesprekken) nog een aantal kwalitatieve aspecten op te maken die meespelen bij de vraag naar huisvesting voor de creatieve en culturele sector in Arnhem:

- Een groot deel van de ondernemers is aan huis gevestigd. Voor een deel van de ondernemers is dat in theorie ideaal omdat dit zorgt voor een bepaalde mate van vrijheid. In de praktijk blijkt dat een reguliere woning hier lang niet altijd voor voldoet. Atelierwoningen of woningen met praktijkruimte aan huis voldoen wel, maar het aanbod daarvan is te beperkt, zo blijkt uit de enquêtes.
- Uit enquêtes en panelgesprekken kwam naar voren dat het aanbod aan atelierwoningen ontoereikend is voor de vraag.
- Ondernemers in de creatieve en culturele sector geven aan dat tijdelijkheid voor hen een veelbepalende factor is. Zijn ruimtes niet tijdelijk, dan zijn ze bereid meer te betalen en vooral ook meer te investeren in de ruimtes en omgeving.
- Waar ondernemers in veel andere sectoren liefst hun ruimte 'turn-key' huren (zo compleet mogelijk en goed afgewerkt), is dat voor de creatieve en culturele sector veel minder belangrijk. Sterker nog: plekken waar creatieven de vrijheid krijgen samen met andere ondernemers iets van de ruimte te maken, lijkt een ideaal voor veel creatieve en culturele ondernemers. Het maakt creatieven in dat geval ook minder uit op welke plek dit pand staat.
- De tijdelijkheid van huisvesting is een probleem voor creatieven. Het veroorzaakt onderbreking(en) in de bedrijfsvoering en beperkt de investeringen van ondernemers in de panden. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat ondernemers vaak bereid zijn te investeren in het pand of de omgeving, maar dat de tijdelijkheid hen daarin belemmert. Tot slot zorgt tijdelijkheid voor veel onzekerheden voor de ondernemers.
- Qua aanwezige voorzieningen in het pand zijn met name ateliers, opslag, ontmoetingsruimte en productieruimten in trek bij creatieven. Ook geeft een vrij groot aandeel aan behoefte te hebben aan een kantoorruimte bij de huisvesting.

5.3 *Vraag en aanbod: opgaven voor de toekomst*

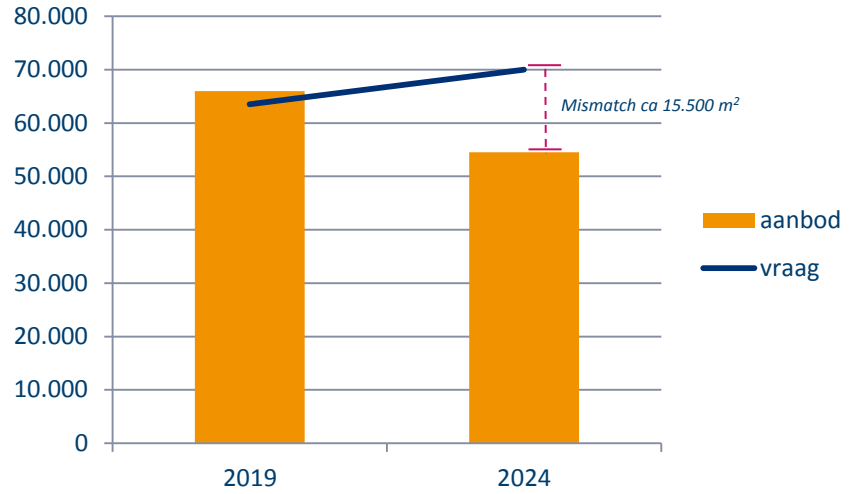
Kwantitatief voldoende aanbod om de vraag te faciliteren, maar kwalitatief niet; in de toekomst lopen de tekorten verder op

Als we de vraag naar en het aanbod van huisvesting voor de creatieve en culturele sector tegen elkaar afzetten, is de conclusie dat de voorraad huisvesting op dit moment in potentie groot genoeg is om de gehele sector te huisvesten[15]. Dat beeld houdt echter niet volledig stand als de uitsplitsing wordt gemaakt in typen huisvesting. Er is op dit moment met name een tekort aan eigen bedrijfsruimten. Alternatieve ruimten zijn er voldoende. In de toekomst (2024) is er naar verwachting vooral een tekort aan bedrijfsverzamelpanden voor de creatieve en culturele sector, van zo'n 14.000 m^2. Daarbij is er vanuit gegaan dat Arnhems Buiten binnen nu en 5 jaar niet meer beschikbaar is. Echter, ook als dit beschikbaar blijft, ontstaat er een kwantitatief tekort, van zo'n 2.300 m^2. Daarnaast is er meer vraag naar dan aanbod van eigen, zelfstandige bedrijfsruimten voor creatieven. Tabel 5.4 en figuur 5.5 geven een overzicht.

Tabel 5.4: Vraag en aanbod huisvesting creatieve en culturele sector, in m²

	2019			2024		
	vraag	aanbod	saldo	vraag	aanbod	saldo
Eigen ruimte in verzamelpand	32.900	44.000	700	36.100	32.500	-13.800
Gedeelde ruimte in verzamelpand	10.400			10.200		
Eigen bedrijfsruimte (niet aan huis)	12.900	11.000	-1.900	15.000	11.000	-4.000
Andere ruimte	7.300	11.000	3.700	8.700	11.000	2.300
totaal	**63.500**	**66.000**	**2.500**	**70.000**	**54.500**	**-15.500**

Figuur 5.5: Visualisatie vraag-aanbodconfrontatie 2019 en 2024 aanbod en vraag huisvesting creatieve en culturele sector, in m^2.



In figuur 5.5 is de ontwikkeling gevisualiseerd.

Belangrijke kanttekeningen bij de prognoses van vraag en aanbod

- Een belangrijke kanttekening voor de genoemde aanbodcijfers heeft te maken met het 'grijze gebied' van het aanbod. Daarbij gaat om bedrijfshuisvesting waarvan in principe elke onderneming gebruik kan maken: commerciële kantoren en bedrijfspanden. Dit aanbod is deels meegenomen in de cijfers op basis van internetonderzoek naar het type panden, locatie, prijs en huidige gebruikers. Of en in welke mate de panden terecht zijn opgenomen in het aanbod, is daarbij per definitie onderwerp van discussie. Dat komt door de afbakening van de onderzoeksvraag, maar ook door de pluriformiteit van de creatieve en culturele sector in vergelijking tot andere economische sectoren. Voor dat laatste geldt dat er, ook vanuit de enquête, geen algemene stelregel is op te stellen voor in hoeverre creatieven gebruik (kunnen / willen) maken van dit type huisvesting. Bovendien kunnen factoren

[15] Zie hiervoor ook de beperkingen in de aanbodinventarisatie, zoals benoemd in hoofdstuk 2

die meespelen in de toekomst veranderen: bijvoorbeeld door prijsveranderingen op de vastgoedmarkt, of verandering van inkomsten van creatieven. Zie ook in paragraaf 5.2. [16]

- Het onderzoek focust zich op vraag en aanbod van werkruimten voor creatieven. In sommige gevallen zijn deze werkruimten onderdeel van een woning, zoals bij atelierwoningen. In de panelgesprekken en open vragen van de enquête kwam naar voren dat er meer vraag dan aanbod is naar deze specifieke combinatie van wonen en werken.
- Uitgangspunt van de prognose is dat de ruimtebehoefte van creatieven over vijf jaar, relatief gezien, gelijk is aan de ruimtebehoefte van de creatieven op dit moment. Het kan zijn dat door technologische ontwikkelingen zoals verdere digitalisering of 3D printing, de ruimtebehoefte van creatieve activiteiten (deels) verandert.
- Voor de verwachte groei van de creatieve en culturele sector is uitgegaan van de groeiontwikkeling in de afgelopen 10 jaar. Er kunnen diverse redenen zijn waarom de groei zwakker of sterker is de komende periode – zie ook paragraaf 5.2.
- Zoals vrijwel alle prognoses van werkgelegenheid en bedrijfsruimten gaat ook deze prognose uit van een lineaire ontwikkeling van de sector. Dit doet geen recht aan de grilligheid waarmee de economie zich ontwikkelt, waarbij een daling in het ene jaar kan worden gecompenseerd door een stijging in het jaar erop.
- De respons van de enquête is hoog, en naar verwachting ook de representativiteit ervan. Toch kan niet worden uitgesloten dat het geen volledig kloppende afspiegeling is van de totale populatie.
- Tot slot is de invloed van kwalitatieve aspecten van huisvesting (prijs, vorm, locatie, etc.)op deze kwantitatieve vraag zo groot, dat deze absoluut niet los van elkaar gezien kunnen worden.

[16] Voor een volledig overzicht van het aanbod en andere kanttekeningen rond het gebruikte overzicht ervan, zie bijlage 6.

Kwalitatieve aspecten geven een veel genuanceerder beeld: prijs speelt mee…

De panelgesprekken en de veelvuldig ingevulde toelichting op de enquête door respondenten, laten zien dat er op dit moment een (kwalitatieve) mismatch is. Respondenten willen relatief vaak verhuizen, maar kunnen niet altijd een ruimte naar wens vinden. De belangrijkste reden hiervoor is de prijs. Een deel van het aanbod is te duur ten opzichte van de financiële draagkracht van een groot deel van de sector. Prijzen van huisvesting variëren van gemiddeld tussen de € 5,20 en € 13,75 per m^2 per maand inclusief servicekosten. Uit de enquête blijkt dat de sector nu gemiddeld € 5,56 per m^2 per maand betaalt. De betaalde huurprijzen zitten hiermee dus onderaan de bandbreedte. Bovendien is bekend dat de ondernemers die willen verhuizen, gemiddeld nog iets goedkoper gehuisvest willen zijn dan op dit moment: € 5,50 per m^2 per maand. De vraag naar huisvesting is kennelijk afhankelijk van het prijsniveau. Beschikbaarheid van goedkope huisvesting heeft een aanzuigende werking vanuit in elk geval de aan huis gevestigde ondernemers. Hoewel een exacte vraag-aanbodconfrontatie naar prijs niet is te maken, zien we wel dat de afname van het aanbod aan huisvesting zit in de lagere prijscategorieën (Arnhems Buiten).

…en mogelijk ook andere factoren

Andere kwalitatieve factoren die meespelen bij de interpretatie van de mismatch, zitten bijvoorbeeld in locatie, omvang, voorzieningen en ‘huisregels’ in bepaalde panden. Ook speelt tijdelijkheid mee: vaak moeten verhuizen betekent steeds weer zoeken naar nieuwe huisvesting. In de panelgesprekken kwam naar voren dat de mismatch voor bepaalde typen huisvesting onnodig groot is doordat ruimten bezet worden gehouden door creatieven die er maar incidenteel gebruik van maken van de ruimte of die meer ruimte bezet houden dan noodzakelijk.

Opgave: balans vinden in kwantiteit en kwaliteit

Conclusie is dat er in de nabije toekomst een kwantitatief tekort aan huisvesting is voor zelfstandige bedrijfsruimten voor creatieven. Het

kwantitatief tekort neemt naar verwachting toe, en zal ook gaan gelden voor bedrijfsverzamelpanden. Deze mismatch hangt echter sterk samen met kwalitatieve aspecten, waarvan prijs en tijdelijkheid de belangrijkste zijn. Dit maakt de opgave complex. Enerzijds omdat in het aanbod prijs en tijdelijkheid samenhangen (tijdelijke huisvesting is vaak goedkoop). Anderzijds omdat de kwantitatieve vraag alleen bestaat onder de voorwaarde dat het aanbod moet passen binnen de beperkte financiële mogelijkheden van de sector. Tot slot speelt mee dat tijdelijke huisvesting ook een functie vervult, omdat het een substantieel deel van de sector huisvest.

De belangrijkste opgave is in de eventuele realisatie van nieuwe huisvesting die balans in de gaten te houden. Hiervoor kan deels inspiratie gehaald worden uit de situatie en aanpak in andere gemeenten in Nederland (zie kader).

Vraag en aanbod creatieve en culturele sector elders in Nederland

Onderzoek heeft uitgewezen dat in **Amsterdam** elk jaar 1.000 tot 1.500 ondernemers een ruimte zoeken in creatieve broedplaatsen. De stad Amsterdam heeft als ambitie gesteld elk jaar 10.000 m^2 aan nieuwe creatieve incubators te realiseren. De MRA voert een actief broedplaatsenbeleid: de afgelopen 15 jaar is er 170.000 m^2 broedplaatsen bij gekomen. De meeste van deze locaties zijn 3 tot 20 jaar vastgelegd. Een deel van de incubators hanteert eigen beleid in zaken als toekenning en duur van de huurcontracten; de gemeente heeft als streven dat elke incubator een maximum van 5 + 5 jaar huurperiode aanhoudt.

Rotterdam heeft zich tot doel gesteld meer panden betaalbaar beschikbaar te stellen voor de creatieve sector, met focus op beeldend kunstenaars, podiumkunstenaars, filmers, fotografen, ontwerpers en architecten. Men zoekt daarbij naar een huurniveau van €50 per m^2 per jaar kale huur. Doel is elk jaar het aanbod uit te breiden met 3.000 m^2 per jaar. Belangrijke aanbieder in Rotterdam is SKAR: Stichting Kunstaccommodatie Rotterdam. Deze stichting heeft 25 panden in beheer, in totaal zo'n 20.000 m^2.

In **Groningen** is de verwachting dat het huisvestingsaanbod de komende jaren zal afnemen door druk uit de woningmarkt. Met name tijdelijke, goedkope locaties zullen wegvallen: verwachting is dat er een tekort ontstaat van 5.000 – 15.000 m^2 de komende jaren. Er is nu zo'n 105.000 m^2 aan broedplaatsen in de stad. Daarom is een quickscan broedplaatsen-beleid in uitvoering om te verkennen of een broedplaatsenbeleid zinvol kan zijn.

In 2017 is in Utrecht geschat dat de acute ruimtebehoefte voor de creatieve sector in bedrijfsverzamelgebouwen circa 15.000 m^2 is in de komende 2 jaar. Ook de vraag naar atelierwoningen en zelfstandige units is daar substantieel. De stad is nu met andere gemeenten in de regio bezig te verkennen in hoeverre aandeel leegstaand erfgoed in deze vraag kan voorzien.

6 Conclusies

Uit het onderzoek trekken we op drie thema's de volgende conclusies.

6.1 *Conclusies over het functioneren van de sector in Arnhem*

De creatieve en culturele sector in Arnhem is succesvol, Arnhem wordt dan ook terecht tot de G9 gerekend. Het percentage banen in de sector is relatief hoog en de sector groeit ook harder dan gemiddeld in Nederland. Verder valt op dat de sector over de volle breedte sterk is in Arnhem; de keerzijde daarvan is dat er – ten opzichte van andere G9 steden - geen duidelijke specialisatie is binnen de sector.

De creatieve en culturele sector is veelzijdig en veelkleurig. De activiteiten van creatieven verschillen sterk en dat beïnvloedt direct hun huisvestingsvoorkeuren: van vrij algemeen (kantoorachtige functies) tot zeer specifiek (bijvoorbeeld bij beeldend kunstenaars). Daarnaast loopt het verdienvermogen binnen de sector sterk uiteen. Dat beïnvloedt de inkomsten van de sector en indirect hun mogelijkheden om huisvesting te financieren. Dit zorgt ervoor dat een deel wél en een deel géén marktconforme huren kan betalen.

6.2 *Conclusies over de huidige huisvesting van de sector*

Het merendeel van de creatieven huurt / gebruikt geen specifieke huisvesting voor hun onderneming. Zij werken vanuit huis of bij hun klanten, in koffietentjes of huren af en toe een flexplek.

De sector is geconcentreerd in het centrum en de gemengde wijken daaromheen in Arnhem-Noord. Arnhem-Zuid huisvest veel minder creatieven. Dat geldt zowel voor de aan huis gevestigde ondernemers als voor creatieven die huisvesting huren.

Een groot deel van de ondernemers heeft tijdelijke huisvesting. Het onderzoek laat zien dat dat een grote, ongewenste, onzekerheid oplevert voor veel creatieven. Een nuancering is daarbij wel op z'n plaats: tijdelijke huisvesting voorziet tegelijkertijd in een substantieel deel van de vraag, voor een vaak lagere prijs dan huisvesting met vaste of langjarige contracten. De sector kan dus niet zonder tijdelijke huisvesting.

Creatieven zijn over het algemeen tevreden over hun eigen huisvesting, maar toch is een groot deel van de ondernemers voornemens te verhuizen. Men wil daarbij groter en relatief goedkoper gehuisvest zijn. De vraag is of dat in alle gevallen realistisch is.

We zien wel dat de in verzamelpanden of broedplaatsen gevestigde creatieven vaker tevreden zijn en minder vaak willen verhuizen dan anderen. Voor ondernemers die aan huis zijn gevestigd of geen vaste werkplek hebben, is dat juist andersom. Een deel van de sector is dus ongewenst aan huis gehuisvest. Onder de creatieven met een verhuiswens, zijn verzamelpanden of broedplaatsen populair. De aantrekkingskracht van deze panden zit in de interactie met andere creatieven. Interactie creëert bovendien onderlinge begrip voor elkaars activiteiten en de mogelijke overlast die daarmee gepaard gaat. Dat is, naast het geringe verdienvermogen en de specifieke huisvestingswensen van een deel van de sector, ook de reden dat weinig creatieven gebruik maken van reguliere bedrijfshuisvesting d.w.z. huisvesting die niet specifiek op de creatieve en culturele sector is gericht. Al laat het onderzoek ook zien dat reguliere bedrijfshuisvesting qua prijs soms prima kan concurreren met specifiek voor de creatieve en culturele sector beschikbare huisvesting.

6.3 *Conclusies over de toekomstige huisvesting van de sector*

De vraag naar huisvesting voor de creatieve en culturele sector neemt toe in de nabije toekomst. Dat komt doordat een deel van de huidige ondernemers te klein of ongewenst thuis is gehuisvest. Een andere factor die meespeelt is de sterke groei die de sector doormaakt. Dit zorgt naar verwachting ook in de toekomst voor meer vraag naar huisvesting.

Tegelijkertijd staat door de populariteit van de stad het aanbod onder druk: er zijn minder (tijdelijk) leegstaande panden en de opbrengsten voor woningen of andere bedrijfsruimte liggen hoog. De komende jaren wordt daarom een afname van het huisvestingsaanbod voor de creatieve sector verwacht. Bovendien zijn er geen concrete plannen voor grote toevoegingen die dit kunnen opvangen.

Dit zorgt voor een mismatch tussen vraag naar en aanbod van huisvesting voor de creatieve en culturele sector in Arnhem. De mismatch komt tussen nu en 5 jaar naar verwachting uit op ongeveer 15.500 $m^{2.}$, De precieze omvang is afhankelijk van zowel kwalitatieve aspecten als prijs en type huisvesting en in hoeverre deze aansluiten op de behoefte. Daarnaast zijn er algemene onzekerheden als de ontwikkeling van de conjunctuur, sectorale ontwikkeling en de ontwikkeling van de vraag-aanbod verhoudingen elders. De geraamde omvang van de mismatch is daarom een indicatie. Wanneer specifieke behoeften van de sector als prijs en kwaliteit niet als maatstaf worden gehanteerd, biedt reguliere bedrijfshuisvesting ook mogelijkheden. Maar deze sluit in de meeste gevallen qua aard, ligging en prijsniveau niet aan op de behoefte van de sector.



BUREAUBUITEN
economie & omgeving









BIJLAGENRAPPORT

Onderzoek huisvesting creatieve en culturele sector Arnhem

BUREAUBUITEN
economie & omgeving



Bureau BUITEN
Economie en Omgeving

Achter Sint Pieter 160
NL-3512 HT Utrecht

info@bureaubuiten.nl
+31 (0)30 - 231 89 45

www.bureaubuiten.nl

Bijlagenrapport

Onderzoek huisvesting creatieve en culturele sector Arnhem

Auteur(s):
Bart Versteegh
Jaap Meijs
Wouter Maat

Projectnummer 1334

Aangeboden aan:
Gemeente Arnhem
2 juli 2019

Bijlage 1 Onderzoeks-verantwoording

1.1 *Methodiek vraagraming*

Huidige situatie

Vanuit enquête weten we:
- hoe de sector is gehuisvest (in bedrijfsverzamelgebouw, in eigen zelfstandige ruimte, etc)
- hoe veel werknemers de respondenten hebben
- hoe groot hun huidig ruimtegebruik is bij dit aantal werknemers
- zo weten we het ruimtegebruik per werknemer per sector; en in welk type huisvesting dat neer komt

Dit vertalen we naar de volledige populatie door:
- te bepalen hoe representatief de respons is voor de gehele populatie en naar aanleiding hiervan eventuele correcties te doen
- het ruimtegebruik per werknemer per sector vanuit de enquête door te trekken voor de gehele populatie

Nu hebben we een schatting van het huidige ruimtegebruik per subsector en per type huisvesting voor de gehele creatieve en culturele sector.

Toekomstige situatie

Vanuit de enquête weten we:
- Welk deel van de verschillende subsectoren wil verhuizen
- Hoe groot de ruimtebehoefte is en of deze toe- of afneemt
- Naar welk typen huisvesting zij willen verhuizen.

Dit vertalen we naar de hele populatie door:
- De totale ruimtebehoefte te laten toenemen met hetzelfde percentage (per sector) als bij de respondenten
- De verschuiving van het type huisvesting door te rekenen in de gehele populatie.

Nu hebben we een schatting van de totale ruimtebehoefte en waar die neer komt, in de toekomst, vanuit de huidige populatie ondernemers.

Tot slot kijken we naar de groei per sector:
- Uitgangspunt is dat de komende 5 jaar de sector zich jaarlijks ontwikkelt conform het jaarlijkse groeipercentage van de afgelopen 10 jaar
- Vanuit de voorgaande exercitie weten we de ruimtebehoefte per baan. Dit gebruiken we om de ruimtebehoefte over 5 jaar te bepalen.
- We brengen heir een correctie op aan voor de groei van het aantal ZZP'ers, die gemiddeld gezien iets vaker aan huis of niet in een vaste ruimte werken.

Hierbij hanteren we de volgende uitgangspunten:
- Dat het niet-verhuisbehoevende deel in de huidige huisvesting blijft
- Dat het verhuizende deel van de populatie ook ruimte achter ;aat. Per type huisvesting is daarom gekeken welk deel van de behoefte (o.b.v. de verhuiswensen in de enquête) *extra* vestigers zijn.

1.2 *Confrontatie met het aanbod*

Huidige situatie

Het aanbod is bepaald als volgt:
- Aangeleverde lijst van de gemeente met creatieve ruimten
- Aangeleverde lijst van Volkhuisvesting met creatieve ruimten

- Combinatie van de lijst
- Correctie op de lijst ivm dubbelingen
- Correctie op de lijst ivm voorkeurswoningen die in de lijst van Volkshuisvesting stonden
- Aanvulling van de lijst met BAG-gegevens t.b.v. de vloeroppervlakten

Bijlage 2: Enquête

1. In welke deelsector is uw onderneming actief?
[meerdere antwoorden mogelijk]
- Kunst en cultuur (bijvoorbeeld makers en producenten van podiumkunsten (muzikant, toneelregisseur of –acteur, kleinkunst, dans) kunstenaar (video-artist, schilder, beeldhouwer), galerieën en expositieruimten, e.d.);
- Media en entertainment (bijvoorbeeld radio- en tv, uitgeverij, fotografie, e.d.);
- Creatieve zakelijke dienstverlening (bijvoorbeeld mode-ontwerper, vormgever, (interieur)architect, communicatie-adviseur, e.d.)
- Anders, namelijk….*[invulveld]*

2. Waar in Arnhem is uw bedrijf gevestigd?
- Schaarsbergen, Burgemeesterswijk, Hoogkamp, St.Marten, Sonsbeek, Klarendal, Klingelbeek e.o., Heijenoord, Lombok
- Alteveer, Craneveld, Monnikenhuizen, Geitenkamp, Velperweg e.o.
- Presikhaaf
- Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek
- Malburgen, Eimersweide, 't Duifje
- Vredenburg, Kronenburg, Rijkerswoerd
- Elden, De Laar
- Elderveld, Schuytgraaf
- Weet ik niet, of mijn wijk / gebied staat hier niet bij. De vier cijfers van mijn postcode zijn … *[invulveld]*

3. Hoeveel mensen werken er bij uw onderneming, inclusief u zelf?
- ik ben zzp-er / freelancer en heb geen personeel in dienst
- 2-4
- 5-10
- 11-24
- 25-49
- 50 of meer

4. In welk jaar is uw onderneming opgericht (bij benadering)?
- … *[invulveld]*

5. Hoe is uw onderneming nu gehuisvest?
- Ik heb geen vaste werkruimte *->naar vraag 11*
- Ik werk thuis / heb een bedrijfsruimte aan huis *-> naar vraag 6, slaan vraag 9 over*
- Ik ben gevestigd in een bedrijfsverzamelgebouw of ateliergebouw met daarbinnen een eigen ruimte *-> naar 5.1*
- Ik ben gevestigd in een bedrijfsverzamelgebouw of ateliergebouw waarin ik gebruik maak van een werkplek in een met anderen gedeelde ruimte *-> naar 5.1*
- Ik heb een eigen, zelfstandige ruimte (eigen voordeur, dus niet in een verzamelpand) *-> naar vraag 6*
- Anders, namelijk … *[invulveld]* -> gaan naar vraag 6

5.1 Zijn er andere creatieve / culturele ondernemers en organisaties in uw gebouw gevestigd?
- Ja, voornamelijk ondernemers / organisaties uit de creatieve en culturele sector (i: zie de sectoren en beroepen uit vraag 1)
- Ja, een aantal ondernemers / organisaties uit deze sector, maar vooral uit andere sectoren.
- Nee

- Weet ik niet

6. Hoe groot is de ruimte waarin uw onderneming is gehuisvest ongeveer?
- Eén bureau of werkplek
- < 25 m^2
- 25-50 m^2
- 50-100 m^2
- 100-250 m^2
- > 250 m^2

7. Welke functies zijn er in het pand waarin uw onderneming gehuisvest is aanwezig?
[meerdere antwoorden mogelijk]
- Kantoor (bureauwerkplek(ken)
- Atelier
- Oefen- / repetitieruimte
- Opnamestudio
- Expositieruimte
- Productieruimte /werkplaats
- Opslagruimte
- Verkoopruimte
- Overleg- en/of ontmoetingsruimte
- Anders, namelijk…[invulveld]

8. Hoe zou u de locatie van het pand waar uw onderneming is gehuisvest typeren?
- Het pand staat in de binnenstad
- Het pand staat op een bedrijventerrein of kantorenpark
- Het pand staat in een gemengde stadswijk (wonen, werken, voorzieningen)
- Het pand staat in een woonwijk
- Het pand staat in het buitengebied (buiten de bebouwde kom)
- Het pand staat ergens anders, namelijk …*[invulveld]*

9. Wat zijn de huidige huisvestingslasten van uw onderneming ongeveer op deze locatie (inclusief gas, water, licht), per maand, voor uw totale ruimte?
- minder dan € 100
- Tussen € 100 en € 200
- Tussen € 201 en € 500
- Tussen € 501 en € 1.000
- Tussen € 1.000 en €1.500
- € 1.500 of meer
- Weet niet

10. In hoeverre bent u tevreden met de huisvesting van uw onderneming?
- Zeer tevreden -> *naar 11*
- Tevreden -> *naar 11*
- Ontevreden -> *naar 10.1*
- Zeer ontevreden -> *naar 10.1*

10.1 Waar bent u het meest ontevreden over
[maximaal 2 antwoorden mogelijk]
- Omvang
- Kwaliteit van het pand
- Faciliteiten in het pand
- Prijsniveau
- Medegebruikers
- Locatie
- Anders, namelijk…. *[invulveld]*

11. Hoe belangrijk vindt u het om (na)bij andere ondernemers in de creatieve en culturele sector gehuisvest te zijn?

- Zeer belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Onbelangrijk
- Zeer onbelangrijk

12. Heeft uw onderneming de wens of het voornemen om te verhuizen?

- Ja, binnen nu en twee jaar *-> naar vraag 13*
- Ja, over twee tot vijf jaar *-> naar vraag 13*
- Nee *-> naar vraag 12.1*

12.1 Wat is de belangrijkste reden dat u in uw huidige pand gevestigd wil blijven?

- … *[invulveld] -> naar vraag 21*

13. Waar zou uw onderneming heen willen verhuizen?
[meerdere antwoorden mogelijk]

- Binnen de stad Arnhem
- In de regio Arnhem-Nijmegen
- Buiten de regio Arnhem-Nijmegen, namelijk…. *[invulveld] -> naar vraag 13.1*

13.1 U heeft aangegeven te willen verhuizen, (onder andere) buiten de regio Arnhem-Nijmegen. Wat is daar de reden achter?

- persoonlijke motieven (bv. familie, vrienden, partner e.d.)
- zakelijke motieven (zoals bv. aanwezigheid netwerk / toeleveranciers / afnemers / partners co-creatie, vestigingsklimaat, faciliteiten, nevenactiviteiten e.d.)
- combinatie van beiden
- ik houd alle opties open
- anders, nl. …. *[invulveld]*

14. Wat is de belangrijkste reden dat uw onderneming wil verhuizen?
[maximaal 2 antwoorden mogelijk]

- Ruimtegebrek of - overschot
- Kwaliteit van pand
- Faciliteiten in het pand
- Prijsniveau
- Ik wil dichter bij collega ondernemers zitten
- Locatie
- Noodgedwongen, mijn huurcontract loopt af
- Anders, namelijk…. *[invulveld]*

15. Wat voor type huisvesting zoekt uw onderneming?

- Vergelijkbaar met mijn huidige situatie
- Een bedrijfsruimte aan huis
- Een bedrijfsverzamelgebouw, ateliergebouw of broedplaats waarin ik een eigen ruimte kan huren
- Een bedrijfsverzamelgebouw, ateliergebouw of broedplaats waarin ik gebruik maak van een werkplek in een met anderen gedeelde ruimte (i: onder broedplaats verstaan we een verzamelgebouw voor de creatieve en culturele sector)
- Een eigen, zelfstandige ruimte (met een eigen voordeur, dus niet in een verzamelpand)
- Anders, namelijk… *[invulveld]*]

16. Hoe groot moet de ruimte ongeveer zijn waar uw onderneming naar toe wilt verhuizen?

- Hetzelfde als mijn huidige situatie
- Één bureau of werkplek
- < 25 m^2
- 25-50 m^2
- 50-100 m^2
- 100-250 m^2
- > 250 m^2

17. Welke functie(s) moet(en) er in uw toekomstige huisvesting aanwezig zijn?

[meerdere antwoorden mogelijk]

- Dezelfde functies als in mijn huidige situatie
- Kantoor (bureauwerkplek(ken)
- Atelier
- Oefen- / repetitieruimte
- Opnamestudio
- Expositieruimte
- Productieruimte / werkplaats
- Opslagruimte
- Verkoopruimte
- Overleg- en / of ontmoetingsruimte
- Anders, namelijk…*[invulveld]*

18. Op wat voor locatie wilt u in de toekomst met uw onderneming gehuisvest zijn?

- Op eenzelfde type locatie als mijn huidige huisvesting
- In de binnenstad
- Op een bedrijventerrein of kantorenpark
- In een gemengde stadswijk (wonen, werken, voorzieningen)
- In een woonwijk
- In het buitengebied
- Anders, namelijk…. *[invulveld]*

19. Wat bent u bereid voor uw toekomstige ondernemingshuisvesting te betalen?

- Hetzelfde bedrag als voor mijn huidige huisvesting
- minder dan € 100
- Tussen € 100 en € 200
- Tussen € 201 en € 500
- Tussen € 500 of €1000
- Tussen € 1.000 en €1.500
- € 1.500 of meer
- Weet niet

20. Wat vindt u nog meer belangrijk aan uw toekomstige huisvesting?
[meerdere antwoorden mogelijk]

- Dat ik dichtbij andere ondernemers in mijn sector gevestigd ben
- Dichtbij goed Openbaar Vervoer
- Dichtbij mijn klantenkring/ netwerk
- Goede autobereikbaarheid
- Dichtbij horeca (lunch-, koffie-, eetgelegenheden)
- De uitstraling van het pand
- Anders, namelijk…. *[invulveld]*

21. Heeft u nog opmerkingen die u kwijt wilt, over de enquête of als aanvullingen op uw antwoorden?

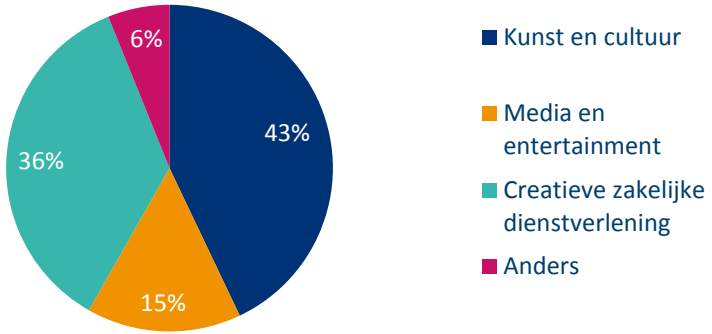
- … *[invulveld]*

22. Heeft u interesse in het eindrapport? Vult u dan a.u.b. uw e-mailadres in.

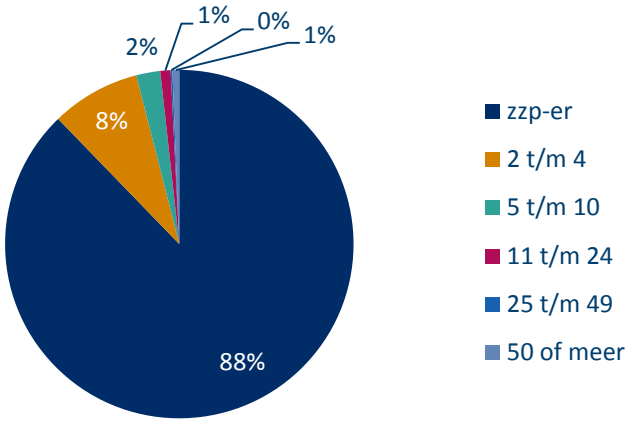
- … *[invulveld]*

Bijlage 3: Uitslag enquête

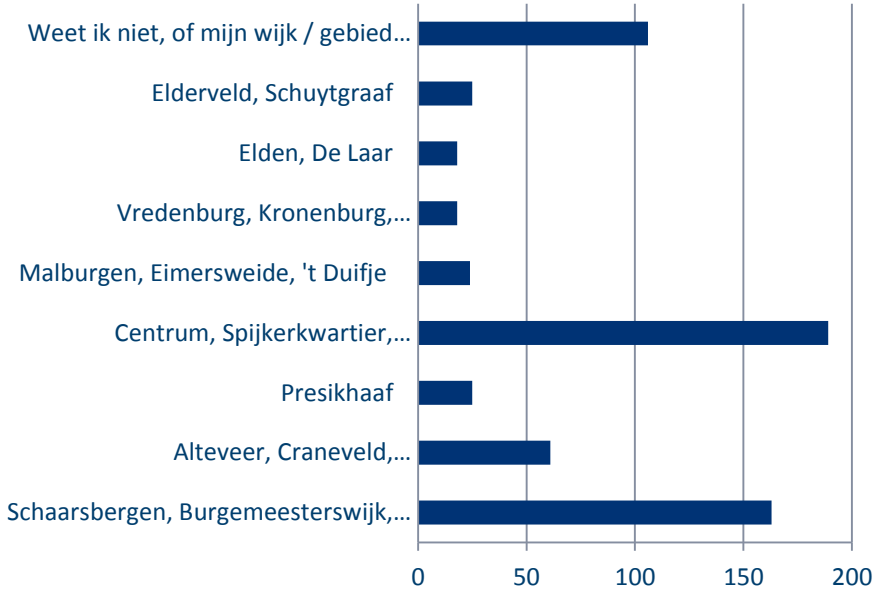
In welke deelsector is uw onderneming actief?



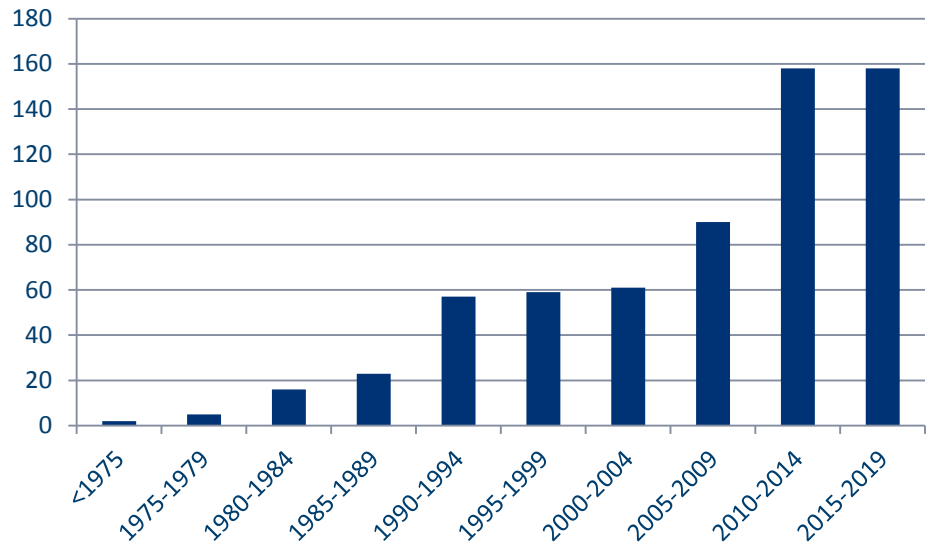
Hoeveel mensen werken er bij uw onderneming, inclusief u zelf?



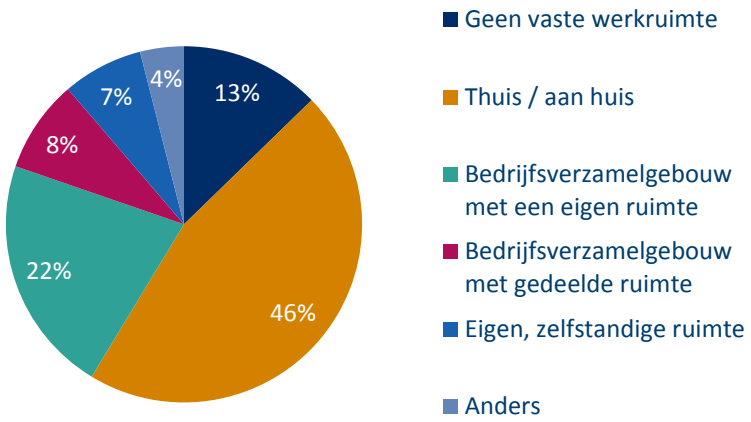
Waar in Arnhem is uw bedrijf gevestigd?



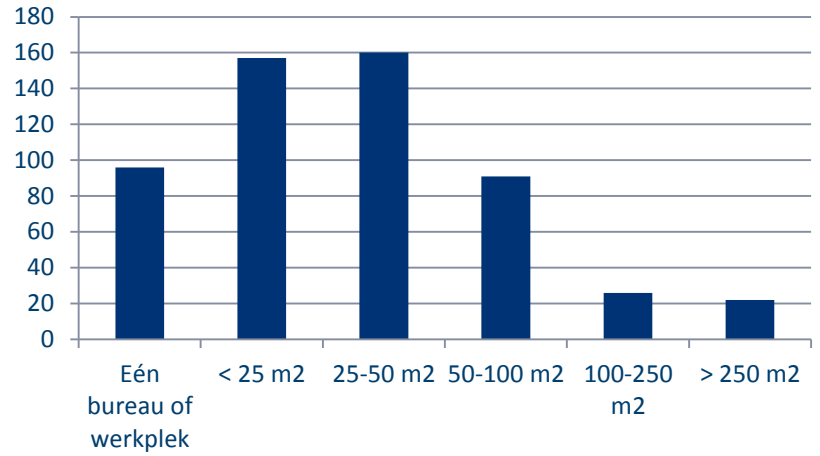
In welk jaar is uw onderneming opgericht (bij benadering)?



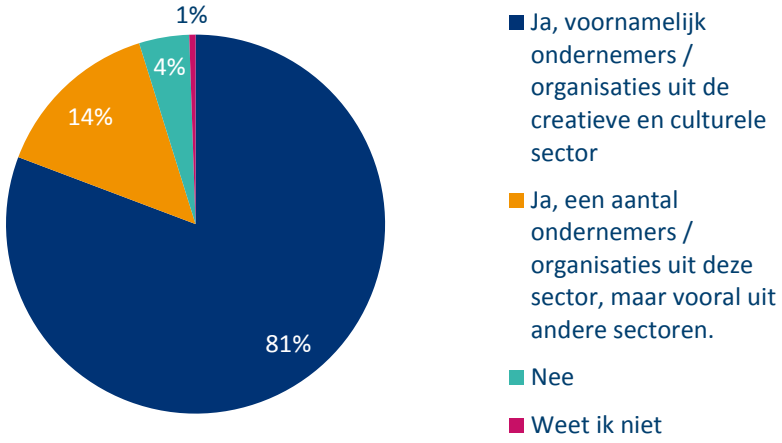
Hoe is uw onderneming nu gehuisvest?



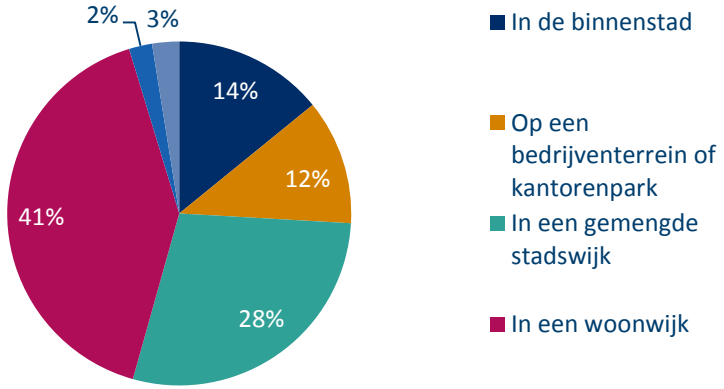
Hoe groot is de ruimte waarin uw onderneming is gehuisvest ongeveer?



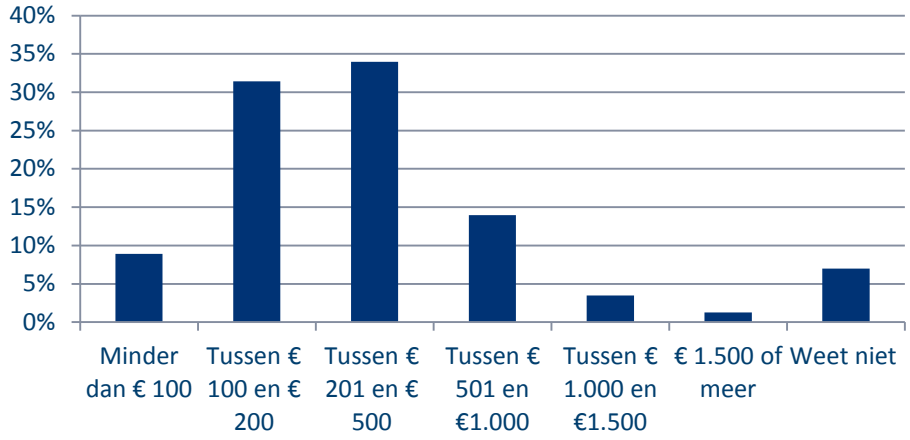
Zijn er andere creatieve / culturele ondernemers en organisaties in uw gebouw gevestigd?



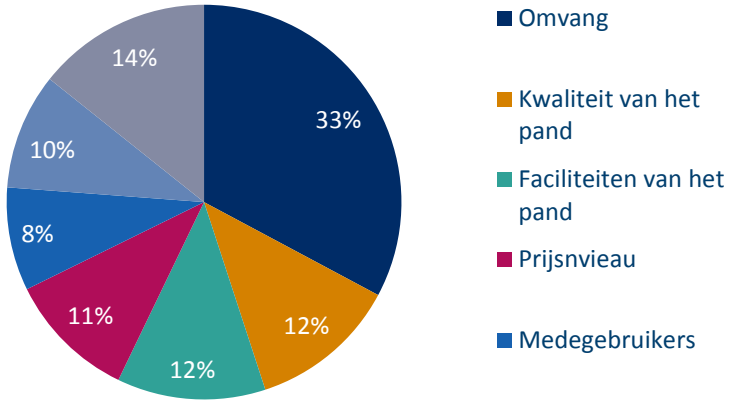
Hoe zou u de locatie van het pand waar uw onderneming is gehuisvest typeren? (waar gehuisvest)



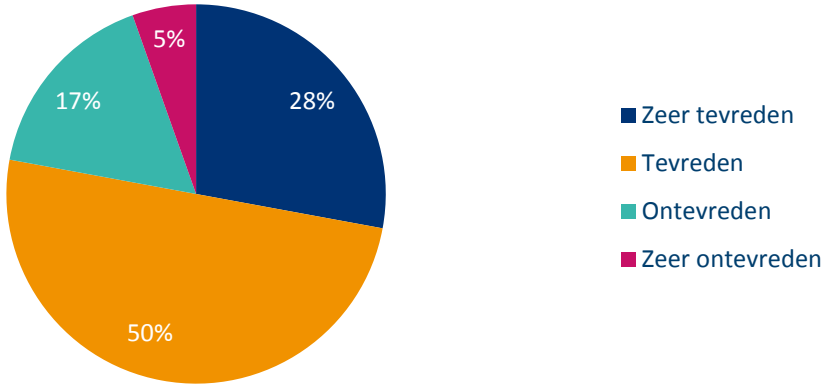
Wat zijn de huidige huisvestingslasten van uw onderneming ongeveer op deze locatie (inclusief gas, water, licht), per maand, voor uw totale ruimte?



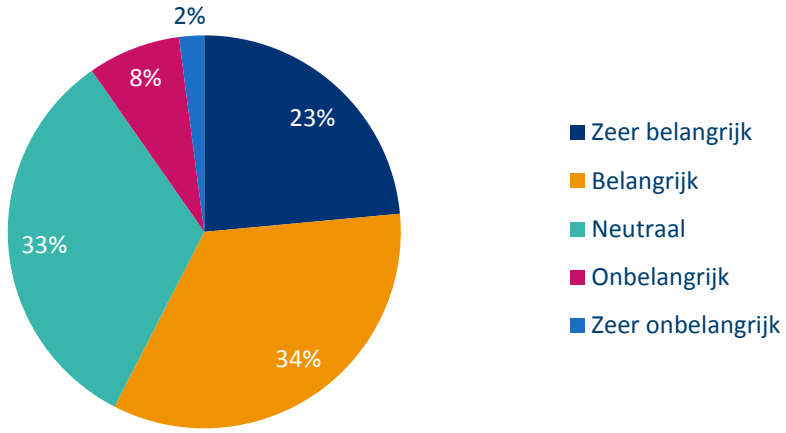
Waar bent u het meest ontevreden over



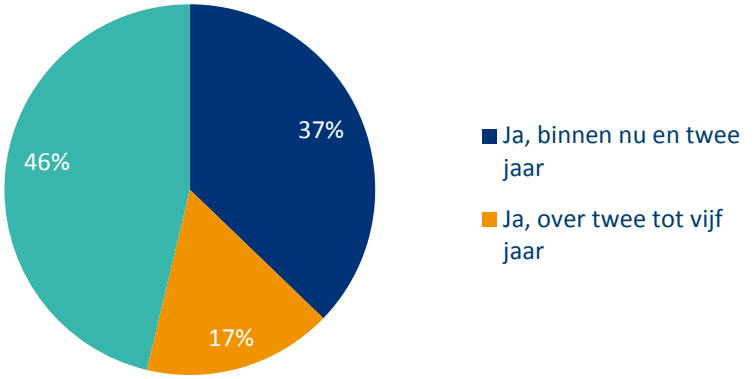
In hoeverre bent u tevreden met de huisvesting van uw onderneming?



Hoe belangrijk vindt u het om (na)bij andere ondernemers in de creatieve en culturele sector gehuisvest te zijn?



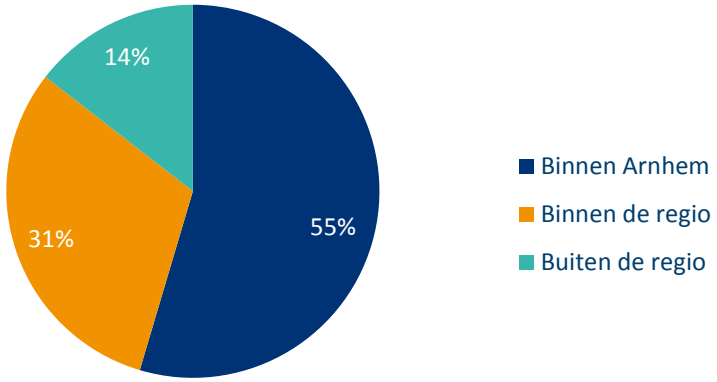
Heeft uw onderneming de wens of het voornemen om te verhuizen?



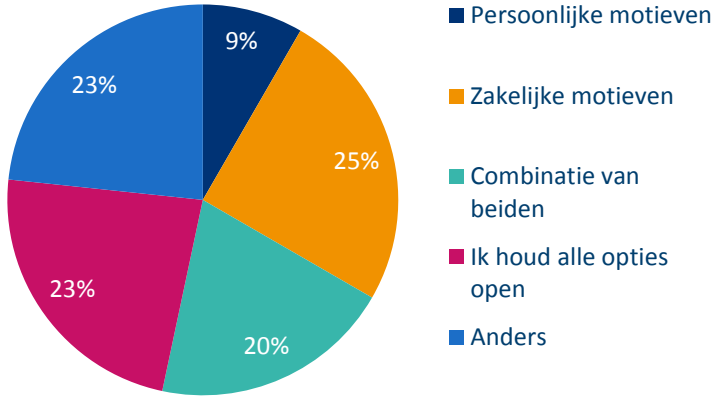
Wat is de belangrijkste reden dat u in uw huidige pand gevestigd wil blijven?

Kosten (op enkele uitzonderingen na)

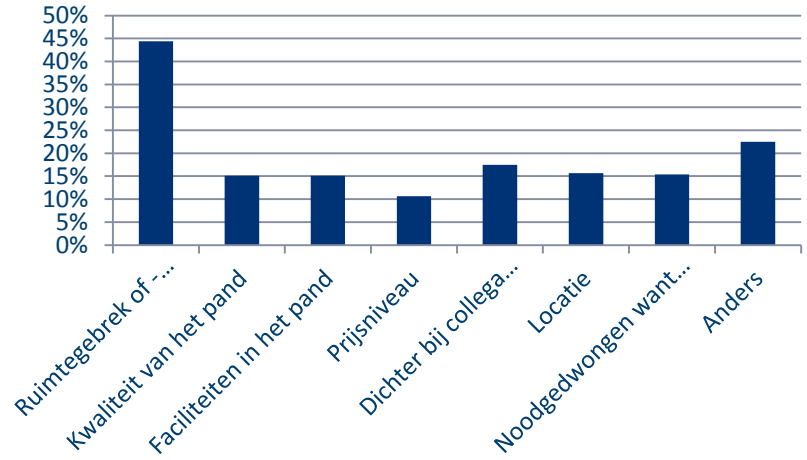
Waar zou uw onderneming heen willen verhuizen?



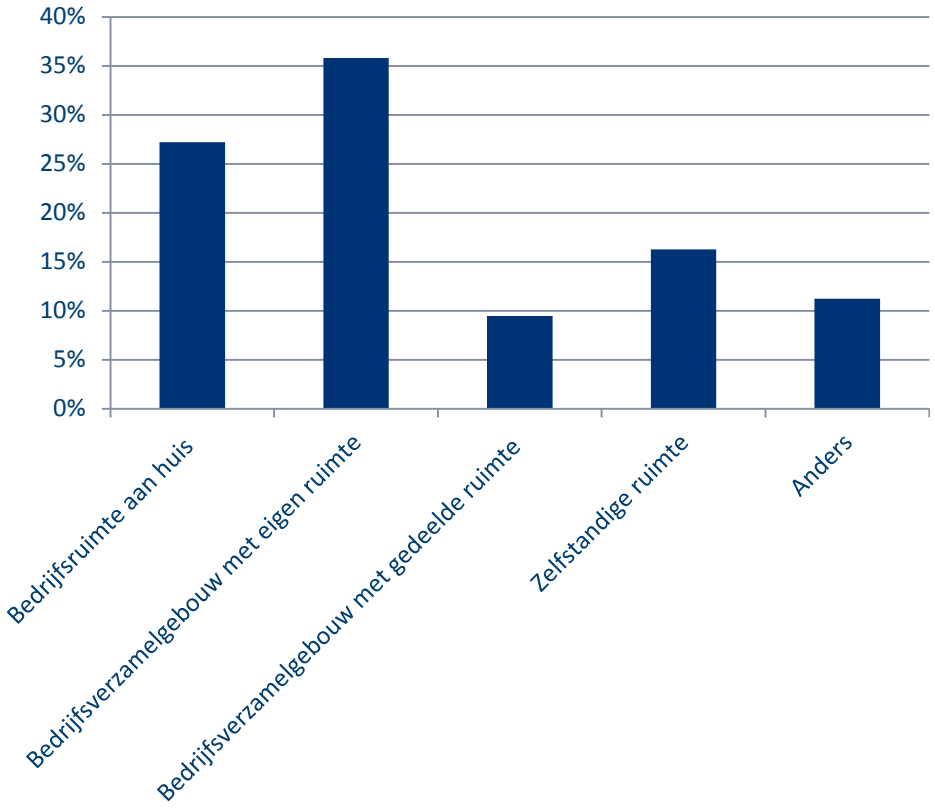
U heeft aangegeven te willen verhuizen, (onder andere) buiten de regio Arnhem-Nijmegen. Wat is daar de reden achter?



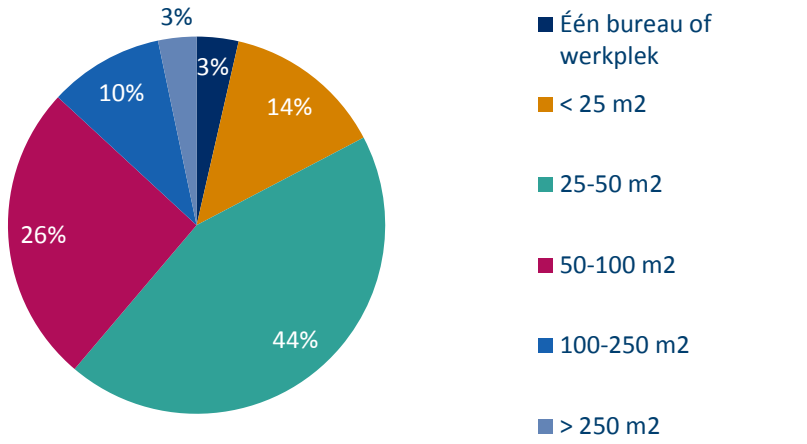
Wat is de belangrijkste reden dat uw onderneming wil verhuizen?



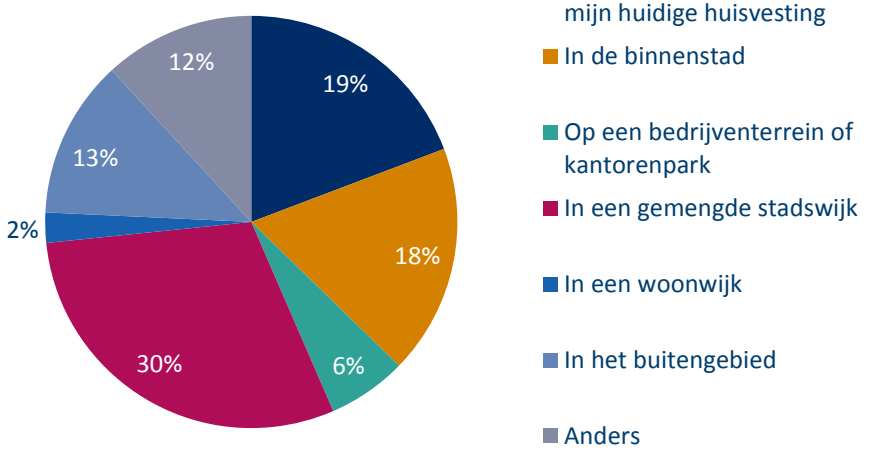
Wat voor type huisvesting zoekt uw onderneming?



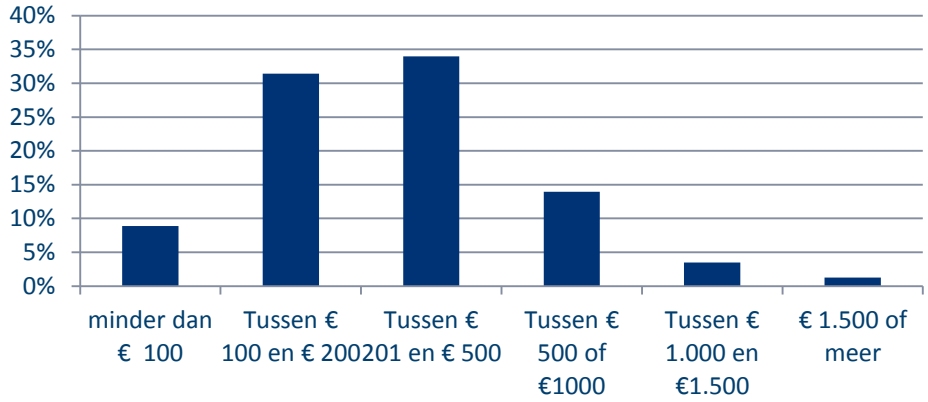
Hoe groot moet de ruimte ongeveer zijn waar uw onderneming naar toe wilt verhuizen?



Op wat voor locatie wilt u in de toekomst met uw onderneming gehuisvest zijn?



Wat bent u bereid voor uw toekomstige ondernemingshuisvesting te betalen?



Bijlage 4: Bronvermelding

- Amsterdam Economic Board (2014). Clusterstrategie Creatieve Industrie 2014-2020
- Bureau BUITEN (2017). Een bloeiende creatieve industrie in een levendige stad: De meerwaarde van creativiteit in gebiedsontwikkelingen in Utrecht
- Erasmus University Rotterdam (2018). Inspiratie voor innovatie: Eindrapport van het CICI-onderzoeksproject
- iMMovator (2017). Monitor creatieve industrie 2016
- Raad voor Cultuur (2018). 'Ontwerp voor de toekomst. Pleidooi voor creatieve reflectie op maatschappelijke vraagstukken'
- Gemeente Arnhem (2016). Arnhem Stroomt door: Tussenevaluatie cultuurbeleid 2012-2016
- Gemeente Arnhem (2017). Trendrapportage economie.
- Gemeente Amsterdam (2016). Revised Studio and Creative Incubator Policy for Amsterdam 2015 – 2018
- SKAR (2017). Beleidsplan en vastgoedstrategie 2017-2023
- Kenniscentrum Creating 010 (2018). Rotterdam Monitor Creatieve Industrie 2018

Bijlage 5: Respondenten

Interviews

- Bart Huydts - Art Business Centre Artez
- Paul de Bruin - Coehoorn Centraal
- Hans van der Doe - DK Makelaars
- Kevin Rijke - IPKW
- Arno de Blank, Pim Coenen - SLAK
- Annette de Bie - Volkshuisvesting

Deelnemers panelgesprek 20 maart

- Rob Voerman
- Arno Geesink
- Rick Tegelaar
- Louise te Poele
- Anneke van der Eerden
- Brieke Drost
- Jeroen Glas
- Marie Reintjes
- Caroline Evers
- Sebastiaan Kramer

Deelnemers panelgesprek 21 maart

- Annelou van Griensven
- Mirka Farabegoli
- Gijs verhoofstad
- Ide André
- Erik Stehmann
- Heleen van der Meer
- Julius Thissen
- Robert Velthorst
- Tom Kortbeek
- Mirka Farabegoli
- Gijs verhoofstad
- Ide André
- Klaas Kuiken
- René Tijssen

Bijlage 6: Aanbod

Adres	Opp. m^2	Eigenaar	Verhuurder / Verhuur via	Hoofdcategorie
Akkerwindestraat 1	7.672	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Akkerwindestraat 1 tot 25	240	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Badhuisstraat 17	192	Volkshuisvesting	SLAK	verzamelgebouwen
Beekstraat 98	690	Hulshof	SLAK	verzamelgebouwen
Bergstraat 33	505	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Broerenstraat 53	3.271	Gemeente Arnhem	SLAK	zelfstandige ruimten
Bruningweg 21	496	Flexas	Makelaar	verzamelgebouwen
Coehoornstraat 15	393	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Coehoornstraat 17	1.518	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Coehoornstraat 19	85	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Coehoornstraat 33	117	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Coehoornstraat 35	242	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Coehoornstraat 60	760	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Dijkstraat 39	35	ANWS	SLAK	verzamelgebouwen
Dijkstraat 40	50	ANWS	SLAK	verzamelgebouwen
Dijkstraat 97	55	ANWS	SLAK	verzamelgebouwen
Dr. Schaepmanlaan 1	38	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Dr. Schaepmanlaan 13	38	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Dr. Schaepmanlaan 15	35	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Dr. Schaepmanlaan 5	35	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Driekoningenstraat 16	336	Berendsen v Gemert	SLAK	verzamelgebouwen
Druckerstraat 15	57	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Druckerstraat 19	57	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Druckerstraat 21	57	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Druckerstraat 29	57	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Druckerstraat 35	57	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Ds. Bechtlaan 1	1.172	Gemeente Arnhem	SLAK	verzamelgebouwen
Geitenkamp 16	197	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Geitenkamp 16	57	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Geitenkamp 62	166	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Geitenkamp 62	166	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Heijenoordseweg 9	4.861	Klimmendaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Het Nieuwe Land 8	398	De Eigen Zaak	Makelaar	verzamelgebouwen
Ijsselburcht 3	271	Color Business Center	Makelaar	verzamelgebouwen
Jansbuitensingel 7	553	We haveany space	Makelaar	verzamelgebouwen
Julianalaan 17	104	Gemeente Arnhem	SLAK	zelfstandige ruimten
Kastanjelaan 31	321	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Klarendalseweg 109	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 114	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 119	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 123	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 137	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten

Adres	Opp. m²	Eigenaar	Verhuurder / Verhuur via	Hoofdcategorie
Klarendalseweg 151	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 180	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 32	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 362	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 363	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 371	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 376	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 378	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 381	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 394	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 401	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 440	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 442	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarendalseweg 75	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Klarestraat 27	31	Hulshof	SLAK	zelfstandige ruimten
Kloosterstraat 1	142	Mimi Studio's	Makelaar	verzamelgebouwen
Koningstraat 12	601	VastNed	SLAK	verzamelgebouwen
Koningsweg 19	417	Gemeente Arnhem	SLAK	zelfstandige ruimten
Koolstraat 21	47	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Langstraat 20	490	Gemeente Arnhem / Showroom Arnhem	Showroom Arnhem	overige ruimten
Lombardstraat 35	129	Vebe van Steijn	SLAK	verzamelgebouwen
Marten van Rossemstraat 42	70	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Mauritsstraat 13	53	Volkshuisvesting	SLAK	zelfstandige ruimten
Meander 251	381	Color Business	Makelaar	verzamelgebouwen
		Center		
Muntsteeg 11	50	Gemeente Arnhem	SLAK	zelfstandige ruimten
Nieuwe Kade 10	115	Volkshuisvesting	SLAK	zelfstandige ruimten
Nieuwe Kade 10	79	Volkshuisvesting	SLAK	zelfstandige ruimten
Nieuwe Plein 1	2.870	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Nieuwe Plein 3	613	Gemeente Arnhem	Coehoorn Centraal	verzamelgebouwen
Nijhoffstraat 85	55	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Oost-Peterstraat 23	1.064	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Oude Huissenseweg 4	187	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Oude Kraan 20	407	Steijgerwalt Oosterbeek en Didam	BOKA - broedplaats oude kraan	verzamelgebouwen
Oude Kraan 72	3.431	CODUM Arnhem B.V.	BOKA - broedplaats oude kraan	verzamelgebouwen
Oude Oeverstraat 120	817	HSA B.V. Amsterdam	Makelaar	verzamelgebouwen
Paulstraat 104	63	Volkshuisvesting	SLAK	verzamelgebouwen
Rietgrachtstraat 115	116	Volkshuisvesting	SLAK	zelfstandige ruimten
Rosendaalsestraat 68	138	Nieuwenhuis	SLAK	zelfstandige ruimten
Scheldestraat 24	905	Portaal	SLAK	verzamelgebouwen
Sonsbeeksingel 147	624	Volkshuisvesting	Arnhems Modeincubator	verzamelgebouwen
Sonsbeeksingel 151	30	Volkshuisvesting	SLAK	verzamelgebouwen
Sonsbeeksingel 162	100	Volkshuisvesting	SLAK	zelfstandige ruimten
Sperwerstraat 97	1.033	Gemeente Arnhem	SLAK	overige ruimten

Adres	Opp. m^2	Eigenaar	Verhuurder / Verhuur via	Hoofdcategorie
Spijkerstraat 11	29	SLAK	SLAK	zelfstandige ruimten
Spijkerstraat 13	61	SLAK	SLAK	overige ruimten
Spijkerstraat 15	38	SLAK	SLAK	overige ruimten
Spijkerstraat 17	46	SLAK	SLAK	overige ruimten
Spijkerstraat 19	70	SLAK	SLAK	overige ruimten
St. Janskerkstraat 86	729	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Statenlaan 8	3.278	Schipper Bosch	De Kleine Campus	verzamelgebouwen
Theaterplein 1	75	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Tiendweg 40	77	Volkshuisvesting	SLAK	zelfstandige ruimten
Transformatorplein 12	66	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 14	52	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 16	52	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 18	52	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 20	52	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 22	31	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 30	53	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 32	48	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 4	27	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Transformatorplein 6	26	Volkshuisvesting	Volkshuisvesting	overige ruimten
Utrechtsestraat 49	272	Volkshuisvesting	SLAK	verzamelgebouwen
Utrechtseweg 310	7.908	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Utrechtseweg 310	1.981	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Utrechtseweg 310	1.059	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Utrechtseweg 310	546	SLAK	SLAK	verzamelgebouwen
Van Oldenbarneveldt-straat 90	4.455	Volkshuisvesting	De Transformatie	verzamelgebouwen
Venlosingel 90	125	Portaal	SLAK	zelfstandige ruimten
Vijverlaan 100	50	Volkshuisvesting	SLAK	verzamelgebouwen
Vossenstraat 6	1.000	Rozet	Makelaar	verzamelgebouwen
Wassenaarweg 40	323	Zuidpoort	Makelaar	verzamelgebouwen
Weerdjesstraat 8	318	Portaal	SLAK	verzamelgebouwen
West Peterstraat 9	167	Volkshuisvesting	SLAK	zelfstandige ruimten
Westervoortsedijk 73-HE	1.161	IPKW	IPKW	verzamelgebouwen
Willemsplein 4	307	We have any space	Makelaar	verzamelgebouwen
Zijpendaalseweg 8	122	Topmeet	Makelaar	verzamelgebouwen

Kanttekeningen bij het aanbodoverzicht

- Een belangrijke kanttekening voor de genoemde aanbodcijfers heeft te maken met het ‘grijze gebied’ van het aanbod. Daarbij gaat om bedrijfshuisvesting waarvan in principe elke onderneming gebruik kan maken: commerciële kantoren en bedrijfspanden. Dit aanbod is deels meegenomen in de cijfers op basis van kort internetonderzoek naar het type panden, locatie, prijs en huidige gebruikers. Of en in welke mate de panden terecht zijn opgenomen in het aanbod, is daarbij per definitie discutabel. Dat komt door de afbakening van de onderzoeksvraag, maar ook door de pluriformiteit van de creatieve en culturele sector in vergelijking tot andere economische sectoren. Voor dat laatste geldt dat er, ook vanuit de enquête, geen algemene stelregel is op te stellen voor in hoeverre creatieven gebruik (kunnen / willen) maken van dit type huisvesting. Bovendien kunnen factoren die meespelen in de toekomst veranderen: bijvoorbeeld door prijsveranderingen op de vastgoedmarkt, of verandering van inkomsten van creatieven.
- De in het onderzoek gehanteerde definitie van de creatieve en culturele sector sluit mogelijk niet volledig aan bij de door aanbieders

gehanteerde definitie. Zo wordt mogelijk een deel van het aanbod van Volkshuisvesting in het modekwartier gevuld door bedrijven in de detailhandel; die buiten de in het onderzoek gehanteerde definitie vallen.

- Uit de panelgesprekken blijkt dat een deel van de creatieven gebruik maakt van tijdelijke huisvesting in het kader van leegstandsbeheer, dat wordt aangeboden door commerciële partijen zoals AD Hoc. Vanwege deze tijdelijkheid, de veelheid van aanbieders en gebruikers ervan, zijn dit type panden niet meegenomen in het aanbodoverzicht.
- De gegevens over vloeroppervlakken van de panden zijn voor een deel afkomstig uit de aan de onderzoekers aangeleverde informatie van de gemeente Arnhem en Volkshuisvesting. Voor een deel is dit bestand aangevuld met gegevens uit de basisadministratie gebouwen van de gemeente Arnhem (BAG). De BAG bevat gegevens over de totale oppervlakte van het pand (BVO); terwijl in de praktijk door ondernemers (en dus ook voor creatieven), het verhuurbaar vloeroppervlak (VVO) wordt gebruikt. Afwijkingen hiertussen worden gemiddeld gezien geschat op 15% (waarbij VVO < BVO).

Bijlage 7: Definitie culturele en creatieve sector gemeente Arnhem

Voor dit onderzoek is de onderstaande definitie van de creatieve en culturele sector gehanteerd. Basis hiervoor is de TNO-definitie van de creatieve industrie (zie o.a. CBS 2011 - Onderzoeksrapportage creatieve industrie), waar in overleg met de gemeente Arnhem enkele SBI-codes uit zijn gelaten. Deze zijn doorgehaald in onderstaand overzicht.

- Kunsten en cultureel erfgoed:
  - Beoefening van podiumkunst (SBI 90011)
  - Podiumkunsten – producenten van podiumkunst (SBI 90012)
  - Scheppende kunsten – schrijven en overige scheppende kunst (SBI 9003)
  - Kunstgalerieën en –expositieruimten (SBI 91022)
  - Overige kunst en erfgoed:
    - ~~Informatieverstrekking op het gebied van toerisme (SBI 7990)~~
    - Dienstverlening voor uitvoerende kunst (SBI 9002)
    - ~~Steunfondsen (niet op het gebied van welzijnszorg (SBI 94993)~~
    - ~~Vriendenkringen op het gebied van cultuur, fanclubs (SBI 94994)~~
- Media en entertainmentindustrie:
  - Radio en televisie:
    - Productie van televisieprogramma's (SBI 59112)
    - Facilitaire diensten voor film, tv (SBI 5912)
    - Radio-omroepen (SBI 6010)
    - Televisie-omroepen (SBI 6020)
  - Persmedia:
    - ~~Uitgeverijen van kranten (SBI 5813)~~
    - ~~Uitgeverijen van tijdschriften (SBI 5814)~~
    - ~~Persagentschappen (SBI 6321)~~
    - ~~Overige dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie n.e.g. (SBI 6329)~~
    - Fotografie (SBI 74201)
  - Film:
    - Productie van films (geen televisiefilms) (SBI 59111)
    - Distributie van films en televisieproducties (SBI 5913)
  - Muziekindustrie:
    - Maken en uitgeven van geluidsopnamen (SBI 5920)
  - Boekenindustrie:
    - Uitgeverijen van boeken (SBI 5811)
  - Overige uitgeverijen:
    - ~~Overige uitgeverijen (niet van software) (SBI 5819)~~
    - ~~Uitgeverijen van computerspellen (SBI 5821)~~
    - ~~Overige uitgeverijen van software (SBI 5829)~~
  - Creatieve zakelijke dienstverlening:
    - Vormgeving en ontwerp
    - Architecten (geen interieurarchitecten) (SBI 71111)
    - Interieurarchitecten (SBI 71112)
    - Communicatie- en grafisch ontwerp (SBI 74101)
    - Industrieel en productontwerp (SBI 74102)
    - Interieur- en ruimtelijk ontwerp (SBI 74103)
  - Communiceren en informatie:
    - Public relationsbureaus (SBI 7021)
    - Reclamebureaus (SBI 7311)
    - Handel in advertentieruimte en -tijd (SBI 7312)
- ~~Organiseren van congressen en beurzen (SBI 8230)~~

Bijlage 8: instrumentarium

Publiekrechtelijk instrumentarium	Sturen op[1]				Voorbeelden van mogelijkheden
	M	B	€	D	
Sectoraal beleid creatieve industrie, cultuur en economie	X	X	X	X	Benoemen van kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen en een samenhangend pakket aan instrumenten die richtingen geven aan en transparantie bieden over het handelen van de gemeente ten aanzien van de culturele en creatieve sector. O.a. ten aanzien van creativiteit in gebiedsontwikkeling. Een voorbeeld van sectoraal beleid op het gebied van de creatieve industrie is het Atelier- en broedplaatsenbeleid van de gemeente Amsterdam.
Structuurvisie/ omgevingsvisie*	X	X			Benoemen van het belang van de creatieve industrie voor de stad en de kwalitatieve en kwantitatieve opgave als kader voor het bestemmingsplan dan wel het omgevingsplan. Het verdient de aanbeveling om voor (belangrijke) gebiedsontwikkelingen tevens gebiedsspecifieke opgaven en doelstellingen te formuleren. Immers, wanneer een bestemmingswijziging nodig is voor een ontwikkeling biedt de structuurvisie/de omgevingsvisie het afwegingskader.
Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE)	X	X			In een SPvE kunnen de realisatie van ruimte voor en meerwaarden van de creatieve industrie als basis dienen voor de programmatische uitgangspunten, ruimtelijke uitgangspunten en omgevingsaspecten van een gebiedsontwikkeling.
Bestemmingsplan / omgevingsplan**		X	X		• Ruime versus gedetailleerde bestemmingsregels: – Ruime regels bieden mogelijkheden voor het realiseren van een optimale combinatie van functies en activiteiten en voor een sluitende businesscase door het combineren van meer en minder rendabele functies. Bijv. het combineren van creatieve bedrijvigheid, horeca, detailhandel en maatschappelijke functies zoals een bibliotheek in een bestemming “Gemengd”. Bijv. Klokgebouw Eindhoven. – Wat willen we niet, in plaats van wat willen we wel: Door bepaalde functies uit te sluiten of te maximaliseren kunnen respectievelijk ongewenste functies worden voorkomen of de balans tussen functies worden bewaakt. Bijv. Havenkwartier Deventer en Volkshotel Amsterdam. – Ook een combinatie is mogelijk: aangeven wat gewenste functies zijn, wat ongewenste functies zijn en het bestuur op basis van criteria laten besluiten welke functies in het “grijze gebied” zijn toegestaan. – Het vastleggen van een bestemming “maatschappelijke doeleinden” voor voorzieningen in aansluiting bij de te realiseren maatschappelijke meerwaarden (die van belang worden geacht en

[1] M= Meerwaarden, B= beschikbaarheid, = betaalbaarheid, D = Doorstroming

					zijn vastgelegd in de omgevingsvisie) of het koppelen van een bestemming “bedrijven” aan een specifieke bedrijfstak van de creatieve industrie borgt deze functie en de bijbehorende grondwaarde voor de toekomst. • Een minimum pakket aan randvoorwaarden (bijv. ten aanzien van parkeren of milieubelasting), passend bij de gewenste maatschappelijke meerwaarden van de creatieve industrie, zorgt voor maximale ontwikkelruimte om deze meerwaarden te realiseren tegen minimale investeringskosten. • Bieden van experimenteerruimte door tijdelijke functies mogelijk te maken.

Privaatrechtelijk instrumentarium	Sturen op				Toelichting mogelijkheden
	M	B	€	D	
Anterieure (exploitatie)overeenkomst					Op basis van een exploitatieovereenkomst kunnen afspraken worden vastgelegd die verder reiken dan de mogelijkheden in het exploitatieplan. Zo heeft de gemeente Utrecht afspraken vastgelegd over betere energieprestaties dan volgens het bouwbesluit noodzakelijk. Eenzelfde aanpak kan gehanteerd worden voor de realisatie van maatschappelijke meerwaarden van de creatieve industrie. Ondanks de hoge mate van contractvrijheid, is enige terughoudendheid echter raadzaam. Volgens de heersende opinie dient de gemeente zich te beperken tot de publiekrechtelijke bevoegdheden. Indien zij afspraken wil maken die boven publiekrechtelijke bevoegdheden uitstijgen kan geconcludeerd worden dat sprake is van een overheidsopdracht die aanbesteed moet worden.
Aanbesteding	X	X	X		• Aanbestedingscriteria die sturen op de realisatie van maatschappelijke waarden en de betrokkenheid en integratie van bestaande initiatieven i.p.v. op maximale financiële waarde (bijv. een vaste prijs). • Creëren gelijk speelveld voor lokale / kleine initiatieven dmv aanpassen schaalgrootte + randvoorwaarden. • Mogelijkheden verkennen voor “right to bid” (voorbeeld Locality Act in Engeland) om bij verkoop voorrang te kunnen geven aan voor een buurtorganisatie bij verkoop van maatschappelijk vastgoed.
Concessie, bouwclaim, joint venture	X	X	X	X	• Verankeren van de meerwaarden van de creatieve industrie in een sterke gemeenschappelijke visie op het DNA van het gebied als basis voor de gebiedsontwikkeling en samenwerking. • verschillende vormen van PPS bieden in meerdere of mindere mate invloed: in het concessiemodel via het programma van eisen aan de voorkant van het project, in de bouwclaim tevens via invloed op de planvorming en in een joint venture via gezamenlijke planvorming en realisatie.
(Strategisch) grondbeleid	X	X	X		• Aankopen van grond en gebouwen op strategische locaties in de stad/ toekomstige gebiedsontwikkelingen zorgen naast publiekrechtelijke ook voor privaatrechtelijke sturingsmogelijkheden. • Het meewegen van maatschappelijke meerwaarden in de businesscases en grondexploitatie (bijv. doormiddel van een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) kan zorgen voor meer permanente en meer betaalbare huisvesting.
Aanwending gemeentelijk vastgoed	X	X	X	X	• Kostendekkende en / of gesubsidieerde huur voor broedplaatsinitiatieven in gemeentelijk vastgoed zorgen voor betaalbare huisvesting. • Doorstroming kan gerealiseerd worden door een toets op professionaliteit en inkomen te hanteren, in combinatie met een max. aantal jaren huur. • Bij het afstoten van gemeentelijk vastgoed kan geïnventariseerd worden of transformatie tot een broedplaats een mogelijkheid is. Tevens kan een verplichting tot lage huur opgenomen worden in uitgiftecontracten. Uiteraard wordt daarmee de opbrengst van het gemeentelijk vastgoed veel lager.

Financieel instrumentarium	Sturen op				Toelichting mogelijkheden
	M	B	€	D	
Investeringsfonds/ kredietborgstelling	X	X	X	X	Een laagrentende lening voor de realisatie broedplaatsen draagt bij aan broedplaatsontwikkeling. Daarbij kan onderzocht worden welke voorwaarden gesteld kunnen worden aan de realisatie van meerwaarden, huurprijzen en doorstroming. Arnhem heeft reeds een borgstellingsfonds.
Realisatiesubsidie	X	X	X	X	Ter aanvulling op de banklening kan een subsidie ingezet worden ter dekking van het verschil tussen wat men kan lenen en het benodigd verbouwingsbudget. Hiermee kan gestuurd worden op de realisatie van werkruimtes en meerwaarden, maximale huurprijs en doorstroming. Daarnaast kan gestuurd worden op een mix van verschillende (openbare) functies. Zie kader Atelier- en broedplaatsenbeleid Amsterdam.

Samenwerking	Sturen op				Toelichting mogelijkheden
	M	B	€	D	
Ondernemende groep	X	X	X		Door samen te werken met gebiedspartijen (grondeigenaren, bewoners, initiatiefnemers, maatschappelijke organisaties) kan een sterke gemeenschappelijke visie en ambitie voor een gebied worden gerealiseerd die vervolgens leidend is voor de planvorming, realisatie en het beheer. Een voorbeeld zijn de woningbouwcorporatie Trudo en ontwikkelaars van Strijp S die besluiten om het skatepark in Strijp S te behouden en te renoveren vanwege de betekenis van de plek voor het gebied als geheel.
Coördinatie (gebiedsmanager / -makelaar)	X	X	X		Bij elkaar brengen van gebiedspartijen (ondernemende groep) en sturen op gezamenlijke planvorming, het identificeren van kansen en knelpunten en procesmanagement.
Prestatieafspraken woningbouwcorporaties					Hierin kunnen afspraken over de nieuwbouw van sociale huurwoningen, de betaalbaarheid van woningen, de huisvesting van bepaalde doelgroepen en de kwaliteit en duurzaamheid van de woningen worden gemaakt. Dit biedt mogelijk kansen voor de realisatie van atelierwoningen.
Broedplaatsenloods		X			Een gemeentelijk aanspreekpunt voor initiatiefnemers van broedplaatsen die op zoek zijn naar informatie o.a. over locaties, vergunningen en financieringsmogelijkheden draagt bij aan de realisatie van nieuwe broedplaatsen. Daarnaast koppelt de broedplaatsenloods actuele vragen uit de markt aan beleidsdoelstellingen om, in lijn met beleid, proactief mee te denken en te werken aan de realisatie van nieuwe creatieve bedrijfsverzamelgebouwen.



BUREAUBUITEN
economie & omgeving







Overzicht gemiddelde waarde ligplaatsen in de gemeente Arnhem

Met de Visie op de Nieuwe Haven die het college onlangs presenteerde maakte zij duidelijk uitkoop van de woonboten als enige reële optie te zien. Het beschikbaar gestelde budget is zo ver nu bekend 1.15 miljoen euro voor vermogensschade en eenmalige bijkomende schade voor de 15 woonboten. Wij hebben aangegeven dat we een uitkoopsom enkel op basis van een gewenste locatie in de gemeente Arnhem zullen accepteren. Het voorstel van het college lijkt er vanuit te gaan dat de waarde bepaald gaat worden op basis van een gelijkwaardige locatie van de Nieuwe Haven zoals b.v. een te koop staande woonboot aan de Westervoortsedijk.

Quote uit de voorgeschiedenis van woonboten van 2000 tot heden:

> *"De enige reële mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsten is door bestaande ligplaatsen elders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt af te voeren. Dit gaat hoogstens om een enkele plek. De kosten (en daarmee dus ook de waarde na verplaatsing) lopen sterk uiteen per locatie. Een plek in bijvoorbeeld de Rosandepolder is aanzienlijk meer waard dan een plek aan de Westervoortsedijk. Een plek aan de Westervoortsedijk is redelijk gelijkwaardig aan een plek in de Nieuwe Haven."*

Quote uit het ambtelijk aangepast raadsvoorstel:

> *"De kosten (en daarmee dus ook de waarde na verplaatsing) lopen sterk uiteen per locatie. Een plek in bijvoorbeeld de Rosandepolder is aanzienlijk meer waard dan een plek aan de Westervoortsedijk. Uit oogpunt van rechtsgelijkheid kan van een ruil van een onwenselijke ligplaats in de Nieuwe Haven voor een formeel bestemde definitieve plek ergens anders (in feite een vorm van schadeloosstelling) alleen sprake zijn als de waarde van de betreffende ligplaats vergelijkbaar is. Dat is het geval aan de Westervoortsedijk, die immers zeer nabij de Nieuwe Haven ligt."*

De gemeente Arnhem heeft eerder meerdere woonboten die voorheen op een door de gemeente ongewenst bepaalde locatie lagen van een gewenste ligplaats voorzien die veel meer waard is dan een locatie aan de Westervoortsedijk. Wij vinden dan ook dat de gemeente Arnhem dient uit te gaan van een gemiddelde waarde van een ligplaats in Arnhem. De gemeente zegt vanaf 2011 gezocht te hebben naar locaties in heel Arnhem en daarbuiten en heeft toen ook niet de waarde van de ongewenst verklaarde locatie als uitgangspunt gehanteerd voor het zoeken naar een gewenste locatie. Door deze nieuwe stelling op te nemen in de Visie Nieuwe Haven lijkt de gemeente Arnhem wederom een stap gezet te hebben om niet voor oplossingen te willen kiezen en de uitzichtloze situatie voort te zetten.
Op 3 februari 2020 heeft de gemeente ons laten weten vanwege de passage uit het raadsvoorstel waarin die nieuwe voorwaarde is opgenomen van het college (dat de waarde van de ligplaats gelijk dient te zijn), bepaalde locaties niet aan te willen schaffen waardoor oplossingen wederom onmogelijk worden gemaakt: https://arnhemspeil.nl/docs/2020-02-03-gemeente-arnhem-reactie-thor-smits-aanschaf-woonboot-aan-het-onderlangs-als-mogelijke-oplossing-voor-het-woonbotendossier-arnhem.pdf

Onlangs verkochte woonboten in de gemeente Arnhem

De vraag van een aantal raadsleden wat een ligplaats in Arnhem gemiddeld kost hebben we uitgezocht:

2020 februari	- Boterdijk 3	-	€275.000,-	-	Onderhouden varend schip 190m2
2020 januari	- Rosandepolder 5	-	€275.000,-	-	Woonark Casco waarde nihil 85m2
2019 december	- Westervoortsedijk 89b	-	€169.000,-	-	Woonark Casco waarde nihil 67m2
2019 december	- Eldensedijk 8	-	€435.000,-	-	Onderhouden varend schip 209m2

De waarde van huizen op de wal worden in het algemeen aangeduid in vierkante meter prijs. Indien we dat toepassen op de onlangs verkochte woonboten in Arnhem komen we uit op een gemiddelde vierkante meter prijs van: €2094,- De onlangs verkochte woonark aan de Westervoortsedijk komt op €2522,- euro m2

Uitwerking van de 12 oplossingen voor het woonbotendossier en Visie Nieuwe Haven

Het aangepast raadsvoorstel "Visie Nieuwe Haven" stelt:

> *Al in 2014 is echter definitief vastgesteld dat er géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem. Die situatie is niet veranderd. De enige mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsen is door bestaande ligplaatsen ergens anders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt af te voeren…*
>
> *Ondanks de vaststelling in 2014 dat er géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem, is er 'met de stofkam' nog eens gezocht naar mogelijke ligplaatsen. Daarbij zijn alle eerder geopperde mogelijkheden nog een keer tegen het licht gehouden. Daarnaast heeft de Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven twaalf oplossingen naar voren gebracht, waaronder uitkoop. Ook deze zijn onderzocht. Ook is in het kader van het opstellen van een visie op de Nieuwe Haven nagegaan of het mogelijk is de woonboten in de haven een andere plek te geven. Hieruit blijkt dat er geen alternatieve locaties zijn...*

Het college baseert zich op een aantal argumenten om de door ons aangedragen oplossingen af te wijzen:

1. Zakelijke belangen/hindercirkels (KEMA/DNV GL): Rosandepolder, Defensiehaven.
2. Privé gebruik publieke ruimte: Meinerswijk.
3. Rechtsgelijkheid: Opkopen locaties anders dan Westervoortsedijk.
4. Eigenaarschap grond/locatie: Bijland, Lobith, Gat van Moorlag (Renkum), ASM haven (KWP).
5. Onnodig clusteren gewenste locatie: i.p.v. verspreid zoeken naar oplossingen wordt gesuggereerd dat alle 15 woonboten op 1 locatie moeten komen.

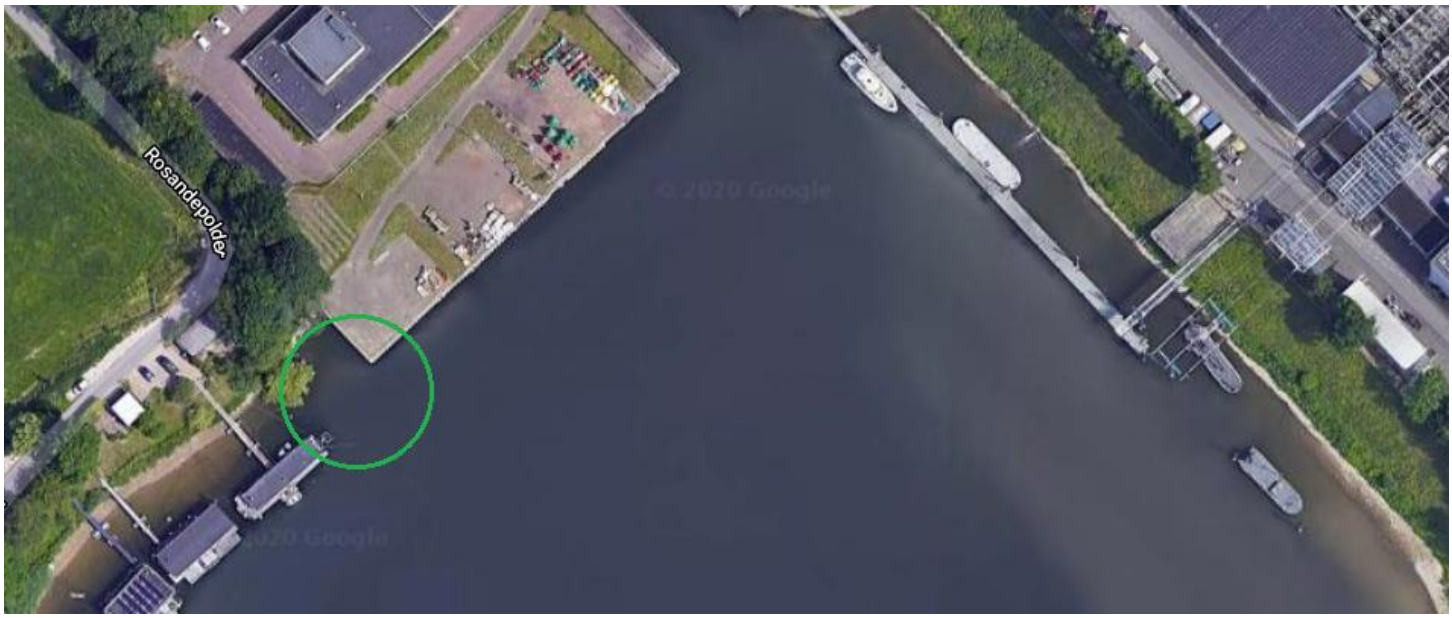
Hieronder hebben we per argument een korte reactie gegeven:

1) De zakelijke belangen van de KEMA/DNV GL worden niet geschaad (ook niet bij uitbreiding) omdat de bestemming wonen niet dichterbij komt te liggen en dus in planologisch opzicht er niets verandert. De huidige hindercirkels kunnen niet uitgebreid worden zonder de huidige bestemming wonen te wijzigen.
2) Alle woonschepen op de huidige ongewenst verklaarde ligplaatsen in de Nieuwe Haven hebben op dit moment een publiekelijk toegankelijke ingang. Wat ons betreft zullen de locaties in Meinerswijk ook een publiekelijke toegang krijgen waardoor de oevers publiek domein blijven en daarmee aan de eisen van de raad zal worden voldaan.
3) De gemeente Arnhem heeft eerder meerdere woonboten die voorheen op een door de gemeente ongewenst verklaarde locatie lagen van een gewenste ligplaats voorzien die veel meer waard is dan een locatie aan de Westervoortsedijk of Nieuwe Haven. De gemeente zegt vanaf 2011 gezocht te hebben naar locaties in heel Arnhem en daarbuiten en heeft toen ook niet de waarde van de ongewenst verklaarde locatie als uitgangspunt gehanteerd voor het zoeken naar een gewenste locatie. Wij vinden dan ook dat de gemeente Arnhem dient uit te gaan van een gemiddelde waarde van een ligplaats in Arnhem.
4) De bijlage aan het huidige raadsvoorstel van het college stelt dat het niet aan de gemeente Arnhem is om ligplaatsen te realiseren of aan te kopen in een andere gemeente. De raadsopdracht en de aangegane inspannings- en resultaatverplichting gaat expliciet wel over locaties ook buiten Arnhem waaronder: Doesburg, Renkum, Westervoort, Duiven, Rheden en Rijnwaarden, alsmede de waterschappen Rijn & IJssel en Rivierenland. Ook deze stelling uit het huidige raadsvoorstel gaat in tegen eerder gesteld beleid en worden hiermee mogelijke oplossingen ten onrechte ongedaan gemaakt.
5) Thor Smits heeft onlangs aangegeven dat het moeilijk wordt om 15 woonboten op 1 locatie te plaatsen. Wij geven aan dat we al jarenlang pleiten voor verdeling van de woonboten over meerdere locaties. Doordat er altijd over 15 woonboten op 1 plek wordt gepraat wordt het probleem veel moeilijker gemaakt dan het is en wordt er aan kansen voorbijgegaan.

De uitwerking van de 12 aangeboden oplossingen

Een aantal van de raadsleden heeft ons na de rondetafelgesprekken specifiek verzocht om een uitgewerkt plan voor elke oplossing op te leveren. Hieronder hebben we de oplossingen verder uitgewerkt zodat de gemeente zich aan de inspannings- en resultaatverplichting uit 2007 kan houden.

1) Oplossing voor 1 ligplaats met bestemming wonen - Rosandepolder meteen links van de RWS kade



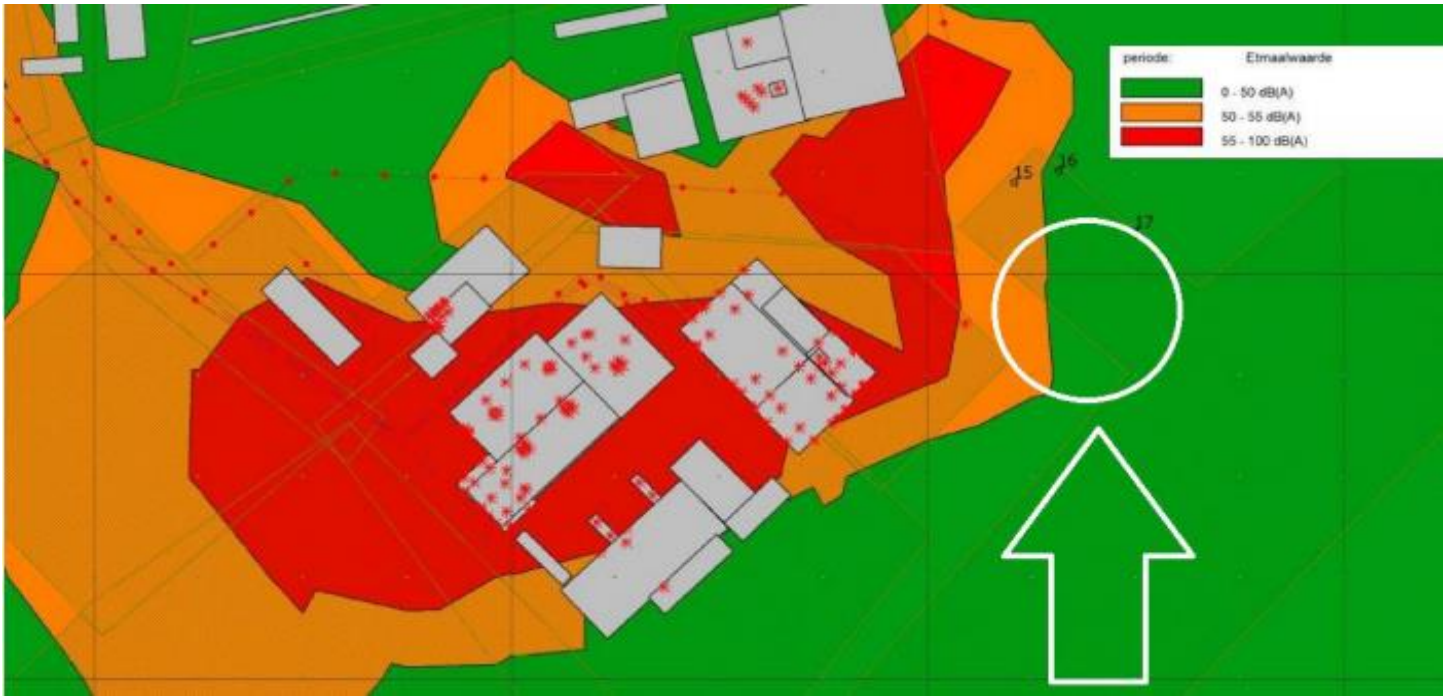
Afbeelding Rosandepolder (Naast de Rijkswaterstaat kade)

- *Deze locatie in de Rosandepolder heeft op grond van het onherroepelijke bestemmingsplan Rivierenzone 2013 reeds de bestemming 'Wonen - woonschepenligplaats'. De gemeente kan daar dus bij recht (zonder nadere planologische besluitvorming) woonschepen afmeren.*
- *De bestemming Wonen komt niet dichterbij te liggen bij de Kema locatie, dus in planologisch opzicht verandert er niets te nadele van DNV GL/Kema. Het verlenen van een ligplaatsvergunning zal voor DNV GL/Kema dus ook geen enkele belemmering opleveren in de bedrijfsvoering.*
- *Rijkswaterstaat heeft al toestemming verleend t.b.v. het creëren van de desbetreffende locatie. De breedte van de zone met deze bestemming is ruim 32 meter.*

2) Oplossing voor 3 tot 6 ligplaatsen met bestemming wonen – Defensie haven



Afbeelding Defensiehaven (Scouting verplaatst naar locatie achterin de haven)



Afbeelding: 2018-05-15-gemeente-arnhem-geluidscontouren-kema-tav-woonbootlocaties-defensiehaven.pdf

- *Een eerste globaal onderzoek levert op dat in de Defensiehaven, naast de bestaande 3 ligplekken, plek voor 3 extra woonschepen kan worden gecreëerd zonder dat daarbij grondverzet noodzakelijk is.*
- *Er zijn ook mogelijkheden geschetst om, naast de bestaande 3 ligplekken, nog 6 extra woonarken te kunnen plaatsen.*
- *Echter is het daarbij naar alle waarschijnlijkheid noodzakelijk om te baggeren. Begroting Gemeente Arnhem Beheer waterbodems, in 2019 is er budget beschikbaar gesteld om de Defensiehaven te baggeren. [1]*

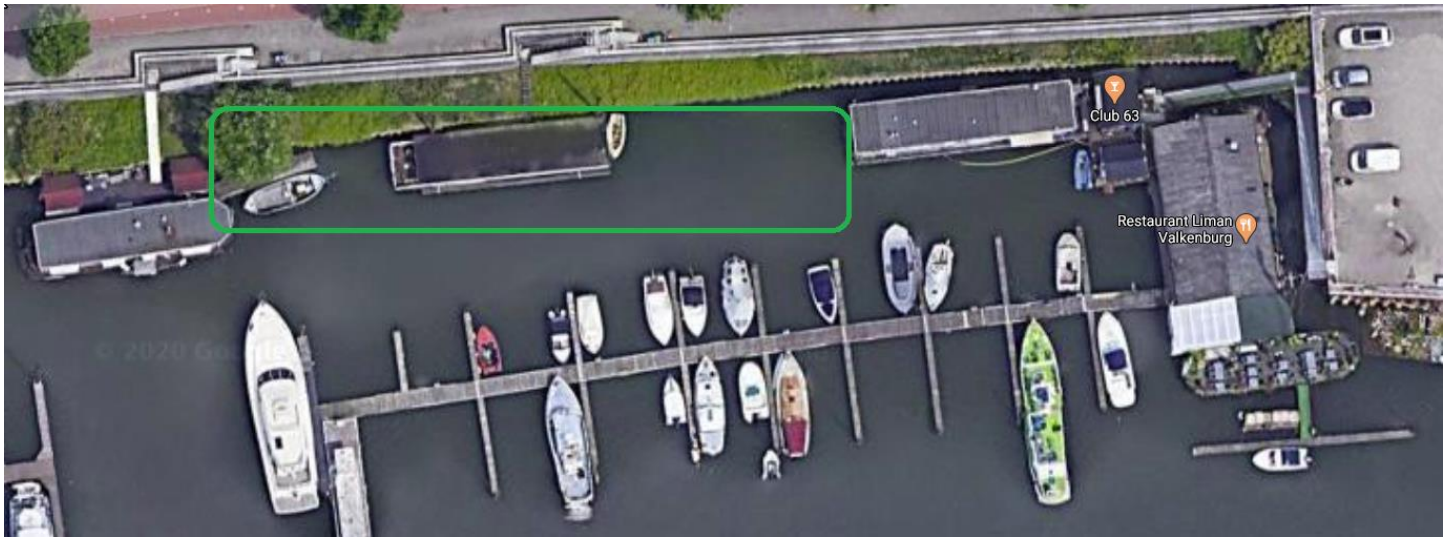
3) Oplossing voor 1 a 2 ligplaatsen met bestemming wonen – Westervoortsedijk opvullen gaten



Afbeelding: 2014-02-07-voorstel-awn-beschikbare-woonbootlocaties-met-woonbestemming-uitbreiden-op-kopen-westervoortsedijk

Sinds 2013 hebben we zes keer aangegeven dat er woonboten op de Westervoortsedijk te koop stonden en dat er ook gewenste ligplaatsen gecreëerd konden worden in de open ruimtes tussen de woonboten. De hoogste beleidsadviseur van de gemeente Arnhem verklaarde onlangs dat het budget om die locaties op te kopen ingetrokken waardoor deze oplossingen niet benut konden worden. Onlangs heeft de gemeente op ons advies alsnog een locatie aangeschaft waardoor er twee gewenste ligplaatsen gerealiseerd kunnen worden.[2]

[1] https://arnhemspeil.nl/nap/dok/2012-06-25-gemeente-arnhem-raadsbesluit-nota-woonschepen-op-ongewenste-locaties-extra-te-creeren-ligplaatsen-defensie-haven.pdf
[2] https://arnhemspeil.nl/nap/dok/2014-02-07-voorstel-awn-beschikbare-woonbootlocaties-met-woonbestemming-uitbreiden-op-kopen-westervoortsedijk-arnhem.pdf



4) Oplossing voor meerdere ligplaatsen met bestemming wonen - omruilactie Jason met woonbotensteiger



Afbeelding: 2017-11-12-mail-awn-tav-plan-omruilen-jachthaven-met-woonbotensteiger-tbv-creeren-gewenste-ligplaatsen

In de bijlage "voorgeschiedenis woonboten van 2000 tot heden" wordt onterecht gesuggereerd dat het omwisselen van de jachthaven met de woonbotensteiger geen oplossing biedt. Dit is onterecht omdat de consequenties m.b.t. de vergunningverlening voor de bedrijven met dit plan wordt opgelost, de woonboten komen op een voor wonen bestemde locatie te liggen en de ingang van de Nieuwe Haven wordt 30 meter breder. Daarnaast wordt ook voldaan aan de wens van de jachthaven om in de Nieuwe Haven te blijven.

5) Oplossing voor meerdere ligplaatsen met woonbestemming – Masterplan 4.0 voor Meinerswijk



Afbeelding 2018-11-09-arnhems-peil-masterplan-4-bestemmingsplan-gebiedsontwikkeling-meinerswijk

De opgave voor het ontwikkelen van die gewenste ligplaatsen is destijds opgenomen als randvoorwaarde voor het te ontwikkelen gebied Stadsblokken/Meinerswijk. In het Masterplan Eilanden 3.0 zijn echter geen woonbootlocaties opgenomen. KondorWessels Projecten heeft verklaard dat dit op verzoek is van de gemeenteraad. Het Masterplan 4 biedt een oplossing voor twee hoofdpijndossiers (het woonbotendossier & jachthaven Jason in de havenmond van de Nieuwe Haven) van de gemeente Arnhem.

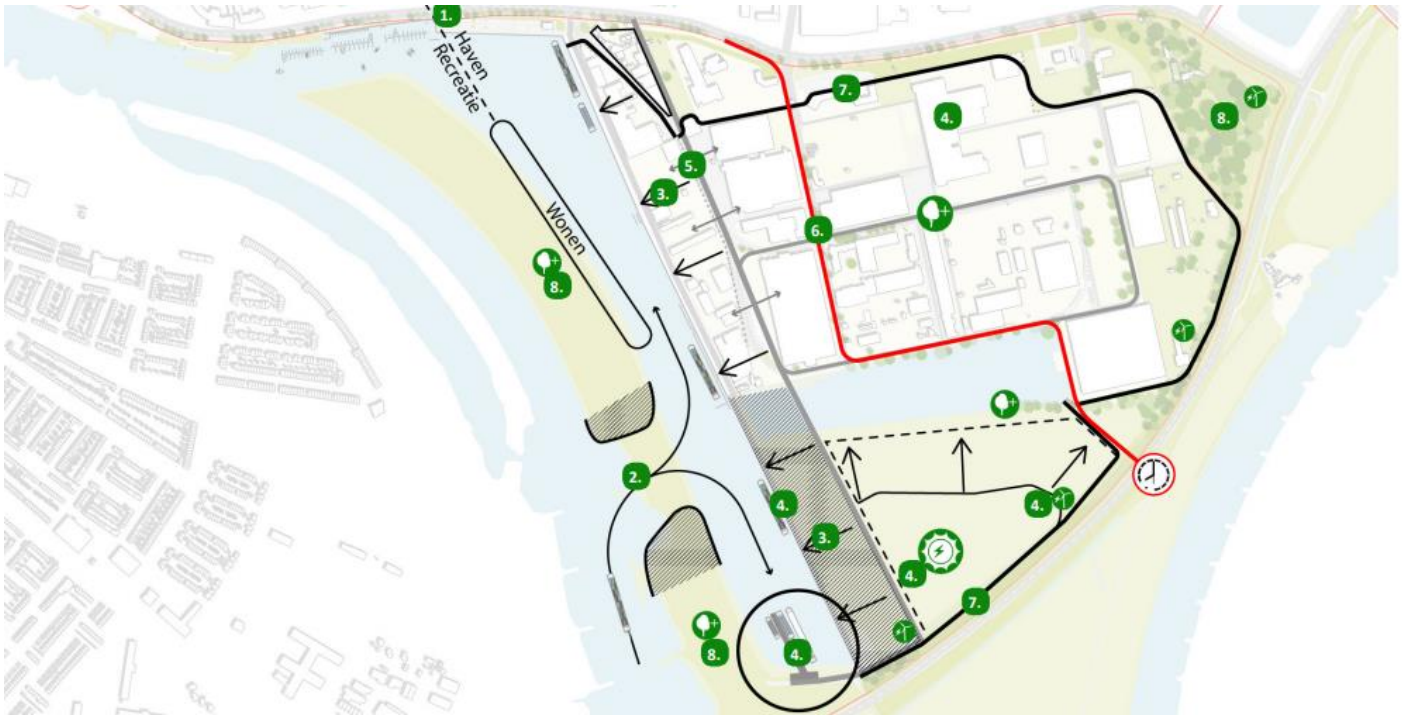
Het plan is eenvoudig, haalbaar en bestaat uit het doorsteken van de nevengeul (A), het verplaatsen van de RZV (en jachthaven) Jason naar de nieuwe ‘Oude Haven’ (B) , het plaatsen van een ophaalbrug (C) naar ‘het Eiland’ en het beschikbaar stellen van de nevengeul voor roeiers, zeilers en de waterscouting (D). Een klein aantal woonboten zou ook in Meinerswijk (E) geplaatst kunnen worden en de overige woonboten uit de Nieuwe Haven kunnen op de oude locatie van jachthaven van Jason in de Nieuwe Haven geplaatst worden.

Alle woonschepen op de huidige ongewenst verklaarde ligplaatsen in de Nieuwe Haven hebben op dit moment een publiekelijk toegankelijke ingang. Wat ons betreft zullen de locaties in Meinerswijk ook een publiekelijke toegang krijgen waardoor de oevers publiek domein blijven en daarmee aan de eisen van de raad zal worden voldaan.



Afbeelding oude locatie jachthaven Jason aan de Westervoortsedijk vervangen voor gewenste ligplaatsen.

6) Oplossing voor meerdere ligplaatsen – Nieuwe ingang Nieuwe Haven



Afbeelding 2017-04-12-ontwerp-nieuwe-haven-arnhem-de-urbanisten.pdf

Er liggen meerdere ideeën t.b.v. het herinrichten van de Nieuwe Haven om de verschillende gebruikersgroepen van elkaar te scheiden. Eén van de voorstellen betreft het graven van een nieuwe ingang naar de Nieuwe Haven. In de "voorgeschiedenis woonboten van 2000 tot heden" zijn de volgende redenen aangegeven waarom deze optie niet geschikt bevonden is:

> *In het geval van een nieuwe entree van de haven, zal die nieuwe entree leiden tot een onveilige situatie o.a. vanwege de haakse aansluiting op de rivier en het feit dat de rivier hier vrij smal is. De maatregel ligt, rivierkundig gezien, in een ongunstig gebied. De Nederrijn is hier smal. Niet alleen zal de stroming in de haven veranderen, maar ook op de rivier zullen de effecten merkbaar zijn. Er zal stroomvertraging optreden met aanzanding en met een minder diepe rivier tot gevolg. Dit belemmert een veilige, vlotte doorvaart op de Nederrijn. Daarnaast zal opstuwing van water plaats gaan vinden in het geval een dam wordt gerealiseerd.*
>
> *De nieuwe entree doorsnijdt de landtong, die onderdeel uitmaakt uit van een belangrijke slaapplaats van de Wulp (rode lijst-soort). Het betreft een slaapgebied dat zich uitstrekt van de Huissensche Waarden in het zuiden tot de landtong in de Nieuwe Haven in het noorden met daarin 4 tot 5 satellietverblijven. De verblijfplaats op de landtong in de Nieuwe Haven is de voorkeursslaapplek.*

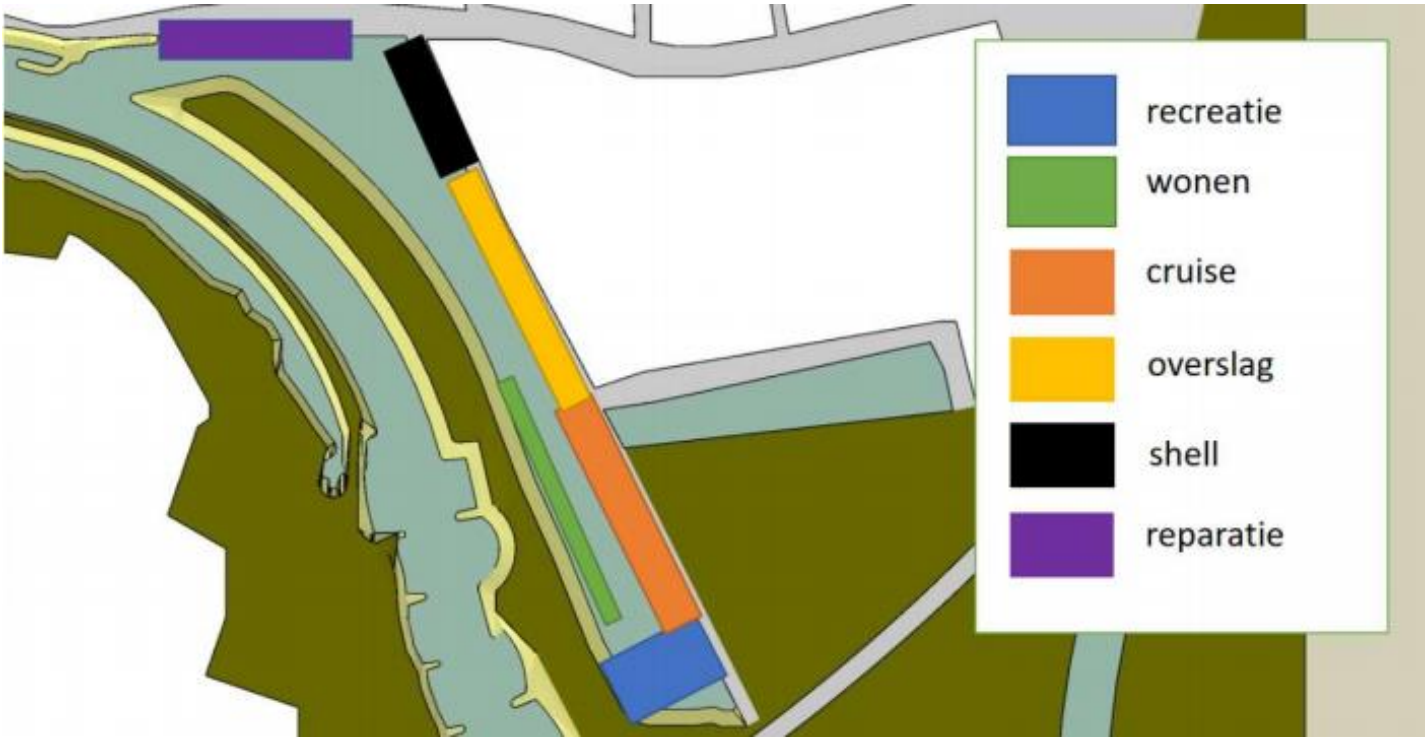
7) Oplossing voor meerdere ligplaatsen – Herinrichting Nieuwe Haven



jachthaven afschermen van haven



jachthaven afschermen van rivier



Afbeelding 2018-02-23-gemeente-arnhem-rapport-actualisatie-onderzoek-veiligheid-nieuwe-haven-arnhem.pdf

Begin 2018 heeft de gemeente Arnhem nogmaals een veiligheidsonderzoek uit laten voeren. In het rapport zaten een aantal mogelijke oplossingen om de Nieuwe Haven opnieuw in te delen en de verschillende functies van elkaar te scheiden. Donderdag 21 februari 2019 heeft een eerste informatieve startbijeenkomst plaatsgevonden voor alle belanghebbenden in de Nieuwe Haven ten behoeve van het bepalen van de visie op de haven t.a.v. de herinrichting. De woonbootbewoners waren hier ook voor uitgenodigd. Tot nu toe is bij elk initiatief nog gebleken dat aan het einde van het verhaal de belangen van, en de verplichtingen naar de woonbootbewoner niet worden meegenomen. Gezien de uitspraken en belangen die er spelen waren we ook bij dit initiatief sceptisch of de belangen van de woonbootbewoners enige prioriteit zouden krijgen. Zoals gebleken uit het huidige raadsvoorstel “Visie Nieuwe Haven” waren we terecht sceptisch of onze belangen meegewogen zouden worden. Meerdere bewoners zien dit plan nog steeds als mogelijke oplossing.

8) Oplossing voor meerdere ligplaatsen – uitkopen

Het huidige raadsvoorstel van het college lijkt er vanuit te gaan dat de waarde bepaald gaat worden op basis van een gelijkwaardige locatie in de Nieuwe Haven zoals b.v. een te koop staande woonboot aan de Westervoortsedijk. De gemeente Arnhem heeft eerder meerdere woonboten die voorheen op een door de gemeente ongewenst bepaalde locatie lagen van een gewenste ligplaats voorzien die veel meer waard is dan een locatie aan de Westervoortsedijk. Wij vinden dan ook dat de gemeente Arnhem dient uit te gaan van een gemiddelde waarde van een ligplaats in Arnhem. De gemeente zegt vanaf 2011 gezocht te hebben naar locaties in heel Arnhem en daarbuiten en heeft toen ook niet de waarde van de ongewenst verklaarde locatie als uitgangspunt gehanteerd voor het zoeken naar een gewenste locatie. Door deze nieuwe stelling op te nemen in de Visie Nieuwe Haven lijkt de gemeente Arnhem wederom een stap gezet te hebben om niet voor oplossingen te willen kiezen en de uitzichtloze situatie voort te zetten. Op 3 februari 2020 heeft de gemeente ons laten weten vanwege de passage uit het raadsvoorstel waarin die nieuwe voorwaarde is opgenomen van het college (dat de waarde van de ligplaats gelijk dient te zijn), bepaalde locaties niet aan te willen schaffen waardoor oplossingen wederom onmogelijk worden gemaakt.

De waarde van huizen op de wal worden in het algemeen aangeduid in vierkante-meterprijs. Indien we dat toepassen op de onlangs verkochte woonboten in Arnhem komen we uit op een gemiddelde vierkante meter prijs van: €2094,- De onlangs verkochte woonark aan de Westervoortsedijk komt op €2522,- euro m2[3]

[3] https://www.arnhemspeil.nl/docs/2020-02-11-arnhemspeil-overzicht-gemiddelde-waarde-ligplaats-woonboten-arnhem.pdf

9) Oplossing voor meerdere ligplaatsen – Nevengeul van Meinerswijk - Meginhardweg



Afbeelding 2019-02-26-awn- mogelijke-oplossing-woonbotendossier- arnhem-in-nevengeul-meinerswijk

Uiterst west van Meinerswijk in de nevengeul aan de Plas van Bruil is ruimte genoeg om een aantal woonschepen te plaatsen aan de Meginhardweg dijk. De locatie is eigendom van de gemeente Arnhem en meerdere woonbootbewoners hebben aangegeven bereid te zijn om volledig zelfvoorzienende ligplaatsen met publiekelijke toegang te accepteren waardoor de oevers publiek domein blijven en daarmee aan de eisen van de raad zal worden voldaan.

Deze locatie is op 25 juni 2012 al opgenomen in het raadsvoorstel 'Woonschepen op ongewenste locaties' en was destijds pas 'op de langere termijn beschikbaar'. Ondertussen zijn we 7 jaar verder en is die langere termijn aangebroken:

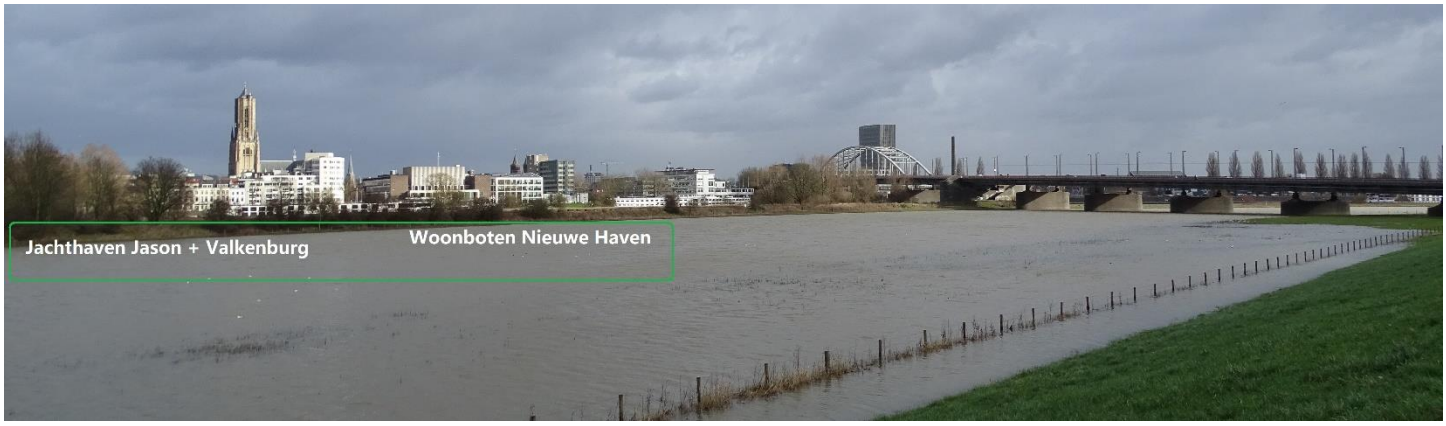
> *Meginhardweg/naast de Plas van Bruil: Deze locatie moet nog worden aangelegd door Rijkswaterstaat in het kader van ruimte voor de rivier en is pas op langere termijn beschikbaar.*[4]

10) Oplossing voor meerdere ligplaatsen – Groene Rivier Stadsblokken/Meinerswijk



Afbeelding 2004-09-23-gemeente-arnhem-uitwerking-kaders-en-onderbouwing-locaties-woonschepen.pdf

[4] https://arnhemspeil.nl/nap/dok/2012-06-25-gemeente-arnhem-raadsvoorstel-woonschepen-op-ongewenste-locaties-tb-nl-imro-0202-767-0301-1.pdf



Afbeelding Groene Rivier Arnhem voor Jachthaven Jason & Valkenburg en Woonboten Nieuwe Haven

In 2004 heeft de gemeente Arnhem voorgesteld om de Groene Rivier te benutten als gewenste locatie voor de woonboten die op ongewenst verklaard ligplaatsen lagen.[5] In 2012 heeft Rijkswaterstaat in het kader voor "Ruimte voor de Rivier" daadwerkelijk afgravingen verricht en de Groene Rivier verder uitgediept. [6]

Indien de Groene Rivier in verbinding met de Rijn wordt gebracht, komt er genoeg ruimte vrij voor zowel de woonschepen als de roei en zeilvereniging Jason en jachthaven Valkenburg. De doorvaart kan zowel via de ASM haven gecreëerd worden als aan de Oost kant van de John Frostbrug. Veel voorwerk zoals bodemonderzoeken is al uitgevoerd. Het uitdiepen van de Groene Rivier en het doortrekken daarvan is een meest voor de hand liggende optie om rivierkundig te voldoen aan de opgave die Rijkswaterstaat voor het Arnhemse grondgebied heeft meegekregen.

11) Oplossingen voor meerdere ligplaatsen – Mogelijke oplossingen in de Bijland of Lobith



Afbeelding 2014-03-11-gemeente-arnhem-haalbaarheidsonderzoek-woonschepen-op-ongewenste-locaties.pdf

[5] https://arnhemspeil.nl/nap/dok/2004-09-23-gemeente-arnhem-uitwerking-kaders-en-onderbouwing-locaties-woonschepen.pdf
[6] https://arnhemspeil.nl/nap/dok/2012-03-26-rijkswaterstaat-uiterwaardvergraving-meinerswijk-uitvoeringsplan-rw1809-303-70-053.pdf

In het haalbaarheidsonderzoek van de gemeente Arnhem van 11 maart 2014 is de volgende zin opgenomen:

> *" …Op middellange termijn (3 tot 5 jaar) kan de locatie 'de Bijland' en/of de huidige vluchthaven Lobith in de gemeente Rijnwaarde een oplossing kunnen bieden…"*

Volgens ons is de middellange termijn ondertussen verstreken. We zitten namelijk 6 jaar verder.
De heer Thor Smits schrijft hierover in de "voorgeschiedenis woonboten van 2000 tot heden" het volgende:

> *"Het is niet aan de gemeente Arnhem om ligplaatsen te realiseren of aan te kopen in een andere gemeente."*

Deze uitspraak staat haaks op de raadsopdracht uit 2012 en de inspannings- en resultaatverplichting uit 2007 waarin juist nadrukkelijk de mogelijkheden buiten Arnhem ook zijn benoemd. De minimale inspanning die de gemeente Arnhem op dit moment zou kunnen verrichten is actief het gesprek aangaan met de verantwoordelijke gemeentes voor Bijland en Lobith om de mogelijkheden die in 2014 door de gemeente zijn aangehaald, te bespreken. Zie ook oplossing 12 en 13.

12) Oplossingen voor meerdere ligplaatsen – Mogelijke oplossingen in Renkum of de ASM Haven



Afbeelding Grindgat (Renkum) naast de Rosandepolder

Op 21 februari 2019 hebben we tijdens de eerste "Visie Nieuwe Haven" ontmoeting met een projectontwikkelaar van K3 gesproken die plannen heeft om een woonbootlocatie te ontwikkelen in het Grindgat in Renkum naast de Rosandepolder. In de email die ons ter bevestiging werd doorgestuurd was het volgende opgenomen:

> *Wij zijn bezig een toekomstbestendige visie te ontwikkelen voor het ons eigendom in de Rosande Polder; het ontwikkelen van woonbootlocaties wordt als ingrediënt meegenomen in deze visie.*

Indien de gemeente Arnhem zich zou willen houden aan haar inspannings- en resultaatverplichting uit 2007 dan zouden ze contact op kunnen nemen met de projectleider gebiedsontwikkeling / rentmeester van K3 om tot een oplossing te komen.



Afbeelding ASM Haven Arnhem waar ruimte is voor de jachthaven van Jason of een aantal woonboten

De gemeente Arnhem zou ook nog met het KWP in overleg kunnen gaan om de ASM Haven beschikbaar te stellen als locatie voor de jachthaven van Jason of eventueel als oplossing voor een klein aantal woonboten.

Onterecht afgewezen locaties voor gewenste ligplaatsen

Begin 2014 hebben de betrokken ambtenaren een brief aan de gemeenteraad verzonden waarin ze aangeven geen mogelijkheden meer te zien m.b.t. het creëren van gewenste ligplaatsen. De volgende link verwijst naar onze reactie van de Actiegroep Woonboten Nieuwehaven (AWN) waarin te lezen valt waarom de aangedragen standpunten onwaar en/of onjuist zijn. We verwezen ook toen al naar 12 mogelijke oplossingen:
https://arnhemspeil.nl/nap/dok/2019-03-07-reactie-awn-op-brief-kalsbeek-2014-03-11-gemeente-arnhem-haalbaarheidsonderzoek-woonschepen-op-ongewenste-locaties.pdf

Begin vorig jaar hebben we een overzicht van alle 12 de oplossingen aan de gemeenteraadsleden opgeleverd:
https://www.arnhemspeil.nl/nap/dok/2019-02-17-awn-samenvatting-alle-oplossingen-voor-gewenste-ligplaatsen-woonboten-nieuwe-haven-op-een-rij-gemeente-arnhem-woonbotendossier.pdf

Het college en haar ambtenaren heeft naar onze 12 oplossingen verwezen en daarop een reactie gegeven in de bijlage aan het raadsvoorstel:
https://www.arnhemspeil.nl/docs/2019-12-10-gemeente-arnhem-college-van-benw-memo-voorgeschiedenis-woonboten-van-2000-tot-heden.pdf

In het volgende document leest u ons antwoord op de reactie van het college en haar ambtenaren. Hierin zult u ontdekken dat het huidige raadsvoorstel om jachthaven Jason in de Nieuwe Haven te behouden levensgevaarlijk. Ook leggen we uit dat de redenen die gegeven worden om onze oplossingen af te wijzen niet juist zijn:
https://www.arnhemspeil.nl/docs/2020-02-03-arnhemspeil-awn-reactie-op-inbreng-college-en-ambtenaren-gemeente-arnhem-voor-de-rondetafelgesprekken-tav-de-visie-nieuwe-haven.pdf

In deze uitwerking hebben we nogmaals zeer uitgebreid aangetoond dat er wel degelijk nog mogelijkheden zijn om gewenste ligplaatsen te creëren binnen en buiten Arnhem. Wij lichten ze graag mondeling aan u toe.

Met vriendelijke groet,
Jeroen, Marloes & Ronald
Namens de AWN (Actiegroep Woonboten Nieuwe haven) & Stichting Arnhems Peil
www.arnhemspeil.nl

Titel/onderwerp: **Visie Nieuwe Haven**

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Thor Smits
Portefeuillehouder:	J. van Dellen	Telefoonnr:	3773448
		E-mailadres:	Thor.smits@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend (1)		
Toelichting	De bespreking van het onderwerp stelt de raadskamer in staat om het door het college gevoerde beleid te controleren. **Inleiding** Momenteel kent de Nieuwe Haven allerlei verschillende gebruikers: vrachtschepen, bedrijven, cruiseschepen, woonboten, recreatie en een jachthaven. Dit gebruik gaat niet altijd goed samen, daarom is in 2018 besloten een visie te ontwikkelen met verschillende gebruiksscenario's. **Voorstel** In het voorstel geeft het college aan de economische mogelijkheden van het gebied optimaal te willen benutten. Daarbij is geen goed woon- en leefklimaat mogelijk. Conclusie is dan ook dat de aanwezige woningen (woonboten) moeten verdwijnen. Dat kan alleen gerealiseerd worden door bestaande ligplaatsen elders in Arnhem te kopen dan wel om de huidige eigenaren financieel schadeloos te stellen. De eigenaren zelf denken hier wisselend over, maar een meerderheid lijkt te kunnen leven met een goede uitkoopregeling. De watersportverenigingen Jason en Miguel Pro kunnen wel in de Nieuwe Haven blijven, wel moeten er mogelijk aanvullende veiligheidsmaatregelen genomen worden. **Kanttekeningen** De uiteindelijke kosten zijn pas bekend als taxatie heeft plaatsgevonden. Dat is nog niet het geval. Voor 2020 is voldoende financiële ruimte aanwezig binnen de Algemene reserve. **Proces** Tijdens de informatieve behandeling (ronde tafelgesprek) op 5 februari is ingesproken door vertegenwoordigers van bedrijven, de watersportverenigingen en de woonbootbewoners. Alle vragen vanuit de raadskamer zijn beantwoord.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvormende (2) of de besluitvormende fase		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld Het betreft een meningsvormende behandeling (M1). <u>Met ingang van 15-1-20 in het behandeladvies van de MI fase aangepast:</u> *1. Een eerste korte ronde meningen* Alle woordvoerders leggen kort - bijvoorbeeld in maximaal een halve minuut - hun (voorlopige) standpunt over het voorstel uit. Is men sowieso voor of tegen, heeft men nog prangende vragen over delen van het voorstel waarvan het standpunt afhangt, etc. Interrupties zijn niet toegestaan. *2. Reactie van de portefeuillehouder* De portefeuillehouder reageert kort – bijvoorbeeld in maximaal 3 minuten – op de standpunten van de woordvoerders en heeft de gelegenheid enige toelichting op het voorstel te geven. Interrupties zijn niet toegestaan.		

	3. Discussie in vrije vergaderorde Woordvoerders en portefeuillehouder discussiëren met elkaar over het voorstel, er kunnen vragen gesteld worden en toezeggingen worden gedaan. Interrupties zijn toegestaan. *4. Afronding in een korte ronde* De bespreking wordt afgerond met een korte ronde langs alle woordvoerders waarin zij aangeven hoe zij de verdere behandeling van het voorstel voor zich zien. *5. Conclusie voorzitter raadskamer* De voorzitter herhaalt de gedane toezeggingen en formuleert op basis van de inbreng van de woordvoerders de conclusie over de verdere behandeling van het voorstel. Uitkomst van de Meningsvormende (M1) behandeling kan zijn: 1. Partijen zijn het eens, het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase 2. Partijen zijn het niet (volledig) eens en overwegen moties en/of amendementen. Het voorstel wordt doorgeleid naar de fase Meningsvorming 2, waar deze besproken zullen worden.
Bijlagen	

Raadsvoorstel "Visie Nieuwe Haven"			
Bijlage 1 - Visie op de Nieuwe Haven			
Bijlage 2 - Voorgeschiedenis woonboten en de zoektocht naar nieuwe locaties van 2000 tot heden			
Bijlage 3 - Brief aan de eigenaren van woonboten naar aanleiding van het besluit van het college van B&W			
Bijlage 4 - Ligging woonboten (luchtfoto's)			
Bijlage 5 - Begrotingswijziging			
Diverse bijlagen m.b.t. inspraakreacties			
Behandelresultaat 5 februari 2020, informatieve behandeling			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Visie Nieuwe Haven
Amendement van het lid	Nico Wiggers, Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Vinger aan de pols; laat niemand zinken
Nummer / zaaknummer	**20A20** 424102

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
Besluit:

- 7. Om te voorkomen dat zaken voor de rechter moeten komen, zal de raad van Arnhem zijn verantwoordelijkheid nemen, indien sprake is van een onoverbrugbare meningsverschil tussen het college en de betreffende woonbooteigenaar. De raad zal zich dan opnieuw beraden over een adequate totaaloplossing aan de hand van een procesverslag opgemaakt door het college.

Toelichting:
Al decennia tobt de gemeente Arnhem met de ligplaatsen, omdat nooit een helder ligplaatsenbeleid door de raad is vastgesteld. Het voorliggende raadsbesluit – dat slechts ziet op de Nieuwe Haven – biedt geen grondslag aan een ligplaatsenbeleid in Arnhem, maar ziet op besluitvorming rond de Nieuwe Haven.
Het voorstel aan de raad biedt geen garantie dat ALLE woonbootbewoners in de Nieuwe Haven – die niet opteren voor uitkoop – een adequate oplossing wordt geboden, in casu een geschikte (dus veilige) ligplaats verwerven.

Om te voorkomen dat zaken voor de rechter moeten komen, zal de raad van Arnhem zijn verantwoordelijkheid nemen, indien sprake is van een onoverbrugbare meningsverschil tussen het college en de betreffende woonbooteigenaar. De raad zal zich dan opnieuw beraden over een adequate totaaloplossing aan de hand van een procesverslag opgemaakt door het college.

Nico Wiggers, Arnhemse Ouderen Partij

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 424102

Onderwerp: Visie Nieuwe Haven

Voorstel

1. De Visie Nieuwe Haven vast te stellen;
2. Te kiezen voor het scenario economische ontwikkeling zoals beschreven in de visie;
3. Zich voor te nemen het gebruik van de Nieuwe Haven als ligplaats voor woonboten te doen beëindigen;
4. Eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning en hiertoe op basis van vrijwilligheid een aanbod te doen, vooruitlopend op een formele beëindiging van de ligplaats door middel van intrekken van ligplaatsvergunning en een planologische regeling in het bestemmingsplan;
5. De kosten van de schadeloosstelling te dekken door voor de verwachte kosten in 2020 € 1,15 miljoen aan de algemene reserve te onttrekken en de resterende opgave voor 2021 en verder mee te nemen in de Perspectiefnota 2020;
6. Bijgevoegde wijziging van de begroting vast te stellen, waarmee in 2020 € 1,15 miljoen budget beschikbaar wordt gesteld voor de schadeloosstelling door een onttrekking uit de algemene reserve.

Inleiding

De Nieuwe Haven in Arnhem wordt gebruikt door diverse doelgroepen, zoals vrachtschepen, bedrijven, cruiseschepen, woonboten, recreatie en een jachthaven. Deze vormen van gebruik kunnen met elkaar conflicteren. In september 2018 heeft het college daarom besloten een visie op te stellen, waarin verschillende gebruiksscenario's voor de Nieuwe Haven tegen elkaar worden afgewogen. Die visie ligt nu voor.

De Nieuwe Haven en de aangrenzende bedrijventerreinen zijn van grote economische betekenis voor Arnhem. Voor het college staat voorop dat de economische mogelijkheden van dit gebied nu en in de toekomst optimaal benut moeten kunnen worden. Uit de weging van de scenario's in de visie blijkt dat er door de industriële bedrijvigheid geen goed woon- en leefklimaat kan bestaan in het gebied. Activiteiten die nu en in de toekomst mogelijk zijn op een bedrijventerrein met milieucategorie 4, zoals het geval is op Kleefse Waard, zijn vanwege veiligheid en overlast niet toegestaan in de nabijheid van woningen.

Dat er in het gebied wel woningen aanwezig zijn (in de vorm van woonboten) is in strijd met een goede ruimtelijke ordening. De gemeente mag een situatie die in strijd is met een goede ruimtelijke ordening niet laten bestaan. De ligplaatsen voor woonboten kunnen niet worden gehandhaafd en dienen definitief

te worden beëindigd. Het betreft 15 woonboten (13 aan de Nieuwe Havenweg, 1 aan de landtong, en 1 aan de Westervoortsedijk).

De ligplaatsen zijn al geruime tijd geleden als onwenselijk verklaard door de gemeenteraad. Maar de woonboten zijn wel in bezit van een huurovereenkomst, een ligplaatsvergunning en een omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen en strijdig gebruik. Naar huidige stand van het recht liggen de schepen er dus geheel legaal en kan alleen nog uit een bepaling in de ligplaatsvergunning en het gegeven dat de ligplaatsen nog niet in het bestemmingsplan zijn opgenomen, worden afgeleid dat de ligplaatsen als ongewenst worden beschouwd.

De eigenaren van deze boten is altijd voorgehouden dat zij moeten verplaatsen naar een andere locatie wanneer die beschikbaar en gereed is. Al in 2014 is echter definitief vastgesteld dat er géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem. Die situatie is niet veranderd. De enige mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsen is door bestaande ligplaatsen ergens anders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt af te voeren.

Voor de woonboten waarvoor geen andere ligplaats beschikbaar is, of waarvan de eigenaar geen andere ligplaats wil, blijft alleen de oplossing over van financiële schadeloosstelling van de eigenaar.

Omdat de aspecten geluid en externe veiligheid van de huidige en toekomstige bedrijvigheid op zichzelf al voldoende zijn voor de conclusie dat er geen sprake kan zijn van een goed woon- en leefklimaat in de haven, is het niet nodig de vraag te beantwoorden of de nautische veiligheid (dat is de veiligheid van verkeer op het water) een te groot risico is om wonen in de haven toe te staan. Dit is onderzocht in het kader van de visie, maar deze vraag is moeilijk objectief en sluitend te beantwoorden. Er wordt onder bewoners en andere gebruikers van de haven dan ook zeer verschillend over gedacht. Als het zekere voor het onzekere genomen zou worden (het voorzorgsbeginsel), zou de conclusie zijn dat de haven nautisch te onveilig is om in te wonen.

Voor de watersportverenigingen Jason en Miguel Pro ligt het vraagstuk van de nautische veiligheid anders dan voor de woonboten, onder meer omdat de veiligheid voor sporters en recreanten verbeterd kan worden door het aanpassen van gedrag. Hoewel met de kennis van nu een volledig veilige haven moeilijk te realiseren lijkt, geldt voor Miguel Pro en Jason dat zij voorlopig in de Nieuwe Haven kunnen blijven. Er wordt samen met Jason en Miguel Pro verder ingezoomd op de veiligheidssituatie en er wordt gezamenlijk onderzocht of er haalbare aanvullende maatregelen te nemen zijn, passend bij de koers van de haven.

Beoogd effect

Het opheffen van strijdige functies in de Nieuwe Haven om de volledige economische mogelijkheden van de haven en aanliggende bedrijventerreinen te kunnen benutten.

Argumenten

2.1 Het hebben van industriegebied is belangrijk voor de werkgelegenheid in Arnhem

Bedrijven in industriegebieden vervullen een belangrijke rol in de werkgelegenheid van Arnhem, zowel in omvang als in type werkgelegenheid. Ze zorgen voor een gevarieerd aanbod en helpen bij het versterken van de werkgelegenheid.

2.2 Er is ruimte nodig in Arnhem voor bedrijven die alleen op een industrieterrein gevestigd kunnen zijn

Het aantal terreinen in de regio waar bedrijven in de zwaardere milieu-categorieën hun activiteiten kunnen uitvoeren neemt af. Dit komt onder meer door transformatie van bedrijventerreinen naar woon- of woon-werkgebieden en de toename van afwijkende functies op bedrijventerreinen die beperkingen opleggen aan de milieuruimte in de omgeving. Verdere afname van het areaal aan reguliere industrieterreinen in Arnhem is niet wenselijk.

2.3 Behoefte aan watergebonden bedrijvigheid neemt toe

De schaalvergroting van containerschepen en binnenvaart zal toenemen. Dit leidt er veelal toe dat havens in het achterland worden aangedaan door grotere binnenvaartschepen. Dit werkt op haar beurt weer door naar vestigingseisen van watergebonden bedrijven waaronder langere kades en een voorkeur voor dieper vaarwater en meer diepgang voor de kades. Ze vormen een belangrijke vestigingseis voor watergebonden bedrijven.

2.4 Het gebied voorziet in de regionale behoefte

Uit het onderzoek door bureau Ecorys blijkt dat er in de regio Arnhem-Nijmegen op dit moment niet in de regionale behoefte aan watergebonden terreinen kan worden voorzien. In de regio Arnhem-Nijmegen is de locatie Koningspleij-Noord in combinatie met de kade van de Nieuwe Haven de meest geschikte locatie voor watergebonden en waterverbonden bedrijven in de regio.

3.1 In de Nieuwe Haven is geen sprake van een goed woon- en leefklimaat

Een goede ruimtelijke ordening beoogt onder andere het voorkomen van voorzienbare hinder en gevaar door milieubelastende activiteiten. Voor een scala aan milieubelastende activiteiten, opslagen en installaties zijn hiervoor richtafstanden aangegeven. De industrieterreinen in de directe omgeving van de woonboten zijn grotendeels bestemd voor zwaardere industrie, namelijk bedrijven tot en met categorie 4.2. Voor deze bedrijven geldt een maximale richtafstand van 200 m tot de functie wonen, in dit geval de woonboten. De woonboten in het plangebied liggen op zeer korte afstand (25 meter) van een bedrijventerrein bestemd voor zwaardere industrie en dus ruim binnen de richtafstand.

Daarnaast liggen de woonboten binnen de geluidscontour van de industrieterreinen in en nabij het plangebied. De geluidsbelasting ter plaatse van de woonboten is te hoog.

3.2 De mogelijkheden van bestaande en toekomstige bedrijven worden beperkt door de woonboten

De geluidsbelasting van de ligplaatsen is te hoog. Omdat het niet mogelijk is maatregelen bij de woonboten zelf te treffen, kan dit betekenen dat bedrijven maatregelen moeten treffen. Dit zal betekenen dat bepaalde werkzaamheden niet meer kunnen worden uitgevoerd, waardoor bedrijven belemmerd worden in hun werkzaamheden. Daarnaast wordt het voor nieuwe bedrijven in een hogere milieucategorie onmogelijk om zich te vestigen in de haven omdat door de aanwezigheid van ligplaatsen de milieuruimte erg beperkt is.

Er liggen geen ligplaatsen voor woonboten binnen de bestaande externe veiligheidscontour, maar op het moment dat bedrijven in de toekomst vergunning aanvragen voor bedrijvigheid met een externe veiligheidscontour, zullen zij door de aanwezigheid van ligplaatsen beperkt worden in hun mogelijkheden die ze op grond van het bestemmingsplan hebben.

3.3 Jurisprudentie bevestigt dat de huidige situatie in strijd is met een goede ruimtelijke ordening

De Rechtbank Arnhem heeft in een uitspraak uit 2009 over het plaatsen van een 'drijvende accommodatie ten behoeve van de 24-uursopvang van drugsverslaafden (De Boei) in de Nieuwe Haven', onder meer gesteld dat bij het bepalen van de hinder van bedrijven niet de bestaande situatie maar de planologisch maximaal mogelijk situatie als uitgangspunt geldt. Bedrijven in de categorie IV kunnen zich feitelijk niet in de directe nabijheid van De Boei vestigen doordat de functie van De Boei als wonen beschouwd wordt. De aanwezigheid van De Boei zal leiden tot een weigering van de voor die bedrijven benodigde milieuvergunning en frustreert daarmee de ter plaatse bestaande planologische mogelijkheden. Dit is in strijd met een goede ruimtelijke ordening.

https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBARN:2009:BH0531

3.4 Dezelfde conclusie is eerder ook al getrokken voor 'reguliere' woningen in de nabijheid

Al in 2006, toen sprake was van een nieuw bestemmingsplan voor Kleefse Waard, is vastgesteld dat aangrenzende woningen moeten wijken vanwege de nabijheid van (planologische mogelijkheden voor) zware categorieën industriële bedrijvigheid. Het ging daarbij om de voormalige dienstwoningen van AKZO aan de Westervoortsedijk en de Industriestraat. Sindsdien loopt er een minnelijk traject voor aankoop (en sloop) van die woningen. Tot formele onteigening is het niet gekomen. Er resteert nog één woning om aan te kopen.

4.1 Omdat er geen alternatieve ligplaatsen zijn is financiële schadeloosstelling het enige alternatief

Ondanks de vaststelling in 2014 dat er géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem, is er 'met de stofkam' nog eens gezocht naar mogelijke ligplaatsen. Daarbij zijn alle eerder geopperde mogelijkheden nog een keer tegen het licht gehouden. Daarnaast heeft de Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven twaalf oplossingen naar voren gebracht, waaronder uitkoop. Ook deze zijn onderzocht. Ook is in het kader van het opstellen van een visie op de Nieuwe Haven nagegaan of het mogelijk is de woonboten in de haven een andere plek te geven. Hieruit blijkt dat er geen alternatieve locaties zijn in de Nieuwe Haven (inclusief de voormalige AKZO-haven die bovendien geen eigendom is van de gemeente). Conclusie is, net als in 2014, dat er binnen de gemeente geen mogelijkheden zijn om nieuwe ligplaatsen voor woonboten te creëren.

Voor een overzicht van de zoektocht naar de ligplaatsen wordt verwezen naar de bijlage.

De enige mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsen is door bestaande ligplaatsen ergens anders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt - tegen bijkomende kosten - af te voeren. Dit gaat hoogstens om een enkele plek. De kosten (en daarmee dus ook de waarde na verplaatsing) lopen sterk uiteen per locatie. Een plek in bijvoorbeeld de Rosandepolder is aanzienlijk meer waard dan een plek aan de Westervoortsedijk. Uit oogpunt van rechtsgelijkheid kan van een ruil van een onwenselijke ligplaats in de Nieuwe Haven voor een formeel bestemde definitieve plek ergens anders (in feite een vorm van schadeloosstelling) alleen sprake zijn als de waarde van de betreffende ligplaats vergelijkbaar is. Dat is het geval aan de Westervoortsedijk, die immers zeer nabij de Nieuwe Haven ligt. Daarom is recent een gewenste (formeel bestemde) ligplaats aan de Westervoortsedijk die op de markt kwam, verworven door de gemeente. De verwachting is dat hier twee woonboten uit de Nieuwe Haven definitief herplaatst kunnen worden.

Het staat eigenaren overigens vrij om de te ontvangen financiële schadeloosstelling *zelf* in te zetten voor een ligplaats ergens anders in Arnhem of daarbuiten, als die beschikbaar is.

4.2 Volledige schadeloosstelling is redelijk omdat de ligplaatsen legaal zijn

De eigenaren van de boten hebben een huurovereenkomst met de gemeente, een ligplaatsvergunning en een omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen en strijdig gebruik (van rechtswege - dus zonder nadere afweging - afgegeven ten gevolge van de Wet verduidelijking voorschriften woonboten). Bij een herziening van het bestemmingsplan zal de verleende omgevingsvergunning in beginsel geïncorporeerd moeten worden (d.w.z. dat de bestemming 'water' omgezet zal moeten worden naar bestemming 'wonen'; om die reden is dan ook een expliciete planologische regeling nodig om het huidige gebruik voor wonen te beëindigen).

De schepen liggen er dus legaal en er kan alleen nog uit een bepaling in de ligplaatsvergunning en het gegeven dat de ligplaatsen nog niet in het bestemmingsplan zijn opgenomen, worden afgeleid dat de ligplaatsen als ongewenst worden beschouwd.

Voor de voorgeschiedenis van de juridische situatie van de ligplaatsen wordt verwezen naar de bijlage.

4.3 De eigenaren kunnen in meerderheid met deze oplossing leven

Om een goed beeld te krijgen van de situatie en de wensen van woonbooteigenaren zijn er individuele gesprekken gevoerd met op één na alle eigenaren. Het beeld is gemêleerd. Maar alle eigenaren zijn het er over eens dat er definitief duidelijkheid moet komen over hun positie: blijven, verplaatsen of schadeloosstelling. De meerderheid wil bij voorkeur de ligplaats in de Nieuwe Haven behouden, maar vindt een eerlijke uitkoopregeling een aanvaardbaar alternatief. De meeste eigenaren zien verplaatsing ook niet (meer) als een reële optie, hoewel een betere ligplaats door een aantal niet afgewezen zou worden. Voor een aantal eigenaren heeft uitkoop zelfs de voorkeur boven verplaatsen of blijven liggen. Een kleine minderheid wil wel hoe dan ook een andere plek of wil juist hoe dan ook op de huidige plek blijven en ziet uitkoop niet als optie.

5.1 Bedrag is pas definitief te begroten als er een formele taxatie heeft plaatsgevonden

Voor een formele taxatie moet het te taxeren object zelf bezocht worden. Dat kan alleen met medewerking van de eigenaar en dat is pas aan de orde na een besluit van de raad over schadeloosstelling. Er is voor een eerste raming van te verwachten kosten bureau-onderzoek gedaan. Hierbij is uitgegaan van aannames. Zo is de staat van onderhoud of isolatie en energiebesparende maatregelen niet meegenomen. Na dit raadsbesluit zal een formele taxatie met onder meer een bouwkundige keuring worden uitgevoerd en wordt de algehele staat van de te taxeren woonboot in kaart gebracht. Op basis van de taxaties kan de resterende opgave in beeld worden gebracht voor de perspectiefnota 2020.

5.2 Voor 2020 wordt een budget van € 1,15 miljoen als voldoende beschouwd

De kosten zullen naar verwachting over meerdere jaren uitgespreid worden. Een klein aantal bewoners zal direct willen verkopen, een aantal zal er om uiteenlopende redenen geen haast mee willen maken en een aantal zal het laten aankomen op intrekking van de vergunning of onteigening en hiertegen in beroep gaan. Na het voeren van gesprekken met eigenaren naar aanleiding van dit besluit, zal een inschatting gemaakt kunnen worden van de jaarschijven ten behoeve van de perspectiefnota 2020.

Kanttekeningen en risico's

3.1 Voor Jason en Miguel Pro is een goed woon- en leefklimaat niet van belang, maar veiligheid wel

Voor Miguel Pro en Jason geldt dat zij voorlopig in de Nieuwe Haven kunnen blijven. In de onderzoeken naar de veiligheid in de Nieuwe Haven is geconcludeerd dat nautisch gezien niet gesproken kan worden van een veilige situatie. Als gevolg daarvan is onderzocht of en zo ja, welke maatregelen genomen kunnen worden om deze situatie te verbeteren. Hieruit blijkt dat de meest effectieve maatregelen zijn het scheiden van activiteiten en meer ruimte creëren ter plaatse van de invaart. De effectieve maatregelen die op korte termijn zijn te nemen, zijn onder andere het afschermen van de jachthaven door middel van beschermpalen en het blijven voorlichten van gebruikers.

De gemeente heeft deze maatregelen inmiddels gedeeltelijk uitgevoerd: de woonboot aan de Westervoortsedijk is binnen de palen gelegd en de gemeente geeft voorlichting aan de reders, kapiteins en eigenaren van bezoekende schepen over de situatie in de haven. Ook de betreffende verenigingen zelf geven aan dat het maken en handhaven van afspraken over gedrag en veiligheidsvoorschriften een effectief middel is. Met deze maatregelen is het risico in dit gedeelte van de haven voor het moment binnen redelijke grenzen gebracht, maar niet weggenomen. Daarom wordt samen met de verenigingen verder onderzocht of er haalbare aanvullende maatregelen te nemen zijn.

5.1 Clausule in overeenkomst aankoop ligplaatsen voormalige ASM-haven

In 2012 heeft de gemeenteraad besloten tot een algemene vrijwillige uitkoopregeling voor alle woonbooteigenaren in Arnhem, maar die was in het bijzonder gericht op de woonboten die op last van de rechter kort daarvoor de ASM-haven in Stadsblokken moesten verlaten. In de koopovereenkomst is destijds opgenomen dat als een andere houder van een ligplaatsvergunning

voor de ASM-haven een hoger bedrag betaald krijgt, de koopprijs verhoogd wordt met het verschil tussen dit hogere bedrag en de koopprijs.

Bij het opstellen van de uitkoopregeling heeft de gemeente Arnhem altijd beoogd alle bewoners van de Stadsblokkenweg hetzelfde uitkoopbedrag te bieden. Deze clausule is uitsluitend bedoeld voor bewoners van de voormalige ASM-haven in deze specifieke situatie tijdens de termijn van de uitkoopregeling. Het is nooit de bedoeling geweest deze clausule langer dan de termijn van de uitkoopregeling in stand te houden.

De inschatting is dan ook dat een aanspraak op deze clausule geen kans van slagen heeft bij een rechter, maar niet uit te sluiten valt dat er toch een beroep op wordt gedaan.

Financiën

Voor een deel van de kosten (€ 1,15 miljoen) is al ruimte aanwezig binnen de algemene reserve. Met bijgaande begrotingswijziging wordt een budget van € 1,15 miljoen begroot. Voor 2020 wordt dit budget als voldoende beschouwd.

In het weerstandsvermogen van de gemeente Arnhem is vanwege de conflicterende gebruiksvormen in de Nieuwe Haven een risico opgenomen (omvang destijds ingeschat op € 2,5 miljoen en kans 90%). Zodra het bedrag voor de totale schadeloosstelling in de begroting wordt opgenomen kan het risico komen te vervallen. Het bedrag dat ter dekking van dit risico in de algemene reserve wordt aangehouden, te weten € 1,15 miljoen, kan vrijvallen zonder dat de weerstandsfactor wijzigt.

Toelichting begrotingswijziging (bijlage):

Exploitatiebegroting (bedragen x € 1.000)		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	2021	2022	2023
Lasten	Compensatie woonschepen nieuwe haven (S11)	1.150	0	0	0
		1.150			
Baten		0	0	0	0
		0	0	0	0
Mutaties reserves	Onttrekking Algemene reserve (S0)	1.150	0	0	0
		1.150	0	0	0
Totaal Resultaat		0	0	0	0

Meerjaren Investeringsplan (MIP)	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023
Totaal Investeringen	0	0	0	0

Op basis van de taxaties kan de resterende opgave voor 2021 en verder in beeld worden gebracht voor de komende perspectiefnota. Er kan dan ook een inschatting gemaakt worden van de verdere jaarschijven, na gesprekken met eigenaren en de eerste overeenkomsten in 2020.

Uitvoering

Stap 1: Vrijwillige uitkoopregeling
Er zal maximaal worden ingezet op een vrijwillige uitkoopregeling. Vrijwilligheid heeft de voorkeur boven formele procedures voor intrekking en/of onteigening, omdat er zo snel duidelijkheid is voor bewoners. Voor dit minnelijke traject wordt ruim de tijd genomen, om de bewoners voldoende rust te gunnen om een voor hun juiste beslissing te nemen.

Na dit raadsbesluit zullen de bewoners worden uitgenodigd voor een individueel gesprek met de projectleider en de vastgoedmanager. Naar verwachting zal dit daags na de beslissing van de raad zijn beslag krijgen. In het gesprek wordt de beslissing toegelicht en wordt een informatieve brief overhandigd waarin alles wordt toegelicht. In deze brief komen de volgende zaken aan de orde:

- Er zijn geen alternatieve ligplaatsen beschikbaar binnen de gemeente Arnhem. Wel bestaat er de mogelijkheid voor een tweetal (hiervoor geschikte) woonarken te verplaatsen naar de Westervoortsedijk. Met geïnteresseerde bewoners zal deze mogelijkheid worden besproken. Indien er meer dan twee bewoners interesse tonen, wordt de stadsnotaris gevraagd te loten.
- De vrijwillige uitkoopregeling is een volledige schadeloosstelling en bestaat uit:
    - Vermogensschade; dit betekent de verkoopwaarde van de woonboot en de ligplaats, of, als de bewoner ervoor kiest zelf de woonboot te verkopen, de waarde van de ligplaats;
    - Vergoeding voor eenmalige bijkomende schade (bijvoorbeeld verhuiskosten).
- De vermogensschade zal door een onafhankelijk taxateur worden bepaald aan de hand van een formele taxatie. De bewoners worden door deze taxateur benaderd voor een taxatieafspraak. De taxatie zal in concept naar de bewoner en de gemeente Arnhem worden gezonden met het verzoek hierop binnen een termijn van vier weken te reageren. Het definitieve rapport is voor de gemeente Arnhem maatgevend om in gesprek te gaan met de bewoner. Er volgt een aanbieding tot aankoop van de ligplaats en woonboot, dan wel alleen een aanbieding voor de aankoop van de ligplaats. Immers, het staat de eigenaar vrij de woonboot, zonder ligplaatsvergunning van de gemeente Arnhem, aan de markt aan te bieden.
- Als de bewoner instemt met de vrijwillige uitkoopregeling worden nadere afspraken gemaakt over de uitbetaling van de vergoeding in de vorm van een vaststellingsovereenkomst. De regeling biedt de ruimte een deel van het bedrag als voorschot te ontvangen, bijvoorbeeld als verhuisvergoeding, bankgarantie bij aankoop van een woning of borgstelling op een huurwoning.
- Bovenstaande zal worden begeleid door de onafhankelijke taxateur en uitgevoerd door de afdeling Vastgoedmanagement van de gemeente Arnhem.

Stap 2: Intrekken van de ligplaatsvergunning
Wanneer het minnelijk traject op termijn (gedacht wordt aan in elk geval minimaal een jaar) niet leidt tot het geheel vrijmaken van de Nieuwe Haven, dan kan het college van B&W het voornemen uitspreken tot het intrekken van de ligplaatsvergunning. De bewoners kunnen hun zienswijze over dit voornemen tot besluit indienen. Na ontvangst en behandeling van deze reacties volgt een besluit tot intrekking; hiertoe

staat bezwaar en beroep open. Verzending van het intrekkingsbesluit markeert ook het einde van de regeling voor vrijwillige uitkoop. Eigenaren kunnen nog wel een regulier verzoek tot nadeelcompensatie doen, maar de uitkomst daarvan is ongewis.

Met het intrekken van de vergunning vervalt tevens van rechtswege de huurovereenkomst en liggen de woonboten illegaal in de Nieuwe Haven. Voor zover deze niet door de eigenaren worden verwijderd zal de gemeente Arnhem moeten handhaven.

Stap 3: Planologische regeling en onteigening
Gelijktijdig met het intrekkingstraject zal besloten worden tot een wijziging van het bestemmingsplan, waarmee de planologische toestemming voor de ligplaatsen zal worden 'wegbestemd'. Hiermee wordt de beoogde situatie (een industriehaven zonder woonschepen) ook planologisch geborgd. Op basis van dit nieuwe bestemmingsplan kan een onteigeningsprocedure worden gestart indien er minnelijk onvoldoende resultaat wordt bereikt én de intrekkingsprocedure niet succesvol blijkt te kunnen worden afgerond. Vaststellen van het bestemmingsplan en daarmee de in te zetten onteigening is ter afweging aan de gemeenteraad.

Jason en Miguel Pro
Samen met Jason en Miguel Pro zal worden verkend of er haalbare oplossingen zijn om de nautische veiligheid van hun activiteiten bij economische ontwikkeling van de haven op een aanvaardbaar niveau te brengen. Hiertoe wordt onder begeleiding van een extern specialist een brainstormsessie georganiseerd. De resultaten hiervan zullen nog in 2020 aan de raad voorgelegd worden.

Communicatie

Om een goed beeld te krijgen van de situatie en de wensen van woonbooteigenaren zijn er individuele gesprekken gevoerd met op één na alle eigenaren. De woonbooteigenaren zijn direct na het collegebesluit per brief op de hoogte gesteld van dit raadsvoorstel.

Na het raadsbesluit wordt contact opgenomen met alle eigenaren voor een afspraak voor een persoonlijk gesprek.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Visie op de Nieuwe Haven
- Voorgeschiedenis woonboten en de zoektocht naar nieuwe locaties van 2000 tot heden
- Ligging woonboten (luchtfoto's)
- Brief aan de eigenaren van woonboten naar aanleiding van het besluit van het college van B&W
- Begrotingswijziging

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	424102

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 10 december 2019, nummer: 424102;

overwegende dat economische ontwikkeling een goed woon- en leefklimaat voor de aanwezige woonboten onmogelijk maakt, en andersom de woonboten de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven belemmeren;

overwegende dat niet voor alle woonboten een vervangende ligplaats gevonden kan worden;

gelet op artikel 108, eerste lid, artikel 147, tweede lid, en artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Visie Nieuwe Haven vast te stellen;
2. Te kiezen voor het scenario economische ontwikkeling zoals beschreven in de visie;
3. Zich voor te nemen het gebruik van de Nieuwe Haven als ligplaats voor woonboten te doen beëindigen;
4. Eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning en hiertoe op basis van vrijwilligheid een aanbod te doen, vooruitlopend op een formele beëindiging van de ligplaats door middel van intrekken van ligplaatsvergunning en een planologische regeling in het bestemmingsplan;
5. De kosten van de schadeloosstelling te dekken door voor de verwachte kosten in 2020 € 1,15 miljoen aan de algemene reserve te onttrekken en de resterende opgave voor 2021 en verder mee te nemen in de Perspectiefnota 2020;
6. Bijgevoegde wijziging van de begroting vast te stellen, waarmee in 2020 € 1,15 miljoen budget beschikbaar wordt gesteld voor de schadeloosstelling door een onttrekking uit de algemene reserve;

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Visie Nieuwe Haven



Gemeente Arnhem

3-12-2019

Inhoud

Samenvatting ... 3

1 Inleiding ... 5

1.1 Aanleiding ... 5

1.2 Plangebied ... 5

1.3 Planproces ... 6

2 Inventarisatie en analyse ... 7

2.1 Cultuurhistorie ... 7

2.2 De Nieuwe Haven anno 2019 ... 9

2.2.1 Nieuwe Havenweg ... 9

2.2.2 Nieuwe Haven ... 11

2.2.3 Industriepark Kleefse Waard en Akzo haven ... 12

2.2.4 Koningspleij-Noord ... 13

2.3 Milieuzonering en veiligheid ... 14

2.3.1 Milieuzonering ... 14

2.3.2 Toets plangebied ... 16

2.3.3 Nautische veiligheid ... 20

2.4 Overige milieuaspecten ... 21

2.4.1 Bodem ... 21

2.4.2 Water ... 21

2.5 Verkeersstructuur en ontsluiting ... 22

2.6 Groen en ecologie ... 22

3 Ontwikkelingen en trends ... 23

3.1 Circulaire economie ... 23

3.1.1 Nieuwe vormen van productie ... 23

3.2 Klimaatadapatie ... 23

3.3 Gezonde leefomgeving ... 24

3.4 Bereikbaarheid ... 24

3.4.1 Algemeen ... 24

3.4.2 Fietsverbindingen ... 24

3.4.3 Openbaar vervoer ... 24

3.5 Energietransitie ... 25

3.6 Industrieterreinen behouden en benutten ... 25

3.7 Behoefte aan watergebonden bedrijvigheid neemt toe ... 25

3.7.1 Koningspleij-Noord voorziet in regionale behoefte ... 26

4 Scenario's ... 28

4.1 Scenario 1. Economische ontwikkeling haven ... 28

4.2 Scenario 2. Bundeling functies in de haven 28
4.3 Weging scenario's 30
5 Visie Nieuwe Haven 32
6 Uitvoeringsplan 34
6.1 Faciliteren en meedenken 34
6.2 Actieve rol 34
6.3 Status visie 34

BIJLAGEN

1. trends en ontwikkelingen watergebonden- en verbonden bedrijven
2. onderzoeken nautische veiligheid

Samenvatting

De Nieuwe Haven in Arnhem wordt gebruikt door diverse doelgroepen, zoals vrachtschepen, bedrijven, cruiseschepen, woonboten, recreatie en een jachthaven. Als gevolg van dit divers gebruik en vanwege de ruimtelijke inpassing ontstaan onveilige situaties. Uit recente onderzoeken blijkt dat de nautische veiligheid in de Nieuwe Haven in het geding is en dat maatregelen op korte termijn nodig zijn[1]. Een deel van deze (tijdelijke) maatregelen is inmiddels door de gemeente uitgevoerd. Omdat geen van de gebruiksvormen optimaal kan functioneren, moeten hierin keuzes worden gemaakt. Los daarvan vormt de huidige situatie een belemmering voor het benutten van de (economische) kansen en potenties van het gebied (en dus ook voor de stad). Het ontbreekt de gemeente aan actueel, integraal beleid, op basis waarvan antwoord gegeven kan worden op verschillende (toekomstige) ruimteclaims en ontwikkelingen die op het gebied afkomen. Het opstellen van een visie met verschillende scenario's, inclusief voor- en nadelen en bijbehorende financiën, kan hierin ondersteunend zijn. Als gevolg daarvan heeft het college in september 2019 besloten een visie op de Nieuwe Haven op te stellen. Voorliggende visie is het resultaat hiervan.
Bij het opstellen van deze visie is gebruik gemaakt van de (specifieke) lokale kennis van gebruikers van het gebied (o.a. door het organiseren van stakeholdersavonden en persoonlijke gesprekken met bewoners en bedrijven), van deskundigen in onze eigen organisatie en is overleg gevoerd met het Waterschap Rijn en IJssel en Rijkswaterstaat. Hieronder wordt een samenvatting van de visie gegeven.

Als eerste is (zie hoofdstuk 2) is de ontstaansgeschiedenis van de haven in beeld gebracht. Daarna is ingezoomd op het huidig gebruik van de haven en aangrenzend gebied en zijn omgevings- en milieuaspecten in beeld gebracht. Vanwege het divers gebruik van de haven en het feit dat geen van de functies optimaal kan functioneren is nader ingezoomd op de milieuzonering en veiligheid in het gebied. Belangrijkste conclusie hieruit is de volgende. Vanwege de ruimtelijke inpassing van de haven en het gebruik van de haven door diverse doelgroepen is de nautische veiligheid in het geding. Ook blijkt uit onderzoek naar milieuzonering in het gebied, dat in de huidige situatie ter hoogte van de woonboten geen goed woon- en leefklimaat kan worden gegarandeerd. De schepen liggen binnen de geluidcontour van de geluidgezoneerde industrieterreinen Arnhem-Noord en op zeer korte afstand van industrieterreinen waar bedrijven tot en met categorie 4.2 zijn toegestaan.

Vervolgens is gekeken naar trends en ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3). Deze zien toe op ontwikkelingen die hoe dan ook op het gebied afkomen en op concrete ontwikkelingen die nu in het gebied zelf spelen. De gemeente streeft naar een haven waarbij in 2050 de lokale industrie en logistieke activiteiten circulair ingericht zijn. Nieuwe vormen van productie (3-printer) zullen een rol gaan spelen. Daarnaast is het van belang rekening te houden met het realiseren van energiedoelen voor de stad (naast locatie Koningspleij-Noord zijn nieuwe locaties nodig), klimaatverandering en een gezonde fysieke leefomgeving. Ook zullen de veranderende mobiliteitsvraag en innovatie effect hebben op de bereikbaarheid van de haven.

Naar de toekomst toe is het van belang dat de industrieterreinen hun huidige functie behouden en moet verdere verkleuring van industrieterreinen worden voorkomen. De industrieterreinen leveren een belangrijke bijdrage in werkgelegenheid, zowel in omvang als in type werkgelegenheid en bieden de mogelijkheid een antwoord te geven op toekomstige ontwikkelingen. Uit recent onderzoek van de regio Arnhem-Nijmegen in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties blijkt dat de vraag naar watergebonden- en verbonden bedrijventerreinen in de regio toeneemt en locatie Koningspleij-Noord nodig is om in de regionale behoefte te voorzien.

[1]. "Rapport Actualisatie Onderzoek Veiligheid Nieuwe Haven" en "Quickscan Nautische Veiligheid "

Op basis van de inventarisatie en analyse, trends en ontwikkelingen zijn in hoofdstuk 4 2 scenario's onderzocht en gewogen:

1. economische ontwikkeling van de haven: de haven en aangrenzende percelen zijn uitsluitend bedoeld voor (watergebonden) bedrijvigheid.
2. bundelen van functies in de haven, zodat de haven door diverse doelgroepen gebruikt kan worden.

Uit de weging van de scenario's blijkt dat het met scenario 2 (bundelen van functies in de haven) niet mogelijk is om de economische potenties van de haven optimaal te benutten zonder dat er knelpunten blijven bestaan op het gebied van nautische veiligheid en zonder dat een goed woon- en leefklimaat bij de woonboten kan worden gegarandeerd (nu en in de toekomst). De knelpunten uit de huidige situatie zijn ook in de toekomstige situatie niet zorgvuldig op te lossen. Anderzijds worden bedrijven door de aanwezigheid van de woonboten beperkt in hun (toekomstige) bedrijfsvoering.
Scenario 1 sluit aan bij de economische potenties van het gebied en kan inspelen op ontwikkelingen en trends. Het verder ontwikkelen van de haven als bedrijvenhaven is pas mogelijk wanneer de gevoelige functies uit de haven verdwenen zijn. De woonboten staan het optimaal gebruik van de kade in de weg en belemmeren planologisch en milieuhygienisch gezien het optimaal benutten van de bedrijfskavels in het gebied (nu en in de toekomst). Mogelijk geldt dit ook als gevolg van de nautisch (nu onveilige) situatie voor de recreatiebedrijven Jason en Miquel Pro. Om deze conclusie met zekerheid te kunnen stellen is nader onderzoek nodig.

Met het vrijmaken van de haven van woonboten kan de ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven (zie hoofdstuk 5) vorm worden gegeven. Het biedt (op termijn) unieke kansen voor de uitbouw van watergebonden en waterverbonden bedrijven en bovendien kan een impuls worden gegeven aan de transitie naar een duurzame circulaire economie. De nabijheid van IPKW en de potentie van Koningspleij-Noord spelen hierbij een belangrijke rol. Het uitwisselen van kennis, samenwerking en innovatie wordt door concentratie van deze bedrijven makkelijker en biedt kansen om de gezamenlijk de slogan 'Made in Arnhem' als basis te nemen voor verdere ontwikkeling en profilering van het gebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Nieuwe Haven in Arnhem wordt gebruikt door diverse doelgroepen, zoals vrachtschepen, bedrijven, cruiseschepen, woonboten, recreatie en een jachthaven. Als gevolg van dit divers gebruik en vanwege de ruimtelijke inpassing ontstaan onveilige situaties. Uit recente onderzoeken blijkt dat de nautische veiligheid in de Nieuwe Haven in het geding is en dat maatregelen op korte termijn nodig zijn. Een deel van deze (tijdelijke) maatregelen is inmiddels door de gemeente uitgevoerd. Omdat geen van de gebruiksvormen optimaal kan functioneren, moeten hierin keuzes worden gemaakt. Los daarvan vormt de huidige situatie een belemmering voor het benutten van de (economische) kansen en potenties van het gebied (en dus ook voor de stad). Het ontbreekt de gemeente aan actueel, integraal beleid, op basis waarvan antwoord gegeven kan worden op verschillende (toekomstige) ruimteclaims en ontwikkelingen die op het gebied afkomen. Het opstellen van een visie met verschillende scenario's, inclusief voor- en nadelen en bijbehorende financiën, kan hierin ondersteunend zijn. Als gevolg daarvan heeft het college in september 2019 besloten een visie op de Nieuwe Haven op te stellen. Voorliggende visie is het resultaat hiervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied wordt begrensd door de Westervoortsedijk aan de noordzijde, de bedrijven aan de Nieuwe Havenweg aan de oostzijde en de Nederrijn aan de zuidzijde. We zijn ons ervan bewust dat de inhoud van deze visie niet strikt ophoudt bij plangrenzen en als gevolg daarvan wordt een groter gebied beschouwd. Op onderstaand kaartbeeld is de ligging van het plangebied ten opzichte van Arnhem weergegeven.



Ligging plangebied t.o.v. Arnhem

1.3 Planproces

Het opstellen van de visie deden we niet alleen. We hebben de (specifieke) lokale gebruikers van het gebied, ieder vanuit een eigen deskundigheid, betrokken bij het in beeld brengen van de huidige situatie en het toetsen van de scenario's.

We zijn begonnen met het bij elkaar brengen van alle beschikbare kennis van en over het gebied. Dit is gedaan door met vertegenwoordigers van alle vakdisciplines binnen de gemeente die de haven raken, gesprekken te voeren. In die gesprekken zijn de kansen en knelpunten, ontwikkelingen en aandachtspunten voor de visie opgehaald.

Ook hebben we het plangebied geïnventariseerd, evenals historie, beleid, plannen in ontwikkeling en toekomstige ontwikkelingen.

Tijdens de eerste stakeholderbijeenkomst (21 februari 2019), waarvoor alle gebruikers en grondeigenaren waren uitgenodigd, hebben we de eerste resultaten van de inventarisatie en analyse gepresenteerd. Aanwezigen hebben input gegeven voor de visie en kregen de mogelijkheid (individueel) input voor de visie aan te leveren. Van deze mogelijkheid hebben 4 stakeholders gebruik gemaakt.

Tijdens de inventarisatie- en analysefase bleek dat de actualiteit rondom de huidige, onveilige situatie meer ingrijpt op het proces en inhoud van de visie dan eerder gedacht. De consequenties van de keuze voor de visie moesten inzichtelijk zijn. Voorts zijn gesprekken gevoerd met Rijkswaterstaat en het waterschap Rijn en IJsel om de input die is opgehaald tijdens de 1e stakeholderbijeenkomst te toetsen en hun wensen en eisen voor de visie op te halen. Daarnaast is onder meer nader onderzoek uitgevoerd naar de milieuzonering in de haven en heeft de Regio Arnhem-Nijmegen, in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW), een behoefteonderzoek naar watergebonden bedrijvigheid voor de regio uitgevoerd.

Tijdens een 2e stakeholdersavond op 28 mei 2019 zijn de resultaten van het nader onderzoek gepresenteerd en zijn de vervolgstappen in beeld gebracht. Na de zomervakantie hebben we individuele gesprekken met woonbooteigenaren en bedrijven in het gebied gevoerd. Uiteindelijk hebben de conclusies van deze stappen geleid tot voorliggende visie op de Nieuwe Haven.

2 Inventarisatie en analyse

2.1 Cultuurhistorie

Tot aan het jaar 1900 was er in de omgeving van het plangebied geen bebouwing aanwezig. Centraal door het plangebied liep de oude IJssel, die de verbinding vormde tussen de IJssel en de Nederrijn. Begin 1900 kwam de eerste bebouwing ten noorden van het plangebied, boerderij De Kleefse Waard. Op de plaats waar nu de Veerweg naar Westervoort loopt, is de oude IJsseldam te zien. Het plangebied is in die tijd ook militair van belang geweest. De IJssellinie moest weer een belangrijke rol in de landsverdediging gaan spelen. In de 19e eeuw is op de Kleefse Waard een steenfabriek gebouwd, met daaraan verbonden de huizen Westervoortsedijk 84 en Industriestraat 1.

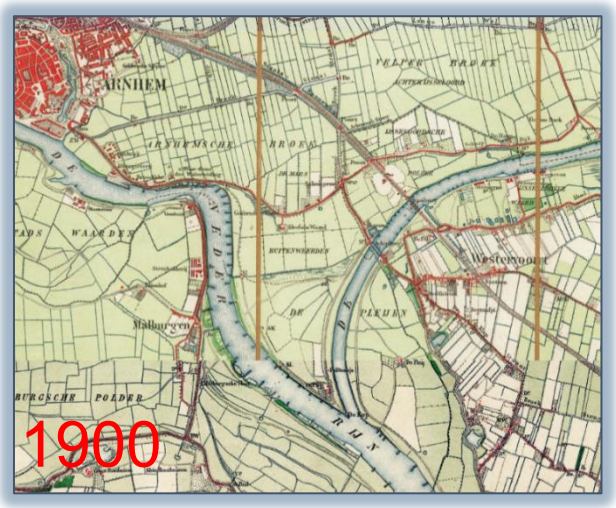
De ontwikkeling van grootschalige industrie is in Arnhem pas in de twintigste eeuw op gang gekomen. In 1915 werd door het bestuur van de stad besloten tot de aanleg van een industrieterrein met een spoorwegemplacement aan de oostzijde van de stad, in aansluiting op de daar reeds aanwezige bedrijven, zoals het slachthuis en de gasfabriek. Ten behoeve hiervan werd de bodem vier meter opgehoogd. De zandtrammetjes die het zand aanleverden begonnen in 1920 te rijden. In het Algemeen Uitbreidingsplan uit 1933 wordt een verdere ontwikkeling van bedrijvigheid in oostelijke richting aangegeven, maar pas in 1941 en na de Tweede Wereldoorlog werden de industrieterreinen Het Broek en de Kleefse Waard ontwikkeld. Het verkavelingsplan van bedrijventerrein Kleefse Waard grijpt terug op het herverkavelingsplan uit circa 1832 voor het gebied. De bijbehorende dwarshaven (Akzo-haven) is rond 1940 gegraven als werkverschaffingsproject en bedoeld als particuliere transporthaven voor de AKU (later Akzo). Langs de zuidzijde van deze dwarshaven werd een nieuwe groene dijk opgeworpen ongeveer dwars door de restanten van de Oude IJsselbedding om Koningspleij-Noord heen. De voormalige rivierarm (de Nieuwe Haven) werd rond 1930 tot haven met een havenkade ontwikkeld. In verband met een voorziene uitbreiding van industrieterrein Kleefse Waard naar de Koningspleij-Noord, is in de jaren '50 de Nieuwe Haven alvast verbreed en verlengd. Vanaf circa 1960 vestigde zich de eerste bedrijvigheid aan de Nieuwe Haven.
Een bevaarbare Rijn en zijn zijrivieren zijn altijd van groot belang geweest in de Europese binnenvaart. Sinds het Congres van Wenen van 1815 is het principe van de vrije scheepvaart ingevoerd op de grote rivieren, waaronder de Rijn. De eerste Rijnvaartakte werd op 31 maart 1831 aangenomen. In 1868 werd de Herziene Rijnvaartakte, beter bekend als de Akte van Mannheim, van kracht. Algemeen wordt aangenomen dat de welvaart in Europa voor een flink deel kan worden toegeschreven aan dit verdrag, omdat dit verdrag het beginsel der vrijheid van de scheepvaart op de Rijn met betrekking tot de handel, en daarmee een vrije en gemeenschappelijke transportmarkt regelt. De akte houdt nog steeds stand.

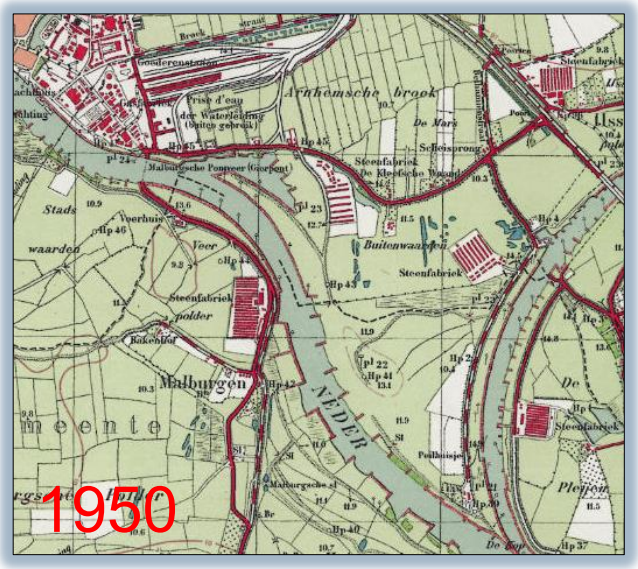
Op navolgende pagina is de historische ontwikkeling van de haven te zien.

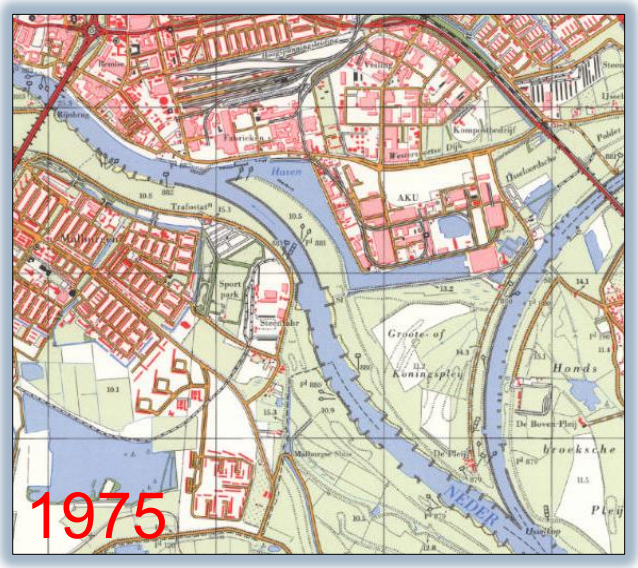


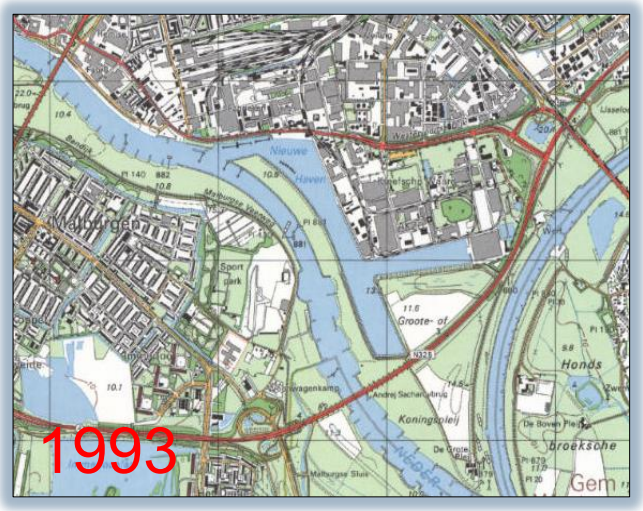
Zicht op AKU-fabriek

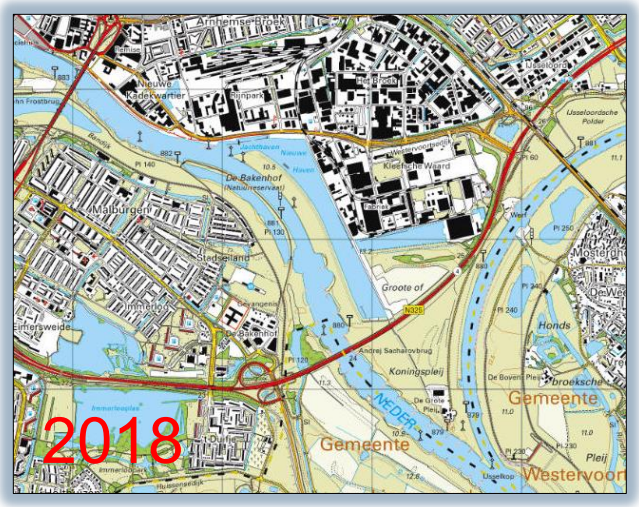












Historische ontwikkeling Nieuwe Haven

2.2 De Nieuwe Haven anno 2019

De Nieuwe Haven vormt anno 2019 de schakel tussen de industrie op industriepark Kleefse Waard (hierna IPKW), het Broek en Westervoortsedijk, de stad Arnhem en het rivierenlandschap van de Nederrijn. De Nieuwe Haven is een belangrijk structurerend element. De hoogwatervrije kade, waarmee het achterliggende gebied binnendijks is gekomen, benadrukt dit nog eens. Aan een deel van de Nieuwe Havenweg zijn bedrijven gevestigd. Een deel daarvan is watergebonden. Het water van de Nieuwe haven is door meerdere functies in gebruik, bedrijfsmatig (o.a. schepen Shell en cruisevaart), recreatie en woon- en werkschepen. Onderstaand zoomen we nader in.

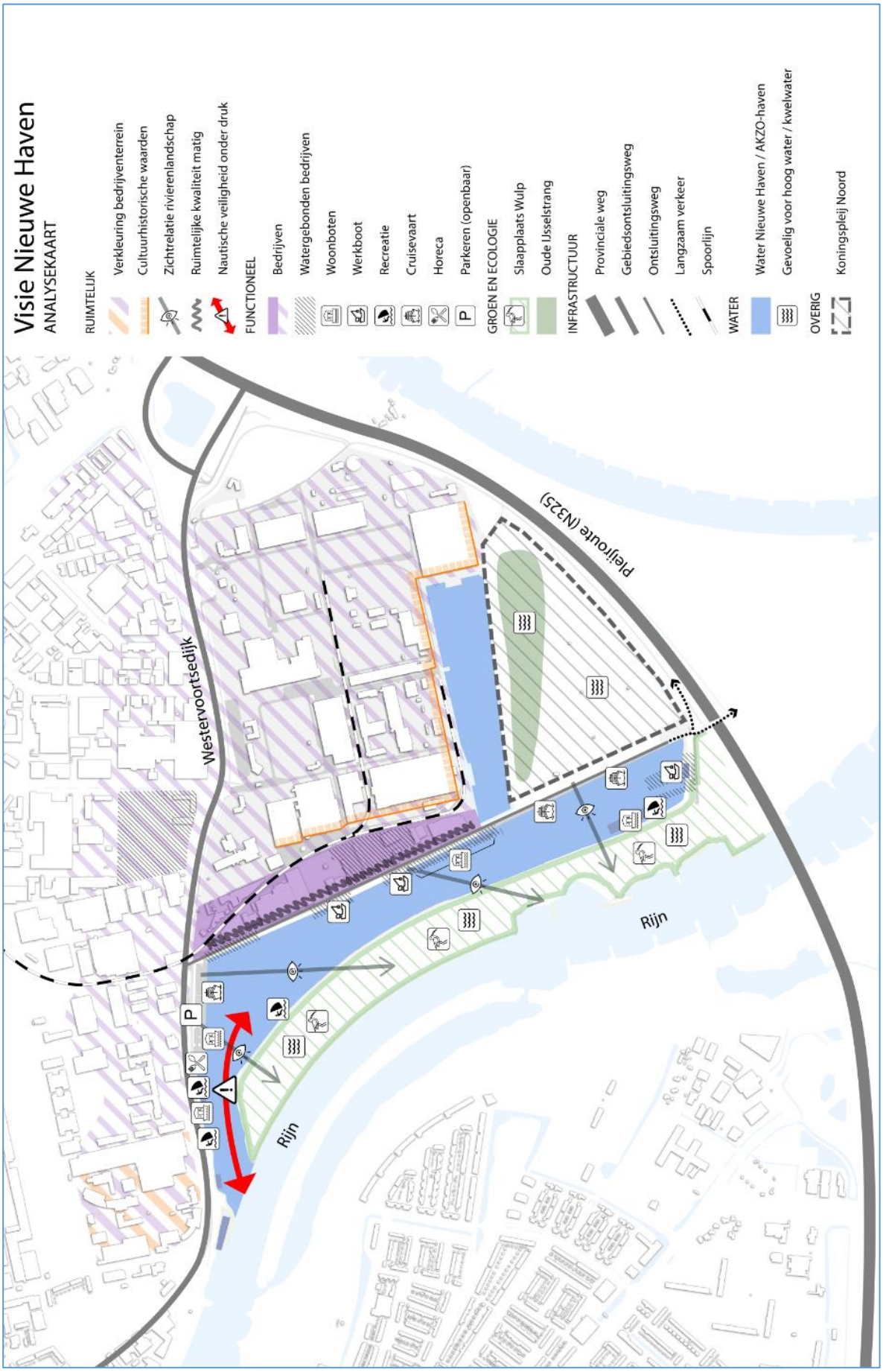
2.2.1 Nieuwe Havenweg

De Nieuwe Havenweg ligt aan de oostzijde langs de kade van de Nieuwe Haven. Deze weg sluit aan de noordzijde aan op de Westervoortsedijk en loopt tot aan de Pleijroute in het zuiden door. Het profiel van de Nieuwe Havenweg is opgebouwd uit een hoogwatervrije kade met een rijbaan en aan de oostzijde bebouwing. Het beeld langs de Nieuwe Havenweg wordt voornamelijk bepaald door de verhoogde kade met kranen, transportbanden, silo's, de schepen die zijn afgemeerd en de hoge gebouwen van IPKW op de achtergrond (zie hierna). De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit functionele lage loodsen en andere bedrijfsbebouwing. De bebouwing is voor een groot deel met voorkanten gericht naar de straat, maar een duidelijk waterfront is niet aanwezig en de ruimtelijke kwaliteit van de bebouwing is laag. Een deel van deze bedrijven is watergeboden, zoals het brandstofoverslagdepot van Shell, Fransen Technical Services en betoncentrale Dyckerhoff Basal met utilitaire installaties, zoals kranen en silo's. Een deel van de bedrijvigheid aan de Nieuwe Havenweg is echter niet watergebonden en of -verbonden. Voorbeelden hiervan zijn Mond&Riksen (opslag en transport van chemical logistics), autogarage Ride on en autoservice bedrijf Bram van Stijn. In een aantal gevallen is er zelfs sprake van niet industriële activiteiten, zoals de muziekinstrumentenwinkel De Tunnel Music en Maatwerk revalidatietechniek BV.

Vanaf de weg, maar met name vanaf de verhoogde kade, is een uniek, weids uitzicht over het rivierenlandschap. De woon-en werkschepen die onder aan de kade liggen, zijn nauwelijks zichtbaar vanaf de Nieuwe Havenweg. Vanaf de verhoogde kade is dat wel het geval.



Foto's van Nieuwe Havenweg en omgeving



Analysekaart Nieuwe Haven en omgeving

2.2.2 Nieuwe Haven

De Nieuwe Haven is momenteel in gebruik voor meerdere functies, te weten: wonen, werken, industrie, horeca en recreatie. Komende vanaf de Nederrijn ligt aan de westzijde roei- en zeilvereniging Jason. In de Nieuwe Haven heeft Jason de beschikking over water en voorzieningen die haar activiteiten mogelijk maken: sport en recreatie in de vorm van zeilen, motorbootvaren, roeien, kanoën en het in verenigingsverband exploiteren van een jachthaven (voor zeil- en motorboten). Jason heeft ter plekke een drijvend botenhuis (voor de roeiboten van de roeivereniging en de kano's van de kanovereniging). De vereniging is bereikbaar vanaf de Westervoortsedijk.
De leden van Jason maken gebruik van het water van de Nieuwe Haven en de Nederrijn.
Achter Jason liggen enkele woonboten aan de Westervoortsedijk. Ten oosten daarvan zijn jachthaven (recreatie) en restaurant Valkenburg (horeca) gelegen, beiden bereikbaar vanaf het grote openbare parkeerterrein aan de Westervoortsedijk.
Vanaf dat punt, naar het oosten liggen 15 woonboten, 1 bereikbaar vanaf het parkeerterrein, 14 vanaf de Nieuwe Havenweg. Een deel van de boten is uit ASM-haven hier naartoe verplaatst; een ander deel is al eerder in de haven gaan liggen. Naast woonboten zijn aan de kade ook werkschepen gelegen. Deze werkschepen zijn ofwel zelfstandig of hebben een relatie met de bedrijven op de kade.
Aan het eind van de haven, nabij de Pleijroute ligt waterscouting Miguel Pro met zijn boten, clubgebouw, steiger en ponton. De waterscouting maakt gebruik van het water in de Nieuwe haven en wordt ontsloten vanaf de Nieuwe Havenweg.

De Nieuwe Haven vormt een belangrijk water voor de industrie en scheepvaart. Het industriële gebruik wordt gedaan door diverse bedrijven gevestigd aan de Nieuwe Havenweg en de Westervoortsedijk. De watergebonden bedrijven zijn de volgende:

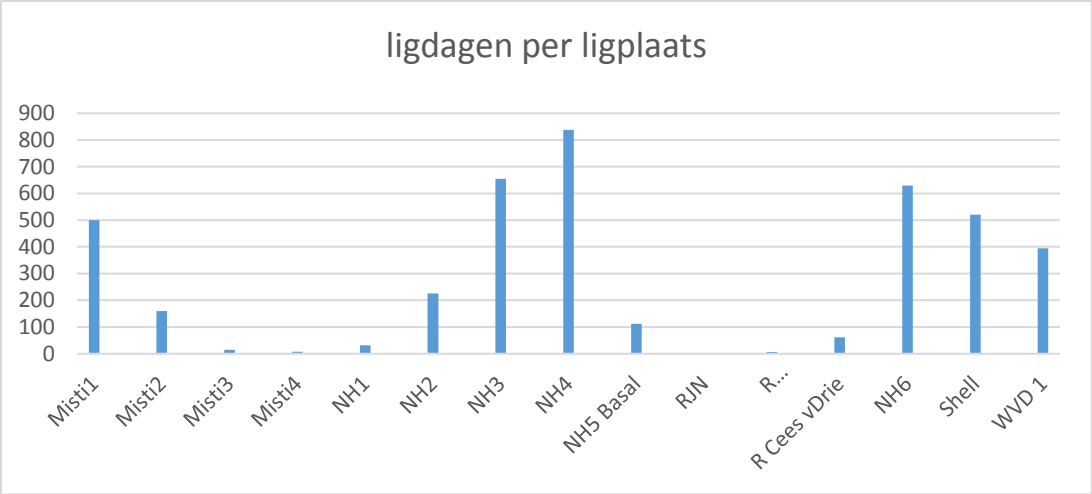
- Scheeprestauratiebedrijven van Kees van Drie en Ando Heijnis, gevestigd aan de Nieuwe Havenweg,
- Scheepsbouwbedrijf Helldörfer, Nieuwe Havenweg 7.
- Scheepsreparatiebedrijf Misti, Nieuwe Havenweg 84.
- De brandstofoverslag van Shell met een overslagpunt aan de Nieuwe Havenweg.
- Betonmortelproducent Dyckerhoff Basal, Nieuwe Havenweg 17.
- Scheepsreparatiebedrijf Arnhem.



Foto's woonboten, jachthaven en scouting

Shell aan de Westervoortsedijk wordt bevoorraad via het laadpunt in de Nieuwe haven. Tankboten van Shell gebruiken de Nieuwe haven om bij dit laadpunt te komen. Ter plekke bevinden zich 2 pijpleidingen die verbonden zijn met het industriecomplex van Shell op bedrijventerrein Het Broek aan de overzijde van de Westervoortsedijk. Per jaar vinden circa 1000 scheepvaartbewegingen plaats (500 schepen). De manoeuvreerruimte van de schepen van Shell, die een omvang hebben van 135*15m is klein. Ze hebben een draaicirkel van 145 m. In verband met veiligheid moeten ze voldoende ruimte aanhouden tot andere functies. Op dit moment vormt de veiligheid een risico. In het verleden heeft zich o.a. een incident voorgedaan, waarbij een schip van Shell in aanvaring is gekomen met een woonboot.

Om inzicht te krijgen in het gebruik van de haven hebben we de cijfers 2018 geanalyseerd. Hieruit blijkt dat in totaal 4172 ligdagen zijn gebruikt, verspreid over de volgende ligplaatsen:



2.2.2.1 cruisevaart

Naast overslag en scheepsbouw, -restauratie en –reparatie kent de Nieuwe Haven een ander soort watergebonden industrie, namelijk die van de winterliggers: riviercruiseschepen die buiten het vaarseizoen voor anker liggen in de haven en aldaar kleine reparaties mogen uitvoeren aan de conservering van de schepen. Hierbij mogen alleen technieken worden toegepast, waarbij de verspreiding van verontreinigingen minimaal is. Dat wil zeggen met bikken, borstelen (beiden handmatig), schuren met afzuiging en schilderen met kwasten of rollers wordt voorkomen dat het oppervlaktewater wordt verontreinigd. Ander (groot) onderhoud is niet toegestaan. Op een topmoment liggen er circa 35 winterliggers in de haven. Dit zorgt voor circa 100 fte aan seizoenswerkers in die periode.

2.2.3 Industriepark Kleefse Waard en Akzo haven

Direct grenzend aan het plangebied voor de Nieuwe Haven ligt Industriepark Kleefse Waard (IPKW), met een oppervlakte van circa 90 hectare. Het industrieel verleden als vestigingsplaats van Akzo is nog steeds afleesbaar. Dit blijkt uit de monumentale bebouwing in een formele stedenbouwkundige opzet (industrieel erfgoed) en een duidelijke samenhangende architectuur op het niveau van het complex. Het complex van de AKU-fabriek aan de Akzo-haven vertoont een duidelijke samenhang in architectuur en is daarmee een krachtig traditioneel icoon in dit gedeelte van de stad. De Akzo-haven is een dwarshaven van de Nieuwe haven en een belangrijk structurerend element. Deze haven is met een hoogwatervrije damwandconstructie met een doorvoer t.b.v. het koelwaterinnamepunt in de haven voor de warmtekrachtcentrale afgesloten van de Nieuwe haven. Daarnaast wordt in de haven het hemelwater van IPKW geloosd. De bebouwing is goed zichtbaar vanaf de Westervoortsedijk, de Pleijroute en de Nieuwe Havenweg. Ruimtelijk gezien is het een afgesloten industrieterrein

dat apart wordt ontsloten vanaf de Westervoortsedijk via een centrale hoofdstraat. Op het terrein liggen diverse spoorlijnen. Deze zijn nu niet in gebruik.
IPKW is een bedrijventerrein dat duurzame en energie-gerelateerde bedrijven huisvest, faciliteert en met elkaar verbindt. Samen met de overheid, het onderwijs en het bedrijfsleven wil IPKW zich ontwikkelen tot een duurzaam bedrijventerrein waar samengewerkt wordt op het gebied van energie en innovatie. Voorbeelden hiervan zijn batterij-opslag en waterstoftechnologie. Onderzocht wordt of de beslotenheid die het terrein vraagt als bijzonder productiemilieu, te combineren is met een selectieve openbare toegankelijkheid bijvoorbeeld voor een snelle fietsverbinding. Dit draagt bij aan leefbaar maken van deze bijzondere plek.



Zicht op AKZO-haven vanaf Nieuwe Havenweg

2.2.4 Koningspleij-Noord

Het gebied Koningspleij-Noord ligt, komende vanaf de Pleijroute of de stad via de Westervoortsedijk, prominent in beeld. Vanuit het gebied is zicht op de monumentale gebouwen op het IPKW-terrein en op het stadscentrum van Arnhem. Het gebied ligt als gevolg van de aanleg van de Pleijroute echter vrij geïsoleerd en is momenteel alleen bereikbaar via de Nieuwe Havenweg. In dit gebied wordt een zonnepanelenpark met 4 windmolens gerealiseerd (bestemmingsplan reeds onherroepelijk). Het gedeelte met de oude IJsselstrang maakt geen onderdeel uit van het zonnepanelenpark, gezien het feit dat dit gebied cultuurhistorische waarden herbergt en een functie voor de waterhuishouding heeft. Bij hoogwater komt het gehele terrein door kwel onder water te staan en in extreme situaties ook door overstroming van de Nederrijn.
In het gebied zijn ook enkele landschappelijke waarden aanwezig. Zo staat op het zuidtalud van de dijk een aantal waardevolle bomen (wilgen en populieren) van zeer oude datum (1910).



Zicht op Koningspleij-Noord van Pleijroute

2.3 Milieuzonering en veiligheid

2.3.1 Milieuzonering

2.3.1.1 Bedrijven en milieuzonering

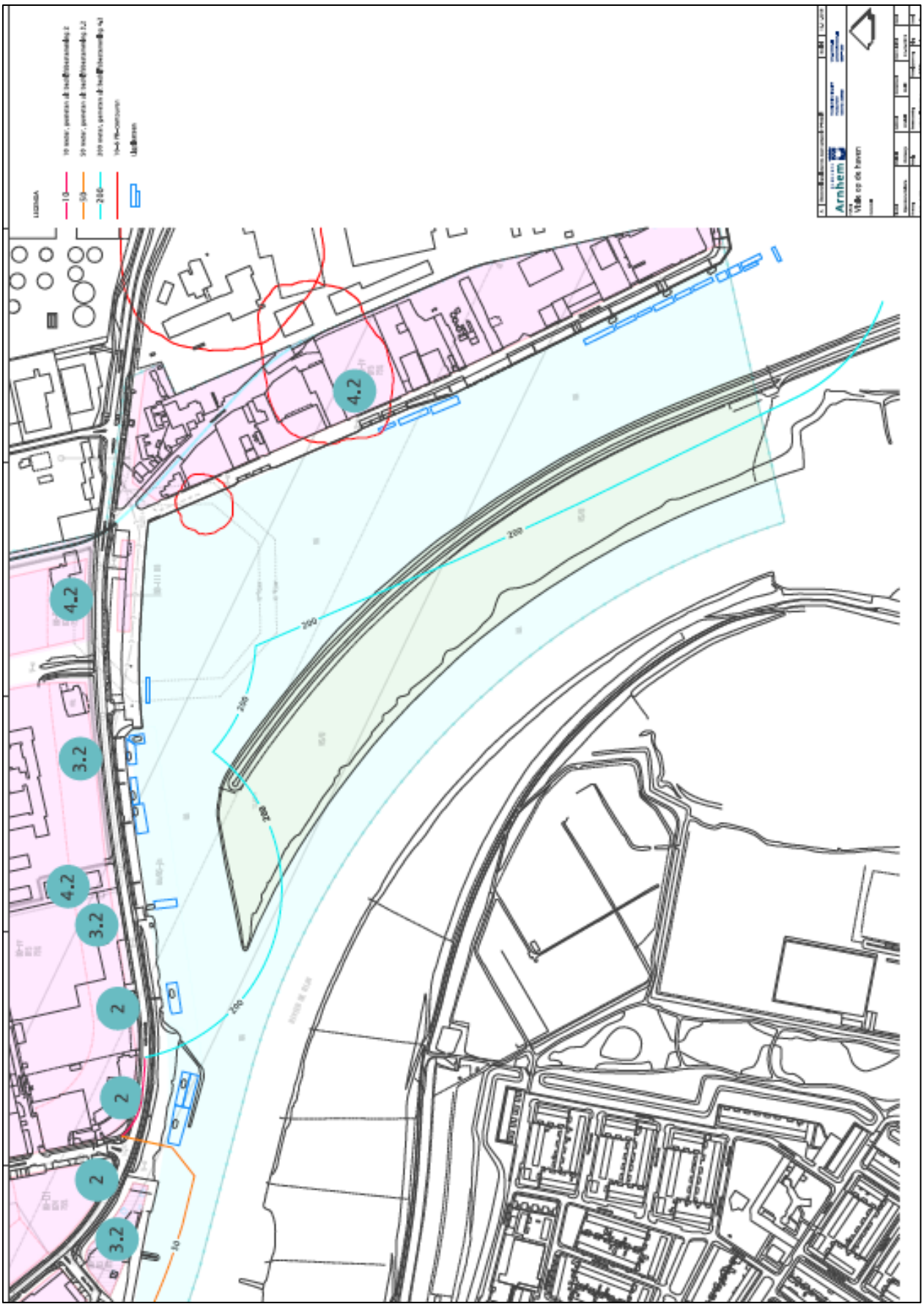
Een goede ruimtelijke ordening beoogt onder andere het voorkomen van voorzienbare hinder en gevaar door milieubelastende activiteiten. Om te komen tot een ruimtelijk relevante toetsing van bedrijfsvestigingen op milieuhygiënische aspecten wordt het begrip milieuzonering gehanteerd. Bij milieuzonering wordt gebruik gemaakt van de door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) opgestelde brochure Bedrijven en milieuzonering (editie 2009). Bij nieuwe ontwikkelingen dient rekening gehouden te worden met milieuzonering om zodoende de kwaliteit van het woon- en leefmilieu te handhaven en te bevorderen en bedrijven voldoende zekerheid te bieden dat zij hun activiteiten duurzaam binnen aanvaardbare voorwaarden kunnen uitvoeren.
De VNG-brochure is bedoeld voor nieuwe situaties (nieuwbouw) en niet voor de toetsing van bestaande situaties. Toch volgt uit de rechtspraak dat de gebruikte richtafstanden in de brochure bij bestaande conflictsituaties een indicatie kunnen geven van de mate van hinder. Dit betekent dat de VNG-brochure ook als hulpmiddel gebruikt kan worden in een bestaande bebouwde omgeving, zij het terughoudender. In bestaande situaties kan de VNG-brochure evenwel een indicatie geven van de mate van hinder bij conflictsituaties. Voor het beoordelen van de situatie in en rond het plangebied heeft de gemeenteraad aansluiting gezocht bij de VNG-brochure.

2.3.1.2 Richtafstandenlijsten

De twee belangrijkste bouwstenen voor milieuzonering zijn de twee richtafstandenlijsten in bijlage 1 van de VNG-brochure. Voor een scala aan milieubelastende activiteiten (lijst 1) en opslagen en installaties (lijst 2) zijn richtafstanden aangegeven. In de lijsten wordt onderscheid gemaakt in richtafstanden voor de ruimtelijk relevante milieuaspecten geur, stof, geluid en gevaar. De grootste van de op deze aspecten van toepassing zijnde vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. Daarbij omvat categorie 1 de lichtste en categorie 6 de zwaarste vorm van bedrijvigheid. De richtafstanden gaan uit van gemiddeld moderne bedrijven. Indien bekend is welke activiteiten concreet worden beoogd of aanwezig zijn, kan, mits gemotiveerd, worden uitgegaan van de daadwerkelijk te verwachten milieubelasting (in plaats van de richtafstanden).

2.3.1.3 Twee omgevingstypen: rustige woonwijk en gemengd gebied

De richtafstanden zijn afgestemd op de omgevingskwaliteit, zoals die wordt nagestreefd in een rustige woonwijk of een vergelijkbaar omgevingstype (zoals een rustig buitengebied, een stiltegebied of een natuurgebied). Een rustige woonwijk is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven of kantoren) voor. Indien de aard van de omgeving dit rechtvaardigt, kunnen gemotiveerd kleinere richtafstanden worden aangehouden. Dit kan bij gebieden die getypeerd worden als gemengd gebied; een gebied dat gezien de aanwezige functiemenging (naast woningen komen ook andere functies zoals winkels, horeca en kleine bedrijven voor) of ligging langs hoofdinfrastructuur al een hogere milieubelasting kent. Bij het omgevingstype gemengd gebied kunnen de richtafstanden met één afstandsstap worden verlaagd. Van de richtafstanden kan tevens worden afgeweken wanneer door middel van onderzoek wordt aangetoond, dat door maatregelen (hetzij aan de bron hetzij aan het gevoelige object) toch een goed woon- en leefklimaat wordt gewaarborgd.
Navolgend schema geeft de richtafstanden voor een rustige woonwijk en gemengd gebied weer.



Milieuzonering huidige situatie

Milieucategorie	Richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk en rustig buitengebied	Richtafstand tot omgevingstype gemengd gebied
1	10 m	0 m
2	30 m	10 m
3.1	50 m	30 m
3.2	100 m	50 m
4.1	200 m	100 m
4.2	300 m	200 m
5.1	500 m	300 m
5.2	700 m	500 m
5.3	1.000 m	700 m
6	1.500 m	1.000 m

2.3.2 Toets plangebied

In onderhavige situatie kan gezien het feit dat in de directe omgeving meerdere functies aanwezig zijn en sprake is van ligging aan hoofdinfrastructuur, gesproken worden van gemengd gebied. Aldus kunnen de richtafstanden met 1 afstandsstap worden verkleind.

In en nabij het plangebied zijn bedrijven toegestaan van categorie 2 tot en met 4.2.
De lichtste bedrijven bevinden zich aan de Westervoortsedijk, op het terrein Fluvium. Daar zijn bedrijven tot en met categorie 2 (ter hoogte van K3) en categorie 3.2 toegestaan. Verder naar het oosten aan de Westervoortsedijk zijn bedrijven tot en met categorie 3.2 en vervolgens tot en met 4.2 toegestaan. Langs de Nieuwe Havenweg zijn bedrijven tot en met categorie 4.2 toegestaan. Op bedrijventerrein Kleefse Waard zijn bedrijven bestemd voor milieucategorie 4 toegestaan. Om hinder door deze bedrijven bij de functie wonen (woonboten) te voorkomen wordt een maximale richtafstand (hindercirkel) van 200 m (categorie 4.2) geadviseerd.

<u>Toets richtafstanden bedrijven t.o.v. woonboten Westervoortsedijk/Nieuwe Havenweg</u>
De ligplaatsen voor de woonboten aan de Westervoortsedijk/Nieuwe Havenweg liggen ruim binnen de richtafstand van een aantal bedrijven. De ligplaatsen (woonboten) liggen op zeer korte afstand van het industrieterrein (25 meter). Voor het bepalen van de daadwerkelijke hinder zijn de belangrijkste milieuaspecten externe veiligheid en geluid. Om de situatie te kunnen beoordelen is daarom ingezoomd op de vergunde situatie van een aantal bedrijven (externe veiligheid) en geluid (bedrijven en wegverkeer).

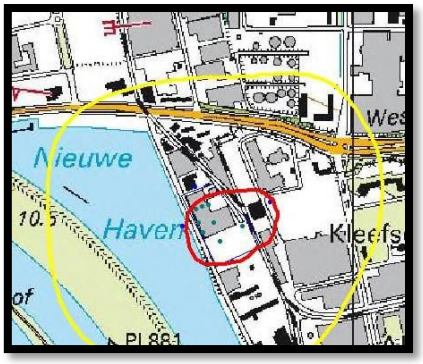
De woonboten aan de Westervoortsedijk (ter hoogte van Fluvium/Jason) hebben reeds een woonbestemming in het geldende bestemmingsplan Rivierzone 2013. Voor deze woonboten is een hogere waarde verleend en is geoordeeld, dat op basis van de vergunde milieurechten van de zittende bedrijven, sprake is van een acceptabel woon- en leefklimaat.

2.3.2.1 Externe veiligheid

In het kader van externe veiligheid worden woonboten als kwetsbaar object gezien. Op basis van het Bevi (Besluit externe veiligheid inrichtingen) geldt, dat geen kwetsbare objecten (woonboten) binnen de 10-6 PR (Plaatsgebonden Risico) contour aanwezig mogen zijn.
Op IPKW bevindt zich een aantal zogenaamde Brzo (Besluit risico zware ongevallen)-bedrijven. Dit zijn bedrijven met opslag en gebruik van met gevaarlijke stoffen, en die daardoor risico's voor de omgeving kunnen vormen. Deze bedrijven vallen onder het Bevi. Het bevoegd gezag voor deze bedrijven is de provincie Gelderland.
De relevante Brzo-bedrijven in en in de directe omgeving van het plangebied zijn Shell (met lospunt in de haven) aan de Driepoortenweg, Mond & Riksen en Farmusol (Industriestraat), Akzo Nobel (Westervoortsedijk 73).
In verband met deze activiteiten is er in het kader van de omgevingsvergunning (milieu) een zogenaamde risicoanalyse (QRA) uitgevoerd. Binnen de rode 10-6 PR contour is de aanwezigheid van een ligplaats (woonboot) in verband met de risico's niet acceptabel. Hierna wordt nader ingezoomd op de 10-6-contour van deze 3 bedrijven.

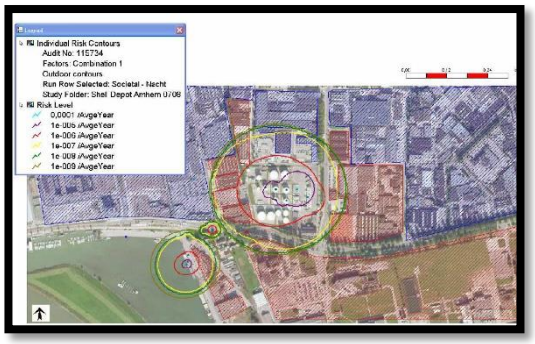
Mond & Riksen en Farmusol(Industriestraat 10)

Mond & Riksen en Farmusol zijn Brzo-bedrijven met opslag van gevaarlijke stoffen. Onderdeel van de omgevingsvergunning van deze bedrijven is een onderzoek naar externe veiligheid (QRA). Uit dit onderzoek volgt dat de 10-6 PR contour buiten de inrichting valt. Deze contour staat op bijgaand kaartbeeld (rode contour) aangegeven. Binnen deze contour bevinden zich geen kwetsbare objecten. Uit de QRA volgt dat de oriënterende waarde voor het groepsrisico niet wordt overschreden.



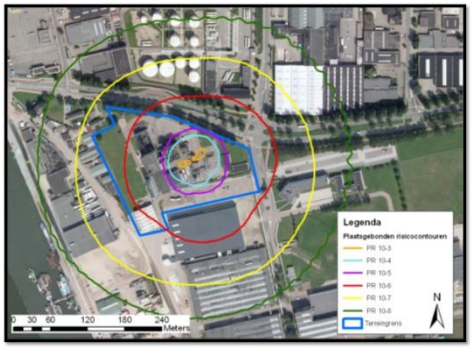
Shell (Driepoortenweg 50/52)

Shell is een Brzo-bedrijf met op- en overslag van brandbare vloeistoffen. Onderdeel van de omgevingsvergunning is een onderzoek naar externe veiligheid (QRA). Uit dit onderzoek volgt dat het lospunt in de haven, dat binnen het plangebied ligt, een 10^{-6} PR contour (rode contour) heeft. Deze contour staat op bijgaande afbeelding aangegeven. Binnen deze contour bevinden zich geen kwetsbare objecten. Daarnaast volgt uit de QRA dat de oriënterende waarde voor het groepsrisico niet wordt overschreden.



Akzo Nobel Functional Chemicals (Westervoortsedijk 73)

Akzo Nobel is een Brzo-bedrijf met opslag van een brandbare vloeistoffen. Onderdeel van de omgevingsvergunning is een onderzoek naar externe veiligheid (QRA). Uit deze QRA volgt dat er een 10-6 PR contour is. Deze contour ligt buiten de inrichting en is op bijgaande afbeelding aangegeven. Binnen deze contour bevinden zich geen kwetsbare objecten. Daarnaast volgt uit de QRA dat de oriënterende waarde voor het groepsrisico niet wordt overschreden.



Windturbines

In het kader van het bestemmingsplan Windpark en zonneveld Koningspleij Noord is onderzoek gedaan naar de risico's van de windmolens, die ter plekke van Koningspleij-Noord geplaatst worden op de bedrijven in de omgeving en de bestaande woningen (reguliere woningen en woonboten aan de Nieuwe Havenweg) in de omgeving. Hieruit valt op te maken dat er geen beperkingen zijn.

2.3.2.2 Geluid

Industrielawaai

In het kader van de Wet geluidhinder worden woonboten niet gezien als geluidsgevoelig object. Voor woonboten geldt geen wettelijke binnenwaarde. Een legale en permanente ligplaats in het water voor een woonboot is daarentegen wel een geluidsgevoelig terrein.

De bedrijven in het plangebied maken onderdeel uit van het industrieterrein Arnhem-Noord. Dit is een gezoneerd industrieterrein zoals bedoeld in de Wet geluidhinder. Binnen de voor dit industrieterrein geldende geluidszone zijn in beginsel geen nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen toegestaan. De binnenbegrenzing van de geluidszone wordt gevormd door het industrieterrein Arnhem-Noord. De buitenbegrenzing van de geluidszone is de zonegrens: deze omvat minimaal de 50 dB(A) etmaalwaarde-contour. Een geluidszone is feitelijk een bufferzone tussen de bedrijven op het industrieterrein en woningen en andere geluidsgevoelige functies in de omgeving. Een vastgestelde geluidszone biedt aan alle belanghebbenden duidelijkheid. Buiten de zone mag de geluidbelasting vanwege alle bedrijven op het industrieterrein tezamen niet hoger zijn dan 50 dB(A).

Voor de bestaande woningen in de zone zijn hogere waarden verleend. In de zone kunnen alleen nieuwe woningen of andere geluidsgevoelige objecten worden gerealiseerd indien hiervoor hogere waarden op grond van de Wet geluidhinder kunnen worden verleend. De punten op basis waarvan de geluidbelasting van het geluidgezoneerde industrieterrein is vastgesteld zijn MTG-punten (Maximaal Toegelaten geluidsniveau). Op deze manier krijgt ieder bedrijf op het geluidgezoneerde industrieterrein een bepaalde geluidruimte toebedeeld.

Nieuwe bedrijven of wijzigingen binnen bedrijven worden getoetst aan de hand van de geluidszone (de zonebewakingspunten) en de hogere waarden of zogenaamde MTG-punten.



Geluidszone industrieterreinen Arnhem-Noord zichtbaar op luchtfoto en verbeelding bestemmingsplan

Toets plangebied

Voor bestaande woningen binnen de zone, waaronder de tot wonen bestemde woonboten aan de Westervoortsedijk, zijn hogere waarden vastgesteld. De overige woonboten in het plangebied liggen binnen de 50 dB(A) contour. Vanwege de beoogde tijdelijkheid zijn deze boten niet betrokken in het onderzoek en is geen hogere waarde verleend.

Voor het overhevelen van bestaande ligplaatsen van een verordening naar het bestemmingsplan is overgangsrecht voor de toets aan de Wet geluidhinder opgenomen. Dit overgangsrecht is opgenomen, omdat het niet redelijk wordt geacht bestaande ligplaatsen te toetsen als ware nieuwe ligplaatsen enkel omdat ze van het ene juridische instrument (verordening) worden overgeheveld naar het andere (bestemmingsplan).

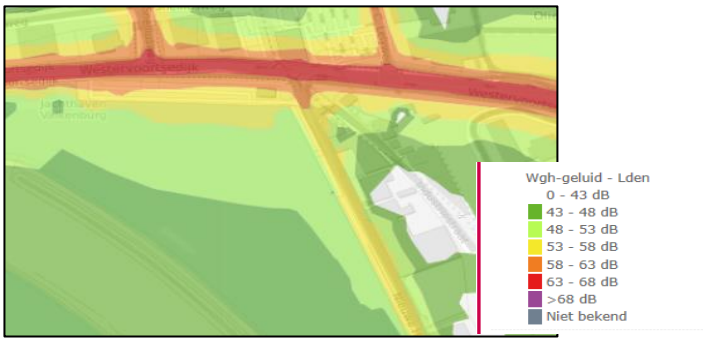
Een ligplaats die op 1 juli 2012 een ligplaatsvergunning op basis van de APV heeft, en ligt binnen de zone van een bestaand geluidgezoneerd industrieterrein, wordt voor de toets aan de Wet geluidhinder tot de datum van invoering van de Omgevingswet niet aangemerkt als geluidsgevoelig terrein. De overgangstermijn kan worden benut om voorzieningen te treffen die nodig zijn om aan de geluidgrenswaarde (Activiteitenbesluit) te voldoen, vergunningvoorschriften aan te passen en/of het bestemmingsplan aan te passen.

De woonboten in het plangebied liggen op zeer korte afstand (25 meter) van een bedrijventerrein bestemd voor zwaardere industrie, in milieucategorie 4 en liggen daarmee ruim binnen de richtafstand. Bij het afwegen of de woonboten bij het in werking treden van de Omgevingswet van rechtswege een bestemde ligplaats krijgen mag de geluidbelasting door de bedrijven niet te hoog zijn. Voor bedrijven waarop het Activiteitenbesluit van toepassing is geldt de geluidgrenswaarde en voor bedrijven met een omgevingsvergunning (milieu) de geluidnorm uit de vergunning.

In onderhavige situatie kan er vanuit worden gegaan dat de geluidbelasting bij de potentiele ligplaatsen te hoog is en dat er maatregelen getroffen moeten worden. Omdat het niet mogelijk is maatregelen bij de woonboten zelf te treffen, kan dit betekenen dat bedrijven maatregelen moeten treffen. Dit zal betekenen dat bepaalde werkzaamheden niet meer kunnen worden uitgevoerd, waardoor bedrijven belemmerd worden in hun werkzaamheden. Daarnaast wordt het lastiger voor nieuwe bedrijven in een hogere milieucategorie om zich te vestigen in de haven omdat door de ligplaatsen (woonboten) de milieuruimte erg beperkt is.

<u>Geluid wegverkeer</u>

Voor geluidsgevoelige terreinen (bestemde ligplaats voor woonboten in bestemmingsplannen) geldt een grenswaarde van 63 dB. Aan de Westervoortsedijk ligt een ligplaats binnen de 53-58 dB zone. Middels akoestisch onderzoek kan de exacte geluidbelasting door het wegverkeer op de Westervoortsedijk worden berekend.



2.3.2.3 Conclusie

Er liggen geen ligplaatsen voor woonboten binnen de externe veiligheidscontour van Mond & Riksen, Farmusol, Shell en Akzo Nobel. Maar op het moment dat bedrijven in de toekomst vergunning aanvragen voor bedrijvigheid met een externe veiligheidscontour, zullen zij door de aanwezigheid van ligplaatsen beperkt worden in hun mogelijkheden die ze op grond van het bestemmingsplan hebben.
Vanwege de zeer korte afstand (25 meter) tussen de ligplaatsen en het industrieterrein kan op voorhand worden gesteld dat de geluidsbelasting van het industrieterrein ter plekke van de woonboten te hoog is en er maatregelen getroffen moeten worden. Omdat het niet mogelijk is maatregelen bij de woonboten zelf te treffen, kan dit betekenen dat bedrijven maatregelen moeten treffen om te kunnen voldoen aan de geluidgrenswaarde (Activiteitenbesluit) of geluidnormen (omgevingsvergunning). Dit zal tot gevolg hebben dat bepaalde werkzaamheden niet meer kunnen worden uitgevoerd, waardoor bedrijven belemmerd worden in hun werkzaamheden. Daarnaast wordt het lastiger voor nieuwe bedrijven in een hogere milieucategorie om zich te vestigen in de haven omdat door de ligplaatsen (woonboten) de milieuruimte erg beperkt is.
Als gevolg daarvan kan worden geconcludeerd dat ter plekke van de ligplaatsen geen goed woon-en leefklimaat kan worden gegarandeerd.

2.3.3 Nautische veiligheid

In verband met het divers gebruik van de haven (beroepsvaart en nautische industrie, jachthavens, een roei- en zeilvereniging Jason, waterscouting Miquel Pro en woonboten), is het van belang zicht te hebben op de nautische veiligheid in de haven en de risico's op het gebied van nautische veiligheid. Daarom is in 2018 onderzoek verricht (zie tevens bijlagen)[2]. Uit deze onderzoek kan het volgende worden geconcludeerd:

1. Invaart grote schepen langs jachthaven en woonboten: het grootste veiligheidsrisico bevindt zich in de monding en het toeleidingskanaal van de haven. Beroepsvaartuigen hebben beperkte ruimte voor het manoeuvreren in de havenmond. De hoek van de havenmond ten opzichte van de rivier in combinatie met stroming en wind zorgt ervoor dat het in- en uitvaren van de haven bovengemiddeld complex is. In de havenmond ontbreekt een veiligheidsstrook als onderdeel van de vaarweg. De veiligheidsstrook wordt momenteel bezet door de jachthavens en roei- en zeilvereniging Jason. Het manoeuvreren bij het in- en uitvaren van grote schepen, in combinatie met de aanwezige jachthaven en kano- en roeivereniging, brengt flinke risico's met zich mee. Grote schepen kunnen tegen de jachthaven aanvaren en gebruiken steeds krachtiger boegschroeven waardoor roeiboten kunnen omslaan. Het is circa 10 keer voorgekomen dat een vaartuig de jachthaven heeft geramd. Hierbij zijn al meerdere jachten zwaar beschadigd en men mag van geluk spreken dat er geen ernstig gewonden of doden zijn gevallen.
2. Nieuwe Haven minder geschikt voor recreatie. Van de 52 geregistreerde incidenten in periode 2008-2018 zijn er 17 van nautische aard (aanvaringen). Deze hebben nagenoeg alle plaatsgevonden in of in de nabijheid van het toeleidingskanaal. Het toeleidingskanaal komt niet recht in de haven uit waardoor schepen al in het toeleidingskanaal moeten draaien om de haven in te varen. Gebruik van boegschroef hierbij geeft flinke onvoorspelbare dwarsstromen. De rivier is daar relatief smal waardoor het water sneller stroomt en er weinig uitwijkmogelijkheden zijn. Ook wordt er overnacht op de permanent afgemeerde recreatievaartuigen en op vaartuigen van passanten. Omdat het toegestaan is te overnachten in de jachthaven, zij het niet permanent[3], lopen ook deze personen gevaar bij een aanvaring. Permanent verblijf is overigens niet toegestaan.
3. Verschillende scheepvaartbewegingen door elkaar: De haven kent vele verschillende gebruikers die de haven op diverse locaties door elkaar gebruiken. Kleine kwetsbare schepen zoals roeiers en kanoërs en grote schepen zoals tankers varen door elkaar heen. Vooral deze combinatie van kleine recreatievaartuigen, zoals roeiboten en zeilboten, met grote beroepsvaartuigen leidt tot gevaarlijke situaties. De beroepsvaartuigen zijn door de vorm en afmetingen van de haven genoodzaakt om gebruik te maken van hun boegschroef. Dit zorgt voor lokaal sterke stromingen. Deze stromingen kunnen leiden tot het "wegblazen" of omslaan van kleine vaartuigen. In het verleden is het al voorgekomen dat een roeier op deze manier te water is geraakt. Ook is door toedoen van boegschroefstroming een roeiboot onder een steiger terecht gekomen.
4. Milieuverontreiniging; de meest voorkomende geregistreerde incidenten (30 stuks) betreffen olie in het oppervlaktewater. De hoeveelheid olie varieert van slechts wat sporen op het water tot een enorm gemors van 10 m3. Doordat in de haven ook woonboten en recreatieschepen aanwezig zijn geeft dit een risico voor de gezondheid van bewoners en recreanten. Bij grote hoeveelheden olie in het oppervlaktewater wordt er in samenwerking met Rijkswaterstaat een opruimactie gestart; omdat er ook gewoond wordt in de haven, is een dergelijke actie eerder noodzakelijk dan bij een industriële haven. Doordat nog niet in het gehele havengebied voor afgemeerde scherpen een vaste aansluiting voor elektriciteit beschikbaar is, moeten zij hun generatoren laten draaien om in elektriciteit te voorzien. Dit heeft een hogere CO2 uitstoot tot gevolg. Voor 12 schepen in het gebied is al wel walstroom beschikbaar.

[2]. "Rapport Actualisatie Onderzoek Veiligheid Nieuwe Haven" en "Quickscan Nautische Veiligheid "

[3] Voor de duur van het overnachten in de jachthaven hanteert de gemeente dezelfde regels als voor recreatiewoningen

5. Problemen bij hoog water: De landtong in de haven is niet hoogwatervrij en stroomt gemiddeld één maal per vijf jaar over. Er ontstaat dan een flinke stroming in de haven, vanaf de Pleijbrug richting de Westervoortsedijk, door de gehele haven heen. Indien woonboten en recreatie in deze stroming liggen kan dit voor een onveilige situatie zorgen en kunnen schepen losraken.
6. Geen veilige haven om te wonen: De risico's op aanvaringen met grote schepen, contact met milieuverontreinigingen en risico's bij hoog water zorgen ervoor dat het niet veilig is in de haven te wonen. Bij de woonschepen speelt tevens dat ze er veelal zijn gaan liggen als varend schip. Om meer wooncomfort te creëren worden de schepen steeds vaker vervangen door meer kwetsbare woonarken die niet gebouwd zijn om in een onrustige situatie te liggen. Ook worden schepen verkocht aan mensen die onvoldoende nautische kennis hebben en daardoor geen inzicht in de gevaren van het water.

In verband met de conclusie dat sprake is van een, nautisch gezien, onveilige situatie is onderzocht of en zo ja, welke maatregelen genomen kunnen worden om deze situatie te verbeteren. Uit dit onderzoek blijkt dat:
De meest effectieve maatregelen zijn het scheiden van activiteiten en meer ruimte creëren ter plaatse van de invaart. De effectieve maatregelen die *op korte termijn* zijn te nemen, zijn onder andere het afschermen van de jachthaven door middel van beschermpalen en het blijven voorlichten van gebruikers. Met deze maatregelen kan het risico in dit gedeelte van de haven tijdelijk binnen redelijke grenzen worden gebracht, maar niet weggenomen. De gemeente heeft deze maatregelen inmiddels gedeeltelijk uitgevoerd: de woonboot aan de Westervoortsedijk is binnen de palen gelegd en de gemeente geeft voorlichting aan de reders, kapiteins en eigenaren van bezoekende schepen over het feit dat woonboten in het gebied liggen. Daarnaast voeren de recreatiebedrijven zelf ook aan dat het maken en handhaven van afspraken over gedrag en veiligheidsvoorschriften een effectief middel is.

2.4 Overige milieuaspecten

2.4.1 Bodem

In de directe omgeving van het plangebied zijn aangetoonde en/of gesaneerde gevallen van ernstige bodemverontreiniging aanwezig. Verder blijkt dat er op meerdere locaties een mogelijk (spoedeisend) geval van ernstige bodemverontreiniging aanwezig is. De kwaliteit van de bodem (inclusief grondwater) vormt op basis van de uitgevoerde inventarisatie echter geen risico voor de volksgezondheid bij de aanwezige bedrijven/industrie in het gebied.

2.4.2 Water

Het plangebied ligt bij het splitsingspunt van de rivieren Nederrijn en IJssel: de IJsselkop. De bedrijven aan de Nieuwe Havenweg zijn enkele jaren geleden door de aanleg van een waterkering binnendijks gebracht. Bij de aanleg van de waterkering langs de Nieuwe Havenweg is de AKZO-haven afgesneden van de Malburgerhaven. Via een in/uitlaat staat deze voormalige haven nog in verbinding met de rivier. Bij een rivierstand van 12,0 m. + N.A.P. wordt deze verbinding afgesloten. Deze waterkering is eigendom van en in beheer bij het waterschap Rijn en IJssel.

Het diepere grondwater, het eerste watervoerende pakket, kent veel fluctuaties en dit grondwater kan tot bijna 12,5 m + N.A.P. stijgen. Deze fluctuaties zijn het directe gevolg van de waterstanden op de rivier. Bij stijgende rivierstanden zal ook het grondwater in het plangebied stijgen. Deze fluctuatie van het grondwater is goed te volgen via de oude IJsselstrang op Koningspleij-Noord (een natuurlijke laagte). Als de rivierwaterstand stijgt, dan begint deze laagte via het grondwater vol te lopen.
De AKZO-haven is door zijn grote diepte te vergelijken met een enorme drain die veel grondwater afvangt en zo voorkomt dat grondwater een te groot probleem vormt voor zowel het noordelijke als het zuidelijke deel van het plangebied. Het is dan ook van groot belang dat (een deel van) de AKZO-haven open water blijft.

De bedrijfspercelen van IPKW wateren via hemelwaterriolen grotendeels rechtstreeks af op de AKZO-haven. Een deel van het hemelwater wordt via een gemaal afgevoerd op de IJssel. Het gebied Koningspleij-Noord is (nog) ongerioleerd. Regenwater zijgt in de bodem en wordt via het grondwater afgevoerd naar de rivier.

2.5 Verkeersstructuur en ontsluiting

De ligging van het plangebied aan het hoofdwegennet (via N325/A325 op A12/A15) vormt een belangrijke onderlegger voor de aan- en afvoer van goederen en diensten op het bedrijventerrein. Vanaf de Pleijroute komt men ter hoogte van het kruispunt met de Westervoortsedijk-Driepoortenweg de stad Arnhem binnen. De Westervoortsedijk is een gebiedsontsluitingsweg (verkeersader) en is een belangrijke verkeersverbinding tussen de Pleijroute (N325) en de bedrijventerreinen van Arnhem Noord. De Westervoortsedijk loopt door tot aan de Arnhemse binnenstad. Het plangebied wordt via de Nieuwe Havenweg op de Westervoortsedijk ontsloten.
De bedrijvigheid vindt niet alleen aan, maar ook op de Nieuwe Havenweg plaats. IPKW heeft een directe ontsluiting op de Westervoortsedijk. Alle genoemde straten zijn voor verkeer in beide richtingen te berijden.
Het plangebied is per openbaar vervoer minder goed bereikbaar. In de directe omgeving is alleen sprake van een busverbinding. Volgens de huidige lijnvoering is het gebied bereikbaar via de Westervoortsedijk met lijnen 43 en 12 die halteren ter hoogte van de Driepoortenweg. Van en naar het plangebied zijn geen veilige langzaamverkeersverbindingen aanwezig.
De Nieuwe Havenweg wordt door de aangrenzende bedrijven en woonbootbewoners als onveilig ervaren. Daarom zijn door de gemeente, in overleg met de bedrijven en bewoners, verkeersmaatregelen uitgedacht. Deze maatregelen (het aanleggen van verkeersdrempels op de Nieuwe Havenweg) zijn inmiddels uitgevoerd.

2.6 Groen en ecologie

Het plangebied ligt in de buurt van twee gebieden die van internationale betekenis zijn voor onder andere vogels en daarom als een Natura 2000-gebied onder de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn zijn aangewezen: Rijntakken en Veluwe. De Veluwe en de uiterwaarden van de Nederrijn en de IJssel zijn onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk (GNN). In het plangebied zijn geen beschermde habitattypen aanwezig. Nabij het plangebied zijn nauwelijks beschermde habitattypen aanwezig, slechts enkele snippers zachthoutooibos en op wat grotere afstand enkele stroken glanshaverhooiland langs de winterdijken.

In de directe omgeving van het plangebied bevindt zich een belangrijke slaapplaats van wulpen. Het betreft een slaapgebied dat zich uitstrekt van de Huissensche Waarden in het zuiden tot de landtong in de Nieuwe Haven in het noorden met daarin 4 tot 5 satellietverblijven. De verblijfplaats op de landtong in de Nieuwe Haven is de voorkeursslaapplek. Het is niet zeker of de satellietverblijven de functie van de hoofdslaapplaats zouden kunnen overnemen, omdat de satellietverblijven in recente jaren weinig meer gebruikt worden. De aanvliegroutes van de wulpen op de slaapplaats in Arnhem zijn afkomstig van zowel de IJssel als het Pannerdens Kanaal. Een deel van de slapende wulpen is afkomstig van foerageergebieden buiten de Natura 2000-gebieden. Te denken valt aan het Duivense Broek.
In het deelgebied Koningspleij-Noord zijn ecologische waarden aanwezig. Zo staat op het zuidtalud van de dijk een aantal waardevolle bomen (wilgen en populieren) van zeer oude datum (1910).

3 Ontwikkelingen en trends

3.1 Circulaire economie

De gemeente Arnhem streeft naar een haven waarbij in 2050 de lokale industriële en logistieke activiteiten circulair ingericht. Dit helpt niet alleen klimaatdoelen te bereiken, maar maakt het gebied ook beter bestand tegen geopolitieke en economische fluctuaties, terwijl het innovatie en nieuw ondernemerschap aantrekt. Zo'n havengebied creëert economische en maatschappelijke waarde.
Juist voor wat betreft circulaire economie heeft het gebied veel potentie. Enerzijds vanwege de nabijheid en daarom de mogelijkheid om verbinding te zoeken met de innoverende en vernieuwende bedrijven op IPKW. Denk aan de innovaties op gebied van batterij-opslag en waterstof. Met name waterstof is interessant voor het verduurzamen van de binnenvaart, naast de toepassing voor weg-transportmiddelen. Anderzijds vanwege de multimodale bereikbaarheid van het gebied voor de scheepvaart.
De Nederlandse Vereniging van Binnenhavens omschrijft dit ook waarbij zij voor binnenhavens rond circulaire economie de volgende toegevoegde waarde omschrijven; overslaglocatie, 'bouwhub', maritieme maakindustrie en verwerking of recyling locatie.
Circulaire bedrijven worden qua milieucategorie vaak geplaatst in een zware milieucategorie. Belangrijk is dat de locatie waar watergebonden bedrijven en circulaire economie samenkomen hierop ingericht is.

In lijn met het streven naar circulariteit heeft het college onlangs het hernieuwde duurzaamheidsprogramma NEMIA 2030 vastgesteld, welke als doelstelling heeft het verminderen van CO2-uitstoot. Dit programma is ingestoken vanuit de 4 hoofdonderwerpen uit het klimaatakkoord; Gebouwde omgeving, met een hoofdstuk over duurzame mobiliteit, Bedrijven en Industrie, Duurzame Mobiliteit en grootschalige opwek.
Voor bedrijven en industrie geldt dat de doelstelling is om met de in het programma voorgestelde acties 38 Kt CO2-besparing te bereiken. Bedrijven in de haven hebben hier uiteraard ook een rol van betekenis in. Daarbij is de scheepvaart bezig met het verkennen van het verder verduurzamen van het vervoer. Waterstof biedt hiervoor nieuwe mogelijkheden. Maar ook de aanwezige walstroomvoorziening in de haven draagt bij aan het verminderen van de CO2-uitstoot.

3.1.1 Nieuwe vormen van productie

Nieuwe vormen van productie zullen een belangrijke rol gaan spelen in havengebieden. De 3d-printer is in opkomst en maakt het interessant om eindproducten lokaal te produceren. Dit leidt tot minder productiekosten (als gevolg van minder arbeid) en minder transport, opdat minder containervervoer of andere vormen van transport noodzakelijk zullen zijn. Tegelijkertijd biedt het maken van de door de 3d-printer vervaardigde goederen, kansen voor daaraan gelieerde bedrijven. Bedrijven die grondstoffen en halffabricaten leveren voor de printer.

3.2 Klimaatadapatie

Het klimaat verandert. Extremen doen zich vaker voor, zoals heftige neerslag, langdurige warme periodes en uitzakkend grondwater. Dit alles heeft impact op het bebouwde gebied en de leefomgeving. Door de extreme regenval kunnen openbare ruimten en kelders onder water lopen, infrastructuur en gebouwen verzakken door bodemdaling vanwege de droogte en neemt de kans op hittestress in stedelijke omgevingen toe. Arnhem is, vanwege de ligging tussen stuwwal en rivierengebied gevoelig voor deze risico's. In/rond het plangebied is vanwege de vrij dichte bebouwing/infrastructuur en relatief weinig groen, sprake van significante opwarming tijdens langdurige perioden van hitte. De gemeente Arnhem streeft bij gebiedsontwikkelingen in de stad en andere natuurlijke momenten naar anticiperende maatregelen om het stadsklimaat ter plekke te verbeteren, door een effectieve inzet van groen op daken en gevels van gebouwen maar ook op de grond als bijvoorbeeld bomen. Aanpassingen aan de openbare ruimte of wijze van beheer van assets kunnen de impact van klimaatverandering verminderen.

Klimaatverandering stelt het waterbeheer van het rivierengebied ook voor een nieuwe uitdaging. Het klimaat verandert, met als gevolg een toename van neerslag en verdamping, hogere rivierafvoeren in de winter en meer droogte in de zomer. Stijgende zeespiegel en toenemende rivierafvoeren betekenen - zonder aanvullende maatregelen - een toenemende kans op overstromingen. Een grotere kans op wateroverlast, maar ook droogte, speelt niet alleen in' Laag'- en 'Hoog'-Nederland. De veranderende fluctuatie in waterafvoer speelt ook in de Nederrijn en de daarmee de Nieuwe haven.

3.3 Gezonde leefomgeving

De leefomgeving waarin mensen wonen, werken en leven heeft invloed op hun gezondheid. Deze invloed kan direct zijn, bijvoorbeeld door de luchtkwaliteit, een drukke weg met een hoog risico op verkeersongevallen of slechte fietsmogelijkheden in een buurt. Maar de omgeving kan ook indirect van invloed zijn op de gezondheid, bijvoorbeeld door stress van geluidhinder. Overheden moeten daarom met de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021 bij het ontwikkelen van beleid en projecten op haar grondgebied gezondheid gaan meewegen.

3.4 Bereikbaarheid

3.4.1 Algemeen

De omvang en aard van stedelijke mobiliteit is in een rap tempo aan het veranderen. Toenemende verstedelijking, de digitalisering van onze maatschappij, nieuwe vervoerwijzen en vervoerdiensten – al deze (en nog meer) ontwikkelingen hebben invloed op onze mobiliteits- en vervoerskeuzes. Zeker is dat de veranderende mobiliteitsvraag en innovatie ook gevolgen hebben voor de bereikbaarheid van de haven. Er ontstaan kansen voor het verbeteren van de bereikbaarheid, het verminderen van geluidoverlast, terugdringen van lokale emissies, mits ruimtelijk gezien zorgvuldig ingepast. De gemeente Arnhem speelt in op deze ontwikkelingen, zo ook ter hoogte van het plangebied.

3.4.2 Fietsverbindingen

In de beleidsnota fietsverkeer 'Nieuwe verbindingen, nieuwe fietsers' is verwoord dat de bestaande fietser vooral behoefte heeft aan een samenhangend fietsnetwerk, veiligheid, comfort, snelheid en stallingsvoorzieningen. De aanleg van nieuwe verbindingen en het opwaarderen van bestaande routes zijn uitgangspunt. In de directe omgeving van het plangebied liggen twee hoogwaardige fietsroutes; een over de Westervoortsedijk, de ander over de Pleijroute. Een veilige en rechtstreekse fietsverbinding tussen de stad, IPKW/Nieuwe haven en de Pleij ontbreekt echter. Nu bij renovatie van de Pleijroute afgelopen zomer, het 'olifantenpaadje' vanaf de Pleijroute is geasfalteerd, biedt dit kansen om te onderzoeken hoe een veilige en volwaardige verbinding kan worden gerealiseerd. De fietsroute langs de Westervoortsedijk wordt opgewaardeerd. Daarnaast heeft IPKW recent een aantal elektrische deelfietsen beschikbaar op haar terrein (voor medewerkers terrein IPKW en studenten HAN.

3.4.3 Openbaar vervoer

In de regionale HOV-visie en daaruit voortvloeiende OV-concessie 2020-2023 voor het busvervoer in de regio Arnhem Nijmegen, zijn 2 projecten opgenomen, die toezien op de verbetering van de bereikbaarheid van het plangebied en omgeving:

- Realiseren van een HOV-lijn tussen Arnhem en de Liemers;
- Het doortrekken van de Rijnlijn naar IPKW. Deze HOV verbinding tussen Arnhem en Wageningen rijdt nu niet verder dan Arnhem Centraal. Onderzocht wordt of deze lijn doorgetrokken kan worden tot IPKW. Deze busverbinding zal zorgen voor een snelle verbinding tussen de industrieterreinen en de stad.

Daarnaast is in onderzoek of de Rijnlijn doorgetrokken kan worden tot een mogelijk nieuw transferium aan de oostzijde van de stad. Dit transferium, in de oksel van de Pleij, zal samen met de Rijnlijn moeten leiden tot een betere ontsluiting van de stad aan de oostzijde en het autoverkeer moeten doen verminderen.

3.5 Energietransitie

Om te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstellingen van Parijs zijn ingrijpende veranderingen noodzakelijk. Zo wil de provincie Gelderland in 2050 energieneutraal zijn. Hiervoor zijn forse inspanningen nodig op het gebied van besparing en hernieuwbare opwekking. De focus van de provincie ligt voor wat betreft de energieproductie op wind én zon (windmolens en zonnevelden). In de windvisie van de provincie is de locatie Koningspleij aangewezen als geschikte locatie.
Om deze energiedoelstellingen te halen zal de gemeente Arnhem 4 windmolens en een zonneveld met 40.000 panelen realiseren op Koningspleij-Noord. Hiervoor is reeds een onherroepelijk bestemmingsplan opgesteld en de contracten voor een periode van 20 jaar met de exploitant zijn gesloten; de gemeente zal het grondeigendom behouden.
De realisatie van deze panelen en windmolens is voor de stad Arnhem niet voldoende zijn om de energiedoelen te realiseren. Nieuwe locaties zijn nodig. Deze kunnen ook op het water gerealiseerd worden.

3.6 Industrieterreinen behouden en benutten

De gemeente Arnhem is een gemeente met een compleet woon, leef, werk en recreëeraanbod met een sterke positie in de regio. Het algemeen beleid van de gemeente is gericht op het behouden van deze positie en, indien zich daar kansen voordoen, deze positie te versterken.
We zien in Arnhem de afgelopen jaren een verkleuring van de randen van enkele bedrijventerreinen ontstaan. Dit heeft te maken met transformatie van gebieden naar woongebieden of woon-werkgebieden en de behoefte aan andere functies op bedrijventerreinen. Verdere verkleuring en functiemenging en daarmee afname van het areaal aan reguliere industrieterreinen in Arnhem-Noord vinden we niet wenselijk. De industrieterreinen, die gezamenlijk onderdeel uitmaken van de industrieterreinen Arnhem-Noord, waaronder de Nieuwe Haven, dienen aantrekkelijk, ruimte-intensief en goed bereikbaar te blijven voor bedrijven. We willen deze terreinen benutten voor bedrijven die uitsluitend kunnen functioneren op een industrieterrein, bijvoorbeeld vanwege milieucategorieën en geluidsoverlast of vanwege bepaalde vestigingsfactoren. Hoewel, met uitzondering van IPKW, op delen van deze terreinen de ruimtelijke kwaliteit laag is, is het in essentie belangrijk dat deze bedrijven goed hun werkzaamheden kunnen blijven uitvoeren.
Daarnaast vervullen de reguliere industrieterreinen een belangrijke rol in de werkgelegenheid, zowel in omvang als in type werkgelegenheid. Ze zorgen voor een gevarieerd aanbod en helpen bij het versterken van de werkgelegenheid (als gevolg van spin-off naar andere bedrijven ontstaat groei van banen bij die bedrijven). Als al deze bedrijven goed kunnen functioneren, presteren en diensten kunnen verlenen is dat ook van betekenis voor de kwaliteit van wonen en leven in de gemeente. Voldoende, gedifferentieerd aanbod aan werkgelegenheid maakt het wonen in de gemeente Arnhem interessant. Een aantrekkelijk woon- en werkklimaat creëert op haar beurt weer draagvlak voor een compleet aanbod aan (lokale) voorzieningen.
Bovendien bieden de industrieterreinen de mogelijkheid om een antwoord te geven op toekomstige ontwikkelingen en helpen ze de werkgelegenheid te laten groeien en de stad economisch te profileren. Het is daarom belangrijk zorgvuldig met de beschikbare gronden om te gaan en steeds alert te blijven op welke functies niet thuishoren op, of in de buurt van, een regulier industrieterrein. Dit is een van de doelen binnen het programma Vitale economie, waar we inzetten op Toekomstbestendige werklocaties, waarbij bedrijven niet mogen worden beperkt in hun bedrijfsvoering.

3.7 Behoefte aan watergebonden bedrijvigheid neemt toe

In de monitoring in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) is geconstateerd dat er op watergebonden bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen geen direct uitgeefbaar aanbod beschikbaar is en wel een duidelijke vraag. Omdat het belang van watergebonden bedrijventerreinen voor zowel de logistiek als de industrie onderkend wordt, is door bureau Ecorys, in opdracht van Regio Arnhem-Nijmegen, onderzocht[4] in hoeverre de toekomstige ruimtebehoefte op watergebonden bedrijventerreinen gefaciliteerd kan worden.

[4] Ecorys, watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen, vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen, Rotterdam 22 oktober 2019.

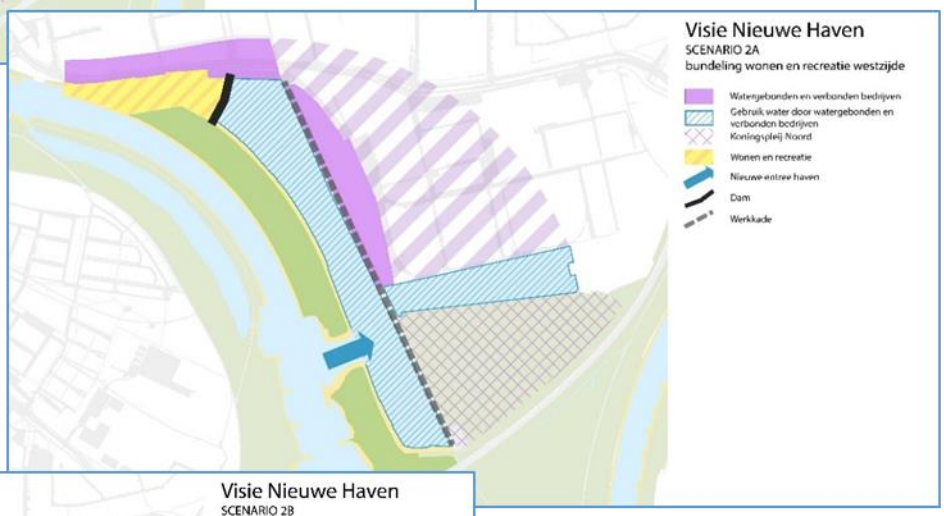
Hierbij zijn herstructuerings- en ontwikkellocaties, trends en ontwikkelingen ten aanzien van watergebonden bedrijvigheid in beeld gebracht. Hieruit kan het volgende worden geconcludeerd (zie bijlage voor volledig overzicht trends en ontwikkelingen).

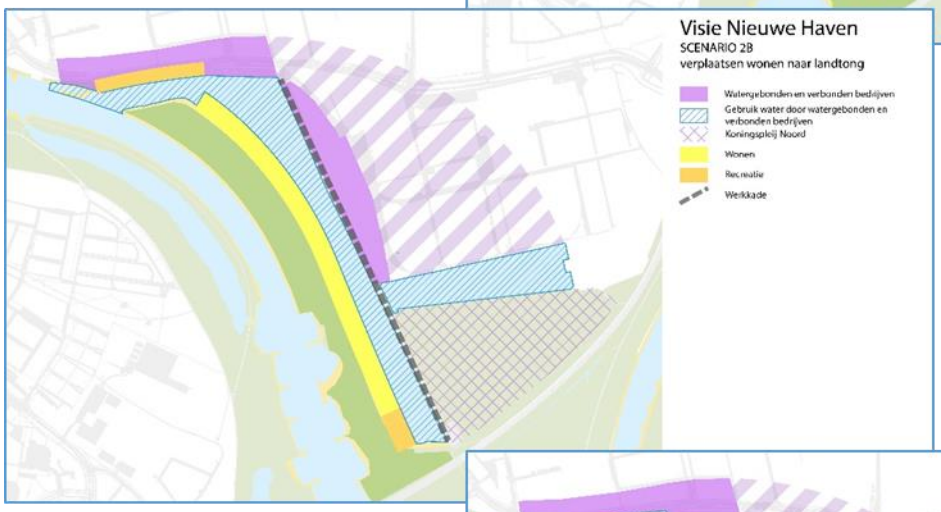
De schaalvergroting van containerschepen en binnenvaart zal toenemen. Dit leidt er veelal toe dat havens in het achterland worden aangedaan door grotere binnenvaartschepen. Dit werkt op haar beurt weer door naar vestigingseisen van watergebonden bedrijven waaronder langere kades en een voorkeur voor dieper vaarwater en diepgang voor de kades. Bovendien versterken extreme weersomstandigheden (klimaatadaptatie) deze voorkeur. Ze vormen een belangrijke vestigingseis voor watergebonden bedrijven.
Om de doelstellingen ten aanzien van Modal Shift te bereiken moet het vervoer per spoor en binnenvaart (ten koste van wegvervoer) de komende jaren flink toenemen. Naar verwachting zullen deze vervoersstromen zich concentreren rond de (Europese) vervoercorridors. Aangezien terminals in de regio Arnhem-Nijmegen zijn gelegen op deze corridor (in de richting van het Europese achterland) is het vooruitzicht positief.
Watergebonden en -verbonden bedrijven hebben veelal behoefte aan multimodale vervoersmogelijkheden, grote kavels, voldoende bouwvolumes en ligging in de nabijheid van knooppunten en vervoersassen. Tevens zijn er bedrijven in de regio die met het oog op CO2-reductie potentie zien in een verplaatsing naar watergebonden kavels.
Daarnaast neemt het belang van ‘zachte’ vestigingsplaatsfactoren bij locatiekeuze toe. Samenwerking tussen verschillende bedrijven en stakeholders wordt steeds belangrijker, zeker met het oog op de transitie naar een meer circulaire economie. Vanuit overheden en het bedrijfsleven wordt in toenemende mate ingezet op een meer circulaire economie. Biobased industrie en circulaire economie worden als grote beloften voor de toekomst gezien voor binnenvaart. De relevante beleidsvelden voor een circulair bedrijventerrein zijn milieubeleid, afvalbeleid en stedelijke planning. Een deel van deze activiteiten gaat bij uitstek plaatsvinden op watergebonden bedrijventerreinen.
Bedrijven in circulaire economie hebben specifieke vestigingseisen. Met name op het gebied van goede verbindingen en bereikbaarheid, fysieke nabijheid van bedrijven, omvang van het circulaire bedrijventerrein en imago en werkklimaat. De aanwezigheid van goed opgeleid personeel en het delen van kennis is daarbij een belangrijke voorwaarde.
Een andere belangrijke vestigingsfactor is duurzaamheid. Met name voor het biobased cluster en circulaire bedrijven wordt de aanvoer per binnenvaartschepen in stedelijk gebied als kansrijk gezien. Ten slotte spelen imago en werkklimaat ook een belangrijke rol. Voldoende voorzieningen en levendigheid zorgt voor een inspirerende omgeving. Ook krijgt het circulaire gedachtegoed een plaats in de inrichting van de werkomgeving. Steeds meer bedrijven leggen de nadruk op een duurzaam en gezond werkklimaat, waar grondstoffen worden hergebruikt. Een dergelijk werkklimaat prikkelt om te komen tot innovaties, prestaties en een hogere tevredenheid bij de klant.

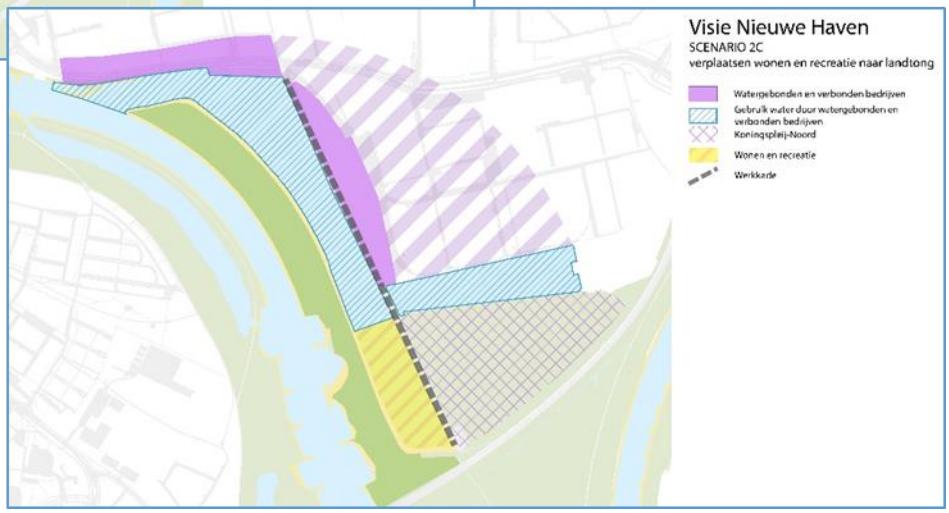
3.7.1 Koningspleij-Noord voorziet in regionale behoefte

Uit het onderzoek blijkt dat er in de regio Arnhem-Nijmegen momenteel geen beschikbaar aanbod van watergebonden terreinen is om in de regionale behoefte te kunnen voorzien. In de regio Arnhem-Nijmegen is locatie Koningspleij-Noord de meest geschikte locatie voor watergebonden en waterverbonden bedrijven in de regio. Dit vanwege relatief lage investering in combinatie met actuele interesse van marktpartijen. Het totale ontwikkelpotentieel van dit gebied is gelijk aan circa 10 tot 13 hectare. Een deel van de kavels op het terrein (naar schatting 4 hectare) kunnen (direct) met een kade worden ontsloten.









Scenario's Nieuwe Haven

4 Scenario's

Op basis van de inventarisatie en analyse, trends en ontwikkelingen zijn 2 scenario's onderzocht:

- economische ontwikkeling van de haven: de haven en aangrenzende percelen zijn uitsluitend bedoeld voor (watergebonden) bedrijvigheid.
- bundelen van functies in de haven, zodat de haven door diverse doelgroepen gebruikt kan worden.

De scenario's zijn enigszins extreem voorgesteld en benadrukken de verschillen om zo de inhoud scherp te kunnen duiden en alle wensen een plek te geven.

Om tot een goede beoordeling van de scenario's te komen zijn afwegingscriteria opgesteld.

- Ruimtelijke inpassing/fysieke ruimte: zijn de functies ruimtelijk inpasbaar?
- Milieuzonering: in hoeverre zijn functies verenigbaar gelet op milieuzonering?
- Veiligheid: is sprake van een veilige situatie in de haven?
- Water: zijn er effecten op de waterhuishouding?
- Flora en Fauna: zijn er effecten op beschermde flora en fauna?
- Ruimte voor economische ontwikkeling: is het mogelijk de economische ontwikkeling van de haven te faciliteren?
- Consequenties: wat zijn consequenties als gevolg van het scenario.

Onderstaand wordt eerst een korte beschrijving gegeven van de scenario's, waarna ze in een tabel gewogen worden.

4.1 Scenario 1. Economische ontwikkeling haven

Dit scenario heeft als uitgangspunt dat de haven en aangrenzende percelen uitsluitend bedoeld zijn voor (watergebonden) bedrijvigheid en economische ontwikkeling van de haven faciliteert. Het kiezen voor bedrijven en industrie en de mogelijkheid voor (verdere) ontwikkeling heeft gevolgen voor andere, bestaande functies in de haven.

4.2 Scenario 2. Bundeling functies in de haven

Bij dit scenario is het gebruik van de haven door diverse doelgroepen uitgangspunt. In dit verband is onderzocht of voortzetting van de huidige situatie, bundeling van functies, en/of verplaatsing van functies in de haven haalbaar is. Er zijn 3 varianten onderzocht:

- 2a Bundeling recreatie en wonen aan de westzijde van de haven: in deze variant worden alle woonboten en de recreatieve functies gebundeld ter hoogte van de huidige entree van de haven en door middel van een dam gescheiden van de overige functies in de haven. De bedrijven en overige functies krijgen beiden een eigen entree.
- 2b Verplaatsing woonboten naar landtong: in deze variant worden de woonboten evenwijdig aan de landtong tegenover de Nieuwe Haven geplaatst en worden de recreatieve functies op hun huidige plek behouden. De kade wordt dan uitsluitend gebruikt voor (watergebonden) bedrijvigheid
- 2c Verplaatsen recreatie en wonen naar uiteinde haven in deze variant worden de woonboten en recreatieve functies gebundeld aan het uiteinde van de haven.

Criterium	Scenario 1	Scenario 2a	Scenario 2b	Scenario 2c
Ruimtelijke inpasbaarheid	Het meer ruimte bieden aan (watergebonden) bedrijvigheid past bij het huidige industriële karakter van het gebied.	Het bundelen van functies bij de huidige entree van de haven is ruimtelijk gezien inpasbaar. Aangesloten wordt bij het huidige beeld van recreatie en wonen op het water.	Het plaatsen van woonboten evenwijdig aan de landtong doet afbreuk aan het vrij zicht vanaf de haven op het water en omgeving. De weidsheid van het gebied zal minder worden.	Woonboten en de recreatieve functies zijn inpasbaar, gezien het karakter van deze functies en de waterfuncties in de omgeving.
Veiligheid	Nu de haven voor het overgrote deel alleen nog gebruikt kan worden voor bedrijven zal de onveilige situatie verdwijnen. Mocht als gevolg van toename van het aantal scheepvaartbewegingen een grotere/bredere havenmonding nodig zijn, dan kan dit door de noordelijk punt van de havenmonding te verwijderen. Het oplegpunt van de havenmonding aan de buitenzijde blijft gelijk maar de opening aan de achterzijde wordt breder. Dit geeft meer ruimte aan in- uitvarende schepen.	De veiligheid zal door de scheiding van functies gedeeltelijk vergroot worden. Immers de verschillende gebruiksvormen op het water raken elkaar dan niet (meer). Dit is niet het geval indien recreanten vanaf de dam gebruik blijven maken van de het water in de haven. De nieuwe entree van de haven zal leiden tot een onveilige situatie o.a. vanwege de haakse aansluiting op de rivier en het feit dat de rivier hier vrij smal is.	De onveilige situatie bij de entree zal toenemen. Schepen dienen aan twee zijden rekening te houden met gevoelige-functies en het recreatieve gebruik in de haven. Het verwijderen van de noordelijke punt van de havenmonding zal het veiligheidsprobleem wel verminderen maar niet oplossen. De vaarbewegingen zijn nog steeds niet gescheiden, waardoor schepen in conflict kunnen komen met roeiers en zeilers op het water.	De boten liggen binnen de veiligheidscontouren van de windmolens die ter hoogte van Koningspleij-Noord worden gerealiseerd. Het verwijderen van de noordelijke punt van de havenmonding zal het veiligheidsprobleem wel verminderen maar niet oplossen. De vaarbewegingen zijn nog steeds niet gescheiden, waardoor schepen in conflict kunnen komen met roeiers en zeilers op het water.
Milieuzonering	Vanuit bedrijven en milieuzonering zijn er geen beperkingen (meer). Immers een bedrijf is geen gevoelige functie.	De woonboten liggen binnen de geluidszone van de bedrijventerreinen Arnhem-Noord en (gedeeltelijk) binnen de richtafstanden van de bedrijven aan de Nieuwe Havenweg en de Westervoortsedijk	De woonboten liggen daar binnen de geluidszone van de bedrijventerreinen Arnhem-Noord en binnen de richtafstanden van de bedrijven aan de Nieuwe Havenweg. Dit staat enerzijds het realiseren van een goed woon- leefklimaat in de weg en anderzijds worden bedrijven beperkt in hun bedrijfsvoering.	De woonboten liggen daar binnen de geluidszone van de bedrijventerreinen Arnhem-Noord en binnen de richtafstanden van de bedrijven aan de Nieuwe Havenweg. Dit staat enerzijds het realiseren van een goed woon- leefklimaat in de weg en anderzijds worden bedrijven beperkt in hun bedrijfsvoering. Tevens liggen ze binnen de invloedssfeer van de Pleijroute en is naar verwachting de geluidsbelasting als gevolg van wegverkeer hoog.
Water	Neutraal effect op waterhuishouding. Woonboten hadden immers geen negatief effect op waterstromen en waterhuishouding.	Het realiseren van een nieuwe ingang plus het maken van de damwand zal grote rivierkundige gevolgen hebben. De maatregel ligt, rivierkundig gezien, in een ongunstig gebied. De Nederrijn is hier smal. Niet alleen zal de stroming in de haven veranderen, maar ook op de rivier zullen de effecten merkbaar zijn. Er zal stroomvertraging optreden met aanzanding en aldus een minder diepe rivier tot gevolg. Dit belemmert een veilige, vlotte doorvaart op de Nederrijn. Daarnaast zal opstuwing van water plaats gaan vinden bij de dam.	Op de landtong is geen infrastructuur, zoals riool, elektriciteit, waterleidingen, aanwezig. Bij het verplaatsen van de boten naar deze zijde moet deze infrastructuur worden aangelegd. Dit is een relatief dure maatregel. Bovendien stroomt de landtong bij hoog water onder. De boten zijn in dat geval niet bereikbaar voor reddingswerkers waardoor een onveilige situatie wordt gecreëerd Het plaatsen van de boten aan de landtong zal geen effect hebben op waterstromen. De boten zullen vanwege het talud een stukje van de wal geplaatst moeten worden. Dit heeft tot gevolg dat de haven smaller zal worden.	Neutraal effect op waterhuishouding. Woonboten en recreatieve functies op het water hebben immers geen negatief effect op waterstromen en waterhuishouding. Op de landtong is geen infrastructuur, zoals riool, elektriciteit, waterleidingen, aanwezig. Bij het verplaatsen van de boten naar dit gedeelte van de haven, zal dus voor een deel van de functies nieuwe infrastructuur moeten worden aangelegd. Dit is een relatief dure maatregel. Daarnaast stroomt de landtong bij hoog water onder. De boten zijn in dat geval niet bereikbaar voor reddingswerkers waardoor een onveilige situatie wordt gecreëerd.

Flora en fauna	Indien in de toekomst sprake is van groei van het scheepvaartverkeer of watergebonden bedrijvigheid, dat niet in huidige milieuvergunningen of bestemmingsplannen is ingepast, zullen de effecten daarvan op beschermde flora en fauna en natuurgebieden onderzocht moeten worden.	De nieuwe entree doorsnijdt de landtong. De landtong maakt onderdeel uit van een belangrijke slaapplaats van de Wulp (rode lijst-soort). Het betreft een slaapgebied dat zich uitstrekt van de Huissensche Waarden in het zuiden tot de landtong in de Nieuwe Haven in het noorden met daarin 4 tot 5 satellietverblijven. De verblijfplaats op de landtong in de Nieuwe Haven is de voorkeursslaapplek.	Het dichter bij het beschermde natuurgebied (de landtong) situeren van stedelijke functies zal mogelijk effect hebben op de daar aanwezige natuurwaarden. Temeer als de landtong ook gebruikt moet worden om die functie te bereiken.	Het dichter bij het beschermde natuurgebied (de landtong) situeren van stedelijke functies zal mogelijk effect hebben op de daar aanwezige natuurwaarden.
Kansen voor economische ontwikkeling	Deze variant draagt bij aan de koers voor de haven, namelijk kansen bieden voor economische ontwikkeling van de haven in de toekomst.	Deze variant draagt bij aan de koers voor de haven. Via de nieuwe entree van de haven zijn de bestaande bedrijven bereikbaar. Ook staat het de mogelijke toekomstige ontwikkeling van het gebied Koningspleij-Noord niet in de weg	Bij het situeren van de gevoelige functies aan de landtong, ontstaan beperkingen voor het realiseren van Koningspleij voor watergebonden bedrijvigheid en verdere ontwikkeling van watergebonden bedrijvigheid in de haven. Er zullen beperkingen zijn voor economische ontwikkeling van de haven in de toekomst.	Bij het situeren van de gevoelige functie wonen en recreatie aan het uiteinde van de haven, is het niet meer mogelijk Koningspleij-Noord in te zetten voor watergebonden bedrijvigheid en zullen er beperkingen zijn voor economische ontwikkeling van de haven in de toekomst. Dit geldt ook voor de huidige bedrijven die gebruik maken van de haven. De functies komen dichtbij de bedrijven te liggen, waardoor onder andere de ligplaatsen voor de cruiseschepen onder druk komen te staan. De haven gaat in feite op slot.
Consequenties	Het handhaven van de woonboten en recreatieve functies in de haven is niet langer mogelijk.	Economische ontwikkeling haven wordt beperkt. Een veilige haven kan niet worden gerealiseerd.	Economische ontwikkeling van de haven wordt beperkt. Een veilige haven kan niet worden gerealiseerd.	Economische ontwikkeling haven wordt beperkt. Een veilige haven kan niet worden gerealiseerd.

4.3 Weging scenario's

Uit de weging van de scenario's blijkt dat het met het bundelen van functies in de haven niet mogelijk is om de economische potenties van de haven te benutten, zonder dat er knelpunten (blijven) bestaan op het gebied van veiligheid (nautisch, hoog water) en zonder dat een goed woon- en leefklimaat bij de woonboten gegarandeerd c.q. gerealiseerd kan worden. Voor de woonboten zijn de knelpunten uit de huidige situatie ook in de toekomst niet zorgvuldig op te lossen. De woonboten blijven binnen hindercontouren van bedrijven liggen en/of leiden tot maatregelen in de haven die vanuit waterveiligheid niet wenselijk zijn. Andersom is het zo dat bedrijven door de aanwezigheid van de woonboten worden beperkt in hun (toekomstige) bedrijfsvoering, waarmee economische ontwikkeling van de haven beperkt wordt.

Daarnaast kunnen we, op basis van de beschikbare kennis en info, concluderen dat het zeer moeilijk lijkt om een nautisch veilige haven voor de recreatieve en bedrijfsmatige gebruikers te realiseren. Nu en in de toekomst. Om deze conclusie met zekerheid te kunnen trekken is nader onderzoek nodig.

Scenario 1, die verdere ontwikkeling van de haven als bedrijvenhaven tot doel heeft, sluit aan bij de economische koers en kan inspelen op trends en ontwikkelingen in het gebied. Dit scenario is echter pas uitvoerbaar, nadat de gevoelige functies uit de haven verdwenen zijn. Het gaat om de 14 woonschepen aan de Nieuwe havenweg en 1 woonboot aan de Westervoortsedijk (niet om de reeds tot wonen bestemde woonboten aan de Westervoortsedijk); deze woonboten nemen plekken in die gebruikt kunnen worden als overslagpunten en ligplaatsen voor beroepsvaart en staan het optimaal benutten van de kaderuimte voor beroepsvaart in de weg, ook bij de toekomstige ontwikkeling van Koningspleij-Noord. Ook belemmeren ze planologisch en milieuhygiënisch gezien (hindercontouren en externe veiligheidscontouren) het optimaal benutten van de bedrijfskavels voor bedrijven tot en met categorie 4.2. De woonboten belemmeren dus zowel in de huidige als toekomstige situatie de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Mogelijk geldt dit ook als gevolg van de nautisch (nu onveilige) situatie voor de recreatiebedrijven Jason en Miquel Pro.

4.3.1.1 Woonboten

Nu blijkt dat geen van de scenario's kan voorzien in een goed en veilig woon- en leefklimaat voor de woonboten en daarmee de knelpunten niet kunnen worden opgelost, is het van belang op korte termijn maatregelen te nemen.

4.3.1.2 Recreatieve functies

Hoewel met de kennis van nu, óok in de toekomst een nautisch veilige haven zeer moeilijk te realiseren lijkt, is het raadzaam om samen met Jason en Miquel Pro gedetailleerder inzoomen op de veiligheidssituatie en gezamenlijk te onderzoeken of er haalbare oplossingen zijn (veilig, reëel, en passend bij de koers van de haven).

5 Visie Nieuwe Haven

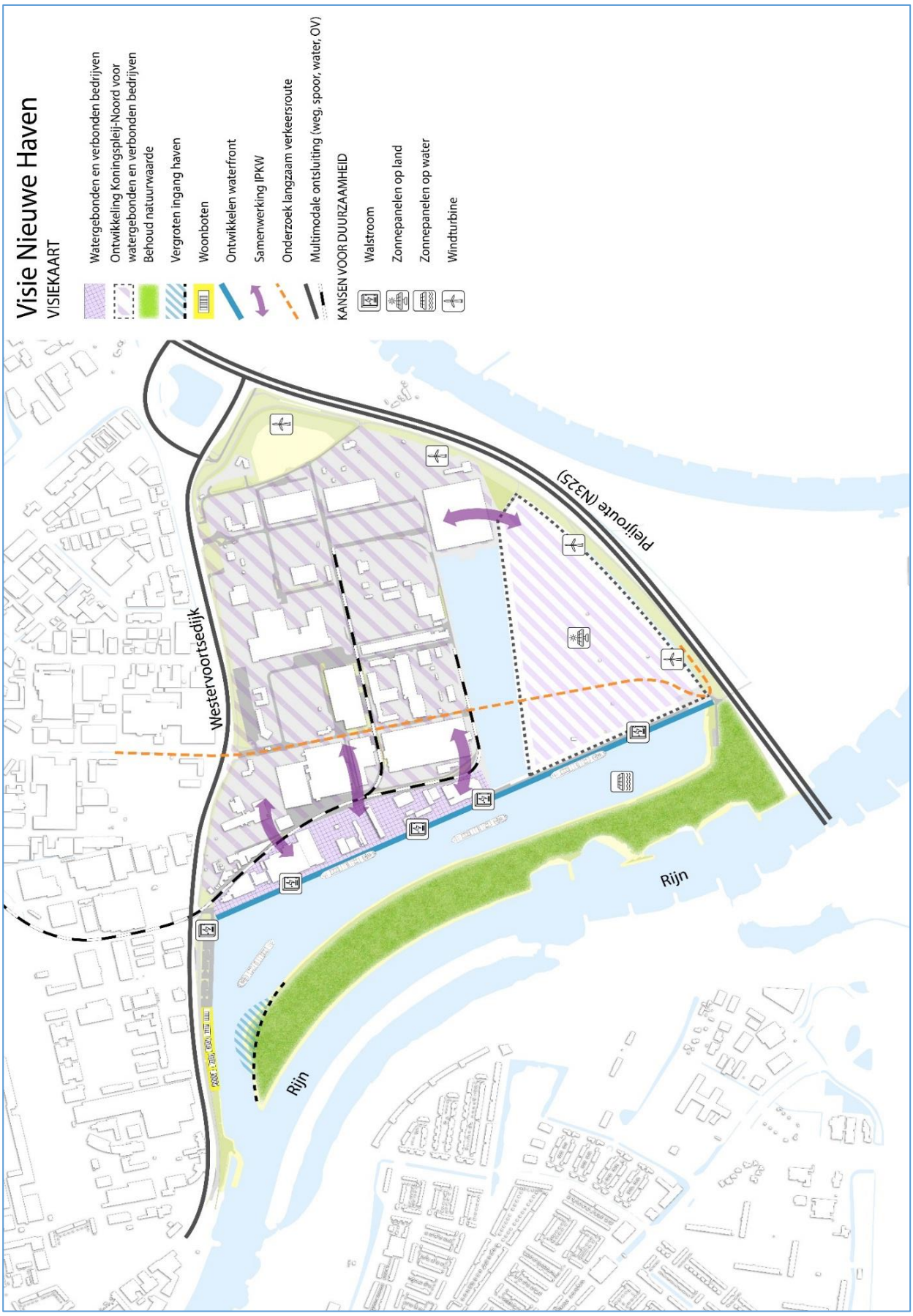
De Nieuwe Haven is een unieke haven. Het is een haven die voor een groot deel voldoet aan belangrijke vestigingseisen van waterverbonden en watergebonden bedrijven en een impuls kan geven aan de transitie naar een duurzame circulaire economie. De nabijheid van IPKW en de potentie van Koningspleij-Noord bieden unieke mogelijkheden. Het uitwisselen van kennis, samenwerking en innovatie wordt door concentratie van deze bedrijven makkelijker en biedt kansen om de gezamenlijk de slogan 'Made in Arnhem' als basis te nemen voor verdere ontwikkeling en profilering van het gebied.
Het aanwezige energiecluster in Arnhem is de basis waarvanuit verdere ontwikkeling en profilering kan plaatsvinden. Het uitwisselen van kennis, samenwerking en innovatie wordt door concentratie van bedrijven (fysieke nabijheid) gemakkelijker. Bovendien zijn de terreinen al bestemd voor zwaardere, grotere bedrijven of zijn daar in potentie geschikt voor (Koningspleij-Noord). Dit helpt klimaatdoelen te bereiken, maar ook economische en maatschappelijke meerwaarde door verschillend aanbod te creëren en beter bestand te zijn tegen geopolitieke en economische fluctuaties. Daar komt bij dat de haven nu al voldoende diep is om ontwikkelingen in scheepvaartverkeer op te vangen, voldoet de haven aan de laatste eisen voor hoogwaterveiligheid, is de huidige kade robuust en is kade (voor een groot deel al) voorzien van walstroom.

De haven is goed bereikbaar en er worden momenteel investeringen gedaan in een betere bereikbaarheid per OV. Hoewel nu niet actueel en/of rendabel zijn er, afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen, kansen voor een nog betere multimodale bereikbaarheid. Immers direct achter de eerstelijns bedrijven aan de Nieuwe Havenweg, is op het terrein van IPKW een spoorlijn aanwezig, die verbonden is met het emplacement van Het Broek. Met andere woorden, in de huidige situatie zijn al veel voorwaarden aanwezig om in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen.

Met het vrijmaken van de haven van woonboten, kunnen unieke kansen voor uitbouw van watergebonden en -verbonden bedrijven worden benut en kan de transitie naar circulaire economie worden gefaciliteerd. De kade komt vrij voor het optimaliseren van de huidige watergebonden bedrijvigheid en het verder ontwikkelen van de haven als industriehaven.
Bedrijven zien veel kansen voor verduurzaming van hun bedrijfsvoering en een toename van kansen voor innovatie. Volume maakt dat innovaties ook toepasbaar zijn of beter te testen. De haven biedt enerzijds de mogelijkheid om in te spelen op bestaande bedrijven en toekomstige bedrijven (van binnen en buiten Arnhem), die om bedrijfstechnische en duurzame redenen, ambities hebben om de kade te benutten voor hun bedrijfsvoering. Zowel voor de ontsluiting van deze bedrijven als de mogelijkheid van laden en lossen van schepen. Anderzijds ontstaan er ook mogelijkheden om bedrijven te huisvesten die ondersteunend zijn c.q. in het verlengde liggen van de watergebonden bedrijven in de haven. Hierbij kan gedacht worden aan een werkplaats voor cruiseschepen.
Voorts zijn er aan de Nieuwe Havenweg niet-watergebonden bedrijven gevestigd en is er op bestaande bedrijfspercelen sprake van leegstand (zij het beperkt). Door bedrijven die niet watergebonden zijn te verplaatsen naar andere locaties binnen Arnhem ontstaat er meer ruimte voor nieuwe watergebonden bedrijven op bestaande bedrijfspercelen in de haven. Ook zijn er mogelijkheden om bestaande bedrijven, die nu gebruik maken van het wegverkeer maar waarvoor binnenvaart ook een goede optie is, te verplaatsen naar de haven.

Wanneer, als gevolg van toekomstige ontwikkelingen, het aantal verkeersbewegingen op het water toeneemt en/of de schepen in omvang wijzigen, kan aanpassing aan de havenmonding (de huidige entree) nodig zijn. Dit kan door de noordelijke punt van de havenmonding te verwijderen. Zo blijft het oplegpunt van de havenmonding aan de buitenzijde gelijk maar wordt de opening aan de achterzijde breder.

Kortom het benutten van de potenties van de haven voor waterverbonden en watergebonden bedrijven zal een belangrijke bijdrage leveren aan de transitie naar circulaire economie en profilering van de stad. Dit sluit aan het programma Vitale economie.



Visie Nieuwe Haven

6 Uitvoeringsplan

Deze visie is een beleidsdocument dat aanknopingspunten biedt voor het al of niet toestaan van bepaalde functies op daarvoor aangewezen plekken, maar ook een beleidsdocument waarmee de gemeente wil stimuleren dat nieuwe ontwikkelingen gerealiseerd worden.

6.1 Faciliteren en meedenken

In onze stad past veel ruimte voor eigen initiatief. Dat betekent ook dat – uiteraard binnen wettelijke en (boven)gemeentelijke beleidskaders – Arnhem kiest voor een faciliterende en meedenkende rol. Passend in ons streven naar meer economische dynamiek, willen we waar mogelijk gemeentelijke regels loslaten of verruimen (flexibiliteit!). Omgekeerd moeten partijen ook kunnen rekenen op inzet het gemeentelijk apparaat waar het gaat om handhaving van bijvoorbeeld eisen voor externe veiligheid of (milieu)overlast.

6.2 Actieve rol

De gemeente kiest op een aantal punten en onderwerpen nadrukkelijk voor een actieve rol. Dat betreft in de eerste plaats de keuze om de ontwikkeling van de Nieuwe haven in het programma Vitale economie onder te brengen en vanuit daar opdrachten te geven. Hierdoor kunnen we in en via onze organisatie sturing geven op inhoud en proces en wordt kennis gebundeld. Op deze wijze is het beter mogelijk om maatwerk te leveren en snel en flexibel te handelen.
Om snel aan de slag te kunnen zal worden gekeken welke elementen uit de visie nu al binnen het bestaande beleid en plannen opgepakt konden worden. Er wordt gestart met de zogenaamde ‘quick wins’. Denk hierbij bijvoorbeeld aan positionering van de haven, vergroening, aanpassing bestemmingsplan(nen).

6.3 Status visie

Vanaf het moment dat de gemeenteraad deze visie heeft vastgesteld heeft deze een formele status als algemeen geldend gemeentelijk beleid. Dit houdt in dat de visie een toetsingskader vormt voor initiatieven die voor dit gebied worden ingediend, maar ook de basis vormt voor het opstarten van gemeentelijke projecten. Initiatieven worden in eerste instantie getoetst aan deze visie. Indien het initiatief past binnen de uitgangspunten van de visie zal op een lager schaalniveau worden onderzocht of het initiatief inpasbaar is in de directe omgeving. Met een lager schaalniveau wordt bedoeld dat vanuit verschillende aspecten de haalbaarheid wordt onderzocht, toegespitst op de betreffende locatie en de directe omgeving. Enkele beoordelingsaspecten zijn:

- Milieuzonering;
- Ruimtelijke en stedenbouwkundige kwaliteit;
- Watergeboden bedrijvigheid, etc.

Indien de haalbaarheid is aangetoond kan initiatiefnemer, indien noodzakelijk, een planologische procedure opstarten om het initiatief te realiseren. Gedurende de procedure zullen de gemeentelijke inspraakverordening en de Wet ruimtelijke ordening worden gevolgd.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: trends en ontwikkelingen watergebonden- en verbonden bedrijven

Trends en ontwikkelingen watergebonden- en verbonden bedrijven (Bron: onderzoek Ecorys [5])

Uit het onderzoek van Ecorys, watergebonden en verbonden bedrijventerreinen, blijkt dat ten aanzien van deze bedrijven anno 2019 de volgende trends en ontwikkelingen spelen:

- Brexit: naar verwachting heeft een (harde) Brexit dan geen directe grootschalige negatieve effecten op het goederenvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen.
- Schaalvergroting van containerschepen en binnenvaart: de toenemende schaalvergroting van containerschepen (vlootuitbreiding van schepen met meer dan 20.000 TEU) en vorming van allianties tussen rederijen heeft grote impact op het achterlandvervoer. Circa 80% van het containervervoer is in handen van de 3 grootste allianties (2M, Ocean Alliance en THE Alliance). De schaalvergroting in de binnenvaart heeft de volgende gevolgen voor havens en terminals:
    - Vermindering van kleine containerhavens;
    - Minder onafhankelijke rederijen;
    - Frequentie van schepen en directe verbindingen neemt af;
    - Callsize (het aantal containers dat door de schepen in de haven wordt gelost) neemt toe;
    - Invloed (buying power) van grote rederijen neemt toe.

  Deze schaalvergroting is ook van toepassing op de binnenvaartschepen. In 2008 had 8% van de binnenvaart een laadvermogen van 3.000 ton. Dit aandeel is in 2017 gestegen tot 14%. Efficiënt achterlandvervoer vraagt om inzet van grotere barges. In de binnenvaart leidt deze schaalvergroting tot grotere call sizes bij op- en overslagbedrijven. Dit vraagt naast grotere diepgang van vaarwegen om inzet van grotere schepen en/of samenwerking tussen terminals om lading te bundelen. Deze trend, schaalvergroting van binnenvaartschepen, leidt er veelal toe dat havens in het achterland worden aangedaan door grotere binnenvaartschepen. Dit werkt op haar beurt weer door naar vestigingseisen van watergebonden bedrijven waaronder langere kades en een voorkeur voor dieper vaarwater en kades.
- Klimaatadaptatie: extreme weersomstandigheden versterken in de toekomst de voorkeur voor voldoende diep vaarwater en diepgang voor de kade. Ze vormen een belangrijke vestigingseis voor watergebonden bedrijven.
- Modal shift (vasthouden aan gestelde doelen): In de Europese politiek wordt het belang van scheepvaartsector erkend. Vanuit de Europese Commissie wordt ingezet op multimodaal vervoer. Tegen 2030 moet 30% van het goederenvervoer (voor afstanden van meer dan 300 km) per spoor of over water gebeuren. Tegen 2050 is het doel zelfs 50%. Ook in het nationale beleid wordt vastgehouden aan de gestelde doelen omtrent een modal shift. Het Rotterdamse Havenbedrijf heeft voor 2033 de volgende vervoersafwikkeling afgesproken: weg 35%, spoor 20% en binnenvaart 45%. Om deze doelstellingen te bereiken moet het vervoer per spoor en binnenvaart (ten koste van wegvervoer) de komende jaren flink toenemen. Naar verwachting zullen deze vervoersstromen zich concentreren rond de (Europese) vervoercorridors. Aangezien terminals in de regio Arnhem-Nijmegen zijn gelegen op deze corridor (in de richting van het Europese achterland) is het vooruitzicht positief.
- Bereikbaarheid/Multimodaliteit: naast een goede locatie voor overslag naar water is ook de aanwezigheid van een goede en snelle ontsluiting van het terrein op een provinciale of snelweg een belangrijke randvoorwaarde. Multimodale of synchromodale bereikbaarheid geniet de voorkeur onder logistieke dienstverleners. Multimodaal ontsloten locaties die bereikbaar zijn met meerdere vervoerswijzen (vrachtauto, trein, schip, vliegtuig). Op synchromodaal ontsloten locaties zijn deze transportwijzen bovendien efficiënt op elkaar aangesloten, zodat de overslag van het ene op het andere vervoersmiddel zo efficiënt mogelijk plaatsvindt.

[5] Ecorys, watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen, vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen, Rotterdam 22 oktober 2019.

- Circulaire economie: Vanuit overheden en het bedrijfsleven wordt in toenemende mate ingezet op een meer circulaire economie. Biobased industrie en circulaire economie worden als grote beloften voor de toekomst gezien voor binnenvaart. De relevante beleidsvelden voor een circulair bedrijventerrein zijn milieubeleid, afvalbeleid en stedelijke planning. Een deel van deze activiteiten gaat bij uitstek plaatsvinden op watergebonden bedrijventerreinen. Deze terreinen worden gekenmerkt door nieuwe bedrijfsmodellen en verbondenheid van verschillende bedrijven. Hiervoor worden ook de meeste onderdelen van de fysieke omgeving betrokken. Dit maakt de ruimtebehoefte van bedrijven die zich richten op circulariteit anders dan die van reguliere bedrijven. Uit de praktijk blijkt dat er niet alleen kansen liggen op grote, maar ook zeker kleinschalige bedrijventerreinen. Circulaire bedrijven hebben specifieke vestigingsplaatsfactoren:
    - Goede verbindingen en bereikbaarheid: in de circulaire economie ligt de nadruk op het (her)gebruiken van afval en het optimaal inrichten van goederenstromen. Voor het optimaal inrichten van goederenstromen is de logistieke component, onder andere goede verbindingen en optimale bereikbaarheid, zeer belangrijk. Hiervoor dienen materiaalstromen en retourstromen worden geoptimaliseerd. Naast de goede bereikbaarheid is ook de nabijheid van overslagpunten en mainports belangrijk voor een efficiënte overslag van goederen.
    - Behoefte aan fysieke nabijheid van bedrijven; door het belang van samenwerking tussen bedrijven en ketenoptimalisatie wordt de nabijheid van andere bedrijven belangrijker. Het uitwisselen van kennis, samenwerking en innovatie wordt door een hoge concentratie van bedrijven gemakkelijker. Het creëren van kringlopen vereist eveneens verschillende soorten bedrijven. Tevens wordt nearsourcing (het door een bedrijf strategisch plaatsen van bedrijfsmatige activiteiten dichtbij de locatie waar de eindproducten worden verkocht) door bedrijven in de circulaire economie als een belangrijke vestigingsfactor gezien. Een nabije afzetmarkt met voldoende massa en dichtheid maakt het tot stand komen van circulaire stromen gemakkelijker. Deze stromen kunnen door het circulaire proces snel terugstromen in de productieketen. Hierdoor zijn binnenstedelijke bedrijventerreinen zeer interessant voor circulaire activiteiten. Voor (watergebonden) bedrijven in de circulaire economie is de nabijheid van (potentiële) toeleveranciers een belangrijke vestigingsfactor.
    - Omvang van een circulair bedrijventerrein: circulaire bedrijvigheid, bijvoorbeeld de inzameling van textiel, kan per binnenvaartschip worden bediend. De output van dergelijke activiteiten (recycling van textiel) kan ook afgevoerd worden via de binnenvaart. Voor circulair producerende bedrijven kunnen deze terreinen met wateraansluiting in de toekomst dus ook interessant worden. De samenhang van bedrijven die elkaar versterken is hierdoor belangrijk.
    - Imago en werkklimaat: naast de fysieke vestigingsfactoren speelt het werkklimaat en imago ook een belangrijke rol. Voldoende voorzieningen en levendigheid zorgt voor een inspirerende omgeving. Ook krijgt het circulaire gedachtegoed een plaats in de inrichting van de werkomgeving. Steeds meer bedrijven leggen de nadruk op een duurzaam en gezond werkklimaat, waar grondstoffen worden hergebruikt. Een dergelijk werkklimaat prikkelt om te komen tot innovaties, prestaties en een hogere tevredenheid bij de klant. Het imago en werkklimaat speelt een steeds grotere betekenis bij de ontwikkeling en herinrichting van (watergebonden) bedrijventerreinen.

Vestigingseisen

De hiervoor beschreven ontwikkelingen vertalen zich naar de volgende vestigingseisen:

- Kavelgrootte/ kadelengte. Voor productie- en logistieke bedrijven minimaal zo'n 2 hectare, in toenemende mate ook groter dan 4 hectare met mogelijkheden voor uitbreiding. Voor toeleverende en/of dienstverlenende bedrijven en startups worden ook kleinere kavels gevraagd.
- Optimale bereikbaarheid:
    - Diepgang van vaarwegen en kades;
    - Diepgang van kades: Het behandelen van een binnenvaartschip met CEMT-klasse V (met een laadvermogen van 2.750 ton) vraagt om een diepgang van circa 3,00 meter.
- Beschikking over multimodale ontsluiting;

- Planologische randvoorwaarden:
  - Planologische zekerheid en snelle besluitvorming is een voorwaarde om over te gaan tot investeringen;
  - Nearsourcing: het strategisch plaatsen van bedrijfsmatige activiteiten dichtbij de locatie waar de eindproducten worden verkocht.
  - Watergebonden bedrijven zijn veelal bedrijven met een hoge milieubelasting. Een belangrijke eis waaraan de vestigingslocatie moet voldoen is voldoende afstand tot hindergevoelige functies. In een straal van zo'n 400 meter geen hindergevoelige functies als wonen en natuur;
  - Voldoende mogelijkheden voor hoogbouw (tot 16 meter), op termijn kan er vraag ontstaan naar een bebouwingshoogte tot 25 meter als gevolg van robotisering;
  - Voldoende milieuruimte (geschikt voor zwaardere milieucategorieën), overdag en 's nachts.
  - Fysieke nabijheid van toeleveranciers en/of ketenpartners;
  - Omvang van een circulair bedrijventerrein;
- Imago en het werkklimaat.

BIJLAGE 2: onderzoeken nautische veiligheid

Rapport Actualisatie Onderzoek Veiligheid Nieuwe Haven Arnhem



Opdrachtgever: Gemeente Arnhem, de heer B. de Ruiter

Uitgevoerd door: G. Derksen Scheepvaart, Gerard Derksen
AG Maritiem, Annelinde Gerritsen

Datum definitieve versie: 23 februari 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding 1
1.1 Aanleiding 1
1.2 Doel van het onderzoek 1
1.3 Aanpak van het onderzoek 1
1.3.1 Inventarisatie huidige situatie 1
1.3.2 Meenemen van mogelijkheden voor de stad: kansen 1
1.3.3 Mogelijke oplossingsrichtingen 1
1.4 Indeling van het rapport 1
2. Conclusies en aanbevelingen 2
2.1 Conclusies huidige situatie 2
2.2 Conclusies oplossingsrichtingen 3
2.3.Aanbevelingen 4
3. Huidige situatie 5
3.1 Beschrijving Nieuwe Haven 5
3.2 Huidige gebruikers 6
3.2.1 Wonen 6
3.2.2 Recreatie 7
3.2.3 Overslag 8
3.2.4 Scheepsnieuwbouw, -reparatie en -restauratie 9
3.2.5 Cruiseschepen 10
3.2.6 Overige activiteiten in de Nieuwe Haven 11
3.3 Richtlijnen Vaarwegen 12
3.3.1 Maximale scheepsafmetingen 12
3.3.2 Manoeuvreren in de monding en het toeleidingskanaal 13
3.3.3 Zwaaikom 13
3.3.4 Kegelligplaats 13
3.3.5 Afmeren 14
3.3.6 Conclusies vanuit Richtlijn Vaarwegen 14
3.4 Incidenten en calamiteiten 15
3.4.1 Registratie 15
3.4.2 Nautische incidenten 15
3.4.3 Milieu incidenten 16
3.4.4 Landelijke incidenten 16
4. Oplossingsrichtingen 17
4.1 Kansen 17
4.1.1 Handel 17
4.1.2 Milieu 18
4.1.3 Wonen op geschikte plaatsen 18
4.1.4 Toerisme 18
4.2 Oplossingsrichtingen 19
4.2.1 Functies op dezelfde plaats 19
4.2.2 Verplaatsen functies binnen de haven 21
4.2.3 Functies verplaatsen naar buiten de haven 22
4.2.4 Mogelijkheden voor wonen en recreatie buiten de haven 223
Bronnen 25

Bijlage 1: Indeling scheepvaartklassen
Bijlage 2: Incidenten
Bijlage 3: Tabel met oplossingsrichtingen

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2009 heeft er een inventarisatie plaatsgevonden van het gebruik van de Nieuwe Haven door Alkyon (Hydraulic Consultancy & Research). Inmiddels is de situatie in de haven veranderd, dit vraagt om een actualisatie van het gebruik van de haven. Ook in relatie tot de toekomstvisie van de Gemeente Arnhem. Door gemengd gebruik van de haven dient ook de veiligheidssituatie onderzocht te worden. Aanvullend is er behoefte aan meer oplossingsrichtingen.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is het inventariseren van de nautische veiligheidssituatie in de Nieuwe Haven in Arnhem en het aangeven van oplossingsrichtingen ter verbetering van deze situatie.

1.3 Aanpak van het onderzoek

1.3.1 Inventarisatie huidige situatie

Het doel van dit onderzoek is het inventariseren of er nog steeds voldoende manoeuvreerruimte is in de Nieuwe Haven in Arnhem ten opzichte van de eerdere studie in 2009.
Hiervoor zijn de volgende stappen ondernomen:

1. Het met de opdrachtgever (De heer B. de Ruiter, Gemeente Arnhem) afstemmen van de randvoorwaarden en uitgangspunten van het onderzoek.
2. Het aangeven van de benodigde manoeuvreerruimte. Als basis hiervoor wordt de Richtlijnen vaarwegen 2011 van Rijkswaterstaat Dienst verkeer en scheepvaart gebruikt, aangevuld met de nieuwe richtlijnen van 2017.
3. Het, ten behoeve van de veiligheid, analyseren van de geregistreerde incidenten en calamiteiten in de Nieuwe Haven.
4. Samenvatten conclusies van de veiligheidsanalyse en bepalen van prioriteiten.

1.3.2 Meenemen van mogelijkheden voor de stad: kansen

Het op een andere manier inrichten van de Nieuwe Haven kan de stad Arnhem ook kansen bieden. Indien de situatie in de haven gaat veranderen om de veiligheid te verbeteren kan er in het ontwerpen van de oplossingsrichtingen meteen rekening gehouden worden met deze kansen.

1.3.3 Mogelijke oplossingsrichtingen

Om de problemen met de veiligheid in de haven op te kunnen lossen en kansen voor de stad te benutten hebben we naar mogelijke oplossingsrichtingen gekeken. Uitgangspunt hiervoor was dat er met zo min mogelijk veranderingen de veiligheid zo goed mogelijk verbeterd kan worden.

1.4 Indeling van het rapport

In hoofdstuk 2 worden de samenvatting en de belangrijkste conclusies weergegeven. In hoofdstuk 3 is een beschrijving van de haven en het huidige gebruik opgenomen. Ook is hierin opgenomen in hoeverre de haven voldoet aan de Richtlijn Vaarwegen. In hoofdstuk 4 worden kansen beschreven voor de toekomstige ontwikkeling van de haven en haar functie voor de stad Arnhem. Daarna worden een aantal oplossingsrichtingen gegeven waarmee de veiligheidsrisico’s beperkt kunnen worden en de kansen aangegrepen kunnen worden. In bijlage 3 wordt een overzicht gegeven van de mogelijke consequenties van de oplossingsrichtingen.

2. Conclusies en aanbevelingen

2.1 Conclusies huidige situatie

Vanuit de analyse van de huidige situatie worden hier de grootste risico's beschreven indien de huidige situatie niet verandert.

Risico 1: Invaart grote schepen langs jachthaven en woonschepen
Het grootste veiligheidsrisico bevindt zich in de monding en het toeleidingskanaal van de haven. Het manoeuvreren bij het in- en uitvaren van grote schepen, in combinatie met de aanwezige jachthaven en kano- en roeivereniging, brengt flinke risico's met zich mee. Grote schepen kunnen tegen de jachthaven aan varen en gebruiken steeds krachtiger boegschroeven waardoor roeiboten kunnen omslaan. Ook is de rivier voor de Nieuwe Haven minder geschikt voor recreatie.

Risico 2: Verschillende scheepvaartbewegingen door elkaar
De haven kent vele verschillende gebruikers die de haven op diverse locaties door elkaar gebruiken. Kleine kwetsbare schepen zoals roeiers en kanoërs en grote schepen zoals tankers varen door elkaar heen. Deze situatie kan tot ongelukken leiden, zie paragraaf 3.4.2.

Risico 3: Milieuverontreiniging en overlast in woon/recreatiegebied
De meest voorkomende geregistreerde incidenten (30 stuks) betreffen olie in het oppervlaktewater. Doordat er geen vaste aansluiting voor elektriciteit beschikbaar is voor schepen die zijn afgemeerd in de Nieuwe Haven moeten zij hun generatoren laten draaien om in elektriciteit te voorzien. Hierdoor is de CO^2 uitstoot hoger. Daarnaast brengt de industriële omgeving geluidsoverlast met zich mee.

Risico 4: Problemen bij hoog water
De westoever van de haven (groene wal) is niet hoogwatervrij en stroomt gemiddeld één maal per vijf jaar over. Er ontstaat dan een flinke stroming in de haven vanaf de Pleybrug naar de Westervoortsedijk door de gehele haven heen. Indien woonschepen en recreatie in deze stroming liggen kan dit voor een onveilige situatie zorgen en kunnen schepen losraken.

Prioriteiten
De Nieuwe Haven is een industriegebied en is niet geschikt voor een mix met bewoning en recreatie. Los met name de onveilige situatie op in het toeleidingskanaal, anders vallen er in de toekomst slachtoffers.



Roeiers varen langs tankers

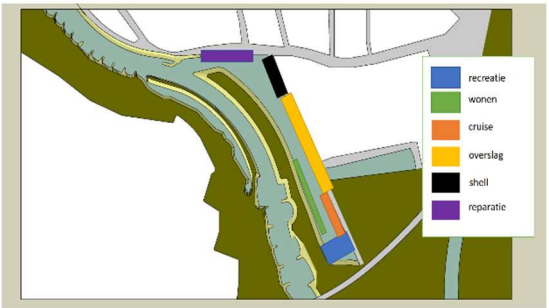
2.2 Conclusies oplossingsrichtingen

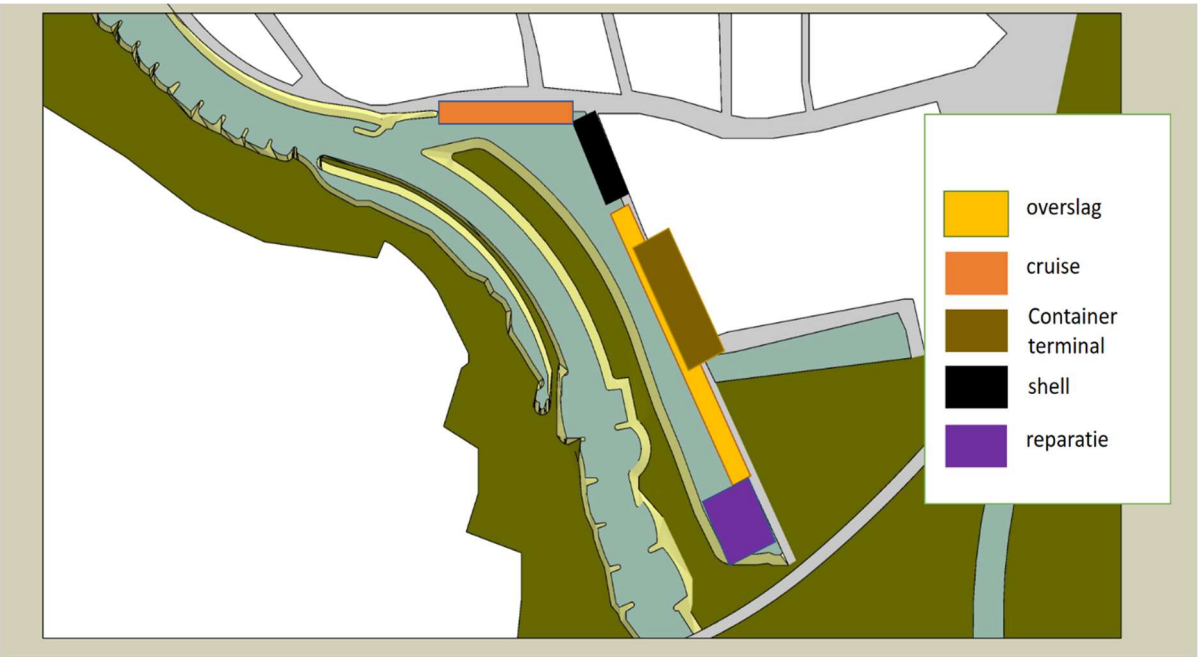
Door middel van een herinrichting van de Nieuwe Haven kunnen veiligheids-problemen opgelost worden en kan er ruimte ontstaan om de haven te ontwikkelen tot een volwaardige handelshaven. Onderdeel hiervan kan een containerterminal zijn. Eerder onderzoek geeft aan dat hier vraag naar is en dat dit kansen geeft voor de stad (van Veen, 2017).
De beste oplossing zou zijn om de functies wonen en recreëren uit de haven te plaatsen; de industriële omgeving is hier niet geschikt voor. De oplossingsrichting met de containerterminal aan de Nieuwe Havenweg Noord zou dan de beste oplossing zijn, zie de figuur hiernaast.

In deze oplossing is er maximaal ruimte voor overslagmogelijkheden aan de Nieuwe Havenweg. Een containerterminal op deze plaats kan dan meteen aan-gesloten worden op het spoor dat er al ligt. De reparatiebedrijven hebben alle rust om te werken achterin de haven en geven geen overlast. Door aan de Wester-voortsedijk ruimte te geven aan cruise-schepen kunnen zij hier overwinteren en passagiers in- en uitladen.

De woonschepen zouden verplaatst kunnen worden naar de Rosandepolder of Meinerswijk. Dit zijn ook opties voor de recreatievaart. Ook zou de recreatie een mooie plek kunnen krijgen in de ASMhaven of de opnieuw te ontwikkelen Oude Haven, wat zorgt voor een optimale verbinding van recreatie met de stad.

Indien de woon- en recreatiefuncties niet buiten de haven geplaatst kunnen worden kunnen clustering van de functies en een andere indeling van de haven zorgen voor meer veiligheid:





Containerterminal aan Nieuwe Havenweg Noord

2.3 Aanbevelingen

<u>Aanbevelingen voor het verbeteren van de veiligheid in de haven:</u>

1. Verplaats de beide jachthavens naar locaties buiten het toeleidingskanaal.
2. Verplaats wonen naar een locatie geheel buiten het havenbekken.
3. Los met name de situatie op in het toeleidingskanaal. Het beste is om de monding en het toeleidingskanaal geheel vrij te maken van schepen. Indien er toch schepen afmeren, dan uitsluitend beroepsvaart.
4. Beperk het gebruik van de haven tot alleen industriële en nautisch beroepsmatige activiteiten en als vluchthaven.
5. Maak een gedegen walstroom-voorziening in de haven en stel het gebruik hiervan verplicht, om het dieselgebruik in de haven te beperken.
6. De westoever van de haven (groene wal) is niet hoogwatervrij en stroomt gemiddeld één maal per 5 jaar over. Er ontstaat dan ook een flinke stroming in de haven. Bij het gebruik van de westoever door bijvoorbeeld het afmeren van woonschepen of het plaatsen van zonnepanelen dient hier rekening mee gehouden te worden.



Verschillende gebruiksfuncties door elkaar heen:





3. Huidige situatie

3.1 Beschrijving Nieuwe Haven

De Nieuwe Haven is gelegen binnen de gemeente Arnhem, bovenstrooms de plaats Arnhem aan de rechteroever van de Neder-Rijn. De invaart bevindt zich bij rivierkilometer 881,7. De Nieuwe Haven is onder te verdelen in vier havengebieden: het toeleidingskanaal vanaf de invaart, de Nieuwe Haven Noord vanaf het toeleidingskanaal tot de afgedamde voormalige Akzohaven, de Nieuwe Haven Zuid vanaf de afgedamde voormalige Akzohaven tot de Andrej Sacharovbrug en de voormalige Akzohaven. De afmetingen van het toeleidingskanaal zijn: lengte 300 meter, breedte 70 meter, beschikbare vaarbreedte is 40 meter.

De afmetingen van de Nieuwe Haven Noord en Zuid samen zijn: lengte 1.000 meter en breedte variërend van 100 tot 200 meter.
De voormalige Akzohaven is 570 meter lang en varieert in breedte van 70 tot 120 meter.
De diepgang van de haven is gelijk of meer aan de minimale diepgang op de Neder-Rijn. Achter in de Nieuwe Haven Zuid is de diepte het grootst. Hier is ook het afzinkbare dok van de firma Misti gelegen. De waterstanden in de haven variëren in hoogteverschil tot ongeveer 7,50 meter. Rekening houdend met de MHW[1] en de verwachte klimaatveranderingen moet in de toekomst rekening gehouden worden met hoogteverschillen van meer dan 8 meter.

De groene oever aan de westzijde is niet hoogwatervrij. De hoogte daarvan is ongeveer NAP +12,80 meter. De maatgevende hoogwaterstand in de Nieuwe Haven is ongeveer NAP +1.525 cm. In dit geval is de westoever (groene oever) overstroomd en stroomt het water aan de bovenstroomse zijde de haven in. De herhalingsfrequentie van overstromen van de westoever is gemiddeld ongeveer één maal per vijf jaar. Bij hoogwater in 1995 was de waterstand bij IJsselkop NAP +13,98 meter. De MHW waarde bij peilschaal IJsselkop is NAP +1.545 cm. De laagste stand, na ingebruikname van de stuwcomplexen op de Neder-Rijn in 1970, was in 2003: NAP +649 cm.

[1] Maatgevende Hoogwaterstand, de hoogte waarop de rivierdijken zijn gebaseerd



De ingang van de haven links en de rivier rechts

3.2 Huidige gebruikers

De haven kent vele verschillende gebruikers die de haven op diverse locaties door elkaar gebruiken. De Nieuwe Haven telt op dit moment een vijftal soorten gebruikers, die vervolgens weer te kwalificeren zijn als wel en geen industriële activiteit. De onder punt 3 en 4 genoemde gebruikers zijn duidelijk industrieel.

1. Wonen: in de haven liggen een aantal woonboten
2. Recreatie: jachthaven, roeien / kanoën, vissen en scouting
3. Overslag: Minerale oliën en grondstoffen voor de bouw
4. Scheepsnieuwbouw, -reparatie en -restauratie
5. Overig gebruik zoals aanmeren cruiseschepen en vluchthaven

3.2.1 Wonen

Er zijn 14 permanente plaatsen voor woonschepen, vier stuks in het toeleidingskanaal, negen stuks aan de kade van de Nieuwe Havenweg en één aan de groene oever (westzijde) vlak bij de Misti. Naast deze 14 woonligplaatsen wordt er ook nog gewoond op schepen (bedrijfswoning) van de reparatie- en restauratiebedrijven.
Bij de woonschepen liggen vaak nog recreatievaartuigen en/of een drijvend terras afgemeerd.

De woonschepen zijn er meestal komen liggen als varend schip. Om meer wooncomfort te creëren worden de schepen steeds meer vervangen door meer kwetsbare woonarken die niet gebouwd zijn om in een onrustige situatie te liggen. Ook worden schepen verkocht aan mensen die geen nautische kennis hebben en geen inzicht hebben in de gevaren van het water.



Diverse woonschepen in de haven:







3.2.2 Recreatie

Permanent zijn de volgende gebruikers aanwezig:

- Scouting, tijdelijk gelegen achter in de Nieuwe Haven Zuid.
- Jachthaven Valkenburg, gelegen in het toeleidingskanaal
- Restaurant Valkenburg, gelegen in het toeleidingskanaal
- Jachthaven Jason roeien, kanoën, zeilen en motorboten, gelegen in het toeleidingskanaal
- De dependence met ligplaatsen voor jachten van jachthaven Jason gelegen aan de westoever vlak na de invaart op de positie waar schepen zwaaien.
- Vissers maken gebruik van de landtong

Deze gebruikers maken, naast het liggen in de haven, ook gebruik van de haven door er te varen. Roeiers trainen voor wedstrijden, er wordt zeilles gegeven aan kinderen en kanoërs oefenen er ook.

Kort verblijven er passanten in de Nieuwe Haven (jachten van recreanten) die afmeren bij een van de jachthavens. Op de aanwezige recreatievaartuigen wordt ook overnacht.

Daarnaast overwinteren er incidenteel historische schepen en grote recreatievaartuigen.



Het clubgebouw van Jason



Jachthaven en restaurant Valkenburg


Vissers in de haven


Kinderen krijgen zeilles


Roeiers trainen in de haven



3.2.3 Overslag

Regulier vindt overslag plaats van minerale oliën (Shell) uit tankschepen en grondstoffen voor de bouw (zand en grind) uit vrachtschepen (Dijckerhoff Basal BV).

Per maand lossen er gemiddeld 45 tankschepen (2017). Per jaar wordt er zo'n 1,4 miljoen ton aan olieproducten gelost. Op het moment van analyse waren er gegevens van 11 maanden in 2017 beschikbaar. De cijfers zijn geëxtrapoleerd naar 12 maanden. Het gemiddeld aantal schepen is ook afhankelijk van de waterstand. Bij lagere waterstanden neemt de beladingsgraad van de schepen af en zal bij gelijkblijvend overslagvolume het aantal schepen toenemen. Ondanks de volumegroei van minerale oliën[1] is ten opzichte van het jaar 2009 het aantal tankschepen licht afgenomen, van gemiddeld 53 schepen naar 45 schepen per maand. Hieruit blijkt dat er duidelijk sprake is van schaalvergroting in de tankers die in de Nieuwe Haven lossen. Over 2009 is gemeld dat de meeste schepen de afmetingen hadden van 110 x 11,40 meter (klasse V). De grootte van schepen wordt ingedeeld in klassen. In bijlage 1 is een overzicht van deze indeling te zien. Uit het volgende overzicht over 2017 blijkt dat er ten opzichte van 2009 een flink aantal schepen van klasse VI zijn.

Klasse IV tot 86 meter lang en 9,6 meter breed 20 schepen, 4%
Klasse V tot en met 110 meter lang 322 schepen, 59%
Klasse V langer dan 110 meter 117 schepen, 21,5%
Klasse VI breder dan 11,45 meter 84 schepen, 15,5 %

[1] rapport Bram van Veen; Mogelijke overslag in de Arnhemse Nieuwe Haven, versus de uiteindelijke cijfers over 2017

De overslag van bouwstoffen was door de crisis lager maar recent trekt dit door de oplevende woningmarkt weer flink aan. De overslag wordt geschat op zo'n 50.000 ton per jaar. De schepen die dit vervoeren zijn meestal van klasse II of III.

Incidenteel worden andere goederen overgeslagen zoals bijvoorbeeld constructie- of bulkgoederen in de vorm van afvalproducten of schroot (eigen waarneming). De schepen die worden gelost in de haven vertrekken meestal meteen weer.



Tanker aan het lossen bij de Shell overslag

3.2.4 Scheepsnieuwbouw, -reparatie en -restauratie

De volgende bedrijven zijn permanent aanwezig in de haven:

- Misti BV: Deze ligt momenteel achterin de haven met een drijvend kantoor en een scheepsdok. Aansluitend liggen hier schepen die voor reparatie komen.

- Drijvende kracht BV: Bij de Misti ligt een grote bok (drijvende hijskraan) voor reparatie aan schepen.

- Ando Heijnis scheepsrestauratie: Momenteel gelegen aan de kade halverwege de Nieuwe Havenweg, voert restauraties uit aan klassieke schepen, die daar dan ook langszij liggen.

- Kees van Drie scheepsrestauratie: Momenteel gelegen aan de kade halverwege de Nieuwe Havenweg, maakt houten masten en voert restauraties uit aan klassieke schepen, die daar dan ook langszij liggen.

- Fransen Technical Service: Gevestigd aan de Nieuwe Havenweg, gaat zich richten op het fabriceren van autokranen, waardoor het bedrijf bereikbaar moet zijn voor schepen.

- Helldörfer Lasbedrijf en Scheepsbouw BV: Gevestigd op de wal aan de Nieuwe Havenweg en gebruikt regelmatig de kade voor het bedrijf om te werken aan schepen.

De schepen die de bedrijven bezoeken meren kort of gedurende een langere periode af, al naar gelang de hoeveelheid werk die aan het schip wordt verricht.



Misti achterin de haven



Heijnis en van Drie aan de Nieuwe Havenweg



Helldorfer Lasbedrijf en Scheepsbouw

3.2.5 Cruiseschepen

De haven wordt ook gebruikt door passagiersschepen. Die liggen er voor reparatie of voor overwinteren. Ook worden dan vaak werkzaamheden aan het interieur gedaan. Het in- en uitladen van passagiers en proviand wordt aan de Rijnkade uitgevoerd en niet in de Nieuwe Haven.



Een schatting van het aantal passagiersschepen (winterliggers) in ligdagen in de Nieuwe Haven in de winterperiode is ongeveer 500 per maand en in de zomerperiode zal dit ongeveer 100 ligdagen per maand zijn. In de zomerperiode liggen er dus beduidend minder (passagiers) schepen in de Nieuwe Haven dan in de winterperiode.
De laatste jaren is het aantal passagiersschepen op de Europese wateren flink gegroeid. Door nieuwbouw is de vloot flink uitgebreid. De nieuwbouw schepen zijn bijna uitsluitend van het formaat van klasse V. Hierdoor is er ook sprake van schaalvergroting in de passagiersvaart. Door de grotere vloot is er ook steeds meer vraag naar winterligplaatsen in de Nieuwe Haven.

3.2.6 Overige activiteiten in de Nieuwe Haven

Varen in de haven zonder af te meren
Schepen met bestemming Rijnkade Arnhem gebruiken de Nieuwe Haven om te zwaaien (keren). Gegevens van het aantal schepen dat de haven gebruikt om te keren worden niet geregistreerd. De schatting is dat er een paar maal per dag in de haven wordt gekeerd.
Verder varen er regelmatig recreatievaartuigen, waaronder ook vissers, een rondje door de haven zonder ergens af te meren.

Bunkeren en olie afvoeren
In de Nieuwe Haven worden regelmatig schepen gebunkerd (voorzien van brandstof) door bunkervaartuigen. Ook wordt er afvalwater uit de machinekamer, het zogenaamde bilgewater, ingenomen door een speciaal daartoe ingericht bilgevaartuig. Nadat het werk is verricht vertrekken deze vaartuigen meestal meteen weer. Bunkeractiviteiten worden niet geregistreerd. Schatting is dat er een paar maal per week bunkeractiviteiten, waaronder ook de inname van bilgeolie, plaatsvinden.

Vluchthaven
Rijkswaterstaat en de Gemeente Arnhem hebben belang bij de Nieuwe Haven als vluchthaven. In bijzondere situaties zoals met hoogwater of ijsgang is de Nieuwe Haven de enige haven waar men schepen en woonboten redelijk veilig kan afmeren. In geval van ijsgang kan het bijvoorbeeld nodig zijn om de woonboten die aan het Onderlangs benedenstrooms het centrum van Arnhem in de rivier zijn gelegen te verplaatsen naar de Nieuwe Haven.

Kortdurend liggen of overnachten
Diverse schepen meren tijdelijk af om bijvoorbeeld te overnachten, te wachten op nieuwe lading, een door hen zelf verrichte reparatie te doen of voor bijvoorbeeld het doen van inkopen. Rijkswaterstaat heeft de wens geuit om overnachtende beroepsschepen ruimte te bieden. Net als in het wegtransport moet ook de binnenvaart zich houden aan rusttijden. Hiervoor zijn voldoende ligplaatsen nodig die ook geografisch voldoende verspreid zijn. Regelmatig loopt men hier tegen de grenzen aan. Verder bestaat al lang de behoefte om een kegelligplaats in te richten in de Nieuwe Haven zoals beschreven onder 3.3.4.



3.3 Richtlijnen Vaarwegen

In 1996 is Rijkswaterstaat begonnen met het uitgeven van richtlijnen voor vaarwegen. Voor dit onderzoek is de derde versie van 2011 gebruikt. De Richtlijnen Vaarwegen 2011 gaan voor wat het verkeerskundig ontwerp van binnenhavens betreft, alleen over schepen tot en met klasse V. Voor uitleg van de klassen zie bijlage 1. Specifieke richtlijnen voor klasse VI schepen waren nog in voorbereiding. Voor klasse VI schepen kan de richtlijn 2011 als leidraad dienen.
Aan het eind van het onderzoek kwam de nieuwe versie Richtlijnen voor vaarwegen 2017 beschikbaar. Het voornaamste verschil ten aanzien van de situatie in de haven van Arnhem is dat nu ook de klasse VI schepen volledig zijn opgenomen. Voor de conclusies heeft de versie van 2017 geen veranderingen gebracht. De richtlijnen zijn tot stand gekomen in samenwerking met meerdere vaarwegbeheerders. Bij Rijkswaterstaat geldt dat afwijkingen van richtlijnen alleen zijn toegestaan na toestemming van het bestuur van Rijkswaterstaat. Voor de Nieuwe Haven is de Gemeente Arnhem de nautisch beheerder.

3.3.1 Maximale scheepsafmetingen

Rijkswaterstaat geeft in de publicatie “Vaarwegen in Nederland, versie oktober 2017” aan dat de maximale scheepsafmeting voor enkele schepen 135 x 17,70 meter is en voor duwstellen 186 x 11,45 meter.
In het RPR (Rijnvaartpolitiereglement) staat een maximale breedte van 15 meter genoemd voor een enkel schip en dat de bevoegde autoriteit hiervan kan afwijken.

In de versie van het RPR van 2011 kwam de beperking van de breedte van 15 meter voor het vaarwegdeel Pannerden-Lekkanaal nog niet voor. In de praktijk hebben schepen met een grotere breedte dan 15 meter de Nieuwe Haven aangedaan. De Gemeente Arnhem stelt dat alle schepen die in klasse VI vallen (tot 135 meter lang en tot 17,70 meter breed) de haven van Arnhem moeten kunnen bereiken. Ingeval van een breedte overschrijding van 15 meter moet ontheffing gevraagd worden aan Rijkswaterstaat.



Het toeleidingskanaal van de haven

3.3.2 Manoeuvreren in de monding en het toeleidingskanaal

Het in- en uitvaren van de Nieuwe Haven door grotere schepen gaat meestal gepaard met complexe manoeuvres. Het schip moet een draaibeweging maken, er wordt gevaren van stromend naar stilstaand water, of andersom. Er kan sprake zijn van dwarswind en er moet rekening gehouden worden met kruisende vaart op de rivier waardoor het schip moet afstoppen en vervolgens weer snelheid maken. Het toeleidingskanaal komt niet recht in de haven uit dus schepen moeten in het toeleidingskanaal al gaan draaien om de haven in te varen. Hierbij wordt veelvuldig een boegschroef gebruikt. Door de draaibeweging ontwikkelt het schip ook zijwaartse beweging waardoor een grotere padbreedte gebruikt wordt.
De vaarbreedte op de rivier is 70 meter. Afvarende schepen (met de stroom mee) op die rivier die de haven invaren, moeten een bocht maken van 140 graden. In de praktijk is dit maar net mogelijk voor schepen van 110 meter lengte. Grotere schepen moeten in dit geval achteruit de haven invaren. Bij veel stroming op de rivier geldt dit ook voor kortere schepen. Voor schepen die vanuit de haven in de opvaart gaan (richting Duitsland) geldt hetzelfde. Deze schepen varen achterwaarts de haven uit. Ook het gebruik van de zwaaigelegenheid in de haven maakt dat regelmatig grote schepen achterwaarts door het toeleidingskanaal moeten varen. Het achterwaarts varen door het toeleidingskanaal komt dus regelmatig voor. Een schip is in principe gebouwd om vooruit te varen. Achteruit varen is nautisch meer gecompliceerd omdat het zicht anders is en het schip veelal moeilijker in positie gehouden kan worden. Al met al is de vaart in het toeleidingskanaal en de monding van de Nieuwe Haven, nautisch gezien, bovengemiddeld complex.

3.3.3 Zwaaikom

In een haven met een loswal hoort in principe ook een mogelijkheid te zijn om te zwaaien (het schip keren). Schepen vertrekken in de richting waarvan ze gekomen zijn en moeten daartoe de mogelijkheid hebben om te zwaaien. De zwaaigelegenheid dient binnen een aanvaardbare afstand van de loslocatie te liggen zodat er niet te ver achteruit gevaren hoeft te worden. Onder een aanvaardbare afstand wordt ongeveer 500 meter verstaan. In de Nieuwe Haven wordt het breedste punt, net na het toeleidingskanaal, gebruikt om te zwaaien. Als norm voor de benodigde ruimte geldt een cirkel van 1,2 maal de scheepslengte. Uitgaande van de langste en ook brede schepen moet er een vrije cirkel beschikbaar zijn van zo'n 165 meter in doorsnede. Net na het toeleidingskanaal is de haven 200 meter breed. Rekening houdend met afgemeerde schepen van één scheepsbreedte aan de Westervoortsedijk, de aanwezige dependance met ligplaatsen voor jachten van Jachthaven Jason en de losplaats van de Shell is deze ruimte maar net voldoende. Het zou beter zijn als de dependance van de jachthaven Jason zou worden verplaatst.
Kleinere schepen tot en met klasse III en IV kunnen gewoon in de haven zwaaien.

3.3.4 Kegelligplaats

In Arnhem is nog steeds behoefte aan een wachtvoorziening voor schepen die een blauwe kegel voeren. In de praktijk komen in de Nieuwe Haven alleen schepen voor met één kegel, de licht ontvlambare stoffen zoals benzine. De dichtstbijzijnde wachtplaatsen zijn de overnachtingshaven van Lobith en de kegelsteiger benedenstrooms het sluis- en stuwcomplex Driel.

Een klein gedeelte van het probleem van deze laatste is dat de sluis gedurende de weekendnachten niet bediend wordt en de schepen dan ver moeten omvaren. Het probleem van het niet bedienen in de weekendnacht wordt op termijn wel opgelost na implementatie van de centrale bediening van de sluis- en stuwcomplexen in de Neder-Rijn (Driel, Amerongen en Hagestein). De verwachte oplevering is begin 2020.
De beoogde locatie van de kegelsteiger is nog steeds ten zuiden van de zwaaigelegenheid aan de groene oever. De afstand tot andere schepen die minimaal 10 meter moet zijn is hier geen probleem. Ook de minimale afstand tot gesloten woongebied van 100 meter is hier geen probleem. De voordelen zijn dat deze locatie dicht bij de zwaaigelegenheid en bij de losplaats van de Shell ligt. Ingeval van hoogwater, wanneer de groene oever overstroomt, is de ligplaats niet bruikbaar omdat de verplichte afloop naar de wal dan onder water staat. Dit komt echter gemiddeld maar een paar dagen per vijf jaar voor.

3.3.5 Afmeren

Ten opzichte van de eerdere studie in 2009 door Alcyon zijn er wat veranderingen in de haven gekomen. Het aantal woonschepen is wat gegroeid door de plaatsing van woonboten uit de ASM-haven. Ook heeft er schaalvergroting plaatsgevonden van schepen die in de haven afmeren. De woonboten, de scheepsreparatiebedrijven en de loslocaties aan de Nieuwe Havenweg zijn niet aansluitend gepositioneerd maar verdeeld over de kade. Mede door de schaalvergroting kunnen de overgebleven ruimten niet optimaal benut worden. Het zou beter zijn om deze zaken te clusteren en zo veel mogelijk op elkaar te laten aansluiten zodat de overgebleven kaderuimte beter benut kan worden.
Ten aanzien van het woonschip Orion geldt dat er in vorige studies geadviseerd is om het schip binnen de meerpalen (noordelijk) af te meren. Nu ligt het schip in de vaarroute, zuidelijk van de palen, dus verder van de oever, en is onlangs nog een keer aangevaren.



Woonschip Orion

3.3.6 Conclusies vanuit Richtlijn Vaarwegen

1. De vaart in het toeleidingskanaal en de monding van de Nieuwe Haven is, nautisch gezien, bovengemiddeld complex. Het toeleidingskanaal komt niet recht in de haven uit dus schepen moeten in het toeleidingskanaal al gaan draaien om de haven in te varen.
2. De gehanteerde norm voor de ingang van de havenbreedte is 4 maal de scheepsbreedte. Voor een klasse V schip (breedte 11,45 m, zie verder indeling scheepvaartklassen in bijlage 1) wordt dit maar net gehaald. Voor de bredere, klasse VI schepen wordt deze norm dus niet gehaald.
3. Ten opzichte van de vorige studie uit 2009 zijn er geen nieuwe richtlijnen Vaarwegen gekomen ten aanzien van in- en uitvaren van de haven en ten aanzien van het manoeuvreren in de haven.
4. Wel heeft er sinds 2009 schaalvergroting plaatsgevonden bij de tankers en passagiersschepen. Bij de tankers was er in 2009 nog nauwelijks sprake van klasse VI schepen, nu is het aandeel al meer dan 15 %

3.4 Incidenten en calamiteiten

3.4.1 Registratie

De registratie van incidenten / calamiteiten is in het geval van de Nieuwe Haven relatief gecompliceerd. Voor wat betreft de waterkwaliteit valt het beheer onder Rijkswaterstaat. Nautisch wordt de haven beheerd door de Gemeente Arnhem. De Gemeente Arnhem heeft geen echte richtlijnen voor registratie van calamiteiten en incidenten in het havengebied. Er is alleen een beperkte registratie in de vorm van een Excel-sheet, zie bijlage 2. Rijkswaterstaat wordt veelal wel betrokken bij de afhandeling van incidenten. Dit omdat er vaak ook een link is met de waterkwaliteit en omdat de Gemeente Arnhem niet beschikt over een eigen dienstvaartuig.
Vrij zeker is dat de registratie van incidenten niet volledig is. De aangereikte gegevens van de havendienst van de Gemeente Arnhem zijn aangevuld met informatie uit de databases van Rijkswaterstaat en de informatie uit publicaties in de media. Deze tabel met 52 registraties is vervolgens weer aangeleverd bij de havendienst.

3.4.2 Nautische incidenten

Van de 52 geregistreerde incidenten over de afgelopen 10 jaar zijn er 17 van nautische aard (aanvaringen). Deze hebben nagenoeg allemaal plaatsgevonden in of in de nabijheid van het toeleidingskanaal. Het toeleidingskanaal komt niet recht in de haven uit dus schepen moeten in het toeleidingskanaal al gaan draaien om de haven in te varen. Gebruik van boegschroef hierbij geeft flinke onvoorspelbare dwarsstromen. Er heeft zich hierdoor bijvoorbeeld ook een incident met een roeister voorgedaan die door de stroming van zo'n boegschroef omgeslagen is.
De rivier is daar relatief smal waardoor het water sneller stroomt en er weinig uitwijkmogelijkheden zijn. Ook wordt er overnacht op de permanent afgemeerde recreatievaartuigen en op vaartuigen van passanten.



de Gelderlander

Regio Algemeen Sport Koken & Eten

Arnhem e.o. Nijmegen e.o. Achterhoek Betuwe De Veluwe Liemers Maasland Maas en Waal

Binnenvaartschip ramt negen plezierjachten in haven Arnhem

ARNHEM - Een binnenvaartschip heeft een ravage achtergelaten in de haven van watersportvereniging Jason in Arnhem. In de nacht van maandag op dinsdag voer een met zand geladen schip de haven binnen en ramde een negental plezierjachten. De 48-jarige schipper van het zandschip had waarschijnlijk de automatische piloot nog ingeschakeld, waardoor hij onvoldoende controle had over het schip, zo meldt de politie.

0 Reacties

Voorzichtige schattingen wijzen op een schadebedrag van een half miljoen. Ook de jachthaven zelf liep ernstige schade op. Met het vervangen van de steigers is een bedrag van meer dan een ton gemoeid.

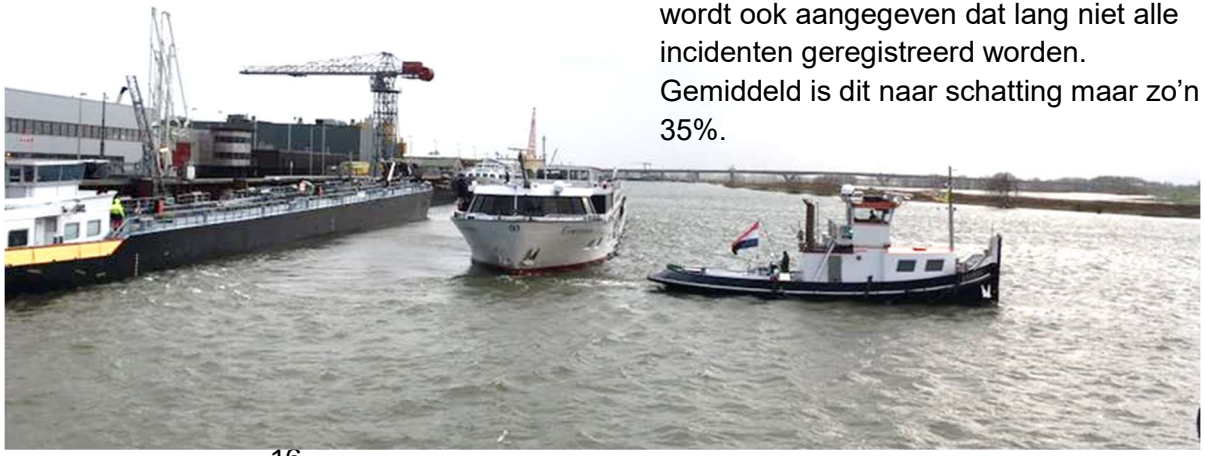
Recent zijn er weer twee nautische incidenten geweest. Er dreef een losgeslagen polyester zeilbootje in de haven. Het bootje had kunnen worden aangevaren door bijvoorbeeld een beroepsvaartuig en had zelfs in de schroef van zo'n vaartuig kunnen belanden waardoor deze stuurloos zou worden. Bij onduidelijkheid of er zich personen bevinden in de zeilboot, moeten hulpdiensten ingezet worden om te zoeken naar eventueel verdwenen opvarenden. Het andere incident betrof een passagiersschip met een grootte van klasse V die een niet goed functionerende boegschroef had. Dit in combinatie met harde wind resulteerde in een aanvaring met een afgemeerd tankschip (zie foto). Indien het passagiersschip in botsing was gekomen met een van de woonschepen dan had dit veel grotere gevolgen kunnen hebben.

3.4.3 Milieu incidenten

De meest voorkomende geregistreerde incidenten (30 stuks) betreffen olie in het oppervlaktewater. De hoeveelheid olie varieert van slechts wat sporen op het water tot een enorme morsing van 10 m^3. Doordat in de haven ook woonschepen en recreatieschepen aanwezig zijn geeft dit een risico voor de gezondheid van bewoners en recreanten. Bij grote hoeveelheden wordt er in samenwerking met Rijkswaterstaat een opruimactie gestart. Een opruimactie is, omdat er ook gewoond wordt in de haven, eerder aan de orde.

3.4.4 Landelijke incidenten

Uit het rapport van Rijkswaterstaat "Monitoring Nautische veiligheid binnenwateren" van december 2013 blijkt dat onderzoek is gedaan naar de significante scheepvaartongevallen op de Nederlandse binnenwateren over de periode 2004 tot en met 2011. Het betreft ook incidenten met schepen die niet onder Nederlandse vlag varen.



Rijkswaterstaat beheert een centrale scheepsongevallen database (de zogenaamde SOS-database). Alle scheepvaartongevallen binnen de Nederlandse territoriale wateren dienen in deze database te worden geregistreerd. Gemiddeld zijn er op de Nederlandse binnenwateren ruim 130 significante ongevallen per jaar. Bekeken vanuit de situatie in Arnhem ten opzichte van de rest van Nederland is een duidelijke trendontwikkeling in aantallen en aard niet te ontdekken. Met andere woorden: er zijn in de Nieuwe Haven niet significant meer geregistreerde ongevallen dan in andere binnenhavens van vergelijkbare omvang. Wel is de situatie in de haven van Arnhem onveiliger ten opzichte van andere havens omdat recreatie, wonen en beroepsvaart door elkaar plaatsvindt.
In de rapportage over de SOS-database wordt ook aangegeven dat lang niet alle incidenten geregistreerd worden. Gemiddeld is dit naar schatting maar zo'n 35%.

4. Oplossingsrichtingen

4.1 Kansen

Met het herinrichten van de haven kunnen er niet alleen veiligheidsproblemen opgelost worden maar liggen er ook kansen om optimaal gebruik te maken van de haven en van de verbinding van de stad met het water. In dit hoofdstuk worden kansen beschreven om optimaal gebruik te maken van de haven.

4.1.1 Handel

Een trimodaal knooppunt
Vanuit een inventarisatie naar de mogelijke overslag in de Arnhemse Nieuwe Haven (Van Veen, 2017) blijkt dat er veel kansen liggen om de overslag in de haven te vergroten. De ligging van de haven is zeer gunstig ten opzichte van uitvalswegen en er is ook een spoorverbinding aanwezig. Hierdoor kan er een trimodaal overslagpunt ontstaan.

Containeroverslag
Indien er mogelijkheden voor containeroverslag worden gerealiseerd kunnen bedrijven, die nu gebruik maken van vervoer via vrachtwagens, makkelijker gebruik gaan maken van de binnenvaart. Hierdoor zal de CO^2 uitstoot in en rond Arnhem verminderd worden, ontstaan er meer mogelijkheden voor bedrijven en zal de werkgelegenheid groeien. De inventarisatie van Van Veen laat een topje van de ijsberg zien omdat er een beperkte groep van 10 bedrijven benaderd is. Via deze bedrijven blijkt dat er al 9.000 containeroverslagmomenten per jaar gerealiseerd kunnen worden. Indien er meer bedrijven worden benaderd kan dit aantal nog flink oplopen. Ter vergelijk: Nijmegen en Emmerich hebben een containeroverslag van 60.000 per jaar, Oss heeft er 20.000 per jaar (bron: www.inlandlinks.eu).



Containerterminal Nijmegen
bron: logistiek.nl

Watergebonden bedrijven
Langs de Nieuwe Havenweg staan veel panden leeg of er zijn niet-watergebonden bedrijven gevestigd. Er is dus ruimte voor nieuwe watergebonden bedrijven om zich te vestigen in Arnhem. Ook zijn er mogelijkheden om bestaande bedrijven, die nu gebruik maken van het wegverkeer maar waarvoor binnenvaart ook een goede optie is, te verplaatsen naar de haven. Door bedrijven die niet watergebonden zijn te verplaatsen naar andere locaties binnen Arnhem ontstaat er meer ruimte voor nieuwe watergebonden bedrijven in de haven. Wellicht kunnen bedrijven die gelegen zijn in de achterliggende industriegebieden, zoals IPKW, meer gebruik maken van de haven.

4.1.2 Milieu

Verkeersdrukte en CO^2 uitstoot rond Arnhem verminderen
Bij transport vanuit het zuiden moeten vrachtwagens veel knelpunten passeren zoals de bruggen in Arnhem en Nijmegen. Indien deze goederen via de binnenvaart worden vervoerd kan dit de druk op het verkeer rond Arnhem verminderen.

Zonnepanelen
De Gemeente Arnhem wil verder verduurzamen en één van de plannen is het plaatsen van een drijvende steiger met daarop naar de zon draaiende panelen die ook gebruik maken van de reflectie van zonlicht op het water. De drijvende steiger zou geplaatst moeten worden langs de westoever, de groene wal. Voordeel is dat aan deze steiger ook schepen kunnen afmeren waardoor er aan de kade langs de Nieuwe Havenweg mogelijkheden ontstaan voor extra overslag door bijvoorbeeld het vestigen van een containerterminal.
Gezien de ligging ten opzichte van de zon en het optimaal gebruik kunnen maken van de reflectie op het water is het aan te bevelen om de panelen, of een gedeelte daarvan te plaatsen in de voormalige Akzohaven. In de voormalige Akzohaven zijn geen scheepvaartbewegingen. Hierdoor is het water rustiger en dit komt de reflectie van zonlicht op het water ten goede. Ook de ligging ten opzichte van de zon, de zuidrichting is gunstiger.

4.1.3 Wonen op geschikte plaatsen

De risico's op aanvaringen met grote schepen, contact met milieuverontreinigingen en risico's bij hoog water zorgen ervoor dat het niet veilig is om in de haven te wonen. Daarnaast nemen de woonschepen ligplaatsen in die gebruikt zouden kunnen worden als overslagpunten en ligplaatsen voor beroepsvaart. Bij een herinrichting van de haven zouden deze risico's verminderd of geëlimineerd kunnen worden.
De woonfunctie in de haven heeft niet alleen nadelen maar ook het voordeel van meer sociale controle en veiligheid. Wanneer de bewoning verdwijnt is de verwachting dat het gebied meer desolaat wordt en een grotere aantrekkingskracht zal hebben op criminele activiteiten. Denk hierbij aan inbraak, prostitutie en drugshandel. Nu al wordt de Nieuwe Havenweg geregeld gebruikt voor straatraces. Indien de bewoning verdwijnt kan overwogen worden om het gebied af te sluiten.

4.1.4 Toerisme

Passagiersschepen
Arnhem is een populaire aanlegplaats voor passagiersschepen. De schaalvergroting in de passagiersvaart brengt een vraag aan meer winterligplaatsen met zich mee. Deze winterligplaatsen zorgen voor inkomsten voor de Gemeente Arnhem.

Recreatie in verbinding met de stad
Jaarlijks varen er ongeveer 5.000 recreatieschepen langs Arnhem. Het is voor deze schepen lastig de stad Arnhem te bezoeken. Aan de Rijnkade kunnen ze niet aanleggen, die is alleen geschikt voor grotere schepen door de hoge kadewand en de golfslag en stroming. De jachthaven ligt te ver van de stad om even een drankje te gaan doen of te gaan winkelen. Een andere, meer geschikte plek voor de recreatievaart geeft dus niet alleen kansen voor het verbeteren van de veiligheid maar ook voor het stimuleren van het toerisme. De Gelderse IJssel is in Oost Nederland de enige Noord-Zuid verbinding voor de recreatievaart. Hier varen naar schatting meer recreanten dan op de Neder-Rijn. Als er in Arnhem een aantrekkelijke passantenhaven is dan zal ook een deel van deze recreatievaart een tussenstop maken.

4.2 Oplossingsrichtingen

Om de problemen met de veiligheid in de haven op te lossen en daarnaast ook mogelijkheden te scheppen voor de kansen die er liggen voor de Nieuwe Haven worden hier wat oplossingsrichtingen aangegeven.
De mogelijke oplossingsrichtingen worden aangegeven voor drie scenario's: alles blijft op dezelfde plaats liggen, functies worden verplaatst binnen de haven en functies worden verplaatst naar buiten de haven. Er is gekozen voor deze oplossingsrichtingen omdat deze het meeste resultaat met de minst ingrijpende wijzigen hebben.
Binnen de mogelijke oplossingsrichtingen wordt gekeken wat het effect is op het verbeteren van de veiligheid en het aangrijpen van kansen voor de stad Arnhem. In de tabel in bijlage 3 worden de consequenties op een rij gezet.

4.2.1 Functies op dezelfde plaats

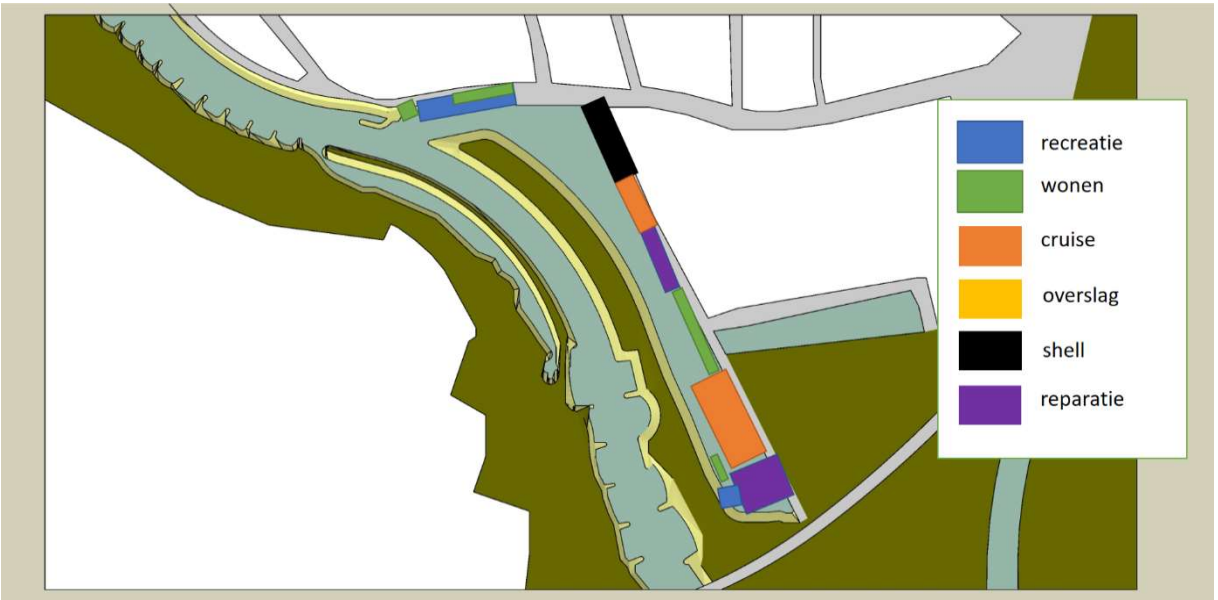
Niets doen
In de figuur hiernaast is schematisch weergegeven hoe de huidige functies over de haven verdeeld zijn. Indien alle functies op dezelfde plaats blijven en er verder geen ingrijpende maatregelen genomen worden zijn er geen mogelijkheden om de veiligheid te verbeteren. Ook zijn er dan weinig kansen om de haven te ontwikkelen omdat woonschepen in de weg liggen voor overslagmogelijkheden.

Recreatie afschermen van beroepsvaart
Het grootste risico voor de veiligheid is de huidige situatie van de ingang van de haven. Grote schepen hebben te weinig ruimte om de haven binnen te varen en moeten vlak langs de recreatie en woonschepen. Als alle functies op dezelfde plaats blijven dan is het enige wat er gedaan kan worden om de veiligheid te verbeteren het beschermen van de recreatievaart en de woonschepen door middel van afdamming van bepaalde delen van de haven.

Hiervoor zijn globaal vier mogelijkheden:

a. Het verbreden van de ingang van de haven
Om de beroepsschepen meer ruimte te geven bij het invaren zou een deel van de strekdam afgegraven kunnen worden. Het probleem met de veiligheid voor de recreatie en woonschepen wordt dan wat verminderd maar nog niet opgelost; er kunnen nog steeds grote schepen tegen de jachthaven aan varen.

Huidige situatie:



b. Het afschermen van de jachthaven van de rest van de haven

Om de vaarbewegingen van de grote beroepsvaart en kwetsbare recreatie te scheiden zou er een dam aangelegd kunnen worden om de jachthaven heen. Als de ingang van de jachthaven dan aan de rivier ligt zijn de vaarbewegingen deels van elkaar gescheiden. De grote schepen kunnen dan niet meer tegen de jachten aan varen. De roeiers en kanoërs kunnen dan echter niet op een veilige manier varen; zij moeten dan meteen de rivier op en dat is niet wenselijk in verband met stroming. Een oplossing zou zijn om het vlot waar de roeiers instappen aan de andere kant van de strekdam te leggen, zodat ze de haven in kunnen varen. Hierdoor worden de vaarbewegingen van grote en kleine schepen weer gemengd. Deze situatie zorgt ook voor minder risico voor aanraking met milieuverontreiniging van recreatie en woonschepen die achter de strekdam liggen.

c. Het afschermen van de jachthaven van de rivier

Een andere mogelijkheid is om de jachthaven af te schermen van de rivier. Voordeel hiervan is dat de grote schepen niet meer tegen de jachthaven aan kunnen varen. De vaarbewegingen zijn echter nog steeds niet gescheiden bij deze oplossing.

d. Stroomopwaarts verplaatsen van de ingang

Het verder stroomopwaarts verplaatsen van de invaart is nautisch geen optie omdat:

- De ingang van de haven zou dan dwars op de rivier komen waardoor schepen te weinig ruimte hebben om de haven in- en uit te kunnen draaien.
- Bij stroming op de rivier is het ronduit lastig of zelfs onmogelijk voor grotere schepen om de haven in- en uit te varen.
- In de huidige ingang van de haven kan men door de ligging ten opzichte van de rivier de haven veel meer gestrekt in- en uitvaren. Bij een meer stroomopwaartse oplossing is een veel bredere monding nodig. Door de grotere breedte zal er meer aanzanding zijn met als gevolg hogere kosten door meer noodzakelijke baggerwerkzaamheden. Indien men toch voor deze oplossing wil kiezen is een waterloopkundig onderzoek noodzakelijk.



jachthaven afschermen van haven



jachthaven afschermen van rivier

4.2.2 Verplaatsen functies binnen de haven

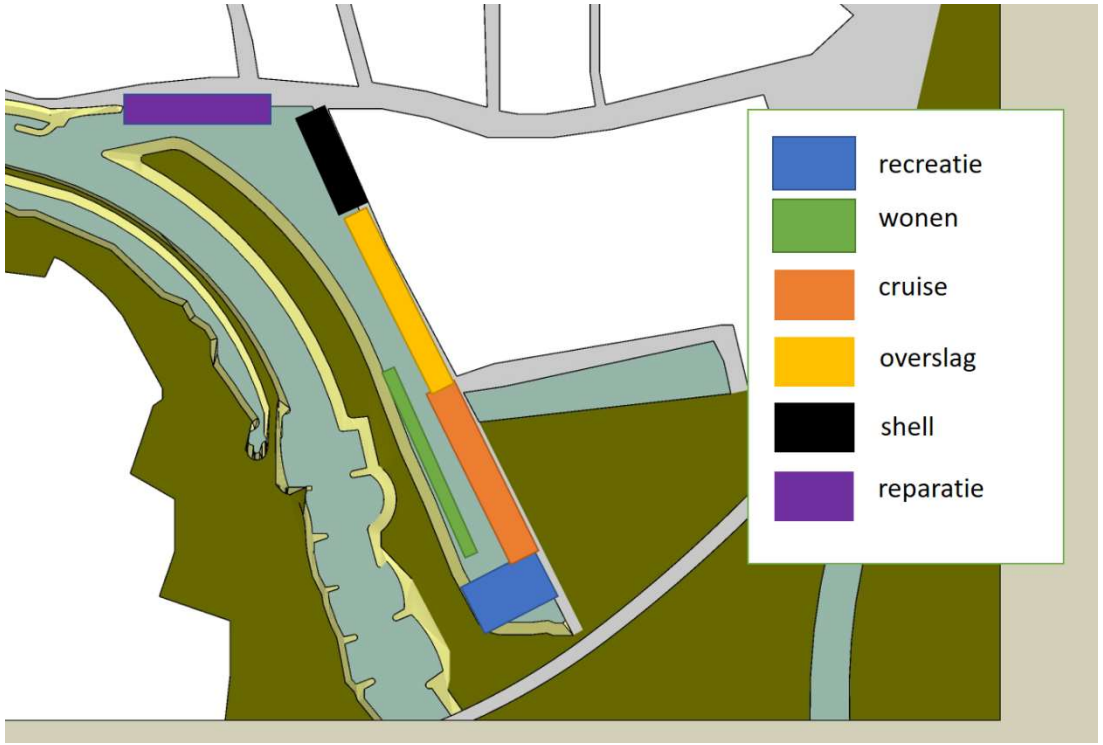
In de figuur op pagina 19 met de huidige situatie is te zien dat de functies momenteel erg verspreid liggen over de haven. Door de haven anders in te delen en functies meer te clusteren kan een aantal problemen opgelost worden. In de figuur hieronder is de meest veilige situatie beschreven, waarbij de functies zoveel mogelijk van elkaar gescheiden zijn, indien alle functies in de haven moeten blijven.

De kwetsbare groepen zoals de recreatie en woonschepen zijn verplaatst naar achterin de haven. De grote schepen zullen dan vooral voorin de haven laden en lossen, aan het stuk kade aan de Nieuwe Havenweg tot de Akzohaven. Hierdoor komen de grote schepen niet meer in de buurt van de jachthaven en woonschepen. De vaarbewegingen van kleine en grote schepen vinden echter nog wel door elkaar plaats. Omdat de kade aan de Nieuwe Havenweg vrij is van woonschepen zijn er optimale kansen voor overslagmogelijkheden waaronder een containerterminal.

De reparatiebedrijven worden dan geplaatst aan de Westervoortsedijk en op de plaats waar nu de jachthaven is. Hierdoor zijn zij makkelijk bereikbaar voor hun klanten en is er geen overlast voor woonschepen. Doordat er meer ruimte is in de ingang van de haven kunnen schepen makkelijker manoeuvreren. Het plaatsen van de scheepsreparatie bij de ingang van de haven heeft ook nadelen.

De werkzaamheden komen dichter bij de eventuele bewoning in de buurt van de Westervoortsedijk. De breedte van de afgemeerde schepen bij de scheepsreparatiebedrijven is variabel. Er kunnen ook bredere schepen afmeren, waardoor voldoende invaartbreedte niet gegarandeerd is. Ook is er minder waterdiepte die noodzakelijk is voor het afzinkbare dok. Achter in de Nieuwe Haven in de buurt van de Pleybrug is de haven beduidend dieper.

functies binnen haven verplaatsen



4.2.3 Functies verplaatsen naar buiten de haven

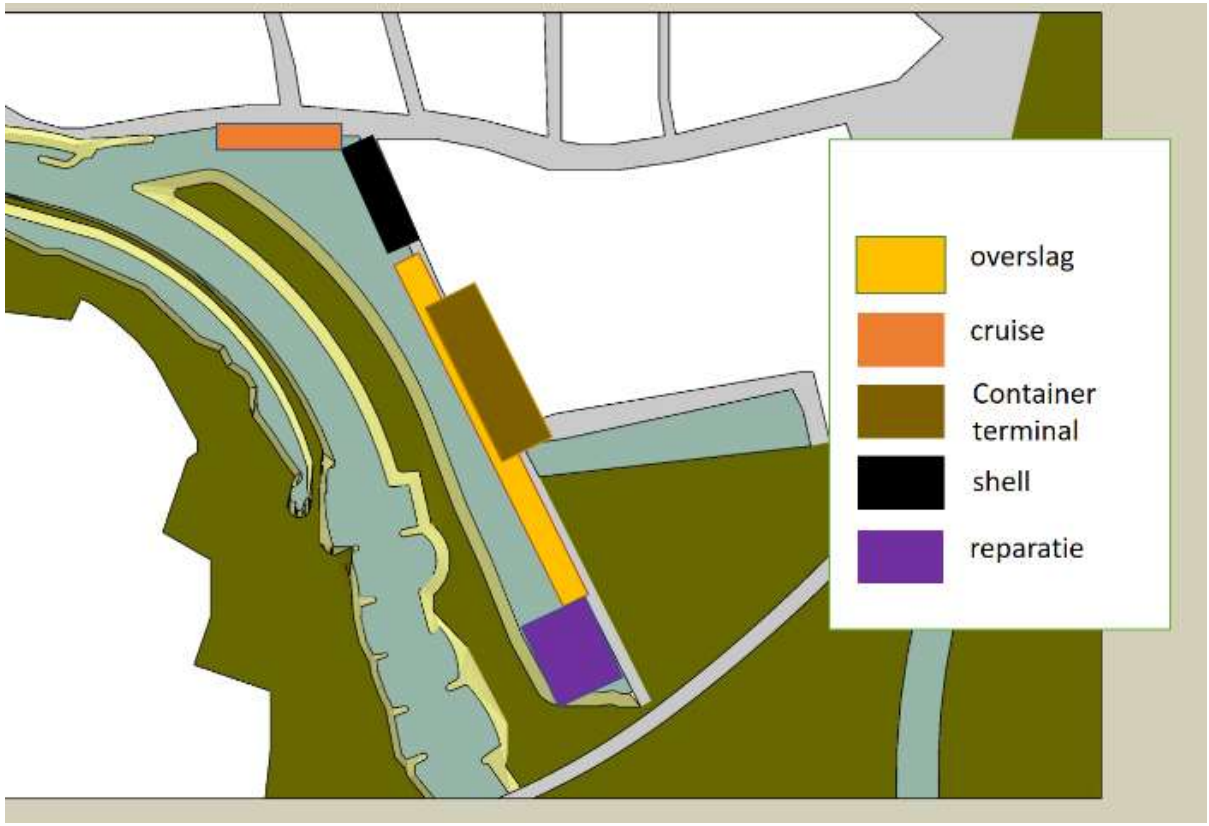
Aangezien de haven oorspronkelijk bedoeld was als industriehaven zou het verwijderen van de recreatie en woonfunctie uit de haven de meest veilige oplossing zijn.

De breedte van het toeleidingskanaal is ongeveer 70 meter. Op dit moment wordt 30 meter hiervan gebruikt door de jachthaven. Als norm voor het veilig invaren wordt een breedte gehanteerd van 4 maal de scheepsbreedte. Indien de jachthaven verdwijnt zou met de huidige toegelaten maximale breedte op de Neder-Rijn van 15 meter een vaarpadbreedte van 60 meter nodig zijn. In dit geval kan dan nog net een schip tot klasse V afmeren. Dit zou dan bijvoorbeeld een container- of een passagiersschip kunnen zijn.

Indien de kwetsbare groepen uit de haven verdwenen zijn, zijn er optimale kansen om de haven te ontwikkelen tot volwaardige handelshaven. Er zou dan ook voldoende ruimte zijn voor een containerterminal. In de volgende figuren worden drie mogelijke indelingen gegeven.

a. Containerterminal aan Nieuwe Havenweg Noord

Bij deze indeling kunnen de reparatiebedrijven achterin de haven blijven; zij hebben dan zo min mogelijk last van andere gebruikers. De passagiersschepen kunnen aan de Westervoortsedijk liggen. Hierdoor is er niet alleen plaats voor winterliggers maar kan deze kade ‘s zomers ook makkelijker gebruikt worden voor het in- en uitschepen van passagiers en voorraden. Aan de Nieuwe Havenweg is dan een lang stuk kade vrij voor overslag. Indien de containerterminal aan de Noordzijde van de Akzohaven geplaatst wordt is er ook een directe aansluiting met het spoor mogelijk dat daar al ligt.



Containerterminal aan Nieuwe Havenweg Noord

b. Containerterminal aan Nieuwe Havenweg Zuid
Het zuidelijke stuk kade aan de Nieuwe Havenweg ligt aan de Koningspleij. Hier zou veel ruimte zijn voor overslagmogelijkheden zoals een containerterminal. De vraag is of dit gewenst is in verband met plannen voor het energiepark Koningspleij. Nadeel is ook dat de (container)schepen dan ver de haven in moeten varen. De reparatie kan dan verplaatst worden naar de Westervoortsedijk of naar het noordelijke stuk kade aan de Nieuwe Havenweg.

c. Containerterminal aan Westervoortsedijk
Voordelen hiervan zijn dat containerschepen snel de haven in en uit kunnen varen en de terminal meteen aansluiting heeft op de wegen. Nadelen zijn dat hier minder ruimte is dan op de andere locaties en dat deze overslag dicht bij de stad plaatsvindt.
De reparatie en cruisevaart hebben dan alle rust achterin de haven en er is ook nog een groot deel vrij voor andere overslag.

4.2.4 Mogelijkheden voor wonen en recreatie buiten de haven

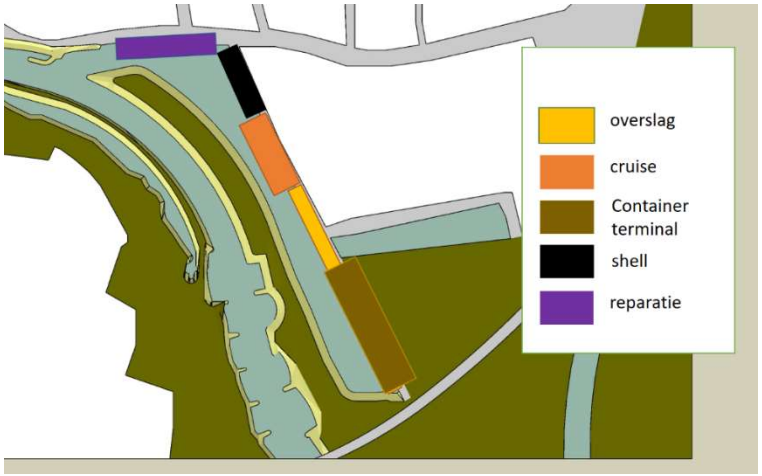
Indien de functies wonen en recreatie uit de haven worden geplaatst, moeten zij wel elders in Arnhem een plaats krijgen. Hiervoor zijn of kunnen de volgende alternatieven worden onderzocht:

Woonschepen
Met het vinden van een alternatieve locatie voor woonschepen kunnen ook andere woonschepen in Arnhem die niet op een geschikte plaats liggen een goede plek krijgen zoals het voormalige bunkerschip aan de Rijnkade.
De volgende mogelijkheden kunnen nader onderzocht worden en hebben kans van slagen:

- Meer ruimte maken voor woonschepen in de Rosandepolder
- Ruimte opnemen voor woonschepen in de nevengeul in Meinerswijk in het plan voor Stadsblokken-Meinerswijk

Oplossingen die reeds onderzocht zijn en minder geschikt zijn:

- Defensiehaven: hier kunnen maximaal drie schepen liggen
- ASM haven: niet in eigendom van de Gemeente
- Nevengeul bij Malburgen: geen toestemming Rijkswaterstaat



Containerterminal aan Nieuwe Havenweg Zuid



Containerterminal aan Westervoortsedijk

Recreatie
Bij het verplaatsen van de recreatiefunctie is het goed om te kijken naar de vaarbewegingen die zij uitvoeren en welke behoefte er leeft. Daarom zijn de oplossingen voor de recreatie gesplitst voor de gemotoriseerde vaartuigen, de ongemotoriseerde vaartuigen en de scouting.

De jachthavens met motorboten kunnen verplaatst worden naar:
- De ASM haven
- Oude haven: het uitgraven van de Oude haven die vroeger op de plaats van de Blauwe golven aanwezig was zorgt voor een mooi beeld en recreatie dicht bij de stad
- Rosandepolder: op de locatie waar nu een kade aanwezig is kan een jachthaven geplaatst worden

De roei- en zeilvereniging zouden verplaatst kunnen worden naar:
- Meinerswijk: in de nevengeul kunnen zij in alle rust en veiligheid roeien en zeilen
- Rosandepolder: op deze plas kan veilig geoefend worden met roei en zeilboten en rustiger vaarwater op de rivier is binnen handbereik

De scouting zou verplaatst kunnen worden naar:
- Defensiehaven, waar al een andere scoutinggroep aanwezig is
- Meinerswijk: in de nevengeul kunnen zij in alle rust en veiligheid roeien en zeilen
- Oude haven: indien de Oude Haven gerealiseerd wordt kan hier ook ruimte komen voor de scouting



Zicht op de Oude Haven in 1930

Bronnen

- Rijkswaterstaat Dienst verkeer en scheepvaart: Richtlijnen vaarwegen 2011
- Rijkswaterstaat Dienst verkeer en scheepvaart: Supplement Richtlijnen vaarwegen 2011
- Nautisch onderzoek Arnhem – Malburgerhaven Alkyon Hydraulic Consultancy & Research d.d. 18-12-2009
- Monitoring Nautische Veiligheid 2013 Binnenwateren Deel 1: beleidsrelevante rapportage Uitgegeven door Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving, Afdeling Veiligheidsmanagement en Verkeersveiligheid
- Inschatting van de verandering van de overschrijdingskans als gevolg van de hoogwater-verlagende maatregelen langs de Rijn, uitgegeven door de Internationale commissie ter bescherming van de Rijn
- Rijkswaterstaat; Servicedesk waterdata
- Havendienst Gemeente Arnhem, diverse Excelsheets
- Google Maps, kaartbestanden en satelliet
- Rijkswaterstaat; Centrale informatievoorziening: Vaarwegen in Nederland, versie oktober 2017
- Bram van Veen; Mogelijke overslag in de Arnhemse Nieuwe Haven, 21-08-2017
- Gemeente Arnhem; Woonboten Arnhem, onderzoek permanente ligplaatsen voormalige ASM-woonboten, februari 2014
- Gemeente Nijmegen; Nijmegen centrum, binnenstad, Lindenberghaven, bestemmingsplan 2013
- Sluis- en Stuwcomplex Driel; sluismeester, informatie over aantallen schepen

Bijlage 1: Indeling scheepvaartklassen

De binnenvaart is in Europa opgedeeld in **CEMT-klassen** om de afmetingen van vaarwegen in West-Europa op elkaar af te stemmen. De klasse-indeling is in 1992 bepaald door de Conférence Européenne des Ministres de Transport (vandaar de term CEMT-klasse).

Per klasse zijn de maximale afmetingen van het schip vastgelegd. Hiermee wordt meteen duidelijk welke bruggen al dan niet onderdoor vaarbaar zijn en welke kanalen en rivieren al dan niet bevaarbaar zijn vanwege diepgang en manoeuvreerbaarheid.

De indeling loopt van 0 t/m VIIa. De genoemde namen van het soort schip zijn ontleend aan het schip waarvoor de afmetingen van de vaarweg maximaal geschikt zijn.

CEMT-klasse	**RWS-klasse**	**type**	**lengte**	**breedte**	**diepgang geladen**	**strijkhoogte leeg/geladen**	**laadvermogen (ton)**
0	M0	Kleinere vaartuigen					<250
I	M1	Spits	38,50	5,05	2,5	4,65/3,35	251-400
II	M2	Kempenaar	50-55	6,6	2,6	5,8/4,6	401-650
III	M3	Hagenaar	55-70	7,2	2,6	6,3/5,1	651-800
III	M4	Dortmund Eems- kanaalschip	67-73	8,2	2,7	6,3/5,1	901-1050
III	M5	Verl. Dortmund-Eemskanaalschip	80-85	8,2	2,7	6,3/5,1	1051-1250
IVa	M6	Rijnherne- kanaalschip	80-105	9,5	2,9	6,7/5,3	1251-1750
IVa	M7	Verl. Rijn-Hernekanaalschip	105	9,5	3,0	6,7/5,3	1751-2050
Va	M8	Groot Rijnschip	110	11,4	3,5	7,1/5,4	2051-3300
Va	M9	Verl. Groot Rijnschip	135	11,4	4,0	7,1/5,4	3301-4000
Vb		Duwkonvooi met 1×2 bakken in de lengte	170-190	11,4	3,5-4,0	9,1	3951-7050
VIa	M10	Maatgevend schip	110	13,5	4,0	7-9,1	4001-4300
VIa	M11	Maatgevend schip	135	14,20	4,0	7-9,1	4301-5600
VIa	M12	Rijnmax schip	135	17,0	4,0	7-9,1	>5601
VIb		Duwkonvooi met 2×2 bakken naast elkaar	185-195	22,8	3,5-4,0	7-9,1	6400-12000
VIc		Duwkonvooi met 3x2 bakken naast elkaar	270	22,8	3,5-4,0	9,1	9600-18000
VIIa		Duwkonvooi met 2×3 bakken naast elkaar	195	34,2	3,5-4,0	9,1	9600-18000

Bijlage 2: Incidenten

nr.	bron	datum	schip	bijzonderheden	WVO	Nautisch	Overig
1	Havenmeester	1-3-2003	Tanker Innovation1 en 11	Shelltanker aansprakelijk voor schade door schroefwater aan palen steiger en jachten Nieuwe Haven		x	
2	RWS	20-1-2004	onbekend	Olieverontreiniging Akzo Haven Arnhem	x		
3	RWS	26-1-2004	onbekend	Oilboom onklaar in Nieuwe Haven Arnhem	x		
4	RWS	11-2-2004	onbekend	Waterverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
5	RWS	13-7-2004	Valdero	nautisch incident		x	
6	RWS	3-9-2004	MTS Amstelstroom / MPS Switserland 2	Bijna aanvaring ter hoogte van invaart Nieuwe Haven		x	
7	RWS	25-11-2004	onbekend	Afgewerkte olie Arnhem	x		
8	RWS	1-12-2004	onbekend	Dieselverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
9	RWS	9-12-2004	bekend bij RWS	Olieverontreiniging Shell Nieuwe Haven Arnhem	x		
10	Havenmeester	10-7-2005	tanker	een terras/steiger losgeslagen van het eethuis		x	
11	RWS	4-4-2006	onbekend	gasolie in Nieuwe Haven	x		
12	RWS	17-7-2006	onbekend	Stankoverlast Terpentine Nieuwe Haven			x
13	RWS	5-8-2006	onbekend	Waterverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
14	RWS	6-11-2006	nvt	Dode meeuw in Nieuwe Haven			x
15	RWS	27-11-2006	bekend bij RWS	Brand op schip Nieuwe Haven Arnhem			x
16	RWS	14-5-2007	onbekend	Nieuwe Haven; sporen van diesel	x		
17	RWS	1-8-2007	onbekend	Nieuwe Haven Arnhem, vervuiling door gasolie en afgewerkte olie	x		
18	RWS	22-8-2007	nvt	Auto te water Nieuwe Haven Arnhem			x
19	RWS	24-12-2007	onbekend	Nieuwe Haven Arnhem, vervuiling oppervlaktewater	x		
20	RWS	29-7-2008	bekend bij RWS	olielozing vanaf jacht Nieuwe Haven Arnhem	x		
21	Schuttevaer	7-2-2009	Zandschip Argus	9 jachten zwaar beschadigt, steiger zware schade, gemeente plaatst paal om herhaling te voorkomen Nieuwe Haven		x	
22	RWS	21-9-2009	onbekend	Oliespoor Nieuwe Haven Arnhem	x		
23	RWS	6-10-2009	onbekend	Waterverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem gasolie	x		
24	RWS	18-7-2010	bekend bij RWS	Ponton bijna los met nog maar één touw vast Nieuwe Haven		x	
25	RWS	2-9-2011	onbekend	Oliespoor Nieuwe Haven Arnhem	x		
26	RWS	30-10-2011	bekend bij RWS	Nieuwe Haven Arnhem; olieverontreiniging	x		
27	Havenmeester	12-8-2013	tanker	schade aan steiger bij Valkenburg Nieuwe Haven		x	
28	Havenmeester	16-3-2013	woonark	Woonschip door langsvarend schip losgebroken van sputpaal		x	
29	RWS	21-4-2013	RWS	olieverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
30	RWS	8-5-2013	onbekend	olieverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
31	RWS	10-5-2013	bekend bij RWS	Gasolie-overlopen tijdens bunkeren in water Nieuwe Haven	x		
32	Havenmeester	5-7-2013	zandschip	beschermpaal aangevaren zuid van Jason Nieuwe Haven		x	
33	RWS	16-7-2013	onbekend	olie in Nieuwe Haven Arnhem	x		
34	RWS	7-10-2013	onbekend	olieverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
35	RWS	25-12-2013	onbekend	Olie-achtige stof in Nieuwe Haven Arnhem	x		
36	RWS	14-1-2014	onbekend	dunne oliefilm Nieuwe Haven Arnhem	x		
37	RWS	19-8-2014	bekend bij RWS	olie gemorst Nieuwe Haven	x		
38	Schuttevaer	4-5-2015	Passagiersschip Viking	Jonge dame bij Jason met skiff onder de steiger geblazen door boegschroef, Nieuwe Haven		x	
39	Havenmeester	12-7-2015	woonark	Glazen pui glas gebroken door golven langsvarend schip, Nieuwe Haven		x	
40	RWS	29-7-2015	onbekend	melding Incident nieuwe Haven Arnhem		x	
41	RWS	20-9-2015	onbekend	Olie in Nieuwe Haven Arnhem	x		
42	RWS	2-10-2015	onbekend	olieverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
43	RWS	6-5-2016	nvt	kadaver koe in Nieuwe Haven Arnhem			x
44	mail Weideman	22-2-2016	Tanker	werkponton onder motorjacht geblazen bij jachthaven Valkenburg door gebruik boegschroef Nieuwe Haven		x	
45	RWS	7-3-2016	onbekend	Gasolie in water Nieuwe Haven	x		
46	RWS	12-5-2016	onbekend	olieverontreiniging Nieuwe Haven Arnhem	x		
47	krant	29-11-2016	Belgisch schip	Schade steiger Jason, Nieuwe Haven		x	
48	krant	28-3-2017	Binnenvaartschip	ramt 9 jachten bij steiger Jason, Nieuwe Haven		x	
49	RWS	22-5-2017	onbekend	Olievlek Nieuwe Haven Arnhem	x		
50	Havenmeester	7-6-2017	Tanker Imola	Tanker Imola tegen de Orion 3 gevaren, Nieuwe Haven		x	
51	Havenmeester	6-8-2017	Tanker Nicole 2	Tanker Nicole 2 tegen de Cotrans 4 deze ligt afgemeerd aan de Westervoordsedijk Nieuwe Haven		x	
52	Havenmeester	4-9-2017	Passagiersschip Diana	De Diana heeft circa 2 m3 diesle verloren door een overlopende tank t.b.v. de generator Nieuwe Haven	x		
53	Havenmeester	3-1-2018	Passagiersschip Esmeralda	Esmeralda haalt in storm de draai niet in de haven en ramt Somtrans XV en de spits Claver, Nieuwe Haven		x	
54	Havenmeester	10-1-2018	Jacht R. Schout	Jacht (circa 9m) van de heer R. Schout los drijvend in de Nieuwe Haven aangetroffen.		x	
				Wet verontreiniging oppervlaktewater (WVO)	30		
				Nautische incidenten		19	
				Overige incidenten			5
				Totaal	54		

Bijlage 3: tabel met oplossingsrichtingen

	Niets doen	Jachthaven afschermen	3 Binnen haven verplaatsen	4 Buiten haven verplaatsen
Risico 1: Ingang haven	- risico aanwezig	+ afgeschermd	+ geen kwetsbare groepen bij ingang haven	++ opgelost
Risico 2: Bewegingen	- risico aanwezig	+ jachten gescheiden - roeiers nog langs grote schepen	+ bewegingen deels gescheiden	++ opgelost
Risico 3: Milieuverontreiniging	- risico aanwezig	- iets afgenomen	- onveranderd	++ opgelost
Risico 4: Hoog water	- risico aanwezig	- onveranderd	- onveranderd of slechter	++ opgelost
Kans 1: Handel	- weinig ruimte voor overslag	- onveranderd	+ kade vrij voor overslag	+ kade vrij voor overslag
Kans 2: Milieu	- verkeersdrukte blijft	- onveranderd	+ ontlasting wegen	+ ontlasting wegen
Kans 3: Wonen	- wonen op een onveilige plaats	- iets verbeterd	+ wonen op een iets veiligere plaats	++ wonen op een geschikte plaats
Kans 4: Toerisme	- recreatie ver van stad	- onveranderd	- recreatie nog verder van stad	+ recreatie en passagiers bij stad

Quickscan Nautische Veiligheid

Nieuwe Haven Arnhem



24 juli 2018 - Versie 1.0

wij verbinden

Autorisatieblad

Quickscan Nautische Veiligheid

Nieuwe Haven Arnhem

	Naam	Akkoord	Datum
Opgesteld door	Dekker, AJ	✓	24-07-2018
Gecontroleerd door	Verduijn, M	✓	24-07-2018
Vrijgegeven door	Krooshoop, GW	✓	24-07-2018

Op dit autorisatieblad ontbreken de handtekeningen wegens de digitale verwerking van ons vrijgaveproces. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Versie historie

Versie	Naam	Datum	Korte toelichting
0.2	Dekker, AJ	20-07-2018	Versie voor interne review
0.3	Dekker, AJ	23-07-2018	Eerste interne review verwerkt
0.4	Dekker, AJ	24-07-2018	Tweede interne review verwerkt
1.0	Dekker, AJ	24-07-2018	Vrijgegeven versie

Inhoudsopgave

Inleiding **3**
Gebruikte documenten 3

1 Locatiebeschrijving **4**

2 Risico's **6**
2.1 Aanpak 6
2.2 Toprisico's 6
2.3 Maatregelen 7
2.3.2. Voorlichting gebruikers *7*
2.3.3. Bescherming van de jachthaven tegen aanvaring *7*
2.3.4. Verplaatsen van de Orion *8*

3 Conclusie **9**

Colofon **10**

Bijlage I Risicomatrix

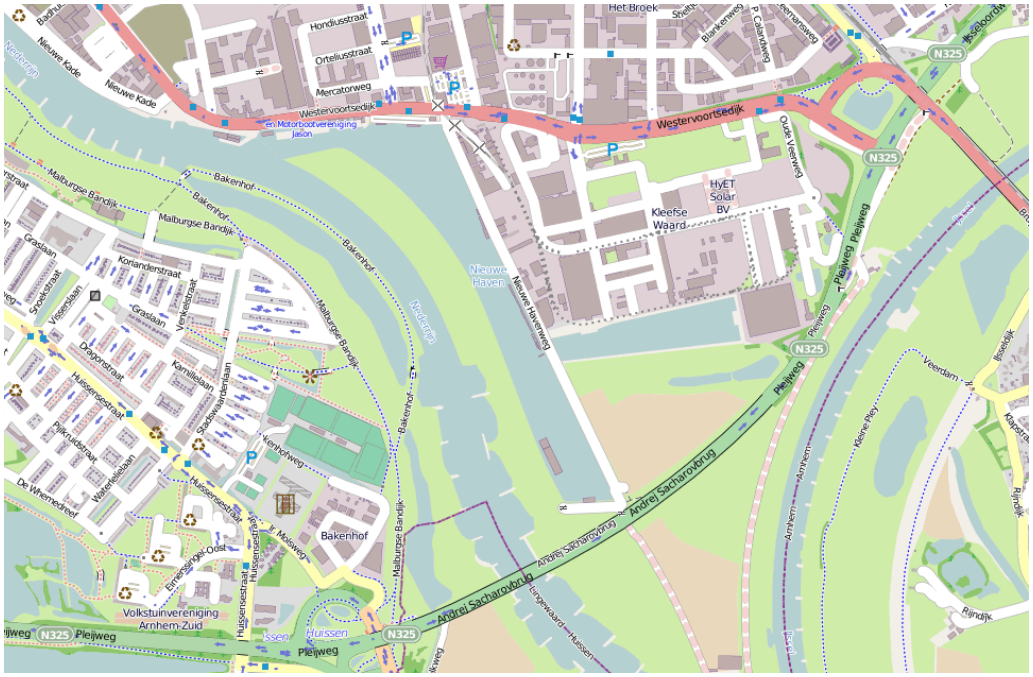
Bijlage II Maatregelen: referentiebeelden en schetsen

Inleiding

De Nieuwe Haven in Arnhem bevindt zich benedenstrooms van de IJsselkop aan de rechterzijde van de Nederrijn, zie Figuur 1. In de haven bevinden zich, naast de functie beroepshaven, twee jachthavens, een roeivereniging, een zeilclub, een afdeling van de waterscouting, meerdere watergebonden woonlocaties (schepen en arken), ligplaatsen voor beroepsvaart en nautische industrie. Zie hoofdstuk 1 voor een meer uitgebreide beschrijving van de haven.

In de haven hebben zich de afgelopen 15 jaar 59 geregistreerde incidenten voorgedaan. Er zijn nog geen grote persoonlijke ongevallen voorgekomen. Wel zijn er al enkele lichtgewonden gevallen. Om meer inzicht te krijgen in de risico's met betrekking tot de nautische veiligheid is Movares Nederland B.V. gevraagd om een quickscan uit te voeren. Dit rapport en de bijgevoegde risicomatrix geeft een overzicht van de geïdentificeerde risico's.

Figuur 1: locatie Nieuwe Haven Arnhem



Gebruikte documenten

[1] Derksen, G., & Gerritsen, A. (23 februari 2018). *Rapport Actualisatie Onderzoek Veiligheid Nieuwe Haven Arnhem.*

[2] Gemeente Arnhem. (3 juli 2018). *Incidentenoverzicht Nieuwe Haven.* Arnhem.

[3] Alkyon. (18 december 2009). *Memo Nautisch Onderzoek Arnhem - Malburgerhaven.*

1 Locatiebeschrijving

De Nieuwe Haven bevindt zich in Arnhem aan de rechteroever van de Nederrijn. De waterkering loopt langs de noord- en oostzijde van de haven. De groene wal tussen de haven en de Nederrijn is geen onderdeel van de primaire waterkering en stroomt gemiddeld eenmaal per vijf jaar over.

De Nieuwe Haven is voor deze quickscan nautische veiligheid ingedeeld in vier gedeeltes, zie Figuur 2:

I. Gedeelte I is de havenmond;
II. Gedeelte II is de brede bocht tussen de havenmond en de rest van de haven;
III. Gedeelte III is het deel van de haven met ligplaatsen voor beroepsvaart en watergebonden woonlocaties;
IV. Gedeelte IV is de kop van de haven.

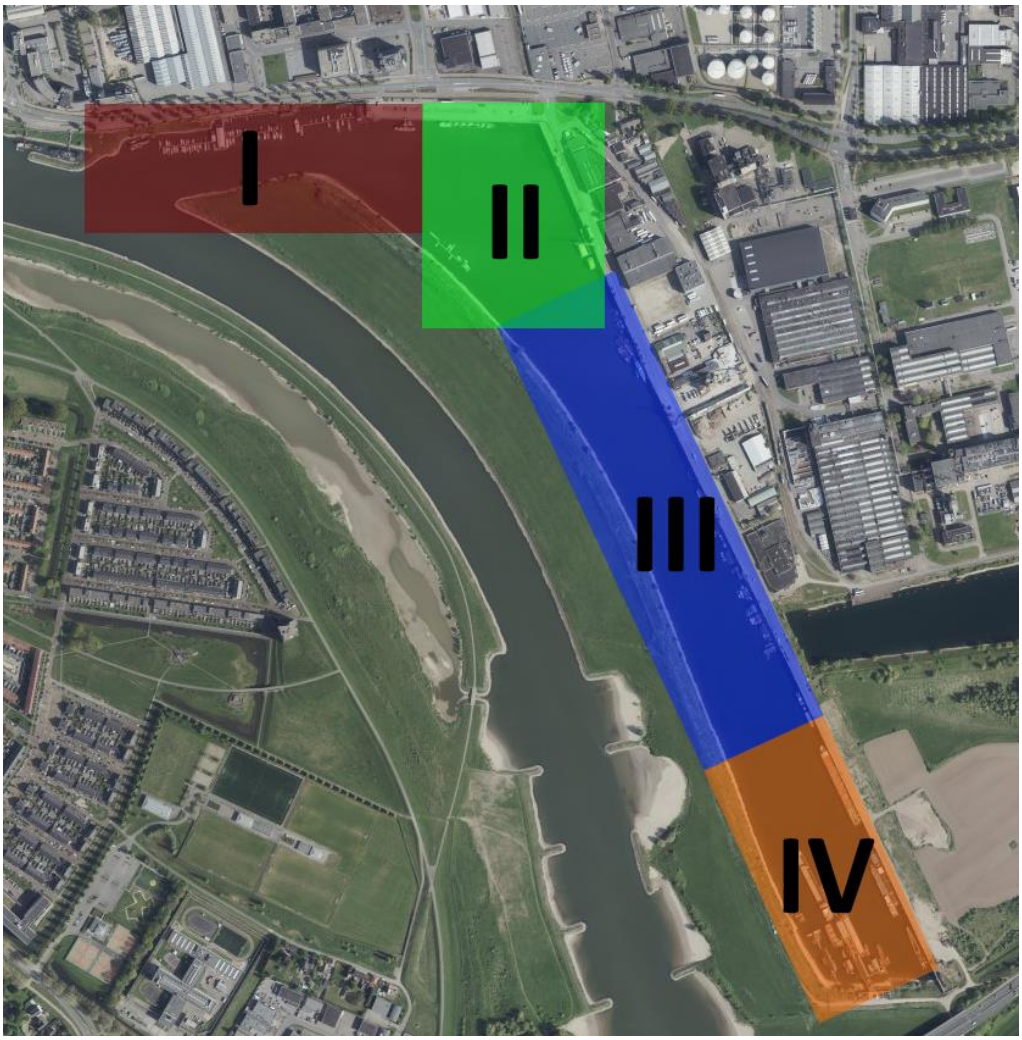
De gehele haven wordt door de roeiers van de roeivereniging gebruikt als trainingsbaan en er vinden zeillessen met Optimisten plaats. Af en toe varen er ook recreatieve vissers in de haven. De roeiers, zeilers en vissers worden aangeduid met de term ‘recreanten’.

Gedeelte I: De havenmond is circa 90 meter breed van oever tot oever. In de havenmond bevinden zich de jachthavens Jason en Valkenburg. Door de aanwezigheid van de jachthavens blijft een breedte van 40 meter over in de havenmond. Het in- en uitvaren van de haven is bovengemiddeld complex als gevolg van de beperkte breedte en de hoek ten opzichte van de rivier in combinatie met de stroming op de Nederrijn en de wind.

Gedeelte II: Na de havenmond bevindt zich een bocht met een maximale breedte van circa 200 meter. De ruimte in deze bocht wordt ook gebruikt als zwaaivoorziening voor de beroepsvaart. Aan de oostzijde van de bocht bevindt zich een overslaglocatie van Shell.

Gedeelte III: Dit is een havengedeelte met een breedte van ongeveer 100 meter. Aan de oostzijde van de haven zijn ligplaatsen voor beroepsvaart van maximaal CEMT-klasse Va en watergebonden woonlocaties. De woonlocaties bestaan voor een groot deel uit woonarken. Aan de woonarken zijn steigers en vlonders gemonteerd.

Gedeelte IV: De kop van de haven vormt gedeelte IV. In dit deel van de haven bevinden zich verschillende bedrijven die zich richten op de reparatie en onderhoud van schepen voor de beroepsvaart. Ook heeft de Waterscouting hier een locatie.



Figuur 2: indeling Nieuwe Haven

2 Risico's

Op basis van een incidentenoverzicht [1], een veiligheidsanalyse [2] en een gesprek met de havenmeester is een quickscan uitgevoerd op de risico's die betrekking hebben op de nautische veiligheid. In bijlage I staat een overzicht van de relevante risico's.

2.1 Aanpak

Het doel is om de risico's inzichtelijk te maken en te adviseren om de risico's op korte termijn te verkleinen. Om hiertoe te komen is de haven ingedeeld in vakken, zoals besproken in voorgaand hoofdstuk. Per vak zijn de relevante risico's bepaald.

Voor elk risico zijn maatregelen bepaald op drie niveaus:

1. *Bron wegnemen: de bron van het risico wegnemen, zodat de kans van optreden nihil wordt.*

2. *Afschermen of scheiden: De verkeersstromen van elkaar scheiden of risicolocaties afschermen, zodat de kans van optreden of de gevolgen verminderd worden.*

3. *Bewustwording en handhaving: gebruikers voorlichten en informeren, zodat ze bewuster worden van de risico's, of handhaven op naleving van regel- en wetgeving om zo de risico's te verminderen.*

Voor elk risico is een pakket van maatregelen gekozen dat op korte termijn kan worden uitgevoerd. Voor dit pakket aan maatregelen is het restrisico bepaald. Het overzicht in bijlage I is ook in Excel-format geleverd, zodat er na wens gefilterd en gesorteerd kan worden.

2.2 Toprisico's

Hieronder staat een beschrijving van de grootste risico's op het gebied van nautische veiligheid:

- Beroepsvaartuigen hebben beperkte ruimte voor het manoeuvreren in de havenmond. De hoek van de havenmond ten opzichte van de rivier in combinatie met stroming en wind zorgt ervoor dat het in- en uitvaren van de haven bovengemiddeld complex is. In de havenmond ontbreekt een veiligheidsstrook als onderdeel van de vaarweg. De veiligheidsstrook wordt momenteel bezet door de jachthavens. Het is circa 10 keer voorgekomen dat een vaartuig de jachthaven heeft geramd. Hierbij zijn al meerdere jachten zwaar beschadigd en men mag van geluk spreken dat nog geen ernstig gewonden of doden zijn gevallen.
- Ten oosten van jachthaven Valkenburg ligt het woonschip Orion afgemeerd. Dit schip bevindt zich in de gevarenzone voor schepen die de haven in- of uitvaren of moeten manoeuvreren.

- In de haven is het water door verschillende typen vaartuigen in gebruik. Vooral de combinatie van kleine recreatievaartuigen, zoals roeiboten en zeilboten, met grote beroepsvaartuigen leidt tot gevaarlijke situaties. De beroepsvaartuigen zijn door de vorm en afmetingen van de haven genoodzaakt om gebruik te maken van hun boegschroef. Dit zorgt voor lokaal sterke stromingen. Deze stromingen kunnen leiden tot het “wegblazen” of omslaan van kleine vaartuigen. In het verleden is het al voorgekomen dat een roeier op deze manier te water is geraakt. Ook is door toedoen van boegschroefstroming een roeiboot onder een steiger terecht gekomen.

2.3 Maatregelen

In bijlage I staan de mogelijke beheersmaatregelen weergegeven per risico. De beheersmaatregelen zijn ingedeeld in drie niveaus:

1. De bron wegnemen:
   - Watergebonden woonlocaties verwijderen uit de haven;
   - De jachthavens verwijderen uit de haven;
   - Enzovoort.
2. Collectieve maatregelen: scheiding aanbrengen tussen verkeersstromen in ruimte of tijd.
3. Communicatie:
   - Voorlichting,
   - Bebording,
   - Handhaving,
   - Enzovoort.

Bij voorkeur worden de maatregelen van niveau 1 toegepast, maar dit is vaak niet realiseerbaar op korte termijn. De maatregelen uit niveau 2 en 3 zijn vaak wel op korte termijn realiseerbaar. In bijlage I is aangegeven wat het restrisico is na toepassing van deze maatregelen. In de volgende paragrafen zijn de 3 maatregelen met het meeste effect toegelicht. Voor de fysieke maatregelen zijn in bijlage II referentiebeelden opgenomen om een beeld te schetsen van de mogelijkheden.

2.3.2. Voorlichting gebruikers

Voorlichting leidt tot meer bewustwording en een verbeterde risicoperceptie bij de gebruikers van de Nieuwe Haven. Dit leidt tot veiliger gedrag in de haven. Voorlichting kan in de vorm van bijeenkomsten bij de verschillende verenigingen rond de haven. Ook kunnen er flyers of borden worden gemaakt voor de havengebruikers die niet regelmatig in de haven komen. Een voorbeeld van voorlichting over veiligheid is de voorlichting over de dode hoek bij vrachtwagens aan basisschoolleerlingen.

2.3.3. Bescherming van de jachthaven tegen aanvaring

De jachthaven kan tegen aanvaring worden beschermd door het plaatsen van beschermpalen tussen de vaarweg en de jachthaven. De tussenafstand van de palen moet zorgvuldig zijn gekozen. Recreatievaartuigen moeten tussen de palen door kunnen varen. Beroepsvaartuigen die uit koers raken en de steigers en/of de afgemeerde recreatievaartuigen in de jachthaven dreigen aan te varen dienen te worden gestopt door de beschermpalen, voordat deze tegen de steigers en/of afgemeerde

jachten in de jachthaven aan vaart. Op basis van de eisen ten aanzien van meerpalen in de Richtlijnen Vaarwegen 2017 wordt geadviseerd om een maximale tussenafstand van 15 m aan te houden. Figuur 3 in Bijlage II geeft een voorbeeld van palen die regelmatig gebruikt worden.

2.3.4. Verplaatsen van woonschip de Orion

De Orion ligt afgemeerd aan de Westervoortse Dijk. Het schip ligt aan de buitenzijde van de palen. Om het aanvaarrisico te verminderen wordt geadviseerd om de Orion tussen de palen en de wal te leggen. De Orion is dan afgeschermd door de palen en de afstand tussen de Orion en manoeuvrerende schepen is groter. In Figuur 4 in Bijlage II is een schets gegeven van de nieuwe ligplaats van de Orion.

3 Conclusie

Uit de quickscan nautische veiligheid blijkt dat de Nieuwe Haven geen veilige haven is. Dit komt met name door de krappe in- en uitvaart vanuit de stromende rivier in combinatie met de recreatieve activiteiten en woonfuncties die in de haven zijn gecombineerd met de havenactiviteiten ten behoeve van de beroepsvaart. Dit blijkt uit eerdere onderzoeken [2], en [3].

De meest effectieve maatregelen betreffen het scheiden van activiteiten en meer ruimte ter plaatse van de invaart creëren. De effectieve maatregelen die op korte termijn zijn te nemen, zijn onder andere het afschermen van de jachthaven door middel van beschermpalen en het voorlichten van gebruikers.

Colofon

Opdrachtgever Gemeente Arnhem

Uitgave Movares Nederland B.V.

Divisie Ruimte, Mobiliteit en Infra
Afdeling Infrastructuur:Waterbouw, Geotechniek en Dynamica

Daalseplein 100
Postbus 2855
3500 GW Utrecht

Telefoon 030 265 55 55

Ondertekenaar Dekker, AJ; Krooshoop, GW

Projectnummer RM005948

Kenmerk D90-ADE-KA-1801012

© 2018, Movares Nederland B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Movares Nederland B.V.

Bijlage I Risicomatrix

Movares
adviseurs & ingenieurs

QUICKSCAN - RISICO ANALYSE NAUTISCHE VEILIGHEID NIEUWE HAVEN ARNHEM Datum: 24-07-2018 Versie: 0.1

		Beschrijving			Initieel Risico			Beheersmaatregelen		Restrisico		
Nr	Locatie	Gebeurtenis	Oorzaak	Gevolg	Kans	Gevolg Veiligheid	Risico	Maatregel (afdalen van 1 naar 3) 1: Bron wegnemen 2: Collectieve maatregelen (isoleren/afschermen) 3: Communicatie	Maatregelen korte termijn (keuze/combinatie)	Kans	Gevolg Veiligheid	Risico
9	Havenmond	Beroepsvaartuig raakt de steigers en afgemeerde recreatievaartuigen in de jachthaven.	Sterke stroming Nederrijn, mogelijk in combinatie met zijwaartse wind Onvoldoende manoeuvreerruimte, ontbreken veiligsstrook Onvoldoende bekwaamheid bemanning Onbekendheid bemanning met lokale situatie	Meerdere doden of (zwaar-) gewonden Schade aan jachten en steigers	3	4	12	1.1: Jachthavens verwijderen uit de havenmond door het verplaatsen naar alternatieve locatie of het verplaatsen van de havenmond. 1.2: Maximaal toelaatbare scheepsklasse verlagen naar CEMT-klasse IV. 2.1:Jachthavens afschermen van de vaargeul door middel van palen. 3.1: Met bebording zangeven dat er jachthavens aanwezig zijn in de havenmond en dat de invaart bovengemiddeld complex is. 3.2: Recreanten voorlichten dat er een risico op aanvaring door beroepsvaart is 1.3 Overnachting aan boord verbieden.	Combi van 2 en 3	2	2	4
13	Havenmond	Aanvaring watergebonden woonlocatie (Orion) door beroepsvaartuig	Orion bevindt zich binnen de vaarweg en benodigde manoeuvreerruimte bij het in- en uitvaren van de haven.	Meerdere doden of (zwaar-) gewonden Schade aan Orion Schade aan beroepsvaartuig	3	4	12	1.1 : De Orion zodanig situeren dat deze niet meer in (de directe nabijheid van) de vaarweg ligt. Dit kan door herinrichting van de haven of het verplaatsen van de Orion naar een alternatieve locatie. 1.2: Maximaal toelaatbare scheepsklasse verlagen naar CEMT-klasse IV. 2.1: De Orion achter de palen laten plaatsnemen, zodat hij wordt afgeschermd. 3.1: De eigenaar van de Orion voorlichten over de risico's die hij loopt. Beroepsvaartuigen informeren dat de Orion zich in de vaarweg bevindt.	Combi van 2 en 3	2	4	8
16	Havenmond	Ongecontroleerde bewegingen van vaartuigen	Vaartuigen in de nabijheid van de hek- of boegschroef van een manoeuvrerend beroepsvaartuig	Meerdere doden of (zwaar-) gewonden Schade aan vaartuigen Schade aan infrastructuur jachthaven	3	4	12	1.1: Recreatieve activiteiten scheiden van beroepsvaart door herindeling haven of verplaatsing naar alternatieve locatie. 2.1: Bloktijden voor recreatief gebruik van de haven vaststellen. 3.1: Recreanten voorlichten over de gevaren van recreatie in de nabijheid van beroepsvaart (bewustwording). 3.2: Met bebording aangeven dat er in de haven recreatievaart aanwezig is.	Combi van 2 en 3	2	4	8
11	Havenmond	Recreant raakt ongewild te water	Recreant in de nabijheid van de boeg- of hekschoef van een manoeuvrerend beroepsvaartuig.	Dode of (zwaar-) gewonde Schade aan recreatievaartuig	3	3	9	1.1: Recreatieve activiteiten scheiden van beroepsvaart door herindeling haven of verplaatsing naar alternatieve locatie. 2.1: Bloktijden voor recreatief gebruik van de haven vaststellen. 3.1: Recreanten voorlichten over de gevaren van recreatie in de nabijheid van beroepsvaart (bewustwording). 3.2: Met bebording aangeven dat er in de haven ook recreatievaart aanwezig is.	Combi van 2 en 3	2	3	6
12	Zwaaigelegenheid	Recreant raakt ongewild te water	Recreant in de nabijheid van de boeg- of hekschoef van een manoeuvrerend beroepsvaartuig.	Dode of (zwaar-) gewonde Schade aan recreatievaartuig	3	3	9	1.1: Recreatieve activiteiten scheiden van beroepsvaart door herindeling haven of verplaatsing naar alternatieve locatie. 2.1: Bloktijden voor recreatief gebruik van de haven vaststellen. 3.1: Recreanten voorlichten over de gevaren van recreatie in de nabijheid van beroepsvaart. 3.2 Met bebording aangeven dat er in de haven ook recreatievaart aanwezig is.	Combi van 2 en 3	2	3	6
10	Havenmond	Aanvaring tussen recreatievaartuig en beroepsvaartuig	Sterke stroming Nederrijn, mogelijk in combinatie met zijwaartse wind Onvoldoende manoeuvreerruimte, ontbreken veiligsstrook Onvoldoende bekwaamheid bemanning Onbekendheid bemanning met lokale situatie	Meerdere doden of (zwaar-) gewonden Schade aan schepen	2	4	8	1.1: Recreatieve scheepvaart en beroepsvaart van elkaar scheiden door herinrichting van de haven of verplaatsing van de recreatieve activiteiten en ligplaatsen naar een alternatieve locatie. 2.1: Vaarbewegingen van recreatievaartuigen in de havenmond verbieden tijdens het in- en uitvaren van beroepsvaartuigen. 3.2: Met bebording aangeven dat er zowel recreatieve vaart en beroepsvaart aanwezig is in de haven. 3.3 Recreanten voorlichten over de gevaren van varen in de nabijheid van beroepsvaart.	Combi van 2 en 3	1	4	4
6	Zwaaigelegenheid	BLEVE (boiling liquid expanding vapour explosion)	Brand aan boord van kegelschip (zie 5)	Meerdere doden of (zwaar-) gewonden Schade aan haveninfrastructuur Schade aan vaartuigen Schade aan omliggende industrie en woningen	1	4	4	1.1: Kegelschepen scheiden van andere scheepvaart, bijvoorbeeld door ze te weren uit de haven. 2.1: Geen vaarbewegingen van kegelschepen tijdens de bloktijden voor recreatief gebruik. 3.1: Met bebording het principe van een BLEVE aangeven.	Combi van 2 en 3	1	4	4
7	Haven/woonschepen	Aanvaring beroepsvaartuig en watergebonden woonlocatie	Onvoldoende manoeuvreerruimte, ontbreken veiligheidsstrook, mogelijk als gevolg van zijwaartse wind. Onvoldoende bekwaamheid bemanning	Meerdere doden of (zwaar-) gewonden Schade vaartuig Schade watergebonden woonlocatie	1	4	4	1.1: Watergebonden woonlocaties zodanig situeren dat het aantal langsvarende vaartuigen nihil wordt. Dit kan door herinrichting van de haven of het verplaatsen van de watergebonden woonlocaties naar een alternatieve locatie. 2.1: De watergebonden woonlocaties achter palen met een golfbreker leggen, zodat ze worden afgeschermd. 3.1: Eigenaren van watergebonden woonlocaties voorlichten over de risico's die horen bij aanvaring door een ander schip.	Combi van 2 en 3	1	4	4
8	Haven/woonschepen	Recreant raakt ongewild te water	Recreant in de nabijheid van de boeg- of hekschoef van een manoeuvrerend beroepsvaartuig.	Dode of (zwaar-) gewonde Schade aan recreatievaartuig	1	3	3	1.1: Recreatieve activiteiten scheiden van beroepsvaart door herindeling haven of verplaatsing naar alternatieve locatie. 2.1: Bloktijden voor recreatief gebruik van de haven vaststellen. 3.1: Recreanten voorlichten over de gevaren van recreatie in de nabijheid van beroepsvaart. 3.2 Met bebording aangeven dat er in de haven ook recreatievaart aanwezig is.	Combi van 2 en 3	1	3	3
4	Haven/woonschepen	Overlast op en schade van de watergebonden woonlocaties.	Golfslag en zuiging als gevolg van langsvarend beroepsvaartuig Stroming in de haven als gevolg van hoogwater	Een of meerdere lichtgewonden Klachten van bewoners Schade aan watergebonden woonlocaties	3	1	3	1.1: Woonboten zodanig situeren dat het aantal langsvarende schepen nihil wordt. Dit kan door herinrichting van de haven of het verplaatsen van de woonboten naar een alternatieve locatie. 2.1: De woonboten achter palen met een golfbreker leggen, zodat ze steviger liggen en worden afgeschermd. 3.1: Woonbooteigenaren voorlichten over de risico's die horen bij langsvarende scheepvaart, zoals de effecten van golfslag en stroming. 3.2: Handhaven, jaarlijkse dienen de trossen gecontroleerd te worden, zodat woonboten niet kunnen losslaan. 3.3: Met bord A 9 aangeven dat er geen hinderlijke waterbeweging veroorzaakt mag worden in de nabijheid van de watergebonden woonlocaties.	Combi van 2 en 3	1	1	1
5	Zwaaigelegenheid	Brand	Aanvaring kegelschip met haveninfrastructuur Aanvaring kegelschip met ander vaartuig	Meerdere doden of (zwaar-) gewonden Schade aan haveninfrastructuur Schade aan vaartuigen BLEVE (zie 6)	1	3	3	1.1: Kegelschepen scheiden van andere scheepvaart, bijvoorbeeld door ze te weren uit de haven. 2.1: Geen vaarbewegingen van kegelschepen tijdens de bloktijden voor recreatief gebruik. 3.1: Met bebording het risico van brand aangeven. Handhaven op het naleven van voorschriften en het gebruik van deugdelijke apparatuur.	Combi van 2 en 3	1	3	3
1	Haven/Industrie	Recreant raakt ongewild te water	Recreant in de nabijheid van de boeg- of hekschoef van een manoeuvrerend beroepsvaartuig.	Dode of (zwaar-) gewonde Schade aan recreatievaartuig	1	3	3	1.1: Recreatieve activiteiten scheiden van beroepsvaart door herindeling haven of verplaatsing naar alternatieve locatie. 2.1: Bloktijden voor recreatief gebruik van de haven vaststellen. 3.1: Recreanten voorlichten over de gevaren van recreatie in de nabijheid van beroepsvaart. 3.2: Met bebording aangeven dat er in de haven recreatievaart aanwezig is.	Combi van 2 en 3	1	3	3
14	Haven/Industrie	Milieuincident tijdens bunkeren en inname bilgewater	Niet naleven van voorschriften en richtlijnen Ondeugdelijke installatie Lek in bunkerschip of transportleiding	Een of meerdere lichtgewonden (onwelwordingen) Stankoverlast Milieuschade Brand (zie 5)	3	1	3	1.1 Geen bunkeractiviteiten en inname van bilgewater toestaan in de haven. 2.1: Altijd olieschermen gebruiken bij overslag van olieën. 3.1: Handhaven op het naleven van voorschriften en het gebruik van deugdelijke apparatuur.	Combi van 2 en 3	2	1	2
15	Haven/woonschepen	Losgestagen (delen van) watergebonden woonlocaties	Golfslag en zuiging van langsvarend beroepsvaartuig. Stroming in de haven ten gevolge van hoogwater.	Enkele (licht-) gewonden Schade aan watergebonden woonlocatie	3	1	3	1.1: Woonboten zodanig situeren dat het aantal langsvarende schepen nihil wordt. Dit kan door herinrichting van de haven of het verplaatsen van de woonboten naar een alternatieve locatie. 2.1: De woonboten achter palen met een golfbreker leggen, zodat ze worden afgeschermd. 3.1: Handhaven op het gebruik van deugdelijke trossen. 3.2 Verbieden om steigers of vlonders toe te wegen.	Combi van 2 en 3	1	1	1
2	Zwaaigelegenheid	Milieuincident / Olievervuiling tijdens overslag op Shell-locatie	Niet naleven van voorschriften en richtlijnen Ondeugdelijke installatie Lek in kegelschip of transportleiding	Een of meerdere lichtgewonden (onwelwordingen) Stankoverlast Milieuschade Brand (zie 5)	2	1	2	1.1: Geen overslag van olië achtige substanties toestaan in de haven. 2.1: Altijd olieschermen gebruiken bij overslag van olieën. 3.1: Handhaven op het naleven van voorschriften en het gebruik van deugdelijke apparatuur.	Combi van 2 en 3	1	1	1
3	Haven/woonschepen	Aanvaring recreatievaartuig en watergebonden woonlocatie	Onvoldoende manoeuvreerruimte Onvoldoende bekwaamheid bemanning	Meerdere (zwaar-) gewonden Schade recreatievaartuig Schade watergebonden woonlocatie	1	2	2	1.1: Woonboten zodanig situeren dat het aantal langsvarende schepen nihil wordt. Dit kan door herinrichting van de haven of het verplaatsen van de woonboten naar een alternatieve locatie. 1.2: Geen recreatievaartuigen in de nabijheid van de watergebonden woonlocaties toestaan. 2.1: De woonboten achter palen met een golfbreker leggen, zodat ze worden afgeschermd. 3.1: Woonbooteigenaren voorlichten over de risico's die horen bij aanvaring door een ander schip.	Combi van 2 en 3	1	2	2

Kans	Veiligheid	SCORE
Komt zelden of nooit voor (0-5%)	<5 lichtgewonden	1
Onwaarschijnlijk (5-25%)	>5 lichtgewonden of 1 zwaargewonde	2
Er is een reële kans (25-50%)	<5 doden of <10 zwaargewonden	3
Grote kans (>50%)	>5 doden of >10 zwaargewonden	4

Risico = Kans X Gevolg

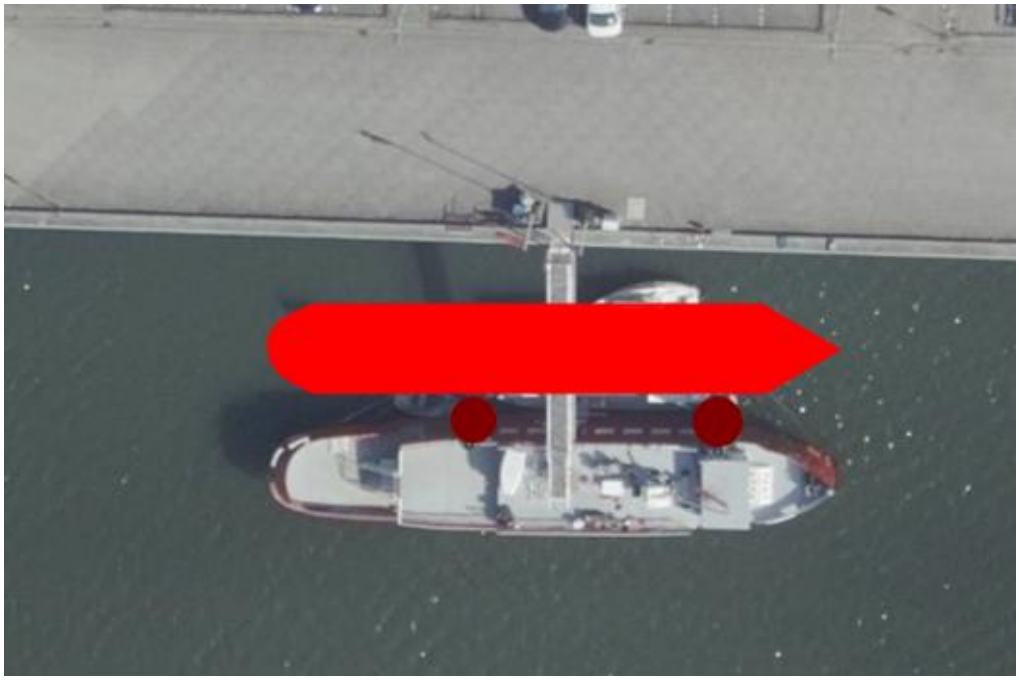
4	4	8	12	16
3	3	6	9	12
2	2	4	6	8
1	1	2	3	4
	1	2	3	4

Bijlage II Maatregelen: referentiebeelden en schetsen

Figuur 3: referentiebeeld palen ter bescherming van de jachthaven (in deze situatie met bolders en wrijfstijlen) (Bron: Gebr. de Koning)



Figuur 4: huidige en voorgestelde ligplaats Orion inclusief aanduiding huidige palen.



Figuur 5: referentiebeeld palen met golfbreker (Bron: Allflex)



Memo

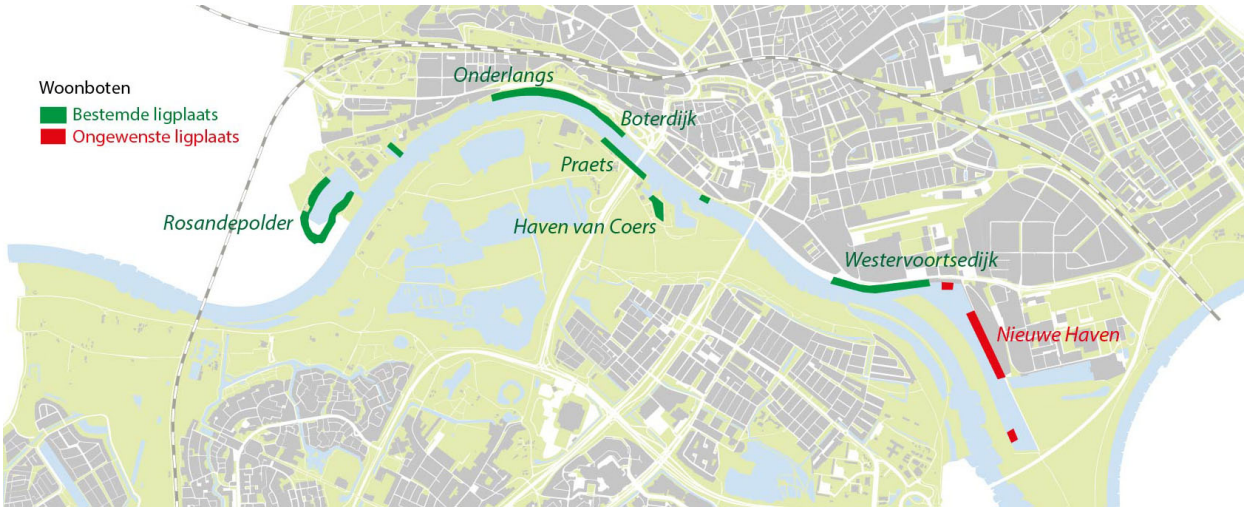
Datum : 10 december 2019

Van : College van B&W

Betreft : Voorgeschiedenis woonboten van 2000 tot heden

In de gemeente Arnhem liggen op dit moment ruim honderd woonboten. De meeste boten hebben ligplaatsen die in het bestemmingsplan geformaliseerd zijn met een woonbestemming. Dat zijn ligplaatsen in de Rosandepolder, Defensiehaven, Haven van Coers, bij Onderlangs, Boterdijk, Praets en aan een deel van de Westervoortsedijk.

Alle woonboten in Arnhem hebben een legale ligplaats, maar vijftien van de ligplaatsen hebben geen woonbestemming in het bestemmingsplan. Deze ligplaatsen zijn als onwenselijk verklaard door de gemeenteraad. Het betreft 15 woonboten in de Nieuwe Haven (13 aan de Nieuwe Havenweg, 1 aan de landtong in de Nieuwe Haven en 1 aan de Westervoortsedijk). De eigenaren van deze boten is altijd voorgehouden dat zij moeten verplaatsen naar een andere locatie wanneer die beschikbaar en gereed is.



Wat is de voorgeschiedenis hiervan? Hier volgt een beknopt overzicht van gebeurtenissen die geleid hebben tot de huidige situatie. In de eerste periode ligt hierbij de nadruk op het ontstaan van de juridische situatie van de woonboten van 2000 tot en met 2008 (1), in de tweede periode van 2011 tot en met 2018 ligt de nadruk op de zoektocht naar nieuwe ligplaatsen (2). Er wordt afgesloten met een overzicht van de huidige stand van zaken in 2019, zowel juridisch als voor wat betreft ligplaatsen (3).

Voor de leesbaarheid zijn in dit overzicht alleen links opgenomen naar documenten die betrekking hebben op de zoektocht naar alternatieve locaties én waaruit conclusies worden overgenomen ten behoeve van het huidige raadsvoorstel. Een ruime verzameling documenten die terug gaat tot 1995 is door de stichting Arnhems Peil bijeengebracht op hun website https://www.arnhemspeil.nl/dok.html.

1. Juridische situatie (2000 tot en met 2008)

2000
Wethouder Lenferink besluit om beleid op te stellen voor woonboten. Er lagen al lang woonboten in Arnhem (rond 2000 waren dat er ongeveer 150) maar de gemeente heeft hier nog geen beleid voor vastgesteld. In de praktijk kon een woonboot gewoon ergens neergelegd worden, en dat gebeurde dan ook. Om hier tegen op te kunnen treden was een besluit nodig waarin plaatsen zijn aangewezen waar woonboten wél mogen liggen.

2003
Een raadswerkgroep woonschepen stelt kaders op waarbinnen beleid ontwikkeld moet worden. Van dit kader maakt deel uit dat de woonschepen die op dat moment in Arnhem liggen in de toekomst verzekerd zijn van een ligplaats in Arnhem. Indien een ligplaats moet verdwijnen, wordt er dus - analoog aan woonhuizen- voorzien in een andere ligplaats. Met een breed aangenomen motie wordt dit kader op 13 oktober 2003 vastgesteld.

2004
Het college van B&W geeft een nota woonschepen vrij voor inspraak. Wethouder Bodegraven schrijft in een brief aan de woonbootbewoners: 'nadat het volledige besluitvormingsproces is afgerond ontvangt u een officiële bootgarantiebrief. Deze brief garandeert u woonzekerheid op het water'. En: 'De gemeente streeft ernaar binnen een termijn van vijf jaar vooruitzicht te bieden op een alternatieve ligplaats binnen de gemeente Arnhem'. De bootgarantiebrief is er niet gekomen. In plaats daarvan is de garantie opgenomen in de ligplaatsvergunning.

2005
Het college stelt het concept aanwijzingsbesluit woonbootlocaties vast. Hierin worden 122 locaties in de gemeente Arnhem erkend als ligplaats voor een woonboot. Bewoners van woonschepen op niet aangewezen locaties zouden moeten worden verplaatst naar een andere locatie. De gemeente zal dus moeten zorgen voor de ontwikkeling van locaties waar minimaal 34 woonboten ligplaats kunnen krijgen. Totdat deze nieuwe locaties klaar zijn hebben de woonboten met een woongarantie het recht om te liggen binnen de gemeentegrenzen van Arnhem.

https://www.arnhemspeil.nl/nap/dok/2005-00-00-gemeente-arnhem-beantwoording-inspraakreacties-woonschepenbeleid-gemeente-arnhem-deel-1.pdf

De erkende plekken liggen in de Rosandepolder, Defensiehaven, Haven van Coers, Onderlangs, Boterdijk, De Praets, Westervoortsedijk ter hoogte van de Kop Van Oldebarneveldtstraat en de Westervoortsedijk ter hoogte van de jachthaven. Niet aangewezen locaties waar wel woonschepen lagen, zijn: de ASM-haven, Bilitonkade (nu deel van Westervoortsedijk) en de Nieuwe Haven.

2007
De raad stelt op 25 juni 2007 het aanwijzingsbesluit woonbootlocaties vast (met de locaties uit het conceptbesluit van 2005) en wijzigt de APV door hierin een apart hoofdstuk voor woonschepen op te nemen. De gemeenteraad zegt toe dat er voor woonboten op onwenselijke locaties na vijf jaar zicht moet

zijn op alternatieve ligplaatsen. Deze toezegging wordt in latere jaren meermalen herhaald door de gemeente en bevestigd in rechterlijke uitspraken.

2008
Alle woonboten in Arnhem krijgen een ligplaatsvergunning op basis van de APV. In de vergunning van woonbootbewoners die op locaties liggen waar zij niet permanent kunnen blijven, wordt de voorwaarde opgenomen dat zij moeten verplaatsen naar een andere locatie wanneer die beschikbaar en gereed is. Bij alternatieve locaties wordt gedacht aan bijvoorbeeld de plas van Bruil in Meinerswijk of intensivering van de Rosandepolder.

2. De zoektocht naar nieuwe ligplaatsen (2011 tot en met 2018)

Ondanks de toezegging van de gemeenteraad in 2007 dat er voor woonboten op onwenselijke locaties na vijf jaar zicht moet zijn op alternatieve ligplaatsen, is er na die tijd tot in 2011 geen noemenswaardige inspanning gedaan om daadwerkelijk alternatieve ligplaatsen te vinden of te realiseren.

Sinds 2011 is het aantal ongewenste ligplaatsen echter teruggebracht van op dat moment 35 naar de huidige 15. Deels door ligplaatsen alsnog gewenst te maken, deels doorintensiveren van bestaande locaties en deels door aan- en uitkoop. In 2014 is geconcludeerd dat er géén verdere mogelijkheden meer zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem.

Waarom is het zo moeilijk om nieuwe ligplaatsen te creëren? Door Arnhem stroomt een rivier, dus op het eerste gezicht is er water genoeg. Het feit dat dit water een rivier is legt echter juist beperkingen op. De meeste woonboten kunnen niet zelfstandig varen en mogen daarom niet 'op stroom' in een vaarweg liggen. Dat zou gevaarlijk zijn. Ze moeten daarom in een haven, plas of achter kribben liggen. Die plekken zijn beperkt en doorgaans al in gebruik voor woonboten of een andere functie.

Het beleid van Rijkwaterstaat is hoe dan ook al geruime tijd om het aantal ligplaatsen niet uit te breiden en géén nieuwe vergunningen af te geven in het gehele rivierbed (rivier met uiterwaarden, van dijk tot dijk). Omdat ligplaatsen een open verbinding met de rivier moeten hebben, zijn ligplaatsen buiten het rivierbed (bijvoorbeeld Immerlooplas of Rijkerswoerdseplas) ook niet mogelijk. Het zoekgebied voor ligplaatsen is dus beperkt, en op de meest geschikte plaatsen liggen al woonboten. Hieronder een overzicht van de zoektocht sinds 2011.

2011
De toenmalige eigenaar van de ASM-haven Phanos start een bestuursrechtelijke ontruimingsprocedure voor de 15 woonboten in die haven liggen. De rechtbank stelt Phanos in het gelijk. De bewoners in de ASM-haven dienen hun ligplaats te ontruimen.

De bewoners beroepen zich - hierin bevestigd door de rechter - op de toezegging van de gemeente dat binnen een termijn van vijf jaar vooruitzicht geboden zou worden op een alternatieve ligplaats binnen de gemeente Arnhem. Hiermee komt de zoektocht prominent op de kaart.

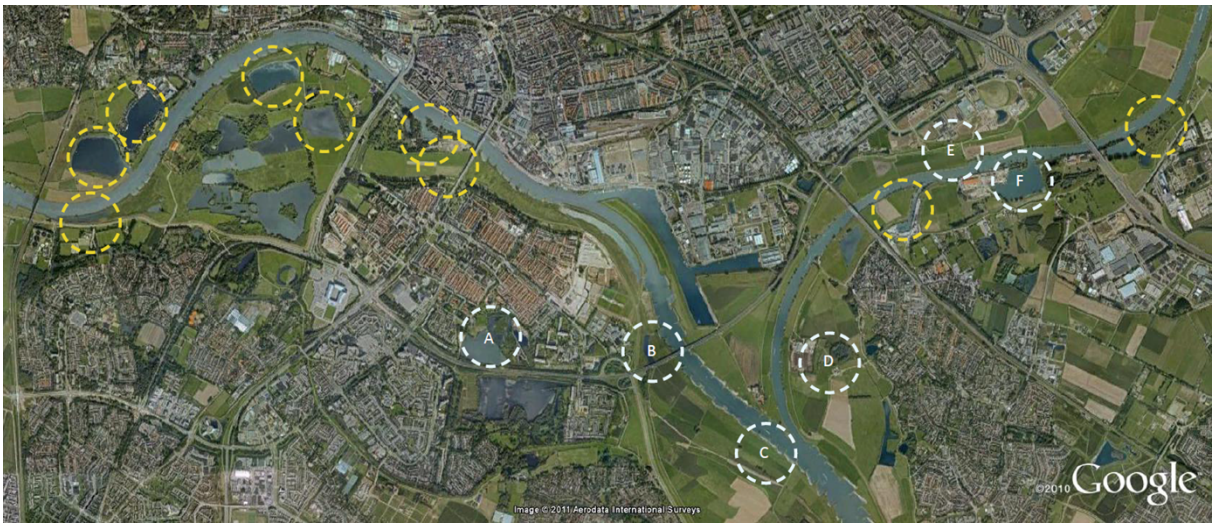
Op dat moment liggen er in Arnhem in totaal nog 35 boten op locaties die in 2007 door de gemeenteraad als ‘onwenselijk’ zijn benoemd. Ongewenste locaties zijn de Nieuwe Haven (11 boten), de ASM-haven

(15 boten), een deel van de Westervoortsedijk (3 boten), een deel van de Boterdijk (4 boten), Rijnkade (1 boot) en een plek in de Haven van Coers (1 boot).

Vanwege de ontruiming van de ASM-haven en de toezegging uit 2007 dat er na vijf jaar zicht moet zijn op alternatieve ligplaatsen, wordt in opdracht van het college door Stedenbouwkundig bureau Oostzee onderzoek gedaan naar de mogelijkheid van nieuwe ligplaatsen in Arnhem en directe omgeving, alsmede de kosten hiervan.

Conclusie in het rapport is dat nieuwe ligplaatsen in beginsel denkbaar zijn, maar wel grote investeringen en fysieke en planologische moeilijkheden met zich meebrengen. De kostenscan wijst uit dat afhankelijk van de te realiseren locaties de investering voor het realiseren van ligplaatsen grofweg € 100.000,00 per plaats is.

De in 2011 onderzochte potentiële woonbootlocaties in Arnhem en omgeving in kaart gebracht (in geel de shortlist die nader is uitgewerkt met kostenindicatie).



Rapport van Oostzee: https://arnhem.notubiz.nl/document/43711/1

2012
Op 23 april 2012 stelt de gemeenteraad de Gebiedsvisie Stadsblokken-Meinerswijk vast. Met betrekking tot woonboten is hierin de conclusie opgenomen dat er binnen het projectgebied géén nieuwe mogelijkheden voor ligplaatsen zijn. (NB: In een brief uit 2007 van het college aan de gemeenteraad, is onder meer opgenomen dat de opgave voor het ontwikkelen van een locatie voor woonboten is opgenomen als randvoorwaarde voor het te ontwikkelen gebied Stadsblokken-Meinerswijk. Bij de bespreking van deze brief in de gemeenteraad heeft de wethouder echter aangegeven dat dit geen dwingende randvoorwaarde betreft)

Op 25 juni 2012 neemt de gemeenteraad een besluit over de op dat moment 35 woonschepen op ongewenste locaties:

- 8 ongewenste ligplaatsen worden alsnog gewenst verklaard (5 aan de Boterdijk, 1 in de haven van Coers, 1 aan de Rijnkade, 1 aan de Westervoortsedijk)

- Voor 12 ligplaatsen in de Nieuwe Haven en aan de Westervoortsedijk, die als ongewenst zijn aangemerkt, wordt de bestaande situatie voortgezet.
- De 15 woonboten die voorheen in de ASM-haven lagen worden uitgekocht voor een bedrag van € 60.000,00 per ligplaats, of herplaatst.
- Twee zelfvarende woonschepen worden verplaatst naar de Praets, de mogelijkheid van een derde ligplaats op de Praets wordt onderzocht.
- Er wordt onderzoek gedaan naar het realiseren extra ligplaatsen in de Defensiehaven, de Rosandepolder, aan de Westervoortsedijk, de kaap van de ASM-haven en de Malburgse Wetering.
- Er wordt géén geheel nieuwe locatie voor woonschepen aangelegd (vanwege ruimtelijke en waterstaatkundige beperkingen en de hoge kosten). Op verzoek van de raad wordt alleen de optie Malburgse Wetering nog nader onderzocht.

Getekend raadsbesluit: https://arnhem.raadsinformatie.nl/document/107725/1/Getekend_raadsbesluit

NB: het raadsbesluit wijkt door het amendement 'haalbaar en betaalbaar' af van het oorspronkelijke raadsvoorstel.

2014
Het college besluit na onderzoek op basis van de raadsopdracht van 25 juni 2012, dat er géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem, en stelt de gemeenteraad hiervan met een brief op de hoogte. Voor de ligplaatsen in de Nieuwe Haven die als ongewenst zijn aangemerkt werd hiermee de situatie voortgezet die tot op de dag van vandaag duurt.

Op dat moment hebben 7 voormalige bewoners van de ASM-haven gebruik gemaakt van de uitkoopregeling, zijn er 2 herplaatst naar een nieuwe permanente plek, ligt er 1 onbewoond opgeslagen in de Nieuwe Haven en liggen er 5 nog bewoond op een ongewenste plek in de Nieuwe Haven (3 woonboten naast de 12 die daar al lagen en 2 boten bij de landtong). Eén van de boten bij de landtong is in 2015 verplaatst naar een aangekochte permanente ligplaats aan de Westervoorsedijk 93.

Samenvatting en conclusie per onderzochte locatie van het onderzoek.

- *Defensiehaven:* Het creëren van extra ligplaatsen in deze haven heeft consequenties voor de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van KEMA. Dit is niet gewenst.
- *Rosandepolder:* Inpassing van extra woonschepen aan een steiger aan de oostzijde van de plas is niet mogelijk. Intensivering met een tweede steigerkring in het midden van de plas is niet haalbaar. Aankoop van de te koop staande woonboten is niet haalbaar.
- *Westervoortsedijk:* Het creëren van extra ligplaatsen is alleen mogelijk door aankoop van een woonboot, indikking en verschuiving bestaande situatie. Indikking is zeer beperkt door de aanwezigheid van overige woonboten en jachthavens.
- *De Praets:* Landelijk beleid van Rijkswaterstaat maakt uitbreiding van permanente ligplaatsen aan de rivier niet meer mogelijk.
- *Kaap van de ASM Haven:* Landelijk beleid van Rijkswaterstaat maakt uitbreiding van permanente ligplaatsen aan de rivier niet meer mogelijk. Daarnaast is er op deze locatie geen mogelijkheid voor een rechtstreekse ontsluiting op het openbare gebied.

- *Malburgse Wetering:* Het realiseren van een woonbootlocatie in de Malburgse Wetering is strijdig met de gebiedsvisie Stadsblokken-Meinerswijk.

Raadsbrief: https://arnhem.raadsinformatie.nl/document/4357038/1#search=%22woonschepen%22

Onderzoek: https://arnhem.raadsinformatie.nl/document/4357039/1#search=%22woonboten%22

2016
De gemeenteraad stelt het kader vast voor de uitwerking van de gebiedsvisie Stadsblokken-Meinerswijk tot een concreet plan. In dit kader is opgenomen dat oevers publiek domein zijn, 'dus géén plek voor privé-tuinen of extra woonschepen'. NB: 'Oever' is hier bedoeld in de zin van *de overgang tussen land en water*. Dat betekent dus dat zowel de landkant (geen privétuinen bij woningen) als de waterkant (geen nieuwe woonschepen) publiek domein dient te zijn.

Uitwerkingskader: https://www.arnhem.nl/dsresource?objectid=4d6ede17-6312-467a-af21-40e659a51fe7&type=PDF

2018
In september concludeert het college, op basis van nieuwe onderzoeksrapporten over de veiligheid in de Nieuwe Haven, dat de conflicterende gebruiksvormen (industrie, recreatie en wonen) een groot veiligheidsrisico vormen. Er wordt besloten een aantal korte termijn veiligheidsmaatregelen te nemen. Voor de lange termijn wordt een visie opgesteld, waarin verschillende gebruiksscenario's voor de Nieuwe Haven, met alle voors- en tegens en bijbehorende financiën, tegen elkaar zullen worden afgewogen. De raad wordt hiervan met een brief op de hoogte gebracht. Toegezegd wordt dat de visie in de eerste helft van 2019 aan de raad wordt voorgelegd.

In november stelt het college het ontwerp bestemmingsplan Stadsblokken en Meinerswijk vast. Conform kaders is hierin niet voorzien in nieuwe ligplaatsen voor woonboten. Het bestemminsplan heeft ter inzage gelegen. De gemeenteraad moet nog beslissen over het bestemmingsplan en de zienswijzen die naar voren gebracht zijn.

3. De huidige stand van zaken (2019)

3.1 Juridisch
In de Nieuwe Haven liggen nog 15 woonboten op ongewenste ligplaatsen. Deze woonboten zijn in bezit van een huurovereenkomst, een ligplaatsvergunning en een omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen en strijdig gebruik. De omgevingsvergunning is van rechtswege - dus zonder nadere afweging - afgegeven ten gevolge van de Wet verduidelijking voorschriften woonschepen. Bij een toekomstige herziening van het bestemmingsplan zullen de verleende omgevingsvergunningen in beginsel geïncorporeerd worden (d.w.z. dat bestemming 'water' omgezet zal worden naar bestemming wonen), tenzij door de raad expliciet anders bepaald wordt in het kader van een afweging van een goede ruimtelijke ordening.

Naar huidige stand van het recht liggen de schepen er dus legaal en kan alleen nog uit een bepaling in de ligplaatsvergunning, en het gegeven dat de ligplaatsen nog niet in het bestemmingsplan zijn opgenomen, worden afgeleid dat de ligplaatsen als ongewenst worden beschouwd.

3.2 Zoektocht naar ligplaatsen

In het kader van het opstellen van een visie op de Nieuwe Haven is onderzocht of het mogelijk is de woonboten in de haven een andere plek te geven. Dit is in een scenariostudie gedaan.
Uit deze studie blijkt dat er geen alternatieve locaties in de Nieuwe Haven zijn (inclusief de voormalige AKZO-haven die bovendien geen eigendom meer is van de gemeente).
Redenen hiervoor zijn meerledig:

- ter plekke van de woonboten kan geen goed woon- en leefklimaat worden gegarandeerd, en/of
- bedrijven worden beperkt in hun (toekomstige) bedrijfsvoering, waarmee economische doorontwikkeling van de haven beperkt wordt, en/of
- (water)veiligheid staat onder druk, en/of.
- maatregelen in het leefgebied van beschermde diersoorten zijn nodig, en/of
- maatregelen zijn zeer kostbaar.

Ondanks de vaststelling in 2014 dat er géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem, is er 'met de stofkam' ook buiten de Nieuwe Haven nog eens gezocht naar mogelijke ligplaatsen. Ook zijn alle eerder geopperde mogelijkheden nog een keer tegen het licht gehouden. Conclusie is dat de vaststelling uit 2014 nog steeds geldt.

Oplossingen aangedragen door AWN

Daarnaast heeft de Actiegroep Woonboten Nieuwe haven (AWN) twaalf oplossingen naar voren gebracht, waaronder uitkoop. Ook deze zijn onderzocht.

https://www.arnhemspeil.nl/nap/dok/2019-02-17-awn-samenvatting-alle-oplossingen-voor-gewenste-ligplaatsen-woonboten-nieuwe-haven-op-een-rij-gemeente-arnhem-woonbotendossier.pdf

Hieronder de conclusies voor de aangedragen oplossingen, gegroepeerd op locatie:

Rosendepolder/Defensiehaven

- Rosandepolder meteen links van de RWS kade (1 ligplaats)
- Defensie haven (3 tot 6 ligplaatsen)

Deze locaties zijn eerder onderzocht naar aanleiding van het besluit gemeenteraad in 2012. Het creëren van extra ligplaatsen heeft - naast andere bezwaren- consequenties voor de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van DNV-GL op hun locatie tussen de Rosandepolder en Defensiehaven (het zogenaamde 'kortsluitingslaboratorium'). Deze conclusie is nog onverminderd van toepassing. De raad heeft, eveneens in het besluit van 2012, bepaald dat een eventuele uitbreiding van woonboten de bedrijfsvoering van DNV-GL niet in gevaar mag brengen.

Stadsblokken en Meinerswijk

- Masterplan 4.0 Stadsblokken/Meinerswijk (meerdere ligplaatsen)
- Nevengeul van Meinerswijk - Meginhardweg (meerdere ligplaatsen)

- Groene Rivier Stadsblokken/Meinerswijk (meerdere ligplaatsen)

In november 2019 heeft het college het ontwerp bestemmingsplan Stadsblokken en Meinerswijk vast gesteld. Conform de door de raad gestelde kaders is hierin niet voorzien in nieuwe ligplaatsen voor woonboten.

Binnen Nieuwe Haven
- Nieuwe ingang Nieuwe Haven (meerdere ligplaatsen)
- Herinrichting Nieuwe Haven (meerdere ligplaatsen)

Dit zijn de scenario's 2a, 2b en 2c uit de visie Nieuwe Haven. Zie de tabel in deze visie voor gedetailleerde uitwerking bevindingen. Kortgezegd/samengevat:

In de visie Nieuwe Haven staat dat de beste oplossing voor de haven is de functie wonen uit de haven te plaatsen; de industriële omgeving is hier niet geschikt voor. Met het bundelen van functies blijven knelpunten bestaan op het gebied van veiligheid (nautisch, hoog water) en ter hoogte van de woonboten kan geen goed woon- en leefklimaat gegarandeerd c.q. gerealiseerd worden. Voor de woonboten zijn de knelpunten uit de huidige situatie ook in de toekomst niet zorgvuldig op te lossen. De woonboten blijven binnen de hindercontouren van bedrijven liggen en/of leiden tot maatregelen in de haven die vanuit waterveiligheid niet wenselijk zijn. Andersom is het zo dat bedrijven door de aanwezigheid van de woonboten worden beperkt in hun (toekomstige) bedrijfsvoering, waarmee economische ontwikkeling van de haven beperkt wordt.

In het geval van een nieuwe entree van de haven, zal die nieuwe entree leiden tot een onveilige situatie o.a. vanwege de haakse aansluiting op de rivier en het feit dat de rivier hier vrij smal is. De maatregel ligt, rivierkundig gezien, in een ongunstig gebied. De Nederrijn is hier smal. Niet alleen zal de stroming in de haven veranderen, maar ook op de rivier zullen de effecten merkbaar zijn. Er zal stroomvertraging optreden met aanzanding en met een minder diepe rivier tot gevolg. Dit belemmert een veilige, vlotte doorvaart op de Nederrijn. Daarnaast zal opstuwing van water plaats gaan vinden in het geval een dam wordt gerealiseerd.

De nieuwe entree doorsnijdt de landtong, die onderdeel uitmaakt uit van een belangrijke slaapplaats van de Wulp (rode lijst-soort). Het betreft een slaapgebied dat zich uitstrekt van de Huissensche Waarden in het zuiden tot de landtong in de Nieuwe Haven in het noorden met daarin 4 tot 5 satellietverblijven. De verblijfplaats op de landtong in de Nieuwe Haven is de voorkeursslaapplek.

- Omruilactie Jason met woonbotensteiger (meerdere ligplaatsen)

Met Jason aan de steiger in de Nieuwe Haven blijft nautische veiligheid een probleem. De vaarbewegingen zijn nog steeds niet gescheiden, waardoor schepen in conflict kunnen komen met roeiers en zeilers op het water in de Nieuwe Haven. Bovendien belemmert een recreatieve functie aldaar, net als de woonboten in de huidige situatie, het optimaal gebruik van de kade voor bedrijven en aldus de economische ontwikkeling. De woonboten op de plek van Jason, maakt de boten kwetsbaar i.v.m. in- en uitvaart beroepsvaart.

Buiten de gemeente

- Mogelijke oplossingen in de Bijland of Lobith (meerdere ligplaatsen)

Het is niet aan de gemeente Arnhem om ligplaatsen te realiseren of aan te kopen in een andere gemeente. Indien een eigenaar van een woonboot in de Nieuwe Haven een mogelijkheid ziet elders een ligplaats te verwerven, dan kan de gemeente hieraan wel indirect bijdragen in de vorm van een financiële compensatie voor de achter te laten plaats in Arnhem (zie uitkoop).

Overig

- Westervoortsedijk opvullen gaten
- Uitkopen

De enige reële mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsten is door bestaande ligplaatsen elders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt af te voeren. Dit gaat hoogstens om een enkele plek. De kosten (en daarmee dus ook de waarde na verplaatsing) lopen sterk uiteen per locatie. Een plek in bijvoorbeeld de Rosandepolder is aanzienlijk meer waard dan een plek aan de Westervoortsedijk. Een plek aan de Westervoortsedijk is redelijk gelijkwaardig aan een plek in de Nieuwe Haven. Recentelijk is een formeel bestemde, gewenste ligplaats aan de Westervoortsedijk die op de markt kwam, verworven door de gemeente. De verwachting is dat hier door herschikking twee woonboten uit de Nieuwe Haven herplaatst kunnen worden. Voor de overige boten is uitkoop een reële optie. De financiële schadeloosstelling die hiermee samen hangt kunnen eigenaren indien gewenst zelf inzetten voor een ligplaats ergens anders in Arnhem of daarbuiten, als die beschikbaar is.

.

Onderwerp: Visie op de Nieuwe Haven

AANTEKENEN+gewone post

cc xx

Nieuwe Havenweg xxx

xx

Geachte mevrouw/meneer xx,

Datum	:
Zaaknummer	: 423831
Contactpersoon	: Rita Kleijwegt
Telefoonnummer	: 026 3773010

De afgelopen tijd is er veel te doen geweest over uw woonsituatie in de Nieuwe Haven. Ik heb u beloofd nog dit jaar te komen met een oplossing. Met deze brief stel ik u op de hoogte.

Het college van B&W doet vandaag een voorstel aan de gemeenteraad voor een oplossing. De raad heeft hierin het laatste woord, omdat het een belangrijk besluit is voor u persoonlijk en voor de stad en omdat er veel geld mee gemoeid is. Naar de verwachting zal de gemeenteraad hier in januari 2020 over vergaderen.

Het is dus aan de gemeenteraad om een definitief besluit te nemen. Een samenvatting van het voorstel van het college vindt u hieronder, alles onder voorbehoud van besluitvorming in de raad.

Geen goed woon- en leefklimaat

Voor u is de Nieuwe Haven de plek waar uw woonboot ligt. Maar de Nieuwe Haven is ook een industriehaven met aangrenzend bedrijventerreinen. Daarmee is de Nieuwe Haven van economische waarde voor Arnhem. Voor het college staat voorop dat ook bedrijven die veiligheidsrisico's of overlast met zich meebrengen, zich hier moeten kunnen blijven vestigen en moeten kunnen groeien. Het college is tot de conclusie gekomen dat in de Nieuwe Haven geen goed en verantwoord woon- en leefklimaat kan bestaan. Dat geldt voor de hele Nieuwe Haven.

Ligplaatsen opheffen

Ook al ervaart u zelf op dit moment misschien geen gevaar of overlast van industrie, dat kan in de toekomst veranderen door uitbreiding of nieuwe vestiging van een bedrijf of door een incident. De gemeente is in het belang van de veiligheid wettelijk verplicht hierin duidelijke keuzes te maken. De ligplaatsen voor woonboten in de Nieuwe Haven kunnen daarom niet worden gehandhaafd. Het betreft 13 ligplaatsen aan de Nieuwe Havenweg, 1 aan de landtong, en 1 aan de Westervoortsedijk.

Een vrijwillige uitkoopregeling

Aan u is altijd verteld dat u moet verplaatsen naar een andere ligplaats als die u aangeboden wordt. Al in 2014 is echter definitief vastgesteld dat er in Arnhem géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem. Die situatie is niet veranderd. De enige mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsten is door bestaande ligplaatsen ergens anders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt af te voeren. Omdat die mogelijkheid er slechts voor een enkeling zal zijn, wil het college u financieel volledig schadeloos stellen voor het verlies van uw woning in de Nieuwe Haven. Hierdoor wordt u in de gelegenheid gesteld zelf een andere woning te vinden. We bieden daarvoor een vrijwillige

regeling aan. U kunt rustig de tijd nemen om een voor u juiste beslissing te nemen. Er zal een redelijke termijn gelden voor de regeling.

Welke kosten komen voor vergoeding in aanmerking?
Wij gaan uit van een volledige schadeloosstelling. Hierin zijn opgenomen de verkoopwaarde van de woonboot én de ligplaats, of, als u ervoor kiest zelf de woonboot te verkopen, de waarde van alleen de ligplaats. Ook is er een vergoeding voor bijkomende kosten zoals voor de verhuizing. Een voorschot is mogelijk als dat nodig is voor (een waarborgsom voor) een nieuwe woning.

Hoe wordt de waarde van de ligplaats en de woonboot vastgesteld?
Een onafhankelijk taxateur, gespecialiseerd in het taxeren van woonboten, zal de waarde van uw woonboot vaststellen. U kunt reageren op het concept van deze taxatie. Het definitieve rapport is voor de gemeente Arnhem maatgevend om met u in gesprek te gaan. Op basis hiervan volgt een aanbieding tot aankoop van de ligplaats en woonboot, dan wel alleen een aanbieding voor de aankoop van de ligplaats. Het staat u immers vrij de woonboot, zonder ligplaatsvergunning van de gemeente Arnhem, zelf te verkopen.

Als u instemt met de aanbieding van de gemeente Arnhem worden er nadere afspraken gemaakt over de datum dat u uw woonboot en ligplaatsvergunning, dan wel alleen de ligplaatsvergunning overdraagt aan de gemeente Arnhem, de uitbetaling van de schadeloosstelling, en eventueel een voorschot op de schadeloosstelling.

De onafhankelijke taxateur blijft tijdens het hele proces betrokken bij de afwikkeling van de vrijwillige uitkoopregeling.

Ligplaats Westervoortsedijk
Zoals u ongetwijfeld heeft vernomen heeft de gemeente Arnhem de woonboot aan de Westervoortsedijk 89b aangekocht. De reden voor deze aankoop is om hier twee woonboten uit de Nieuwe Haven naar te kunnen verplaatsen. Indien u gebruik wilt maken van deze mogelijkheid, en uw woonboot is geschikt om op deze locatie te worden geplaatst, kunt u dat na het besluit van de gemeenteraad aangeven. Als er meer dan twee bewoners interesse tonen, en hun woonboten zijn geschikt om op deze locatie te worden geplaatst, zal onze stadsnotaris worden gevraagd te loten.

Wat gebeurt er als niet alle woonbooteigenaren gebruik maken van de vrijwillige uitkoopregeling?
Wanneer de vrijwillige uitkoopregeling op termijn (gedacht wordt aan in eerste instantie minimaal een jaar) niet leidt tot het helemaal vrijmaken van de Nieuwe Haven, dan kan het college van B&W het voornemen uitspreken tot het intrekken van de resterende ligplaatsvergunningen. In dat geval kan er geen gebruik meer worden gemaakt van de vrijwillige uitkoopregeling. Uiteraard staat het een bewoner altijd vrij om verzoek te doen voor nadeelcompensatie.

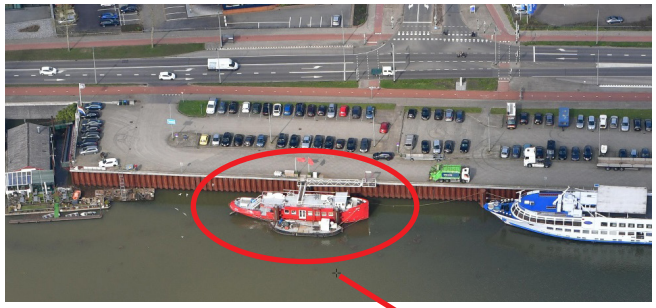
Zoals gezegd is het nu aan de gemeenteraad om een definitief besluit te nemen. Zodra er een vergaderdatum bekend is (in elk geval een woensdagavond) geven wij die aan u door. Daarbij zal ook aangegeven worden hoe u uw mening naar voren kan brengen naar de raad, als u dat wilt. Als de raad besluit tot de uitkoopregeling nemen wij direct daarna contact met u op voor een persoonlijk gesprek over het vervolg.

Ik realiseer me dat deze brief mogelijk vragen bij u oproept. U kunt bellen met mevrouw Kleijwegt om uw vraag te stellen of om een afspraak te maken. Zij is bereikbaar via 026- 377 3010 of 06 52513713.

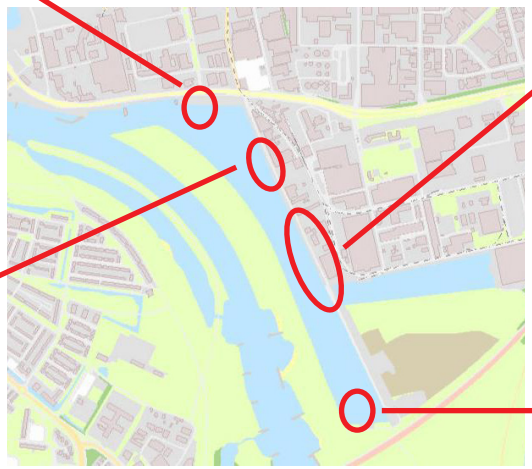
Hoogachtend,
Het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
Namens het college,

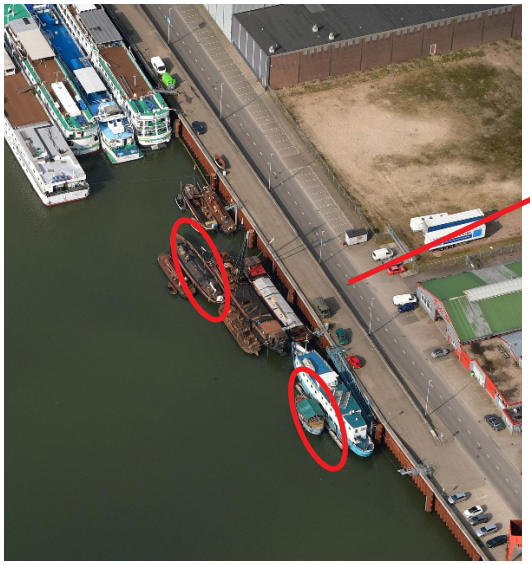
Jan van Dellen
Wethouder

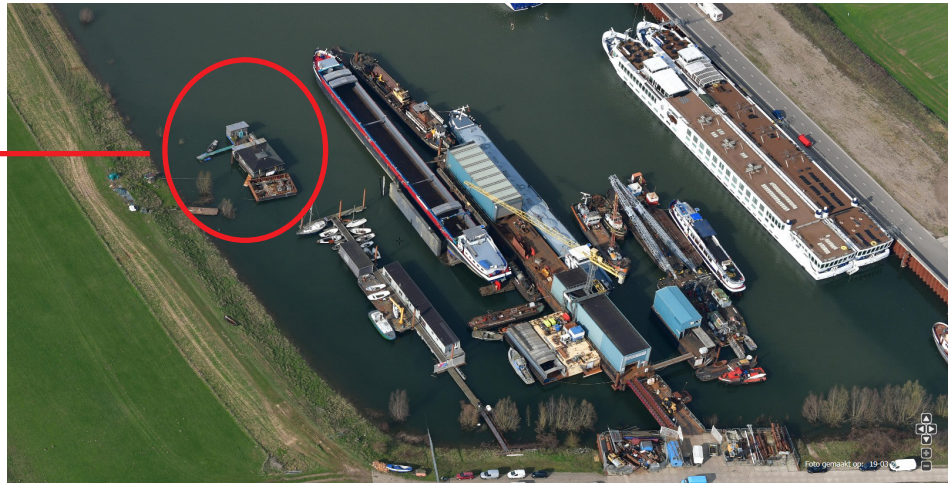
Woonboten in de Nieuwe Haven











Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : 19032
Onderwerp : Visie nieuwe haven
I / S : Incidenteel
Raad d.d. :
Zaaknr. :

bedragen x € 1.000,--

Programma's	2020						2021						2022						2023					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																								
Geb 1 CSA																								
Geb 2 Noordwest																								
Geb 3 Noordoost																								
Geb 4 Presikhaaf																								
Geb 5 Malburgen																								
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld																								
Geb 7 De Laar/Elden																								
Geb 8 RKV																								
Stedelijke programma's																								
S00 Bestuur, dienstverlening en financ																								
S01 Veiligheid																								
S02 Bereikbaarheid																								
S03 Economie																								
S04 Onderwijs																								
S05 Cultuur																								
S06 Participatie en armoedebestrijding																								
S07 Zorg																								
S08 Welzijn en inclusie																								
S09 Gezondheid en sport																								
S10 Klimaat, energie en milieu																								
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	1.150		**-1.150**		1.150																			
S12 Wonen en leefomgeving																								
	1.150		**-1.150**		**1.150**																			
Totaal	1.150		**-1.150**		1.150																			

VANGOUD
advocaten voor vastgoed & overheid

Gemeente Arnhem
t.a.v. de raadsgriffie
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Datum	27 januari 2020
Onze referentie	20130100
Uw referentie	Raadsvoorstel 'Visie Nieuwe Haven'
Inzake	Spaander / Gemeente Arnhem
Doorkiesnummer	(026) 443 5020
E-mail	martine@vangoud.nl

Geachte heer/mevrouw Kersten,

Vandaag heb ik namens de heer en mevrouw Spaander te Arnhem bijgaande brief aan het college van burgemeester en wethouders toegezonden.

Met het oog op de naderende behandeling van het raadsvoorstel 'Visie Nieuwe Haven' verzoek ik u namens mijn cliënten vriendelijk om een afschrift van mijn brief aan het college onder de raadsleden te verspreiden en mij dit te bevestigen.

Met vriendelijke groet,
Vangoud Advocaten B.V.

M. Stokdijk
Advocaat

VANGOUD
advocaten voor vastgoed & overheid

Gemeente Arnhem
College van burgemeester en wethouders
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Datum	27 januari 2020
Onze referentie	20130100
Uw referentie	425363
Inzake	Spaander / Gemeente Arnhem
Doorkiesnummer	(026) 443 5020
E-mail	martine@vangoud.nl

Geacht college,

Op verzoek van Jeroen en Marloes Spaander reageer ik namens hen op uw brief d.d. 10 decemer jl met als onderwerp 'Visie op de nieuwe Haven'.

Cliënten hebben, als eigenaren van een woonschip, een ligplaatsvergunning en huurovereenkomst ten aanzien van een ligplaats die als ongewenst is bestempeld. Al jaren trachten cliënten de gemeente uitvoering te laten geven aan de toezegging van de gemeenteraad uit 2007 om binnen vijf jaar alternatieve ligplaatsen te creëren voor de ongewenste plekken. De toezegging is meermaals herhaald en bevestigd in rechterlijke uitspraken.

Nadat cliënten eerst hebben moeten concluderen dat de gemeente tussen 2007 en 2011 geen enkele inspanning heeft verricht om alternatieve ligplaatsen te creëren, hebben zij het gevoel dat zij vervolgens sinds 2011 aan het lijntje zijn gehouden, met als sluitstuk dat er nu aan de gemeenteraad wordt gevraagd om in te stemmen met een uitkoopregeling, die cliënten een volledige financiële schadeloosstelling zou moeten bieden.

Het steekt cliënten dat in uw brief is opgenomen dat al sinds 2014 duidelijk is dat er in Arnhem géén mogelijkheden zijn om nieuwe ligplaatsen te creëren. Voor zover u daarmee stelt dat u dat ook met cliënten heeft gecommuniceerd, betwisten zij dat uitdrukkelijk. Cliënten is ook na 2014 steeds voorgehouden dat er wordt gewerkt aan oplossingen en dat zij geduld moeten hebben. Voor hen is ook onbegrijpelijk dat zij, naar nu moet worden geconcludeerd, van 2014 tot 2019 kennelijk opnieuw zijn misleid, terwijl het voor de gemeente al die tijd al duidelijk zou zijn geweest dat er geen alternatieve mogelijkheden waren. Indien dat daadwerkelijk het geval zou zijn, is onbegrijpelijk waarom het dan tot 10 december jl. heeft moeten duren voordat het voornemen is uitgesproken om hen dan maar schadeloos te stellen.

Naar de stellige overtuiging van cliënten, is het dan ook niet juist dat er geen alternatieve mogelijkheden zijn. Die mogelijkheden zijn er wel en cliënten hebben u daarop ook steeds en uitvoerig gewezen. Met name de optie van een extra ligplaats in de Rosandepolder meteen links van de RWS kade en de optie van het creëren van 3 tot 6 ligplaatsen in de Defensiehaven,

behoeven in dit verband bijzondere aandacht. In het memo 'Voorgeschiedenis woonboten van 2000 tot heden' d.d. 10 december jl. concludeert u dat deze opties consequenties hebben voor de bedrijfsvoering van DNV-GL. Voor zover dat al juist zou zijn, betekent dat echter niet dat het onmogelijk is om daar ligplaatsen te creëren. Hooguit zou gesteld kunnen worden dat dit voor DNV-GL (gevoelsmatig) niet het meest wenselijke scenario is, maar gezien het feit dat de gemeente al sinds 2012 in gebreke blijft met het nakomen van haar toezegging uit 2007, is het de vraag in hoeverre er op dit moment nog ruimte is voor het laten meewegen van bepaalde niet onderbouwde wensen van derden.

Namens cliënten is begin 2018 nog toegelicht dat de locatie in de Rosandepolder de onherroepelijke bestemming 'Wonen-woonschepenligplaats' heeft, waardoor er bij recht en dus zonder planologische besluitvorming woonschepen afgemeerd kunnen worden. Daarbij is tevens toegelicht dat de bestemming Wonen niet dichter bij de Kemalocatie komt te liggen en er in planologisch opzicht dus niets verandert ten nadele van Kema en er ook geen sprake zal zijn van belemmering van de bedrijfsvoering van Kema. De toelichting in het memo van 10 december jl. overtuigt bij deze stand van zaken op geen enkele wijze van (steekhoudende) bezwaren van en consequenties voor DNV-GL, die verbonden zouden kunnen zijn aan het toekennen van de betreffende ligplaats.

Met betrekking tot de opties in de Defensiehaven geldt eveneens dat niet blijkt van steekhoudende bezwaren tegen het creëren van ligplaatsen. In het raadsbesluit uit 2012 werd niet eens gewag gemaakt van de belangen van Kema / DNV-GL, terwijl nadrukkelijk wel andere consequenties zijn benoemd ten aanzien van het creëren van ligplaatsen in de Defensiehaven, tot het onderzoeken waarvan de raad opdracht heeft gegeven en budget beschikbaar heeft gesteld.

Ten aanzien van de aangedragen oplossing in Meinerswijk, wordt in het memo van 10 december jl. aangegeven dat het door het college in november 2019 vastgestelde ontwerpbestemmingsplan niet voorziet in nieuwe ligplaatsen. Ook dit gegeven is voor cliënten – gelet op de jarenlange zoektocht naar nieuwe ligplaatsen – onbegrijpelijk. De mogelijkheid om hier ligplaatsen te creëren is hiermee actief alsnog onmogelijk gemaakt door de gemeente.

In het raadsvoorstel 'Visie Nieuwe Haven' is verwoord dat de enige mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsen is door bestaande ligplaatsen ergens anders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt – tegen bijkomende kosten – af te voeren. Daarbij is aangegeven dat een plek in bijvoorbeeld de Rosandepolder aanzienlijk meer waard is dan een plek aan de Westervoortsedijk en dat uit oogpunt van rechtsgelijkheid van een ruil van een onwenselijke ligplaats in de Nieuwe Haven voor een formeel bestemde definitieve plek ergens anders alleen sprake kan zijn als de waarde van de betreffende ligplaats vergelijkbaar is. Die stelling is onjuist, alleen al vanwege het feit dat in het recente verleden op kosten van de gemeente ook woonboten uit de ASM haven zijn verplaatst naar waardevollere plaatsen. Bovendien is onjuist dat een dergelijke verplaatsing 'in feite een vorm van schadeloosstelling is', zoals in het raadsvoorstel is verwoord. Een dergelijke verplaatsing is geen schadeloosstelling, maar zou na vele jaren eindelijk resulteren in de nakoming van de verplichting die gemeente al in 2007 op zich heeft genomen om te zorgen voor alternatieven voor de onwenselijke ligplaatsen.

Conclusie van cliënten is dan ook dat er ten aanzien van de mogelijke alternatieven geen sprake is (of is geweest) van 'onmogelijkheden', maar van 'onwil'. Gelet op de voorgeschiedenis van de woonbotenkwestie, zou er naar de mening van cliënten echter geen ruimte meer mogen zijn voor het laten meewegen van onwenselijkheden, met name niet wanneer deze niet deugdelijk kunnen worden onderbouwd en beargumenteerd.

Cliënten zijn dus teleurgesteld in het feit dat een uitkoopregeling kennelijk het enige voor de gemeente aanvaardbare alternatief is. Niettemin zijn zij bereid een serieus voorstel voor een uitkoopregeling in overweging te nemen. U geeft aan dat een volledige schadeloosstelling zal worden aangeboden, maar geeft vervolgens aan dat hierin de verkoopwaarde van de woonboot en de ligplaats zullen zijn begrepen, alsmede een vergoeding voor bijkomende kosten, zoals verhuiskosten. Cliënten gaan er zonder meer vanuit dat het aan te bieden voorstel de ligplaats wordt gewaardeerd als legale en gewenste ligplaats en dat er geen afslag zal plaatsvinden ten aanzien van de huidige onwenselijke situatie, die immers al bijna tien jaar geleden opgelost had moeten zijn. Daarnaast zal een volledige schadeloosstelling ook een component dienen te bevatten voor de inkomens- en/of financieringsschade die cliënten zullen lijden voor het realiseren van alternatieve woonruimte. Deze component ontbreekt in uw opsomming, maar gelet op het feit dat u herhaaldelijk uitspreekt dat het om een volledige schadeloosstelling zal gaan, zal ook deze component moeten worden meegenomen. Daarnaast dient er aandacht te zijn voor de materiële en immateriële schade die cliënten in de afgelopen vijf tot tien jaar hebben ondervonden door de situatie zoals die door de gemeente in strijd met zeer concrete toezeggingen al die jaren in stand is gehouden.

Hiermee rijst voor cliënten wel de vraag of het budget dat u de raad vraagt vrij te maken voor de uitkoopregeling, voldoende zal zijn om alle resterende woonbootbewoners met een ongewenste plek volledig schadeloos te kunnen stellen. Ook roept het de vraag op wat de situatie zal zijn indien het beschikbaar te maken budget onvoldoende zal blijken te zijn. De reden voor cliënten om een uitkoopregeling serieus in overweging te nemen, is dat de kwestie zich al veel te lang voortsleept en een ernstige wissel op cliënten trekt. Voorkomen dient te worden dat dit ook bij de uitwerking en afhandeling van de uitkoopregeling wederom het geval wordt.

Cliënten vernemen graag wanneer de raad over het voorstel zal vergaderen. Vooruitlopend daarop zal deze brief in ieder geval alvast in afschrift aan de raad worden verzonden. Nadat de raad een besluit heeft genomen, zullen cliënten ook formeel aangeven of zij in aanmerking willen komen voor de ligplaats aan de Westervoortsedijk. Vooralsnog houden zij alle opties open. Zij vertrouwen er bovendien graag op dat er ruimte zal zijn voor een open dialoog en onderhandeling over het te formuleren uitkoopvoorstel en dat hen niet het mes op de keel zal worden gezet in die onderhandelingen, welk gevoel cliënten wel krijgen waar u in uw brief melding maakt van de voorgenomen intrekking van de ligplaatsvergunning indien er geen overeenstemming wordt bereikt.

Hoogachtend,
Vangoud Advocaten B.V.

M. Stokdijk
Advocaat

https://youtu.be/mFily8Yq_3g

Van: Arnhems Peil [mailto:contact@arnhemspeil.nl]
Verzonden: maandag 3 februari 2020
Onderwerp: Inbreng Stichting Arnhems Peil & Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven voor de rondetafelgesprekken t.b.v. de "Visie Nieuwe Haven"

Geachte gemeenteraadsleden, fractievolgers en College van B&W,

Afgelopen vrijdagmiddag hebben we te horen gekregen dat de rondetafelgesprekken t.a.v. de “Visie Nieuwe Haven” aankomende woensdag avond behandeld gaat worden. Wij zouden graag vooraf aan de rondetafelgesprekken een aantal zaken inbrengen zodat u zich goed kunt voorbereiden. Alvast hartelijk dank dat u de tijd neemt om deze stukken door te lezen. We zouden het op prijs stellen als deze mail ook opgevoerd wordt bij de agendastukken t.b.v. de “Visie Nieuwe Haven”. Alvast hartelijk dank.

Inbreng video over het woonbotendossier m.b.t. de “Visie Nieuwe Haven”
Wij hebben door middel van een korte video onze inbreng voor de “Visie Nieuwe Haven” ingebracht waarbij u in een paar minuten het woonbotendossier m.b.t. de Nieuwe Haven voorbij ziet komen en zouden het op prijs stellen indien u de moeite neemt om deze te bekijken. We zouden het daarnaast op prijs stellen als de link naar de video wordt opgevoerd bij de stukken in de agenda: 2020-02-02-arnhemspeil-inbreng-video-woonbotendossier-gemeente-arnhem-tbv-behandeling-visie-nieuwe-haven

Inbreng van Goud advocatenkantoor m.b.t. de “Visie Nieuwe Haven”
Ons advocatenkantoor heeft op 29 januari een brief aan het College en de gemeenteraad verzonden met het verzoek om deze op te voeren als inbreng voor de behandeling van de “Visie Nieuwe Haven”. De griffie heeft bevestigd dat dit stuk opgevoerd is, deze was echter niet terug te zien in de stukken die betrekking hebben op de “Visie Nieuwe Haven”. Er is ons door de heer Kranenborg verzocht om de stukken via de mail aan u door te sturen zodat ze alsnog opgevoerd kunnen worden bij de stukken voor de “Visie Nieuwe Haven”.
Wij hebben deze zowel als bijlage en als link toegevoegd: 2020-01-27-vangoud-brief-inzake-raadsvoorstel-visie-nieuwe-haven-inzake-spaander-gemeente-arnhem.pdf

Reactie op de inbreng van de gemeente ambtenaren en het College
In de bijlage (en als link hierna) hebben we een reactie gegeven op de door het College en de verantwoordelijke gemeenteambtenaren aangedragen stukken. De belangrijkste punten uit onze reactie betreft de opsomming van punten die (bewust) niet mee zijn genomen, de reactie op de oplossingen die onterecht zijn afgewezen en daarnaast de mededeling dat we van mening zijn dat het College en de desbetreffende ambtenaren u en onze stadgenoten door middel van dit voorstel bewust in een risicovolle situatie plaatsen met mogelijk een groot aantal gewonden of erger en hoge schadeclaims als gevolg: 2020-02-03-arnhemspeil-awn-reactie-op-inbreng-college-en-ambtenaren-gemeente-arnhem-voor-de-rondetafelgesprekken-tav-de-visie-nieuwe-haven.pdf

Masterplan Eilanden 4.0 Stadsblokken Meinerswijk
Eind 2018 heeft Stichting Arnhems Peil het Masterplan 4.0 ingediend om daarmee alle problemen m.b.t. de woonboten, de jachthaven, de roei- en zeilvereniging en de waterscouting uit de Nieuwe Haven op te lossen. Indien de jachthaven, de roei- en zeilvereniging en de waterscouting verplaatst worden naar Meinerswijk (het grondgebied waar deze volgens ons plan geplaatst kunnen worden is nu van de gemeente Arnhem) dan kunnen de overgebleven woonboten aan de Westervoortsedijk geplaatst worden waar de overige woonboten met een woonbestemming ook liggen. De grootste risico’s zijn hiermee voorkomen en de ingang van de Nieuwe Haven wordt hierdoor ook nog eens 30

meter breder: 2018-11-09-arnhems-peil-masterplan-4-bestemmingsplan-gebiedsontwikkeling-stadsblokken-meinerswijk-gemeente-arnhem.pdf

Samenvattingen van de gemeentelijke stukken per onderwerp
Mocht u informatie zoeken over een bepaald onderwerp (zoals b.v. de inspannings- en resultaatverplichting of onze aangeboden 12 oplossingen) dan hebben wij hieronder de links beschikbaar gesteld naar de desbetreffende samenvattingen:

samenvatting-inspanning-en-resultaatverplichting-gemeente-arnhem-tbv-opleveren-gewenste-woonbootlocaties-mb

samenvatting-gemeentebestuur-arnhem-al-jaren-op-de-hoogte-van-verplichting-en-oplossing-stadsblokken-meiners

samenvatting-gemeentebestuur-arnhem-is-sinds-2004-bijna-jaarlijks-op-de-hoogte-gesteld-van-de-risicos-in-nieuwe

samenvatting-verplichting-gemeente-arnhem-uit-2007-om-binnen-5-jaar-gewenste-ligplaatsen-op-te-leveren-mbt-w

samenvatting-situatie-asm-en-nieuwe-haven-gecreeerd-door-gemeente-arnhem-en-wordt-bewust-in-stand-gehoude

samenvatting-alle-oplossingen-voor-gewenste-ligplaatsen-woonboten-nieuwe-haven-op-een-rij-gemeente-arnhem-v

samenvatting-overleg-gemeente-arnhem-raadsleden-mbt-woonbotendossier-zaaknr-ombudsman-2019-00843

Overige bronnen
Link naar onze video inbreng 2020-02-02-arnhemspeil-inbreng-video-woonbotendossier-gemeente-arnhem-tbv-behandeling-visie-nieuwe-haven
Link naar de inbreng van onze advocaat 2020-01-27-vangoud-brief-inzake-raadsvoorstel-visie-nieuwe-haven-inzake-spaander-gemeente-arnhem.pdf
Link naar ons Masterplan 4.0 2018-11-09-arnhems-peil-masterplan-4-bestemmingsplan-gebiedsontwikkeling-stadsblokken-meinerswijk-gemeente-arnhem.pdf

Met vriendelijke groet,
Jeroen & Marloes Spaander
www.arnhemspeil.nl

Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven (AWN),
Stichting Arnhems Peil,
Onszelf

VANGOUD
advocaten voor vastgoed & overheid

Gemeente Arnhem
t.a.v. de raadsgriffie
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Datum	27 januari 2020
Onze referentie	20130100
Uw referentie	Raadsvoorstel 'Visie Nieuwe Haven'
Inzake	Spaander / Gemeente Arnhem
Doorkiesnummer	(026) 443 5020
E-mail	martine@vangoud.nl

Geachte heer/mevrouw Kersten,

Vandaag heb ik namens de heer en mevrouw Spaander te Arnhem bijgaande brief aan het college van burgemeester en wethouders toegezonden.

Met het oog op de naderende behandeling van het raadsvoorstel 'Visie Nieuwe Haven' verzoek ik u namens mijn cliënten vriendelijk om een afschrift van mijn brief aan het college onder de raadsleden te verspreiden en mij dit te bevestigen.

Met vriendelijke groet,
Vangoud Advocaten B.V.

M. Stokdijk
Advocaat

VANGOUD
advocaten voor vastgoed & overheid

Gemeente Arnhem
College van burgemeester en wethouders
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Datum	27 januari 2020
Onze referentie	20130100
Uw referentie	425363
Inzake	Spaander / Gemeente Arnhem
Doorkiesnummer	(026) 443 5020
E-mail	martine@vangoud.nl

Geacht college,

Op verzoek van Jeroen en Marloes Spaander reageer ik namens hen op uw brief d.d. 10 decemer jl met als onderwerp 'Visie op de nieuwe Haven'.

Cliënten hebben, als eigenaren van een woonschip, een ligplaatsvergunning en huurovereenkomst ten aanzien van een ligplaats die als ongewenst is bestempeld. Al jaren trachten cliënten de gemeente uitvoering te laten geven aan de toezegging van de gemeenteraad uit 2007 om binnen vijf jaar alternatieve ligplaatsen te creëren voor de ongewenste plekken. De toezegging is meermaals herhaald en bevestigd in rechterlijke uitspraken.

Nadat cliënten eerst hebben moeten concluderen dat de gemeente tussen 2007 en 2011 geen enkele inspanning heeft verricht om alternatieve ligplaatsen te creëren, hebben zij het gevoel dat zij vervolgens sinds 2011 aan het lijntje zijn gehouden, met als sluitstuk dat er nu aan de gemeenteraad wordt gevraagd om in te stemmen met een uitkoopregeling, die cliënten een volledige financiële schadeloosstelling zou moeten bieden.

Het steekt cliënten dat in uw brief is opgenomen dat al sinds 2014 duidelijk is dat er in Arnhem géén mogelijkheden zijn om nieuwe ligplaatsen te creëren. Voor zover u daarmee stelt dat u dat ook met cliënten heeft gecommuniceerd, betwisten zij dat uitdrukkelijk. Cliënten is ook na 2014 steeds voorgehouden dat er wordt gewerkt aan oplossingen en dat zij geduld moeten hebben. Voor hen is ook onbegrijpelijk dat zij, naar nu moet worden geconcludeerd, van 2014 tot 2019 kennelijk opnieuw zijn misleid, terwijl het voor de gemeente al die tijd al duidelijk zou zijn geweest dat er geen alternatieve mogelijkheden waren. Indien dat daadwerkelijk het geval zou zijn, is onbegrijpelijk waarom het dan tot 10 december jl. heeft moeten duren voordat het voornemen is uitgesproken om hen dan maar schadeloos te stellen.

Naar de stellige overtuiging van cliënten, is het dan ook niet juist dat er geen alternatieve mogelijkheden zijn. Die mogelijkheden zijn er wel en cliënten hebben u daarop ook steeds en uitvoerig gewezen. Met name de optie van een extra ligplaats in de Rosandepolder meteen links van de RWS kade en de optie van het creëren van 3 tot 6 ligplaatsen in de Defensiehaven,

behoeven in dit verband bijzondere aandacht. In het memo 'Voorgeschiedenis woonboten van 2000 tot heden' d.d. 10 december jl. concludeert u dat deze opties consequenties hebben voor de bedrijfsvoering van DNV-GL. Voor zover dat al juist zou zijn, betekent dat echter niet dat het onmogelijk is om daar ligplaatsen te creëren. Hooguit zou gesteld kunnen worden dat dit voor DNV-GL (gevoelsmatig) niet het meest wenselijke scenario is, maar gezien het feit dat de gemeente al sinds 2012 in gebreke blijft met het nakomen van haar toezegging uit 2007, is het de vraag in hoeverre er op dit moment nog ruimte is voor het laten meewegen van bepaalde niet onderbouwde wensen van derden.

Namens cliënten is begin 2018 nog toegelicht dat de locatie in de Rosandepolder de onherroepelijke bestemming 'Wonen-woonschepenligplaats' heeft, waardoor er bij recht en dus zonder planologische besluitvorming woonschepen afgemeerd kunnen worden. Daarbij is tevens toegelicht dat de bestemming Wonen niet dichter bij de Kemalocatie komt te liggen en er in planologisch opzicht dus niets verandert ten nadele van Kema en er ook geen sprake zal zijn van belemmering van de bedrijfsvoering van Kema. De toelichting in het memo van 10 december jl. overtuigt bij deze stand van zaken op geen enkele wijze van (steekhoudende) bezwaren van en consequenties voor DNV-GL, die verbonden zouden kunnen zijn aan het toekennen van de betreffende ligplaats.

Met betrekking tot de opties in de Defensiehaven geldt eveneens dat niet blijkt van steekhoudende bezwaren tegen het creëren van ligplaatsen. In het raadsbesluit uit 2012 werd niet eens gewag gemaakt van de belangen van Kema / DNV-GL, terwijl nadrukkelijk wel andere consequenties zijn benoemd ten aanzien van het creëren van ligplaatsen in de Defensiehaven, tot het onderzoeken waarvan de raad opdracht heeft gegeven en budget beschikbaar heeft gesteld.

Ten aanzien van de aangedragen oplossing in Meinerswijk, wordt in het memo van 10 december jl. aangegeven dat het door het college in november 2019 vastgestelde ontwerpbestemmingsplan niet voorziet in nieuwe ligplaatsen. Ook dit gegeven is voor cliënten – gelet op de jarenlange zoektocht naar nieuwe ligplaatsen – onbegrijpelijk. De mogelijkheid om hier ligplaatsen te creëren is hiermee actief alsnog onmogelijk gemaakt door de gemeente.

In het raadsvoorstel 'Visie Nieuwe Haven' is verwoord dat de enige mogelijkheid om binnen Arnhem nog boten te verplaatsen is door bestaande ligplaatsen ergens anders in Arnhem aan te kopen en de boot die daar ligt – tegen bijkomende kosten – af te voeren. Daarbij is aangegeven dat een plek in bijvoorbeeld de Rosandepolder aanzienlijk meer waard is dan een plek aan de Westervoortsedijk en dat uit oogpunt van rechtsgelijkheid van een ruil van een onwenselijke ligplaats in de Nieuwe Haven voor een formeel bestemde definitieve plek ergens anders alleen sprake kan zijn als de waarde van de betreffende ligplaats vergelijkbaar is. Die stelling is onjuist, alleen al vanwege het feit dat in het recente verleden op kosten van de gemeente ook woonboten uit de ASM haven zijn verplaatst naar waardevollere plaatsen. Bovendien is onjuist dat een dergelijke verplaatsing 'in feite een vorm van schadeloosstelling is', zoals in het raadsvoorstel is verwoord. Een dergelijke verplaatsing is geen schadeloosstelling, maar zou na vele jaren eindelijk resulteren in de nakoming van de verplichting die gemeente al in 2007 op zich heeft genomen om te zorgen voor alternatieven voor de onwenselijke ligplaatsen.

Conclusie van cliënten is dan ook dat er ten aanzien van de mogelijke alternatieven geen sprake is (of is geweest) van 'onmogelijkheden', maar van 'onwil'. Gelet op de voorgeschiedenis van de woonbotenkwestie, zou er naar de mening van cliënten echter geen ruimte meer mogen zijn voor het laten meewegen van onwenselijkheden, met name niet wanneer deze niet deugdelijk kunnen worden onderbouwd en beargumenteerd.

Cliënten zijn dus teleurgesteld in het feit dat een uitkoopregeling kennelijk het enige voor de gemeente aanvaardbare alternatief is. Niettemin zijn zij bereid een serieus voorstel voor een uitkoopregeling in overweging te nemen. U geeft aan dat een volledige schadeloosstelling zal worden aangeboden, maar geeft vervolgens aan dat hierin de verkoopwaarde van de woonboot en de ligplaats zullen zijn begrepen, alsmede een vergoeding voor bijkomende kosten, zoals verhuiskosten. Cliënten gaan er zonder meer vanuit dat het aan te bieden voorstel de ligplaats wordt gewaardeerd als legale en gewenste ligplaats en dat er geen afslag zal plaatsvinden ten aanzien van de huidige onwenselijke situatie, die immers al bijna tien jaar geleden opgelost had moeten zijn. Daarnaast zal een volledige schadeloosstelling ook een component dienen te bevatten voor de inkomens- en/of financieringsschade die cliënten zullen lijden voor het realiseren van alternatieve woonruimte. Deze component ontbreekt in uw opsomming, maar gelet op het feit dat u herhaaldelijk uitspreekt dat het om een volledige schadeloosstelling zal gaan, zal ook deze component moeten worden meegenomen. Daarnaast dient er aandacht te zijn voor de materiële en immateriële schade die cliënten in de afgelopen vijf tot tien jaar hebben ondervonden door de situatie zoals die door de gemeente in strijd met zeer concrete toezeggingen al die jaren in stand is gehouden.

Hiermee rijst voor cliënten wel de vraag of het budget dat u de raad vraagt vrij te maken voor de uitkoopregeling, voldoende zal zijn om alle resterende woonbootbewoners met een ongewenste plek volledig schadeloos te kunnen stellen. Ook roept het de vraag op wat de situatie zal zijn indien het beschikbaar te maken budget onvoldoende zal blijken te zijn. De reden voor cliënten om een uitkoopregeling serieus in overweging te nemen, is dat de kwestie zich al veel te lang voortsleept en een ernstige wissel op cliënten trekt. Voorkomen dient te worden dat dit ook bij de uitwerking en afhandeling van de uitkoopregeling wederom het geval wordt.

Cliënten vernemen graag wanneer de raad over het voorstel zal vergaderen. Vooruitlopend daarop zal deze brief in ieder geval alvast in afschrift aan de raad worden verzonden. Nadat de raad een besluit heeft genomen, zullen cliënten ook formeel aangeven of zij in aanmerking willen komen voor de ligplaats aan de Westervoortsedijk. Vooralsnog houden zij alle opties open. Zij vertrouwen er bovendien graag op dat er ruimte zal zijn voor een open dialoog en onderhandeling over het te formuleren uitkoopvoorstel en dat hen niet het mes op de keel zal worden gezet in die onderhandelingen, welk gevoel cliënten wel krijgen waar u in uw brief melding maakt van de voorgenomen intrekking van de ligplaatsvergunning indien er geen overeenstemming wordt bereikt.

Hoogachtend,
Vangoud Advocaten B.V.

M. Stokdijk
Advocaat

Geachte Raadsleden en Burgermeester & Wethouders,

Hieronder hebben we een reactie gegeven op de door het College en de verantwoordelijke gemeenteambtenaren aangedragen stukken. De belangrijkste punten uit onze reactie betreft de opsomming van punten die niet mee zijn genomen, de reactie op de oplossingen die onterecht zijn afgewezen en daarnaast de mededeling dat we van mening zijn dat het College en de desbetreffende ambtenaren u en onze stadgenoten door middel van dit voorstel in een risicovolle situatie plaatsen met mogelijk een groot aantal gewonden of erger en hoge schadeclaims als gevolg.

Behandeladvies 5 februari 2020, informatieve behandeling

In het behandeladvies staat de volgende zin opgenomen: *"De watersportverenigingen Jason en Miguel Pro kunnen wel in de Nieuwe Haven blijven, wel moeten er mogelijk aanvullende veiligheidsmaatregelen genomen worden."*

Het advies en voorstel van het College gaat er vanuit dat de jachthaven met watersportverenigingen en de scouting veilig in de Nieuwe Haven kunnen blijven terwijl de veiligheidsrapporten van de afgelopen jaren en de meerdere aanvaringen precies het tegenovergestelde aangeven. 18 september 2018 is er zelfs door middel van de Nota Nautische veiligheid Nieuwe Haven opdracht gegeven naar aanleiding van die veiligheidsrapportages en aanvaringen om vooruitlopend op de definitieve veiligheidsmaatregelen alvast tijdelijke maatregelen te nemen in de vorm van het slaan van palen voor de jachthaven. Deze opdracht is meer dan een jaar later nog steeds niet uitgevoerd ondanks de volgende conclusie van het laatste veiligheidsrapport:

> *"In de haven hebben zich de afgelopen 15 jaar 59 geregistreerde incidenten voorgedaan. Er zijn nog geen grote persoonlijke ongevallen voorgekomen. Wel zijn er al enkele lichtgewonden gevallen… Beroepsvaartuigen hebben beperkte ruimte voor het manoeuvreren in de havenmond. De hoek van de havenmond ten opzichte van de rivier in combinatie met stroming en wind zorgt ervoor dat het in- en uitvaren van de haven bovengemiddeld complex is. In de havenmond ontbreekt een veiligheidsstrook als onderdeel van de vaarweg. De veiligheidsstrook wordt momenteel bezet door de jachthavens. Het is circa 10 keer voorgekomen dat een vaartuig de jachthaven heeft geramd. Hierbij zijn al meerdere jachten zwaar beschadigd en men mag van geluk spreken dat nog geen ernstig gewonden of doden zijn gevallen."*

https://www.arnhemspeil.nl/nap/dok/2018-09-18-gemeente-arnhem-raadsbesluit-en-brief-van-college-burgemeester-en-wethouders-inclusief-rapport-actualisatie-onderzoek-veiligheid-nieuwe-haven.pdf

Aanvaring Jachthaven Jason in 2009



Aanvaring Jachthaven Jason in 2016



Het is voor ons niet te bevatten dat dit het advies van het College betreft terwijl er meerdere onafhankelijke veiligheidsrapportages zijn opgeleverd waarin de jachthavens met de bijbehorende watersportverenigingen als grootste gevaar worden aangemerkt met een risico op ernstige gewonden of doden als zeer reële optie. Die watersportverenigingen bestaan grotendeels uit jongeren en in de ingang van de Nieuwe Haven zwemmen de hele zomer door jongeren die bij de jachthaven of de verenigingen horen. Het laatste veiligheidsrapport is zeer duidelijk over de consequenties en mogelijke oplossingen. Die aangeboden oplossingen zouden alle veiligheidsproblemen in de Nieuwe Haven in 1x oplossen:

> *"Het grootste veiligheidsrisico bevindt zich in de monding en het toeleiding kanaal van de haven. Het manoeuvreren bij het in- en uitvaren van grote schepen, in combinatie met de aanwezige jachthaven en kano- en roeivereniging, brengt flinke risico's met zich mee."*
>
> *"De havenmond is circa **90 meter breed** van oever tot oever. In de havenmond bevinden zich de jachthavens Jason en Valkenburg. Door de aanwezigheid van de jachthavens blijft een breedte van **40 meter over** in de havenmond. Het in- en uitvaren van de haven is bovengemiddeld complex als gevolg van de beperkte breedte en de hoek ten opzichte van de rivier in combinatie met de stroming op de Nederrijn en de wind."*
>
> *"Vooral de combinatie van kleine recreatievaartuigen, zoals roeiboten en zeilboten, met grote beroepsvaartuigen leidt tot gevaarlijke situaties."*
>
> Voorstel in het laatste veiligheidsrapport voor een tijdelijke oplossing (nog steeds niet uitgevoerd!):
> *"Omdat het gaat om grote risico's hebben wij, na kennisgeving van het onderzoek, opdracht gegeven om alvast enkele maatregelen uit te voeren… Als tweede laten wij palen plaatsen voor de jachthaven van Jason… Met deze maatregelen worden de grootste risico's op korte termijn verkleind."*
>
> Voorstel in het laatste veiligheidsrapport voor een permanente oplossing:
> *"De roei- en zeilvereniging zouden verplaatst kunnen worden naar: - Meinerswijk: in de nevengeul kunnen zij in alle rust en veiligheid roeien en zeilen - Rosandepolder: op deze plas kan veilig geoefend worden met roei en zeilboten en rustiger vaarwater op de rivier is binnen handbereik"*
>
> *"De scouting zou verplaatst kunnen worden naar: - Defensiehaven, waar al een andere scoutinggroep aanwezig is - Meinerswijk: in de nevengeul kunnen zij in alle rust en veiligheid roeien en zeilen - Oude haven: indien de Oude Haven gerealiseerd wordt kan hier ook ruimte komen voor de scouting"*
>
> *"De jachthavens met motorboten kunnen verplaatst worden naar: - De ASM haven - Oude haven: het uitgraven van de Oude haven die vroeger op de plaats van de Blauwe golven aanwezig was zorgt voor een mooi beeld en recreatie dicht bij de stad - Rosandepolder: op de locatie waar nu een kade aanwezig is kan een jachthaven geplaatst worden"*

In het veiligheidsrapport wordt al voorgesteld om zowel de roei- en zeilvereniging als ook de waterscouting te verplaatsen naar Meinerswijk of de Rosandepolder. Ons Masterplan 4.0 (zie uitleg hieronder) gaat er vanuit dat alle watergebonden recreatiefuncties verplaatst worden naar Meinerswijk maar de Rosandepolder is natuurlijk ook een goed plan.

Masterplan Eilanden 4.0 Stadsblokken Meinerswijk
Eind 2018 heeft Stichting Arnhems Peil het Masterplan 4.0 ingediend om daarmee alle problemen m.b.t. de woonboten, de jachthaven, de roei- en zeilvereniging en de waterscouting uit de Nieuwe Haven op te lossen. Indien de jachthaven, de roei- en zeilvereniging en de waterscouting verplaatst worden naar Meinerswijk (het grondgebied waar deze volgens ons plan geplaatst kunnen worden is nu van de gemeente Arnhem) dan kunnen de overgebleven woonboten aan de Westervoortsedijk geplaatst worden waar de overige woonboten met een woonbestemming ook liggen. De grootste risico's zijn hiermee voorkomen en de ingang van de Nieuwe Haven wordt hierdoor ook nog eens 30 meter breder: 2018-11-09-arnhems-peil-masterplan-4-bestemmingsplan-gebiedsontwikkeling-stadsblokken-meinerswijk-gemeente-arnhem.pdf

Raadsvoorstel "Visie Nieuwe Haven"

Het raadsvoorstel bevat de volgende zinnen:

> *"Voor de watersportverenigingen Jason en Miguel Pro ligt het vraagstuk van de nautische veiligheid anders dan voor de woonboten, onder meer omdat de veiligheid voor sporters en recreanten verbeterd kan worden door het aanpassen van gedrag… De effectieve maatregelen die op korte termijn zijn te nemen, zijn onder andere het afschermen van de jachthaven door middel van beschermpalen en het blijven voorlichten van gebruikers."*

Het raadsvoorstel verzuimt te vermelden dat er al sinds 2004 minimaal 27x gewaarschuwd is door middel van onafhankelijke veiligheidsrapporten, raadsstukken, memo's en juridische documenten voor de risico's en gevaren in de Nieuwe Haven o.a. m.b.t. de roei- & zeilvereniging en sinds een paar jaar ook voor de waterscouting en dat er in 2018 al een uitgebreid veiligheidsrapport is uitgebracht waarin heel duidelijk wordt aangegeven dat het een wonder is dat er nog geen ernstige gewonden of doden zijn gevallen.

De opdracht tot het plaatsen van de palen voor de jachthaven was in 2018 juist een zeer noodzakelijk tijdelijk voorstel om het aanzienlijke en reële gevaar op ernstig gewonden of erger te voorkomen in afwachting van een definitieve oplossing. Dit huidige voorstel van het College is dusdanig naïef en gevaarlijk dat het College hiermee mensen levens in gevaar brengt. De laatste drie aanvaringen met grote schade betroffen allen technische problemen van b.v. de stuurinrichting of boegschroef van een olietanker en vrachtschepen. Dit is niet te verhelpen met *"aanpassen van gedrag" of "voorlichten van gebruikers"*. Zelfs het plaatsen van de palen wordt door de meesten in de haven afgedaan als een onzinnige oplossing. De palen zouden van een dusdanige grote moeten worden om een olietanker of vrachtschip op te vangen dat het de doorgang naar de steigers onmogelijk zou maken voor de plezierjachten. Daarnaast schuilt het grootste gevaar volgens het laatste veiligheidsrapport juist bij het gezamenlijk gebruiken van de haveningang: *"Vooral de combinatie van kleine recreatievaartuigen, zoals roeiboten en zeilboten, met grote beroepsvaartuigen leidt tot gevaarlijke situaties."*

Het raadsvoorstel bevat vervolgens de volgende pertinente onjuistheid:

> *"Al in 2014 is echter definitief vastgesteld dat er géén mogelijkheden zijn voor nieuw te creëren ligplaatsen in Arnhem. Die situatie is niet veranderd."*

De bovenstaande zin heeft enkel als doel om de gemeenteraad te overtuigen dat er geen andere opties meer zouden zijn zodat zij voor dit voorstel stemmen, om de prijs voor het uitkoopbod te drukken en alvast ter voorbereiding op de schadeclaims en rechtszaken die zullen volgen.

Voor de onderbouwing van onze vorige stellingen verwijzen we eerst naar onze voorgestelde mogelijkheden voor extra gewenste ligplaatsen aan de Westervoortsedijk op de locatie voor woonboten die nu voor wonen bestemd zijn. 2014-02-07-voorstel-awn-beschikbare-woonbootlocaties-met-woonbestemming-uitbreiden-op-kopen-westervoortsedijk-arnhem.pdf

Locaties aan de Westervoortsedijk

Zoals u kunt lezen in het stuk waar de vorige link naar verwijst hebben we sinds 2013 de mogelijkheid aangedragen om door aanschaf van een ligplaats in het rijtje met gewenste woonboten meerdere ligplaatsen te creëren. Het was zelfs niet per se nodig om een ligplaats aan te schaffen om die extra ligplaatsen te creëren zoals u in onze voorstellen heeft kunnen lezen. Die opties hebben we in 2014, 2016, 2018 en in 2019 wederom voorgesteld en op 2 december 2019 kregen we een bedankje van de heer Thor Smits dat ze ons voorstel ook daadwerkelijk hebben uitgevoerd. Er waren dus sinds 2014 wel mogelijkheden.

Locaties in de Rosandepolder en de Defensiehaven

In het bijgevoegde aangepaste feitenrelaas van de heer Thor Smits is bij de mogelijke ligplaatsoptie in de Rosandepolder naast de RWS-kade de reden voor afwijzen van de voorgestelde locatie het volgende aangegeven:

> *"Het creëren van extra ligplaatsen heeft - naast andere bezwaren- consequenties voor de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van DNV-GL. De raad heeft, eveneens in het besluit van 2012, bepaald dat een eventuele uitbreiding van woonboten de bedrijfsvoering van DNV-GL [voormalig KEMA] niet in gevaar mag brengen."*

Ons advocatenkantoor heeft al sinds 2016 bij de gemeente Arnhem, het College van B&W en de raadsleden kenbaar gemaakt dat het toekennen van die ene extra ligplaats in de Rosandepolder geen consequenties heeft voor DNV-GL/KEMA, dat er in planologisch opzicht niets veranderd en dat Rijkswaterstaat al jaren toestemming heeft gegeven voor deze ene extra ligplaatslocatie.

De heer Smits en voorheen de heer Kalsbeek geven een verkeerd beeld van de situatie met een besluit dat gebaseerd is op het voorstel om op die locatie de woonbotensteiger voor 7 woonboten te plaatsen. Dat besluit is destijds afgewezen omdat die steiger voor meerdere woonboten te lang zou worden en daardoor wel in de zone van de DNV-GL/KEMA zou komen. Voor ons voorstel voor die ene ligplaats zijn dat besluit en die consequenties niet van toepassing.

> *"Deze locatie in de Rosandepolder heeft op grond van het onherroepelijke bestemmingsplan Rivierenzone 2013 reeds de bestemming 'Wonen - woonschepenligplaats'. De gemeente kan daar dus bij recht (zonder nadere planologische besluitvorming) woonschepen afmeren. De bestemming Wonen komt niet dichterbij te liggen bij de Kema locatie, dus in planologisch opzicht verandert er niets te nadele van Kema. Het verlenen van een ligplaatsvergunning zal voor Kema dus ook geen enkele belemmering opleveren in de bedrijfsvoering. Rijkswaterstaat heeft al toestemming verleend t.b.v. het creëren van de desbetreffende locatie. De breedte van de zone met deze bestemming is ruim 32 meter."*

Deze uitleg geldt ook voor de drie (max 6) mogelijke ligplaatsen in de Defensiehaven.

2020-01-27-goudadvocaten-reactie-aan-burgermeester-en-wethouders-en-raadsleden-op-definitieve-versie-visie-nieuwe-haven-woonbotendossier.pdf

2018-04-23-gemeente-arnhem-weigert-reactie-mbt-door-woonbootbewoner-nieuwe-haven-aangedragen-oplossing-tav-ligplaats-aan-rws-kade-rosandepolder.pdf

2016-07-12-rechtbank-gelderland-zaak-20130100-woonbootbewoner-nieuwe-haven-arnhem-aanvulling-gronden-zaaknummer-arn-16-2409-veror.pdf

Locaties in Meinerswijk

In de het document met de "voorgeschiedenis" (het aangepaste feitenrelaas) geeft de heer Thor Smits aan dat de kaders die de raad heeft gesteld, bepalen dat er geen ligplaatsen in Meinerswijk worden opgenomen waarmee alle aangedragen mogelijkheden in Meinerswijk van tafel worden geveegd. Ons advocatenkantoor heeft al aangegeven dat gezien de inspannings- en resultaatverplichting uit 2007 de gemeenteraad hiermee wederom haar verplichtingen uit de weg gaat.

De uitspraak over die zogenaamde keuze van de gemeenteraad over het uitsluiten van woonbootlocaties in Meinerswijk waar de heer Thor Smits naar verwijst is echter gebaseerd op 1 enkele zin die woonboten niet per definitie uitsluit:

> *"Bovendien worden bestaande en nieuwe oevers publiek domein, dus géén plek voor privé-tuinen of extra woonschepen"*

Alle woonschepen op de huidige ongewenst verklaarde ligplaatsen in de Nieuwe Haven hebben op dit moment een publiekelijk toegankelijke ingang. We gaan er vanuit dat het dan ook geen vereiste zou zijn dat op de nieuw te creëren locaties in Meinerswijk de toegang tot de woonboten privé terrein dient te worden en we beschouwen dit besluit dan ook als een drogreden met als doel om woonschepen te weren in het bestemmingsplan. Zoals onze advocaat in haar inbreng op de "Visie Nieuwe Haven" al heeft aangegeven zou de gemeenteraad zich hiermee aan haar verplichtingen uit 2007 onttrekken met alle juridische gevolgen van dien. Wij zijn van mening dat de gemeenteraad ook de geloofwaardigheid van onze stad aantast indien ze haar afspraken uit 2007 niet nakomt terwijl die mogelijkheid er wel is en de consequentie is dat Arnhemmers er niet meer vanuit kunnen gaan dat het bestuur van onze stad zich aan haar afspraken houdt als het er op aankomt.

Daarnaast staat heel Stadsblokken / Meinerswijk op dit moment stil en ziet het er niet naar uit dat er de komende jaren gebouwd mag worden. Ons voorstel is om naast het ontwikkelen van een aantal woonbootlocaties in Meinerswijk voor woonboten uit de Nieuwe Haven om de geplande huizen die op het "Eiland" gebouwd zouden worden door de projectontwikkelaar (KWP) te vervangen voor zeer luxe woonboten. Hiermee wordt er geen schade veroorzaakt aan de natuur en kan de bouw van de huizen op een andere locatie geschieden. Een luxe woonboot op zo'n locatie zal waarschijnlijk net zoveel opbrengen als de geplande woningen die nu niet gebouwd mogen worden. Ons plan lost alle problemen in 1x op.

Omruil Jachthaven Jason met de woonbotensteiger in de Nieuwe Haven

In het "voorgeschiedenis" document wordt onterecht gesuggereerd dat het omwisselen van de jachthaven met de woonbotensteiger geen oplossing biedt. Dit is onterecht omdat de consequenties m.b.t. de vergunningverlening voor de bedrijven met dit plan wordt opgelost, de woonboten komen op een voor wonen bestemde locatie te liggen en de ingang van de Nieuwe Haven wordt 30 meter breder.

Locaties in de Bijland of Lobith

In het haalbaarheidsonderzoek van de gemeente Arnhem van 11 maart 2014 is de volgende zin opgenomen:

> *"Op middellange termijn (3 tot 5 jaar) kan de locatie 'de Bijland' en/of de huidige vluchthaven Lobith in de gemeente Rijnwaarde een oplossing kunnen bieden"*

De heer Thor Smits schrijft hierover in zijn aangepaste versie van het feitenrelaas (voorgeschiedenis) het volgende:

> *"Het is niet aan de gemeente Arnhem om ligplaatsen te realiseren of aan te kopen in een andere gemeente."*

De gemeente Arnhem heeft in 2013 ook contact opgenomen met andere gemeentes om mogelijkheden te bespreken gewenste woonbootlocaties te regelen. De minimale inspanning die de gemeente Arnhem op dit moment zou kunnen verrichten is actief het gesprek aangaan met de verantwoordelijke gemeentes voor Bijland en Lobith om de mogelijkheden die in 2014 door de gemeente zijn aangehaald, te bespreken.

Bovenstaande opsomming van de afgelopen 2,5 pagina laat zien dat er veel mogelijkheden zijn voor de woonboten van de Nieuwe Haven. Uitkoop is dus niet de enige optie. Dit wordt nu wel zo gepresenteerd.

In het Raadsvoorstel "Visie Nieuwe Haven" zijn de volgende zinnen opgenomen waarop we kort willen reageren:

> *"Uit oogpunt van rechtsgelijkheid kan van een ruil van een onwenselijke ligplaats in de Nieuwe Haven voor een formeel bestemde definitieve plek ergens anders (in feite een vorm van schadeloosstelling) alleen sprake zijn als de waarde van de betreffende ligplaats vergelijkbaar is."*

Zoals ons advocatenkantoor heeft aangeven is deze bovenstaande zin niet op de werkelijkheid gebaseerd. De inspannings- en resultaatverplichting is niet gebaseerd op waarde van de huidige locatie van de ongewenst verklaarde ligplaatsen. Indien dat het geval was geweest dan had het voorstel van de gemeente Arnhem om zeven van onze woonboten te verplaatsen naar de woonbotensteiger in de Rosandepolder ook geen kans van slagen gehad. Daarnaast zijn er eerder wel degelijk woonboten naar een betere locatie verplaatst die ook nog eens speciaal voor de desbetreffende woonbootbewoners is aangelegd (zoals de 2 woonboten bij de Preats).

> *"Er volgt een aanbieding tot aankoop van de ligplaats en woonboot, danwel alleen een aanbieding voor de aankoop van de ligplaats. Immers, het staat de eigenaar vrij de woonboot, zonder ligplaatsvergunning van de gemeente Arnhem, aan de markt aan te bieden."*

Een woonboot zonder ligplaats heeft nagenoeg geen waarde en dit is dus geen valide optie.

> *"Met het intrekken van de vergunning vervalt tevens van rechtswege de huurovereenkomst en liggen de woonboten illegaal in de Nieuwe Haven. Voor zover deze niet door de eigenaren worden verwijderd zal de gemeente Arnhem moeten handhaven."*

Met de zin hierboven wordt de woonbootbewoners het mes op de keel gezet. Wij hebben rechtmatig verkregen geluidsopnames van de twee gesprekken van anderhalf uur met Thor Smits waarin hij heel duidelijk en uitgebreid bevestigd heeft dat het niet nakomen van de verplichtingen een bewuste keuze is geweest vanuit financieel oogpunt. De opnames mogen in een rechtszaak gebruikt worden.

Bijlage 2 - Voorgeschiedenis woonboten en de zoektocht naar nieuwe locaties

In de voorgeschiedenis (laatste versie van het feitenrelaas van Thor Smits) ontbreken meerdere zaken waar we in onze uitgebreide reactie van 10 oktober 2019 op zijn vorige versie van het feitenrelaas van 29 april 2019 ook al gewezen hebben. Hieronder een aantal hoofdpunten die niet benoemd zijn:

- De resultaatverplichting voor de gemeente Arnhem heeft de heer Thor Smits in 2011 in een vorige beschrijving van de voorgeschiedenis veel duidelijker dan nu verwoord:
  "Pas in juli 2012 moet er vooruitzicht op een alternatieve ligplaats bestaan. Dat alle schepen die nu een vergunning hebben uiteindelijk ergens een ligplaats moeten hebben kan zonder meer als resultaatverplichting voor de gemeente worden opgevat."

- Naast de resultaatverplichting voor het creëren van 35 ligplaatsen in Meinerswijk is er ook een raadsopdracht van een paar maanden later voor het uitvoeren van deze resultaatverplichting.

- De opdracht en het budget om de ligplaatsen in de Defensiehaven te realiseren, waren al verstrekt en zijn later weer ingetrokken. Het intrekken is zonder een planologische of juridische onderbouwing uitgevoerd.

- Doordat het beschikbare budget om de resultaatverplichting na te komen, is ingetrokken heeft gemeente Arnhem meerdere mogelijkheden om gewenste ligplaatsen te creëren, niet kunnen uitvoeren.

- Er hebben de afgelopen 15 jaar 60 incidenten waarvan 15 aanvaringen plaatsgevonden waarvan 10 alleen al bij de jachthaven in de Nieuwe Haven.

- De interventie van de Nationale Ombudsman in het woonbotendossier is ook hier niet benoemd.

https://www.arnhemspeil.nl/docs/2019-10-10-arnhemspeil-reactie-aan-gemeente-arnhem-mbt-memo-feitenrelaas-inventarisatie-onderzochte-woonbootlocaties-van-2000-tot-heden.pdf

Hoogachtend en met vriendelijke groet,
Jeroen & Marloes Spaander

Namens de Actiegroep Woonboten Nieuwe haven (AWN) &
Stichting Arnhems Peil (NAP)

+31 (0) 6 2888 3999
www.arnhemspeil.nl

Bronnen

Link naar de inbreng van onze advocaat
2020-01-27-vangoud-brief-inzake-raadsvoorstel-visie-nieuwe-haven-inzake-spaander-gemeente-arnhem.pdf

Link naar onze video inbreng
2020-02-02-arnhemspeil-inbreng-video-woonbotendossier-gemeente-arnhem-tbv-behandeling-visie-nieuwe-haven

Link naar ons Masterplan 4.0
2018-11-09-arnhems-peil-masterplan-4-bestemmingsplan-gebiedsontwikkeling-stadsblokken-meinerswijk-gemeente-arnhem.pdf

Links naar de samenvattingen van de gemeentelijke documentatie per onderwerp:

samenvatting-inspanning-en-resultaatverplichting-gemeente-arnhem-tbv-opleveren-gewenste-woonbootlocaties-mbt-woonbotendossier

samenvatting-gemeentebestuur-arnhem-al-jaren-op-de-hoogte-van-verplichting-en-oplossing-stadsblokken-meinerswijk-mbt-woonbotendossier

samenvatting-gemeentebestuur-arnhem-is-sinds-2004-bijna-jaarlijks-op-de-hoogte-gesteld-van-de-risicos-in-nieuwe-haven-mbt-woonbotendossier

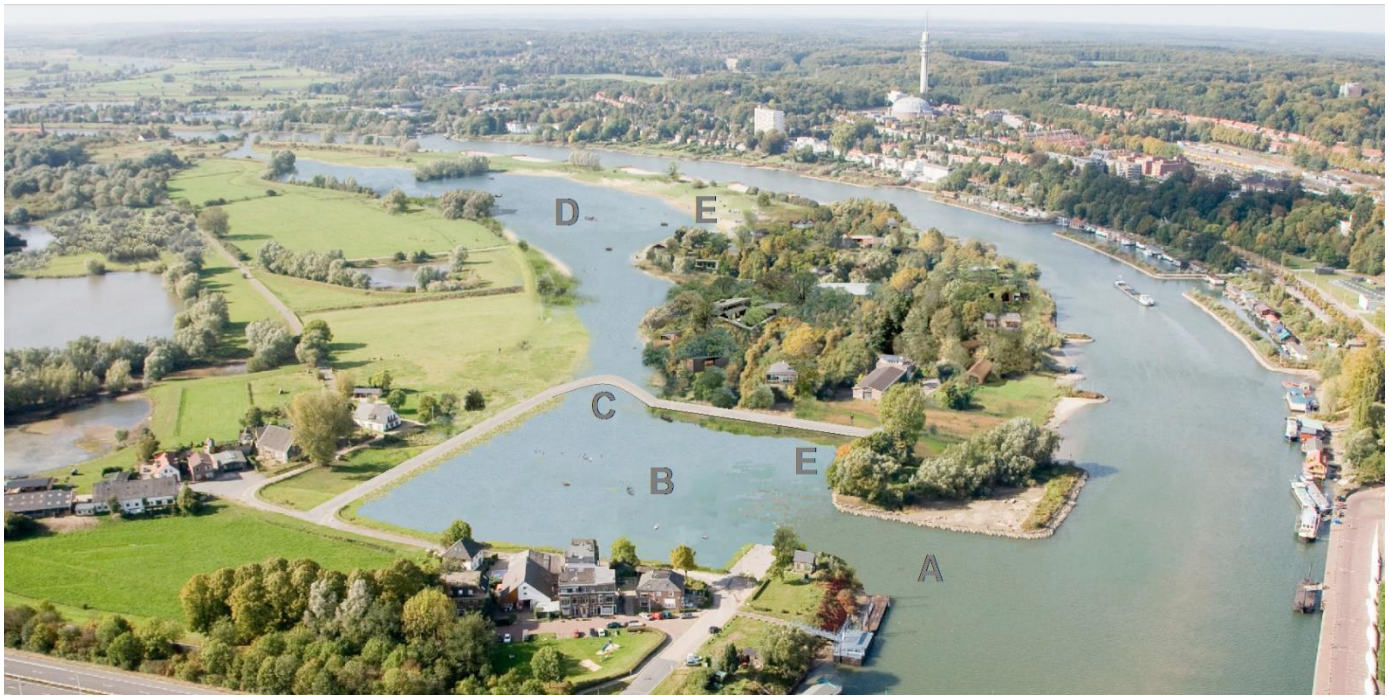
samenvatting-verplichting-gemeente-arnhem-uit-2007-om-binnen-5-jaar-gewenste-ligplaatsen-op-te-leveren-mbt-woonbotendossier

samenvatting-situatie-asm-en-nieuwe-haven-gecreeerd-door-gemeente-arnhem-en-wordt-bewust-in-stand-gehouden-woonbotendossier

samenvatting-alle-oplossingen-voor-gewenste-ligplaatsen-woonboten-nieuwe-haven-op-een-rij-gemeente-arnhem-woonbotendossier

samenvatting-overleg-gemeente-arnhem-raadsleden-mbt-woonbotendossier-zaaknr-ombudsman-2019-00843





Arnhem heeft in 2007 een **resultaatverplichting** op zich genomen om voor 35 woonboten een gewenste ligplaats te creëren nadat de gemeente hun bestaande ligplaatsen als ongewenst had bestempeld.

De opgave voor het ontwikkelen van die gewenste ligplaatsen is destijds opgenomen als **randvoorwaarde** voor het te ontwikkelen gebied Stadsblokken/Meinerswijk.

In het Masterplan Eilanden 3.0 zijn echter geen woonbootlocaties opgenomen. KondorWessels Projecten **heeft verklaard** dat dit op verzoek is van de gemeenteraad.

Het niet voldoen aan die resultaatverplichting en randvoorwaarde zorgt op dit moment voor een **gevaarlijke situatie** op de tijdelijke ongewenste woonbootlocatie in de Nieuwe Haven en zal voor schadeclaims van **gedupeerde woonbootbewoners** zorgen.

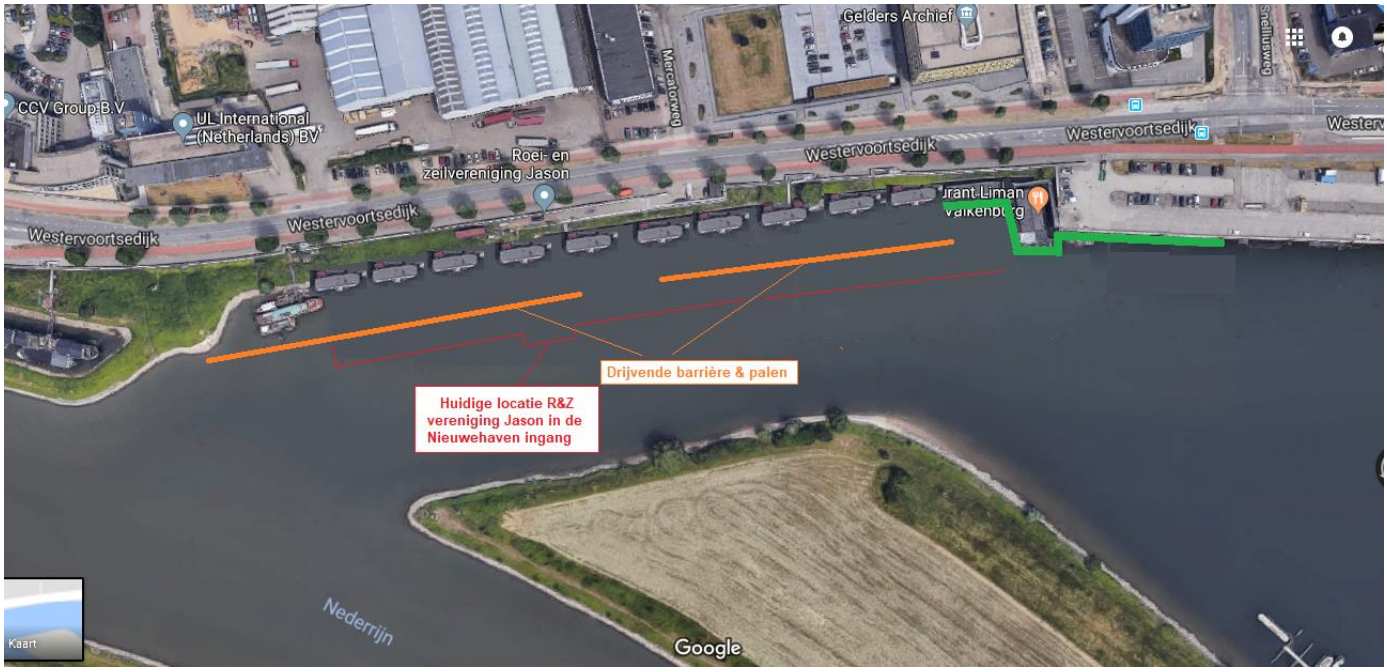
Het Masterplan 4 biedt een oplossing voor twee hoofdpijndossiers (het woonbotendossier & RZV Jason) van de gemeente Arnhem die in beide situaties **op elk moment iemand het leven kan kosten.**

Het plan is eenvoudig, haalbaar en bestaat uit het doorsteken van de nevengeul (A), het verplaatsen van de RZV (en jachthaven) Jason naar de nieuwe ‘Oude Haven’ (B) , het plaatsen van een ophaalbrug (C) naar ‘het Eiland’ en het **beschikbaar stellen van de nevengeul** voor roeiers, zeilers en de waterscouting (D).



Vervolgens kunnen een aantal van de woonboten op locatie (E) en de overige woonboten op de oude locatie van jachthaven en RZV Jason in de Nieuwe Haven geplaatst worden.

(waar nu al woonboten liggen met een woonbestemming)



Van: Wilie Verberck [mailto:w.verberck@sun-rvs.nl]
Verzonden: dinsdag 4 februari 2020
Onderwerp: Inspraak Visie Nieuwe Haven Arnhem

Geachte heer Kraneborg, raadsleden en fractievolgers,

Graag wil ik nogmaals de bijgevoegde inspraak van de heer Jan Fransen op de “Visie Nieuwe Haven” geheel onderschrijven.
Dit betekend dat wij als vereniging Aqualink willen inspreken op gelijke manier als de heer Fransen dit in de bijlage heel goed aangeeft.
Tevens heeft de heer Fransen het mandaat om namens onze vereniging in deze te spreken.

Aqualink is de nautische bedrijvenvereniging waarin bedrijven zich verenigen die product leverend en/of dienstverlenend zijn naar de gehele nautische sector.
Het grootste belang is het behoud van ligplaatsen en infrastructuur of waar mogelijk uitbreiding daarvan zodat de hele brede achterban zijn economische activiteiten kan blijven uitvoeren en wij onze klanten kunnen bereiken.
Er zijn al te veel ligplaatsen verdwenen in deze regio.
Ook de belangen van een zeer sterk gegroeide cruisevaart sector kunnen wij veel te beperkt bedienen.

In het geval Nieuwe Haven Arnhem is het moeilijk te accepteren dat een industriehaven wordt misbruikt voor ligplaatsen voor woonarken waarmee slechts aan de belangen van een klein aantal particulieren wordt tegemoetgekomen.
Het bedrijfsleven komt hierdoor steeds vaker in de verdrukking wat volgens ons niet de bedoeling kan zijn.
Er is een groot tekort aan goede ligplaatsen met bijbehorende infrastructuur dus wij hopen dat daar waar dit voor handen is dit ook voor dit doel kan worden gebruikt.
Wij wensen een inhoudelijke en goede discussie met hopelijk een oplossing die onze belangen niet zal schaden.

Met vriendelijke groeten,

Wilie Verberck
Voorzitter.

Aqualink
Postbus 6852
6503 GJ NIJMEGEN
026 3251666
w.verberck@aqualink.biz
w.verberck@sun-rvs.nl

Afzender:

Bedrijven belanghebbend in de Nieuwe Haven van Arnhem.

Gemeenteraad Arnhem
Koningstraat 38,
6811 DG Arnhem
raadsleden@arnhem.nl

Betreffende: Visieplan Nieuwe (industrie) Haven Arnhem

Geachte raadsleden,

Dit is een gezamenlijk schrijven van de ondernemers in de Nieuwe Haven om u te vragen zorg te dragen voor een goed ondernemingsklimaat voor onze bedrijven zodat wij zonder inperkingen verder kunnen werken en de ruimte krijgen om de kansen die er liggen te realiseren.

Als bedrijven, ondernemers en werkers zijn wij afhankelijk van de Nieuwe Haven van Arnhem voor onze activiteiten en levensonderhoud net als onze toeleveranciers en onze families.

Wij willen met dit schrijven verduidelijken wat onze belangen en ideeën bij de Industriehaven zijn en waarom het zo belangrijk is dat de haven, na tien jaar stilstand, zich verder kan ontwikkelen. Dat doen wij ter ondersteuning van en ter aanvulling op de uitgebreide visie die afgelopen jaar is neergelegd door de gemeente Arnhem. In onze ogen is dit een consolidatie van eerdere visies, risico-inventarisaties, bestemmingsplannen en planologische verkenningen.
Wij zijn de gemeente erkentelijk dat zij haar taak in deze serieus heeft genomen en nu met een plan komt. Wij zijn erg blij met een wethouder die de moed heeft om dit probleem aan te pakken en te doen wat nodig is voor een prettige samenleving.

Onze manier van leven (hard werken) maakt dat we weinig tijd hebben om onze belangen op alle overlegplekken kenbaar te maken. Echter, wij nemen aan dat men niet luistert naar het meeste lawaai maar rationeel bekijkt welke belangen zwaarwegend en in algemene zin nuttig zijn.

Wij verwachten van de Arnhemse politiek dat zij zich verdiept in deze materie, die onze toekomst bepaalt, daar een oordeel over vormt en aansluitend een passend besluit neemt. In onze beleving zal iedereen die nu de haven bezoekt zien dat het zo niet langer gaat. Het risico is te groot en de kansen te mooi. Het voorliggende visieplan is een goed plan richting een bloeiende industriehaven. Graag lichten we onze huidige situatie uit met de grootste knelpunten. Aansluitend presenteert iedere ondernemer kort zijn specifieke situatie met gewenste mogelijkheden en ideeën.

Wie zijn wij

Er zijn ruim 21 bedrijven in de haven gevestigd van klein tot groot en er zijn verschillende drijvende en varende scheepvaartondernemingen in de haven aanwezig.

Bij deze ondernemingen zijn in totaal ongeveer 200 tot 250 mensen werkzaam. Met een uitschieter in de winter richting de 500 vanwege de dag-arbeid aan boord van winterliggers.

Grootste knelpunt

De haven kent nu nog een zeer dynamisch gebruik. Waardoor verschillende gebruikers elkaar in de weg zitten. De meest urgente situatie is dat zware industrie -met chemische, akoestische en fysieke risico's - soms maar op 10 meter afstand van bewoning zit. Waar arbeiders verplicht veiligheidstrainingen moeten voldoen en in volledige pbm's moeten werken, daar lopen kinderen langs om de hond uit te laten.

Helaas heeft de gemeente dat risico laten ontstaan door de woonboten hier -tijdelijk- te plaatsen. Wij als ondernemers kunnen daardoor ons werk niet goed uitvoeren, niemand wil verantwoordelijk zijn voor ongelukken.

Door die inperking van de vergunde en bestemde activiteiten staan banen op het spel. Ondernemers leven met een knoop in de maag, immers hoe kun je over investeringen en voortzetting nadenken? En dit betekent ook voor werknemers onzekerheid.

Potentieel van de haven

Wij zien als ondernemers een groot potentieel in de haven. Mogelijkheden die nu nog dromen blijven vanwege de gemengde gebruikers. De haven is nog niet lang geleden voorzien van doorvaartdiepte en een robuuste kademuur met afmeerpalen en aanliggende asfalt weg.

Er zijn meerdere bedrijven die zich graag in de haven zouden willen vestigen. Dat is bekend vanuit onderzoek van de provincie. En wij kunnen ook zo een lijstje doorsturen met ondernemingen die, als zij welkom zijn, voordeel hebben bij juist deze locatie als opslag, overslag, werkplaats en meer.

In het algemeen is er onderzoek gedaan en aangegeven dat de haven ruimte kan bieden voor 200 fte extra op korte termijn en 1000 fte op midden lange termijn. Waarbij de IPKW zelfs nog aanvullende ambities heeft.

Meewerken aan Duurzaam Arnhem

Scheepsvaart is van nature duurzaam transport vanwege de bulk en waterwegen. Arnhem kan ook bijzonder bijdragen aan het verder helpen van de enorme verduurzaming in deze sector. Van overslag, bouw en onderhoud van elektrische/waterstof schepen tot het duurzaam leveren van de elektrische en waterstof energie.

De Nieuwe Industrie Haven kan een bijzondere plek van Arnhem worden die de verbinding maakt tussen de Rijn, energie-innovatie en duurzame transport en industrie.

Als bijlage hebben wij specifieke de ambities en mogelijkheden van de ondernemingen bijgevoegd en een infografic van de haven.

Wij hopen dat dit schrijven u een beeld geeft van ons enthousiasme voor de Nieuwe Haven en de mogelijkheden die wij zien en waar wij graag aan mee willen werken.

Mochten er nog vragen over zijn dan kun u altijd contact opnemen

Met vriendelijke groet,

ondergetekende ondernemers:

Misti B.V. (scheepskranen en spdupalen)
Jan Fransen
Jan@Misti.nl

Walvoorzieningen Nederland B.V.
Ing. J. Fransen & ir W. schoonderbeek
Info@wvnld.nl

Fransen technical service (Elektrotechniek)
M. Horsman
max@fransents.nl

WSAB
Ir. W. Schoonderbeek
Schoonderbeek@wsab.nl

JFArnhem B.V.
J. Fransen
Jan@fransents.nl

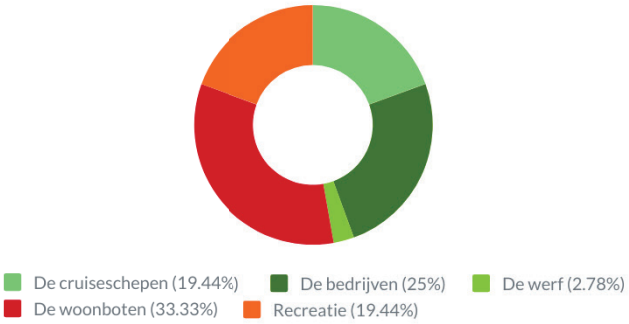
NIEUWE HAVEN ARNHEM

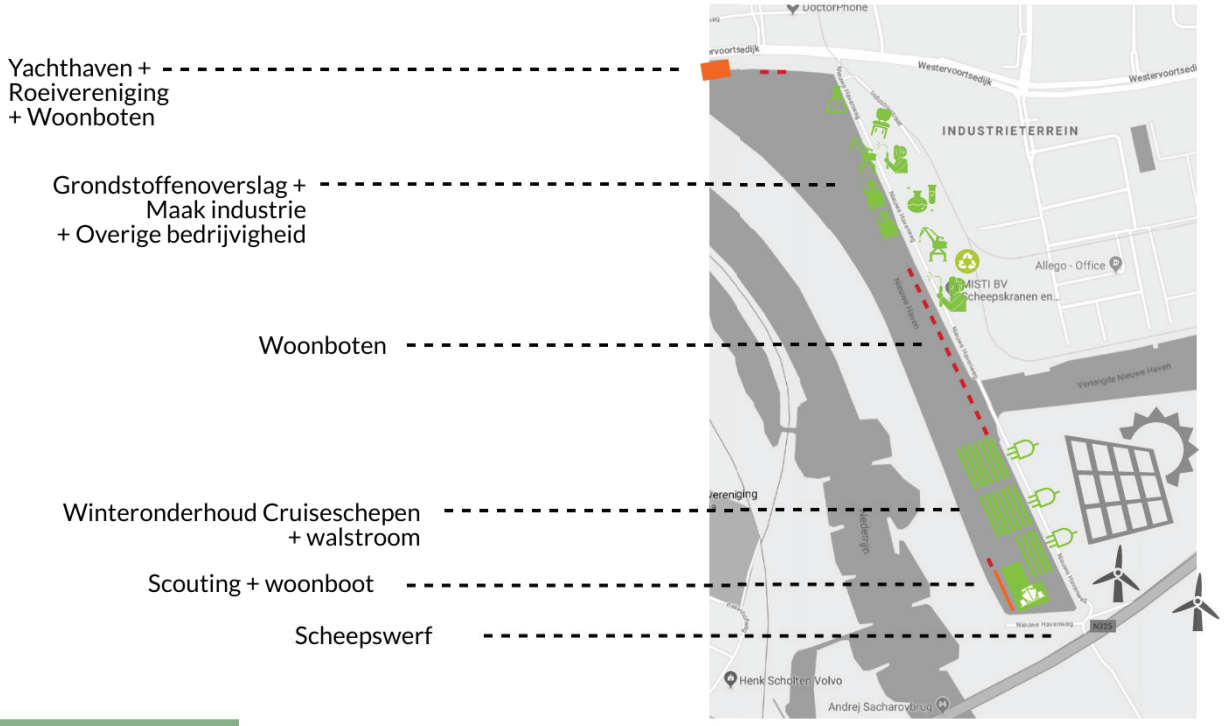
Onze visie op de toekomst

Huidige situatie

Deze kaart laat zien hoe de huidige verdeling van de kade in de nieuwe haven is ingedeeld. daarin is een indicatie van de huidige bedrijvigheid aangegeven (niet industriële bedrijven buiten beschouwing gelaten). daarbij ook de bedrijvigheid voortvloeiend uit het winteronderhoud van de rivier cruise schepen en de scheepswerf.

Ruimte beslag Kade Nieuwe Haven





Conclusie

het is duidelijk zichtbaar dat de woonboten in de huidige vorm bijna de helft van de haven, zowel op land als in het water innemen. waarbij de woonboten vernieuwing, uitbreiding en verduurzaming onmogelijk maken en huidige bedrijfsactiviteiten inperken vanwege de risico zoneringen.

veiligheid, bedrijvigheid en leefbaarheid zijn in het gedrang in de huidige indeling.

Wij vragen u de industriehaven van Arnhem ook als industriehaven in te delen en uitbreiding en verduurzaming mogelijk te maken.



Specifiek voor de bedrijven waarin ik deelneem in directie of indirect een belang heb wil ik onze belangen en kansen in de haven van Arnhem toelichten.

Deze groep bedrijven heeft een omzet van 5,5 miljoen per jaar met 55 FTE die afhankelijk zijn van de haven in Arnhem.

Wij denken binnen 1 jaar te kunnen groeien naar 75FTE en in 5 jaar naar 200 FTE in de haven van Arnhem. Met een omzet van 35 miljoen.

Daarvoor hebben wij nodig: (in volgorde van urgentie)

- Verplaatsing van de woonboten buiten de haven.
- Haven kraan achter in de haven (nieuwe haven 23).
- Vergunning voor walstroom op de vrijgekomen ruimte.
- Nieuwe werkplaats achter in de haven of uitbreiding van huidige werkplaats.
- Vernieuwing / Uitbreiding van de werf.
- De geode samenwerking met de havendienst behouden.

De haven heeft alle infrastructuur en faciliteiten die hiervoor nodig zijn. Die zijn reeds geïnvesteerd vanuit de gemeente en provincie, nu nog bruikbaar maken voor bedrijven.

Misti B.V. maakt de hoogwaardige binnenvaart producten; Scheepskranen en Spudpalen.
Eerder werden deze producten bij de scheepswerf van Arnhem gemaakt. Vanaf begin 2018 is de productie van de producten ondergebracht in een hal, halverwege de haven van Arnhem.

Wegens succes van deze producten wil Misti verder uitbreiden en zijn processen duurzamer maken.

De vergunningen van Misti botsen direct met de woonbootbewoners. De werkplaats van Misti ligt ten hoogte van de woonboten en is specifiek ontworpen voor zware activiteiten met 10 tons kranen en 600mm betonnen zwaarbelastingsvloer. Al na de 2^{e} wereld oorlog wordt er op deze locatie aan groot materiaal gewerkt. Echter is dat nu lastig geworden door de woonboten.

Door “anonieme” meldingen worden wij 3 keer per jaar gecontroleerd door de ODRA. Wat stres, tijdsverlies en druk met zich mee brengt , ondanks dat wij elke keer geen noemenswaardige opmerkingen van de ODRA krijgen.

Voor misti zien wij de kans voor het inbouwen van de binnenvaart producten (hijskranen en autonome afmeer/anker systemen) die nu al in de haven worden gebouwd.

Vaak wordt nu uitgeweken naar Nijmegen en elders voor de inbouw vanwege een tekort aan kade en langdurige investeringsmogelijkheden in de haven.

Ook doet misti onderhoud aan binnenvaart producten ook bekend als “auxillary equipment” (zaken die nodig zijn (behalve drijven en varen) voor een schip.

Het onderhouden van de zogenoemde witte vloot. Waarbij er nu al 10-100 onderaannemers in de haven actief zijn voornamelijk in de winterperiode is een enorme kans voor misti.

Er is landelijk een schrijnend tekort aan deze locaties en vele onderaannemers zouden zich graag vestigen in de haven als de witte vloot welkom is in Arnhem. Nu moet men met tijdelijke voorzieningen opgekropt om de woonboten heen werken. Wat het allemaal erg lastig maakt.

Op een bovenaanzicht is duidelijk zichtbaar dat arbeiders 90 meter over schepen heen moeten lopen om bij de laatste ship te komen. Deze schepen moete n 90 meter breed liggen omdat de woonboten met nog geen 5 meter breed veel plek innemen.

Walvoorzieningen Nederland B.V. Levert als eerste commercieel bedrijf walstroom aan schepen.

Zij heeft ruim 1 miljoen geïnvesteerd in de nieuwe haven van Arnhem om stroom aan schepen te kunnen leveren. In middels is er een Europese subsidie toegekend (na veel moeite) aan Walvoorzieningen Nederland. Zij heeft in Arnhem in 2018 2 miljoen kwh aan stroom geleverd. Dit in plaats van vervuilende grote dissel generatoren op alle schepen. Daarmee heeft zijn 80% van de Arnhemse doelstelling behaald wat is gecommuniceerd vis het CEM project van gemeente Arnhem.

Levering van groene walstroom vanuit het eerste commerciële walstroom bedrijf van Nederland die zonder investering van gem. Arnhem nu al alle cruise schepen in de haven voorziet van stroom en daarmee een groot deel van de fijnstof en Co2 uitstoot voor Arnhem heeft gerealiseerd. Als zij in de haven kan opschalen kan er in Europees verband (gemeente Arnhem is lead partner is Europees project waar deze walstroom installatie op is aangehaakt) als showcase fungeren.

Tevens is er een 500kWh accu in de haven waarmee een compleet smart energy netwerk word opgezet waar ook de zonnepanelen en windmolens onderdeel van gaan uitmaken.

Fransen Technical services levert elektrotechnische diensten aan binnenvaart en industrie.

Zij deelt haar belangen met Misti B.V. Als binnenvaartschepen in Arnhem kunnen aanleggen voor elektrotechnische werkzaamheden heeft dat direct impact op de mogelijkheden van FTS.

Scheepsreparatiebedrijf Arnhem is de werf in Arnhem. Een vaste waarde sinds 1983 en mede opgericht door mijn vader.

De werf is uniek in de regio en heeft de potentie om een belangrijk punt van oost Nederland te zijn in de binnenvaart markt. Er is een tekort aan werven en deze locatie heeft alle mogelijkheden.

In overleg met de huidige eigenaar zijn er meerdere plannen. Waarvan meerdere zijn overlegt met havendienst en gemeente. Maar nu alleen maar verder worden ingeperkt door woonboten.

Zo ligt er 1 zelfs aan de werf. Wat geen plek is om te wonen.

Onderhoud en nieuwbouw van schepen, die hedendaags vrijwel allemaal hybride/elektrisch worden gebouwd in Nederland is een enorme kans.

Ik zou mij graag bezig houden met de werf, maar niet zolang de situatie in de haven zo onbegrijpelijk gemengd blijft

In een vergezicht zien wij de mogelijkheid scheepvaart, watergebonden en water-verbonden bedrijven zich te laten vestigen in de haven. Denk aan;

Scheepstimmerbedrijven.
Scheeps-elektrotechnische bedrijven.
Scheepstoebehoren handel (scheepvaart winkel Arnhemse ondernemen met internationale afzet markt)
Hotel wezen van witte vloot.
Voortstuwingen systeem onderhoud.
Overslag van lokale producten, pakketjes, chemie etc.
het opladen van scheepen en accu’s.
Het leveren van waterstof aan schepen.
Inbouw van scheepsproducten
Reparatie van scheeps schades
Opslag van scheeps gerelateerde goederen

Aantekening:

Een vergezicht: industriehaven Arnhem verbindt de Rijn, energie-innovatie en duurzame industrie

Wij zien mogelijkheden om scheepvaart, watergebonden en water-verbonden bedrijven te laten vestigen in de haven. Denk aan:

- Het inbouwen van de binnenvaart producten zoals hijskranen en autonome afmeer/anker systemen. Vaak wordt uitgeweken naar Nijmegen en elders voor de inbouw vanwege een tekort aan kade en langdurige investeringsmogelijkheden in de haven.

- Het onderhouden van de zogenoemde witte vloot. Er zijn nu al 10-100 onderaannemers in de haven actief, voornamelijk in de winterperiode. Er is landelijk een schrijnend tekort aan geschikte locaties en vele onderaannemers zouden zich graag vestigen in deze haven als de witte vloot welkom is in Arnhem. Nu moet men met tijdelijke voorzieningen opgekropt om de woonboten heen werken.

- Opschalen van de levering van groene walstroom. Er is reeds walstroom gerealiseerd vanuit het eerste commerciële walstroom bedrijf van Nederland -die zonder investering van gemeente Arnhem nu al alle cruiseschepen in de haven voorziet van stroom- en daarmee een groot deel van de fijnstof en Co2 uitstootreductie voor Arnhem heeft gerealiseerd. Gemeente Arnhem is lead partner in het Europees project waar deze walstroom installatie op is aangehaakt. Als zij in de haven kan opschalen, kan dit project in Europees verband als showcase fungeren.

- Duurzame energieopwekking. Er is een 500kWh accu in de haven waarmee een compleet smart energy netwerk wordt opgezet waar ook de zonnepanelen en windmolens onderdeel van gaan uitmaken.

- Mogelijkheden geven voor onderhoud en nieuwbouw van schepen, die tegenwoordig vrijwel allemaal hybride/elektrisch worden gebouwd in Nederland.

Datum: 05-02-2020

Onderwerp: Rondetafelgesprekken Visie Nieuwe Haven - Woonbotendossier

Inspraak Marloes Spaander

Beste gemeenteraadsleden, beste collega

Ik ben Marloes Spaander, Ik sta hier vanavond namens mezelf, Jeroen Spaander en onze woonboot de Orion3.

Een woonboot is veel werk. Ze zeggen wel eens, koop een boot, gooi je centen in de sloot. Dat is een grappige uitspraak maar wat het betekent is dat mensen hun hele leven al hun tijd, geld en energie in hun woonboot hebben gestopt. Als je ergens veel in investeert dan wordt het ook veel waard voor een persoon. De woonboot wordt het middelpunt van je bestaan en je thuis.

Op de 2 ligplaatsopties na, is de enige keuze die gegeven wordt, uit laten kopen en anders raak je je ligplaats kwijt. Ik noem dat eigenlijk geen keuze, maar dwang. Er bestaat nog de vrijheid om de woonboot zonder ligplaats te verkopen, maar een woonboot zonder ligplaats is waardeloos en dus niet verkoopbaar, zal elke woonbootbewoner u vertellen. Wat de woonbootbewoners dus wacht is een uitkoopsom en sloop van hun huis. Beeld u zich eens in dat dit met uw eigen huis gebeurt. Hoe zou dat voor u voelen?

Nu wil ik het kort hebben over de rode woonboot van Jeroen en mij. 20 jaar lang hebben we gezwoegd om onze droom te bouwen. Als onze tijd en geld is in de woonboot gegaan en in 2017 hadden we eindelijk een zeer goed lopende Bed & Breakfast met 4 kamers. We zaten elke dag vol. Totdat we aangevaren werden door een olietanker van 110 meter. Hij botste 3x tegen ons aan. Het schip dat net af was, keurig afgewerkt en strak in de verf, heeft nu 3 grote deuken en een scheef bovendek. De Bed & Breakfast kon dicht want we kunnen de veiligheid niet meer garanderen. Het schip was lekgeslagen en had kunnen zinken, mensen hadden verpletterd kunnen worden of verdrinken. We hebben afscheid genomen van onze Bed & Breakfast-droom.

Arnhems Peil kent u natuurlijk van de biomassacentrale maar wij doen veel meer. Arnhems Peil heeft als doel om de belangen te behartigen van alles wat met de natuur, omwonenden en kleine bedrijven van de havens en rivieren van Arnhem te maken heeft. We houden onze bezig met duurzame woonoplossingen voor woonboten, acties die de natuur en het klimaat verbeteren en stimuleren de kleine ondernemers. We zijn daardoor zeer nauw verbonden met de Arnhemse havens en rivieren. De stichting heeft 14 vrijwilligers, duizenden volgers en we doen het goed, we beginnen donateurs te krijgen en hebben veel uiteenlopende projecten.

Niet alleen Jeroen en ik maar ook Arnhems Peil zou een groot deel van haar identiteit verliezen als we onze woonboot naar de sloop moeten brengen en overblijven met wat geld. We willen u daarom vragen opnieuw te kijken naar de 12 oplossingen die wij al sinds 2014 herhaaldelijk aan de gemeente hebben gepresenteerd. U zult zien dat er wel andere opties zijn en dat er een inspanning- en resultaatverplichting ligt bij de gemeente om ons een andere plek te geven.

Mochten wij onze woonplek en ons thuis echt kwijtraken, dan vragen wij aan wethouder van Dellen om, zoals wij hebben besproken, alleen de woonfunctie van het schip af te kopen zodat ons bedrijf en onze stichtingen kunnen blijven bestaan. Maar liever, beste raad, houdt u alstublieft aan uw besluiten, afspraken en verplichtingen en geef ons een nieuwe plek. Wij zijn bereid om volledig zelfvoorzienend te worden waardoor minimale infrastructuur hoeft worden aangelegd.

Datum: 05-02-2020

Onderwerp: Rondetafelgesprekken Visie Nieuwe Haven - Woonbotendossier

Inspraak Jeroen Spaander namens de Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven (AWN) en Stichting Arnhems Peil.

Ik ben Jeroen Spaander en sta hier vanavond namens de Actiegroep Woonboten Nieuwe Haven en Stichting Arnhems Peil.

Laat ik beginnen door aan te geven dat één derde van de bewoners uit de Nieuwe Haven geen uitnodiging hebben ontvangen en daarom niet hebben kunnen aangeven dat ze graag willen inspreken. Het raadsvoorstel betreft voornamelijk het verwijderen van de woonboten en gaat dus over de huizen van die gezinnen en hun toekomst. Ik neem aan dat de gemeente hen alsnog de kans geeft om hun inbreng te laten horen.

We hebben een video ingebracht waarin we het woonbotendossier vanaf het begin van deze eeuw hebben uitgelegd. Ik hoop dat de raadsleden de video hebben bekeken.

In de video hebben we uitgelegd dat begin deze eeuw alle 150 woonboten in Arnhem op een ligplaats zonder beleid en zonder vergunning lagen. Sinds 2004 is de gemeente Arnhem door middel van meerdere veiligheidsrapporten zeer uitgebreid op de hoogte gesteld van de groeiende onveilige situatie voor de bewoners in de Nieuwe Haven en de problemen die de woningen opleveren voor de vergunningverstrekking voor de bedrijven op het industrieterrein.

In 2005 heeft de gemeente Arnhem om die reden bepaald dat 35 van de 150 woonboten op een ongewenste plek lagen. In 2007 is de gemeente een inspannings- en resultaatverplichting aangegaan om voor die woonboten op de ongewenst verklaarde locaties binnen vijf jaar maar uiterlijk voor juli 2012 een gewenste ligplaats buiten de Nieuwe Haven te verzorgen. De gemeente heeft vervolgens pas eind 2011 enige actie ondernomen om naar locaties op zoek te gaan.

Sinds 2012 heeft de gemeente er alles aan gedaan om onder haar verplichting uit te komen. Dit werd onlangs meerdere keren bevestigd door de allerhoogste beleidsadviseur en die uitspraken hebben we opgenomen. Het bestuur van de stad accepteerde hiermee nadrukkelijk het risico op de breed uitgemeten gevaren voor de woonbootbewoners en de risico’s voor de bedrijven ondanks de meerdere uitspraken van de rechter, de uitspraken van de Raad van State en onlangs weer de interventie van de Nationale Ombudsman.

De afgelopen 15 jaar hebben er meer dan 60 incidenten plaatsgevonden waaronder 18 aanvaringen.
10 van die aanvaringen vonden plaats bij de jachthaven die in de ingang van de Haven ligt. Het veiligheidsrapport uit 2018 geeft aan dat het een wonder is dat er nog geen ernstige gewonden of doden zijn gevallen. Ondanks die duidelijke boodschap heeft het College toch besloten om de jachthaven te lagen liggen, wat natuurlijk erg vreemd is.

Het rapport geeft aan dat indien de jachthaven verplaatst zou worden, de ingang van de haven 50 meter breder zou worden en de grootste risico’s verholpen zijn. Locaties die geopperd zijn voor de jachthaven zijn de Rosandepolder, de ASM haven, Meinerswijk of achterin de Nieuwe Haven. Deze oplossing maakt ook meteen ruimte voor bijna alle woonboten die nog op ongewenste locaties liggen.

En dit is nog maar 1 van de 12 mogelijke oplossingen die we aangeboden hebben. Ik verzoek u dan ook nogmaals om ervoor te zorgen dat wij als Arnhemmers er vanuit kunnen gaan dat het bestuur van onze stad zich aan haar afspraken houd en nog eens goed gaat kijken naar de aangedragen oplossingen.

Van: Henk Wijninga
Verzonden: maandag 10 februari 2020
Onderwerp: Nieuwe haven

Geachte raadsleden en raadsvolgers,

Ben Henk Wijninga eigenaar van de woonboten op Nieuwehavenweg 36 en 38. Ben vanaf 1991 al actief in de nieuwe haven. Dit jaar dus 29 jaar. Ben geweest op 5 feb. Op de bijeenkomst waar we in discussie konden gaan met de raadsleden. Daar er maar 3 min. Waren voor inbreng en geen mogelijkheid van reactie hierbij kort mij opvatting over een mogelijke oplossing van de woonboot problematiek in de nieuwe haven.

Feitelijk is er sprake van 2 dossiers mbt de woonboten in de nieuwe haven. Namelijk het eerste dossier dat is gestart in 2004 dus nu 16 jaar loopt en een tweede dossier welke is gestart in 2019.

Eerste dossier
Door mij is in maart een zienswijze ingediend over bestemmingsplan stadsblokken/mijnerswijk . Door nu in het voorstel voor een uitkoopregeling een terrein te verbinden van een jaar doorkruist dit deze procedure. De raad van state heeft in vergelijkbare zaken gesteld dat dit niet kan en dat rechtsprocedures eerst afgewikkeld dienen te zijn alvorens een bestuur een terrein kan stellen. Is nog recente jurispondentie over.

Tweede dossier
Visie nieuwe haven. Dit is de eerste keer dat ik werkelijk een goed stuk visie heb gezien in de afgelopen 29 jaar. Wel worden er een fors aantal veiligheidsproblemen gezien.
Als eerste de invaart van de haven. Als tweede de grote ongelijkheid van nautische activiteiten. Als derde de ligging van de woonschepen in een milieugebied en aan een kade die daar niet voor bedoeld is.
Gezien de nautische ontwikkelingen in de haven is er maar een echte goede keuze en dat is maak van de nieuwe haven een echte industriehaven met als los en laadkade de Nieuwehavenweg. Daar kan dan ook het industrieterrein opnieuw worden ingedeeld zodat er havengebonden activiteiten komen. Wel denk ik dat iets wat in tientallen jaren is verwaarloost niet in een jaar kan worden rechtgetrokken en dat de pijn die er uit voortkomt door zowel recreatie sport spel en woonboten zo eerlijk mogelijk verdeeld moet worden.

Suggestie een
Verplaats de activiteiten van horeca en jachthavens naar de asm haven en de haven van koerts. Noodzakelijk daar in invaart om nautische redenen niet kan worden verbreed. Verplaats jason inclusief het zeilen en de zeeverkenners inclusief de drijvende stijgers naar stadsblokken/mijnerswijk. Leg een aantal woonboten die als onderschip gebaseerd zijn op een scheepsromp. Dit omdat statistisch de strekdam een maal per 5 jaar overstroomt. Woonarken gebaseerd op een betonnen of stalen bak zijn niet geschikt om op stroming te komen liggen. Start als eerste met uitkoop van woonschepen op basis van een stalen of betonnen bak. Wel eerst beter de criteria en mogelijke beroeps mogelijkheden van de uitkoop vaststellen. Verbied vissen in visboten en vis belly’s in de industriehaven. Ook hier om nautische en veiligheids redenen.
Daar de huidige situatie is ontstaan in vele tientallen jaren trek 3 tot 4 jaar uit om een en ander te realiseren. Met deze oplossing kan de gemeente zeker 50 jaar vooruit.

Suggestie twee
Verplaats jason en de jachthaven naar de kade aan de westervoortsedijk en de drijvende stijger naar achter in de haven in de buurt van de zeeverkenners. Nadeel is dat indien de industriehaven drukker wordt er alsnog noodzaak van verplaatsing noodzakelijk zal blijken.

Procedure voorstel
Onderschrijf de visie op de nieuwe haven. Laat de stakeholders onder onafhankelijkvoorzittersschap nog 1 of maximaal 2 keer bijeenkomen om de bezien of er consensus kan worden bereikt. Laat wel goede notulen maken van deze bijeenkomst. Daarna nog 1 bijeenkomst met stakeholders en gemeente onder onafhankelijk voorzitterschap ook met goede notulen. Suggestie voor een voorzitter is iemand van het buro dat het nautisch onderzoek heeft gedaan en vanuit zijn deskundigheid de bijeenkomsten van commentaar kan voorzien.

Bovenstaande geeft nu eindelijk uitzicht op een finale oplossing van het woonboten probleem in Arnhem na 16 jaar.

Besluit gemeente
Neem na bovenstaande al gemeente een besluit welke richting het uitgaan en geef een tijdslimiet aan waarbinnen dat gerealiseerd moet worden. Maak ook een goede meerjaren begroting dit uit te voeren.

Hoogachtend

Henk Wijninga

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve bijeenkomst 5 februari 2020

GEMEENTE Arnhem

Visie Nieuwe Haven

Zaaknummer:	424102
Portefeuillehouder:	J. van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kraaijenbrink (AC), Eliëns (PvdD), Broersma (CU), Bouma (PvdA), Pape (VVD), Coenders (GL), Dijk (D66), van den Broek (CDA), Wiggers (AOP), Baars (SP) en Verheij (PVV).
De fractie van DENK/Verenigd Arnhem was niet bij de vergadering aanwezig.

Insprekers
Ingesproken is door Oscar Weideman, Henk Wijninga, Marloes Spaander, Gaby Neve - Schleyer en Eelco Slont op persoonlijk titel. Hr. Slont sprak ook namens de fam. Beurs en de fam. Leenheer.
Jan Fransen sprak in namens een aantal bedrijven, Jeroen Spaander namens de Actiegroep Woonboten Nieuwe haven (AWN) / Stichting Arnhems Peil, Petra Eijkelkamp namens Helldörfer lasbedrijf, Bernd Huibers namens de waterscouting Miguel Pro en Geo Dam namens de Roei- en Zeilvereniging Jason

Bespreking
De insprekers hebben allen aangegeven wie zij vertegenwoordigen en een korte introductie gegeven met hun opvatting(en) over het voorstel. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord. De inbreng van de insprekers en de vragen uit de raadskamer gingen over het participatieproces, de veiligheid, de grootte van de (beroeps)scheepvaart, de voorgestelde combinatie van industrie en recreatie en de mogelijke uitkoop van de woonboten.
Niet alle fracties hebben hun vragen aan de insprekers kunnen stellen.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle vragen beantwoord zijn. De behandeling van het voorstel zal een volgende keer worden voortgezet met een meningsvormende (1) behandeling.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (1) bijeenkomst 12 februari 2020

Visie Nieuwe Haven

Zaaknummer:	424102
Portefeuillehouder:	J. van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kraaijenbrink (AC), Eliëns (PvdD), Broersma (CU), Greving (PvdA), Pape (VVD), Prinsen (GL), Dijk (D66), van den Broek (CDA), Wiggers (AOP), Elfrink (SP) en Dilekçi (DENK/Verenigd Arnhem).
De fractie van de PVV was niet bij de vergadering aanwezig.

Bespreking
De leden van de raadskamer hebben aangegeven op welke onderdelen van het voorstel zij nog vragen en/of bedenkingen hebben. Veel fracties hebben vragen over de voorgestelde financiële paragraaf. Ook zijn er vragen over de door de bewoners aangegeven 12 opties voor vervangende ligplaatsen.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat niet alle vragen beantwoord zijn. De meningsvormende (1) behandeling van het voorstel zal een volgende keer worden voortgezet.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

V.L. Bouma

Aan politieke partijen van de gemeente Arnhem

Betreft: Visie Nieuwe Haven

Arnhem 13 februari 2020

Geachte fractievoorzitters en raadsleden,

Woensdag 5 februari vond er een rondetafelgesprek plaats over de visie t.a.v. de Nieuwe Haven. Namens Helldörfer lasbedrijf heb ik ingesproken en deelgenomen aan het gesprek.
Afgelopen woensdagavond konden de raadsleden vragen stellen n.a.v. dit dossier aan de verantwoordelijke wethouder.

Ik wil graag wat van mijn hart;
De opmerking van de heer Elfrink over dat het een ongelooflijk slecht plan is omdat het 100% op de economische belangen is geënt en geen ruimte laat voor het maatschappelijk belang
raakt me. Afgelopen woensdag had de heer Elfrink het alleen maar over milieuverontreiniging en bedrijven waarvan de aandeelhouders de winst in hun zakken stoppen. Dit raakt me nog harder.

De meeste bedrijven aan de Nieuwe Haven zijn hard werkende, kleinere MKB bedrijven en werkzaam in de maakindustrie, die een duurzame, sociale werkplek bieden. Veel van de werknemers zijn al van hun 16e aan het werk, vaak laag-MBO geschoold.
Wijzelf hebben mensen in dienst die al tussen de 15 en 26 jaar bij ons werkzaam zijn. Ook hebben we veel jongens uit het VMBO Kaderberoeps en MBO niveau 2 een stagekans geboden en meerdere jongens als BBLer in dienst genomen en opgeleid voor de Metaaltechniek. Zelf werken we hard mee in het bedrijf.
Ook de ‘zware’ industriebedrijven Misti, Wega Maatwerk en Scheepsreparatiebedrijf Arnhem aan de Nieuwe Havenweg zijn zulke voorbeelden.
Er zijn meerdere van dit soort MKBbedrijven die graag aan de Nieuwe Havenweg hun bedrijf willen vestigen, omdat de Arnhemse haven kansen biedt om schepen voor de wal te kunnen voorzien van nieuwe onderdelen, reparaties te verrichten of hun gemaakte producten over het water te vervoeren.

Een economische, maar dus ook maatschappelijke kans.

De Nieuwe Haven is **altijd** al een Industriehaven geweest en de woonboten zijn **er bij** gekomen. Natuurlijk is het een maatschappelijk probleem dat de woonbootbewoners eigenlijk niet thuis horen in een Industriehaven en er blijkbaar geen of te weinig alternatieven zijn om met hun woonboot ergens anders te kunnen liggen. Ik hoop daadwerkelijk dat hier een goede oplossing voor komt. Maar als er definitief gewoond mag worden in de haven blijft dat negatieve gevolgen hebben voor uitvoering van watergebonden bedrijfsactiviteiten of het aanvragen van nieuwe milieuvergunningen daarvoor.

Ik dank u voor uw aandacht en wens u veel wijsheid toe in uw besluitvorming.

Met vriendelijke groet,

HELLDÖRFER
Lasbedrijf en Scheepsbouw

Petra Eijkelkamp

Van: Gerrie Elfrink
Verzonden: donderdag 13 februari 2020
Onderwerp: Reactie behandeling Visie Nieuwe Haven

Beste Petra Eijkelkamp,

Het klopt dat het plan er voor 100% op is gericht om de mogelijkheden te vergroten om op het industrieterrein het milieu te kunnen vervuilen. Dat betekent concreet dat er méér milieuverontreinigende bedrijven bij kunnen komen op het terrein.

Ik heb niet de illusie dat het de kleine lokale bedrijven die soms al decennialang op het industrieterrein aanwezig zijn die daar van gaan profiteren en die milieuruimte gaan opsouperen.

Daarom heb ik mijn woorden heel duidelijk ook niet op de bestaande lokale bedrijven zoals die van u gericht, maar juist bewust op nieuw te vestigen milieuverontreinigende bedrijven en de grotere bestaande aandeelhoudersbedrijven (Veolia , TitanWood, etc) waarvan verwacht kan worden dat ze milieuverontreinigende activiteiten willen vestigen en uitbreiden om hun aandeelhouders tevreden te stellen.

Het is ook duidelijk dat de eigenaren van het terrein het IPKW, ook een 100% door winst gedreven bedrijf, flink zal profiteren van een dergelijke uitbreiding. Het is ook duidelijk dat omwonenden en werknemers de prijs zullen betalen voor deze toegenomen milieuverontreiniging.

Om dit mogelijk te maken moeten de woonboten weg, want anders is deze uitbreiding wettelijk niet mogelijk. Ik wijs u er op dat er woonboten zijn die daar inmiddels al 30 jaar liggen. Ze zijn niet allemaal recent daar naar toe gebracht. De kosten voor het verwijderen van die boten wil het college in zijn geheel afwentelen op de samenleving.

Deze toenemende milieuverontreiniging is hoe je het ook wendt of keert een probleem. Wat staat daar voor de samenleving tegenover?

Het is totaal onduidelijk.

Waarom betaalt de belastingbetaler alles en het IPKW niets?

Zijn er soms garanties afgegeven voor duizenden extra banen voor werkzoekenden uit de regio Arnhem? Neen. Het is totaal onduidelijk hoeveel werkgelegenheid met deze extra milieuverontreiniging gepaard zal gaan.

Zijn er garanties gegeven aan de woonbootbewoners, waarvan sommigen al tientallen jaren in de haven liggen? Neen. Ook dat moeten we maar afwachten.

Ook de totale kosten voor de belastingbetaler onbekend, het zal in de miljoenen gaan lopen. U begrijpt denk ik heel goed waarom wij als SP niet enthousiast kunnen worden van een dergelijk plan.

U heeft er geen begrip voor dat u als geldbelust aandeelhoudersbedrijf wordt weggezet. Nou dat zijn wij volkomen met u eens. Dat bent u namelijk niet. Dat hebben wij dan ook op geen enkel moment gedaan en zullen wij ook zeker niet doen.

Voor de helderheid:

De SP fractie is positief gestemd over lokale bedrijven zoals die van Helldorfer in de Nieuwe Haven. In onze visie blijft er juist plaats voor de bestaande lokale bedrijven zoals die van u en worden ook zij en hun werknemers niet zonder meer geconfronteerd met extra milieuvervuiling op het terrein, zoals de wethouder van plan is. Voor de bestaande bedrijvigheid hoeven de woonboten ook niet te wijken. Die kunnen een prima plek krijgen achter in de Haven. Daar liggen ze veilig en zijn ze niemand tot last.

Hartelijke groet,

Gerrie Elfrink

fractievoorzitter SP
in de gemeenteraad van Arnhem

Titel/onderwerp: **Agenderingsverzoek 'Wat willen ze zelf'**
Een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen

Raadsadviseur: E. Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	PvdA, GroenLinks, Arnhemse Ouderen Partij, Arnhem Centraal en SP	Ambtenaar:	Esther Francot
Portefeuillehouder:	M. Louwers	Telefoonnr:	3773662
		E-mailadres:	esther.francot@arnhem.nl
Doel activiteit	De bespreking van dit onderwerp stelt de raadskamer instaat om het door het college gevoerde beleid te controleren danwel input te leveren voor het vervolg.		
Toelichting	**Achtergrond** Op **17 april 2019** zijn er mondelinge vragen gesteld over de opvang van daklozen: *Elke dag opvang, maar niet op zondag.* Het college heeft vervolgens toegezegd met betrokken organisaties en instellingen over een voorziening op zondag voor daklozen in gesprek te gaan en de behoefte naar een dergelijke voorziening te inventariseren. In zijn raadsbrief van **28-5-2019** ("Rondvraag Inloop maar niet op zondag") geeft het college aan dat een korte uitvraag aanleiding gaf om meer inzicht te krijgen in de daadwerkelijke behoefte van de doelgroep aan inloopvoorzieningen, opvang en eventuele andere wensen. Daarop heeft het college onderzoeksbureau Beke gevraagd dit te onderzoeken. **Aanleiding** Na het verschijnen van het rapport van bureau Beke 'Wat willen ze zelf' hebben de fracties van de PvdA, GroenLinks, Arnhemse Ouderenpartij, Arnhem Centraal en SP een agenderingsverzoek ingediend om het rapport te bespreken met de betrokken organisaties en instellingen d.m.v. een expertmeeting en (later) met de wethouder. **Expertmeeting 22 januari** Tijdens de Politieke Avond van 22 januari heeft als eerste deel van de behandeling van het Agenderingsverzoek een expertmeeting plaats gevonden. Na afloop van de presentatie van het rapport "Wat willen ze zelf" door de heer Kuppens van bureau Beke, vond het gesprek met de experts plaats. Het agenderingsverzoek is als bijlage bij dit advies gevoegd.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Er is geen vervolgbehandeling voorzien. Een eventueel vervolg hangt af van het initiatief van een of meerdere fracties.		
Spreekrecht publiek	Nee, er heeft op 22 januari een gesprek plaatsgevonden met experts van **uitgenodigde** organisaties en partijen.		
Behandeladvies	**Agenderingsverzoek** - De woordvoerder (s) van de agenderende fracties krijgen de gelegenheid het agenderingsverzoek kort nader toe te lichten. - Het college wordt in de gelegenheid gesteld kort te reageren op het agenderingsverzoek. - De leden van de raadskamer worden uitgenodigd aan de bespreking deel te nemen. De behandeling vindt plaats in één termijn, hierbij is een afwisseling van het stellen van informatieve vragen en het uitwisselen van gedachten toegestaan.		

	Interrupties zijn toegestaan. Aan het einde van de behandeling zal aan de indiener van het agenderingsverzoek de vraag worden gesteld of het verzoek voldoende behandeld is of dat een eventueel vervolg noodzakelijk wordt geacht.
Bijlagen	

Agenderingsverzoek "Wat willen zij zelf", rapport bureau Beke van de fracties PvdA, GroenLinks, Arnhemse Ouderenpartij, Arnhem Centraal en SP
Rapport bureau Beke 'Wat willen ze zelf?' Een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen in Arnhem
Raadsbrief "Voorzieningenbehoefte binnen doelgroep dak- en thuislozen", d.d. 08-10-2019
Art 44 vragen plus beantwoording 29-10-19 Onderzoek onder Daklozen
Art 44 vragen plus beantwoording 29-10-19 Aanvullende vragen onderzoek onder Daklozen
Art 44 vragen plus beantwoording 10-12-19 Aanvullende vragen onderzoek onder Daklozen- vervolg
Raadsbrief Toezegging over 'pilot Respijt- & Time-out voorzieningen' d.d. 22-10-2019
Raadsbrief 'stand van zaken verbeteracties uit onderzoek voorzieningenbehoefte dak- en thuislozen' d.d. 14-1-2020
Bijlage bij raadsbrief 14-1-20: Flyer Eerste hulp bij Dakloosheid
Bijlage bij raadsbrief 14-1-20: Kamerbrief terugdringen dakloosheid
Eindrapport Onderzoek werking permanente daklozenopvang Arnhem van Andersson Elffers Felix
Art 44-vragen plus beantwoording 8-10-2019 Daklozen met ghb-verslaving geweerd uit de nachtopvang
Presentatie 22 januari van de heer Kuppens, bureau Beke "Wat willen ze zelf"
Behandelresultaat expertmeeting 22 januari 2020

Christelijke Wijkgemeenschap
Villa Klarendal

Villa Klarendal
p/a MFC Klarendal
Kazerneplein 2
6822 ET Arnhem
Villaklarendalarnhem@gmail.com

Aan:
Het college van B&W
Gemeente Arnhem

Betreft: Rapport Bureau Beke “Wat willen ze zelf”, voorzieningenbehoefte dak- en thuislozen

Arnhem, 11 februari 2020

Geacht college,

Wij hebben begrepen dat in een overzicht in het rapport van Bureau Beke “Wat willen ze zelf”(voorzieningenbehoefte dak- en thuislozen) de wijkgemeenschap Villa Klarendal is genoemd als plek waar mensen uit deze doelgroep op zondag naar toe gaan.

Wij vinden het verheugend dat mensen in de stad onze wekelijkse brunch (en viering) in het MFC Klarendal weten te vinden. Wij hebben echter de volgende bemerkingen bij het benoemen van Villa Klarendal. Onze doelstelling is om een gemeenschap te zijn in de wijk Klarendal. We zien dat kwetsbare Klarendallers langzamerhand meer levenskracht krijgen door regelmatig bij ons te komen. Wij zijn echter niet voldoende toegerust om daarnaast ook de doelgroep dak- en thuislozen op te vangen. Dat vergt een specifieke werkwijze en aanpak. Bovendien denken wij dat, door bekend te maken dat Villa Klarendal een plek is waar deze doelgroep op zondag kan vertoeven, wij ons doel voorbij streven. Wij voorzien dan dat bezoekers uit de wijk zich overvallen zullen voelen en besluiten om niet meer te komen.

Wij verzoeken u daarom bij een eventuele aanpassing of herziening van de flyer voor dak- en thuislozen en/of het maken van een sociale kaart met voorzieningen voor deze doelgroep onze zondagse brunch en viering tussen 11:00-13:00 uur niet op te nemen.

Uiteraard zijn wij bereid dit verzoek aan u mondeling toe te lichten. Wij hopen dat u aan ons verzoek wilt voldoen.

Met vriendelijke groet,
Namens Christelijke Wijkgemeenschap Villa Klarendal,

Kees Kerssies
Else Gootjes

Agenderingsverzoek : Wat willen ze zelf!

Rapport van Bureau Beke

De PvdA wil graag het rapport van bureau Beke agenderen. We willen graag een ronde tafel gesprek met de onderzoekers en wellicht betrokkenen omdat we verdiepingsvragen willen stellen over de opmerkingen en aanbevelingen in het rapport. Daarna willen we graag met het college en de raad in gesprek.

De PvdA heeft in ieder geval de volgende vragen aan het college:

1. In het rapport staan een opmerking over de bejegening van de professionals naar de daklozen , namelijk dat het wel met meer menselijkheid kan.
   Wat vindt het college van die bevinding en wat gaat het college doen om dat te veranderen?
2. In het rapport staan een aantal aanbevelingen . Kan het college zich vinden in de aanbevelingen en wat gaat het college doen om die aanbevelingen uit te voeren?
3. In het rapport wordt voor opvang gebruik gemaakt van Ecovrede en tonnie van den Herik. Zowel Ecovrede als tonnie is niet zeker van een ruimte waar zij de daklozen kunnen blijven opvangen. Hoe gaat het college deze twee faciliteren zodat de opvang door kan blijven gaan?

Ria de Vries
PvdA

Aan de gemeenteraad

Datum	:	8 oktober 2019
Zaaknummer	:	407901
Contactpersoon	:	S. Arentsen-Kloosterman
Telefoonnummer	:	026 3775643

Onderwerp : Voorzieningenbehoefte binnen doelgroep dak- en thuislozen

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de notitie 'Wat willen ze zelf' september 2019, waarin wij ingaan op voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen in Arnhem.

Inleiding

Voor de doelgroep dak- en thuislozen die geen 24-uursopvang heeft bij Iriszorg bestaat er, buiten het winterprotocol om, geen mogelijkheid om bij het Kruispunt aan de Spoorwegstraat te verblijven en een maaltijd te nuttigen. U heeft ons naar aanleiding hiervan verzocht, zo nodig, een opvang voor deze doelgroep op zondagen te realiseren. In de brief aan uw raad d.d. 29 mei 2019 hebben wij vervolgens toegezegd om onderzoek te verrichten naar de behoefte binnen de doelgroep naar een inloopvoorziening op zondag.

Onderzoek

Wij hebben Bureau Beke gevraagd de behoefte naar een inloopvoorziening op zondag onder de doelgroep te onderzoeken. Zij hebben in overleg het onderzoek breder getrokken en zijn aan de slag gegaan met de volgende onderzoeksvragen:

– Hoe kijkt de doelgroep aan tegen de inloop- en opvangvoorzieningen in Arnhem?;
– Wordt er binnen de huidige inloop- en opvangvoorzieningen iets gemist?;
– Worden trajecten bij inloop- en opvangvoorzieningen als een drempel ervaren door de doelgroep?;
– Sluiten de huidige openingstijden van inloop- en opvangvoorzieningen voldoende op elkaar aan?;
– Wat heeft de doelgroep nodig om een stap verder te kunnen zetten?

Ter beantwoording van bovenstaande vragen zijn zowel mensen uit de doelgroep, alsmede professionals en doelgroepbetrokkenen bevraagd.

De bevindingen uit het onderzoek treft u bijgaand aan.
Uit het onderzoek is niet de behoefte naar een inloop op zondag naar voren gekomen. Wel worden er andere suggesties gedaan waar wij, na beraadslaging, bij u op terugkomen.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:

- Notitie 'Wat willen ze zelf' september 2019, Bureau Beke



Wat willen ze zelf?

Een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen in Arnhem

Notitie september 2019

Bureau Beke

1. Inleiding

In de raadsvergadering van 17 april 2019 is de vraag gesteld of het college van B&W bereid is om voor de zondag een opvang voor de daklozen te regelen zodat zij een gedeelte van de dag beschut kunnen zitten en een maaltijd kunnen krijgen. Dit omdat voor de doelgroep daklozen die geen 24-uursopvang heeft bij IrisZorg op zondag tot op heden geen mogelijkheid is om bij het Kruispunt aan de Spoorwegstraat te verblijven. Door het college is toegezegd om onderzoek te verrichten naar de behoefte op dit gebied bij de doelgroep zelf. Door Bureau Beke is het onderzoek breder getrokken, met de hiernaast weergegeven onderzoeksvragen.

A. Hoe kijkt de doelgroep aan tegen de inloop- en opvangvoorzieningen in Arnhem?

B. Wordt er binnen de huidige inloop- en opvangvoorzieningen iets gemist?

C. Worden trajecten bij inloop- en opvangvoorzieningen als een drempel ervaren door de doelgroep?

D. Sluiten de huidige openingstijden van inloop- en opvangvoorzieningen voldoende op elkaar aan?

E. Wat heeft de doelgroep nodig om een stap verder te zetten?

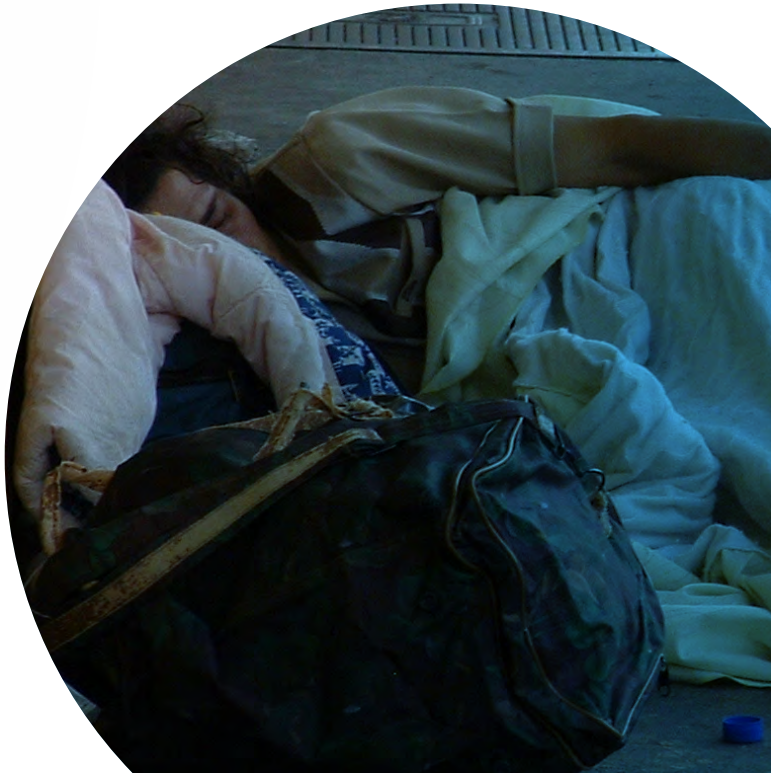
2. Uitgevoerde onderzoeksactiviteiten

- Gesprekken met 53 mensen uit de doelgroep, op straat of in een van de voorzieningen (de Eusebiusparochie, het Kruispunt, het Jonahuis, het Droombankje, het Stoelenproject en IrisZorg).

- Gesprekken met 22 professionals vanuit de Eusebiusparochie, het Kruispunt, het Jonahuis, het Droombankje, het Stoelenproject, IrisZorg, gemeente Arnhem, VGGM, Vitale Verbindingen, Housing First, EcoVrede, Pactum, Straatzaken en de opvang van Tonnie van den Herik.

- Gesprekken met 4 doelgroepbetrokkenen (mensen die deels optrekken met de doelgroep en die zich hard maken voor de doelgroep, maar daar niet (meer) toe behoren. Zij staan dicht bij de doelgroep, zonder een vertegenwoordiger te zijn van een officiële instantie).

- Uitvoeren van een stakeholdersbijeenkomst met 28 professionals en doelgroepbetrokkenen op 29 augustus 2019. De bijeenkomst was erop gericht om de wensen van de doelgroep te spiegelen aan de meningen van professionals en doelgroepbetrokkenen.



3. De doelgroep

Uit de gevoerde gesprekken valt te herleiden dat de doelgroep geen homogene groep is maar juist uit een diversiteit aan subgroepen bestaat met elk zijn diverse kenmerken. Op basis van het onderzoek zijn onder andere de in figuur 1 weergegeven (sub)kenmerken te herkennen:

Figuur 1: te herleiden (sub)kenmerken



4. Beantwoording onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen worden vanuit twee perspectieven benaderd: vanuit de mening van de doelgroep en de reflectie hierop vanuit de professionals.



Hoe kijkt de doelgroep aan tegen de inloop- en opvangvoorzieningen in Arnhem?

Mening van de doelgroep wat betreft:

Sfeer in de opvang

- IrisZorg: er bestaat een verschil in mening tussen de 'nieuwkomers' en de 'oudgedienden': de eerste groep ervaart de opvang als prettig, de tweede groep is van mening dat het (te) streng is.
- Het Kruispunt: de mening over het Kruispunt is over het algemeen positief. Niet iedereen voelt zich er prettig en/of veilig, maar het is wel de enige plek waar een avondmaaltijd voor een euro kan worden geconsumeerd. Het Kruispunt kan dan ook wel worden gezien als een (tijdelijke) uitvalsbasis.
- Het Stoelenproject: de mening over het Stoelenproject komt grotendeels overeen met de mening over het Kruispunt. Deze is namelijk overwegend positief, maar niet iedereen die bij het Stoelenproject komt ervaart de nachtopvang als veilig of prettig.

Toegangseisen per voorziening

- De doelgroep vindt het prettig dat er voorzieningen als het Droombankje, LivingJoy en de opvang van Tonnie van den Herik zijn naast de openbare voorzieningen. Ze lijken voor een aantal van de respondenten een gat in de bestaande voorzieningen op te vullen. Deze voorzieningen zijn alleen niet voor iedereen toegankelijk: nieuwe voorzieningen hebben een eigen deurbeleid en eigen voorwaarden waar aan moet worden voldaan voor het betreden van de voorziening. De toegangseisen voor openbare voorzieningen zijn laagdrempeliger.

Mogelijkheid tot inzetten van een begeleidingstraject

- Een groot deel van de respondenten haalt de wachttijd op een traject binnen IrisZorg aan en vindt dat dit te lang duurt. De wachttijd duurt met name te lang voor niet-verslaafden. Dit heeft te maken met de volgende stelling die door een aantal respondenten werd gedaan: 'gebruik in de opvang leidt soms tot gebruik'. Om die reden wordt er door een deel van de respondenten betwist of IrisZorg wel de juiste plek is voor niet-verslaafden.

Reflectie vanuit de professionals:

Mogelijkheid tot inzetten van een begeleidingstraject

- Tijdens de stakeholdersbijeenkomst zijn de volgens de doelgroep te lange wachttijden richting een traject ter sprake gekomen. Stakeholders van IrisZorg geven te kennen dat de cijfers het tegengestelde laten zien, namelijk dat de wachttijden niet zo langdurig zijn. Daarbij kost het tijd om iemand in een traject te plaatsen. Het is immers van belang dat een cliënt passende hulp krijgt: de vereiste zorgvuldigheid daarbij kost tijd. Daarnaast is IrisZorg afhankelijk van externe partijen en afstemming met hen; de daarbij behorende regelzaken kosten tijd.

Wat betreft de mening vanuit de doelgroep dat middelengebruik van anderen soms leidt tot eigen middelengebruik.

- Ondanks de scheiding die bij IrisZorg bestaat tussen niet-verslaafden en verslaafden, zijn sommige professionals huiverig om mensen naar deze instantie te verwijzen. Toch is het niet IrisZorg die aanzet tot het gebruik van middelen. Dat er kansen liggen bij (kwetsbare) niet-verslaafden wordt door de professionals beaamd. Zo probeert IrisZorg hen bij aanvang al direct uit te plaatsen.

Mening van de doelgroep:

- Trajecten worden door het merendeel van de doelgroep niet als een drempel ervaren. Uit alles blijkt dat de gesproken respondenten graag een traject in willen en dus geholpen willen worden.

Worden trajecten bij inloop- en opvang-voorzieningen als een drempel ervaren door de doelgroep?

Reflectie vanuit de professionals:

- De professionals geven te kennen dat er binnen de doelgroep mensen voorkomen die bestaande trajecten als een drempel ervaren. Mogelijk zitten onder deze groep veel zorgmijders.



Mening van de doelgroep:

- Over het algemeen is de doelgroep van mening dat er voldoende voorzieningen zijn in Arnhem. Een enkele keer is de behoefte aan een 24/7-inloopvoorziening uitgesproken, niet-particulier gefinancierd en voor iedereen toegankelijk.
- Niet iedereen voelt zich prettig en/of veilig binnen een specifieke voorziening. Dat heeft vooral te maken met geweldincidenten die sommige respondenten hebben meegemaakt. Om die reden wordt de wens naar specifieke voorzieningen voor 'subgroepen' daklozen uitgesproken door enkele respondenten (bijvoorbeeld 'zorgmijders' en verslaafden).
- Een praktisch probleem dat door een enkeling uit de doelgroep wordt aangehaald is het gebrek aan wasvoorzieningen (douches) en openbare toiletten.



Wordt er binnen de huidige inloop- en opvangvoorzieningen iets gemist?

Reflectie vanuit de professionals:

- De professionals betwijfelen of er wel een 24/7-inloopvoorziening nodig is; er bestaan immers voldoende mogelijkheden tot inloop en opvang. De noodzaak van de komst van een 24/7-inloopvoorziening wordt met name gezien door de doelgroepbetrokkenen. Dit hangt vooral samen met (koude) temperaturen en slecht weer. De professionals wijzen onder andere op het bestaan van het Vorstprotocol in geval van koude temperaturen (0 °C of lager). Hoewel het dus niet hun voorkeur heeft, vinden ze in ieder geval ook dat er verplichtende voorwaarden voor de doelgroep tegenover een 24/7-inloopvoorziening moeten staan. Denk hierbij aan het aangaan van een traject of het participeren in dagbesteding; het is volgens hen niet de bedoeling dat de voorziening fungeert als een 'hangplek'.
- De professionals vinden dat de doelgroep acuut ergens terecht moet kunnen met een hulpvraag. Er wordt gedacht aan een 'daklozenloket', een voorziening die een aantal jaren geleden ook heeft bestaan.
- Alhoewel het merendeel van de professionals het gebrek aan openbare toiletten ziet, wordt het gemis aan wasvoorzieningen niet breed herkend. Enkele professionals stellen dat er nauwelijks gebruik wordt gemaakt van de wasvoorzieningen die er momenteel zijn.

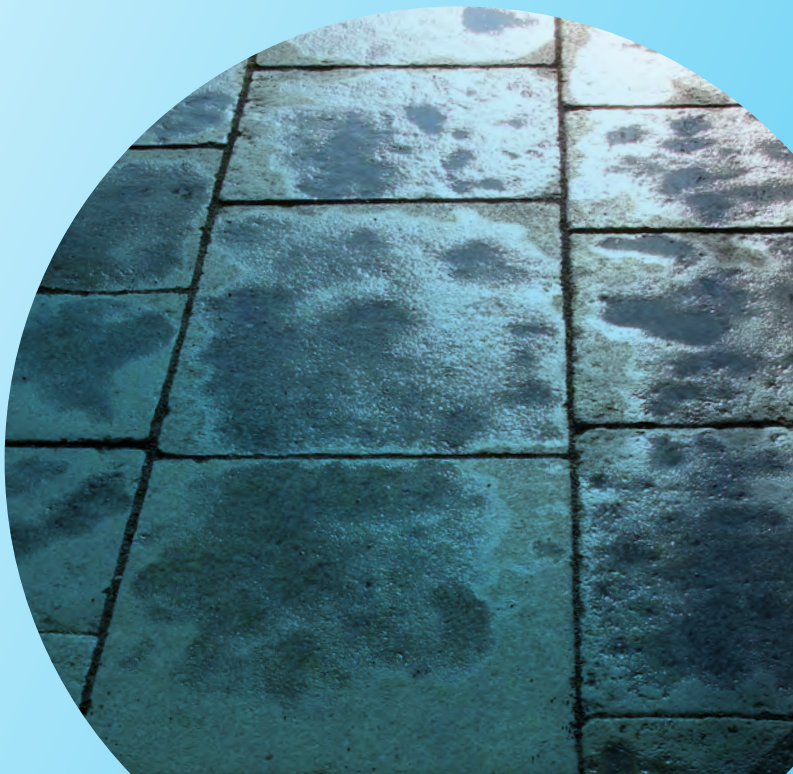
Mening van de doelgroep:

- Een grote meerderheid (± 80 procent) is van mening dat de openingstijden voldoende aansluiten. Slechts een enkeling benoemt de ontbrekende zondagopening bij het Kruispunt. De overige twintig procent vindt dat de openingstijden wel wat meer aan mogen sluiten op elkaar.
- In het verlengde van het voorgaande wordt door een enkeling het gemis van een centrale 24/7-inloopvoorziening aangehaald.

Sluiten de huidige openingstijden van inloop- en opvangvoorzieningen voldoende op elkaar aan?

Reflectie vanuit de professionals:

- Het valt de professionals op dat er vooral gaten zitten tussen de openingstijden van de voorzieningen op de zaterdag. Op de zondag wordt de doelgroep al grotendeels opgevangen door nieuwe voorzieningen, binnen dan wel buiten.
- Volgens enkele doelgroepbetrokkenen leiden de gaten tussen de openingstijden van de voorzieningen tot verveling bij de doelgroep. Een mogelijk gevolg van die verveling is overlast.



Figuur 2 toont de inlooptijden van de openbare voorzieningen in schema: waar kan de doelgroep terecht en wanneer? Openbare voorzieningen zoals de bibliotheek zijn in dit schema buiten beschouwing gelaten, hetzelfde geldt voor de dagopvang van IrisZorg (omdat deze niet voor iedereen toegankelijk is). Het schema laat de eventuele gaten tussen de inlooptijden zien. De conclusie is dat de inlooptijden niet volledig op elkaar aansluiten, met name in de avonden en op zaterdag.

Figuur 2: schema inloop- en opvangvoorzieningen

Tijd	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
8.30u	SP/R: uit opvang	SP/R: uit opvang	SP/R: uit opvang	SP/R: uit opvang	SP/R: uit opvang	SP/R: uit opvang	SP/R: uit opvang
9.00u	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		
9.30u	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		LJ: brood
10.00u	KP: inloop/EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP/EP*: inloop /EV	KP: inloop	LJ: brood
10.30u	KP: inloop/EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop	LJ: brood
11.00u	KP: inloop/EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop	VK: eten/kerk
11.30u	KP: inloop/EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop	VK: eten/kerk
12.00u	KP: inloop/EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP/EP: inloop /EV	KP: inloop	VK: eten/kerk
12.30u	KP: inloop/EV	KP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP: inloop	VK/Leo: eten/kerk
13.00u	KP: inloop/EV	KP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP: inloop /EV	KP: inloop	VK/Leo: eten/kerk
13.30u	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		T/leo: 12.30 – 19.30
14.00u	EV: dagbesteding	EP: schrijfclub /EV	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		T/leo: 12.30 – 19.30
14.30u	EV: dagbesteding	EP: schrijfclub /EV	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		T/leo: 12.30 – 19.30
15.00u	EV: dagbesteding	EP: schrijfclub /EV	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		T: 12.30 – 19.30
15.30u	EV: dagbesteding	EP: schrijfclub /EV	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		T: 12.30 – 19.30
16.00u	EV: dagbesteding	EP: schrijfclub /EV	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding	EV: dagbesteding		T: 12.30 – 19.30
16.30u	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	T: 12.30 – 19.30
17.00u	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	T: 12.30 – 19.30
17.30u	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	T: 12.30 – 19.30
18.00u	KP/EP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	LJ: eten/kerk
18.30u	KP/EP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	LJ: eten/kerk
19.00u	KP/EP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	KP: maaltijd	LJ: eten/kerk
19.30u				EP: wijkatelier			LJ: eten/kerk
20.00u				EP: wijkatelier			LJ: eten/kerk
20.30u				EP: wijkatelier			LJ: eten/kerk
21.00u				EP: wijkatelier			
21.30u							
22.00u							
22.30u – 8.30u	SP/R: nachtopvang	SP/R: nachtopvang	SP/R: nachtopvang	SP/R: nachtopvang	SP/R: nachtopvang	SP/R: nachtopvang	SP/R: nachtopvang

SP = Stoelenproject, R = IrisZorg Remisestraat, KP = Kruispunt, EP = Eusebiusparochie, VK = Villa Klarendal, T = Tonnie van de Herik, LJ = LivingJoy, EV = EcoVrede en Leo = 't gele busje, * = op vrijdagochtend is er een zangochtend bij EP..

Wat heeft de doelgroep nodig om een stap verder te zetten?

Mening van de doelgroep:

- De doelgroep heeft een centrale inloopvoorziening nodig, zodat ze weten waar ze moeten zijn en sneller in een traject geplaatst worden. Enkele respondenten verwijzen naar het voormalige 'daklozenloket'; dit wordt anno 2019 gemist.
- De doelgroep mist betere informatie aan de voorkant. De folder 'Eerste hulp bij dakloosheid' is te summier. Niet alle huidige voorzieningen staan vermeld, zoals de nieuwe voorzieningen. Daarnaast is niet duidelijk welke activiteiten door welke vermelde instantie worden aangeboden.
- De doelgroep wenst een meer menselijke benadering van de professionals die betrokken zijn bij de doelgroep.
- Iedereen geeft aan dat een woning essentieel is om verder te komen.
- De doelgroep heeft behoefte aan meer zinvolle dagactiviteiten.
- Men geeft aan dat er meer maatwerk zou moeten worden geleverd aan de voorkant. Op die manier kan dakloosheid zelfs voorkomen worden en anders leiden tot een snellere uitstroom.
- Het is van belang dat er aan de voorkant wordt "gefilterd": de kansrijke en welwillende daklozen moet sneller geholpen worden om verder afglijden te voorkomen.
- Pas nadat alles op de rit is op alle leefgebieden kan een dakloze worden losgelaten door een begeleider, niet gelijk na de uitstroom.

Reflectie vanuit de professionals:

- Het 'niet weten waar ze moeten zijn' ondanks de centrale intake bij VGGM, heeft waarschijnlijk te maken met de versplintering: er zijn heel veel instanties waar de doelgroep terecht kan.
- Opvang voor daklozen heeft geen vrijblijvend karakter: tegenover het aanbod moet ook iets vanuit de doelgroep staan. Om onder andere die reden heeft het aanbod ook een wat sobere uitstraling. Het is immers de bedoeling dat de doelgroep doorstroomt en niet blijft.
- Bij sommige daklozen is het volgens de professionals nodig om eerst 'dieper te zakken', om uiteindelijk geholpen te (willen) worden.
- 'Waak voor het creëren van extra vraag'. Het idee bestaat dat (comfortabele) voorzieningen leiden tot meer daklozen.
- De openingstijden van de voorzieningen sluiten al op elkaar aan bij koude temperaturen. In geval van vorst (0°C of lager) treedt het zogenaamde Vorstprotocol in. Dit protocol zorgt onder andere voor meer aansluitende openingstijden tussen de instanties.
- 'Out of the box'-denken bij professionals moet gestimuleerd worden: er moet verder gedacht worden dan protocollen en regels om de doelgroep echt te kunnen helpen.
- De afstemming tussen/binnen de betrokken instanties kan beter; ook met nieuwe voorzieningen wordt soms afstemming gemist.
- Stichting Barka wordt door de professionals regelmatig gemist bij het begeleiden van personen uit Midden- en Oost-Europa (MOE-landers) naar het land van herkomst.

5. Onderzoek werking permanente daklozenopvang Arnhem

In 2018 is er in opdracht van de gemeente Arnhem door *Andersson Elffers Felix (AEF)* een onderzoek uitgevoerd naar de daklozenopvang in Arnhem. De werking van de permanente opvang is in beeld gebracht door met partners en belanghebbenden te spreken. Enkele conclusies en aanbevelingen uit dat onderzoek worden gespiegeld aan onze bevindingen.

'De beschikbare opvangcapaciteit voor daklozen is voldoende en niemand slaapt onvrijwillig op straat. Wanneer mensen wel op straat slapen is dat ofwel een bewuste keuze, of vanwege wangedrag.'

Deze conclusie van onderzoek van AEF (2018) komt overeen met de nieuwe bevindingen: een enkeling stelt dat er te weinig plekken zijn, maar dit wordt in ons onderzoek niet herkend.

'De reguliere en particuliere opvang vullen elkaar goed aan.'

Deze conclusie van AEF (2018) komt overeen met de bevindingen: beide zijn klaarblijkelijk nodig om een sluitend aanbod van voorzieningen te realiseren. Onderhavig onderzoek laat echter wel zien dat er bij de afstemming/samenwerking tussen regulieren en particulieren kansen liggen voor verbetering.

'24-uurs opvang wordt door alle betrokkenen afgeraden.'

Deze conclusie van AEF (2018) komt niet overeen met de bevindingen: een 24-uurs opvang wordt niet direct door alle betrokkenen afgeraden. De doelgroep zelf lijkt voorstander en een aantal professionals/doelgroepbetrokkenen eveneens. Wel moet daar dan wat tegenover staan: men moet aanvullende eisen stellen aan de doelgroep. Toch gaat de voorkeur vanuit de professionals vooral uit naar een daklozenloket in plaats van een inloopvoorziening.



'Schep nog meer helderheid over rollen en verantwoordelijkheden in de keten.'

Deze aanbeveling komt deels overeen met de bevindingen: er zijn op het thema veel verschillende partijen betrokken, hetgeen tot versplintering van de keten leidt. Daardoor is het voor de doelgroep zelf niet altijd even helder waar ze voor welk probleem terecht kunnen. Met name op het vlak van het uitdragen van de mogelijkheden die voorzieningen kunnen bieden liggen kansen voor verbetering. Binnen deze aanbeveling draagt AEF (2018) uit dat IrisZorg als formeler en meer op veiligheid gericht wordt ervaren: hetzelfde komt in onderhavig onderzoek naar voren.

'Probeer daklozen die dat willen zo snel mogelijk te laten participeren in de maatschappij.'

Deze aanbeveling van AEF (2018) komt deels overeen met de bevindingen: bij deze aanbeveling wordt vermeld dat de doelgroep een bepaalde tijd moet wachten op de start van een traject. Om deze tijd nuttig te besteden, stelt AEF zinvolle dagbesteding voor. Beide bevindingen worden herkend in het onderzoek dat onder de doelgroep verricht is.

6. Suggesties

Op basis van alle onderzoeksbevindingen volgen enkele suggesties.

- Open een daklozenloket, zodat de doelgroep zich altijd bij een centraal punt kan melden voor meer informatie en hulp. Dit voorkomt mogelijk ook *shopgedrag* van de doelgroep, want nu is het voor de doelgroep vaak nog (te) onduidelijk waar ze zich moeten melden.
- Maak een sociale kaart van Arnhem met daarin alle (dag)opvangmogelijkheden voor de doelgroep en houd deze bij (eventueel vormgegeven via een webapplicatie).
- Overweeg een 'triageteam' waarin een snelle typering van een persoon gekoppeld wordt aan snellere in- en doorstroom.
- Voorkom wachttijden voor trajecten bij met name daklozen die nog niet lang dakloos zijn en met enkele interventies weer 'op de rit' te krijgen.
- In het verlengde van het voorgaande punt: stel noodwoningen ter beschikking voor de lichtste doelgroep. Kijk hiervoor ook meer naar leegstaande panden/omliggende gemeenten.
- Haak voor opvang nog meer aan bij nieuwe initiatieven, zoals 'Het Droombankje', en neem dergelijke initiatieven als volwaardige partner mee in de opvangketen.



- Zet nog meer in op het vroegtijdig signaleren van dreigende dakloosheid, om dit fenomeen sneller aan te pakken. Hier ligt een belangrijke rol voor wijkteams en opvanglocaties. Let hierbij met name op de koppeling tussen zorg (begeleiding/hulp) en huisvesting; wanneer de eerste wordt stopgezet, dreigt nog te vaak het verlies van huisvesting.
- Wees als gemeente flexibeler in de ondersteuning, bijvoorbeeld bij het verkrijgen van een identiteitsbewijs. Maak het mogelijk af te wijken van regels en protocollen, bijvoorbeeld door het frequenter inzetten van bijzondere bijstand.
- Bied de doelgroep ondersteuning van ervaringsdeskundigen in de vorm van nazorg, om terugval zoveel mogelijk te voorkomen.

Colofon

In opdracht van
de gemeente Arnhem

Opgesteld door
Jos Kuppens, Rebecca Rijnink
en Henk Ferwerda

Opmaak
Marcel Grotens (Bureau Beke)

© Bureau Beke 2019



Bureau Beke

Van: SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem
Aan: het college van B&W
Betreft: onderzoek onder daklozen
Onderwerp: onderzoek onder daklozen

Arnhem, 13 oktober 2019

Geachte voorzitter,

Op 11 oktober j.l. ontvingen wij van het college de raadsbrief 'Voorzieningenbehoefte binnen doelgroep dak- en thuislozen' en het onderzoek 'Wat willen ze zelf' uitgevoerd door Bureau Beke[1]. Hierbij stelt de SP-fractie de volgende vragen;

1. Is het college bekend met het artikel 'zorgen om economische daklozen in Nijmegen; 'dit kan iedereen overkomen''?[2] Klopt het in het artikel genoemde aantal van 300 daklozen voor Arnhem? Zo nee, hoe zit het dan wel?

2. Is er in de gemeente Arnhem voldoende tijdelijke woonruimte beschikbaar voor mensen die bijvoorbeeld dit door een echtscheiding nodig hebben? Of blijven mensen aangewezen op voorzieningen zoals campings en vakantieparken?

3. Erkent het college de behoefte aan acuut beschikbare tijdelijke woonruimte zoals deze uit het onderzoek van Bureau Beke naar voren komt? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoeveel woonruimte gaat u voor dit doel creëren? Wanneer kunnen we daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten.

[1] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=1d9aa660-74f9-4608-9e33-ef3b08433c47

[2] https://www.gelderlander.nl/nijmegen/zorgen-om-economische-daklozen-in-nijmegen-dit-kan-iedereen-overkomen~ace62dc9

4. Is het college nog steeds van mening dat in Arnhem niemand onvrijwillig op straat slaapt? Zo ja, hoe rijmt het college dat met de antwoorden op schriftelijke vragen van de SP waarin het college over dakloze GHB-gebruikers stelt dat er nog geen goede vorm gevonden is om deze groep op verantwoorde wijze op te vangen, los van een klinische setting?[3] Betekent dit dat deze mensen op dit moment in een klinische setting opgevangen worden of slapen zij wel degelijk onvrijwillig op straat? Zo ja, wat gaat het college daar aan doen en hoe lang moeten deze mensen nog buiten overnachten?

5. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat dak- en thuislozen behoefte hebben aan een daklozenloket? Zo nee, waarom niet ? Zo ja, wat gaat het college doen om aan deze behoefte te voldoen? Wanneer zal het daklozenloket haar deuren weer openen?

6. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat dak- en thuislozen behoefte hebben aan duidelijke informatie en dat de folder 'Eerste hulp bij dakloosheid' als te summier wordt beoordeeld, omdat niet alle huidige voorzieningen er in staan vermeld. Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer zal er een nieuwe informatiefolder uitgebracht worden en zal deze ook bijvoorbeeld elk jaar geactualiseerd worden? Komt er ook een app beschikbaar zoals het onderzoek suggereert? Zo nee, waarom niet? Graag toelichten.

7. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat de doelgroep een meer menselijke benadering van de professionals wenst. Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat het college dit bevorderen en monitoren?

8. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat de doelgroep behoefte heeft aan meer zinvolle dagactiviteiten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat het college ondernemen? Wanneer kunnen wij daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten.

[3] https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/5d7cf99f-509c-4dae-a77e-ba4b24bb57f2

9. Een van de aanbeveling van bureau Beke; ‘Zet nog meer in op het vroegtijdig signaleren van dreigende dakloosheid, om dit fenomeen sneller aan te pakken. Hier ligt een belangrijke rol voor wijkteams en opvanglocaties. Let hierbij met name op de koppeling tussen zorg (begeleiding/hulp) en huisvesting; wanneer de eerste wordt stopgezet, dreigt nog te vaak het verlies van huisvesting.’ Neemt het college deze aanbeveling over? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen gaat het college zetten? Graag toelichten.

10. De doelgroep geeft in het onderzoek aan dat belangrijk is dat hulpverlening gecontinueerd wordt, zodat alle problemen in alle leefgebieden zijn verholpen. Erkent het college dit? Zo ja, kan het college toelichten wat het gaat ondernemen om dit te realiseren?

11. Is het college het met de SP-fractie en betrokkenen eens dat het winterprotocol aangepast moet worden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat kunnen we daarvan concreet verwachten? Wanneer gaat het nieuwe protocol in? Graag toelichten.

12. Herinnert het college zich het onderzoeksrapport van Andersson Elffers Felix van maart 2018 en de daarin opgenomen aanbeveling om na te gaan hoe daklozen meteen na de intake kunnen participeren in de maatschappij, bijvoorbeeld door in de periode tot de start van het programma/traject vrijwilligerswerk aan te bieden, waardoor kan worden voorkomen dat daklozen onnodig en ongewenst lang stil blijven zitten of op straat blijven hangen?[4]

13. Mag de raad, gezien het feit dat bovengenoemde aanbeveling ook in het Bureau Beke onderzoek wordt aangedragen, concluderen dat er na anderhalf jaar nog geen enkel resultaat op dit punt is geboekt? Zo ja, hoe wenst het college dit te verantwoorden? Zo nee, hoe zit het dan wel?

14. Gaat het college alsnog aan de slag met bovengenoemde aanbeveling? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer kunnen wij daarvan de resultaten verwachten?

[4] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=ea1b7ce4-bdea-4224-94d7-ec0c7b726f2f

15. Mag de raad er vanuit gaan dat het college alle op pagina 14 en 15 van het onderzoek genoemde suggesties gaat overnemen? Zo nee, welke suggesties wenst het college niet over te nemen en waarom niet? Graag toelichten per gegeven suggestie.

16. Hoe gaat het college uitvoering geven aan de suggesties die het college wenst over te nemen? Wanneer kunnen wij daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten per suggestie.

17. Op pagina 2 van het onderzoek staat dat het onderzoek door Bureau Beke breder is getrokken. Welke reflectie heeft het college van bureau Beke ontvangen op de oorspronkelijke onderzoeksvraag?

18. Wat heeft het onderzoek van bureau Beke in totaal gekost?

19. Wat heeft het onderzoek van AEF van maart 2018 in totaal gekost?

20. Wat gaat de uitvoering van de suggesties en aanbevelingen die het college wenst over te nemen bij benadering kosten?

21. Hoe denkt het college dit te gaan financieren? Speelt het kostenaspect een rol bij het al dan niet overnemen van aanbevelingen en suggesties of het voldoen aan behoeften van de doelgroep zelf? Zo ja bij welke? Graag toelichten per suggestie/ aanbeveling/ behoefte.

22. Kan het college een overzicht geven van de kosten die gepaard gaan met uitvoering geven aan alle verschillende aanbevelingen, suggesties en behoeften zoals die naar voren komen in beide onderzoeken? Graag toelichten en presenteren per aanbeveling/ suggestie/ behoefte.

23. Is het college nog steeds voornemens om € 760.000,- per jaar weg te halen bij het onderdeel de maatschappelijk opvang, zoals blijkt uit de concept MJPB 2020-2023?

24. Is het college bereid om de vragen in de gestelde volgorde te beantwoorden en niet te clusteren?

De leden van de SP-fractie kijken uit naar de spoedige beantwoording van deze vragen.

Hoogachtend,

Abdurrahman Cetintas

Sarah Dobbe

Gerrie Elfrink

SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan de leden van de raad

Datum	: 29 oktober 2019
Zaaknummer	: 412301
Contactpersoon	: Esther Francot
Telefoonnummer	: 026 3773662

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo over onderzoek onder daklozen

Geachte voorzitter en leden,

De fractie SP heeft ons bij brief, ingekomen 13 oktober 2019, schriftelijk vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 over onderzoek onder daklozen. De vragen zijn als bijlage toegevoegd aan deze brief.

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

1. *Is het college bekend met het artikel 'zorgen om economische daklozen in Nijmegen; 'dit kan iedereen overkomen''?2 Klopt het in het artikel genoemde aantal van 300 daklozen voor Arnhem? Zo nee, hoe zit het dan wel?*

   Ja, het artikel is bekend. In Arnhem is in 2018, 326 maal een beroep gedaan op maatschappelijke opvang, door 278 unieke personen (sommigen melden zich meer dan eenmaal per jaar).

2. *Is er in de gemeente Arnhem voldoende tijdelijke woonruimte beschikbaar voor mensen die bijvoorbeeld dit door een echtscheiding nodig hebben? Of blijven mensen aangewezen op voorzieningen zoals campings en vakantieparken?*

   Er wordt een doelgroepenonderzoek uitgevoerd, waaruit moet blijken wat de vraag is voor de verschillende groepen. Dit onderzoek wordt voor de zomer van 2020 opgeleverd. Op basis van dit onderzoek maken we nieuwe afspraken met corporaties.

3. *Erkent het college de behoefte aan acuut beschikbare tijdelijke woonruimte zoals deze uit het onderzoek van Bureau Beke naar voren komt? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoeveel woonruimte gaat u voor dit doel creëren? Wanneer kunnen we daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten.*

   Wij verwijzen u naar het antwoord op vraag 2.

4. *Is het college nog steeds van mening dat in Arnhem niemand onvrijwillig op straat slaapt? Zo ja, hoe rijmt het college dat met de antwoorden op schriftelijke vragen van de SP*

waarin het college over dakloze GHB-gebruikers stelt dat er nog geen goede vorm gevonden is om deze groep op verantwoorde wijze op te vangen, los van een klinische setting?3 Betekent dit dat deze mensen op dit moment in een klinische setting opgevangen worden of slapen zij wel degelijk onvrijwillig op straat? Zo ja, wat gaat het college daar aan doen en hoe lang moeten deze mensen nog buiten overnachten?

Wij verwijzen naar de raadsbrief van 8 oktober 2019 waarin schriftelijke vragen over het weren van GHB-verslaafden uit nachtopvang beantwoord worden:
GHB-verslaafden die geweerd worden uit de opvang verblijven niet noodzakelijkerwijs op straat. Zij verblijven veelal binnen hun netwerk, of komen terecht op de spoedeisende hulp bij Rijnstate of op een crisisbed bij ProPersona (gedwongen opname).

5. *Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat dak- en thuislozen behoefte hebben aan een daklozenloket? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat het college doen om aan deze behoefte te voldoen? Wanneer zal het daklozenloket haar deuren weer openen?*

   Een daklozenloket behoort tot de gedane suggesties. Het college komt na beraadslaging terug op de suggesties.

6. *Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat dak- en thuislozen behoefte hebben aan duidelijke informatie en dat de folder 'Eerste hulp bij dakloosheid' als te summier wordt beoordeeld, omdat niet alle huidige voorzieningen er in staan vermeld. Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer zal er een nieuwe informatiefolder uitgebracht worden en zal deze ook bijvoorbeeld elk jaar geactualiseerd worden? Komt er ook een app beschikbaar zoals het onderzoek suggereert? Zo nee, waarom niet? Graag toelichten.*

   De behoefte aan duidelijke informatie komt inderdaad naar voren uit het onderzoek. Aan deze behoefte wordt op uitvoerend niveau gewerkt.

7. *Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat de doelgroep een meer menselijke benadering van de professionals wenst. Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat het college dit bevorderen en monitoren?*

   Het college gaat hierover in gesprek met de partners in de Maatschappelijke Opvang.

8. *Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat de doelgroep behoefte heeft aan meer zinvolle dagactiviteiten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat het college ondernemen? Wanneer kunnen wij daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten.*

   Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.

9. *Een van de aanbeveling van bureau Beke; 'Zet nog meer in op het vroegtijdig signaleren van dreigende dakloosheid, om dit fenomeen sneller aan te pakken. Hier ligt een belangrijke rol voor wijkteams en opvanglocaties. Let hierbij met name op de koppeling tussen zorg (begeleiding/hulp) en huisvesting; wanneer de eerste wordt stopgezet, dreigt*

nog te vaak het verlies van huisvesting.' Neemt het college deze aanbeveling over? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen gaat het college zetten? Graag toelichten.

Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.

10. *De doelgroep geeft in het onderzoek aan dat belangrijk is dat hulpverlening gecontinueerd wordt, zodat alle problemen in alle leefgebieden zijn verholpen. Erkent het college dit? Zo ja, kan het college toelichten wat het gaat ondernemen om dit te realiseren?*

    Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.

11. *Is het college het met de SP-fractie en betrokkenen eens dat het winterprotocol aangepast moet worden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat kunnen we da*arvan concreet *verwachten? Wanneer gaat het nieuwe protocol in? Graag toelichten*.

    Het winterprotocol (vorstprotocol) is op 26 februari 2019 verruimd op verzoek van de raad, naar aanleiding van motie 18M99. Uit het behoeftenonderzoek door bureau Beke blijkt niet dat er aanleiding is het winterprotocol wederom aan te passen.

12. *Herinnert het college zich het onderzoeksrapport van Andersson Elffers Felix van maart 2018 en de daarin opgenomen aanbeveling om na te gaan hoe daklozen meteen na de intake kunnen participeren in de maatschappij, bijvoorbeeld door in de periode tot de start van het programma/traject vrijwilligerswerk aan te bieden, waardoor kan worden voorkomen dat daklozen onnodig en ongewenst lang stil blijven zitten of op straat blijven hangen?*

    Ja.

13. *Mag de raad, gezien het feit dat bovengenoemde aanbeveling ook in het Bureau Beke onderzoek wordt aangedragen, concluderen dat er na anderhalf jaar nog geen enkel resultaat op dit punt is geboekt? Zo ja, hoe wenst het college dit te verantwoorden? Zo nee, hoe zit het dan wel?*

    Aan alle daklozen die verblijven in de Maatschappelijke Opvang (Remisestraat) en die geen werk hebben of een studie volgen wordt dagbesteding of activerend werk aangeboden.

14. *Gaat het college alsnog aan de slag met bovengenoemde aanbeveling? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer kunnen wij daarvan de resultaten verwachten?*

    Het college is aan de slag met bovengenoemde aanbeveling; zie het antwoord op vraag 13.

15. *Mag de raad er vanuit gaan dat het college alle op pagina 14 en 15 van het onderzoek genoemde suggesties gaat overnemen? Zo nee, welke suggesties wenst het college niet over te nemen en waarom niet? Graag toelichten per gegeven suggestie.*

Wij verwijzen hiervoor naar de raadsbrief van 11 oktober jl. m.b.t. de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen:
Uit het onderzoek is niet de behoefte naar een inloop op zondag naar voren gekomen. Wel worden er andere suggesties gedaan waar wij, na beraadslaging, bij u op terugkomen.

16. *Hoe gaat het college uitvoering geven aan de suggesties die het college wenst over te nemen? Wanneer kunnen wij daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten per suggestie.*

    Wij verwijzen hiervoor naar de raadsbrief van 11 oktober jl. m.b.t. de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen:
    Uit het onderzoek is niet de behoefte naar een inloop op zondag naar voren gekomen. Wel worden er andere suggesties gedaan waar wij, na beraadslaging, bij u op terugkomen.

17. *Op pagina 2 van het onderzoek staat dat het onderzoek door Bureau Beke breder is getrokken. Welke reflectie heeft het college van bureau Beke ontvangen op de oorspronkelijke onderzoeksvraag?*

    Het college is in gesprek gegaan met de onderzoekers van bureau Beke over de onderzoeksvraag. Gezamenlijk werd de conclusie getrokken dat hier een kans lag om de doelgroep breder te bevragen naar de voorzieningenbehoefte.

18. *Wat heeft het onderzoek van bureau Beke in totaal gekost?*

    € 8.082.80 incl. BTW

19. *Wat heeft het onderzoek van AEF van maart 2018 in totaal gekost?*

    €22.446,11 incl. BTW

20. *Wat gaat de uitvoering van de suggesties en aanbevelingen die het college wenst over te nemen bij benadering kosten?*

    Dat is nog niet duidelijk. Wij komen na beraadslaging bij u terug op de gedane suggesties en het bijbehorende kostenplaatje.

21. *Hoe denkt het college dit te gaan financieren? Speelt het kostenaspect een rol bij het al dan niet overnemen van aanbevelingen en suggesties of het voldoen aan behoeften van de doelgroep zelf? Zo ja bij welke? Graag toelichten per suggestie/ aanbeveling/ behoefte.*

    Wij komen na beraadslaging bij u terug op de gedane suggesties. Het is aan de raad nieuw beleid vast te stellen en daar zo nodig budget voor beschikbaar te stellen.

22. *Kan het college een overzicht geven van de kosten die gepaard gaan met uitvoering geven aan alle verschillende aanbevelingen, suggesties en behoeften zoals die naar voren komen in beide onderzoeken? Graag toelichten en presenteren per aanbeveling/ suggestie/ behoefte.*

    Nee, daarvoor is grondig onderzoek nodig.

23. *Is het college nog steeds voornemens om € 760.000,- per jaar weg te halen bij het onderdeel de maatschappelijk opvang, zoals blijkt uit de concept MJPB 2020-2023?*

    In de (nog niet vastgestelde) perspectiefnota stelt het college voor structureel €760.000 af te romen van het budget Maatschappelijke Opvang, omdat de huidige beleidsdoelstellingen ruim binnen het beschikbare budget behaald worden. Het betreft dus geen bezuiniging. Als door de raad nieuw beleid wordt vastgesteld, bepaalt dat eventuele (extra) kosten.

24. *Is het college bereid om de vragen in de gestelde volgorde te beantwoorden en niet te clusteren?*

    Ja.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Brief met artikel 44 vragen

cc: Raadsleden en fractievolgers

Van: SP-fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan: het college van B&W van de gemeente Arnhem
Betreft: schriftelijke vragen conform art. 44 rvo
Onderwerp: aanvullende vragen onderzoek onder daklozen.

Arnhem, 14 oktober 2019

Geachte voorzitter,

Vandaag verscheen onder de kop 'Geen extra opvang op zondag voor daklozen' een artikel in dagblad de Gelderlander over het onderzoek over daklozen, waar de SP-fractie 13 oktober vragen over stelde.[1] Hierbij stelt de SP-fractie de volgende aanvullende vragen:

1. Wat is de reactie van het college op het bericht?

2. Herinnert het college zich de raadsbrief van 11 oktober jl. waarin het college schreef; 'Uit het onderzoek is niet de behoefte naar een inloop op zondag naar voren gekomen. Wel worden er andere suggesties gedaan waar wij, na beraadslaging, bij u op terugkomen.'? Herinnert het college zich dat het de raad (dus ook) nog geen raadsvoorstel deed toekomen?

3. Waarom zegt de wethouder in de krant wat anders dan het college in de raadsbrief schrijft? En waarom doet het college bij monde van wethouder Louwers in de krant wel een voorstel, namelijk 'Ik wil opvangplekken beter bekendmaken zodat mensen minder lang hoeven te zoeken'? Graag toelichten.

4. Mag de raad hieruit concluderen dat het college haar beraadslagingen geheel of gedeeltelijk heeft voltooid? Zo ja, waarom moet de raad daarover in de krant lezen en heeft het college de raad hierover nog niet geïnformeerd? Zo nee, wat is dan de waarde van de mededeling van wethouder Louwers?

5. Mogen wij ervan uit gaan dat de vragen die de SP-fractie 13 oktober jl. stelde per ommegaande worden beantwoord? Zo nee, waarom niet? Moet de raad voortaan persvragen stellen aangezien die kennelijk wel direct beantwoord worden? Graag toelichten.

[1] 'Geen extra opvang op zondag voor daklozen' Gelderlander 13 oktober 2019

6. Herinnert het college zich de antwoorden aan de raad van 20 augustus jl. gaf op de schriftelijke vragen van de SP-fractie van 23 juli jl. over Ecovrede[2], waarin het college schrijft dat Ecovrede geen subsidie ontvangt van de gemeente en waarin het college daarnaast schrijft dat het college geen zicht heeft op de precieze activiteiten die Ecovrede verricht[3]?

7. Hoe rijmt het college bovenstaande met het feit dat het onderzoek van Bureau Beke laat zien dat Ecovrede voor een belangrijk deel verantwoordelijk is voor de dagbesteding van dak- en thuislozen in onze stad, namelijk van maandag tot en met vrijdag van 9.00 uur 's morgens tot 16.00 uur 's middags, waarbij Ecovrede op maandag tot en met vrijdag van 9 uur tot 10 uur en maandag, woensdag, donderdag en vrijdag van 13.30 uur tot 16.30 uur zelfs de enige voorziening is waar daklozen voor dagbesteding terecht kunnen?[4]

8. Als het college Ecovrede laat barsten[5], welke kosten zal de gemeente dan bij benadering moeten maken als zij de gevallen gaten in het aanbod van dagbesteding geheel wenst aan te vullen?

9. Heeft het college dit kostenaspect betrokken bij de uitvoering van de motie 'Stichting Ecovrede niet laten barsten!' (19M108) zoals aangenomen door uw raad op 25 september jl.?[6] Is het college voornemens om deze gaten in de dagbesteding van daklozen gewoon te laten vallen? Graag beantwoorden met een helder 'ja' of 'nee'. Indien het college dit niet voornemens is, wat gaat het college dan doen om te voorkomen dat dit gaat gebeuren? Graag toelichten.

10. Is het college bereid deze vragen te beantwoorden in de gestelde volgorde en niet te clusteren?

De leden van de SP-fractie kijken uit naar de spoedige beantwoording van deze vragen.

Hoogachtend,

G Elfrink A Cetintas S Dobbe

---

[2] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=ca4af9e7-2371-43c3-8d3b-77eb9201eb34
[3] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=6ae5450e-8b4d-4797-bf37-ed716fb8cbe6
[4] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=1d9aa660-74f9-4608-9e33-ef3b08433c47
[5] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=d8211769-33f1-4cda-a2e3-d6c0b33ee314
[6] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=0880275f-ff7f-40b7-b2ef-4fc75282b0de

Aan de leden van de raad

Datum	: 29 oktober 2019
Zaaknummer	: 412297
Contactpersoon	: Esther Francot
Telefoonnummer	: 026 3773662

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo over aanvullende vragen onderzoek onder daklozen

Geachte voorzitter en leden,

De raadsleden Elferink, Cetintas en Dobbe van de fractie SP hebben ons bij brief, ingekomen 14 oktober 2019, schriftelijk vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 over aanvullende vragen onderzoek onder daklozen. De vragen zijn als bijlage toegevoegd aan deze brief.

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

1. *Wat is de reactie van het college op het bericht?*

   Voor het bericht is wethouder Louwers geïnterviewd en heeft de Gelderlander het onderzoeksrapport gelezen.

2. *Herinnert het college zich de raadsbrief van 11 oktober jl. waarin het college schreef; 'Uit het onderzoek is niet de behoefte naar een inloop op zondag naar voren gekomen. Wel worden er andere suggesties gedaan waar wij, na beraadslaging, bij u op terugkomen.'? Herinnert het college zich dat het de raad (dus ook) nog geen raadsvoorstel deed toekomen?*

   De raadsbrief is op 11 oktober aangeboden aan de raad. De beraadslagingen waarover gesproken wordt hebben nog niet plaatsgevonden; er is dus ook nog geen raadsvoorstel.

3. *Waarom zegt de wethouder in de krant wat anders dan het college in de raadsbrief schrijft? En waarom doet het college bij monde van wethouder Louwers in de krant wel een voorstel, namelijk 'Ik wil opvangplekken beter bekendmaken zodat mensen minder lang hoeven te zoeken'? Graag toelichten.*

   De raadsbrief is op 11 oktober aangeboden aan de raad. De beraadslagingen waarover gesproken wordt hebben nog niet plaatsgevonden; er is dus ook nog geen raadsvoorstel. Het college vindt het beter bekend maken van opvangplekken uitvoering.

4. *Mag de raad hieruit concluderen dat het college haar beraadslagingen geheel of gedeeltelijk heeft voltooid? Zo ja, waarom moet de raad daarover in de krant lezen en heeft het college de raad hierover nog niet geïnformeerd? Zo nee, wat is dan de waarde van de mededeling van wethouder Louwers?*

   De raadsbrief is op 11 oktober aangeboden aan de raad. De beraadslagingen waarover gesproken wordt hebben nog niet plaatsgevonden; er is dus ook nog geen raadsvoorstel. Het beter bekend maken van opvangplekken is overigens dusdanig uitvoerend dat dit geen deel uit hoeft te maken van beraadslagingen van het college of van een raadsdebat.

5. *Mogen wij ervan uit gaan dat de vragen die de SP-fractie 13 oktober jl. stelde per ommegaande worden beantwoord? Zo nee, waarom niet? Moet de raad voortaan persvragen stellen aangezien die kennelijk wel direct beantwoord worden? Graag toelichten.*

   De vragen die de SP-fractie op 13 oktober stelde worden binnen de daarvoor gestelde termijn beantwoord.

6. *Herinnert het college zich de antwoorden aan de raad van 20 augustus jl. gaf op de schriftelijke vragen van de SP-fractie van 23 juli jl. over Ecovrede, waarin het college schrijft dat Ecovrede geen subsidie ontvangt van de gemeente en waarin het college daarnaast schrijft dat het college geen zicht heeft op de precieze activiteiten die Ecovrede verricht?*

   Ja.

7. *Hoe rijmt het college bovenstaande met het feit dat het onderzoek van Bureau Beke laat zien dat Ecovrede voor een belangrijk deel verantwoordelijk is voor de dagbesteding van dak- en thuislozen in onze stad, namelijk van maandag tot en met vrijdag van 09.00 uur 's morgens tot 16.00 uur 's middags, waarbij Ecovrede op maandag tot en met vrijdag van 9 uur tot 10 uur en maandag, woensdag, donderdag en vrijdag van 13.30 uur tot 16.30 uur zelfs de enige voorziening is waar daklozen voor dagbesteding terecht kunnen?*

   Ecovrede biedt op genoemde dagen aan alle Arnhemmers die daar belangstelling voor hebben de mogelijkheid om informeel en vrijblijvend activiteiten, zoals het repareren van spullen, uit te voeren. Het is onbekend of en in welke mate hiervan gebruik wordt gemaakt door dak- en thuislozen.

8. *Als het college Ecovrede laat barsten, welke kosten zal de gemeente dan bij benadering moeten maken als zij de gevallen gaten in het aanbod van dagbesteding geheel wenst aan te vullen?*

Ecovrede biedt op genoemde dagen aan alle Arnhemmers die daar belangstelling voor hebben de mogelijkheid om informeel en vrijblijvend activiteiten, zoals het repareren van spullen, uit te voeren. Het is onbekend of en in welke mate hiervan gebruik wordt gemaakt door dak- en thuislozen. Als blijkt dat er een gat valt wordt samen met het Centrum voor Activerend Werk bekeken hoe dit gat gevuld kan worden. Dit betreft maatwerk, toegesneden op de behoeften van ieder individu.

9. *Heeft het college dit kostenaspect betrokken bij de uitvoering van de motie 'Stichting Ecovrede niet laten barsten!' (19M108) zoals aangenomen door uw raad op 25 september jl.? Is het college voornemens om deze gaten in de dagbesteding van daklozen gewoon te laten vallen? Graag beantwoorden met een helder 'ja' of 'nee'. Indien het college dit niet voornemens is, wat gaat het college dan doen om te voorkomen dat dit gaat gebeuren? Graag toelichten.*

   Nee, dit kostenaspect is niet betrokken bij de uitvoering van motie 19M108.
   Nee, als blijkt dat er een gat valt wordt samen met het Centrum voor Activerend Werk bekeken hoe dit gat gevuld kan worden. Dit betreft maatwerk, toegesneden op de behoeften van ieder individu.

10. *Is het college bereid deze vragen te beantwoorden in de gestelde volgorde en niet te clusteren?*

    Ja.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Brief met artikel 44 vragen

cc: Raadsleden en fractievolgers

Van: SP-fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan: College van B&W
Betreft: schriftelijke vragen (conform art. 44 rvo)
Onderwerp:

Arnhem, 13 november 2019

Geachte voorzitter,

Op 13 oktober jl. stelden de leden van de SP-fractie schriftelijke vragen over 'onderzoek onder daklozen'. Op 29 oktober ontvingen wij de beantwoording van het college.[1]

Hierbij stelt de SP-fractie de volgende vragen;

1. Is het college bereid te reflecteren op de volgende aan de raad gegeven antwoorden;

5. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat dak- en thuislozen behoefte hebben aan een daklozenloket? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat het college doen om aan deze behoefte te voldoen? Wanneer zal het daklozenloket haar deuren weer openen?

Een daklozenloket behoort tot de gedane suggesties. Het college komt na beraadslaging terug op de suggesties.

8. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat de doelgroep behoefte heeft aan meer zinvolle dagactiviteiten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat het college ondernemen? Wanneer kunnen wij daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten.

Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.

9. Een van de aanbeveling van bureau Beke; 'Zet nog meer in op het vroegtijdig signaleren van dreigende daklоosheid, om dit fenomeen sneller aan te pakken. Hier ligt een belangrijke rol voor wijkteams en opvanglocaties. Let hierbij met name op de koppeling tussen zorg (begeleiding/hulp) en huisvesting; wanneer de eerste wordt stopgezet, dreigt nog te vaak het verlies van huisvesting.' Neemt het college deze aanbeveling over? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen gaat het college zetten? Graag toelichten.

Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.

10. De doelgroep geeft in het onderzoek aan dat belangrijk is dat hulpverlening gecontinueerd wordt, zodat alle problemen in alle leefgebieden zijn verholpen. Erkent het college dit? Zo ja, kan het college toelichten wat het gaat ondernemen om dit te realiseren?

Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.

16.Wat gaat de uitvoering van de suggesties en aanbevelingen die het college wenst over te nemen bij benadering kosten?

[1] **Beantwoording college Art. 44-vragen inzake "Onderzoek onder daklozen", d.d. 29-10-2019**
https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=db782606-afd8-4089-a9b8-5a4663926798

Dat is nog niet duidelijk. Wij komen na beraadslaging bij u terug op de gedane suggesties en het bijbehorende kostenplaatje.

2. Kan het college uitleggen wat de inwoners van onze stad, de dak- en thuislozen in het bijzonder, hebben aan de antwoorden die hier gegeven zijn?

3. Is het college bereid de genoemde vragen over onze dak- thuislozen alsnog op een inhoudelijke manier te beantwoorden?

4. Begrijpt het college dat de raad het college een termijn van 4 weken voor het beantwoorden van schriftelijke vragen heeft gegeven (met mogelijkheid tot uitstel) om indien nodig over de vragen te kunnen beraadslagen voordat de antwoorden gegeven worden? Zo ja, waarom heeft de raad dan deze totaal onbruikbare antwoorden ontvangen?

5. Herinnert het college zich de antwoorden op vraag 22?

22.Kan het college een overzicht geven van de kosten die gepaard gaan met uitvoering geven aan alle verschillende aanbevelingen, suggesties en behoeften zoals die naar voren komen in beide onderzoeken? Graag toelichten en presenteren per aanbeveling/ suggestie/ behoefte.

Nee, daarvoor is grondig onderzoek nodig.

6. Is het college bereid dit onderzoek uit te voeren?

7. Zo ja, wanneer kunnen wij de uitkomsten tegemoetzien? Als het college daartoe niet bereid is, waarom heeft zij dan voor meer dan dertigduizend euro onderzoeken laten doen als zij kennelijk niet eens van plan is de aanbeveling serieus te overwegen?

8. Is het college bereid deze vragen voorafgaand aan de agendering van het onderzoeksrapport in de raadskamer te beantwoorden?

Hoogachtend,

Cetintas Dobbe Elfrink

SP-factie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan de leden van de raad

Datum : 10 december 2019
Zaaknummer : 420502
Contactpersoon : Esther Francot
Telefoonnummer : 026 3773662

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo over aanvullende vragen onderzoek onder daklozen - vervolg

Geachte voorzitter en leden,

De raadsleden Cetintas, Dobbe en Elfrink van de fractie SP hebben ons bij brief, ingekomen 14 november 2019, vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 over aanvullende vragen onderzoek onder daklozen - vervolg. De vragen worden hieronder weergegeven.

1. *Is het college bereid te reflecteren op de volgende aan de raad gegeven antwoorden;*

   5. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat dak- en thuislozen behoefte hebben aan een daklozenloket? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat het college doen om aan deze behoefte te voldoen? Wanneer zal het daklozenloket haar deuren weer openen?
   Een daklozenloket behoort tot de gedane suggesties. Het college komt na beraadslaging terug op de suggesties.
   8. Erkent het college dat uit het onderzoek naar voren komt dat de doelgroep behoefte heeft aan meer zinvolle dagactiviteiten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat het college ondernemen? Wanneer kunnen wij daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten.
   Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.
   9. Een van de aanbeveling van bureau Beke; 'Zet nog meer in op het vroegtijdig signaleren van dreigende dakloosheid, om dit fenomeen sneller aan te pakken. Hier ligt een belangrijke rol voor wijkteams en opvanglocaties. Let hierbij met name op de koppeling tussen zorg (begeleiding/hulp) en huisvesting; wanneer de eerste wordt stopgezet, dreigt nog te vaak het verlies van huisvesting.' Neemt het college deze aanbeveling over? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen gaat het college zetten? Graag toelichten.
   Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.

10. De doelgroep geeft in het onderzoek aan dat belangrijk is dat hulpverlening gecontinueerd wordt, zodat alle problemen in alle leefgebieden zijn verholpen. Erkent het college dit? Zo ja, kan het college toelichten wat het gaat ondernemen om dit te realiseren?
Het college komt na beraadslaging terug op de gedane suggesties.
16.Wat gaat de uitvoering van de suggesties en aanbevelingen die het college wenst over te nemen bij benadering kosten?
Dat is nog niet duidelijk. Wij komen na beraadslaging bij u terug op de gedane suggesties en het bijbehorende kostenplaatje.

2. *Kan het college uitleggen wat de inwoners van onze stad, de dak- en thuislozen in het bijzonder, hebben aan de antwoorden die hier gegeven zijn?*

3. *Is het college bereid de genoemde vragen over onze dak- thuislozen alsnog op een inhoudelijke manier te beantwoorden?*

4. *Begrijpt het college dat de raad het college een termijn van 4 weken voor het beantwoorden van schriftelijke vragen heeft gegeven (met mogelijkheid tot uitstel) om indien nodig over de vragen te kunnen beraadslagen voordat de antwoorden gegeven worden? Zo ja, waarom heeft de raad dan deze totaal onbruikbare antwoorden ontvangen?*

5. *Herinnert het college zich de antwoorden op vraag 22?*
22.Kan het college een overzicht geven van de kosten die gepaard gaan met uitvoering geven aan alle verschillende aanbevelingen, suggesties en behoeften zoals die naar voren komen in beide onderzoeken? Graag toelichten en presenteren per aanbeveling/ suggestie/ behoefte.
Nee, daarvoor is grondig onderzoek nodig.

6. *Is het college bereid dit onderzoek uit te voeren?*

7. *Zo ja, wanneer kunnen wij de uitkomsten tegemoetzien? Als het college daartoe niet bereid is, waarom heeft zij dan voor meer dan dertigduizend euro onderzoeken laten doen als zij kennelijk niet eens van plan is de aanbeveling serieus te overwegen?*

8. *Is het college bereid deze vragen voorafgaand aan de agendering van het onderzoeksrapport in de raadskamer te beantwoorden?*

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

Het college heeft het onderzoek laten uitvoeren juist om zicht te krijgen op de voorzieningenbehoefte van daklozen. Het college heeft de onderzoeksresultaten nadat zij die had ontvangen direct met u gedeeld.
Het college heeft op 29 oktober 2019 in twee raadsbrieven schriftelijke vragen van de fractie SP beantwoord over dit onderzoek. In deze raadsbrieven wordt de stand van zaken op het moment van beantwoording weergegeven.
In het onderzoek zijn verschillende suggesties gedaan om de opvang van dak- en thuislozen te verbeteren. Op dit moment voeren we gesprekken met de partners in de uitvoering over het aan de hand van de gedane suggesties doorvoeren van verbeteringen. In januari 2020 zullen wij u via een raadsbrief informeren over de uitkomst van deze gesprekken. Daarin zal inhoudelijk worden ingegaan op de al ingezette en nog in te zetten verbeteringen en de (financiële) consequenties daarvan.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Brief met artikel 44 vragen

Aan de gemeenteraad

Datum	: 22 oktober 2019
Zaaknummer	: 411949
Contactpersoon	: Marjolein Foppen
Telefoonnummer	: 026 3773908

Onderwerp: Toezegging over 'pilot Respijt- & Time-out voorzieningen

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van onze brief over de toezegging over de pilot 'Respijt & Time-out voorzieningen', naar aanleiding van de behandeling van het agenderingsverzoek 'daklozen met psychische problematiek of verward gedrag' op 10 april 2019.

Inleiding
Volgend op de behandeling van het agenderingsverzoek 'daklozen met psychische problematiek' is op 4 juni 2019 een raadsbrief gestuurd (nummer 368717) met daarin de reactie op een aantal toezeggingen. In deze brief werd ook de pilot 'Respijt & time-out voorzieningen' genoemd. Binnen deze pilot werd onderzocht of er aanvullende opvang- of verblijfsmogelijkheden noodzakelijk zijn voor een groep die tussen 'wal en schip' valt. Deze pilot (onderzoek) is nu afgerond. Met deze raadsbrief informeren we u over de uitkomsten en het vervolg.

Toezegging over 'pilot Respijt- & Time-out voorzieningen
In de periode april – augustus 2019 is het project ‘ontwikkeling time-out voorziening(en) en respijtvoorziening(en) Gelderland-Midden' met subsidie van ZonMw uitgevoerd. De startsubsidie was bedoeld om het bestaande aanbod in de regio de complementeren voor inwoners in de regio Gelderland-Midden, met verward gedrag als gevolg van meervoudige psychosociale en/of psychiatrische problematiek, die niet in aanmerking komen voor opname in de GGz of ouderenzorg.
Met deze subsidie:

- Is onderzoek gedaan en zijn scenario’s ontwikkeld voor aanvullend aanbod.
- Zijn voorwaarden in kaart gebracht om dat aanvullend aanbod te realiseren en partijen te bewegen om tot afspraken te komen om het aanvullend aanbod te realiseren.

Onderstaand zijn de opbrengsten van het project weergegeven.

Opbrengsten project time-out
In het project zijn vier categorieën problematiek onderscheidden waarvoor een oplossingsrichting gezocht zou moeten worden:

1. Crisis - acuut niet beoordeelbaar;

2. Crisis - acuut beoordeelbaar, maar direct medisch ingrijpen vanuit GGz niet noodzakelijk;
3. Crisis - niet acuut, inwoner geeft zelf aan uit huidige situatie weg te willen om tot rust te komen;
4. Crisis - niet acuut, organisatie of thuissituatie geeft aan time-out nodig te hebben.

Hieronder in een schema weergegeven:

Crisis acuut	**Crisis - niet acuut**
Situatie: Iemand valt niet onder een 'wettelijk geregeld kader', of het kader is onduidelijk.	**Situatie:** Iemand die een thuis heeft en (na time-out / respijt) terugkeerbedoeling heeft.
Categorie 1: Is niet beoordeelbaar door bijvoorbeeld agressie. Er is een tijdelijke (uitslaap) opvang noodzakelijk, met zwaardere begeleiding / beveiliging.	Categorie 3: De inwoner geeft zelf aan er even tussen uit te moeten om crisis te voorkomen. Doel: rust.
Categorie 2: Is beoordeelbaar, maar kan om diverse redenen niet terug naar huis. Groep die voor onrust zorgt en daardoor moeilijk plaatsbaar is, of omgekeerd zelf overprikkeld raken in bestaande opvang.	Categorie 4: De zorgorganisatie (kan ook bemoeizorg zijn) geeft aan dat inwoner er even tussen uit moet. De mantelzorger valt uit. Doel: rust en nieuwe (zorg)afspraken.

Categorie 1
Voor de eerste categorie worden op dit moment stappen door GGZ instellingen, die inhoudelijk hun beslag moeten krijgen in het Regioplan acute GGZ. De acute ggz (18+) is beschikbaar voor de hulpverlening aan personen in een crisissituatie, waarvan het vermoeden bestaat dat zij een acute psychiatrische stoornis hebben (inclusief verslavingsproblematiek). De kenmerken van de persoon en zijn omgeving bepalen of sprake is van een crisis en wat de omvang van de crisis is. Deze zorg wordt door de zorgverzekeraar vergoed.

Categorieën 2 en 4
In de zomerperiode heeft de projectleider ingezet op realisatie van een carrousel ten behoeve van categorieën 'crisis, acuut en beoordeelbaar' (categorie 2) en 'crisis, niet acuut' (categorie 4). Om het geheel te complementeren zou een voorzet voor het noodbed voor een beperkte overblijvende groep met ernstige veiligheidsrisico's gemaakt worden. Veelal zal er dan sprake zijn van hoog complexe (medisch specialistische) zorg waarbij ook veiligheidsaspecten een rol spelen.

Carrousel
Met het organiseren van een zogenaamde carrousel wordt ingezet op gezamenlijke verantwoordelijkheid van een aantal zorgpartijen en gemeenten, om bestaand aanbod beter en flexibeler aan elkaar te verbinden. Vooral de inzet van bestaand aanbod buiten kantoortijden kan beter geregeld worden. Het ligt

dan ook in de lijn der verwachtingen dat er afspraken worden gemaakt over het - buiten kantoortijden - eerst inzetten van zorg, en vervolgens - binnen kantoortijden - het regelen van de zorgtoewijzing en bijbehorende financiering.
Een aandachtspunt hierbij zijn de inwoners bij wie sprake is, of kan zijn, van bedreiging en agressie. De pilot heeft duidelijk gemaakt dat er regelmatig - op uitvoeringsniveau - weinig gemeenschappelijk besef van urgentie is en weinig vertrouwen in elkaars oordeel of ondersteuning. Tussen politie en GGZ zijn concrete samenwerkingsafspraken gemaakt. Uit deze pilot komt de aanbeveling naar voren om dergelijke afspraken ook te maken 'met de carrousel', zodat alle partijen weten wat ze van elkaar kunnen verwachten en hoe te handelen in geval van (dreigende) agressie.

Noodbed
Het vervolg van deze pilot richt zich op het beter verbinden van bestaande zorg en ondersteuning. Desondanks is er een reële kans dat er daarna toch nog een kleine groep inwoners overblijft die moeilijk plaatsbaar zijn. Het beeld bestaat dat het dan gaat om mensen met multiproblematiek die zich slecht laten helpen en zich dreigend en agressief uitlaten. Zij zijn over het algemeen al bij meerdere zorgorganisaties bekend. Gedacht wordt aan een noodbed, waar passende medische zorg kan worden geleverd, maar waarbij ook sprake is van een bepaald beveiligingsniveau. Mogelijk bieden Rijnstate of Wolfheze hiervoor mogelijkheden.
Het is de bedoeling dat in 2020 in alle regio's de Ketenveldnorm Beveiligde Zorg wordt ingevoerd. Dit is een werkwijze, waarbij een steeds terugkerende problematische groep met veiligheidsissues in kaart wordt gebracht. In goede tijden worden dan afspraken gemaakt over de aanpak in tijden waarop het minder gaat. Er wordt bekeken of levensloopbegeleiding mogelijk is, waarbij deze inwoners blijvend gevolgd worden. Op dit moment lopen in Nederland 4 pilots.

Categorie 3
Voor de derde categorie - crisis - niet acuut - is wel aanbod beschikbaar, maar er is geen duidelijk regiobeeld van wat er voor deze groep is ingekocht. Ook is er bij deze zorgvorm geen sprake van een 24/7-beschikbaarheidsfunctie. In de regio Gelderland-Midden is deze zorg ingekocht in de vorm van Bed & Break (inwoners van onze regio, die een time-out nodig hebben, omdat de druk thuis (te) hoog oploopt) en Logeerbed (voor inwoners die gedurende een periode gebruik maken van een beschermd wonen bed, om weer deel te kunnen nemen aan een groeps- en dagstructuur).

Voortgang na afronding project time-out respijtvoorzieningen
Om binnen deze gegeven situatie voortgang in de realisatie van de carrousel en een noodbed bereiken, is aan de Stuurgroep Verward Gedrag het voorstel gedaan om de realisatie van een carrousel en noodbed verder uitwerken.
Er is subsidie verstrekt door ZonMw, voor de volgende opdracht:
"Het opstellen van een concreet plan van aanpak voor de realisatie van een zogenaamde carrousel en een noodbed, voor niet acute crisis- / respijtbedden voor inwoners in de regio Gelderland-Midden, met verward gedrag als gevolg van meervoudige psychosociale en/of psychiatrische problematiek, die niet in aanmerking komen voor opname in de GGz of ouderenzorg".
Het plan van aanpak is bedoeld als spoorboekje voor implementatie en bevat naast een beschrijving van de benodigde acties, op het vlak van zorg, bedrijfsvoering en infrastructuur, ook

(samenwerkings)afspraken, verantwoordelijkheidsverdeling, tijdpad en een (concept) samenwerkingsovereenkomst betreffende de realisatie van de voorgenomen voorzieningen.
De doorlooptijd van dit vervolg zal in ieder geval de rest van 2019 in beslag nemen. Over de uitkomst en mogelijke implementatie van deze nieuwe voorzieningen wordt u nader geïnformeerd.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Aan de gemeenteraad

Datum : 14 januari 2020
Zaaknummer : 428151
Contactpersoon : Esther Francot
Telefoonnummer : 026 3773662

Onderwerp: Stand van zaken verbeteracties uit onderzoek voorzieningenbehoefte dak- en thuislozen.

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de stand van zaken met betrekking tot de ingezette en nog in te zetten acties naar aanleiding van de suggesties en aanbevelingen uit het onderzoeksrapport 'Wat willen ze zelf? Een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen in Arnhem'.

Inleiding
In de zomer van 2019 heeft Bureau Beke een onderzoek uitgevoerd naar de voorzieningenbehoefte binnen de doelgroep dak- en thuislozen in Arnhem. Het onderzoeksrapport is op 11 oktober 2019 aangeboden aan de raad. In dit rapport worden een aantal suggesties en aanbevelingen gedaan, die door het college ter harte genomen worden.
Met deze brief informeren wij u over welke verbeteringen wij willen realiseren op basis van het rapport.

Allereerst: de doelgroep
Voordat we ingaan op het proces rondom de verbeteracties, gaan we in op de landelijke actualiteit. Eind 2019 heeft het CBS de landelijke cijfers bekend gemaakt over het aantal daklozen. Uit deze cijfers blijkt dat er landelijk sprake is van een verdubbeling van het aantal daklozen in de afgelopen 10 jaar.
In Arnhem wordt het aantal aanmeldingen voor opvang in de Doorstroomvoorziening sinds 2016 geregistreerd. In 2016 betrof het 244 aanmeldingen, in 2017 323, in 2018 328, en in 2019 231 (januari tot en met september). De maatschappelijke opvang kent het principe van landelijke toegankelijkheid: aan iedereen die om opvang vraagt moet eerste opvang geboden worden. Het betreft dus niet alleen mensen die afkomstig zijn uit Arnhem of uit de regio Centraal Gelderland. Niet iedereen die zich aanmeldt maakt daadwerkelijk gebruik van opvang. Soms vinden mensen zelf een andere oplossing. Het komt voor dat mensen zich meerdere malen per jaar aanmelden. Het is dan ook niet mogelijk om in absolute aantallen aan te geven hoeveel mensen uit Arnhem c.q. uit de regio Centraal Gelderland dakloos zijn of waren. Of er in Arnhem sprake is van verdubbeling van het aantal daklozen in de afgelopen tien jaar is daarom niet met cijfers te onderbouwen.
We zien een toename van GGZ-problematiek: van 19% in 2016 naar 30% in 2018. In het percentage verslavingsproblematiek worden geen grote veranderingen geconstateerd.

Verkorten wachttijd Inzet begeleidingstraject
Een aantal respondenten geeft aan dat de wachttijd op een begeleidingstraject bij IrisZorg (Doorstroomvoorziening Remisestraat) te lang is. Zij hebben dan al wel opvang, maar nog geen begeleiding. Het college vindt het essentieel dat de beoordeling welke begeleiding nodig is zorgvuldig gebeurt en dat de begeleiding zo snel als mogelijk kan starten. Aan Iriszorg en VGGM is gevraagd om inzichtelijk te maken hoe de wachttijden verkort kunnen worden en wat daarvoor nodig is. Ook wil het college graag weten of en onder welke voorwaarden het mogelijk is om cliënten met relatief lichte problematiek, of juist heel acute problematiek, versneld in traject te nemen in plaats van, zoals dat nu gebeurt, op volgorde van aanmelding.
Uit de eerste gesprekken die hierover gevoerd zijn, blijkt al wel dat de wachttijd erg wisselt: van 14 tot 125 dagen, met een gemiddelde van 54 dagen. Een belangrijke reden dat iemand niet onmiddellijk een traject aangeboden krijgt, is omdat trajecten maatwerk zijn en er dus eerst onderzoek gedaan moet worden naar de problematiek op alle leefgebieden (zoals verslaving, schulden etc.), reeds betrokken hulpverlening, medische situatie (inclusief medicijngebruik), maar ook naar de plek waar zo'n traject het meest kansrijk is. Soms is dat niet in Arnhem, maar in een andere centrumgemeente omdat een cliënt daar een positief netwerk heeft.

Centrale voorziening en informatievoorziening
Tijdens de interviews is diverse malen de suggestie gedaan een centrale voorziening (een daklozenloket) in te richten, waar (potentieel) daklozen informatie kunnen krijgen over opvang- en inkomensvoorzieningen, maar ook terecht kunnen in het nazorgtraject, dus na uitstroom uit de opvang. Deze informatie is op dit moment versnipperd beschikbaar (bij IrisZorg, VGGM, Werk&Inkomen, Burgerzaken, Straatzaken (ervaringsdeskundigheid), het sociaal wijkteam en de inloopvoorzieningen) en dus niet voor iedereen vindbaar dan wel te hoogdrempelig beschikbaar.
Het college wil dat de doelgroep op een laagdrempelige manier de informatie kan verkrijgen die nodig is, en in een vroeg stadium hulp en begeleiding kan krijgen.
Op dit moment vindt een intakegesprek met VGGM plaats nadat iemand zich al heeft gemeld bij IrisZorg. VGGM zit dus feitelijk *achter* de deur. In een aantal gemeenten (o.a. Den Haag, Rotterdam, Utrecht) zit de intake *voor* de deur op een neutrale plek; melden bij de zorgverlener IrisZorg wordt mogelijk door betrokkenen niet altijd gezien als neutrale plek.
Het college verkent of een daklozenloket kan bijdragen aan een betere informatievoorziening voor de doelgroep en daarbij ook drempelverlagend werkt voor degenen die aarzelen zich te melden bij een opvangvoorziening. In deze verkenning, die eind januari gereed is, worden nut, noodzaak, randvoorwaarden en benodigde middelen tegen het licht gehouden.
Om snel tegemoet te komen aan de behoefte aan betere informatievoorziening is de bestaande flyer 'Eerste Hulp bij Dakloosheid' geactualiseerd, uitgebreid en breed verspreid (bijgevoegd).

Zinvolle dagactiviteiten
Tijdens de interviews kwam verschillende malen naar voren dat de doelgroep behoefte heeft aan meer zinvolle dagactiviteiten. Het college wil aan deze behoefte tegemoetkomen, omdat structuur en dagritme kunnen bijdragen aan snellere uitstroom uit de opvang en het opbouwen van een zelfstandig bestaan.

Naast het bestaande aanbod op het gebied van activering en activerend werk (dat openstaat voor alle Arnhemmers en dus ook voor dak- en thuislozen) is er altijd de mogelijkheid tot maatwerk op alle niveaus. Kennelijk is dit onvoldoende bekend bij de doelgroep en/of bij de toeleiders: de inloop- en opvangvoorzieningen en de sociale wijkteams. We nemen dit mee in de gesprekken die we met deze partijen voeren.

Differentiatie
Daklozen vormen geen homogene groep: in het onderzoeksrapport wordt gesproken over een diversiteit aan subgroepen met elk zijn diverse kenmerken. Het doel van maatschappelijke opvang is het bieden van een passend vangnet voor mensen in een kwetsbare situatie, waarbij passendheid wordt bepaald door individuele en maatschappelijke behoeften in relatie tot beschikbare middelen.
In Arnhem is op dit moment sprake van een laagdrempelige opvang (het Stoelenproject) naast de reguliere opvang (IrisZorg Remisestraat).
Op 10 april 2019 is bij de behandeling van het agenderingsverzoek 'daklozen met psychische problematiek of verward gedrag' gesproken over hoe deze specifieke groep het beste kan worden opgevangen. Voor een deel van die groep zal de reguliere opvang passend zijn, met mogelijk een aanpassing binnen de huidige voorzieningen voor diegenen die behoefte hebben aan een prikkelarme omgeving. IrisZorg heeft een beperkt aantal eenpersoonskamers. De vraag is of dit voldoende is. Hierover is het college in gesprek met IrisZorg en VGGM.
Voor sommige personen is de opvang niet passend. Deze doelgroep is op verzoek van de raad meegenomen in de pilot 'Respijt- & Time-out voorzieningen' waarover u op 22 oktober 2019 bent geïnformeerd via een raadsbrief. Deze pilot richt zich op mensen met verward gedrag en dus niet specifiek op dak- en thuislozen. Crisissituaties doen zich onder deze doelgroep uiteraard wel voor. Afgesproken is dat voor mensen die zich in een crisissituatie bevinden die niet zwaar genoeg is om een ggz-crisisbed beschikbaar te stellen terwijl terugkeer naar de thuissituatie (c.q. de opvangsituatie) tijdelijk geen goed idee is, een zogenaamd zorgcarrouselsysteem wordt ingericht: verschillende organisaties werken samen om aan een time-out voorziening gestalte te geven. Voor degenen die als gevolg van agressief/bedreigend gedrag en/of complexe meervoudige problematiek moeilijk plaatsbaar zijn, wordt een noodbed gerealiseerd. Binnen de pilot 'Respijt- & Time-out voorzieningen' wordt bekeken welke organisaties in de verschillende situaties een rol kunnen spelen en wat daarvoor de kosten zijn.

Voorkomen instroom
Lokaal en regionaal gebeurt er veel op het gebied van preventie: het voorkomen van dakloosheid.
In Arnhem is het proces rondom verstrekking van briefadressen aangescherpt. Alle betrokken partijen binnen en buiten de gemeente werken samen om daar waar dat nodig is, een briefadres te verstrekken waarmee de basis wordt gelegd voor het kunnen aanvragen van een uitkering, een ID-bewijs en een zorgverzekering. Bijzondere bijstand (in de vorm van leenbijstand) kan ingezet worden om een ID-bewijs aan te schaffen als de uitkering nog niet rond is. De Participatiewet biedt mogelijkheden voor maatwerk, bijvoorbeeld voor wat betreft het toepassen van de kostendelersnorm. Als deze norm niet wordt toegepast op de uitkering van ouders op het moment dat hun kind meerderjarig wordt, kan dat eventuele dakloosheid van het kind voorkomen. Ook als een dakloze tijdelijk onderdak vindt bij familie, vrienden of

kennissen, kan besloten worden de kostendelersnorm niet toe te passen op de uitkering van degene die onderdak verleent.
Het project Meldpunt Ontruimingen (een samenwerking tussen woningcorporaties en gemeente) tracht huisuitzettingen te voorkomen. Het project Vroeg-er-op-af richt zich op het in een zo vroeg mogelijk stadium signaleren en aanpakken van mogelijk problematische schuldsituaties. VGGM zet bemoeizorg in ter voorkoming van dakloosheid en de sociale wijkteams ondersteunen inwoners bij het voorkomen van afglijden. Met de penitentiaire inrichtingen worden afspraken gemaakt over het voeren van een keukentafelgesprek voorafgaand aan ontslag uit detentie, zodat een inwoner meteen de juiste hulp en zorg krijgt. Bij de aanbesteding sociaal domein wordt ingezet op het scheiden van wonen en zorg, zodat woonruimte behouden blijft als zorg kan worden afgebouwd of beëindigd.
Preventie is nooit 'af'. Hier moet blijvend aandacht aan besteed worden.

Bevorderen uitstroom
Voor een succesvolle en duurzame uitstroom is geschikte en betaalbare woonruimte essentieel. Met de Arnhemse woningcorporaties zijn afspraken gemaakt over het aanbieden van 120 convenantwoningen op jaarbasis voor de uitstroom uit Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen. Deze woningen zijn deels beschikbaar voor de doelgroep daklozen maar de capaciteit wordt niet optimaal benut. Als iemand is uitgezet uit een corporatiewoning vanwege huurfraude, huurschuld, overlast of wietteelt, is die persoon nu vijf jaar uitgesloten van instroom in een corporatiewoning. De woningcorporaties gaan dit beleid in 2020 evalueren. Dit is vastgelegd in de Arnhemse Prestatieafspraken 2020. In het kader van de transformatie Beschermd Thuis worden met de regiogemeentes in de regio Centraal Gelderland verkennende gesprekken gevoerd over uitstroom in de regio, dus niet alleen - zoals nu - in centrumgemeente Arnhem. Tevens wordt onderzocht of het concept Housing First (eerst een eigen woonruimte, daarna aanpak van de problematiek) op grotere schaal dan nu (10 woningen op jaarbasis) ingezet kan worden.

Tot slot
De gemeente Arnhem is dus actief betrokken bij deze ontwikkelingen. Ook landelijk is er veel aandacht voor dakloosheid, onder meer naar aanleiding van de publicaties van het CBS over de forse toename van daklozen. Op 1 juli 2019 is het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren gestart, waaraan Arnhem als een van de 14 pilotgemeentes deelneemt. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren (18 tot 27 jaar) in 2021 tot nul gereduceerd te hebben. Over de voortgang van dit Actieprogramma wordt u binnenkort geïnformeerd.
Op 6 december 2019 hebben de staatssecretarissen Blokhuis (VWS) en Van Ark (SZW) een brief naar de Tweede Kamer gestuurd met als onderwerp het terugdringen van dakloosheid (bijgevoegd). In deze brief wordt een landelijke aanpak aangekondigd, die zich onder meer richt op het creëren van extra woonruimten met begeleiding en van ruimte voor maatwerk in relevante wet- en regelgeving, naast de al lopende trajecten op het gebied van preventie, schulden, wonen en vernieuwing in de opvang. Aan de centrumgemeentes is gevraagd de regionale opgave in kaart te brengen, zodat de landelijke aanpak recht doet aan de lokale en regionale verschillen.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Onderzoeksrapport Bureau Beke
- Flyer Eerste Hulp bij Dakloosheid
- Kamerbrief terugdringen dakloosheid

Bent of wordt u dakloos in Arnhem?

Zoek hulp en onderdak!

Persoonlijke hulp



- Iedereen: spreekuur (inloop) wo. en do. 10.00-13.00 uur bij Kruispunt, Spoorwegstraat 13
- Speciaal voor gezinnen: gemeentelijke gezondheidsdienst 088 - 355 55 00 (ma. t/m vr. 09.00-11.00 uur)
- Iedereen: 088 - 226 00 00 of www.wijkteamsarnhem.nl/contact (sociaal wijkteam)

Slaapplaatsen



- Volwassenen 26+: Iriszorg, Remisestraat 2; 088 - 606 16 00 of www.iriszorg.nl
- Volwassenen 26+: De Duif, Spoorwegstraat 11 elke avond toegang tussen 22.30-23.00 uur; 026 - 443 40 81 of www.stoelenprojectdeduif.nl
- Jongeren 18-26 jaar: Jonahuis, Sweerts de Landasstraat 77; 088 - 199 16 19 of www.pactum.org/zwerfjongeren

Onderdak overdag



- Volwassenen 26+: Iriszorg, Remisestraat 2; 088 - 606 16 00 of info@iriszorg.nl
- Volwassenen 26+: Kruispunt Spoorwegstraat 13; 10.00-13.00 uur en 16.30-19.00 uur (ma. t/m za.; 026 - 443 30 72 of https://stichtingkruispunt.nl
- Jongeren 18-26 jaar: Jonahuis, Sweerts de Landasstraat 77; 088 - 199 16 19 of www.pactum.org/zwerfjongeren

GEMEENTE Arnhem

Eten en drinken



- Volwassenen 26+: Kruispunt, Spoorwegstraat 23;
  ma. t/m za. 16.30-19.00 uur; 026 - 443 30 72 of https://stichtingkruispunt.nl
- Iedereen: zondag 09.00-10.00 uur onder de John Frostbrug ("oude" brug,
  kant van het centrum)
- Iedereen: soep- en broodjeskar Musispark op zondag 13.30-15.00 uur
  (bij tunneltje naar Eusebiusbinnensingel)
- Iedereen: gratis soep bij de Soepfiets, elke maandag tussen 18.00-21.00 uur;
  start bij Rozet om 18.00 uur en daarna op andere plekken in het centrum.
  Wilt u weten waar? Bel 06 - 564 39 83 (Eva Petri)

Inkomen



- Werk en bijstand via www.arnhem.nl/uitkering of 088 - 226 00 00
  (sociaal wijkteam)
- Telefonisch spreekuur Sociaal Raadslieden 026 - 31 27 999
  (ma. t/m do. 13.30-15.00 uur)

Medische hulp



Iedereen: spreekuur van verpleegkundige op dinsdag 10.30-12.00 uur bij Kruispunt,
Spoorwegstraat 13

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

DGLZ
DMO

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
1623786-199671-DMO

Uw brief

Bijlage(n)
2

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum 6 december 2019
Betreft Terugdringen van dakloosheid

Geachte voorzitter,

Het geschatte aantal daklozen is de afgelopen twee jaar gestegen van 30.500 in 2016 naar 39.300 in 2018.[1] Een onacceptabel hoog aantal mensen heeft dus geen (eigen) woonplek en slaapt op straat, in de opvang of elders. Het zijn mensen die vaak niet meer mee kunnen doen in de samenleving. Het is belangrijk dat wij – Rijk, gemeenten en andere relevante partijen – nu stevig onze krachten bundelen om het aantal dak- en thuislozen in Nederland fors terug te dringen. Dit sluit aan bij de oproep die verschillende partijen in een brandbrief over de stijging van het aantal daklozen hebben gedaan.[2] Het kabinet heeft begrip voor de zorgen die gemeenten in hun brieven hebben uitgesproken. Zoals aangekondigd in de brief van 17 september jl. van de staatssecretaris van VWS sturen wij u daarom namens het kabinet de aanpak waarmee we deze mensen willen helpen hun leven weer op de rit te krijgen en een zelfstandig bestaan op te bouwen.[3] Met deze brief komen wij tegemoet aan het verzoek van uw Kamer om te reageren op de brandbrieven van het Leger des Heils, Stichting Zwerfjongeren Nederland, de wethouders van de G4 en de Nationale ombudsman.

Wat is al in gang gezet?
De afgelopen periode hebben wij met gemeenten en betrokken (landelijke) partijen op diverse manieren gewerkt aan het terugdringen van het aantal dak- en thuislozen. Enerzijds via specifieke, op deze doelgroep gerichte trajecten, zoals de

1 https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/34/aantal-daklozen-sinds-2009-meer-dan-verdubbeld. CBS geeft in haar onderzoek een schatting van de populatie feitelijk daklozen. Dit zijn mensen die slapen in de open lucht, in overdekte openbare ruimten, zoals portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto, of binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang en eendaagse noodopvang, of op niet-structurele basis bij vrienden, kennissen of familie, zonder vaste verblijfplaats.
2 O.a.: https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Utrecht/02e29e24-c710-472b-908d-7bbed8b14884, https://werkplaatscomo.files.wordpress.com/2019/10/def-kamerbrief-begroting-vws_wp-como_24-10-2019.pdf, https://www.opvang.nl/files/Brief_aan_TK_begroting_VWS_okt_2019.pdf
3 2019/20, 29325, nr. 102

meerjarenagenda beschermd wonen en maatschappelijke opvang[4] en het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren.[5] Anderzijds via bredere trajecten die ook een bijdrage leveren aan het voorkomen van daklоosheid en het versnellen van de doorstroom uit de maatschappelijke opvang, zoals de Brede Schuldenaanpak, de Nationale Woonagenda en de Stimuleringsaanpak Flexwonen. We zien goede resultaten in een aantal gemeenten, zoals in de gemeente Zwolle, waar nauwelijks wachtlijsten zijn en mensen adequaat worden geholpen.

Ook hebben wij met het hoofdlijnenakkoord ggz extra financiële middelen beschikbaar gesteld voor gemeenten.[6] Het gaat om een reeks van €50 miljoen in 2019 tot €95 vanaf 2022. Het kabinet ziet de noodzaak van een structurele financiële bijdrage, omdat met de ambulantisering van de GGZ een steeds groter beroep wordt gedaan op gemeenten om kwetsbare mensen op een goede manier in de thuisomgeving te helpen.

Maar er is meer nodig
Wij hebben vertrouwen in de koers die met deze trajecten is ingezet. Gezien de forse toename van het aantal daklozen in de periode 2016-2018 zijn het kabinet, gemeenten, aanbieders, woningcorporaties en cliëntenorganisaties ervan overtuigd dat meer nodig is om het aantal daklozen te laten dalen.[7]

Het kabinet ziet de urgentie van een gezamenlijke aanpak: alleen daarmee kunnen we onze ambitie – niemand slaapt tegen zijn zin op straat en voor alle dak- en thuislozen is zo snel mogelijk een eigen woonplek met begeleiding beschikbaar – waarmaken. Hiervoor zijn maatregelen nodig die snel effect sorteren en maatregelen die langer doorgezet moeten worden.

In deze brief gaan wij in op:
- *de knelpunten* – een tekort aan woningen met begeleiding voor (ex-)dak- en thuislozen en de grote hoeveelheid schulden die dak- en thuislozen hebben vormen een belemmering om weer een eigen woonplek te krijgen;
- *de beoogde situatie (in lijn met het advies van de commissie Dannenberg)* – Rijk, gemeenten, aanbieders en corporaties zetten in op het zo snel mogelijk bieden van een woonruimte met begeleiding. Housing First lijkt daarvoor in veel gevallen een passende methodiek;
- *de aanpak om deze beoogde situatie te kunnen realiseren* – het kabinet gaat het volgende doen:
    - het kabinet treft op korte termijn extra maatregelen om het creëren van extra woonruimten en het bieden van maatwerk te stimuleren. Daarnaast heeft het kabinet gemeenten gevraagd samen met woningcorporaties, zorgaanbieders, cliëntenorganisaties en andere relevante partijen de regionale opgave in kaart te brengen, conform

[4] De meerjarenagenda geeft een beeld van de (gezamenlijke) inhoudelijke koers en prioriteiten op het terrein van beschermd wonen en maatschappelijke opvang. TK 2017/18, 29325, nr. 93.
[5] Met het Actieprogramma werkt de staatssecretaris van VWS aan een forse vermindering van het aantal dak- en thuisloze jongeren en het bieden van integrale ondersteuning op alle levensgebieden. Veertien pilotgemeenten werken aan het terugdringen van het aantal dak- en thuisloze jongeren in hun gemeente met 100% procent voor eind 2021 (behoudens de jongeren in de kortdurende crisisopvang). TK 2018/19, 29325, nr. 97.
[6] TK 2018/19, 31839, nr. 657
[7] Zie hiervoor de brief van gemeenten: https://vng.nl/files/vng/brandbrief_toename_daklozen.pdf. Deze brandbrief is niet ondertekend door cliëntenorganisaties.

de motie van de leden Dik-Faber, Regterschot, Van den Berg en Diertens en in aansluiting op de regionale uitvoeringsafspraken voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang waar regio's al aan werken.[8]
- op basis van de door gemeenten aangeleverde informatie komt het kabinet, in gesprek met gemeenten, woningcorporaties, zorgaanbieders en cliëntenorganisaties, tot een overkoepelend plan voor de aanpak van daklоosheid.
- in mei bepaalt het kabinet welke concrete doelstellingen voor deze kabinetsperiode kunnen worden gesteld. Dit overkoepelende plan zal vervolgens naar Uw Kamer worden gezonden.

De knelpunten
Mensen die de thuissituatie (noodgedwongen) hebben verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht of met behulp van hun netwerk te handhaven in de samenleving kunnen gebruik maken van de maatschappelijke opvang. Gemeenten geven aan dat steeds meer mensen de afgelopen jaren een beroep hebben gedaan op de maatschappelijke opvang en dat dit in toenemende mate gebeurt vanwege woonproblematiek. Veel gemeenten hebben de afgelopen jaren de maatschappelijke opvang uitgebreid. Desondanks zit de maatschappelijke opvang op de meeste plaatsen overvol. De doorstroom naar begeleid wonen en de uitstroom naar meer reguliere woonruimte stokken wegens een gebrek aan beschikbare woningen met begeleiding, of doordat mensen hun schulden onvoldoende op orde hebben om voor een woning in aanmerking te komen.

Een te lang verblijf in de maatschappelijke opvang belemmert het herstel; de situatie van mensen verslechtert er vaak door. Een ex-dakloze vrouw verwoordde het treffend: *"Thuis is de rust in je hart en in je hoofd. De opvang, hoe hard die ook nodig is, is helaas verre van thuis. Je kan daar niet jezelf zijn."*

Deze situatie is onwenselijk. Een gezamenlijke inspanning van het Rijk, gemeenten, corporaties, aanbieders, private partijen en ervaringsdeskundigen is nodig om hier verandering in te brengen.

Uit onderzoek[9] blijkt het volgende:
- *het aantal daklozen is volgens schattingen van het CBS gestegen van 17.800 in 2009 naar ruim 39.300 in 2018;*
- *ongeveer een derde van de daklozen is tussen de 18-30 jaar;*
- *8 op de 10 daklozen is man;*
- *de helft van de daklozen heeft een niet-westerse achtergrond;*
- *mensen worden vaak vanuit een relatieve situatie van armoede dakloos;*
- *90% van de mensen in de maatschappelijke opvang heeft schulden;*
- *iets minder dan de helft van de daklozen werd in de drie jaar voorafgaand aan hun registratie [in de systemen waar het CBS mee werkt] geconfronteerd met ggz-problematiek;*
- *ongeveer twee derde van de daklozen verblijft in West-Nederland;*
- *ongeveer 60% van de dak- en thuisloze jongeren (18-27 jaar) heeft een verleden in de Jeugdzorg;*

---

[8] 2019/20, 35300 XVI, nr. 73

[9] Bron: CBS, Inzicht in daklоosheid en Nusselder WJ, Slockers MT, Krol L, Slockers CJ, Looman CW, van Beeck EF. [Mortality and life expectancy in homeless men and women in Rotterdam: 2001-2010]. Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde.

- *de levensverwachting van daklozen is gem. 12 jaar lager dan die van niet-daklozen.*

In bijlage 2 bij deze brief treft u de analyse van het CBS over de toename van het aantal daklozen in de periode 2016-2018 aan. Het beeld komt overeen met de analyse van eind 2018: mensen worden vaak vanuit een situatie van relatieve armoede dakloos, i.p.v. dat er sprake is van specifieke life events.

De beoogde situatie

Onze ambitie is dat niemand tegen zijn zin op straat slaapt en dat voor alle dak- en thuislozen zo snel mogelijk een eigen woonplek met begeleiding beschikbaar is. Alleen als er echt geen andere mogelijkheid is, verblijven mensen in de maatschappelijke opvang, maar idealiter nooit langer dan drie maanden.
Finland laat zien dat het beschikken over een eigen woonplek de belangrijkste stap is naar herstel. Door toepassing van het Housing First-principe is het aantal chronisch daklozen met 86% gedaald in de jaren 2008-2017. Daarmee behoort Finland tot de koplopers in Europa: alleen in Finland en Noorwegen is sprake van een daling van het aantal daklozen. In andere Europese landen is sprake van een stijging.

De commissie Dannenberg concludeert in haar advies 'Van beschermd wonen naar beschermd thuis' het volgende: "Kwetsbare burgers […] hebben een voorkeur voor zelfstandig wonen in een wijk[10]. Deze woonwens is intrinsiek en een belangrijke voorspeller voor het realiseren van zelfstandig wonen[11]. Het merendeel van de mensen met een verstoorde zelfregulatie wil en kan dit ook."[12]

De beoogde werkwijze is daarom even helder als uitdagend: we helpen dak- en thuislozen het liefst direct, maar in elk geval zo snel mogelijk, weer aan een passende woonruimte waar zij – met de benodigde begeleiding – weer een zelfstandig bestaan kunnen opbouwen en mee kunnen doen aan de samenleving. Het kan daarbij gaan om een eigen woonruimte of een plek in beschermd wonen. Vandaaruit worden zij begeleid bij het oplossen van problemen die op specifieke levensgebieden spelen. De toepassing van Housing First heeft daarbij voor een groot deel van de groep de voorkeur volgens Rijk, gemeenten en aanbieders.
Op deze manier kunnen gemeenten de relatief hoge financiële inzet voor maatschappelijke opvang gebruiken voor (intensieve) begeleiding van mensen in hun eigen woonruimte.

Housing First is een methode die in een aantal landen met succes wordt gebruikt om daklozen te helpen en wetenschappelijk bewezen effectief is: ten minste 80% van de (ex-) daklozen blijft – ook na langere tijd – stabiel gehuisvest. Bij Housing First krijgen mensen direct van de straat een passende woonruimte toegewezen met daarbij (in het begin) veel begeleiding. In Nederland hanteert men over het algemeen twee voorwaarden om in aanmerking te komen voor Housing First:

- *de (ex-) dakloze moet een huurovereenkomst afsluiten en begeleiding accepteren;*
- *de medewerker van Housing First moet wekelijks tot de woning worden toegelaten voor een huisbezoek.*

Over het algemeen wordt de woning aanvankelijk door de eigenaar verhuurd aan de zorgaanbieder, die de woning doorverhuurt aan de huurder. Na enkele jaren wordt de overeenkomst 'omgeklapt': de zorgaanbieder is dan niet langer de huurder, maar de (ex-) dakloze zelf.

[10] Van Straaten e.z., 2014, De Heer-Wunderingk, Vos en Van der Zee, 2015
[11] De Heer-Wunderink e.a., 2015: 5
[12] https://vng.nl/files/vng/van-beschermd-wonen_20151109.pdf

De aanpak
De aanpak kan alleen slagen wanneer sprake is van nauwe samenwerking tussen Rijk, gemeenten, woningcorporaties, zorgaanbieders, cliëntenorganisaties en andere relevante lokale en landelijke (publieke en private) partijen. De aanpak vraagt om een lange adem: de stijging van het aantal daklozen in de afgelopen tien jaar zal niet in één jaar ongedaan gemaakt kunnen worden.

Gezien de urgentie van het probleem neemt het kabinet reeds diverse maatregelen (zie bijlage 1) en zet zij een aantal acties de komende periode extra kracht bij. Bij deze maatregelen is het meenemen van de ervaringen van (ex-) dak- en thuislozen belangrijk. In het kader van de meerjarenagenda beschermd wonen en maatschappelijke opvang zal begin 2020 een 'Vliegende Brigade ervaringsdeskundigheid' ingericht worden, bestaande uit een groep van (ervaringsdeskundige) experts. De brigade ondersteunt gemeenten, cliënt- en familie-initiatieven om het perspectief en de kennis van ervaringsdeskundigen goed te benutten. Hierbij zal ook aandacht zijn voor het op een goede manier toerusten van ervaringsdeskundigen, conform de motie van het lid Renkema[13].

Creëren van extra woonruimten met begeleiding
Er is een groep van (ex)dak- en thuislozen die vooral een huisvestingsvraag heeft. Voor deze groep mensen is het met de huidige krappe woningmarkt lastig om aan (andere) huisvesting te komen. Om deze mensen snel van huisvesting te voorzien – en om verder afglijden te voorkomen – heeft het kabinet reeds verschillende maatregelen genomen. De minister voor Milieu en Wonen wil kijken hoe deze maatregelen in samenwerking met lokale partijen juist voor deze groep hanteerbaar zijn te maken. Hiermee geeft zij invulling aan de motie van de leden Dik-Faber en Ronnes[14] die vraagt om een huisvestingsstrategie juist voor deze groep daklozen.

- Met een impuls van €2 miljard voor maatregelen op de woningmarkt maakt het kabinet het mogelijk dat sneller en meer betaalbare woningen kunnen worden gebouwd en het woningtekort wordt teruggedrongen, ook voor dak- en thuislozen.[15] Deze bestaat uit een woningbouwimpuls van €1 miljard en een vermindering op de verhuurderheffing van in totaal €1 miljard. De Kamer is op 8 november jl. geïnformeerd over de stand van zaken van de woningbouwimpuls.[16]
- Uit de mindering van verhuurdersheffing wordt de bouw van betaalbare sociale woningen – waar de groep (ex) daklozen vooral behoefte aan heeft – bevorderd. Zo kunnen verhuurders vanaf 2020 een vermindering van de verhuurderheffing van €25.000 per woning krijgen indien ze nieuwe goedkope huurwoningen bouwen in schaarstegebieden.
- In het kader van het programma Langer thuis hebben de ministers van VWS en BZK een Taskforce Wonen en Zorg opgericht met de focus op ouderen.[17] Het bijbehorende ondersteuningsteam helpt gemeenten en betrokken partijen visies, opgaven en plannen te realiseren, waar kwetsbare groepen, zoals dak- en thuislozen uiteraard ook onderdeel van zijn.

[13] 35300-XVI, nr. 45
[14] 35300-VII, nr. 68
[15] TK 2019/20, 32847, nr. 555
[16] TK 2019/20, 32847, nr. 576
[17] TK 2019/20, 31765, nr. 454

- Flexwoningen die tussen 1 januari 2020 en 31 december 2024 worden gerealiseerd, worden vrijgesteld van de verhuurderheffing. Het kabinet roept partijen op lokaal niveau op hier – mede in het kader van de beoogde beweging – gebruik van te maken.
- In het kader van de stimuleringsaanpak Flexwonen, organiseert het ministerie van BZK zogeheten versnellingskamers voor gemeenten. In een versnellingskamer wordt op gestructureerde wijze toegewerkt naar een haalbaar en gedragen flexwonenconcept, waarin ook aandacht is voor de huisvestingsopgave van dak- en thuislozen. De mogelijkheden van flexwonen brengt het kabinet actief onder de aandacht bij gemeenten[18].
- Het ministerie van VWS en het ministerie van BZK stimuleren samen met gemeenten en betrokken partijen bredere toepassing van goede initiatieven voor wonen met begeleiding, zonder dat hiervoor nieuwbouw gepleegd hoeft te worden. Bijvoorbeeld:
    - Kamers met aandacht – waarbij particulieren die iets willen betekenen voor een kwetsbare / dak- en thuisloze jongere, minimaal twee jaar woonruimte en mentorschap bieden;
    - Credo Huizen – gericht op het bieden van een tijdelijke zo 'thuis mogelijke' woonplek met toekomstgerichte begeleiding;
    - Humanitas Deventer – woonzorgcentrum voor ouderen, dat een aantal plekken biedt aan kwetsbare jongeren;
    - Onder de Pannen – waarbij nieuwe daklozen tijdelijk worden ondergebracht bij mensen die een kamer beschikbaar hebben en bereid zijn een stadsgenoot hulp te bieden;
    - Skills in de Stad – initiatief van het Rijksvastgoedbedrijf en de Rijksbouwmeester in een aantal pilotgemeenten waarbij rijks- of publiek vastgoed wordt ingezet om woonplekken te bieden voor kwetsbare jongeren, gericht op actieve arbeidsparticipatie.
- Het Stimuleringsfonds voor Creatieve Industrie (OCW) stelt eind 2019 een call open voor ontwerpers om samen met de 14 pilotgemeenten uit het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren op zoek te gaan naar slimme oplossingen om extra passende woonplekken te realiseren, specifiek gericht op (potentieel) dak- en thuisloze jongeren.

Ruimte voor maatwerk in relevante wet- en regelgeving

- Het kabinet is van mening dat de huidige wet- en regelgeving veel ruimte geeft voor het bieden van maatwerk waardoor iedereen op een goede manier geholpen kan worden. Er is geen aanleiding om in wet- en regelgeving een categoriale uitzondering te introduceren voor dak- en thuislozen. Als het gaat om de inkomensvoorzieningen op grond van de Participatiewet kunnen gemeenten aan de hand van individuele feiten en omstandigheden beoordelen of het toepassen van individueel maatwerk aan de orde is. Gemeenten kunnen dus geen categoriale uitzonderingen maken, bijvoorbeeld voor de kostendelersnorm, maar zij kunnen wel gebruik maken van de mogelijkheden voor individueel maatwerk die de wet biedt.
- Om gemeenten daarin te faciliteren, zal het Rijk met VNG en Divosa nagaan op welke manieren gemeenten aan individueel maatwerk een invulling geven opdat gemeenten hun ervaringen met elkaar kunnen delen.

[18] Op het gebied van Flexwonen zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar. Zo heeft Aedes in de 'Aedes-agenda 2020-2023' opgenomen dat woningcorporaties – in samenwerking met andere partijen als gemeenten – de komende jaren naar verwachting jaarlijks 10.000 flexwoningen realiseren.
https://www.aedes.nl/artikelen/aedes/vereniging/aedesagenda/aedesagenda.html

De ministeries van SZW en VWS gaan de komende periode samen met de VNG en Divosa in de 14 pilotgemeenten van het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren actief aan de slag om de maatwerkmogelijkheden die de Participatiewet biedt nader bij de uitvoering onder de aandacht te brengen. Door middel van dit gesprek kunnen professionals aangeven wat zij nodig hebben en kan dit volgend jaar onder alle gemeenten worden verspreid.

- Dak- en thuisloosheid belemmert het behalen van een diploma of een baan. In het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren wordt daarom specifiek aandacht besteed aan de noodzaak van maatwerk bij het toeleiden van kwetsbare jongeren naar opleiding en werk. In het Interdepartementaal beleidsonderzoek naar jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt neemt het kabinet in bredere zin maatregelen om deze afstand te verkleinen.
- Het aantal huisuitzettingen in Nederland daalt al jaren gestaag. In 2018 is het aantal huisuitzettingen 19% afgenomen naar 3.000.[19] De voornaamste reden voor een huisuitzetting is huurachterstanden. Natuurlijk moet huur worden betaald, maar achter een huisuitzetting kan veel menselijk leed schuil gaan en het gaat gepaard met veel (maatschappelijke) kosten. Aan een huisuitzetting gaat veelal een heel traject vooraf. Woningcorporaties zetten zich al enorm in om huurachterstanden en huisuitzetting te voorkomen. Ook de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in verband met vroegsignalering van onder meer huurachterstanden gaat gemeenten helpen om eerder actie te ondernemen en huisuitzettingen verder te voorkomen. Met Aedes, gemeenten en andere relevante partijen bekijken wij hoe huisuitzettingen nog verder teruggedrongen kunnen worden.

De opgave in beeld

De cijfers van het CBS geven inzicht in het aantal daklozen in Nederland. Om tot een goede aanpak te komen, is echter meer nodig dan een landelijk beeld van het aantal daklozen en de oorzaken van dakloosheid. De problematiek verschilt immers per regio en gemeente. De aanpak moet aansluiten op deze specifieke problematiek. Het kabinet gaat daarom het volgende doen:

1. Het kabinet heeft – conform de motie van de leden Dik-Faber, Regterschot, Van den Berg en Diertens en in aansluiting op de regionale uitvoeringsafspraken voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang waar regio's al aan werken – de centrumgemeenten gevraagd samen met relevante partijen in de regio voor 1 februari 2020 in kaart te brengen:[20]
    - hoeveel dak- en thuislozen zij in de regio hebben;
    - welke zorgbehoefte er is en (eventueel) hoe deze behoefte zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld;
    - hoe de (preventieve) integrale aanpak (op het terrein van financiële bestaanszekerheid, schulden, wonen, opleiding, toeleiding naar werk, zorg, begeleiding, onafhankelijke cliëntondersteuning en de inzet van ervaringsdeskundigen) onder regie van gemeenten eruit ziet (conform het huidige regioplan beschermd wonen en maatschappelijke opvang[21]);
    - welke concrete afspraken gemeenten hierover hebben gemaakt of willen maken met woningcorporaties, (zorg)aanbieders en andere relevante partijen.

[19] Bron: corporatiemonitor Aedes, oktober 2019.
[20] TK 2019/20, 35300-XVI, nr. 73.
[21] TK 2018/19, 29325, nr. 95

2. Het kabinet gaat in gesprek met gemeenten, woningcorporaties, zorgaanbieders en cliëntenorganisaties over de opgave voor Nederland, ook in relatie tot de motie van de leden Dik-Faber en Ronnes over het ontwikkelen van een huisvestingsstrategie toegespitst op daklozen.[22] Dit zal leiden tot een overkoepelend plan voor de aanpak van dakloosheid, waarbij de focus in eerste instantie zal liggen op die regio's waar het meeste effect kan worden bereikt. Daarbij leggen wij ook de verbinding met de woondeals die de minister van BZK met diverse (stedelijke) regio's heeft gesloten. In dit plan is zowel aandacht voor het voorkomen van dakloosheid, als het terugdringen van het huidige aantal daklozen.

3. In het voorjaar bepaalt het kabinet welke concrete doelstellingen voor de komende jaren kunnen worden gesteld en wat ieders verantwoordelijkheid hierin is. Deze uitkomst verwerkt het kabinet in het overkoepelende plan. De staatssecretaris van VWS informeert u – als coördinerend bewindspersoon op de aanpak van dak- en thuisloosheid – voor de zomer van 2020 hierover.

En verder

- Om dit proces te ondersteunen, start het ministerie van VWS met een maatschappelijke kosten en batenanalyse. Onderzoek uit 2011 laat zien dat het zoveel mogelijk voorkomen en inkorten van een periode op straat en/of in de maatschappelijke opvang aanzienlijk meer oplevert dan het kost.[23]

- VWS is een verkenning gestart naar succesvolle publiek-private samenwerkingstrajecten. Hieruit blijkt dat Nederland al diverse goede en succesvolle initiatieven kent, waarbij o.a. overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties de krachten bundelen om met dak- en thuislozen samen te werken aan een nieuw perspectief. De komende periode bekijkt de staatssecretaris van VWS of een alliantie kan worden gevormd tussen diverse private partijen, Rijk en gemeenten, die bij kan dragen aan opschaling van succesvolle initiatieven. Verder verkent het ministerie van VWS de mogelijkheden voor de inzet van middelen uit Europese fondsen. De staatssecretaris van VWS informeert uw Kamer dit voorjaar over de uitkomst hiervan.

- Het ministerie van VWS heeft de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving gevraagd om advies uit te brengen over maatregelen op de middellange en lange termijn. Het gaat daarbij zowel om maatregelen die dakloosheid kunnen voorkomen (preventie), als maatregelen waarmee dak- en thuislozen versneld over een woonruimte met begeleiding kunnen beschikken. Dit advies is naar verwachting in het voorjaar van 2020 beschikbaar.

- Gemeenten breiden in de winterperiode het aantal plekken in de opvang uit, zodat geen enkele dak- en thuisloze buiten moet slapen. Op een uitvraag van de VNG hebben 33 van de 43 centrumgemeenten gereageerd en aangegeven de winterkoudeopvang adequaat te hebben geregeld. VNG gaat na hoe het in de overige 10 centrumgemeenten is geregeld.

[22] TK 2019/20, 35300 VII, nr. 68
[23] https://www.opvang.nl/files/kba_MO_eindrapport_012.pdf

Tot slot
De aanpak moet ertoe leiden dat niemand meer tegen zijn zin op straat slaapt. Wij spannen ons met gemeenten en andere relevante partijen tot het uiterste in om dak- en thuislozen weer zo snel mogelijk te helpen aan een passende woonruimte met begeleiding, gericht op een breed aantal aspecten: financiële bestaanszekerheid, schuldenaanpak, opleiding, toeleiding naar werk en zorg. Op deze manier wil het Rijk in samenwerking met gemeenten, aanbieders, corporaties en cliëntenorganisaties ervoor zorgen dat mensen zich weer "mens" voelen en zo zelfstandig mogelijk deel kunnen nemen aan de maatschappij.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Paul Blokhuis

de minister voor Milieu en Wonen,

S. van Veldhoven-Van der Meer

de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Tamara van Ark

Bijlage 1 - Lopende trajecten

De afgelopen periode heeft het kabinet samen met gemeenten en andere relevante partijen diverse trajecten in gang gezet die een bijdrage leveren aan het voorkomen en terugdringen van het aantal daklozen in Nederland.

Preventie
Het kabinet neemt verschillende maatregelen die bijdragen aan het voorkomen van dakloosheid:

- De staatssecretaris van SZW heeft een wetsvoorstel voor wijzigingen van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening naar uw Kamer gestuurd. Doel is dat het voor gemeenten makkelijker wordt om inwoners met schulden sneller te helpen. Het wetsvoorstel geeft woningcorporaties, naast zorgverzekeraars, energie- en waterbedrijven, een wettelijke basis om gemeenten te informeren wanneer mensen betalingsachterstanden hebben. Hiermee kunnen ook huisuitzettingen voorkomen worden. Daarnaast maakt het wetsvoorstel het mogelijk voor gemeenten om sneller een compleet overzicht van schulden en bezittingen te maken.
- In sommige ingewikkelde situaties waarin sprake is van verwaarlozing, verloedering en zorgmijdend gedrag kunnen gemeenten bemoeizorg inzetten. Gemeenten hebben op grond van de Wmo 2015 de taak om deze outreachende hulpverlening te organiseren. Hiermee kan voorkomen worden dat mensen verder afglijden en dakloos raken. Als bemoeizorg onvoldoende blijkt en het niet lukt om mensen vrijwillig tot zorg te verleiden, kan gedwongen zorg nodig zijn. Per 1 januari 2020 gebeurt dit op grond van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz). Er dient een goede aansluiting te zijn tussen bemoeizorg en gedwongen zorg. Bij de implementatie van de Wvggz zal ik volgen hoe deze aansluiting verloopt. De Wvggz heeft als uitgangspunt het beginsel van wederkerigheid: bij gedwongen zorg moet rekening worden gehouden met de voorwaarden die nodig zijn om de deelname aan het maatschappelijk leven te bevorderen. De zorgverantwoordelijke zoekt contact met de gemeente als deze voorwaarden ontbreken. Daarnaast introduceert de Wvggz de plicht voor de gemeente om een verkennend onderzoek te doen als er een melding is vanuit de omgeving dat iemand wellicht gedwongen zorg nodig heeft. Dit verkennend onderzoek naar signalen uit het sociale domein kan tot bemoeizorg leiden of het startpunt zijn voor de procedure om te komen tot een zorgmachtiging op grond van de Wvggz. Met die zorgmachtiging kan ook behandeling of toezicht worden opgelegd – ook in de ambulante setting.
- Het ministerie van VWS verkent met betrokken partijen hoe de sociaal medische zorg aan daklozen versterkt kan worden. Met goede sociaal medische zorg kan verder verergering van sociale en medische problematiek voorkomen worden.

Schulden
Het kabinet treft een groot pakket maatregelen om het aantal mensen met schulden verder terug te dringen. Met de Brede Schuldenaanpak[24] zet het kabinet in op het voorkomen en oplossen van (problematische) schulden:

- Een belangrijke maatregel is de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en het bijhorende Besluit in het kader van

[24] Kamerstukken II, 2017-2018, 24 515, 431

vroegsignalering. Hierdoor komen mensen met betalingsachterstanden op de vaste lasten eerder in beeld bij gemeenten en kan hen een aanbod worden gedaan.
- Vanuit het Actieplan Brede Schuldenaanpak is bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar maatwerkdienstverlening door rijksoverheidsschuldeisers aan dak- en thuisloze jongeren met schulden.
- Het programma Schouders Eronder heeft als doel bij te dragen aan de professionalisering van het vakmanschap van schuldhulpverlening. Zo werkt het programma met 'lerende praktijken', verbindt het wetenschap aan praktijk en heeft het een opleiding laten ontwikkelen.
- In het kader van de meerjarenagenda beschermd wonen en maatschappelijke opvang werken partijen o.a. aan de ontwikkeling van een kennis basispakket en kennisbijeenkomsten op het terrein van schulden voor professionals.
- De essentie van de BRP en het bijhouden daarvan is dat de overheid haar burgers kent en weet te bereiken. Dit betekent dat een inwoner altijd ingeschreven moet zijn in de BRP op een woonadres of op een briefadres. Dit is ook van toepassing op personen die dak- en thuisloos zijn. Deze kwetsbare groep kampt soms met de gevolgen van een verslaving, psychiatrische aandoeningen en verstandelijke beperkingen. Daardoor komen deze mensen hun administratieve verplichtingen en afspraken niet altijd na. Juist deze mensen hebben laagdrempelige medische basiszorg nodig die zij in de praktijk alleen krijgen na inschrijving in de BRP. Zonder zorgverzekering krijgen deze personen niet de zorg die zij nodig hebben. Dat vergroot de kans op bijvoorbeeld ernstige lichamelijke en/of psychiatrische aandoeningen. Zonder inschrijving in de BRP komen zij in de praktijk ook niet in aanmerking voor een plek op de wachtlijst voor een woning, waardoor zij gedwongen dakloos blijven. Een inschrijving op een briefadres is daarom voor deze groep noodzakelijk.

<u>Wonen</u>
Het kabinet neemt diverse maatregelen om te stimuleren dat meer geschikte woonruimten beschikbaar komen - ook voor de groep dak- en thuislozen -, waaronder de totstandkoming van Woondeals waar diverse regio's en de minister van BZK zich aan hebben gecommitteerd. Inzet in deze schaarstegebieden (Metropoolregio Amsterdam, Metropoolregio Rotterdam/Den Haag, Regio Utrecht, Regio Eindhoven en Groningen-stad) is een stevige toename van de bouw van woningen in het algemeen en meer aandacht voor specifieke doelgroepen in het bijzonder.

<u>Vernieuwing in de opvang</u>
Voor de uitvoering van de meerjarenagenda heeft ZonMw het programma Beschermd thuis. Daar was al €3,75 mln voor beschikbaar. Inmiddels heeft de staatssecretaris van VWS besloten daar €2 mln aan toe te voegen zodat (centrum)gemeenten meer ruimte krijgen om projecten uit te voeren voor een thema dat bij hen aandacht verdient.
De afgelopen maanden is in het kader van de meerjarenagenda beschermd wonen en maatschappelijke opvang gewerkt aan het project 'vernieuwing in de opvang'. Doel van dit traject is gemeenten te ondersteunen bij het maken van de beweging van 'hulp in de opvang' naar 'begeleiding thuis'. In acht gemeenten heeft de landelijke projectleider praktische handvatten geboden om hier eerste stappen in te zetten. Tevens zijn twee inspiratiesessies voor gemeenten en aanbieders georganiseerd.

Andersson Elffers Felix

Onderzoek werking permanente daklozenopvang Arnhem



Eindrapport

Onderzoek werking permanente daklozenopvang Arnhem

In opdracht van:
Gemeente Arnhem

Utrecht, maart 2018
AG257-1-1

Jasper Sterrenburg
Marianne Molenaar

Andersson Elffers Felix

Maliebaan 16
Postbus 85198
3508 AD Utrecht

Telefoon (030) 236 30 30
mail@aef.nl
www.aef.nl

Wat leest u waar in het rapport?



Context

In dit hoofdstuk vindt u de aanleiding voor het onderzoek, een korte samenvatting van de uitkomsten en onze aanpak. Ook definiëren we de gebruikte begrippen.



Feiten

In dit hoofdstuk ziet u hoe de daklozenopvang in Arnhem op dit moment werkt.



Ervaringen

Hier leest u de ervaringen van de mensen die we spraken tijdens het onderzoek. Zij vertelden wat er goed gaat in de daklozenopvang en wat beter kan.



Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk leest u onze conclusies en doen we een aantal aanbevelingen aan de gemeente.



Bijlagen

De bijlagen bevatten een overzicht van de gesprekspartners en geraadpleegde documenten, plus overzichten van de keten en zorgstructuur rondom daklozen.

1 *Deze rapportage beschrijft het functioneren van de daklozenopvang in Arnhem*

1.1 Aanleiding: onderzoek gewenst naar het functioneren van de daklozenopvang in Arnhem

De gemeenteraad van Arnhem heeft op 29 januari 2018 een motie aangenomen waarin de raad het college vraagt onderzoek te doen naar de werking van de permanente dag- en nachtopvang van daklozen in Arnhem. In de motie wordt een aantal overwegingen genoemd:

- De beschikbare opvangcapaciteit voor daklozen is te beperkt.
- De opvang moet niet afhankelijk zijn van een winterprotocol.
- Er moet ook opvang buiten de binnenstad worden georganiseerd (bijvoorbeeld Presikhaaf) zodat de druk op de binnenstad beter wordt verdeeld.
- Volwassenen en jongeren dienen niet op dezelfde opvang te overnachten.
- Er is veel kennis beschikbaar binnen de eigen organisatie en bij samenwerkende partners.
- De opvang moet meer professioneel worden ondersteund.



Gemeente Arnhem heeft adviesbureau Andersson Elffers Felix (AEF) gevraagd dit onderzoek uit te voeren en de werking van de permanente dag- en nachtopvang van daklozen in beeld te brengen. Belangrijke voorwaarde is dat de belanghebbenden en partners in het onderzoek worden betrokken.

1.2 Korte samenvatting van de uitkomsten

Op basis van de beschikbare informatie en gesprekken concludeert AEF dat de daklozenopvang in Arnhem naar behoren functioneert. Gesprekspartners geven aan dat:

- **niemand onvrijwillig op straat** slaapt
- de huidige **locaties kunnen voldoen aan de vraag** en het tegelijkertijd nodig is de ontwikkeling in de vraag te **blijven monitoren**
- er **geen behoefte** is aan een **opvanglocatie buiten het centrum**
- de **professionele ondersteuning** op de opvanglocaties **voldoende** is
- de **keten** van partijen rond daklozen **goed met elkaar samenwerkt**
- **jongeren en volwassenen bij uitzondering op dezelfde locatie overnachten**
- de **noodzaak voor het openbreken van het winterprotocol naar +5 graden niet wordt gezien**

1.3 Aanpak van het onderzoek: gesprekken met alle betrokkenen en documentenstudie

Om een goed beeld te krijgen van het functioneren van de dag- en nachtopvang van daklozen in Arnhem spraken we met veel betrokkenen: met de daklozen zelf, vrijwilligers, medewerkers van Straatzaken, Kruispunt, Stoelenproject, IrisZorg, Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) en de gemeente Arnhem (bestuurlijk en ambtelijk). Daarnaast voerden we een documentenstudie uit.

1 *Deze rapportage beschrijft het functioneren van de daklozenopvang in Arnhem*

1.4 Begripsverheldering en afbakening van het onderzoek

Deze rapportage gaat over de werking van de opvang voor daklozen. Naast de mensen die dakloos zijn, is er ook een groep mensen thuisloos. Het beleid en de uitvoeringspraktijk rond thuislozen is geen onderdeel van het onderzoek.

Daklozen zijn personen die geen vaste woon- of verblijfsplaats hebben en dus niet over een adres beschikken.

Thuislozen zijn personen die wel een dak boven hun hoofd hebben, bijvoorbeeld bij familie of in beschermd wonen, maar vaak wisselen van verblijfsplek.

Aangezien er geen specifieke vragen zijn over de gezinsopvang, hebben we ons gericht op de maatschappelijke opvang voor volwassenen en jongeren. De gezinsopvang functioneert hier op dit moment in Arnhem zelfstandig naast.



Dag- en nachtopvang IrisZorg (foto: www.iriszorg.nl)



Dag- en nachtopvang Spoorwegstraat: Kruispunt en Stoelenproject (foto: www.omroepgelderland.nl)

2 Hoe werkt de daklozenopvang in Arnhem?

In dit hoofdstuk leest u in de eerste paragraaf hoe de daklozenopvang er in Arnhem uit ziet. Paragraaf 2.2 laat zien hoeveel mensen er gebruikmaken van de opvangvoorzieningen.

2.1 Zo ziet de daklozenopvang er in Arnhem uit

Vier locaties voor dag- en nachtopvang

- In Arnhem zijn er vier locaties voor dag- en nachtopvang voor daklozen.
- De maatschappelijke opvang die de gemeente financiert bestaat uit **IrisZorg** (leeftijd: volwassenen 26+) en het **Jonahuis** (18-25 jarigen). Deze organisaties werken met betaalde krachten. Daklozen volgen programma's of trajecten rond gezondheid en activering en worden geholpen bij het zoeken van woonruimte.
- Naast deze locaties zijn er twee particuliere laagdrempelige opvangprojecten: dagopvang **Kruispunt** en nachtopvang **Stoelenproject de Duif**. Deze locaties werken met zowel betaalde krachten (pastors, coördinatoren, begeleiders, gastheren/gastvrouwen) als vrijwilligers. Beide initiatieven ontvangen een subsidie van de gemeente om de personele kosten te financieren.
- Deze particuliere opvang voert in opdracht van de gemeente de **bed-bad-brood**-regeling uit voor mensen zonder verblijfsstatus.

Centrale toegang en intake

- De toegang tot de maatschappelijke opvang van daklozen is centraal georganiseerd. VGGM (OGGZ GGD) is hier sinds september 2015 verantwoordelijk voor en heeft zicht op alle mensen die gebruik willen maken van opvangvoorzieningen. Men maakt gebruik van een *Cliënt Volg Systeem*.
- Wanneer een persoon zich aanmeldt voor reguliere maatschappelijke opvang (IrisZorg en Jonahuis), voert VGGM binnen 48 uur een intakegesprek. Bij de intake kijkt VGGM naar alle levensgebieden, onderzoekt de zelfredzaamheid en de problematiek, kijkt welke zorg iemand al krijgt en organiseert passende hulp. VGGM verbindt ook met het wijkteam. Wanneer er sprake is van een crisis / acute hulpvraag organiseert VGGM (zo nodig) een noodplek.
- Het Jonahuis (integrale aanpak zwerfjongeren) voert zelf de intake uit voor hun doelgroep (mensen van 16-26 jaar). Er is een wijkcoach betrokken om te kijken wat er in het systeem van de jongere mogelijk is. Waar nodig wordt direct hulp en opvang geboden. Jongeren krijgen binnen een week te horen of zij blijvend in aanmerking komen voor opvang.
- In het instroomoverleg overleggen betrokken partijen over de regie op de trajecten en het vervolg van de benodigde zorg. Dit overleg bestaat uit de centrale intake van VGGM, IrisZorg, wijkteam en gemeente Arnhem. Voor de opvang van jongeren is een apart instroomoverleg.
- Arnhem is de centrumgemeente en heeft een regiofunctie als het gaat om opvang voor dak- en thuislozen. Alle regelingen en voorzieningen zijn niet alleen voor de gemeente Arnhem maar ook voor de omliggende gemeenten.

- Om in aanmerking te komen voor maatschappelijke opvang van IrisZorg of het Jonahuis moet worden voldaan aan de landelijke eisen voor de Centrale Toegang. Er is een aantal groepen die niet aan deze eisen voldoen, vooral mensen zonder regiobinding, mensen uit Midden- en Oost Europa (moelanders) en mensen zonder verblijfsstatus. Echter, als uit de intake blijkt dat iemand een acute zorgvraag heeft, wordt deze niet geweigerd bij IrisZorg of het Jonahuis. In andere gevallen wordt doorverwezen naar de particuliere opvang. Bij mensen die elders regiobinding hebben, legt VGGM contact en zorgt voor warme overdracht.

Preventieve aanpak

De gemeente, VGGM en zorgorganisaties zetten zich in om te voorkomen dat mensen dakloos raken of dat hun problematiek verergert. Er zijn verschillende preventieve trajecten in Arnhem:

- Bemoeizorgtrajecten van RIBW Zorgbemiddeling, GGnet Bijzondere Zorg en Pro Persona Bemoeizorg.
- Begeleidingstrajecten bij de convenantwoningen door het RIBW Psychosociale Begeleiding en het Leger des Heils Zorg Thuis (= cliënten in beeld krijgen en begeleiden naar passende zorg).
- Activerend beheer van Rijnstad (beter financieel beheer bevorderen).
- Traject vroegsignalering: hulp bij achterstand van betalingen aan NUTS bedrijven.
- Trajecten van het Meldpunt Ontruimingen (om ontruimingen te voorkomen).

Spreekuur bij het Kruispunt en IrisZorg van GGD en wijkteam

- Er is een laagdrempelige spreekuur voor bezoekers van het Kruispunt. Op woensdag is er een medewerker van VGGM (GGD) aanwezig, op donderdag het wijkteam. Op deze manier kunnen mensen op een eenvoudige manier hun hulpvragen bespreken.
- Op dinsdag is er een verpleegkundig spreekuur bij IrisZorg en Kruispunt voor somatische problematiek (verpleegkundige van VGGM).

Het winterprotocol

Het winterprotocol (sinds 2017: vorstprotocol) houdt in dat daklozen voldoende bescherming en veiligheid geboden wordt in het geval van (extreme) kou. Het winterprotocol bevat samenwerkingsafspraken tussen zorg- en veiligheidspartners en de gemeente Arnhem en de gemeenten die bij centrum gemeente Arnhem horen.

Fase 1.

Er wordt ‘s nachts een buitentemperatuur van -5 C verwacht.

- Er komen **extra bedden** beschikbaar.
- Locaties zijn **eerder open** en **sluiten later** en stemmen hun openingstijden zoveel mogelijk op elkaar af.

Fase 2.

Er is sprake van een combinatie van extreme kou, wind en/of neerslag, met ’s nachts en/of overdag een gevoelstemperatuur van -10 graden, wat tot lichamelijke klachten kan leiden.

- Het Rode Kruis en IrisZorg of Stoelenproject **zoekt buitenslapers actief op** met een bus.
- Er wordt voor **iedereen die dat wil een slaapplek** georganiseerd: er wordt niet gekeken naar specifieke eisen.

2 Hoe werkt de daklozenopvang in Arnhem?

Vertegenwoordiging van dak- en thuislozen door StraatZaken

StraatZaken vertegenwoordigt de dak- en thuislozen in Arnhem. Zij houden zicht op wat er speelt, adviseren de gemeente en **vertolken de stem** van dak- en thuislozen.

Eerste hulp bij dakloosheid

Betrokken organisaties in de keten van de daklozenopvang in Arnhem hebben gezamenlijk een A4 gemaakt waarin in één oogopslag duidelijk wordt hoe de daklozenopvang is georganiseerd. Dit A4 hangt bij de deur van de opvanglocaties en wordt verspreid onder daklozen.

Samenwerkingspartners in de keten rond daklozen

- Arnhem kent een duidelijke structuur van verschillende betrokken partners rond daklozen. Zij hebben zich gecommitteerd aan deze samenwerking via het ‘Convenant Centrale Toegang’.
- Een overzicht van de verschillende overlegtafels en de routes waarlangs daklozen ‘instromen’ vindt u in de afbeelding ‘OGGZ-zorgstructuur’ in de bijlage. Wanneer sprake is van stagnatie op een regulier overleg, kan een casus worden ingebracht op de OGGZ tafel of de OGGZ Jeugd tafel. VGGM is regisseur in de keten.
- Om het proces in de keten rond daklozen te versterken, zijn ook de particuliere initiatieven (Kruispunt en Stoelenproject) betrokken in de samenwerkings- en overlegstructuur.



2 Hoe werkt de daklozenopvang in Arnhem?

Samenvattend overzicht daklozenopvang Arnhem

Reguliere maatschappelijke opvang		
IrisZorg Remisestraat (dag en nacht) Doorstroom-voorziening	Jonahuis - integrale aanpak zwerfjongeren (dag en nacht)	IrisZorg Crisisopvang
▪ 35 reguliere bedden: 25 voor mensen met traject, 10 voor passanten + 10 extra bedden ▪ Leeftijd: 26+ ▪ Altijd geopend ▪ Werkt met betaalde krachten	▪ 6 bedden + 4 crisisbedden ▪ Dagopvang in de huiskamer ▪ Leeftijd: 18-25 jaar ▪ Werkt met betaalde krachten	▪ Onderdak, begeleiding en hulp voor mensen die met spoed hun huis moeten verlaten.

"Activeren, begeleiden, mensen verder helpen."

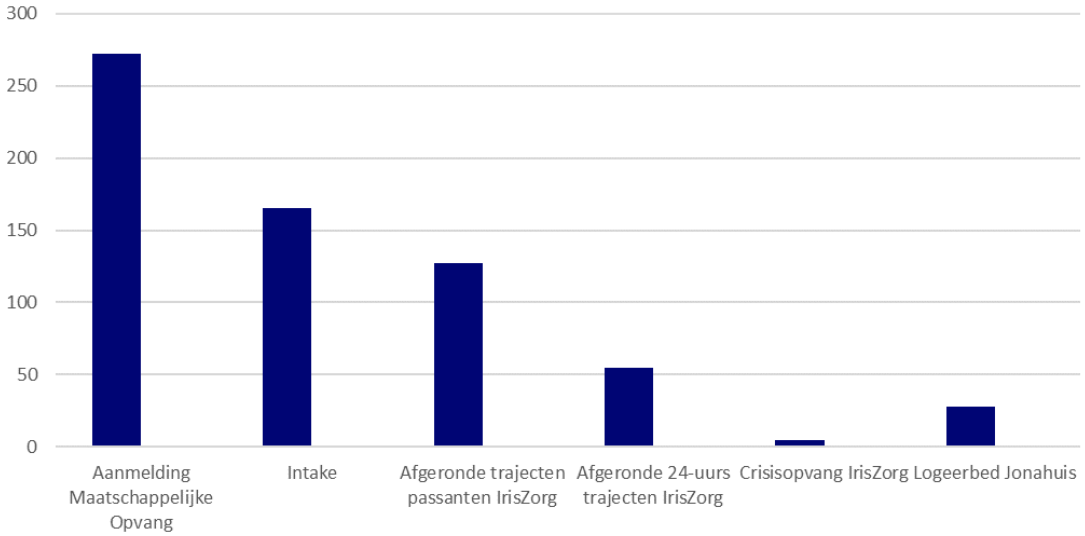
Particuliere opvang voor dak- en thuislozen	
Kruispunt (dag)	Stoelenproject de Duif (nacht)
▪ Open: 10:00-13:00 en 16:30-19:00 ▪ Zondag gesloten ▪ Werkt met zowel betaalde krachten als vrijwilligers	▪ 18 bedden + 2 crisisbedden ▪ Open van 22:30-08:30 ▪ Werkt met zowel betaalde krachten als vrijwilligers ▪ Voert de bed-bad-brood-regeling uit voor de gemeente

"Rust bieden, als bezoeker kunnen zijn wie je bent, de hele mens zien."

"We zijn wel een 'vindplaats', ook al bieden we zelf geen hulp"

2 *Hoe werkt de daklozenopvang in Arnhem?*

2.2 De cijfers: deze mensen maken gebruik van de maatschappelijke opvang



VGGM houdt een buitenslaperlijst bij, inclusief de vindplek voor deze clienten. Op deze lijst staan tussen de 4-6 mensen (het wisselt per avond). **Mensen slapen buiten,** omdat ze liever alleen zijn, zorg mijden of een 'time-out' hebben bij de opvangvoorzieningen**. Er is altijd opvang mogelijk voor deze mensen wanneer het winterprotocol geldt.**

- **272 unieke cliënten meldden zich in 2017 voor maatschappelijke opvang**, waarvan er **165 een intake** kregen. Redenen dat er geen intake plaatsvindt zijn bijvoorbeeld dat mensen toch geen opvang nodig hebben omdat ze een plek vinden in hun netwerk, in detentie komen, alleen een postadres willen, al een intakegesprek hebben gehad in de 3 maanden daarvoor, of opvang krijgen in het Stoelenproject.
- Bij IrisZorg zijn in 2017 **127 trajecten** afgerond **voor passanten** (mensen die niet doorstromen in 24-uursopvang**), 55 trajecten** afgerond **voor de 24-uursopvang** en **5 voor de crisisopvang**.
- In het **Jonahuis** maakten **28** jongeren gebruik van een logeerbed.

3 *Wat gaat er goed en waar liggen aandachtspunten voor de daklozenopvang?*

Dit hoofdstuk beschrijft de ervaringen van betrokkenen bij de dag- en nachtopvang van daklozen en laat zien wat er goed gaat en waar aandachtspunten liggen.

3.1. Kaders en beleid voor de dag- en nachtopvang voor daklozen

De gemeente heeft een visie en beleid voor de daklozenopvang

- Uitgangspunt van het gemeentelijk beleid is dat **niemand onvrijwillig op straat** slaapt. Kernpunten in het beleid zijn:
- **Voorkomen dat mensen dakloos worden** (preventie en signalering).
- Voorzien in opvang wanneer dat nodig is. **Voor mensen in een kwetsbare positie is er altijd plek om te slapen.**
- Opvang gaat samen met een **behandeling, gericht op herstel en het vergroten van zelfredzaamheid** (opvang en werken aan herstel).
- **Ex-daklozen een stabiele eigen plek** geven in de wijk (nazorg en activering).*

De gemeente maakt resultaatafspraken met de aanbieders van maatschappelijke opvang

- De gemeente financiert de instellingen voor maatschappelijke opvang. In de afspraken die de gemeente maakt met aanbieders zijn **duidelijke resultaatafspraken** beschreven, bijvoorbeeld over het aantal hulpverleningstrajecten die de instelling inzet.

Er zijn gezamenlijke afspraken over de centrale toegang

Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Arnhem is opdrachtgever en verantwoordelijk voor de Centrale Toegang. Gezamenlijke afspraken over de toegang staan in het *Convenant Centrale Toegang Arnhem* (mei 2017). De OGGZ-zorgstructuur kent drie doelstellingen:

- Een goede coördinatie van **persoonsgerichte aanpak.**
- Het realiseren van een **sluitend voorzieningenaanbod.**
- Het **versterken** van de **beleidsregie**.

In het convenant verbindt de gemeente Arnhem zich aan de volgende taken:

- Realiseert een adequaat basisaanbod in de regio, inclusief toeleiding en opvang t.b.v. de regio in bovenlokale voorzieningen.
- Bewaakt het behalen van doelen en resultaten in het convenant en organiseert de Centrale Toegang, registratie en monitoring van de cliënten.
- Stimuleert cliëntparticipatie en maakt daarover afspraken met ketenpartners en vertegenwoordigers van cliënten.
- Draagt zorg voor het faciliteren van het Cliënt Volg Systeem (CVS) bij VGGM.
- Realiseert voorwaarden voor financiering van trajecten door afspraken met zorgaanbieders, zorgkantoor en woningcorporaties.







*Bron: Raadskamerbrief doorontwikkeling maatschappelijke opvang, 29/11/2016 en gesprek met bestuursadviseurs gemeente Arnhem

3 *Wat gaat er goed en waar liggen aandachtspunten voor de daklozenopvang?*

3.2. Uitvoering van dag- en nachtopvang voor daklozen

Dit gaat er volgens betrokkenen goed

De capaciteit van de dag- en nachtopvang is voldoende

- Alle gesprekspartners geven aan dat er niemand onvrijwillig op straat slaapt.
- Wanneer mensen toch op straat slapen, kan dat zijn omdat zij:
  - niet binnen willen slapen (zie ook dit Artikel in NRC 24-02-2018: Geen slaapzak maar toch liever buiten slapen)
  - zich niet houden aan de regels, door bijvoorbeeld te laat aan te komen of agressief gedrag te vertonen en daarom (tijdelijk) een 'time-out' hebben
- Wanneer het winterprotocol fase II geldt (-10 graden), gaat men actief op zoek naar buitenslapers en krijgt iedereen onderdak aangeboden. Wie buiten wil blijven, krijgt in elk geval een deken en soep. Het is ook mogelijk dat een dakloze, na beoordeling door de specialistische geestelijke gezondheidszorg, om veiligheidsredenen gedwongen wordt om binnen te slapen.

De reguliere maatschappelijke opvang (IrisZorg en Jonahuis) en de particuliere opvang (Kruispunt en Stoelenproject) vullen elkaar aan

- De maatschappelijke opvang en de particuliere opvang hebben elk hun eigen functie en vullen elkaar goed aan. De maatschappelijke opvang zet expliciet in op activering, behandeling en gezondheid van dak- en thuislozen. Hiervoor hebben zij programma's en trajecten.
- De particuliere opvang wil een plek bieden waar mensen rust kunnen vinden, zichzelf kunnen zijn. Beide voorzien in een behoefte.
- Mensen die door landelijke centrale toegangseisen niet in aanmerking komen voor maatschappelijke opvang, kunnen terecht bij de particuliere opvang.

De centrale toegang en intake-procedure gaat goed

- De intake voor maatschappelijke opvang via VGGM (vanaf 26 jaar) en bij de Integrale Aanpak Zwerfjongeren (tot 26 jaar) is goed georganiseerd. Door een duidelijke toegang te organiseren is er een goed overzichtsbeeld van de daklozen in Arnhem en kan de benodigde zorg snel worden ingezet.

De samenwerking in de keten verloopt over het algemeen soepel

- Ketenpartners weten elkaar goed te vinden, er is een heldere overlegstructuur waarin verschillende betrokken organisaties afstemmen en samenwerken.
- Er is een gezamenlijk afsprakenkader voor de nachtopvang, waarin IrisZorg, VGGM, Jonahuis en Stoelenproject afspraken hebben gemaakt over het toelatingsbeleid, wat te doen in crisissituaties en onderlinge doorverwijzing.
- Verbinding tussen zorg en opvang komt in de praktijk tot stand. Op woensdag is bijvoorbeeld de GGD aanwezig bij Kruispunt en op donderdag houdt het wijkteam daar spreekuur. De pastors van Kruispunt kunnen daardoor mensen snel doorverwijzen als zij professionele hulp willen.

Jongeren zijn snel in beeld bij de ‘integrale aanpak zwerfjongeren’

- De jongeren zijn bij de ‘integrale aanpak zwerfjongeren’ goed in beeld.
- Betrokken organisaties weten elkaar goed te vinden. Wanneer een jongere zich meldt bij IrisZorg, Kruispunt of Stoelenproject, zoeken zij contact met de integrale aanpak zwerfjongeren (Jonahuis).

De straatcoaches hebben goed contact met dak- en thuislozen

- Er is veel waardering voor de manier waarop de straatcoaches de dak- en thuislozen bejegenen. Zij leggen makkelijk contact.

Dit kan er volgens betrokkenen beter

Actief blijven werken om jongeren en volwassenen apart te laten slapen

- Alle betrokkenen streven er actief naar om jongeren niet bij volwassenen te laten slapen. In de meeste gevallen lukt dit, maar nog niet altijd. Dat kan verschillende redenen hebben:
  - Ten eerste zijn er jongeren die zich melden bij Stoelenproject die niet te bewegen zijn om naar het Jonahuis te gaan. Omdat zij wel een slaapplek nodig hebben, blijven ze bij het Stoelenproject.
  - Als de problematiek van de jongere zo zwaar is, bijvoorbeeld psychiatrische problemen of zware verslaving, kan men voor de veiligheid besluiten om voor hem/haar een alternatief te organiseren, bijvoorbeeld tijdelijke opvang bij IrisZorg.
  - Incidenteel zijn er te veel aanmeldingen van jongeren voor de 6 reguliere plekken van het Jonahuis en worden zij daarom naar het Stoelenproject doorverwezen.
  - Wanneer jongeren zich misdragen, kunnen zij (tijdelijk) niet meer bij het Jonahuis worden opgevangen.
- Gesprekspartners geven wel nadrukkelijk aan dat het samen slapen van volwassenen en jongeren ‘de minst slechte oplossing is’. Alternatief is dat een jongere buiten moet slapen.

3 *Wat gaat er goed en waar liggen aandachtspunten voor de daklozenopvang?*

Dit kan er volgens betrokkenen beter

Bij crisissituaties kan de samenwerking beter

- Professionals moeten volgens gesprekspartners bij crisis gemandateerd snel beslissingen kunnen nemen. Op dit moment duurt het soms lang voordat de zorg georganiseerd is, omdat professionals geen doorzettingsmacht hebben.
- Ook het inroepen van specialistische geestelijke gezondheidszorg kan beter: contact met deze zorgaanbieders komt soms traag op gang. Dit heeft ook met beeldvorming te maken: als een dakloze bij IrisZorg zit, bestaat bij andere zorgaanbieders en de politie soms het beeld dat het dan wel in orde komt. Echter, IrisZorg is geen aanbieder van specialistische geestelijke gezondheidszorg waardoor snelle doorverwijzing soms geboden is.
- Het is van belang dat er blijvend gecommuniceerd wordt tussen de verschillende locaties over het verblijf van mensen onder de 26, zodat snel in beeld is wat er voor hen kan worden gedaan.

Zorg ervoor dat mensen in beweging blijven, actief kunnen zijn

Gesprekspartners geven aan dat het jammer is dat veel vormen van dagbesteding voor daklozen er niet meer zijn. Zij zien grote meerwaarde in plekken waar mensen overdag iets kunnen doen. Broedplaats noemen mensen als positief voorbeeld: dit initiatief is bedoeld om daklozen te activeren.

Bij IrisZorg is er veel verloop onder het personeel, waardoor samenwerking met partners soms als moeizaam wordt ervaren

Doordat er veel personele wisselingen zijn, ervaren samenwerkingspartners dat het soms moeizaam is om goede, bindende afspraken te maken met IrisZorg. Het zou helpen als er meer continuïteit in het personeelsbestand was. Ook de daklozen zelf geven aan dat zij meer vertrouwde gezichten bij IrisZorg zouden willen zien.

3 *Wat gaat er goed en waar liggen aandachtspunten voor de daklozenopvang?*

Dit zijn de specifieke aandachtspunten volgens de betrokkenen:

Zorg niet voor volledige aansluiting van dag- en nachtopvang

- Alle betrokkenen geven aan dat het goed is dat de daklozen in beweging blijven, door van de ene naar de andere locatie te gaan en tijd buiten de opvang doorbrengen. Het wordt stellig afgeraden om de opvanguren volledig op elkaar aan te laten sluiten; het is goed om mensen een prikkel te geven om actief te blijven. Anders bestaat het risico om te veel te 'pamperen'.
- Wanneer dag- en nachtopvang altijd op elkaar zouden aansluiten, bestaat het risico dat mensen meer heen en weer gaan lopen in de straat, omdat ze dan naar buiten willen om te 'gebruiken'. Juist de ruimte tussen de openingstijden van dag- en nachtopvang zorgt ervoor dat mensen bewust naar binnen en naar buiten gaan.

De inzet om het winterprotocol in te laten gaan bij +5 graden heeft weinig meerwaarde

- Betrokkenen geven aan dat het verruimen van het winterprotocol (laten ingaan bij +5 graden) niet noodzakelijk is. Bij de herijking van het protocol zou wel aandacht mogen zijn voor weersomstandigheden die het zwaarder maken om buiten te slapen, zoals hagel of harde wind.

De daklozen hebben steeds vaker te kampen met zware problematiek

- Er is sprake van een toename van mensen met zware psychische problematiek. Betrokkenen geven aan dat zij de problematiek van de daklozen als steeds zwaarder ervaren, met name als het gaat om psychische problematiek.
- Oorzaken die mensen hiervoor aandragen zijn de ambulantisering en de bezuinigingen op de zorg. Ook dragen de wijkteams al zorg voor mensen met lichtere problematiek en duurt het soms lang voordat mensen geestelijke gezondheidszorg krijgen. Dit maakt dat mensen met psychische problematiek verblijven in de maatschappelijke opvang.
- Voor de opvang betekent dit dat het van belang is dat betrokkenen blijven monitoren of zij nog voldoende in huis hebben om de opvang voor deze mensen goed en veilig te kunnen bieden.
- De VGGM en de integrale aanpak zwerfjongeren bezinnen zich op dit moment op de vraag of de huidige structuur rond jongeren voldoende te bieden heeft of dat het nodig is om het aanbod uit te breiden, met name als het gaat om zorg voor jongeren met psychiatrische problematiek of verslaving.

De werelden van de reguliere opvang en de particuliere opvang verschillen soms

- De insteek tussen de verschillende opvanglocaties verschilt. Waar IrisZorg en Jonahuis zich richten op herstel en het leven weer op de rit krijgen, willen Kruispunt en Stoelenproject een rustpunt zijn voor mensen. Dat zorgt soms over en weer voor onbegrip over de omgang met mensen. Daarom is het goed dat zij elkaar geregeld blijven ontmoeten om systeemwereld en leefwereld op elkaar te laten aansluiten.
- Sommige gesprekspartners geven aan de insteek van Kruispunt en Stoelenproject te weinig activerend vinden en zijn bang dat mensen daar te lang verblijven zonder de professionele zorg die zij nodig hebben.

3.3. Effectiviteit en doelmatigheid van de opvang

De gemeente heeft goed zicht op de effectiviteit en doelmatigheid van de opvang en kan waar nodig bijsturen

- De reguliere aanbieders van de maatschappelijke opvang (Jonahuis en IrisZorg) verantwoorden hun activiteiten in een tussenrapportage en in een jaarlijks verslag. Daarnaast is er minimaal maandelijks overleg met de gemeente over de inhoudelijke voortgang en financiën.
- In de verantwoording geven de aanbieders aan hoeveel cliënten zij hebben geholpen in de verschillende voorzieningen ten opzichte van de afspraken die zij maakten met de gemeente. De gemeente is gedurende het jaar in gesprek met aanbieders over mogelijke redenen waarom afspraken niet behaald worden.
- Onderdeel van de verantwoording is ook de inzet op activering en preventie.

De kosten voor de daklozenopvang zijn conform begroting

- Het bedrag van de subsidieverlening is voor de gemeente het uitgangspunt voor de vaststelling van de subsidie. Dat betekent dat in beginsel nooit wordt nabetaald tenzij er zeer bijzondere omstandigheden zijn. Bij de Integrale Aanpak Zwerfjongeren betaalt de gemeente soms een klein bedrag bij, wat altijd past binnen de totale financiële kaders voor de maatschappelijke opvang.

Behaalde resultaten in de maatschappelijke opvang door IrisZorg:

- In 2017 zijn door IrisZorg in de Doorstroomvoorziening 55 24 uurs-trajecten afgerond van de afgesproken 56. 85% is afgerond binnen een half jaar (=minder dan het streven: 100% binnen een half jaar afronden). De belangrijkste reden dat trajecten niet altijd binnen een half jaar zijn afgerond is dat het moeilijk is om geschikte woonruimte vinden. De uitstroom is een aandachtspunt. Daarnaast kan het zo zijn dat de hulp- of zorgvraag verandert en dat uitstroom na 6 maanden nog niet mogelijk is. Dit is onderwerp van gesprek tijdens het instroomoverleg: zijn er gegronde redenen waardoor mensen langer dan een halfjaar in traject blijven?
- Bij de crisisopvang voor ambulant alleenstaanden rondde IrisZorg 5 van de afgesproken 12 trajecten af. Dat het aantal trajecten terugloopt, heeft ermee te maken dat het aantal alleenstaanden dat een beroep doet op crisisopvang terugloopt. Zij komen vaak in de Doorstroomvoorziening terecht.

Behaalde resultaten in de maatschappelijke opvang door de Integrale Aanpak Zwerfjongeren (Jonahuis)

- In totaal verbleven er in 2017 28 unieke jongeren in de logeeropvang.
- Integrale Aanpak Zwerfjongeren startte 66 ambulante trajecten en rondde 66 trajecten af van de 70 afgesproken trajecten.

Kruispunt en Stoelenproject leggen, als particuliere initiatieven, geen verantwoording af aan de gemeente middels verslagen. Zij hebben geen contract en ontvangen een relatief laag subsidiebedrag. De wethouder heeft afgesproken om eens in de zoveel tijd langs te gaan om te horen en zien hoe het gaat.

3.4. Waar komen de 'bezorgde signalen' vandaan?

Gesprekspartners geven aan dat er in Arnhem een kleine groep mensen is die eens in de zoveel tijd aangeeft dat het slecht gesteld is met de opvang van daklozen. Zij weten zowel de lokale als landelijke politiek goed te vinden. Ook de lokale media geven aandacht aan deze signalen. Volgens de gesprekspartners is dit jammer, omdat de meeste signalen niet op waarheid berusten, of maar het halve verhaal weergeven.

Zowel Straatzaken als de verschillende opvanglocaties nodigen raadsleden uit om in gesprek te gaan en een kijkje te komen nemen op de opvanglocaties, zodat zij zelf kunnen zien en horen hoe de opvang is georganiseerd.

3.5. Is er behoefte aan een locatie buiten het centrum?

Alle gesprekspartners geven aan dat er geen behoefte is aan een opvanglocatie buiten het centrum. De redenen die mensen daarvoor aandragen zijn:

- De huidige opvang voldoet aan de huidige vraag: uitbreiding van het aanbod kan ook uitbreiding van de vraag betekenen en dat is niet wenselijk.
- Daklozen verblijven in het centrum, het is daarom handig om de opvang daar ook aan te bieden

Eind 2016 is er door de gemeente een verkenning uitgevoerd voor een andere locatie voor de Spoorwegstraat (Kruispunt en Stoelenproject). De conclusie van dat onderzoek is dat er geen reële mogelijkheden zijn voor een alternatieve locatie. Dat heeft te maken met de benodigde ruimte (in vierkante meters), de financiële haalbaarheid en de omliggende voorzieningen op mogelijke locaties, zoals sportvoorzieningen of kinderopvang.

Kortom: **op dit moment is er geen behoefte aan een locatie buiten het centrum.** Daarnaast zijn er geen passende opties voor een andere locatie.

4 Conclusies en aanbevelingen rond de opvang van daklozen in Arnhem

4.1. Conclusies

Op basis van de gevoerde gesprekken en gelezen documenten zijn onze conclusies:

De beschikbare opvangcapaciteit voor daklozen is voldoende en niemand slaapt onvrijwillig op straat. Wanneer mensen wel op straat slapen is dat ofwel een bewuste keuze, of vanwege wangedrag. Wanneer het winterprotocol geldt, realiseren betrokken organisaties voor al deze mensen opvang, ook als zij een time-out hebben vanwege wangedrag. Mensen die buiten willen blijven slapen, krijgen dekens en soep aangeboden. Het is mogelijk dat een dakloze, na beoordeling door de specialistische geestelijke gezondheidszorg, om veiligheidsredenen gedwongen wordt om binnen te slapen.

De reguliere en particuliere opvang vullen elkaar goed aan en beide zijn nodig om een sluitend aanbod van voorzieningen te realiseren. Een deel van de daklozen kan niet bij IrisZorg terecht, omdat zij niet voldoen aan de landelijke toegangseisen. Zij kunnen slapen bij het Stoelenproject. Daarnaast ervaren daklozen dat de opvang bij Kruispunt en Stoelenproject een meerwaarde heeft ten opzichte van IrisZorg door de laagdrempeligheid en andere manier van bejegening (vrijblijvender en minder nadruk op ‘dingen moeten’).

Gesprekspartners zien **geen meerwaarde in het oprekken van het oorspronkelijke winterprotocol naar +5 graden** (oorspronkelijk: fase 1 bij -5, fase 2 bij -10 graden), omdat er voldoende bedden zijn om de vraag op te vangen als het warmer is dan -5 graden en de openingstijden aansluiten bij de behoeften.

Doordat de dag- en nachtopvang niet volledig op elkaar aansluiten, blijven daklozen de prikkel krijgen om in actie te komen en is het rustiger op straat, omdat mensen niet in en uit kunnen lopen. Volledige aansluiting van dag- en nachtopvang (24-uurs opvang) wordt door alle betrokkenen dan ook afgeraden.

Er is **geen behoefte aan een opvanglocatie buiten het centrum:** er is voldoende capaciteit bij de bestaande opvanglocaties, nieuw aanbod kan ongewenst nieuwe vraag creëren, en op dit moment is er geen reële optie voor een andere locatie.

4 Conclusies en aanbevelingen rond de opvang van daklozen in Arnhem

Volwassenen en jongeren overnachten bij uitzondering op dezelfde opvanglocatie. Alle betrokken organisaties streven ernaar om jongeren en volwassenen niet op dezelfde locatie te laten overnachten. Dat dit bij uitzondering gebeurt, is omdat jongeren zelf niet naar het Jonahuis willen of het Jonahuis (bij hoge uitzondering) niet direct plek beschikbaar heeft.

De opvang heeft voldoende professionaliteit voor de doelstellingen die zij wil bereiken. IrisZorg en het Jonahuis werken met professionele krachten. Zij zijn voldoende toegerust om te werken aan de doelstellingen: behandeling, activering en een passende woonvoorziening. Kruispunt en Stoelenproject werken met vrijwilligers en een aantal betaalde krachten. Hun doelstelling is het bieden van een rustige, laagdrempelige plek waar mensen 'thuiskomen'. Daar slagen zij in. Het is geen doelstelling van deze opvang om daklozen professionele zorg te bieden. Als blijkt dat een dakloze acuut professionele zorg nodig heeft, wordt hiervoor doorverwezen naar IrisZorg en het Jonahuis. Ook de spreekuren van de GGD en het wijkteam worden benut om zorgbehoeften van daklozen te signaleren.

De gemeente stuurt actief op de beoogde doelstellingen voor de opvang en draagt zorg voor een dekkend aanbod aan voorzieningen en activering en herstel van daklozen. Gemeente Arnhem stuurt de betrokken organisaties aan op het realiseren van preventieve activiteiten, een goede instroom/doorstroom/uitstroom en een passend hulpaanbod. Dit gebeurt binnen de vastgestelde financiële kaders.

4 Conclusies en aanbevelingen rond de opvang van daklozen in Arnhem

4.2. Aanbevelingen

Schep nog meer helderheid over rollen en verantwoordelijkheden in de keten

- Er zijn veel verschillende partijen betrokken in de zorg en begeleiding van daklozen. Dat vraagt om een heldere afbakening van rollen en verantwoordelijkheden.
- Als het gaat om crisissituaties is helderheid nodig over wat bijvoorbeeld IrisZorg kan doen en wanneer andere partijen in de specialistische geestelijke gezondheidszorg in actie moeten komen. Wie is waarvoor precies verantwoordelijk? Waar kunnen we elkaar op aanspreken?
- Erken de verschillende rollen in het veld: de reguliere opvangvoorzieningen dragen zorg voor activering, Kruispunt en Stoelenproject bieden een plek van rust en bieden vooral de 'loketmijders' (daklozen die niet naar IrisZorg of het Jonahuis willen, zijn niet per definitie 'zorgmijders') het vertrouwen om toch hun verhaal te doen. Ook de bejegening verschilt: daklozen ervaren de bejegening van Kruispunt, Stoelenproject en straatcoaches als positief en ervaren IrisZorg als formeler en meer gericht op veiligheid. Het is belangrijk om hier blijvend aandacht voor te hebben: hoe iemand zich gedraagt, is veelal een reactie op de manier waarop hij/zij wordt bejegend.

Bezin met alle betrokkenen op de vraag wat je kan doen voor de groep mensen met zwaardere psychische problematiek

- Verken met elkaar wat er nodig is om goede zorg voor mensen met zware psychische problematiek vorm te geven. Binnen de maatschappelijke opvang is het de vraag of het huidige aanbod (mensen en middelen) nog toereikend is. Dit geldt ook voor de zorg voor mensen met verward gedrag. Uit cijfers van de politie blijkt dat landelijk gezien het aantal meldingen van incidenten met verwarde personen toeneemt (zie ook dit Artikel in NRC 27-02-2018). Het is belangrijk om in keten van daklozenopvang aandacht te hebben voor de opvang en zorgverlening aan daklozen met verward gedrag.
- Daarnaast is het belangrijk om helder te (blijven) hebben wat er mogelijk is om preventief te werken voor deze mensen, zodat zij niet dakloos raken en eerder de juiste zorg ontvangen.

4 Conclusies en aanbevelingen rond de opvang van daklozen in Arnhem

Vertrouw bij het winterprotocol op de professionele inschatting van het veld

Het laten ingaan van het winterprotocol bij +5 graden wordt niet als zinvol ervaren. Vertrouw als gemeente(raad) op de professionele inschatting van vrijwilligers en medewerkers in de daklozenopvang. Zij kunnen - in direct contact met de daklozen zelf -, de inschatting maken wat er nodig is om de veiligheid van de daklozen te garanderen als het koud is.

Benut de kennis en ervaringen van de straatcoaches

Het Team Leefomgeving in het algemeen en de straatcoaches in het bijzonder hebben structureel contact met alle partijen in de keten van daklozenopvang en de bewoners rond de opvanglocaties. Zij kennen de daklozen en de aandachtspunten rond de veiligheid op straat. Het is belangrijk om bij signalen over onrust, overlast en onveilige situaties in overleg met het Team Leefomgeving na te gaan hoe deze signalen kunnen worden verklaard, en wat er wordt en kan worden gedaan om de overlast door daklozen te verminderen.

Probeer daklozen die dat willen, zo snel mogelijk te laten participeren in de maatschappij

Daklozen die gaan deelnemen aan een programma/traject moeten vaak een bepaalde tijd wachten op de start hiervan. In die periode (die soms een aantal weken kan duren) is er overdag weinig te doen voor de dakloze, terwijl deze wel bereid kan zijn om werkzaamheden of activiteiten uit te voeren. Het verdient de aanbeveling om na te gaan hoe daklozen meteen na de intake kunnen participeren in de maatschappij, bijvoorbeeld door in de periode tot de start van het programma/traject vrijwilligerswerk aan te bieden. Hierdoor kan worden voorkomen dat daklozen onnodig en ongewenst lang stil blijven zitten of op straat blijven hangen.

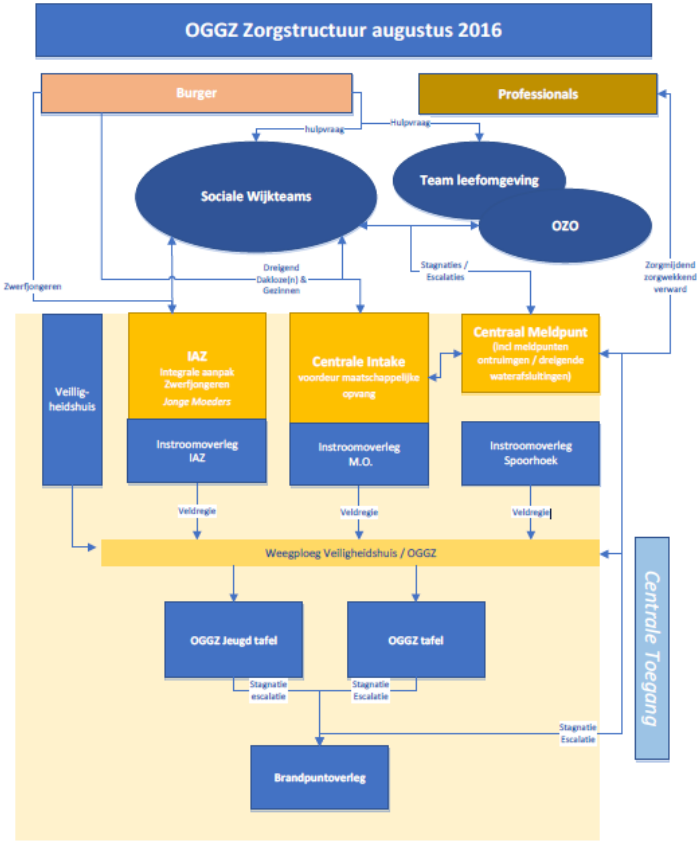
Toets of signalen over de daklozenopvang op waarheid berusten

Er is in Arnhem een aantal mensen die actief negatieve signalen over de opvang verspreiden. In de gesprekken met alle betrokkenen bleek dat deze signalen lang niet allemaal op waarheid berusten en dat de meeste betrokkenen (ook de vertegenwoordigers van de daklozen zelf) deze signalen als vervelend ervaren. Het is daarom belangrijk om als gemeente(raad) voortdurend bij de bron te toetsen of de signalen kloppen. Dit kan door langs te gaan bij IrisZorg, Jonahuis, Kruispunt, Stoelenproject, Straatzaken en de straatcoaches.

Ervaar de werking van de daklozenopvang in de praktijk

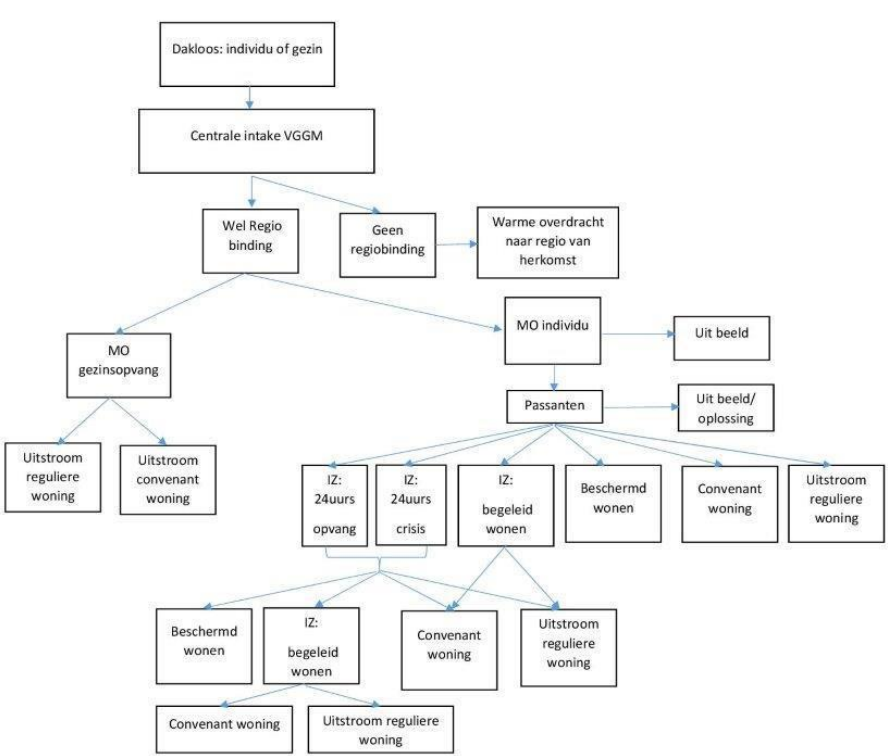
AEF heeft met veel plezier deze onderzoeksopdracht uitgevoerd. Tegelijkertijd geloven we dat een rapport maar een deel van de werkelijkheid laat zien. Daarom adviseren we de gemeenteraad van Arnhem om in te gaan op de uitnodiging van de opvanglocaties om te komen kijken en in de praktijk te ervaren hoe de opvang op dit moment werkt.

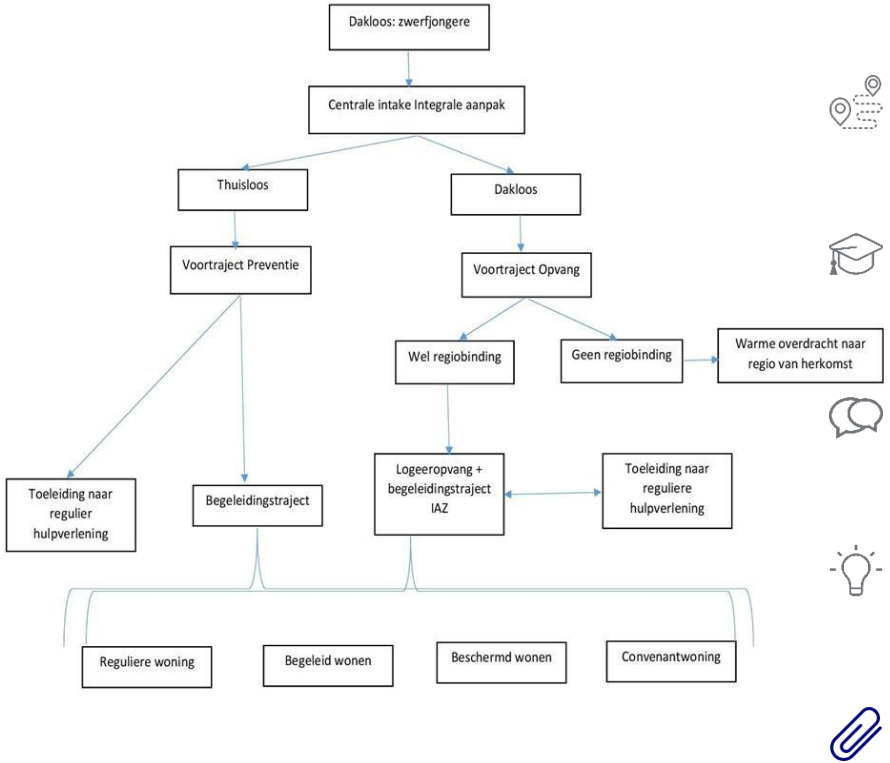
5 *Bijlage A: overzicht van de OGGZ zorgstructuur in Arnhem*



Afbeelding: de OGGZ Zorgstructuur geeft weer op welke manier mensen in zorg kunnen komen en op welke tafels professionals met elkaar overleggen

5 Bijlage B: overzicht routes maatschappelijke opvang in Arnhem





Afbeelding: de instroom- doorstroom en uitstroom mogelijkheden van daklozen is in Arnhem helder in beeld. Bovenstaande afbeelding toont de verschillende wegen die mensen kunnen gaan.

5 *Bijlage C: Gesprekspartners en documenten die we raadpleegden*



Gesprekspartners	
Daklozen	Pactum (Jonahuis)
Straatzaken	Wijkteam Leefomgeving
IrisZorg	Sociaal Wijkteam
Kruispunt	VGGM
Stoelenproject	Gemeente Arnhem (bestuurlijk en ambtelijk)
Documenten	
Factsheet centrale Toegang 2017 VGGM	Dienstverleningsovereenkomst gemeente-VGGM 2017
Contracten met IAZ, IrisZorg, Kruispunt en Stoelenproject	Evaluatie Spoorhoek (01/2018)
Rapportage locatieonderzoek (11/2016, K. Penninga)	Raadskamerbrief Doorontwikkeling Maatschappelijke Opvang (11/2016)
Convenant Centrale Toegang Arnhem (05/2017)	Vorstprotocol 2017
Subsidieverantwoording IrisZorg 2016 en Jaarverslag IAZ 2016	















Foto(s) Hollandse Hoogte

Adresgegevens

@AEF_NL

Andersson Elffers

j.sterrenburg@aef.nl
m.molenaar@aef.nl

Maliebaan 16

Postbus 85198

3508 AD Utrecht

(030) 236 30 30

www.aef.nl

Wat willen ze zelf?

Een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte
binnen de doelgroep dak- en thuislozen in Arnhem



Bureau Beke

Aanleiding onderzoek: raadsvragen over zondagopening voor daklozen

Onderzoeksvragen breder geformuleerd:

A. Hoe kijkt de doelgroep aan tegen de inloop- en opvangvoorzieningen in Arnhem?

B. Wordt er binnen de huidige inloop- en opvangvoorzieningen iets gemist?

C. Worden trajecten bij inloop- en opvangvoorzieningen als een drempel ervaren door de doelgroep?

D. Sluiten de huidige openingstijden van inloop- en opvangvoorzieningen voldoende op elkaar aan?

E. Wat heeft de doelgroep nodig om een stap verder te zetten?

Het onderzoek

Uitgevoerde onderzoeksactiviteiten

- Gesprekken met 53 dak- en thuislozen
- Gesprekken met 22 professionals
- Gesprekken met 4 ‘doelgroepbetrokkenen’
- Stakeholdersbijeenkomst (28 professionals en doelgroepbetrokkenen)

De doelgroep

Divers ten aanzien van:

- Demografie
- Achtergrond dak- en thuisloosheid
- Werk en inkomen
- Situatie (bv. wonen/schulden/ziekte/netwerk)

De doelgroep

Typering:

- Al langer/herhaaldelijk dakloos
- Net dakloos geraakt
- Kans op dakloos worden

Hoe kijkt de doelgroep aan tegen de inloop- en opvangvoorzieningen in Arnhem?

IrisZorg/Kruispunt/Stoelenproject:

- Sfeer in de opvanglocaties is overwegend positief
- Opvang wordt niet altijd als veilig/prettig ervaren
- ‘Oudgedienden’ vaker negatief
- Wachttijd richting een traject te lang (en leidt mogelijk tot gebruik)

‘Nieuwe’ voorzieningen:

- Alternatief voor een deel van de doelgroep

Worden trajecten bij inloop- en opvangvoorzieningen als een drempel ervaren door de doelgroep?

- Trajecten vormen op zichzelf geen drempel
- Gesproken doelgroep (behalve zorgmijders) staan open voor een traject

Wordt er binnen de huidige inloop- en opvang-voorzieningen iets gemist?

Over het algemeen:

- Voldoende voorzieningen

Wel wordt gemist:

- Voorzieningen voor ‘subgroepen’ (verslaafden/zorgmijders)
- Wasvoorzieningen

Sluiten de huidige openingstijden van inloop- en opvang-voorzieningen voldoende op elkaar aan?

- Samen met andere (particuliere) voorzieningen: ontbrekende zondagopening vaak geen punt

Wat heeft de doelgroep nodig om een stap verder te zetten?

- Centrale inloopvoorziening (‘daklozenloket’)
- Meer/betere informatie ‘aan de voorkant’
- Een woning
- Meer maatwerk aan de voorkant (vooral in geval van dreigende/recente dakloosheid)
- Snellere ‘filtering’ van ‘kansrijke’ en ‘welwillende’ daklozen
- Een langer begeleidingstraject
- Zinvollere dagbesteding

Door Bureau Beke geformuleerde suggesties

- Open een daklozenloket
- Maak een sociale kaart voor (mogelijke) daklozen
- Overweeg een ‘triageteam’ voor snellere doorstroom van bepaalde typen daklozen
- Voorkom wachttijden voor ‘kansrijke’ daklozen
- Overweeg de inzet van noodwoningen voor lichte doelgroep

Door Bureau Beke geformuleerde suggesties

- Betrek nieuwe (particuliere) initiatieven in de opvangketen
- Doe aan vroegsignalering in geval van dreigende dakloosheid (wijkteams, woningbouw, politie, opvanglocaties, et cetera)
- Wees flexibeler in ondersteuning bij administratieve processen, bv ID, kleine schulden
- Voorkom terugval door inzet ervaringsdeskundigen



Meer informatie

Bureau Beke

T 026 443 86 19

j.kuppens@beke.nl

www.beke.nl

Bureau Beke

Van: SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan: het college van B&W

Betreft: Daklozen geweerd uit de nachtopvang

Onderwerp: Daklozen met ghb-verslaving geweerd uit de nachtopvang

Arnhem, 17 september 2019

Geachte voorzitter,

Op 14 september 2019 plaatste de Gelderlander een artikel dat daklozen geweerd worden uit de nachtopvang[1]. Voornamelijk daklozen met een GHB-verslaving. In het artikel staat dat er in de gemeente Nijmegen 25 mensen worden behandeld aan GHB-verslaving en dat zij hierdoor niet welkom zijn in de nachtopvang. Zij slapen nu meestal in de buitenlucht.

In Breda, Tilburg, Harderwijk en Lelystad zijn daklozen met een GHB-verslaving ook niet meer welkom in de nachtopvang. Ook in Arnhem worden er daklozen met een GHB-verlsaving behandeld door IrisZorg. De SP fractie heeft daarom de volgende vragen aan het college:

1) Bent u bekend met de artikel van de Gelderlander die op 14 september 2019 verscheen?

2) Hoeveel daklozen met een GHB-verslaving worden er in Arnhem behandeld? Hoeveel daklozen met een GHB-verslaving behandelt IrisZorg?

3) Zijn er GHB verslaafde daklozen geweerd uit de nachtopvang? Zo ja, hoe lang gebeurd dit al? Om hoeveel weigeringen gaat dat?

4) Bent u bereid om hulp en alternatieve opvang voor deze groep te bieden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer mogen wij daarvan de eerste resultaten verwachten? Graag toelichten.

5) Wat heeft u ondernomen om overlast en verstoring van de nachtrust door deze groep te voorkomen, zoals overlast op straat en in de buurt doordat zij niet meer in de nachtopvang welkom zijn.

6) Bent u het met ons eens dat het weren van daklozen uit de nachtopvang in strijd is met “niemand onvrijwillig op straat”[2]?

[1] https://www.gelderlander.nl/nijmegen/daklozen-met-ghb-verslaving-geweerd-uit-de-nachtopvang~a5fc4310/

[2] Motie Bed, bad en broodopvang

7) Bent u het met ons eens dat er hierdoor nog meer mensen daklozen op straat moeten leven, ondanks dat ze hulp zoeken bij de verslavingskliniek en dat dit ten slechte komt van hun verslaving?

8) Bent u het met ons eens dat de Duif nu al bijna elke nacht vol zit en dat zij niet nog meer extra daklozen kan opvangen?

Aan de leden van de raad

Datum	: 8 oktober 2019
Zaaknummer	: 404400
Contactpersoon	: Esther Francot
Telefoonnummer	: 026 3773662

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo over daklozen met GHB-verslaving geweerd uit de nachtopvang

Geachte voorzitter en leden,

De fractie SP heeft ons bij brief, ingekomen 17 september 2019, schriftelijk vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 over daklozen met GHB-verslaving geweerd uit de nachtopvang. De vragen zijn als bijlage toegevoegd aan deze brief.

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

1. *Bent u bekend met de artikel van de Gelderlander die op 14 september 2019 verscheen?*
   Ja.

2. *Hoeveel daklozen met een GHB-verslaving worden er in Arnhem behandeld. Hoeveel daklozen met een GHB-verslaving behandelt IrisZorg?*
   Bij ziekenhuis Rijnstate zijn dit jaar 45 patiënten geregistreerd die de spoedeisende hulp bezochten met klachten als gevolg van GHB-verslaving. Hoeveel van hen dakloos waren is niet bekend.
   Het aantal daklozen met een GHB-verslaving dat heeft verbleven in de nachtopvang is niet bekend. Zie verder het antwoord op vraag 3.

3. *Zijn er GHB verslaafde daklozen geweerd uit de nachtopvang? Zo ja, hoe lang gebeurd dit al? Om hoeveel weigeringen gaat dat?*
   Deze situatie doet zich sinds een paar jaar enkele malen per jaar voor in Arnhem. Dit betreft alleen zwaarverslaafde, veelgebruikende cliënten van wie op voorhand duidelijk is dat zij GHB gebruiken. Cliënten van wie dit niet op voorhand duidelijk is en die niet tot nauwelijks overlast veroorzaken, worden wel opgevangen. Ook cliënten die een detox hebben gehad zijn welkom in de opvang, ondanks het extreem hoge terugvalpercentage.

4. *Bent u bereid om hulp en alternatieve opvang voor deze groep te bieden? Zo nee, waarom niet, zo ja, wanneer mogen wij daarvan de eerste resultaten ontvangen? Graag toelichten.*
   Het college wil niet dat iemand onvrijwillig op straat verblijft, ook GHB-gebruikers niet. Er is echter nog geen goede vorm gevonden om deze groep op verantwoorde wijze op te vangen, los van een klinische setting. Voor IrisZorg is dit in de komende periode een speerpunt. Hierover zijn wij in gesprek.

5. *Wat heeft u ondernomen om overlast en verstoring van de nachtrust door deze groep te voorkomen, zoals overlast op straat en in de buurt doordat zij niet meer in de nachtopvang welkom zijn.*
   De politie ziet geen relatie tussen het weren van GHB-verslaafden uit de opvang en toename van overlast op straat.

6. *Bent u het met ons eens dat het weren van daklozen uit de nachtopvang in strijd is met "niemand onvrijwillig op straat"2?*
   Ja. Zie het antwoord op vraag 4.

7. *Bent u het met ons eens dat er hierdoor nog meer mensen daklozen op straat moeten leven, ondanks dat ze hulp zoeken bij de verslavingskliniek en dat dit ten slechte komt van hun verslaving?*
   De nachtopvang is geen verslavingskliniek.
   GHB-verslaafden die geweerd worden uit de opvang verblijven niet noodzakelijkerwijs op straat. Zij verblijven veelal binnen hun netwerk, of komen terecht op de spoedeisende hulp bij Rijnstate of op een crisisbed bij ProPersona (gedwongen opname).
   Vanzelfsprekend worden GHB-verslaafden altijd gewezen op de mogelijkheid om een afkicktraject in een verslavingskliniek aan te gaan.

8. *Bent u het met ons eens dat de Duif nu al bijna elke nacht vol zit en dat zij niet nog meer extra daklozen kan opvangen?*
   Stoelenproject De Duif wordt voornamelijk bemensd door vrijwilligers zonder expertise met GHB-verslaving en is dus geen alternatief.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:
- Brief met artikel 44 vragen

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0900-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Agenderingsverzoek 22 januari 2020

Expertmeeting over rapport bureau Beke 'Wat willen ze zelf' (voorzieningenbehoefte dak- en thuislozen)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	M. Louwers

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: mevrouw K. Kalthoff (VVD), de heer M. Coenders (GroenLinks), mevrouw R. de Vries (PvdA), mevrouw S. Andeweg (D66), de heer M. van Butselaar (Arnhem Centraal), de heer H. Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer J. Hutten (CDA), de heer G. Elfrink (SP), mevrouw N. Nede (ChristenUnie), de heer G. van Plateringen (AOP), de heer C. Verheij (PVV).
De fractie van DENK/Verenigd Arnhem was niet vertegenwoordigd.

Verloop:
De heer J. Kuppens van bureau Beke geeft een presentatie van het rapport "Wat vinden zij zelf", en beantwoordt de vragen. *(De presentatie is toegevoegd aan de stukken.)*
Aansluitend vindt een ronde tafelgesprek plaats met de experts en de onderzoeker naar aanleiding van de uitkomsten en suggesties uit het onderzoek.
Aanwezige experts:
De heer J. Driessen namens de straatcoaches
De heer S. Harweg, namens Straatzaken
Mevrouw D. Daniëls, namens Iriszorg
Mevrouw A. van den Berg, namens Droombankje
Mevrouw A. de Lange, namens Pactum/Jonahuis
De heer E. Boering, namens het Stoelenproject
Mevrouw C. Vliek, namens Kruispunt

Conclusie:
De voorzitter sluit de bijeenkomst af en concludeert dat het Agenderingsverzoek van de fracties PvdA, GroenLinks, AOP, Arnhem Centraal en SP (waar deze expertmeeting onder deel van uit maakt) op een van de volgende Politieke Avonden zal plaatsvinden.

De raadsadviseur,	De voorzitter,
E.J.S. Dirksen	L.R. Manders

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Agenderingsverzoek 12 februari 2020

Rapport bureau Beke 'Wat willen ze zelf' (voorzieningenbehoefte dak- en thuislozen)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	M. Louwers

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: mevrouw R. de Vries (PvdA), mevrouw K. Kalthoff (VVD), mevrouw M. Dolsma (GroenLinks), mevrouw S. Andeweg (D66), de heer M. van Butselaar (Arnhem Centraal), de heer J. Hutten (CDA), de heer A. Cetintas (SP), de heer R. Jansen (ChristenUnie), de heer A. Tujeehut (AOP), de heer C. Verheij (PVV), de heer T. Aydemir (DENK/Verenigd Arnhem).
De fractie van de Partij voor de Dieren was niet vertegenwoordigd.

Verloop:
Mevrouw De Vries geeft namens haar mede-indieners een toelichting op het agenderingsverzoek. Na de reactie van de wethouder vindt het debat plaats. Hierbij geeft de wethouder onder meer aan dat alle sociale wijkteams naar stedelijke voorzieningen mogen verwijzen. Daarnaast doet zij een aantal toezeggingen waarover de raad een memo zal ontvangen. Ten aanzien van (nog niet beantwoordde) schriftelijke vragen geeft de wethouder aan dat deze beantwoord zullen worden.

Toezeggingen:
- De wethouder zegt toe de eerste analyse met betrekking tot de inrichting van een daklozenloket zo snel mogelijk naar de raad te sturen.
- De wethouder streeft ernaar een daklozenloket voor de zomer operationeel te hebben.
- De wethouder zegt toe (naar aanleiding van de eventuele aanzuigende werking) uit te zoeken waar de daklozen in Arnhem vandaan komen.
- De wethouder zegt toe om in het kader van het Actieprogramma Dak- & Thuisloze Jongeren ook instellingen voor beschermd en begeleid wonen te betrekken bij het voorkomen van dakloosheid onder jongeren.
- De wethouder zegt toe de raad te informeren over de vraag of en zo ja hoeveel plekken in de opvang er extra nodig zijn voor jongeren inclusief de eventuele kosten hiervan.
- De wethouder zegt toe na te gaan of het klopt dat stichting Barka (stichting huisvesting en re-integratie van Poolse daklozen) de capaciteit in Arnhem wil verdubbelen.
- De wethouder zegt toe om het jongerenperspectieffonds (inclusief de voorwaarden) onder de aandacht te brengen bij voorzieningen die de opvang van dak- en thuisloze jongeren met schulden verzorgen.

Conclusie:
De voorzitter sluit de bijeenkomst af en concludeert dat het Agenderingsverzoek van de fracties PvdA, GroenLinks, AOP, Arnhem Centraal en SP voor nu is afgerond. De PvdA heeft een initiatiefvoorstel aangekondigd.

De raadsadviseur,

E.J.S. Dirksen

De voorzitter,

M.P. Simonis

Titel/onderwerp: **Bomenplan Arnhem**

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Frans Gooren
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp	Telefoonnr:	3774254
		E-mailadres:	Frans.Gooren@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend (2), vervolgbehandeling		
Toelichting	De bespreking van het onderwerp stelt de raadskamer in staat om het door het college gevoerde beleid te controleren. **Inleiding** Bomen hebben een belangrijke functie in de stad. Zij helpen klimaatverandering tegen te gaan en zorgen (mede) voor een leefbare stad. Daarnaast zijn bomen gewoon mooi en dragen bij aan het groene karakter van onze stad. Dit bomenplan verankert de nieuwe visie op bomen en de werkwijze m.b.t. bomen. Ook de evaluatie van de deregulering van de kapvergunning is in het plan meegenomen. **Voorstel** Bedoeling van het voorstel is om meer duidelijkheid te geven bij afwegingen voor aanplant, beheer en kap van bomen en hoe met bomen om te gaan in projecten. T.o.v. het huidige beleid betekent dit concreet extra bomenaanplant, een langere verzorging van bomen en een kapvergunning nieuwe stijl. Bij projecten wordt er in het bontwerp extra aandacht gegeven aan bomen en er komt een Boom Kwaliteitsteam Arnhem van deskundigen en bewoners, dat de gemeente adviseert. **Kanttekeningen** Er is nog geen structureel budget om invulling te geven aan de ambities uit dit bomenplan. **Proces** Dit Bomenplan is tot stand gekomen, mede in overleg met de stad via een aantal bewonersavonden. Een samenvatting van het proces is bij de stukken gevoegd. Het voorstel is op 4 en 11 december informatief besproken met een 10-tal insprekers. Meningsvormend (1) is het voorstel in de raadskamer besproken op 15 en 22 januari. Diverse fracties hebben daarbij aangegeven een motie en/of amendement te willen indienen. In de raadskamer van 5 februari zijn alle op dat moment bekende amendementen besproken. Ook een 3-tal moties zijn aan de orde geweest. De overige (7) moties en evt. nieuwe amendementen en moties worden in een m2-vervolgbehandeling besproken.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende fase.		
Spreekrecht publiek	Nee, dit heeft plaatsgevonden op 4 en 11 december.		
Behandeladvies	Het betreft een meningsvormende behandeling (m2). Aan de hand van concept- moties en amendementen wordt gedebatteerd over het voorstel. *Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld.*		
Bijlagen			

Raadsvoorstel "Bomenplan Arnhem"			
Beantwoording technische vragen inzake "Bomenplan Arnhem"			
Behandeladvies 4 december 2019, informatieve behandeling			
Bijlage 1 - Bomenplan 2019			
Bijlage 2 - Evaluatie deregulering kapvergunning 1 Verschil boomaantal buurten Arnhem			

Bijlage 3 - Evaluatie deregulering kapvergunning 2 Verschil kroonoppervlakte buurten Arnhem			
Brief van Arnhemse Bomenbond "Verzoek wijzigen Bomenplan Arnhem", d.d. 03-11-2019			
Schriftelijke inspraakbijdrage dhr. S. de Nie			
Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. H. van den Bos			
Schriftelijke inspraakbijdrage van mw. A. Ferwerda			
Schriftelijke inspraakbijdrage dhr. M. Bosch			
Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. S. Fonk			
Schriftelijke inspraakbijdrage van mw. T. Chabot			
Behandelresultaat 4 december 2019, informatieve behandeling			
Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. F. van den Berg			
Behandeladvies 11 december 2019, 2e informatieve behandeling			
Behandelresultaat 11 december 2019, 2e informatieve behandeling			
Schriftelijke reactie mw. T. Chabot op Bomenplan Arnhem			
Schriftelijke reactie dhr. A. Meijssen op Bomenplan Arnhem			
Schriftelijke reactie dhr. E. Wiessenberg op Bomenplan Arnhem			
Behandelresultaat 15 januari 2020, meningsvormende (1) behandeling			
Behandeladvies 22 januari 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling			
Behandelresultaat 22 januari 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling			
Onderzoek Cobra - Verschil in aantal bomen en kroonbedekking (2006-2018)			
9 Amendementen: 20A07, 08, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18 en 19			
10 Moties: 20M14, 18, 19, 29, 30, 31, 32, 33, 34 en 35			
Behandelresultaat 5 februari 2020, meningsvormende (2) behandeling			

Memo

Datum : dinsdag 11 februari 2020

Aan : Raadsleden en fractievolgers

Van : Cathelijne Bouwkamp

Betreft : Technische memo naar aanleiding van voorgenomen Amendement 'Geen dubbele regels ecologie' (20A17)

Tijdens de behandeling van het raadsvoorstel 'Bomenplan Arnhem', in de raadskamer van 5 feburari heb ik toegezegd u middels een memo nadere informatie te geven over de waarderingsregel die de ecologische waarde van een boom betreft.

Beschermingsdoel APV en Wet natuurbescherming.
De Wet natuurbescherming en de kapbepalingen in de APV hebben verschillende doelen.
De kapbepalingen van de APV hebben als doel het beschermen van de boom.

De Wet natuurbescherming heeft als doel de bescherming van de planten- en diersoorten en hun directe leefomgeving.
Daarnaast kent de Wet natuurbescherming wat betreft bomen een beschermingsregime voor bepaalde gebieden (Natura 2000 gebieden, Provinciaal natuurwerk en bosgebieden). Buiten deze gebieden biedt deze Wet geen directe bescherming aan bomen binnen de bebouwde kom.

Ook de algemene zorgplicht opgenomen in de Wet natuurbescherming ziet niet toe op bomen binnen de bebouwde kom. De zorgplicht houdt in dat iedereen zich voldoende zorgvuldig moet gedragen om beschadiging van Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden of in het wild levende dieren en planten en directe leefomgeving te vermijden of, als dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk te beperken.

Voor zover met de kapbepalingen in de APV een ander doel wordt bereikt (bescherming van de boom) dan de Wet natuurbescherming, heeft de gemeente een aanvullende verordende bevoegdheid ten aanzien van de Wet natuurbescherming.

Er kunnen in de APV dus aanvullende bepalingen worden opgenomen ter bescherming van de ecologische waarde van bomen.

Waarderingstabel
In de waarderingstabel staat "Om andere redenen ecologisch waardevol, bijvoorbeeld omdat het een aleenstaande boom is in een verder versteende omgeving, die onderkomen biedt aan zelfzame flora en fauna. Hierbij zorgt het voorbeeld voor een samenloop van de APV en de Wet natuurbescherming. Deze Wet beschermt namelijk de verblijfplaats (in dit geval de boom) van beschermde flora en fauna.

Nu het voorbeeld aangeeft hetzelfde te beogen door het onderkomen van zeldzame flora en fauna te beschermen heeft dit geen meerwaarde; de Wet natuurbescherming gaat boven de APV. Hiermee onderschrijft het genoemde voorbeeld niet het doel van de waarderingsregel; namelijk het invullen van

de mogelijkheid om in de APV een aanvullende bepaling, naast de Wet natuurbescherming, toe te voegen waartoe de gemeente de aanvullende bevoegdheid heeft.

Conclusie
Om het onderscheid tussen de APV en de Wet natuurbescerming helder te formuleren, strekt het tot de aanbeveling het voorbeeld zoals eerder genoemd (middels een amendement) te schrappen uit de waarderingsregel. Het waardecrterium zou dan luiden: "Om andere redenen ecologisch waardevol bijvoorbeeld omdat het een alleenstaande boom is."

In de APV wordt verder uitgewerkt en geobjectiveerd wat het criterium is voor "om andere redenen ecologisch waardevol". Dit kan worden geobjectiveerd door de afstand tot een andere boom aan te geven (indien er binnen een straal van 25 meter van de stam van de boom, geen andere boom staat, dan is de boom ecologisch waardevol).

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Titel Amendement	Ecologische kwaliteit in de kadernota bomen
Nummer / zaaknummer	**20A07** 316242

De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:
Besluit:

- *Op pag. 6 aan de zin: Gemeentelijke bomen worden duurzaam onderhouden en beter beschermd bij evenementen en werkzaamheden. Na duurzaam, toe te voegen: "en ecologisch verantwoord"*
- *Op pag. 9 aan de zin: Bomen dragen bij aan de identiteit en beleving van het landschap en de cultuurhistorie, aan ecologie en biodiversiteit. De zin toe te voegen: "Daarnaast hebben bomen een eigen intrinsieke waarde".*
- *Op pag. 10 aan de zin: Een van de speerpunten van dit plan is te zorgen voor meer bomen in de stad zodat we werken aan een beter stadsklimaat en mensen nog meer kunnen genieten van de vele voordelen die bomen hebben. Toe te voegen: "en dieren er hun leefgebied in kunnen vinden."*
- *Op pagina 14 aan de zin: Bij de boomsoortkeuze wordt in de hoofdstructuur in principe gekozen voor inheemse boomsoorten van autochtone herkomst om de biodiversiteit te bevorderen. Toe te voegen, na autochtone herkomst: "en biologische geteeld,"*
- *Op pag. 16 de zin: Ook dunning kan deel uitmaken van normaal beheer en onderhoud te veranderen in de zin: "Ook dunning kan deel uit maken van beheer en onderhoud als dat ecologisch verantwoord is."*

Toelichting:

🕐 Biologische teelt houdt rekening met de milieueffecten en maakt geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest.
🕐 Ecologisch verantwoord onderhoud en beheer betekent dat rekening wordt gehouden met alle organisme in het hele ecosysteem. Het besef en de bereidheid rekening te houden met het feit dat een boom van groot belang is binnen het ecosysteem.

Mieke Hegge - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Leendert Combee - VVD Mattijs Loor - D66 Lea Manders - Arnhem Centraal Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Baas in eigen tuin
Nummer / zaaknummer	**20A08** 316242

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Aan het raadsbesluit toe te voegen:
“met dien verstande dat:

- er geen meldingsplicht voor bomenkap wordt ingevoerd;
- de regeling van de kapvergunning voor bomen op privéterrein (dus bomen die niet staan op grond die in eigendom is van de gemeente) niet wordt gewijzigd ten opzichte van de huidige situatie;
- en de daaronder liggende waardevolle bomenlijst en de bescherming middels bestemmingsplannen gehandhaafd blijven en worden uitgebreid op basis van objectieve criteria die op advies van het Boom Kwaliteitsteam Arnhem door de gemeenteraad worden vastgesteld. Alle eigenaren van bomen die op de waardevolle bomenlijst staan of in een bestemmingsplan worden beschermd ontvangen te zijner tijd een duidelijk bericht met de consequenties daarvan.

Zodat dit resulteert in een regeling waarbij voor het kappen van bomen op privéterrein geen melding of vergunning nodig is, tenzij de boom op de uitgebreide waardevolle bomenlijst staat of in een bestemmingsplan wordt beschermd.”

Toelichting:

Het belang van meer bomen, een groter kroonoppervlak en betere bescherming van bomen staat niet ter discussie. Daarvan zijn de indieners een groot voorstander. We moeten echter wel die maatregelen nemen, die daadwerkelijk bijdragen aan een groener Arnhem.

Vóór de deregulering van de kapvergunning werden er van de ca. 200 aanvragen per jaar slechts 3 geweigerd. Tijdens de periode van deregulering is de ontwikkeling positiever dan

daarvoor (pag. 34): er kwamen meer bomen bij en de totale kroonomvang nam in de meeste wijken toe.

Daar waar de afgelopen jaren groen verdween, was dat vooral in de openbare ruimte. Kapvergunningen voor bomen in openbaar groen zijn daarom een goed idee: het dwingt de gemeente hierover goed te communiceren, een goede belangenafweging te maken en stelt inwoners in de gelegenheid dat te controleren. Openbaar groen is immers van ons allemaal.

Meldingen en kapvergunningen voor bomen in particuliere tuinen zijn niet nodig. Het leidt tot extra regeldruk en kosten zonder dat bomen beter beschermd worden. Ook is de voorgestelde regeling betuttelend, met onder andere een beoordeling of kap wel of niet nodig is op basis van de hoeveelheid bezonningsuren “in midden vensterbank binnenkant raam”. De invoering van een complex kapvergunningsysteem kan volgens insprekers zelfs ook een averechts effect hebben: Arnhemmers denken na voordat ze een boom planten in hun tuin, want het later weghalen van hun eigen boom is bijna onmogelijk.

Op privéterrein moet de eigenaar zelf een belangenafweging kunnen maken, tenzij het gaat om bomen die vanwege de waarde voor de stad als geheel op de waardevolle bomenlijst dienen te staan. Daarom willen de indieners dat alle bomen op privéterrein die van grote waarde zijn ook op de waardevolle bomenlijst komen te staan.

We vragen het Boom Kwaliteitsteam Arnhem om objectieve criteria voor te stellen waarmee bepaald kan worden dat een boom op de waardevolle bomenlijst thuis hoort of dat een groep bomen of gebied middels het bestemmingsplan moet worden beschermd, en om de bestaande criteria waar nodig aan te scherpen. Dit kan gaan over ecologische waarde, een bijzondere bijdrage aan het tegengaan van hittestress, bijdrage aan een monumentaal stadsbeeld vanwege omvang en/of soort, etc. De voorgestelde criteria kunnen vervolgens door de raad worden vastgesteld.

De particuliere eigenaren van bomen die op de lijst staan of middels het bestemmingsplan worden beschermd krijgen persoonlijk bericht wat er met deze bomen wel en vooral niet mag gebeuren. Een kapvergunning is voor deze specifieke bomen altijd nodig.

Als dit amendement wordt aangenomen hoeven Arnhemmers voor het kappen van bomen op privéterrein dus geen meldingen te doen en ook geen kapvergunning aan te vragen. Alleen de Arnhemmers die heel gericht zijn aangeschreven omdat hun particuliere boom op de waardevolle bomenlijst staat of in het bestemmingsplan wordt beschermd, worden gewezen op hun plicht om die te beschermen.

Leendert Combee - VVD
Mattijs Loor - D66
Lea Manders - Arnhem Centraal
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Daniel Becker - ChristenUnie
Titel Amendement	Redactionele wijzigingen
Nummer / zaaknummer	**20A11** 316242

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Na vaststelling van het Bomenplan Arnhem, de volgende redactionele wijzigingen door te voeren:

- bij Bomenplan Arnhem blz 20 alinea "Evaluatie deregulering kapvergunning", de onderstreepte zin weg te halen:
  - "Om aan deze onduidelijkheid een einde te maken is de meldplicht (voor alle bomen) ingevoerd bij de kapvergunning nieuwe stijl.<u>wone bomen. Dit gebeurt vooral in de bossen en de parken en incidenteel bij lanen, en altijd ten behoeve van de blijvende bomen. "</u>
- Bij Bomenplan Arnhem, Bijlage 2, blz 39, 2e alinea:
  - “Hinderbepaling particuliere bomen” te veranderen in “Hinderbepaling gemeentelijk bomen”
- Bij Bomenplan Arnhem, Bijlage 2, schema blz 40:
  - Het schema verduidelijken dat het dunnen van van wijkbossen, bosplantsoen en struwelen als activiteit kan worden gemeld en niet per boom(pje)
- Bij Bomenplan Arnhem, Bijlage 2, schema blz 40:
  - Het schema verduidelijken dat het weghalen van opschot (kleine boompjes) in bijvoorbeeld sierplantsoenen hoort bij regulier beheer en onderhoud

Toelichting

N.a.v. technische vragen blijken er een paar foutjes en/of onduidelijkheden in het Bomenplan Arnhem te staan. Zie onderstaande vraag-en-antwoord van de technische vragen die horen bij eerder genoemde wijzigingen:

- Bomenplan blz 20 alinea "Evaluatie deregulering kapvergunning": laatste zin in alinea klopt niet of staat er overbodig>> "Om aan deze onduidelijkheid een einde te maken is de meldplicht (voor alle bomen) ingevoerd bij de kapvergunning nieuwe stijl.wone bomen. Dit gebeurt vooral in de bossen en de parken en incidenteel bij lanen, en altijd ten behoeve van de blijvende bomen. "

Reactie: Goed gezien. Hier is iets misgegaan met de opmaak. De laatste zin kan worden verwijderd.

- Hinderbepaling particuliere bomen II (gemeentelijke bomen?) (blz 39+ 40) - moet de titel van deze alinea niet zijn 'gemeentelijke bomen'?

Reactie: Ja, dat klopt. Dit kan worden aangepast.

- Lees ik het schema goed dat als een boompje van 12 cm diameter die ergens in het bosplantsoen staat moet worden weggehaald in het kader van 'beheer bosplantsoen' nog steeds een kapmelding moet krijgen?

Reactie: Het dunnen van wijkbossen, bosplantsoen en struwelen valt onder normaal beheer en onderhoud. Het dunnen wordt als activiteit gemeld en niet per boompje. Schema kan hierop worden verduidelijkt.

- Lees ik het schema goed dat als een boompje met een dikte van 3 cm in een groenplantsoen staat, geen toekomstboom is, maar gewoon een spontaan opgekomen boompje, het weghalen van dit boompje (in het kader van beheer groenplantsoen) nog steeds een kapmelding behoeft en zelfs verplant of gecompenseerd moet worden?

Reactie: Het verwijderen van deze kleine boompjes (opschot) in sierplantsoen valt ook onder normaal beheer en onderhoud. Schema kan hierop worden verduidelijkt.

Daniel Becker - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Titel Amendement	Behoud gezonde bomen gaat voor zichtlijnen
Nummer Zaaknummer	**20A13** 316242

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 18 de tekst :
Voor de instandhouding van dit beeld is het soms nodig om bomen, boomgroepen of zichtlijnen te herstellen. Voor het beheer en onderhoud zijn deze parkvisies leidend. Onderhoudsmaatregelen gericht op het realiseren van deze visies worden gezien als ‘normale’ onderhoudsmaatregelen.

Te vervangen door:
“Bij het beheer en onderhoud van deze parken wordt gestreefd naar het behouden en waar mogelijk herstellen van deze kenmerken. Het herstel van eventueel verloren gegane open ruimte of zichtlijnen mag echter niet ten koste gaan van gezonde bomen die door de Arnhemse kap- en compensatieregels beschermd worden.”

Na de tekst op pagina 18 :
Het kappen van bomen voor het creëren of openhouden van zichtlijnen gebeurt uitsluitend als het gaat om zichtlijnen die expliciet zijn benoemd in de huidige beheervisies van de parken.

Toe te voegen:

Gezonde bomen die bijvoorbeeld in een zichtlijn staan mogen niet verwijderd worden tenzij ze ziek zijn of een gevaar vormen. Nieuwe beheervisies waarin gezonde bomen worden gespaard worden door het college vastgesteld."

De zin op pagina 24 te schrappen
“bij werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van de beheervisies van de parken, zoals bijvoorbeeld de daarin beschreven zichtlijnen”

De zin op pagina 39 onder het kopje Uitzonderingen te schrappen:
“bij werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van de beheer isies van de parken, zoals bijvoorbeeld de daarin beschreven zichtlijnen.”
De zin op pagina 39 onder het kopje Uitzonderen toe te voegen:
“uitzonderingen zoals vastgelegd in de Wet Natuurbescherming.”

Deze zin op pagina 43 ad 1. te schrappen:
“b) werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van de beheervisies van de parken, zoals bijvoorbeeld de daarin beschreven zichtlijnen.”
De zin op pagina 43 a1. Toe te voegen”
“uitzonderingen zoals vastgelegd in de wet Natuurbescherming.”

De zin op pagina 49 te schrappen:
“Voor zichtlijnen mag gekapt worden als het is opgenomen in een vastgesteld beheerplan.”

Toelichting

In het Arnhemse bomenbeleid staat bescherming van gezonde bomen voorop. Vanwege overwegingen van cultuurhistorische of landschap architectonische aard, kan het wenselijk zijn zichtlijnen en open ruimtes te herstellen. Het principe van behoud van gezonde bomen gaat echter voor. Ingrepen waarbij op herstel van een historische situatie gericht gekapt wordt mag niet gezien worden als normaal of regulier onderhoud en moet onder de kap- en compensatieregels vallen.

Met meer begrip voor de ecologische waarden van bomen en enige creativiteit kunnen de beheerplannen worden herzien waardoor het gezonde bomenbestand behouden blijft terwijl er in de geest van de ontwerpstijl wordt gehandeld, maar niet naar de letter van de oorspronkelijke ontwerpen. Parken zijn tenslotte ook levende, dynamische entiteiten en geen museumstukken.

De amendering van pag. 18 is leidend. De overige aanpassingen op pag. 24, 39 , 43 en 49n zijn hiermee in overeenstemming gebracht.

Mieke Hegge - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Allergie is soms ernstige hinder
Nummer Zaaknummer	**20A14** 316242

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 38 van het bomenplan wordt achter “allergieën” de tekst “weinig hinder” veranderd in “veel hinder”.

Toelichting:

Dit amendement zal alleen in stemming komen als het amendement om de kapvergunning voor particulieren te schrappen wordt verworpen.

Voor sommige mensen kan een allergie wel degelijk een bron van ernstige hinder zijn. Medicatie is lang niet altijd voldoende effectief. Voor deze mensen is het nodig de oorzaak van hun allergie zo veel mogelijk te vermijden. De nabijheid van een boom waarvoor men allergisch is in de eigen tuin is dan een groot probleem. Om die reden moeten in dergelijke gevallen deze mensen een eigen belangenafweging kunnen maken. In de tabel wordt ‘allergie’ daarom aangemerkt als bron van 'veel hinder’. Hiermee is een vergunning voor het kappen van een buitengewone boom op privéterrein in geval van allergieën mogelijk (zie pagina 41).

Mattijs Loor - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66 Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20A15** 316242

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 15 van het bomenplan toe te voegen:
“Meetbare doelen
Met de maatregelen in dit bomenplan willen we de komende 3 jaar de volgende concrete doelen bereiken:

- Een toename van kroonoppervlak in alle Arnhemse wijken[1]
- Een gemiddelde toename van kroonoppervlak van ten minste 2 procent over heel Arnhem
- Een toename van kroonoppervlak van ten minste 5 procent in die wijken die over de periode 2006-2018 een afname van meer dan 2 procent hebben gezien[2]

Doordat we het kroonoppervlak jaarlijks gaan monitoren, kunnen we tijdig bijsturen indien we in een wijk de genoemde doelen niet op tijd dreigen te bereiken.”

Op pagina 29 de tekst “In de evaluatie wordt gekeken in hoeverre de huidige aanpak bereikt wat we willen of dat hier bijsturing voor nodig is.” te vervangen door:
“In de evaluatie wordt gekeken of de op pagina 15 geformuleerde doelen zijn bereikt. Op basis van de evaluatie zullen we ineffectieve maatregelen uit dit plan schrappen en waar nodig nieuwe maatregelen nemen.”

[1] Dit betekent dat op kaartjes zoals in bijlage 3 bij het raadsvoorstel over de periode 2020-2023 geen enkele wijk oranje of rood mag kleuren.
[2] Dit zijn alle wijken die oranje of rood zijn op de meest rechtse kaart in bijlage 3 bij het raadsvoorstel.

Toelichting:

De discussie rondom het beheer van bomen wordt te vaak gevoerd op basis van veronderstellingen in plaats van feiten. Om de effectiviteit van het voorliggende plan te kunnen beoordelen, zijn meetbare doelen nodig. Ook moeten we bij evaluatie durven kijken naar de effectiviteit van de genomen maatregelen en daar waar nodig conclusies aan verbinden. Veel Arnhemmers onderschrijven dat ambitie nodig is om onze stad groen te houden en nog groener te maken. Bij het hebben van ambities hoort ook het bewijzen dat je ze waarmaakt.

Mattijs Loor - D66
Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Lanen zichtbaar bij nieuwe aanplant
Nummer Zaaknummer	**20A16** 316242

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

De tekst
“Arnhem kiest voor aanplant op eindafstand
We kiezen ervoor straat- en laanbomen op eindafstand te planten. Zo hebben bomen gedurende hun hele levenscyclus voldoende groeiruimte zonder dat ze andere bomen in de weg zitten. Om toch snel een groen beeld te hebben, worden waar mogelijk grotere maten bomen geplant. We gaan niet meer automatisch uit van ‘wijkers’ en ‘blijvers’. Bijkomend voordeel is dat de onderhoudskosten lager zijn en dat er ondergronds meer ruimte is voor kruisende kabels en leidingen. De schade aan wortels van onze bomen neemt hierdoor af. De kans dat het buitengewone bomen worden, neemt hierdoor toe. Tegelijkertijd inventariseren we waar we ruimte willen reserveren voor bomen zodat we de kabelaars kunnen vragen hun leidingen te verleggen.”
op pagina 14 van het Bomenplan te vervangen door:
“Arnhem verdeelt de ondergrondse ruimte zorgvuldig
In straten en lanen is de ondergrondse ruimte beperkt. In het ontwerp van nieuwe lanen en bij herinrichting houden we rekening met de groeiruimte van die bomen die zullen blijven. De “wijkers”, bomen die geplant worden om ook de eerste jaren na oplevering een groene laan te hebben, worden tijdig verwijderd. Zo hinderen zij de groei van de “blijvers” niet.
Door de ondergrondse ruimte zorgvuldig te ontwerpen, zorgen we ervoor dat kruisende kabels en leidingen en boomwortels elkaar zo min mogelijk in de weg zitten. We inventariseren waar we ruimte willen reserveren voor bomen en gaan in overleg met kabelaars om bij werkzaamheden hun leidingen een zo goed mogelijke plek in het profiel te geven.”

Toelichting:

Lanen zijn beeldbepalende structuren in onze stad. Zeker in nieuwe of vernieuwde openbare ruimtes draagt een robuuste groenstructuur zo kort mogelijk na oplevering bij aan de groene belevingswaarde van onze stad, maar ook aan de ecologische waarde: bij het planten van wijkers en blijvers (bijvoorbeeld 50/50) is er de eerste jaren na plant tweemaal zoveel groen in de betreffende straat aanwezig.

Uiteraard is het van belang om de wijkers in voorkomende gevallen tijdig te verwijderen, zodat ze de groei van de blijvers niet hinderen. Dat is een kwestie van goed beheer. Ook zal op grond van voorliggend bomenplan altijd overwogen worden of herplant van de wijkers mogelijk is.

Aangezien kabels en leidingen over het algemeen vooral in tracés langs de laan liggen, is met een goede indeling van de ondergrondse ruimte in de ontwerpfase (uitgaande van de groeiruimte van de blijvers) het planten van minder bomen dan tot nu toe gebruikelijk niet nodig.

Mattijs Loor - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Geen dubbele regels ecologie
Nummer Zaaknummer	**20A17** 316242

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

- Uit de waarderingstabel (op pagina 37) de volgende regel te schrappen:
  “Om andere redenen ecologisch waardevol, bijvoorbeeld omdat het een alleenstaande boom is, in een verder versteende omgeving, die onderkomen biedt aan zeldzame flora en fauna.”
- De toelichtende teksten hierover in het bomenplan overeenkomstig aan te passen.

Toelichting:

Het stroomschema op pagina 41 maakt duidelijk dat de Wet Natuurbescherming vanzelfsprekend voor gaat bij de beoordeling van of een boom gekapt mag worden. Vanuit deze wet geldt naast de regels voor het kappen van beschermd bos of meer dan 20 bomen buiten de bebouwde kom een algemene zorgplicht: de verplichting om natuurwaarden te beschermen, zowel voor beschermde soorten en gebieden als voor de natuur in het algemeen: schadelijke handelingen moeten in beginsel achterwege worden gelaten. Indien een boom beschermd wordt op grond van deze zorgplicht, kan hij niet zomaar gekapt worden.

De in het voorbeeld genoemde “zeldzame flora en fauna” en de unieke positie van een “alleenstaande boom in een verder versteende omgeving” die als ecologische stepstone of als schuilplek kan dienen voor dieren, zijn beschermd door de wet. De tekst “om andere redenen ecologisch waardevol” is te subjectief om te dienen als afwegingskader binnen een vergunningtraject en kan leiden tot willekeur.

Omdat dit aspect in landelijke wetgeving is geregeld, is het niet noodzakelijk en niet passend om dit ook als punt 7 in de waarderingstabel (pagina 37) op te nemen. Bovendien loopt de

gemeente met het opnemen van dit criterium zonder de bomen in privétuinen specifiek als waardevol aan te wijzen het risico dat de gehele kapvergunningsregeling in de APV juridisch ter discussie komt te staan omdat de bovengrens van de verordenende bevoegdheid van de raad hiermee mogelijk wordt overschreden. Bij vooraf waarderen en informeren van eigenaren over de aanwijzing als waardevolle boom op ecologische gronden is er meer duidelijkheid richting de eigenaren, die dan gewezen kunnen worden op de wettelijke kaders, en is daarmee de ecologische waarde beter beschermd.
Mattijs Loor - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Duurzame energie is ook waardevol
Nummer Zaaknummer	**20A18** 316242

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 38 wordt de regel:

- Schaduw op zonnepaneel: weinig hinder

Vervangen door:

- Schaduw op zonnepaneel, vermindering van opbrengst van minder dan 25%: weinig hinder
- Schaduw op zonnepaneel, vermindering van opbrengst van 25% of meer: veel hinder

Toelichting:

Dit amendement zal alleen in stemming komen als het amendement om de kapvergunning voor particulieren te schrappen wordt verworpen.

De schaduw van bomen kan leiden tot een substantiële vermindering van de opbrengst van zonnepanelen. Als de vermindering van de opbrengst beperkt is, is het redelijk om het belang van de buitengewone boom op privéterrein zwaarder te laten wegen dan het belang van duurzame energie. Is het nadeel groter, dan leidt deze aanpassing tot een mogelijkheid om te kappen bij bomen op privéterrein. In de nadere uitwerking van de regels (bij de benodigde wijziging van de APV) kan worden geregeld dat uiteraard eerst wordt gekeken naar mogelijkheden tot snoeien, dat dit niet geldt voor zonnepanelen die zijn aangebracht op een plek waar deze schaduw sowieso al was en hoe de vermindering van opbrengst moet worden bepaald.

Mattijs Loor - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Amendement van het lid	Mark Coenders - GroenLinks Vincent Bouma - PvdA
Titel Amendement	Ambitieuze doelen
Nummer Zaaknummer	**20A19** 316424

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Op pagina 15 van het bomenplan toe te voegen:
“Meetbare doelen
Met de maatregelen in dit bomenplan willen we de komende 5 jaar de volgende concrete doelen bereiken:

- Een toename van kroonoppervlak in alle Arnhemse wijken[1];
- Een gemiddelde toename van kroonoppervlak van ten minste 5 procent over heel Arnhem;
- Te streven naar een toename van kroonoppervlak van ten minste 10 procent in delen van wijken met hitteplekken.

Doordat we het kroonoppervlak jaarlijks gaan monitoren, kunnen we tijdig bijsturen indien we in een wijk de genoemde doelen niet op tijd dreigen te bereiken. De doelen nemen we mee in de uitvoeringsplannen.”

Toelichting:

Om de effectiviteit van het voorliggende plan beter te kunnen beoordelen, zijn ook meetbare doelen nodig. De meetbare doelen moeten passen bij de ambities van het bomenplan. Veel Arnhemmers onderschrijven dat ambitie nodig is om onze stad groen te houden en nog groener te maken.

[1] Dit betekent dat op kaartjes zoals in bijlage 3 bij het raadsvoorstel over de periode 2020-2023 geen enkele wijk oranje of rood mag kleuren.

Mark Coenders - GroenLinks
Vincent Bouma - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Communicatie Bomen Stad
Nummer Zaaknummer	**20M14** 412058

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Er veel onrust is in de stad als het om bomen gaat
- Er veel op emotie ipv op feiten wordt gereageerd door veel inwoners en organisaties uit de stad, omdat zij niet (op tijd) op de hoogte gesteld zijn van de redenen voor kappen
- Communicatie richting de stad ook belangrijk is om burgerparticipatie te bevorderen

Overwegende dat:
- Het een direct belang is voor de gemeente om de inwoners goed te informeren
- Een goede open, eerlijke en duidelijke communicatie veel onrust weg kan nemen
- De gemeente als overheid een voorbeeldrol heeft en dit moet laten zien

- Wanneer er gekapt gaat worden die vooraf aan te kondigen met redenen en tijdpad.
- Geregeld aan te geven in de Arnhemse Koerier en/of gemeentelijke website en op social media welke gemeentelijke bomen er zijn gekapt en/of zijn gepland per gebied van elk team leefomgeving

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Motie van	Nico Wiggers, Arnhemse Ouderen Partij Mattijs Loor, D66 Vincent Bouma, PvdA Leendert Combee, VVD
Titel motie	Betrokkenheid bewoners bij bomen
Nummer Zaaknummer	**20M18** 316242

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- het college een Bomenplan heeft voorgelegd aan de raad;
- het Bomenplan niet door alle betrokkenen wordt omarmd;

Overwegende dat
- het wenselijk is dat het Bomenplan in haar uitwerking op een breed draagvlak kan rekenen;
- het Bomenplan – voor wat betreft het publiek domein – uitwerking behoeft in die zin dat keuzes worden gemaakt ten aanzien van het planten, (groots) onderhoud en verwijderen van bomen, waaronder gezonde bomen;

Verzoekt het college:
- Te bevorderen dat de betrokkenheid van burgers bij bomen, met name die in het publieke domein staan of kunnen staan, breed is;
- Te bevorderen dat in de acht gebieden of de 24 wijken een zo concreet mogelijke uitwerking van het Bomenplan plaatsvindt, waarbij een brede en diverse groep inwoners een adviserende rol heeft in de te maken keuzes.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers, Arnhemse Ouderen Partij
Mattijs Loor, D66
Vincent Bouma, PvdA
Leendert Combee, VVD

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Motie van	Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Moratorium kan (nog) niet worden opgeheven
Nummer Zaaknummer	**20M19** 412058

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
De raad een moratorium op het kappen van gezonde bomen heeft aangenomen, dat geldt totdat het nieuwe bomenbeleid door de raad is vastgesteld.

Overwegende dat:
- Het Bomenplan een kader biedt aan hoe wij in Arnhem bomen beter willen beschermen.
-Dat de concrete uitwerkingen nog in een uitvoeringsplan met diverse onderdelen uitgewerkt moet worden, zoals een communicatieplan en de kapvergunning nieuwe stijl, de uitwerking van subsidievoorschriften, enz.
-Dat burgers en andere betrokken partijen over de nieuwe uitgangspunten en werkwijze geïnformeerd moeten worden.
-Het bomenplan nog onvoldoende concreet is en daarmee nog onvoldoende bescherming voor bomen biedt.
-De particulieren, bedrijven en gemeente zelf nog niet geïnformeerd zijn over de nieuwe werkwijze en de kapvergunning nieuwe stijl en tot dat heeft plaats gevonden er onvoldoende helderheid is over de nieuwe regels en werkwijze.

De raad draagt het college op om het moratorium op kappen van gezonde bomen te handhaven totdat de raad besluit dat aan de voorwaarden voor opheffing voldaan is, te weten: een vastgesteld en voldoende concreet uitvoeringsplan, een communicatieplan en afdoende informatievoorziening aan burgers, bedrijven en de eigen uitvoeringsorganisatie.

en gaat over tot de orde van de dag

Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan
Motie van	Vincent Bouma - PvdA
Titel motie	Boom weg? Dan snel weer een nieuwe
Nummer Zaaknummer	**20M29** 316242

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Bomen soms om gegronde redenen gekapt moeten worden
- Het kappen van bomen vaak veel emotie oproept
- Er dan altijd een vorm van compensatie plaats dient te vinden
- Het nu vaak lang duurt tot deze compensatie heeft plaats gevonden

Overwegende dat:
- Omwonenden vaak niet op de hoogte zijn van de diverse manieren van compensatie
- Een goede informatievoorziening kan lijden tot meer begrip
- Indien een boom wordt gekapt de compensatie zo snel als technisch mogelijk is plaats moet vinden
- Hierbij wel rekening gehouden moet worden met de groeiomstandigheden van de eventueel nieuw te planten boom

Verzoekt het college:
- Bij het kappen van een boom de direct omwonenden te informeren over de vervolgstappen
- Bij herplant op een andere locatie, dit uiterlijk binnen een half jaar te doen, ook al betekend dat dat de nieuwe boom eerder geplant wordt dan de oude gekapt wordt.
- Bij herplant van een boom op de zelfde locatie dit uiterlijk in de daaropvolgende herfstperiode te doen.

en gaat over tot de orde van de dag

Vincent Bouma - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan
Motie van	Vincent Bouma - PvdA Mark Coenders - GroenLinks
Titel motie	Een diversiteit aan bomen
Nummer Zaaknummer	**20M30** 316242

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Arnhem dan wel 485 verschillende boomsoorten heeft, maar dat deze vaak maar in zeer geringe hoeveelheden voor komen
- De afgelopen jaren steeds vaker ziektes of plagen in het groen voor kwamen
- Deze zich vaak op een soort plant/boom richten
- Niet alle boomsoorten dezelfde leeftijd kunnen behalen

Overwegende dat:

- Meer (bio)diversiteit een beter leefklimaat oplevert voor veel vogels en andere dieren
- Meer (bio)diversiteit in het bomenbestand grote impact van ziektes en plagen kan voorkomen dan wel beperken
- Meerdere boomsoorten in een straat die verschillende leeftijden kunnen bereiken kan voorkomen dat straten in een keer volledig kaal moeten worden gekapt

Verzoekt het college:

- Om bij toekomstige aanplant van bomen niet altijd voor 1 boomsoort per straat te kiezen
- Het aan te planten sortiment uit te breiden
- Bij herplant van een of meerdere bomen in een wijk/straat ook eens te kiezen voor een andere soort

en gaat over tot de orde van de dag

Vincent Bouma - PvdA
Mark Coenders - GroenLinks

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan
Motie van	Vincent Bouma - PvdA Matthijs Loor - D66
Titel motie	Meer bomen voor het zelfde geld
Nummer **Zaaknummer**	**20M31** 316242

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In het bomenplan nu gesproken wordt over bomen met een maatvoering tot 30-35
- We veel nieuwe bomen moeten en willen planten in Arnhem
- Er maar beperkte financiële middelen beschikbaar zijn

Overwegende dat:

- Een boom met stamomvang 30-35 al snel tot 10x zo duur is als een boom in maat 16-18 (inclusief planten
- De winst in omvang binnen 3-5 jaar teniet gedaan is
- Grote bomen een minder grote kans hebben om te gaan groeien op de nieuwe locatie

Verzoekt het college:

- In eerste instantie te kiezen voor een boom met de maatvoering 16-18
- Alleen bij hoge uitzondering hiervan af te wijken

en gaat over tot de orde van de dag

Vincent Bouma - PvdA
Matthijs Loor - D66

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Motie van	Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Teken voor elke kap
Nummer Zaaknummer	**20M33** 316242

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- De gemeente Arnhem afgelopen jaren veel bomen heeft gekapt

Overwegende dat:

- Er recente voorbeelden zijn opgedoken waaruit blijkt dat de zaag erg makkelijk wordt gehanteerd.
- De wethouder niet altijd goed op de hoogte blijkt te zijn van de kap van bomen in opdracht van de gemeente

Draagt het college op:

- Een of een groep bomen pas wordt gekapt in opdracht van de gemeente Arnhem nadat de wethouder heeft getekend voor de kap van die boom of groep bomen. Jaarlijks brengt het college een verslag uit aan de raad over alle in opdracht van de gekapte bomen.

en gaat over tot de orde van de dag

Abdurrahman Çetintaş - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Motie van	Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Minimaal 10.000 extra bomen in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**20M34** 316242

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Bomen een belangrijke bijdrage leveren aan biodiversiteit, een gezonde leefomgeving, betere luchtkwaliteit, waterbeheer en het voorkomen van hittestress
- Meer bomen zorgt voor afvang van fijnstof, het reduceren van CO2 en bevordert de biodiversiteit
- Groen bij de Arnhemse identiteit hoort en vele Arnhemmers zich betrokken voelen bij onze bomen en groen

Overwegende dat:

- Het een mooi streven is om het boomvolume in Arnhem te laten toenemen
- Meer bomen planten goed voor Arnhem en Arnhemmers is.

Draag het college op:
- Voor 1 april 2020 met een plan te komen om minimaal 10.000 bomen met een volwaardig uitgroei te planten*

*Te dekken uit de bestemmingsreserve grond exploitatie.
*Te onderzoeken of de kosten (gedeeltelijk) gedekt kunnen worden vanuit het beschikbare provinciale budget voor het Nationaal Natuurnetwerk.

en gaat over tot de orde van de dag

Abdurrahman Çetintaş - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Motie van	Mieke Hegge
Titel motie	Van pachtgrond naar (voedsel)bos
Nummer Zaaknummer	**20M35** 316242
De Raad, Gehoord de beraadslaging,	
Constaterende dat: - In Arnhem diverse percelen landbouwgrond verpacht worden.	
Overwegende dat: - Gemeente Arnhem het doel heeft om de aanplant van bomen te bevorderen - Het ontwikkelen van voedselbossen een mooie kans biedt voor locale voedselvoorziening. - Het ontwikkelen van bos bijdraagt tot het verbeteren van de CO2-balans. - Het omvormen van landbouwgebied tot (voedsel)bos bijdraagt aan een verhoging van de biodiversiteit. - Voor alternatief gebruik de grondwaarde niet hoeft te worden afgeboekt.	

Verzoekt het college:

- Te onderzoeken welke pachtovereenkomsten voor landbouwgrond de komende jaren zullen aflopen.
- De mogelijkheden te onderzoeken om op deze locaties voedselbossen te ontwikkelen of bosschages aan te leggen.
- De raad over de bevindingen te informeren voor 31 december 2020.

en gaat over tot de orde van de dag

Mieke Hegge
Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 februari 2020
Ter bespreking van	Bomenplan Arnhem
Motie van	Abdurrahman Cetintas - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Belofte maakt schuld. Betrouwbaar zijn naar inwoners Elderveld
Nummer Zaaknummer	**20M38** 316242

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- In de wijk Elderveld ongenoegen is gerezen over de kap van bomen
- Het college bewoners heeft beloofd dat zij de mogelijkheid zouden krijgen bezwaar te maken tegen de door het college voorgenomen kap aan de Wassenaarweg om het groen voor hun wijk te behouden

Overwegende dat:
- Het college heeft aangegeven deze belofte te willen verbreken

Draagt het college op:
- Hun belofte gestand te doen en de bewoners van Elderveld en andere belanghebbenden de mogelijkheid te geven bezwaar aan te tekenen tegen de voorgenomen kap van het stadsbos aan de Wassenaarweg en de gemeenteraad hierover te rapporteren

en gaat over tot de orde van de dag

Abdurrahman Cetintas - SP
Gerrie Elfrink - SP

Vraag van Tjeerd Broersma
Fractie CU Arnhem

Antwoorden in rood:

- bomenplan blz 20 alinea "Evaluatie deregulering kapvergunning": laatste zin in alinea klopt niet of staat er overbodig>>
"*Om aan deze onduidelijkheid een einde te maken is de meldplicht (voor alle bomen) ingevoerd bij de kapvergunning nieuwe stijl.wone bomen. Dit gebeurt vooral in de bossen en de parken en incidenteel bij lanen, en altijd ten behoeve van de blijvende bomen.* "

Reactie: Goed gezien. Hier is iets misgegaan met de opmaak. De laatste zin kan worden verwijderd.

- blz 23: wat moet worden vermeld in een kapmelding?

Bij een melding hoeft alleen het adres, de stamomtrek en eventueel de kroondiameter vermeld te worden.

We werken momenteel aan een web-applicatie op de gemeente-website. Dit werkt als een checklist voor met name particulieren die niet weten of er een vergunning nodig is voor het kappen van een bepaalde boom. Als iemand een boom in zijn tuin wil kappen, dan vult deze het **adres** is. Er wordt dan automatisch bepaald of er een bestemmingsplan-bescherming of Wet Natuurbescherming van toepassing is. In dat geval volgt er een verwijzing naar het omgevingsloket voor de aanvraag van een kapvergunning.

Als er geen bestemmingsplan-bescherming of Wet Natuurbescherming van toepassing is, wordt gevraagd naar de **stamomtrek**. Is deze kleiner dan 80 cm, dan is er geen kapvergunning noodzakelijk. De initiatiefnemer kan dan volstaan met een melding (druk op de knop). Hij/zij ontvangt dan verdere informatie over de verdere regels (Natuurkalender).

Bij een stamomtrek van meer dan 80 cm, volgt er een automatische check op de volgende punten: monumentale status (kaart), beschermd stadsgezicht, Groenvisiekaart, hittestresskaart. Als de boom op één van die punten waardevol is, volgt er ook weer een verwijzing naar het omgevingsloket voor een vergunningaanvraag.
Voor bomen met een stamomtrek van meer dan 150 cm dient ook een vergunning aangevraagd te worden.
Tot slot wordt nog gevraagd naar de **kroondiameter**. Is deze groter dan 10 meter, dan is de boom ook vergunningplichtig.

Indien niet: er is geen sprake van een bijzondere boom. Deze mag zonder vergunning gekapt worden. Melding volstaat (zie boven).

- blz 23: stel dat een boom wortelopdruk veroorzaakt bij een parkeerplek, en de meeste logische oplossing voor behoud boom zou zijn om het plantgat te vergroten? wordt dan ook het plantgat vergroot ten kostte van de parkeerplaats?

Dit is maatwerk. Er vindt een nadere afweging plaats, waarin alle belangen tegen elkaar worden afgewogen.

kapmelding en/of vergunning via omgevingsloket:
- waarom wordt stamomtrek aangehouden als maat i.p.v. diameter?

Stamomtrek is voor een particulier eenvoudiger te bepalen.

- in het standaard vergunningaanvraag voor kapvergunning moet men de diameter vermelden (omgevingsloket). Als GemArnhem vast wil houden aan stamomtrek, zal het bij het onderdeel 'gemeente specifieke vragen' moeten vragen naar de omtrek i.p.v. diameter. Hiermee wordt dus in 1 vergunningaanvraag naar twee verschillende maten gevraagd namelijk diameter (standaard omgevingsloket vraag) als stamomtrek (gemeente specifieke vraag). Leidt dat niet tot onduidelijkheid?

Mogelijk. Hoewel het vergunning traject bij de ODRA apart staat van de melding bij de gemeente, kan dit verwarrend zijn. Oplossing zou kunnen zijn om op de gemeentewebsite een omreken-knop te plaatsen die bij het invullen van de omtrek ook meteen de diameter vermeldt. We gaan in overleg met de ODRA kijken of en onder welke voorwaarden dit beter op elkaar afgestemd kan worden.

Hinder (blz 38):
- hoe wordt bepaald wat 'ernstige wortelopdruk' is?

Er is sprake van ernstige wortelopdruk als de situatie als gevaarlijk wordt ervaren. Praktisch betekent dit dat tegels meer dan drie cm uitsteken.

- "*minder dan 3 bezonningsuren per dag in de periode 21 januari – 22 november (gedurende 10 maanden) in midden vensterbank binnenkant raam*."
>> Hoe wordt dit gemeten? Hebben jullie daar een computerprogramma voor die dit modelleert?

Nee. Wij bepalen dit niet. De bewoner moet aannemelijk maken dat deze hinder optreedt. Daglicht is te berekenen met bijvoorbeeld een app https://dgmrsoftware.nl/daglicht/ of andere hulpmiddelen op het web http://www.ekbouwadvies.nl/bouwbesluit/daglicht/daglichtberekening.asp. Of door een adviseur in te huren.

Hinderbepaling (blz39, bovenaan en blz41) particuliere boom:
- begrijp ik goed dat iedere bomenkap standaard moet worden gemeld? Ook als het een boompje van een meter is? Wie houdt het bij of dat ook daadwerkelijk gebeurt? En wat voor nut heeft het om voor iedere boom, hoe klein ook, een melding te moeten maken?

. Iedere boom die een particulier wil kappen, en waar geen vergunning voor nodig is, dient te worden gemeld. Het geeft ons inzicht in de ontwikkeling van het bomenbestand bij particulieren en zorgt ervoor dat bewoners bewuster omgaan met hun bomen. We gaan vooralsnog niet controleren of er altijd melding wordt gedaan.

- Verder ingaand op de eerdere vraag m.b.t. kapmelding: hoe gebruiksvriendelijk is het doen van een kapmelding? Kan een kapmelding snel middels een simpel formuliertje worden gedaan?

Ja. Wij verwijzen iedere particulier initiatiefnemer die een boom wilt kappen naar de website van de gemeente. De web-applicatie op de gemeentepagina is een hulpmiddel om te bepalen of er een vergunning nodig is. Als dat niet het geval is, volstaat een druk op de knop om melding te doen.

Kapmelding: krijgt een particulier die een kapmelding heeft gedaan nog wel, als er geen bezwaren zijn, een automatische mededeling dat de boom mag worden gekapt? Dit kan dan namelijk meteen worden vergezeld van infoA4 met tips zoals broedperiode vogels, info over veilig werken en verwijzingen naar (de waarde van) inheemse boomsoorten en/of andere info over biodiversiteit voor nieuwe aanplant.

Tegen een kapmelding is geen bezwaar mogelijk. Indien na invullen van de checklist blijkt dat geen vergunning nodig is, krijgt de melder nog informatie mbt de Wet natuurbescherming en wat het beste tijdstip is om een boom te kappen.

Hinderbepaling particuliere bomen II (gemeentelijke bomen?) (blz 39+ 40)
- moet de titel van deze alinea niet zijn 'gemeentelijke bomen'?

Ja, dat klopt. Dit kan worden aangepast.
- omtrek >35 cm: een boom heeft al een omtrek van 35 cm als deze een diameter heeft van 11 cm!

Ja, dat klopt.

- Lees ik het schema goed dat als een boompje van 12 cm diameter die ergens in het bosplantsoen staat moet worden weggehaald in het kader van 'beheer bosplantsoen' nog steeds een kapmelding moet krijgen?

Het dunnen van wijkbossen, bosplantsoen en struwelen valt onder normaal beheer en onderhoud. Het dunnen wordt als activiteit gemeld en niet per boompje. Schema kan hierop worden verduidelijkt.

- Lees ik het schema goed dat als een boompje met een dikte van 3 cm in een groenplantsoen staat, geen toekomstboom is, maar gewoon een spontaan opgekomen boompje, het weghalen van dit boompje (in het kader van beheer groenplantsoen) nog steeds een kapmelding behoeft en zelfs verplant of gecompenseerd moet worden?

Het verwijderen van deze kleine boompjes (opschot) in sierplantsoen valt ook onder normaal beheer en onderhoud. Schema kan hierop worden verduidelijkt.

- Zie bovenstaande vraag: als antwoord op die vragen ja is: met hoeveel extra benodigd FTE i.v.m. enorm veel extra administratie, houdt Gemeente Arnhem rekening wanneer dit nieuwe systeem moet worden doorgevoerd? En hoe wordt dit systeem gehandhaafd?

Extra administratie blijft zeer beperkt. Melding gebeurt geautomatiseerd. Dit levert geen extra werk op voor gemeente Arnhem of ODRA.

Vraag van Leendert Combee
Fractie VVD Arnhem

Antwoorden in rood

1- in hoeveel van de 83 buurten is het aantal bomen toegenomen?

In 70 van de 83 buurten is het aantal bomen tussen 2006 en 2018 toegenomen

2- in hoeveel buurten is het kroonoppervlak met meer dan 10% toegenomen?

In 33 van 83 buurten is het kroonoppervlak tussen 2006 en 2018 met meer dan 10% toegenomen.

3-op pagina 35 staat dat voor de deregulering 95% van de kapvergunningen werden verleend en dus 5% geweigerd.
A. Heeft dat percentage (5% geweigerd) betrekking op alleen particuliere kapvergunningaanvragen?

Percentage is een globale inschatting van particuliere kapvergunningaanvragen

B. Welk absoluut aantal hoort daar bij voor particulieren (aantal geweigerde kapvergunningen) in 2011, 2012 en 2013?

Over deze informatie beschikken wij niet

4- wat is de inschatting van de nieuwe werkwijze tav jaarlijks aantal meldingen (door particulieren) , jaarlijks aantal kapvergunningaanvragen (door particulieren)?

Aantal meldingen zal enkele honderden zijn. Aantal vergunningaanvragen (door particulieren) schatten we op 100.

5- waaruit is het benodigde structurele bedrag van €390.000 precies opgebouwd?

Aanplant extra (straat)bomen: 100.000;
omvormen (landbouw)gronden naar bos: 32.000;
extra beheerkosten (meer bomen, langer behouden, extra maatregelen, bescherming groeiplaats): 82.000
gefaseerde vervanging lanen(i.p.v. in één keer): 20.000
vergoeding kwaliteitsteam: 20.000
extra kosten kapvergunning ODRA: 69.000
extra handhaving: 22.000
stimuleringssubsidie: 25.000
Monitoring: 20.000

Aanvullende vraag:

N.a.v. vraag 3B:
Bij vraag 3B beschikken jullie niet over de info. Wie wel? En is daar achter te komen?

We hebben de volgende informatie nog gevonden in een oud raadsstuk (Zaaknummer: 2012-01-01820, Documentnummer: 2016.0.050.652).

Voor 2011, 2012 en 2013 achtereenvolgens de aantallen kapvergunningaanvragen, het aantal weigeringen en het aantal bomen dat het betreft:

2011: 279; 7; 1.059
2012: 201; 2; 804
2013: 132; 2; 610

Het gaat hierbij om alle kapvergunningaanvragen en dus niet alleen die van particulieren.

Tot slot nog een nuancering t.a.v. vraag 3A: ook voor kapaanvragen van gemeentelijke bomen gold dat meer dan 95% van de aanvragen werd verleend.

Vraag van Mieke Hegge
Fractie PvdD Arnhem

Op pagina 7 van het kader Bomenplan staan een aantal zaken die in het uitvoeringsprogramma worden opgenomen. Dat eindigt met etc. en mijn vraag is welke onderwerpen zijn dat?

Antwoord:

De tekst in het plan waar vraagsteller naar verwijst luidt:
"Tal van beleidsvoornemens zullen verder moeten worden uitgewerkt, nadat de kaders zijn vastgesteld. Zoals de aanpassing van de APV om te komen tot een kapvergunning nieuwe stijl, het selecteren van locaties voor de aanplant van toekomstbomen, de uitwerking van nieuwe subsidie-voorschriften, de installatie van het Boom Kwaliteitsteam Arnhem etc. Deze maatregelen worden opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Bomenplan, waarvan de voortgang jaarlijks aan de gemeenteraad wordt gerapporteerd. Onderdeel daarvan is ook een communicatieplan."

Na vaststelling van het Bomenplan door de raad wordt het Uitvoeringsprogramma opgesteld. Naast de genoemde punten in deze samenvatting bevat het Uitvoeringsprogramma uit te werken onderdelen op het gebied van: Beleid, ontwerp, beheer, projecten, vergunning en regelgeving en communicatie. Zonder volledig te zijn kan je daarbij denken aan:

- inrichten webapplicatie voor het eenvoudig maken van een melding
- instellen van een bomenfonds
- aanpassen evenementenbeleid in relatie tot boombescherming
- stakeholders betrekken bij gezamenlijk aanplanten bomen
- opstellen monitoringssysteem kroonbedekking en bladmassa
- circulair boombeheer opzetten
- opstellen communicatieplan

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 316242

Onderwerp: Bomenplan Arnhem

Voorstel

1. Het Bomenplan Arnhem vast te stellen

Inleiding

Bomen zijn waardevol. En dat geldt zeker voor onze groene stad. Arnhemmers voelen zich sterk verbonden met de bomen in onze stad. Door de klimaatverandering krijgen bomen een steeds belangrijkere functie. Zij helpen ons klimaatverandering tegen te gaan en dragen bij aan een klimaatadaptieve stad. Bomen zijn ook essentieel om te zorgen voor een leefbare stad, voor mens en dier. De afgelopen jaren staat biodiversiteit noodgedwongen op de agenda; de biodiversiteit loopt terug. Het is belangrijk dat wij daar ook in onze stad oog voor hebben. En naast het feit dat bomen mooi zijn en bijdragen aan het groene imago van onze stad, zijn zij ook belangrijk voor de gezondheid en het welbevinden van ons allemaal.
Het coalitieakkoord vraagt om nadere uitwerking. Al met al, reden om een Bomenplan op te stellen. Dit nieuwe bomenbeleid verankert de nieuwe visie en werkwijze voor bomen. Daarbij worden ook de resultaten van de evaluatie van de deregulering van de kapvergunning meegenomen.

Beoogd effect

Dit Bomenplan, dat kan worden gezien als een aanvulling op de Groenvisie 2017-2035, laat zien wat onze ambities zijn voor de bomen in onze stad. Ook geeft het meer duidelijkheid en richting bij afwegingen op het gebied van aanplant, beheer en kap en hoe om te gaan met bomen in projecten. Dit is ook belangrijk omdat hierdoor transparant wordt gemaakt welke afwegingen hierbij gelden en vanuit welke kaders de gemeente opereert.

We willen meer (buitengewone) bomen in Arnhem, meer groenmassa en dus een nog groenere stad. Uitgangspunt daarbij is kwaliteit en toekomstbestendigheid: de juiste boom op de juiste plek. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuw te planten bomen. We willen een betere bescherming van bomen. En het grotere belang van bomen vraagt ook om meer aandacht en transparantie in besluitvorming en communicatie.
Belangrijkste wijzigingen t.o.v. de huidige situatie: we planten extra bomen en verzorgen bomen langer, we benoemen toekomstbomen; we introduceren de kapvergunning nieuwe stijl (altijd melden, meer bomen beschermd zonder onnodige bureaucratie); bij projecten gaan we boombewust ontwerpen; er komt een Boom Kwaliteitsteam Arnhem, bestaande uit deskundigen en bewoners, dat de gemeente adviseert bij gevoelige boom-kwesties.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 De Groenvisie en het coalitieakkoord vragen om een concrete uitwerking ten aanzien van bomen

In 2018 is de Groenvisie 2017-2035 vastgesteld in de raad. Deze geeft op hoofdlijnen aan dat er meer zorg moet zijn voor bomen. Hoe we dat moeten doen is niet uitgewerkt. Daarnaast geeft het huidige coalitieakkoord aan dat monumentale bomen beter moeten worden beschermd, dat we meer bomen willen aanplanten en dat er een evaluatie komt van de deregulering van de kapvergunning. En er moet worden ingezet op het vergroten van bewustwording onder inwoners van de waarde die bomen en groen in eigen tuin hebben.
Dit Bomenplan geeft invulling aan deze afspraken. We willen:

- meer (buitengewone) bomen in de stad, meer groenmassa en dus een groenere stad.
- meer kwaliteit en betere toekomstbestendigheid: de juiste boom op de juiste plek. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuw te planten bomen.
- betere bescherming van bomen, in bijzonder de bomen die kunnen uitgroeien tot monumentale bomen.
- meer aandacht en transparantie in besluitvorming en communicatie omtrent bomen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 zie financiën

Financiën

Er is nog geen structureel budget om invulling te geven de ambities
Voor de uitvoering van het Bomenplan is incidenteel €250.000 gereserveerd in de bestaande begroting voor het oppakken van maatregelen in 2020. Het College zal bij het vaststellen van de perspectiefnota in 2020 een meerjarig dekkingsvoorstel doen voor de periode vanaf 2021. Er is dus nog geen structureel budget om invulling te geven aan de beleidsvoornemens. Voor het realiseren van de beleidsvoornemens in het Bomenplan is ca. 390.000 euro nodig.

In 2020 zullen maatregelen worden voorbereid (zoals opzetten Boom Kwaliteitsteam, invoering van kapvergunning nieuwe stijl en uitwerking stimuleringssubsidies) en zullen maatregelen die direct kunnen worden opgepakt, worden uitgevoerd. Hierbij valt te denken aan de aanplant van extra bomen, extra beheer om (meer) bomen langer te behouden en beter te beschermen, de (gefaseerde) vervanging van lanen en het inrichten van een monitoringssysteem.

Uitvoering

Dit ontwerp-Bomenplan is opgesteld in nauwe samenwerking met de stad. Tijdens 6 bewonersavonden heeft een ieder zich kunnen uitspreken over het plan. Daarnaast bestond de mogelijkheid om input te leveren via de website BomenplanArnhem.nl. In bijlage 4 is een samenvatting van dat proces opgenomen. Daarin staat ook een verwijzing naar het totaaloverzicht van alle inbreng.

Dit Bomenplan is een kaderplan, een plan op hoofdlijnen. Tal van beleidsvoornemens zullen, na vaststelling van dit Bomenplan, verder moeten worden uitgewerkt, zoals de aanpassing van de APV om te komen tot een kapvergunning nieuwe stijl, het selecteren van locaties voor de aanplant van toekomstbomen, de uitwerking van nieuwe subsidievoorschriften, de installatie van het Boom Kwaliteitsteam Arnhem etc. Deze maatregelen worden opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Bomenplan, waarvan de voortgang jaarlijks aan de gemeenteraad wordt gerapporteerd.

Communicatie

Het plan wordt ter vaststelling aangeboden aan de raad en ter informatie toegezonden aan alle betrokkenen. Een van de eerste maatregelen na vaststelling van het plan is het opstellen van een communicatieplan.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bomenplan Arnhem
- Evaluatie deregulering kapvergunning 1 Verschil boomaantal buurten Arnhem
- Evaluatie deregulering kapvergunning 2 Verschil kroonoppervlakte buurten Arnhem

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	316242

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 22 oktober 2019, nummer: 316242;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Het Bomenplan Arnhem vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

BOMENPLAN
Arnhem



Gemeente Arnhem
Oktober 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding en samenvatting **5**

2. Situatieschets **9**

3. Arnhemse ambitie en aanpak **13**

3.1 *We willen meer bomen aanplanten* **13**

3.2 *We willen onze bomen goed verzorgen* **16**

3.3 *Arnhemse kap- en compensatieregels* **20**

4. Arnhem werkt samen en laat zien wat zij doet **27**

5. Monitoring en evaluatie **29**

6. Bijlagen **31**

Bijlage 1: Evaluatie deregulering kapvergunning 2014 *32*

Bijlage 2: Afwegingskader en stroomschema's kapvergunning *36*

Bijlage 3: Definitielijst Bomenplan *44*

Bijlage 4: Participatieproces Bomenplan *47*

Colofon:

Foto's Gemeente Arnhem, Rinus Baak, Alfred Boland, Samuel Scoop, Sanne Gerritsen, Gitte Cappetti en Toos Poels

1 Inleiding en samenvatting

Bomen zijn waardevol. En dat geldt zeker voor onze groene stad. Arnhemmers voelen zich sterk verbonden met de bomen in onze stad. Door de klimaatverandering krijgen bomen een steeds belangrijkere functie. Zij helpen ons klimaatverandering tegen te gaan en dragen bij aan een klimaatadaptieve stad. Bomen zijn ook essentieel om te zorgen voor een leefbare stad, voor mens en dier. De afgelopen jaren staat biodiversiteit noodgewongen op de agenda; de biodiversiteit loopt terug. Het is belangrijk dat wij daar ook in onze stad oog voor hebben. En naast het feit dat bomen mooi zijn en bijdragen aan het groene imago van onze stad, zijn zij ook belangrijk voor de gezondheid en het welbevinden van ons allemaal.

Dit bomenplan, dat kan worden gezien als een aanvulling op de Groenvisie 2017-2035, laat zien wat onze ambities zijn voor de bomen in onze stad. Ook geeft het meer duidelijkheid en richting bij afwegingen op het gebied van aanplant, beheer en kap en hoe om te gaan met bomen in projecten. Dit is ook belangrijk omdat hierdoor transparant wordt gemaakt welke afwegingen hierbij gelden en vanuit welke kaders de gemeente opereert.
Het coalitieakkoord vraagt om nadere uitwerking.
Al met al, reden om een Bomenplan op te stellen.
Dit nieuwe bomenbeleid verankert de nieuwe visie en werkwijze voor bomen. Daarbij worden ook de resultaten van de evaluatie van de deregulering van de kapvergunning meegenomen.

Arnhem en bomen

Arnhem heeft een uniek groen karakter. Onze stad wordt geroemd om zijn stadsparken, heeft aan de noordkant de Veluwe en aan de zuidkant het rivierengebied. Groen vormt één van de kernwaarden van Arnhem. Al in 2009 is Arnhem uitgeroepen tot groenste stad van Europa. Onze bomen hebben daarin een belangrijke plaats.
Bomen leveren een grote bijdrage aan ons groene imago. Een boomrijke woon- en werkomgeving is positief voor ons welbevinden. Het is aantrekkelijk voor inwoners, toeristen en het vestigingsklimaat van bedrijven en ondernemers. Bomen dragen bij aan de identiteit en beleving van het landschap en de cultuurhistorie, aan ecologie en biodiversiteit. Bomen hebben een belangrijke waarde en functie voor Arnhem. Zij leveren een grote bijdrage aan het verbeteren van gezondheid en milieu en het tegengaan van klimaatverandering. Bomen leggen CO2 vast en vangen fijnstof af. Ze creëren schaduw tijdens zonnige dagen en houden regenwater langer vast. Kortom: bomen zijn belangrijk voor Arnhem en steeds meer mensen zijn hiervan doordrongen.

Koerswijziging

Het grote belang van bomen, dat zich ook uit in grote betrokkenheid van veel Arnhemmers, vraagt om een koerswijziging, zoals ook is aangekondigd in het coalitieakkoord.



Uit het Coalitieakkoord:
"Arnhem heeft een uniek groen karakter. De stad ligt op de overgang tussen Veluwe en rivierengebied en kent prachtige parken en monumentale bomen. Het groen in de stad zorgt er niet alleen voor dat het goed toeven is voor bewoners als voor bezoekers, het heeft ook een belangrijke rol bij het verbeteren van de gezondheid, luchtkwaliteit, klimaat en biodiversiteit.

Het is daarom belangrijk dat er wordt geïnvesteerd in de kwaliteit en de variatie van het groen in de stad. Voor het bevorderen van de biodiversiteit en de leefomgeving van dieren is het belangrijk om het groen in de stad meer met elkaar te verbinden.

We beschermen de monumentale bomen van Arnhem en daarnaast komen er bomen bij die kunnen uitgroeien tot de monumentale bomen van morgen. Er komt een evaluatie van het afschaffen van de kapvergunning en er wordt ingezet op het vergroten van bewustwording onder inwoners van de waarde die bomen en groen in eigen tuin hebben."

Wat willen we bereiken?

We willen meer (buitengewone) bomen in Arnhem, meer groenmassa en dus een nog groenere stad. Uitgangspunt daarbij is kwaliteit en toekomstbestendigheid: de juiste boom op de juiste plek. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuw te planten bomen. We willen een betere bescherming van bomen. En het grotere belang van bomen vraagt ook om meer aandacht en transparantie in besluitvorming en communicatie.

En hoe gaan we dat doen?

We zorgen dat er meer bomen worden geplant. Dat kunnen we als gemeente zelf doen, maar we gaan ook op zoek naar manieren om de stad meer mogelijkheden te geven. Gemeentelijke bomen worden duurzaam onderhouden en beter beschermd bij evenementen en werkzaamheden. Uitgangspunt bij kappen is 'nee, tenzij'. Het is echter soms noodzakelijk om een boom te kappen. Dat vraagt om een zorgvuldige belangenafweging. Daarbij is maatwerk nodig.

Het afwegingskader en de procedure van de kapvergunning wordt aangescherpt en verduidelijkt. Voorkomen wordt dat er bureaucratische drempels worden opgeworpen zonder dat daarmee de doelen van het bomenbeleid worden gediend. Daarbij maken we onderscheid tussen eenvoudige en complexe gevallen. Hiernaast zullen we de mogelijkheden van de Omgevingswet gebruiken voor ruimtelijke differentiatie. Grootschalige kaalkap van gemeentelijke bomen om biodiversiteit te bevorderen of voor de oogst van biomassa is niet aan de orde. Bomen krijgen bij planontwikkeling meer gewicht.



Bomen worden vooraf geïnventariseerd en gewaardeerd, waarna er een boombewust ontwerp wordt gemaakt. Keuzes in behoud, kap en aanplant worden daarin meegenomen en onderbouwd. Op basis van een integrale afweging, wordt in een project een definitieve ontwerpkeuze gemaakt. Dit geldt ook voor projecten die 'vanuit de wijk' worden geïnitieerd. Wanneer bomen mogelijk moeten wijken, zal eerst een onderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheden om de boom te sparen of te verplanten. De compensatieregels met betrekking tot te kappen bomen worden uitgebreid.

We willen afspraken maken met andere boomeigenaren en -beheerders over een zorgvuldiger beheer. Daarnaast vinden wij het ook belangrijk om transparanter om te gaan met de keuzes en afwegingen die gemaakt worden rond kap en aanplant van bomen. In het reguliere beheer van bomen in de parken en de wijken hebben wij goede ervaringen met schouwgroepen, bestaande uit bewoners, deskundigen en ambtenaren. Wij gaan het Boom Kwaliteitsteam Arnhem vormen rond projecten waar mogelijke kap van bomen in het spel is. Dit kwaliteitsteam, hoofdzakelijk bestaande uit bewoners en (externe) deskundigen, geeft gevraagd en ongevraagd advies.

Positionering van het plan

Dit Bomenplan staat niet op zich. Het is, voor wat betreft onze bomen, een uitwerking van de Groenvisie 2017-2035, waarin de gemeentelijke koers voor een robuuste stedelijke hoofdgroenstructuur is vastgelegd. Daarnaast zijn de aanbevelingen van de evaluatie van de deregulering van de kapvergunning meegenomen. Voor de goede orde: dit plan bevat geen integraal afwegingskader voor alle ontwikkelingen in de stad. Of ergens een school moet komen of woningen of een weg, valt buiten de reikwijdte van dit plan. Maar áls ergens een ontwikkeling plaatsvindt waarbij een conflict ontstaat met bestaande bomen beschrijft dit plan hoe we het belang van de bomen afwegen tegen andere belangen zoals toegankelijkheid, veiligheid en kosten.

Dit Bomenplan is een kaderplan, een plan op hoofdlijnen. Tal van beleidsvoornemens zullen verder moeten worden uitgewerkt, nadat de kaders zijn vastgesteld. Zoals de aanpassing van de APV om te komen tot een kapvergunning nieuwe stijl, het selecteren van locaties voor de aanplant van toekomstbomen, de uitwerking van nieuwe subsidievoorschriften, de installatie van het Boom Kwaliteitsteam Arnhem etc. Deze maatregelen worden opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Bomenplan, waarvan de voortgang jaarlijks aan de gemeenteraad wordt gerapporteerd. Onderdeel daarvan is ook een communicatieplan.



Belangrijke wijzigingen t.o.v. de huidige situatie

- er komen meer bomen bij en meer bomen worden beschermd zodat ze kunnen uitgroeien tot buitengewone bomen;
- in het beheer en onderhoud van onze bomen gaan we buitengewone bomen langer verzorgen;
- we benoemen toekomstbomen;
- kapvergunning nieuwe stijl: het afwegingskader en de procedure van de kapvergunning wordt aangescherpt en verduidelijkt. Meer (buitengewone bomen worden beschermd. Daarbij spelen ook de waarde voor het klimaat, biodiversiteit en gezondheid nu een rol. Voorkomen wordt dat er onnodige bureaucratische drempels worden opgeworpen;
- bij projecten waarbij mogelijk bomen moeten worden gekapt, gaan we zorgvuldiger te werk. De bestaande bomen worden vooraf geïnventariseerd en gewaardeerd, waarna er een boombewust ontwerp wordt gemaakt. Op basis van een integrale afweging, wordt een definitieve ontwerpkeuze gemaakt;
- indien bomen niet behouden kunnen worden, kijken we altijd of verplanten redelijkerwijs mogelijk is;
- er komt een Boom Kwaliteitsteam Arnhem, voornamelijk bestaande uit externe deskundigen en bewoners, dat de gemeente adviseert bij keuzes rond het kappen van bomen. Een nadere uitwerking en invulling van het Boom Kwaliteitsteam Arnhem volgt.



2 Situatieschets

Bomen in Arnhem

Arnhem heeft een uniek groen karakter. Onze stad wordt geroemd om zijn stadsparken, heeft aan de noordkant de Veluwe en aan de zuidkant het rivierengebied. Groen is één van de kernwaarden van Arnhem. Al in 2009 is Arnhem uitgeroepen tot groenste stad van Europa. Onze bomen nemen daarin een belangrijke plaats in.

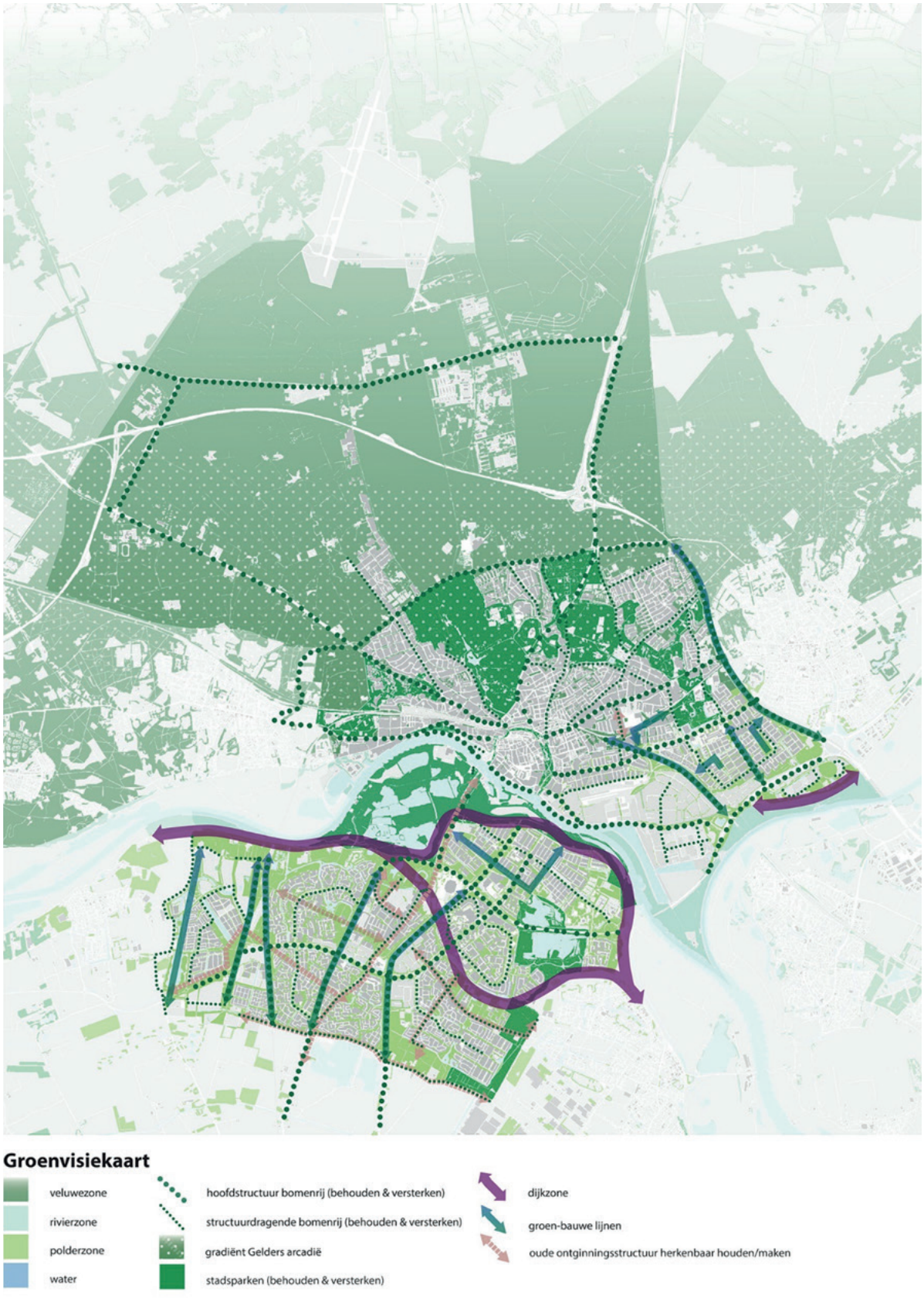
Bomen leveren een grote bijdrage aan ons groene imago. Een boomrijke woon- en werkomgeving is positief voor ons welbevinden. Het is aantrekkelijk voor inwoners, toeristen en het vestigingsklimaat van bedrijven en ondernemers.

De gemeente Arnhem heeft zo'n 40.000 individuele bomen in haar beheer én beheert daarnaast nog ruim 1.200 ha aan bos, parken en natuurterreinen. Op gemeentegrond zijn minstens 485 boomsoorten te vinden. De meest voorkomende soorten zijn eik, linde en esdoorn.

Sommige bomen staan er al jaren: zo zijn er bijna 30 bomen ouder dan 150 jaar en 12 ouder dan 200 jaar. De drie tamme kastanjes in park Gulden Bodem, bekend als de Poortwachters, zijn waarschijnlijk zelfs ouder dan 350 jaar. Dit alles is exclusief alle bomen en bossen die in eigendom zijn van derden.

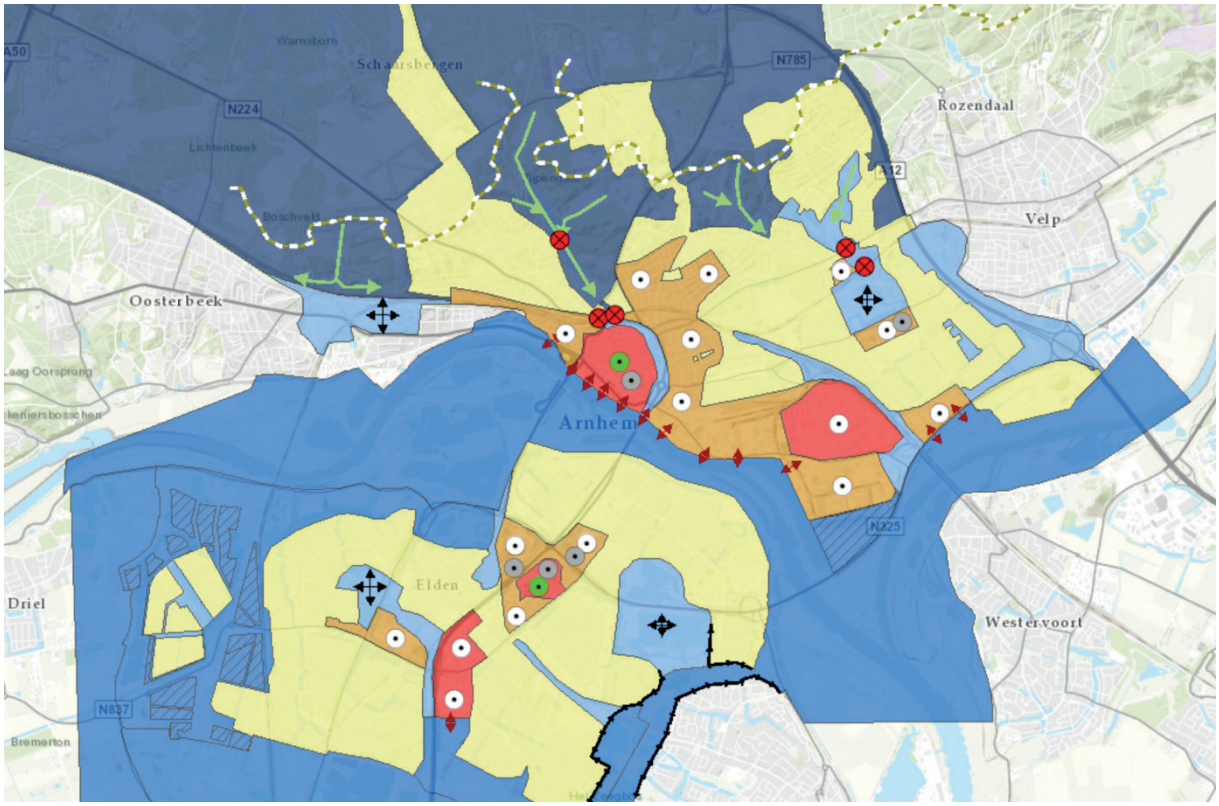
Bomen dragen bij aan de identiteit en beleving van het landschap en de cultuurhistorie, aan ecologie en biodiversiteit.

Het wordt daarnaast steeds duidelijker wat voor bijdrage bomen leveren aan het verbeteren van gezondheid en milieu en het tegengaan van klimaatverandering. Bomen leggen CO2 vast en vangen fijnstof af. Ze creëren schaduw tijdens zonnige dagen en houden regenwater langer vast in de bodem. Daarnaast zijn ze belangrijk bij het in stand houden van de biodiversiteit. De Arnhemse bomenhoofdstructuur vormt het grove bomennetwerk van de stad. Dit strekt zich uit over de hele stad en is van belang voor de stad: de bomen markeren en begeleiden belangrijke wegen en bieden oriëntatie in de stad. Ze leveren een belangrijke bijdrage als verbinding tussen groene gebieden. De bomen zijn een belangrijk onderdeel van het groen-blauwe raamwerk, dat wij willen behouden en verder versterken, zoals beschreven in de Groenvisie 2017-2035 (zie kaart 1 op volgende pagina).



Kaart 1. Arnhems Groenblauwe raamwerk met Bomenhoofdstructuur

Sinds 2006 is zowel het aantal bomen als de bladmassa in Arnhem als geheel toegenomen, zo blijkt uit lucht-foto's. Toch zijn er gebieden in de stad waar het aantal bomen is afgenomen. Soms zijn dat ook de gebieden waar we meer last van hittestress ervaren, waaronder de Binnenstad en sommige bedrijventerreinen. Dat zijn bij uitstek de plekken waar nieuwe bomen wenselijk zijn.



Kaart 2. Arnhemse Hittekaart


LC WAIKI

3 Arnhemse ambitie en aanpak

Wij willen meer bomen en we willen bomen langer behouden. Met het oog op klimaatverandering en biodiversiteit hebben wij onze ambitie vergroot. We willen meer (buitengewone) bomen in Arnhem, meer bladmassa dus een nog groenere stad. Uitgangspunt daarbij is kwaliteit en toekomstbestendigheid: de juiste boom op de juiste plek. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuw te planten bomen. Het grotere belang van bomen vraagt ook om meer aandacht en transparantie in besluitvorming en communicatie. De bovengenoemde koers heeft gevolgen voor de keuzes die we maken bij aanplant, beheer en het kappen van bomen.

3.1 We willen meer bomen aanplanten

Koerswijziging

Arnhem is een groene stad. Toch zijn er nog plaatsen waar weinig of geen bomen groeien en die stenig zijn, of waar door omvorming of herontwikkeling extra bomen passen. Een van de speerpunten van dit plan is te zorgen voor meer bomen in de stad zodat we werken aan een beter stadsklimaat en mensen nog meer kunnen genieten van de vele voordelen die bomen hebben.

De gemeente Arnhem gaat onderzoeken waar op een duurzame wijze meer bomen passen en deze aanplanten. Daarbij starten we bij zogenaamde hitteplekken en plekken waar de biodiversiteit of het groene netwerk een impuls kan gebruiken. Wanneer de omgeving erg stenig is, maar er onvoldoende ruimte is voor bomen, kan gekeken worden of een andere vorm van groen gerealiseerd kan worden zoals struiken of gevelgroen.

Bomen horen thuis in elke straat. Ook bij nieuwe buurten is het daarom belangrijk dat in het ontwerp voldoende ruimte is voor (straat)bomen. Alleen zo blijven we die groene stad waar we trots op zijn. Bij het (opnieuw) inrichten van straten is de groene ambitie maatgevend, ook gezien het belang van klimaatadaptatie. Bomen spelen daarbij een essentiële rol. Bij voorkeur kiezen we voor bomen die groot en oud kunnen worden zonder onevenredig veel overlast te veroorzaken. Een uitzondering maken we alleen als dit technisch, of vanwege veiligheid en toegankelijkheid niet mogelijk is.

We onderzoeken waar we (in de toekomst) vrijkomende gronden kunnen omvormen naar bos. Ook willen we kijken of we bomen die verplant worden en waar niet meteen een plek voor beschikbaar is kunnen planten in een zogenaamd ‘weesbos’.

Wijkinitiatieven voor meer bomen in straten of tiny forests worden door de gemeente ondersteund.



Arnhem wil meer buitengewone bomen

We willen niet alleen meer bomen in de stad maar ook meer buitengewone bomen. Daarbij houden we rekening met de mogelijkheden van een bepaalde locatie. Buitengewone bomen zijn bomen van een bepaalde omvang en leeftijd die (globaal) voldoen aan de criteria die voorheen werden gehanteerd voor de Waardevolle bomenlijst, aangevuld met criteria op het gebied van hittestress en biodiversiteit. Nieuw is dat ook bomen die aangewezen zijn om in de toekomst buitengewoon te worden (zogenaamde Toekomst¬bomen) hiertoe behoren. Waar het kan, wordt gestreefd de bomen uit te laten groeien tot buitengewone bomen, door ze zo groot en zo oud als mogelijk te laten worden. Waar minder ruimte beschikbaar is, kiezen we voor kleinere boom(soorten) en accepteren we dat bomen op deze locatie wellicht minder groot of oud worden.

Arnhem zet de juiste boom op de juiste plek

Er zijn heel veel verschillende boomsoorten met allemaal eigen kenmerken, kwaliteiten en groei-eisen. De te kiezen boomsoort wordt afgestemd op de beschikbare onder- en bovengrondse groeiruimte, zodat bomen duurzaam in stand kunnen worden gehouden en waar mogelijk kunnen uitgroeien tot buitengewone bomen. Andersom zorgen we voor voldoende groeiruimte en bodemverbetering voor de gewenste bomen. Oftewel de juiste boom op de juiste plek.

Arnhem zorgt voor herplant

Wanneer een boom dient te wijken, wordt eerst gekeken of de boom in redelijkheid verplant kan worden. Indien dit om technische of boomkundige redenen niet realistisch is, wordt gekeken of kwalitatieve compensatie kan plaatsvinden, alvorens over te gaan tot het verlenen van een kapvergunning. In eerste instantie wordt bekeken of de betreffende boom herplant kan worden in de buurt of eventueel elders. Als dit niet mogelijk is vindt kwantitatieve compensatie in de omgeving plaats. Wanneer ook dit (gedeeltelijk) niet logisch of realistisch is, wordt de waarde van de bomen financieel gecompenseerd. Daarbij krijgt de financiële compensatie het label ‘bomen’ zodat dit geld ook daadwerkelijk voor de aanplant of in stand houding van bomen inge-





zet wordt. Eventuele herplant dient binnen een jaar plaats te vinden. We gaan daarbij actief zoeken naar plaatsen waar bomen geplant kunnen worden, zodat herplant zo snel mogelijk plaats kan vinden. Plaatsen waar hittestress optreedt of waar de biodiversiteit (aanzienlijk) vergroot kan worden, zullen als eerste aangemerkt worden voor aanplant.

Arnhem kiest voor aanplant op eindafstand

We kiezen ervoor straat- en laanbomen op eindafstand te planten. Zo hebben bomen gedurende hun hele levenscyclus voldoende groeiruimte zonder dat ze andere bomen in de weg zitten. Om toch snel een groen beeld te hebben, worden waar mogelijk grotere maten bomen geplant.
We gaan niet meer automatisch uit van ‘wijkers’ en ‘blijvers’. Bijkomend voordeel is dat de onderhoudskosten lager zijn en dat er ondergronds meer ruimte is voor kruisende kabels en leidingen. De schade aan wortels van onze bomen neemt hierdoor af. De kans dat het buitengewone bomen worden, neemt hierdoor toe. Tegelijkertijd inventariseren we waar we ruimte willen reserveren voor bomen zodat we de kabelaars kunnen vragen hun leidingen te verleggen.

Arnhem wil meer inheemse boomsoorten

Bomen hebben een belangrijke functie op het gebied van biodiversiteit in de stad. Bij de boomsoortkeuze wordt in de hoofdstructuur in principe gekozen voor inheemse boomsoorten van autochtone herkomst om zo de biodiversiteit te bevorderen. Deze trekken de meeste flora en faunasoorten aan. Buiten de hoofdstructuur is het mogelijk om meer cultuurvariëteiten of uitheemse soorten toe te passen. In de keuze wordt meegewogen of de soorten nuttige zaden en vruchten geven voor insecten, vogels of kleine zoogdieren of broed- en schuilgelegenheden bieden. Juist in de stedelijke omgeving is een
bijdrage hieraan zeer welkom voor het versterken van het groene netwerk en de biodiversiteit.

Arnhem zorgt voor diversiteit in aanplant

Wanneer er veel bomen van dezelfde soort zijn (monocultuur) dan zijn deze kwetsbaar voor plagen en ziektes. Om in de toekomst beter bestand te zijn tegen plagen en ziektes, kiezen we om meer variatie toe te passen. Dit kan bijvoorbeeld variatie zijn in boomsoorten. Waarbij ook naar mogelijkheden wordt gezocht om de omgeving natuurlijk te beheren, bijvoorbeeld met bloemrijke bermen. De omgeving aantrekkelijk maken voor natuurlijke vijanden van ongewenste insecten kan een extra bijdrage leveren aan het tegengaan van plagen en ziektes.

Arnhem plant fruit- en nootbomen

In Arnhem zijn al honderden fruitbomen met behulp van vrijwilligers geplant. Zij zijn ook actief in het intensieve onderhoud van de fruitbomen. Daar waar vrijwilligers actief zijn en bereid zijn om de bomen te onderhouden, wordt in samenspraak gekeken waar fruit- of nootbomen geplant kunnen worden. Mogelijke initiatieven voor voedselbossen worden ondersteund.

In Arnhem planten we samen meer bomen

Een groot deel van Arnhems grondgebied is eigendom van particulieren. Dit zijn niet alleen particuliere woningeigenaren maar ook woningcorporaties, bedrijventerreinen, terreinbeherende instanties als het Gelders Landschap, Natuurmonumenten en Defensie. De gemeente gaat actief de boer op om met deze partijen in gesprek te gaan en afspraken te maken over hoe zij zelf kunnen bijdragen aan het vergroenen van de stad of wat zij hiervoor nodig hebben van de gemeente. Bij woningcorporaties nemen we de uitgangspunten van het Bomenplan mee in de gesprekken rondom de Prestatieafspraken.

We stellen naast de bestaande subsidieregeling voor bomen op hitteplekken, een subsidieregeling in voor ‘geboortebomen’ en ontwikkelen een website ‘Boom zoekt plek, plek zoekt boom’. Ook kijken we hoe we voorlichting aan bewoners kunnen uitbreiden.



3.2 We willen onze bomen goed verzorgen

We willen meer bomen en meer groenmassa in onze stad. Daarvoor is het belangrijk om te zorgen dat onze bomen voldoende plek hebben en kunnen groeien. Door goed beheer en onderhoud kunnen onze bomen uitgroeien tot grote volwassen bomen. De manier waarop de gemeente haar bomen en het overige groen beheert is onder meer afhankelijk van de plaats waar de bomen zich bevinden. Waar het kan, zorgen we ervoor dat bomen kunnen uitgroeien tot buitengewone bomen.

Goed beheer en onderhoud van onze bomen

Om te zorgen dat bomen zich goed kunnen ontwikkelen zonder al te grote overlast te veroorzaken, is beheer en onderhoud van groot belang. De gemeente gaat uit van bestendig beheer en onderhoud. Dat betekent dat de onderhoudsmaatregelen zijn gericht op de instandhouding van de boom, beplanting en zijn groeiplaats. Ze dragen daarmee bij aan een gezonde, veilige en duurzame boom of beplanting. Snoeien, opkronen, het verbeteren van de groeiplaats en het geven van water zijn beheermaatregelen, evenals het bestrijden van ziekten en plagen. Dergelijke onderhoudsmaatregelen worden afhankelijk van de situatie jaarlijks tot tienjaarlijks uitgevoerd en behoren tot het normale onderhoud en zijn daarmee niet vergunningplichtig.
Ook dunning kan deel uitmaken van normaal beheer en onderhoud. Dan worden bomen weggehaald om de resterende bomen meer ruimte te geven en daarmee de mogelijkheid te bieden uit te groeien tot buitengewone bomen. Dit gebeurt vooral in de bossen en de parken en incidenteel bij lanen, en altijd ten behoeve van de blijvende bomen.

Vrijstaande bomen

Arnhem kent veel vrijstaande bomen. Het beheer van deze bomen is gericht op het zo lang mogelijk in stand houden van gezonde bomen in de wijk. De juiste boom op de juiste plek is ook hier een belangrijk uitgangspunt. Na aanplant van een jonge vrijstaande boom vindt periodiek snoei plaats. De boom wordt afhankelijk van de plek waar deze staat meer of minder hoog opgesnoeid. Een boom langs een fietspad wordt minder hoog opgesnoeid dan een boom langs een doorgaande weg waar vrachtwagens onder de boom door rijden. Daarnaast worden soms takken gesnoeid die in de toekomst gevaar voor uitbreken zouden kunnen opleveren.

Afhankelijk van de boomsoort en ouderdom kunnen bomen dood hout vormen. Dood hout boven een weg levert meer gevaar op dan dood hout boven een gazon. Afhankelijk van de situatie wordt er vaker of minder vaak dood hout gesnoeid. Om het risico op ongevallen te verkleinen, worden de bomen periodiek gecontroleerd door een visuele controle van de boom. Uit deze controle kunnen onderhoudsmaatregelen volgen om de boom weer veilig te maken. Soms is een visuele controle onvoldoende om de risico's in te kunnen schatten. In dat geval wordt een nader onderzoek ingesteld.

Zorgen voor de 'oudjes'

Iedere boom heeft een eigen levenscyclus. Bomen die het einde van hun levenscyclus naderen, laten we langer staan dan voorheen. Dit brengt extra beheerinspanningen en kosten met zich mee.



Arnhemse lanen

Arnhem kent vele prachtige bomenlanen.
Voor het onderhoud van bomen in lanen geldt hetzelfde als voor vrijstaande bomen met als verschil dat de bomen in een laan een eenheid vormen. Het onderhoud van de laan is er op gericht om de laan duurzaam in stand te houden. Dit kan betekenen dat wanneer bomen in een laan elkaar in hun groei belemmeren ze gedund kunnen worden. Dit speelt het meest bij lanen die bestaan uit lichtminnende boomsoorten zoals populier, wilg en eik en is primair gericht op het langer in stand houden van de laan. Dunning van een laan gebeurt altijd in overleg met de bewoners.

Vervanging van laanbomen is aan de orde als de laan niet meer als laan wordt ervaren. Dit verschilt per situatie. Onder andere beeld, locatie, mate van uitval, veiligheid en kwaliteit van de bomen zijn factoren die gewogen worden om te bepalen of een laan aan vervanging toe is. We stellen samen met het Boom Kwaliteitsteam Arnhem een lijst samen van lanen die hiervoor in aanmerking komen. Deze lijst wordt gebruikt bij de programmering van projecten. Als vervanging van een laan aan de orde is, gaan we in overleg met bewoners kijken hoe vervanging er uit ziet. Dat is maatwerk. Er kan worden besloten om de bestaande bomen te laten staan en nieuwe bomen er tussen te planten of om de bestaande laanstructuur (of een deel daarvan) in één keer te vervangen. Bij vervanging worden bomen in principe op eindafstand geplant, zodat er in de laan niet meer gedund hoeft te worden. Arnhem gaat in de aanplant uit van aanplant op eindafstand en niet meer automatisch van wijkers en blijvers. Er zijn nu nog wel locaties waar in het verleden bomen onder dat principe zijn geplant. In het kader van normaal beheer en onderhoud kunnen deze locaties gedund worden als de bomen in elkaar groeien. Dit gebeurt altijd in overleg met omwonenden. Indien mogelijk worden de bomen verplant.

Arnhems bos

Een groot deel van het Arnhemse grondgebied bestaat uit bos. Het beheer van de bossen is niet alleen gericht op de instandhouding ervan, maar vooral op het vergroten van de biodiversiteit en het vastleggen van CO2. Ook vinden wij het belangrijk dat bossen recreatief aantrekkelijk zijn.
Vrijwel alle Arnhemse bossen zijn oorspronkelijk aangelegd als gelijkjarige monoculturen. Dit zijn bossen met één boomsoort van allemaal dezelfde leeftijd. Ze hebben daarom veelal één boomlaag met weinig onderbegroeiing en weinig variatie. Om de biodiversiteit te verhogen dient zowel de gelaagdheid als de soortensamenstelling toe te nemen. Als er meer variatie in leeftijd is en soortensamenstelling is, dan zijn de bossen stormbestendiger en zijn ze minder vatbaar voor ziekten en plagen. Om dit te realiseren worden bossen periodiek gedund. Daarbij wordt, met gebruikmaking van natuurlijke processen, gestuurd op het vergroten van de variatie. In de regel worden deze gevarieerde



bossen ook aantrekkelijker gevonden. Kaalkap ten behoeve van andersoortige natuur of voor de oogst van biomassa is niet aan de orde.

In de bossen wordt gestreefd naar een boomsoortensamenstelling die van nature thuishoort op die specifieke plek. Hierdoor kan zich op termijn een ‘compleet’ systeem van daarbij thuishorende flora en fauna vestigen. Wel worden dode en onveilige bomen langs drukke wegen en paden gesnoeid of indien nodig gekapt. Al deze activiteiten vallen onder de noemer van normaal of bestendig beheer en onderhoud.
Sinds 1995 heeft de gemeente Arnhem het FSC keurmerk voor duurzaam bosbeheer.

Arnhemse stadsparken

Arnhem is rijk aan prachtige stadsparken. Onze stadsparken zijn van origine particuliere landgoederen geweest met ieder hun eigen ontwerp en inrichting. Ze zijn mede vanwege hun unieke ligging, landschappelijk en recreatief aantrekkelijk. Hun beken, waterpartijen en hoogteverschillen maakt van ieder park een uniek landschap. Het beheer en onderhoud is gericht op de in stand houding van de parken met hun eigen historische aanleg en karakter.



Naast de soms exotische boomsoorten en boomgroepen zijn de bosgebieden weliswaar kleinschalig maar, net als de Arnhemse bossen, meestal als gelijkjarige monoculturen aangelegd. Bij het onderhoud van de bosgedeelten wordt gestreefd naar meer variatie en stabiliteit, maar wordt tegelijkertijd rekening gehouden met de historische context.
Voor elk park is een beheervisie opgesteld waarin de historische, landschappelijke, ecologische en recreatieve waarden zijn beschreven. Deze visies houden nadrukkelijk rekening met de originele bedoeling van de ontwerper en eigenaar van het landgoed. De meeste Arnhemse landgoedontwerpen met betrekking tot open en dicht, boomgroepen en zichtlijnen, beken en watervallen, bos en weiland zijn zo gemaakt dat een landschappelijk beeld ontstond gebaseerd op de Engelse landschapsstijl. Voor de instandhouding van dit beeld is het soms nodig om bomen, boomgroepen of zichtlijnen te herstellen. Voor het beheer en onderhoud zijn deze parkvisies leidend. Onderhoudsmaatregelen gericht op het realiseren van deze visies worden gezien als 'normale' onderhoudsmaatregelen.
Voor elk park is er een schouwgroep van inwoners en professionals. De gemeente bespreekt de voorgenomen onderhoudsmaatregelen met de schouwgroep. De schouwgroep kan ook zelf wensen inbrengen en adviseert de gemeente.
Het kappen van bomen voor het creëren of open houden van zichtlijnen gebeurt uitsluitend als het gaat om zichtlijnen die expliciet zijn benoemd in de huidige beheervisies van de parken. Nieuwe beheervisies worden door het college vastgesteld.

Arnhemse struwelen en wijkbossen

In de wijken zijn veel smalle beplantingen aangelegd die bestaan uit bomen en struiken, struwelen genoemd. Deze struwelen zijn soms tegen of tussen huizen geplant en soms maken ze onderdeel uit van een wijkpark. Het kenmerk van deze beplanting is dat ze een grote gelaagdheid hebben, met zowel kruiden, struiken als bomen. De gelaagdheid maakt ze tevens aantrekkelijk voor insecten en vogels en het geeft de wijk een groen karakter. Bij de aanleg is het aandeel bomen vaak groot om de beplanting snel 'smoel' te geven. Echter wanneer de bomen groter worden, geven ze meer schaduw en belemmeren daardoor de groei van struiken en kruiden waardoor deze beplantingen aan de onderzijde 'hol' worden. Door te dunnen in de bomen komt er weer meer licht op de bodem en kunnen struiken en kruiden weer beter groeien en bloeien. Deze onderhoudsmaatregel valt onder normaal beheer en onderhoud.



Arnhemse toekomstbomen

Er staan veel buitengewone bomen in de stad en om ervoor te zorgen dat dat ook in de toekomst zo is, gaan we toekomstbomen aanwijzen. Een toekomstboom is een boom die op basis van zijn locatie en eigenschappen gekozen wordt om te behouden en te beschermen voor de toekomst. Het kan een boom zijn die net is aangeplant en nog tijd nodig heeft om groot en bijzonder te worden, maar die wel de optimale groeiomstandigheden heeft om daar te komen. Mits er rekening met deze boom wordt gehouden. Doel is om nu al bomen extra te beschermen die in de toekomst oud en buitengewoon kunnen worden.

Natuurkalender en gefaseerd onderhoud

Arnhem werkt met de Natuurkalender Arnhem. Beheer en onderhoud is daarin zoveel mogelijk afgestemd op de aanwezige dieren en planten. Beheer en onderhoud hoeft daarnaast ook niet in één keer plaats te vinden. Er kan gekozen worden om het beheer gefaseerd uit te voeren. Zo wordt het leefgebied van vogels, insecten en kleine zoogdieren beschermd.

Boomziekten en -plagen



Helaas kunnen bomen ook aangetast worden door boomziektes of -plagen. Arnhem volgt bij ziekten en plagen in principe de landelijke richtlijnen. Om ontstaan en verspreiding te vermijden proberen we te voorkomen dat veel bomen van dezelfde soort dicht bij elkaar staan.

Invasieve exoten

Invasieve exoten zijn veelal ingevoerde planten of bomen die inheemse soorten kunnen verdringen. In sommige gevallen is het daarom wenselijk om ze te bestrijden. Arnhem volgt hierin in principe de landelijke richtlijnen.

Circulair boombeheer

Hout dat vrijkomt in de Arnhemse bossen proberen we zo duurzaam mogelijk te (laten) verwerken. Allereerst gaan we bekijken of we vrijkomend hout zelf kunnen gebruiken voor het herstel van onze eigen banken, hekwerken, trappen, bruggen, etc. Voor het overige vrijkomende hout gaan we onderzoeken hoe dit op de meest duurzame wijze ingezet en verkocht kan worden.

Bescherming van bomen bij werkzaamheden en evenementen



Bomen zijn waardevol voor onze stad. Dat betekent dat ze met respect moeten worden behandeld, zodat ze bijvoorbeeld niet beschadigd raken tijdens evenementen, onderhoud, werkzaam-heden of andere activiteiten. Dit kan gaan over het plaatsen van opslag, graaf- of ophoogwerkzaamheden, het beschermen van de kroon,
wortels of grondwaterstand. Ook tijdens evenementen is dit van belang. Evenementen en werkzaamheden mogen geen schade veroorzaken aan de bomen, hun wortelstelsel of groeiomstandigheden.

Sommige bomen kunnen met kleine maatregelen extra beschermd worden. Zo kan het
plaatsen van een hekje of kei er al voor zorgen dat er niet meer tegenaan gereden wordt of geparkeerd kan worden. Arnhem gaat bij buitengewone of toekomstbomen kijken waar maatregelen nodig zijn, zodat de bomen beter worden beschermd.

Bij werkzaamheden worden afspraken gemaakt over hoe de bomen worden beschermd tijdens de werkzaamheden. We informeren met de poster ‘Werken rondom bomen’ over de maatregelen die kunnen worden toegepast. Indien een boom beschadigd zou kunnen worden, wordt de verplichting opgelegd om voorzieningen te treffen ter bescherming van de boom.

Bij de opbouw van een evenement, tijdens en na afloop moet er aandacht zijn voor de bescherming van bomen. Gemeente Arnhem gaat onderzoeken hoe bomen bij evenementen beter beschermd kunnen worden via een gebruiksovereenkomst tussen gemeente en organisator.

3.3 Arnhemse kap- en compensatieregels



Bomen zijn belangrijk. Bomen mogen dan ook niet zomaar worden gekapt. De deregulering van de kapvergunning zoals die in 2014 is ingevoerd, wordt deels teruggedraaid. In het nieuwe stelsel geldt voor elke te kappen boom een meldingsplicht. Door de invoering van een meldingsplicht worden de regels versimpeld en behouden we inzicht in bomen die gekapt worden. Voor het kappen van een boom in een kleine particuliere tuinen waar in het verleden (voor de deregulering) een vergunning voor werd verleend, wordt nu volstaan met een melding.

In het afwegingskader voor de verlening van een kapvergunning krijgen belangen als biodiversiteit en klimaat meer gewicht, waardoor meer bomen beschermd zijn. Dit betekent dat de regels van de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) worden uitgebreid, dus niet alleen voor de waardevolle bomenlijst, zoals die in 2014 is ingevoerd. Zo worden meer bomen beschermd, zonder dat dit leidt tot extra (onnodige) bureaucratie.

Bij projecten kijken we in een vroeg stadium wat de effecten zijn van de voorgenomen activiteiten op de aanwezige bomen. Dit kan leiden tot aanpassingen in het ontwerp of afspraken over compensatie.

Evaluatie deregulering kapvergunning

In 2014 is de toenmalige kapvergunning op grond van de APV grotendeels gedereguleerd. Alleen voor bomen die op de waardevolle bomenlijst staan was nog een vergunning nodig. Uit de evaluatie (zie bijlage 1.) blijkt dat er weliswaar meer particuliere bomen zijn gekapt in de onderzochte gebieden dan verwacht, maar dat de gevreesde kaalslag is uitgebleven. Wel mag worden aangenomen dat zonder de deregulering het aantal bomen minder was afgenomen of zelfs toegenomen. Ook blijkt dat door de deregulering de situatie er voor de burger niet eenvoudiger op geworden is. In de volksmond heette het dat de kapvergunning was afgeschaft. Feitelijk was dat niet zo. Soms moest er wel een vergunning worden aangevraagd en soms niet. Om aan deze onduidelijkheid een einde te maken is de meldplicht (voor alle bomen) ingevoerd bij de kapvergunning nieuwe stijl.wone bomen. Dit gebeurt vooral in de bossen en de parken en incidenteel bij lanen, en altijd ten behoeve van de blijvende bomen.

Juridische bescherming

Arnhem beschermt haar bomen via bestemmingsplannen en de APV. Bomen worden daarnaast beschermd via de Wet Natuurbescherming (voorheen Boswet). In het kader van dit Bomenplan worden de regels met betrekking tot de APV gewijzigd.

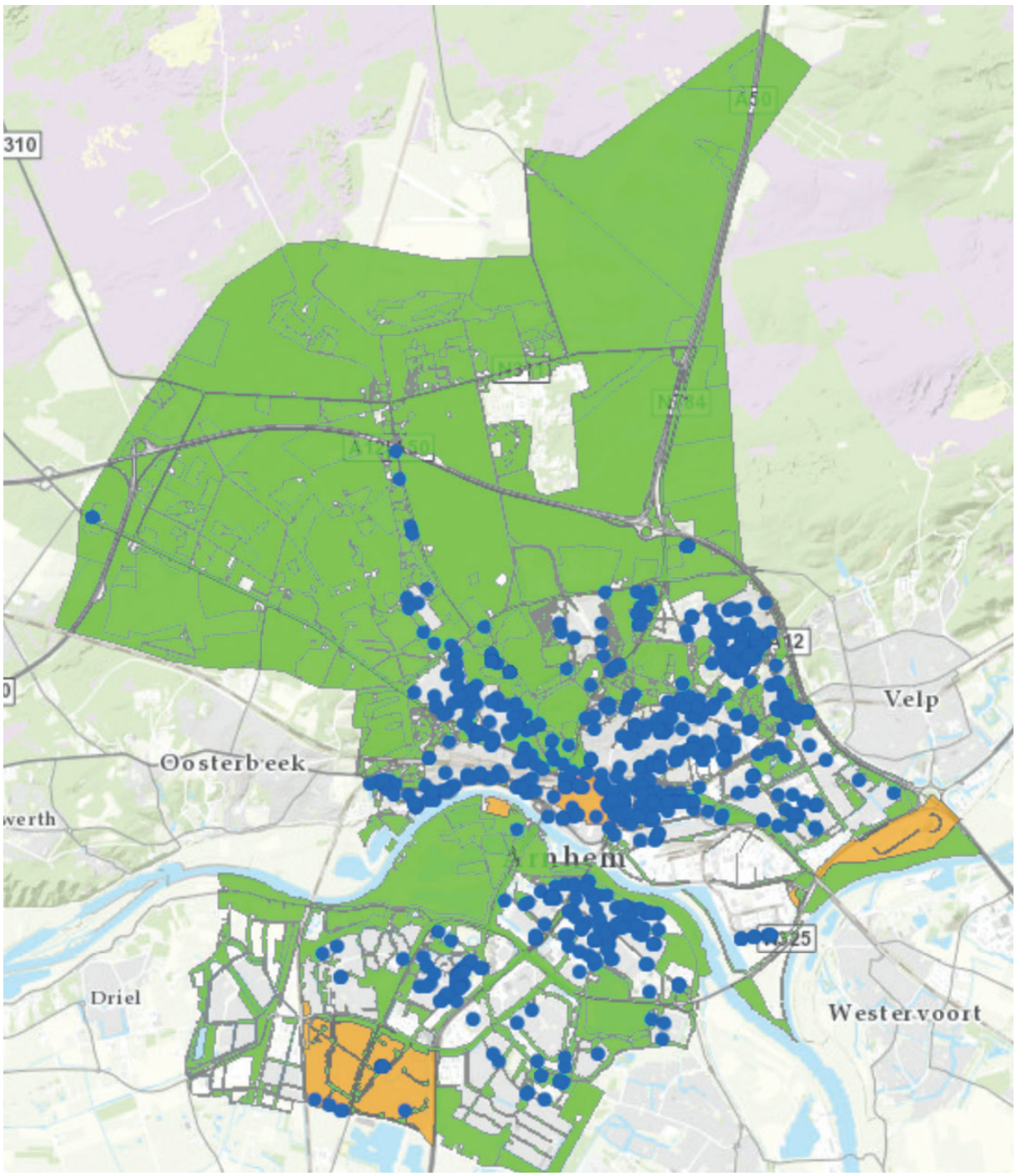
Bescherming via Wet Natuurbescherming

De Wet Natuurbescherming beschermt bos van minimaal 10 are of bomenrijen van meer dan 20 bomen gelegen buiten de bebouwde kom. Daar waar de kapregels uit de Wet Natuurbescherming van toepassing zijn, geldt geen APV.

Bescherming via Bestemmingsplannen

Bomen in de bomenhoofdstructuur zijn de laatste jaren voorzien van een groene bestemming (zie kaart 3). Bij een groene bestemming is een vergunningplicht opgenomen voor het kappen van bomen en struiken. De vergunningplicht geldt niet voor normaal beheer en onderhoud en dunnen. De werkzaamheden zijn slechts toelaatbaar, indien de landschappelijke-, cultuurhistorische- en natuurwaarden en kwaliteiten van het gebied niet onevenredig worden aangetast. Deze bescherming blijft behouden.





Legenda

Beschermde bomen, struiken en groen

Waardevolle bomen

Bescherming door bestemmingsplan

Mogelijke bescherming via bestemmingsplan

Kaart 3. Bescherming via bestemmingsplan en de huidige waardevolle bomenlijst

Bescherming via Algemeen Plaatselijke Verordening (APV)
De APV wordt in het kader van dit Bomenplan gewijzigd. Tot op heden ging de APV uit van een vergunningplicht voor het kappen van bomen die worden vermeld op de Waardevolle bomenlijst. Dit zijn er in 2019 ongeveer 800. Voor de overige bomen was geen vergunning nodig. Na vaststelling van dit plan vallen alle bomen onder de nieuwe kapregels en vervalt de Waardevolle bomenlijst in de huidige vorm. Hier komen criteria voor de Buitengewone bomen voor terug. De wijziging van de kapregels heeft voor een boom bij iemand in een kleine tuin andere consequenties dan voor een straatboom. Het volledige afwegingskader staat in bijlage 2. Kort samengevat is hieronder voor enkele veel voorkomende gevallen de nieuwe situatie beschreven.



Particuliere bomen in een tuin
Als het een buitengewone boom betreft vindt er een nadere afweging plaats. Dat is maatwerk en kan leiden tot een weigering of een vergunning. Dat is in de oude situatie ook zo. In de andere gevallen kan worden volstaan met een melding en mag de boom worden gekapt. Is het perceel groter dan 400 m2, dan is compensatie aan de orde.

Gemeentebomen bij beheer en onderhoud
Er zijn situaties waarbij bomen overlast veroorzaken en waar een afweging gemaakt moet worden tussen het belang van de bewoner en het belang van de boom. Voor gemeentelijke bomen met een stamomtrek van meer dan 35 cm en zogenaamde toekomstbomen volgt er een vergunningaanvraag. Afhankelijk van de waarde van de boom en de omvang van de hinder en overlast vindt er een nadere afweging plaats. Als een boom schade veroorzaakt aan de stoep, de weg of een gebouw herstellen we schade of verbeteren we de standplaats. Als er sprake is van onvoldoende daglichttoetreding, kijken we of extra snoeien mogelijk is. Wanneer dit allemaal niet of onvoldoende kan, dan kan dekapvergunning verleend worden en bekijken we of de boom verplant kan worden. Dit is maatwerk, waarbij omwonenden betrokken worden. Als een dergelijke boom gekapt wordt vindt compensatie plaats, liefst in de nabije omgeving.

Gemeente- en particuliere bomen bij projecten

Als er ergens een school gebouwd gaat worden, een riool vervangen of een ander project moet worden gerealiseerd staan er altijd wel bomen in de buurt. Bomen waar we als gemeente zorgvuldig mee om willen gaan. We zetten daarom in op boombewust-ontwerpen waarin de afweging transparant en helder wordt weergegeven tijdens het hele proces. Dit geldt ook voor projecten vanuit de wijk. Daarom gaan wij werken met de Richtlijn Bomen Effect Analyse (BEA) om keuzes ten aanzien van mogelijke kap van bomen te kunnen maken. Een BEA wordt uitgevoerd om voor-afgaand aan activiteiten de effecten te beschrijven op de aanwezige bomen. Ook wordt de waarde van de bomen vooraf in beeld gebracht. In een rapportage wordt een voorstel gedaan voor het behouden, ver-plaatsen, kappen en aanplanten van bomen waarbij behoud van bomen het uitgangspunt is, naast andere uitgangspunten zoals toegankelijkheid en veiligheid. Als kap onvermijdelijk is, wordt onderbouwd waarom de bomen niet behouden kunnen blijven en hoe wordt gecompenseerd. Bewoners worden bij de keuze van het ontwerp betrokken. Bij projecten met grote impact op het bomenbestand worden de varianten voorgelegd aan het Boom Kwaliteitsteam Arnhem.

Kappen zonder vergunning of melding?

In sommige gevallen is er sprake van een uitzondering en is het aanvragen van een kapvergunning niet noodzakelijk. Dit geldt:

- bij werkzaamheden die vallen onder ‘normaal beheer en onderhoud’, waaronder dunning;
- bij werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van de beheervisies van de parken, zoals bijvoorbeeld de daarin beschreven zichtlijnen;
- uitzonderingen zoals vastgelegd in de Wet Natuurbescherming.

In geval van acuut gevaar moet een boom direct worden geveld. De eventuele melding of vergunning volgt achteraf.

Wanneer een vergunningplichtige boom zonder ver-gunning is gekapt, dan is er sprake van een economisch delict. Er kan dan een boete worden opgelegd ter hoogte van de waarde van de gekapte boom.

Verplanten

Als een boom in een project niet behouden kan blijven, zal in eerste instantie altijd onderzocht worden of deze ergens anders opnieuw geplant kan worden. Aangezien er niet altijd meteen een geschikte locatie beschikbaar zal zijn, gaan we onderzoeken of het mogelijk is een ‘weesbomenbos’ in te richten waar bomen indien nodig, tijdelijk geplant kunnen worden.

Compensatie

APV

We gaan altijd primair uit van het behoud van de bomen. Daar waar er voor gekozen wordt om bomen toch te kappen, en er een vergunning wordt verleend, is mogelijk compensatie aan de orde (zie bijlage 2). Daarbij houden wij de volgende volgorde aan:

1. verplanten;
2. kwalitatief compenseren;
3. kwantitatief compenseren;
4. financieel compenseren.

Vooraf wordt de waarde van de boom bepaald. Deze waarde dient gecompenseerd te worden. Wanneer voor een boom een kapvergunning wordt verleend, wordt eerst gekeken of de boom in redelijkheid verplant kan worden. Indien dit om technische of boomkundige redenen niet realistisch is, wordt gekeken of kwalitatieve compensatie kan plaatsvinden. Is het mogelijk om door herplant in de buurt of elders bomen te planten waardoor de groenkwaliteit duur-zaam wordt verbeterd. Als dit niet mogelijk is vindt kwantitatieve compensatie in de omgeving plaats. Wanneer ook dit (gedeeltelijk) niet logisch of realistisch is, wordt de waarde van de bomen financieel gecompenseerd. Daarbij krijgt de financiële compensatie het label ‘bomen’ zodat dit geld ook daadwerkelijk voor de aanplant van bomen ingezet wordt. De herplant zal worden gemonitord. We gaan daarbij actief zoeken naar plaatsen waar bomen plant kunnen worden, zodat herplant zo snel mogelijk plaats kan vinden. Plaatsen waar hittestress optreedt of waar de biodiversiteit (aanzienlijk) vergroot kan worden, zullen als eerste aangemerkt worden voor herplant.

Bestemmingsplan

In de Groenvisie zijn aanvullend meer regels ten aanzien van de groencompensatie vastgelegd. Voor bomen binnen een bestemming groen (Groen, Park, Bos, Natuur, Landschap) geldt eveneens een compensatieplicht. Voor normaal beheer en onderhoud geldt geen compensatieplicht.

Wet Natuurbescherming

Voor bossen en lanen buiten de bebouwde kom gelden de compensatieregels van de provincie Gelderland, volgens de Wet Natuurbescherming. De compensatieregels van Arnhem zijn niet van toepassing als de provinciale regels gelden.

Toezicht en handhaving

Het vaststellen van een kapvergunning nieuwe stijl, vraagt ook inzet op het gebied van toezicht en handhaving. Dit geldt zowel voor handhavend optreden wanneer de APV of het bestemmingsplan niet wordt nageleefd als voor toezicht bij evenementen en werkzaamheden.





4 Arnhem werkt samen en laat zien wat zij doet

Een nieuw bomenbeleid vraagt naast ingrepen op straat, ook om een andere manier van samenwerking en communicatie. Inwoners, bedrijven en instellingen moeten worden geïnformeerd over het nieuwe Bomenplan en de veranderingen die het plan met zich mee brengt. Een van de uitvoeringsmaatregelen van dit plan is een communicatieplan, waarin dit wordt uitgewerkt.

Bij het opstellen van het Bomenplan Arnhem zijn veel bewoners en professionals betrokken geweest. Zij voelen zich betrokken en hebben daar op velerlei wijzen uiting aan gegeven. Bij de uitvoering van het nieuwe beleid hebben ook weer veel partijen een rol om dit tot een succes te maken. De gemeente kan dit niet alleen.

Daarbij denken wij aan de grote terreinbeheerders, met wie wij in gesprek gaan over de uitgangspunten van dit beleid, maar ook de Arnhemmer, die informatie zoekt over de beste manier om om te gaan met zijn of haar bomen. Het stimuleren en ondersteunen van (particuliere) initiatieven; het ondersteunen van natuureducatie en het samen optrekken met bewoners(groepen) bij het vergroenen van de stad.

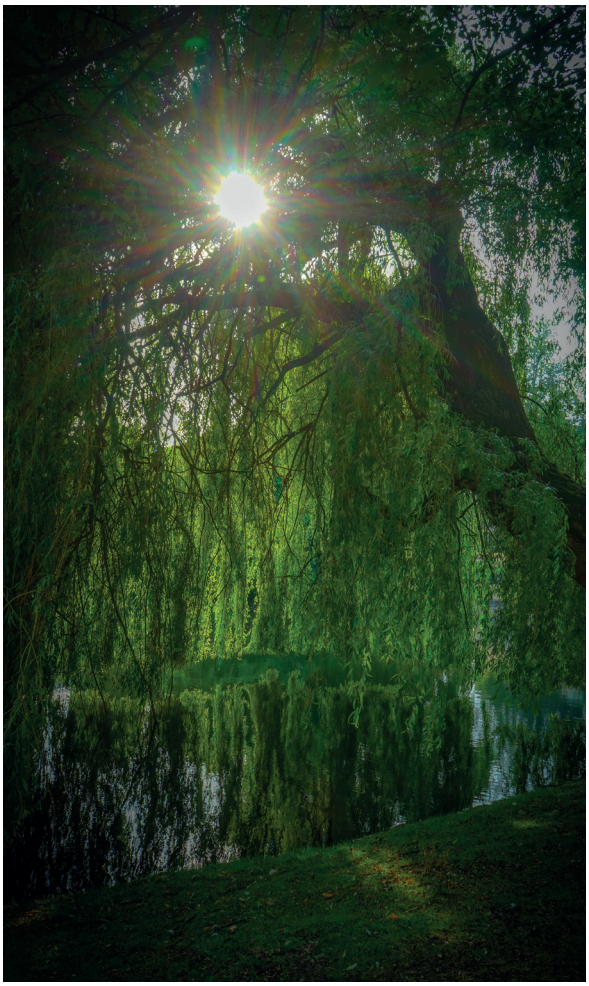
We kennen al diverse schouwgroepen en andere bewonersgroepen die zich inzetten voor een groen Arnhem. Wij gaan daarnaast de oprichting van een Boom Kwaliteitsteam Arnhem initiëren. Dit BKA, waarin zowel deskundigen als inwoners zitten, adviseert de gemeente gevraagd en ongevraagd over zaken die bomen aangaan.



5 Monitoring en evaluatie

Monitoren aantal bomen en kroonoppervlak

Omdat we willen dat niet alleen het aantal bomen in Arnhem toeneemt maar ook de kroonoppervlakte, gaan we dit jaarlijks monitoren. Daardoor kunnen we zien of de gekozen maatregelen effectief zijn of dat deze moeten worden geïntensiveerd.
In 2019 is de toe- en afname van het aantal bomen en de kroonoppervlakte van bomen geïnventariseerd op buurt- en wijkniveau tussen 2006 en 2018. Om het Bomenplan te monitoren wordt dit in de toekomst voortgezet. Jaarlijks zal een bomenbalans worden opgesteld met daarin een overzicht van de toe- of afname van het aantal bomen en de kroonoppervlakte. De bomenbalans wordt gerapporteerd aan de gemeenteraad.
Daarnaast houden we bij hoeveel bomen met een kapvergunning zijn geveld, hoeveel bomen er in dit kader zijn bijgeplant en hoeveel bomen we hebben kunnen verplanten.



Evaluatie

De aanpak van het Bomenplan wordt na 3 jaar geëvalueerd. In de evaluatie wordt bekeken in hoeverre de huidige aanpak bereikt wat we willen of dat hier bijsturing voor nodig is.

6 Bijlagen

Bijlage 1: Evaluatie deregulering kapvergunning 2014

Bijlage 2: Afwegingskader en stroomschema's kapvergunning

Bijlage 3: Definitielijst

Bijlage 4: Overzicht inbreng en verwerking

Bijlage 1

Evaluatie deregulering kapvergunning

Samenvatting

Dit document geeft antwoord op twee vragen over de deregulering van de kapvergunning per 1 januari 2014. Allereerst de vraag of hierbij de beoogde bezuiniging is bereikt, en als tweede of de deregulering van invloed is geweest op het groene karakter van de stad. De eerste vraag lijkt met nee te moeten worden beantwoord, in elk geval niet in de omvang zoals was beoogd.
Wat betreft de tweede vraag is er geen eenduidig antwoord te geven. In de vijf proefwijken zijn er meer (particuliere) bomen gekapt dan voor de deregulering. Een uitgebreider onderzoek met luchtfoto's van de stad laat zien dat er buurten/wijken zijn waarin het aantal bomen is afgenomen, naast veel andere gebieden waar het groene karakter is toegenomen. Dit was ook in de jaren voor 2014 het geval. Of de deregulering een negatieve invloed heeft gehad is daarom niet met zekerheid te zeggen, maar kan ook niet worden uitgesloten.

1. Inleiding

In 2009 heeft het project 'Vereenvoudiging vergunningen' van de toenmalige dienst Stadsbeheer geresulteerd in een voorstel voor deregulering van de kapvergunning. Op 19 april 2011 is deregulering door de gemeenteraad vastgesteld als bezuinigingsopgave met ingang van 2014.

Op 23 april 2012 heeft de raad besloten de APV te wijzigen, zodanig dat de vergunningplicht voor het vellen of doen vellen van houtopstand uitsluitend nog betrekking heeft op bomen die worden vermeld op de Waardevolle bomenlijst. Hierbij is tevens het legesbedrag vastgesteld op €157, - per boom. Op de lijst staan zowel particuliere als gemeentebomen. Het raadsbesluit tot deregulering van de kapvergunning is in december 2013 genomen en per 1 januari 2014 van kracht geworden.

Daarnaast gold en geldt er een omgevingsvergunning (aanlegvergunning) voor het verwijderen van houtopstanden die beschermd zijn door middel van het bestemmingsplan. Deze vergunningplicht geldt voor alle bomen en struiken die vallen binnen de bestemming 'Bos', 'Groen - Park', 'Natuur' en 'Waarde - Landschap'. Voor de meeste bosbezitters is de Wet natuurbescherming van toepassing. Dit betreft de bossen en lanen in het buitengebied en in de stadsparken. Indien bos of lanen moeten worden gekapt, moet er een kapmelding bij de provincie (bevoegd gezag) worden ingediend. De provincie legt compensatie op voor de te kappen bomen en bos.

Hoewel voor het kappen van veel bomen een vergunning nodig blijft, ontstond het beeld dat de kapvergunning werd afgeschaft. Uit zorg dat dit zou leiden tot een kaalslag in de stad heeft de gemeenteraad destijds gevraagd om een evaluatie van het besluit.
Naast de evaluatie in enge zin (zoals toegezegd aan de raad) is ook gekeken naar de feitelijke ontwikkeling van het groenareaal in de afgelopen jaren en de ontwikkeling van het aantal bomen dat door de gemeente wordt beheerd. Gezamenlijk geven deze gegevens een beeld van de ontwikkeling van het groene karakter van Arnhem sinds het dereguleren van de kapvergunning.

2. Toegezegde evaluatie

Aan de raad is toegezegd dat de effecten van de wijziging van de APV en de legesverordening worden bijgehouden. Hierbij gaat het om:

a. Het effect van deregulering op de vergunningverlening, de afname van het aantal vergunningen en de gerealiseerde bezuiniging;
b. Het effect van de deregulering op het groene karakter van de stad. Deze monitoring wordt twee en vijf jaar na invoering van de deregulering herhaald, dus in 2015 en 2018. Het verslag daarvan wordt ter kennisgeving naar de raad gestuurd;
c. Er zal worden geëvalueerd of het legesbedrag kostendekkend is voor de aanvragen die nog wel ingediend worden. Deze evaluatie gebeurt na vijf jaar. Het verslag daarvan wordt ter kennisgeving naar de raad gestuurd.

Ad a.
Tussen 2015 en medio 2019 zijn er door de ODRA 552 aanleg- en kapvergunningaanvragen behandeld (gemiddeld 125 per jaar). Het exacte aantal is niet te herleiden uit de cijfers maar in zeker 98 gevallen was er sprake van voorgenomen kap. In 6 gevallen is de aangevraagde kapvergunning niet verleend. In de andere gevallen werd de vergunning verleend of werd deze ingetrokken door de aanvrager. Hoewel het aantal aanvragen voor een kapvergunning sinds 2014 is gedaald, is het onduidelijk of de beoogde bezuiniging van €62.000, - is gerealiseerd. Er heeft een verschuiving in de inzet van ambtelijke uren plaatsgevonden. Bij veel mensen is er onduidelijkheid ontstaan over welke bomen nu vergunningplichtig zijn. Wekelijks komen hierover vragen binnen bij de ODRA en de gemeente. Verder vergt het jaarlijks actualiseren en vaststellen van de Waardevolle bomenlijst een aanzienlijke ambtelijke inzet.

Ad b.
De genoemde monitoring heeft plaatsgevonden. De tussenresultaten zijn op 11 oktober 2016 en op 5 september 2017 (op verzoek van de raad een jaar eerder dan toegezegd) aan de raad toegestuurd. Daarnaast is er in 2019 nog een extra telling uitgevoerd.

In vijf buurten die representatief worden geacht voor de stad zijn data verzameld over het bomenbestand gedurende een periode van vijf jaar, met drie peil-momenten (2015, 2017 en 2019). Geselecteerd zijn delen van buurten in de wijken Gulden Bodem, Overmaat, St. Marten, Holthuizen en Elderveld. Voorafgaand is in elke buurt een nulmeting uitgevoerd, waarbij het aantal particuliere vergunningplichtige bomen is vastgesteld (volgens de regels van vóór 2014). Dit zijn bomen dikker dan 25 cm, gemeten op een hoogte van 1,30 m en zichtbaar vanaf de openbare weg.

Tijdens schouwmomenten in juni 2015, juni 2017 en februari 2019 is vastgelegd, hoeveel bomen er (sinds de vorige telling) geveld zijn en hoeveel er als 'vergunning plichtig' (als in de situatie van voor 2014) zijn bijgekomen door groei van de stamdikte. Tabel 1 laat de totaalresultaten van deze monitoring zien:

Buurt	Aantal januari 2014	Gekapt 2014-2015	Aantal juni 2015	Gekapt 2015-2017	Aantal juni 2017	Gekapt 2017-2019	Tot. gekapt jan. 2014 - feb. 2019	Tot. Groei jan. 2014 - feb. 2019	Aantal februari 2019	Verschil sinds deregulering
Gulden Bodem	229	-16	213	-10	203	-10	-36	+47	240	+11
Overmaat	57	-5	52	-3	49	-12	-20	+8	45	-12
St. Marten	50	-8	42	-2	40		-10	+7	47	-3
Holthuizen	93	-6	87	-5	82	-13	-24	+18	87	-6
Elderveld	13	-5	8	-2	6	-1	-8	+7	12	-1
Totaal	**442**	**-40**	**402**	**-22**	**380**	**-36**	**-98**	**+87**	**431**	**-11**

Tabel 1: Ontwikkeling aantal 'vergunningplichtige' bomen per buurt van 2014 tot 2019

Op het moment van deregulering van de kapvergunning is er in de genoemde buurten bij particulieren een totaal aantal van 442 vergunningplichtige bomen geconstateerd. In de periode tot 2019 blijken er hiervan 98 te zijn gekapt. Dat is een afname van 22% in 5 jaar. In dezelfde periode zijn er 87 bomen bijgekomen doordat ze een stamdikte van 25 cm hebben bereikt (natuurlijke groei). Het aantal particuliere 'vergunningplichtige' bomen komt daarmee begin 2019 op 431. Per saldo is er in deze periode dus sprake van een afname met 11 bomen, ofwel 2,5% in 5 jaar.

Het is lastig na te gaan in hoeverre compenserende maatregelen zijn opgelegd en uitgevoerd. Hiervan is geen volledige administratie bijgehouden en ook de controle is niet structureel uitgevoerd.

Ad c.
Afhandeling van een kapaanvraag kost gemiddeld 8 uur, volgens opgave van de ODRA. Deze behandeling van aanvragen is daarmee niet kostendekkend. Dit geldt overigens ook voor andere (kleine) omgevingsvergunningen. Dit is bewust gedaan omdat anders de inwoners relatief hoge legeskosten moeten

betalen voor kleine aanvragen. Als ook de grotere aanvragen voor een omgevingswetvergunning worden meegenomen zijn de totale legesinkomsten wel kostendekkend.

3. Effecten op het groene karakter van de stad

Naast de toegezegde evaluatie zoals hier boven beschreven, is uitgebreider geïnventariseerd hoe het Arnhemse bomenbestand zich de afgelopen jaren feitelijk heeft ontwikkeld:

1. registratie van het gemeentelijke bomenbestand (uit gemeentelijk beheersysteem);
2. infrarood luchtfoto's van het aantal bomen en het kroonoppervlak in de wijken.

3.1 Registratie van het gemeentelijke bomenbestand

De gemeente heeft een groot aantal bomen in beheer. Bomen in de openbare ruimte zijn individueel geregistreerd, met uitzondering van de bomen in bospercelen. Volgens het registratie-systeem heeft het aantal zich als volgt ontwikkeld:

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal	40165	40721	40555	41049	40943	39728	40787	41465	41579	41327	43608	46665

Tabel 2: Ontwikkeling aantal bomen in beheer bij de gemeente

De eerste jaren laten een vrij stabiel beeld zien. De laatste jaren is er sprake van een flinke toename van het aantal bomen dat bij de gemeente in beheer is. Enerzijds is dit te verklaren door verbeteringen in het beheersysteem, maar ook door aanplant in wijken als Schuytgraaf loopt het aantal bomen van de gemeente op.

3.2 Infrarood luchtfoto's van het aantal bomen en het kroonoppervlak in de wijken

Vanaf 2006 worden jaarlijks infrarood luchtfoto's gemaakt van Nederland. In opdracht van de gemeente Arnhem heeft Cobra Adviseurs op basis van deze luchtfoto's onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van het bomenbestand en de kroonbedekking in Arnhem tussen 2006 en 2018.
Het gaat hierbij om alle bomen in de wijken, zowel particulier als van de gemeente. Op de kaarten zijn de stadsparken, bospercelen groter dan 1 hectare en landbouwgronden niet meegenomen. Omdat de kwaliteit van de luchtfoto's niet constant is, zijn de aantallen niet exact maar geven zij over een langere termijn wel een duidelijke trend weer. Omdat een grote boom niet hetzelfde is als een kleine boom, is naast het aantal bomen ook naar de kroonontwikkeling gekeken. De oppervlakte van de kroon (kroonbedekking) is gemeten. De toe- of afname van de totale kroonoppervlakte zegt iets over het totaal boomvolume. Het kan dus voorkomen dat het aantal bomen afneemt, maar de totale kroonoppervlakte toeneemt.

Op de bijgaande kaarten is per buurt de toe- of afname van het aantal bomen en het oppervlakte kroonbedekking weergegeven. Rood verbeeldt een afname van meer dan 10%, donkergroen een toename van meer dan 10% in de betreffende periode.

Trend

In de meeste buurten is na het afschaffen van de kapvergunning het aantal bomen toegenomen. Toch is in 12 van de 83 buurten het aantal bomen afgenomen. En in een kwart van de buurten is het kroonoppervlak in deze periode afgenomen. In zes buurten zelfs met meer dan 10%.
Opvallend is dat de ontwikkeling na het afschaffen van de kapvergunning positiever is dan daarvoor.
Verder laten de kaarten zien dat veel buurten donkergroen zijn aangegeven. Dit houdt in dat het aantal bomen in die buurten met meer dan 10% is toegenomen. Dit betekent niet per definitie dat er in die periode bomen zijn bijgeplant, maar ook dat kleine bomen die eerst niet werden gezien nu wel worden gezien en meegeteld.

4. Conclusies

- Met de deregulering van de kapvergunning is het er voor de burger niet eenvoudiger op geworden. Voor de kap van waardevolle bomen, bomen in het buitengebied en bomen die binnen een bepaalde bestemming liggen, moet nog steeds een vergunning worden aangevraagd. Voor andere bomen niet. Dat dit voor veel mensen verwarrend is blijkt uit het grote aantal vragen dat hierover bij de ODRA en de gemeente binnenkomt.
- De deregulering heeft enerzijds geleid tot een kostenbesparing (minder aanvragen), anderzijds tot een kostenstijging (meer advisering en administratie waardevolle bomen).
- De legesopbrengsten van de kapvergunningen zijn in enge zin niet kostendekkend. Samen met de grotere omgevingswetaanvragen dekken de legesopbrengsten wel de kosten.
- Op basis van de evaluatiegegevens kan niet worden vastgesteld dat de deregulering heeft geleid tot de gevreesde kaalslag. Toch zijn er na deregulering, in de proefwijken, relatief veel particuliere bomen gekapt. Dit was zonder deregulering wellicht minder geweest.
- In de huidige situatie is het lastig na te gaan in hoeverre compenserende maatregelen zijn opgelegd en uitgevoerd. Hiervan is geen volledige administratie bijgehouden en ook de controle is niet structureel uitgevoerd.
- Op basis van infrarood luchtfoto's blijkt dat de meeste wijken in Arnhem groener worden, zowel als het gaat om aantal bomen als om kroonoppervlak. Er zijn echter ook gebieden waar dit niet voor geldt. Er zijn grote verschillen in de stad. In een kwart van de buurten is het kroonoppervlak sinds het dereguleren van de kapvergunning afgenomen.

5. Aanbevelingen voor het Bomenbeleidsplan

- Voer een eenvoudiger en eenduidiger kapvergunningstelsel in. Geef sneller duidelijkheid voor de aanvrager zonder terug te gaan naar het oude stelsel van voor 2014 (waarbij in 95% van de gevallen de vergunning werd verleend).
- Evalueer de compensatieregels en voer hierbij een beter controleerbare administratie in. In situaties waarin een kapvergunning wordt verleend, is compensatie nodig. Wellicht dat strengere (financiële) compensatieregels een preventieve werking hebben.
- Formuleer aanvullende maatregelen voor die buurten die volgens de luchtfoto's minder groen zijn geworden. Daarbij ligt een koppeling met het bestrijden van hitteplekken voor de hand.

Bijlage 2 Afwegingskader en stroomschema's kapvergunning

Arnhems Afwegingskader kap bomen

Voorliggend afwegingskader beschrijft de beleidsregels en de afwegingscriteria bij voorgenomen kap van bomen. Daarnaast wordt aangegeven hoe de compensatie van de gekapte boom is geregeld.

Bescherming bomen en afwegingskader kap

Arnhem beschermt haar bomen via bestemmingsplannen en de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV). Bomen worden daarnaast beschermd via de Wet Natuurbescherming (voorheen Boswet). In het kader van dit Bomenplan worden de regels met betrekking tot de APV gewijzigd. Het voorliggende afwegings-kader gaat voor het overgrote deel over de nieuwe regels van de APV. Het afwegingskader kap bomen maakt onderdeel uit van het Bomenplan Arnhem 2019 en is mede gebaseerd op de evaluatie van de deregulering van de kapvergunning in 2014.
In het nu voorliggende afwegingskader voor kap van bomen onderscheiden we drie veelvoorkomende situaties:

1. (voorgenomen) kap van gemeentelijke bomen in verband met hinder, gevaar, normaal beheer en onderhoud e.d.
2. (voorgenomen) kap van particuliere bomen in tuinen (woonbestemming)
3. (voorgenomen) kap in verband met een ruimtelijk project[1]

Situaties die niet onder deze drie situaties vallen, vragen altijd om een nadere afweging.

Per situatie schetsen we via een stroomschema de verschillende mogelijke stappen in het afwegingsproces. In het nieuwe stelsel geldt in principe voor elke te kappen boom een meldingsplicht.

Waardebepaling

De kern van het nieuwe afwegingskader bestaat uit het beoordelen van de waarde van de boom. Elke boom vertegenwoordigt een bepaalde waarde. De ene boom meer dan de andere. Aan de hand van diverse criteria (zoals ecologische, landschappelijke en klimaatwaarde) wordt de waarde bepaald. Als een boom positief scoort op één of meerdere van deze (onderstaande) criteria is er sprake van een buitengewone boom.

Intrinsieke en cultuurhistorische waarde: Een boom is buitengewoon als deze opgenomen is als landelijk of gemeentelijk monument, benoemd kan worden als Toekomstboom of cultuurhistorisch waardevol is. Daarbij valt o.a. te denken aan bomen die herinneren aan gebeurtenissen, bomen die een bepaald punt markeren, schenkingsbomen of bomen die onderdeel zijn van een beschermd stadsgezicht.

Biodiversiteit, ecologie en landschappelijke waarde: Een boom heeft een (extra) ecologische waarde als de boom als element onderdeel uitmaakt van het Gelders Natuurnetwerk of onderdeel van de Bomenhoofdstructuur Arnhem (het Groenblauwe netwerk op basis van de Groenvisie 2017). Ook kan een boom om andere redenen ecologisch van grote waarde zijn, bijvoorbeeld omdat er in de omgeving verder weinig bomen voorkomen.

Hittestress: Bomen die in gebieden staan die op de hittestresskaart van Arnhem rood of oranje gemarkeerd zijn hebben een grote meerwaarde als het gaat om het bestrijden van hittestress.

1 Denk hierbij aan projecten als vervanging riool, verkeersmaatregelen, herinrichting van de openbare ruimte en bouwprojecten. Hierbij gaat het niet om projecten die in particuliere tuinen plaats vinden.

Fijnstof afvangen/CO2 reductie/vasthouden van regen- en grondwater: Deze factoren hebben invloed op de bijdrage van de boom aan gezondheid en het klimaat. De grootte van de kroondiameter en/of de stamomtrek van de boom is hierbij bepalend voor het bepalen van de waarde. Grote bomen zijn niet alleen belangrijk voor dit criterium, ze leveren ook een grote bijdrage aan de andere waarden.

Waarderingstabel	Ja / Nee
Voldoet de boom aan één of meerde waardencriteria?	
- Landelijk monument	
- Gemeentelijk monument	
- Toekomstboom (gemeentebomen)	
- Belangrijke rol in geschiedenis (gedenkboom) en /of onderdeel van beschermd stadsgezicht	
- Onderdeel van Gelders Natuurnetwerk	
- Onderdeel van Arnhemse Groenvisiekaart	
- Om andere redenen ecologisch waardevol, bijvoorbeeld omdat het een alleenstaande boom is, in een verder versteende omgeving, die onderkomen biedt aan zeldzame flora en fauna	
- Boom staat in een gebied dat volgens de hittestresskaart rood of oranje is	
- Boom heeft stamomtrek van 150 cm (particuliere boom) of 100 cm (gemeenteboom) op 1,30m gemeten	
- Kroondiameter groter dan 10 Meter (particuliere boom) of 5 meter (gemeenteboom)	

Bij één of meer keer 'ja' is er sprake van een buitengewone boom.

Waardebepaling particuliere bomen

Een particuliere boom wordt gezien als een buitengewone boom als de boom aan één van de bovenstaande waardencriteria voldoet. Globaal zijn dat de bomen die voorheen voldeden aan de criteria van de Waardevolle bomenlijst, aangevuld met het klimaatcriterium. Voor particuliere bomen geldt de regel dat wanneer een boom een stamomtrek van 150cm of een kroondiameter van 10m heeft, zij een buitengewone boom is.

Waardebepaling gemeentelijke bomen

Voor gemeentelijke bomen gelden dezelfde waardencriteria als voor particuliere bomen, met het verschil dat een gemeentelijke boom met een stamomtrek van 100cm of een kroondiameter van 5m al een buitengewone boom is. Daarnaast kan een gemeentelijke boom ook een Toekomstboom zijn. Ook een Toekomstboom is een buitengewone boom. Bij een gemeentelijke boom die als buitengewoon is gewaardeerd volgt altijd een nadere afweging. Dat is maatwerk.

Hinderbepaling

Bij een afweging rondom overlast/hinder wordt eerst gekeken naar de boomveiligheid en verkeersveiligheid. Is daar acuut gevaar, dan wordt de vergunningsprocedure gestopt en wordt er overgegaan tot noodkap. Is er (niet acuut) gevaar aanwezig dan wordt er overgegaan tot een nadere afweging. Bij geen gevaar wordt de overlast/hinder tabel verder doorlopen. In alle gevallen van hinder wordt onderzocht in hoeverre deze kan worden verholpen door een andere maatregel dan kappen. Als dit het geval is, wordt de betreffende hinder NIET meegewogen in de totaal-beoordeling.

Hindertabel	
Veiligheid	
Boomveiligheid (gevaar dat boom omvalt)	
- Acuut gevaar	Einde procedure: noodkap
- Gevaar aanwezig (niet acuut)	Veel hinder
Verkeersveiligheid (boom beperkt overzicht, staat te dicht op de weg i.r.t de maximum snelheid)	
- Acuut gevaar	Einde procedure: noodkap
- Gevaar aanwezig (niet acuut)	Veel hinder
Buitenproportionele overlast	
- Dermate grote overlast die niet oplosbaar is zonder de boom te kappen	Veel hinder
- Er is sprake van een levensverwachting van minder dan 3 jaar	Veel hinder
I.r.t de Onderstaande hinderfactoren: Deze tellen niet als de hinder met reguliere beheermaatregelen (o.a. snoeien van de boom of aanpassen van de inrichting) geheel of grotendeels kan worden weggenomen)	
Hinder	
- Ernstig zichtbare schade aan bouwwerken	Veel hinder
- Ernstige wortelopdruk	Veel hinder
- minder dan 3 bezonningsuren per dag in de periode 21 januari – 22 november (gedurende 10 maanden) in midden vensterbank binnenkant raam.	Veel hinder
- Beperking groeiruimte buitengewone boom	Veel hinder
- Beperkt bereikbaarheid/ruimte op trottoir (o.a. scootmobiel/ rolstoel)	Veel hinder
- Allergieën	Weinig hinder
- Belemmering openbare verlichting	Weinig hinder
- Schaduw op zonnepaneel	Weinig hinder
- Overhangende takken	Weinig hinder
- Bladval, vruchtval, plagen, luizen etc.	Weinig hinder

Hinderbepaling particuliere bomen

Als een particuliere boom een stamomtrek van minder dan 80cm heeft op 1,30m hoogte of als een boom niet buitengewoon is gewaardeerd, volstaat de aanvrager met een melding. In geval van hinder en overlast van buitengewone particuliere bomen volgt er een vergunningaanvraag. Afhankelijk van de omvang van de hinder en overlast van de buitengewone boom, wordt de vergunning tot kap wel of niet verleend. Als een dergelijke boom in een particuliere tuin staat met een perceel ≥400m2 is, indien een kapvergunning wordt verleend, compensatie aan de orde.

Hinderbepaling particuliere bomen

In geval van hinder en overlast van gemeentelijke bomen met een stamomtrek van meer dan 35 cm (op 1,30m) en van zogenaamde Toekomstbomen volgt een vergunningaanvraag. Afhankelijk van de waarde van de boom en de omvang van de hinder en overlast vindt er een nadere afweging plaats. Als een boom schade veroorzaakt aan de stoep, de weg of een gebouw herstellen we de schade of verbeteren we de standplaats. Als er sprake is van onvoldoende daglichttoetreding, kijken we of extra snoeien mogelijk is. Wanneer dit allemaal niet kan, dan kan de kapvergunning verleend worden en bekijken we of de boom verplant kan worden. Dit is maatwerk, waarbij omwonenden betrokken worden. Als een dergelijke boom gekapt wordt zijn de compensatieregels van toepassing.

Bomen in projecten

Als er ergens een school gebouwd gaat worden, een riool vervangen moet worden of een ander project moet worden gerealiseerd staan er vaak bomen in de buurt. Bomen waar we als gemeente zorgvuldig mee om willen gaan. We zetten daarom in op boombewust-ontwerpen waarin de afweging transparant en helder wordt weergegeven tijdens het hele proces. Dit geldt ook voor projecten vanuit de wijk. Daarom gaan wij werken met de Richtlijn Bomen Effect Analyse (BEA) om keuzes ten aanzien van mogelijke kap van bomen te kunnen maken. Een BEA wordt uitgevoerd om voorafgaand aan activiteiten in de buitenruimte de effecten te beschrijven op de aanwezige bomen. Ook wordt de (financiële) waarde van de bomen vooraf in beeld gebracht. In een rapportage wordt een voorstel gedaan voor het behouden, verplaatsen, kappen en aanplanten van bomen waarbij behoud van bomen het uitgangspunt is, naast andere uitgangspunten zoals toegankelijkheid en veiligheid. Als kap onvermijdelijk is, wordt onderbouwd waarom de bomen niet behouden kunnen blijven en hoe wordt gecompenseerd. Bewoners worden bij de keuze van het ontwerp betrokken. Bij projecten van enige omvang worden de varianten voorgelegd aan het Boom Kwaliteitsteam Arnhem.

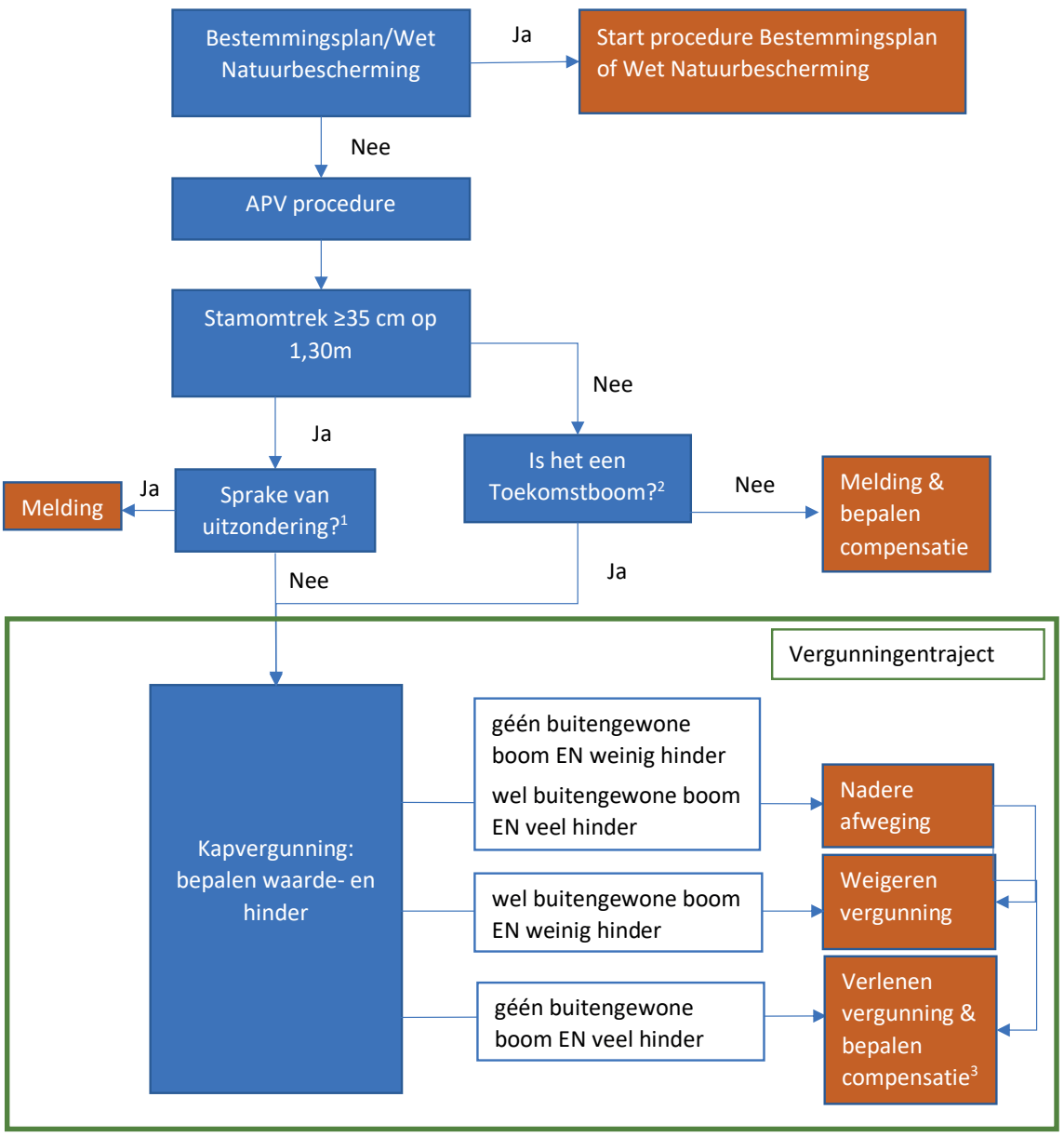
Uitzonderingen

In sommige gevallen is er sprake van een uitzondering en is het aanvragen van een kapvergunning niet noodzakelijk. Dit geldt:

- bij werkzaamheden die vallen onder ‘normaal beheer en onderhoud’, waaronder dunning (veelal in de bossen en parken);
- bij werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van de beheervisies van de parken, zoals bijvoorbeeld de daarin beschreven zichtlijnen.

In geval van acuut gevaar moet een boom direct worden geveld. De eventuele melding of vergunning volgt achteraf.

1. (voorgenomen) Kap van gemeentelijke bomen in verband met hinder, gevaar e.d.

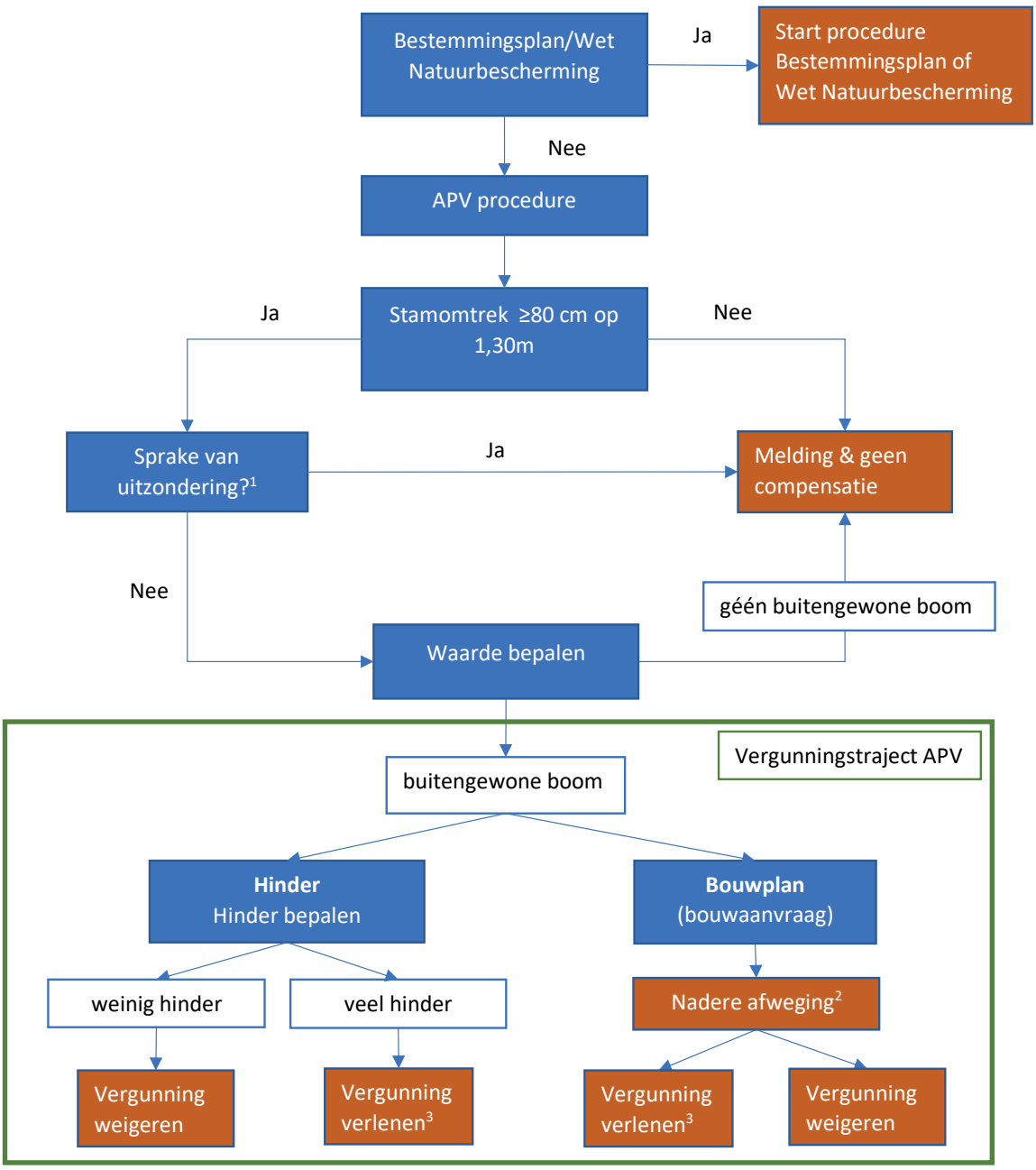


[1]Zie ad1 met uitzonderingen in APV

[2]Zie ad2 met uitleg toekomstbomen

[3]Zie ad4 voor compensatie

2. (voorgenomen) kap van particuliere bomen in tuin (woonbestemming)

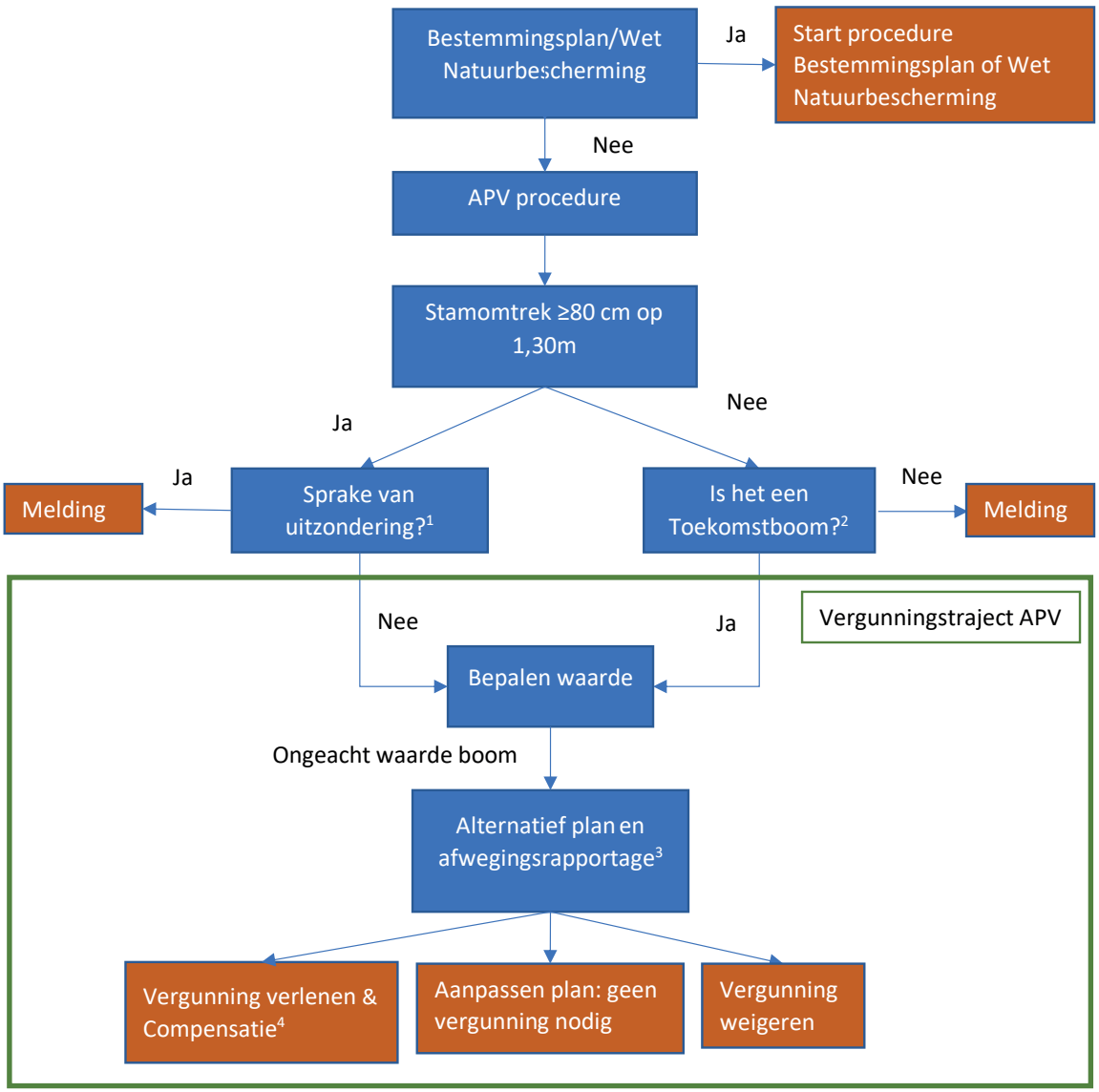


[1]Zie ad1 met uitzonderingen in APV

[2]Nadere afweging: Integrale beoordeling in het kader van de Omgevingsvergunning voor bouwplan en kapaanvraag

[3]Voor particuliere tuinen groter dan 400m2 is compensatie aan de orde. Zie ad4 voor compensatie.

3. (voorgenomen) kap in verband met een ruimtelijk project [2]



[1]Zie ad1 met uitzonderingen in APV

[2]Zie ad2 met uitleg toekomstboom

[3]Zie ad3 voor afwegingsrapportage met alternatief plan

[4]Zie ad4 voor compensatie

[1]Denk hierbij aan projecten als vervanging riool, verkeersmaatregelen, herinrichting van de openbare ruimte en bouwprojecten. Hierbij gaat het niet om projecten die in particuliere tuinen plaats vinden.

ad 1. Uitzonderingen

In sommige gevallen is er sprake van een uitzondering en is het aanvragen van een kapvergunning niet noodzakelijk. Er wordt volstaan met een melding. Dit geldt bij:

a) werkzaamheden die vallen onder 'normaal beheer en onderhoud', waaronder dunning;
b) werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van de beheervisies van de parken, zoals bijvoorbeeld de daarin beschreven zichtlijnen.

ad 2. Toekomstboom

Een Toekomstboom is een gemeenteboom die op basis van zijn locatie en eigenschappen gekozen wordt om te behouden en te beschermen voor de toekomst. Het kan een boom zijn die net is aangeplant en nog tijd nodig heeft om groot en bijzonder te worden, maar die wel de optimale groeiomstandigheden heeft om daar te komen. Mits er rekening met deze boom wordt gehouden. Doel is om nu al bomen extra te beschermen die in de toekomst oud en buitengewoon kunnen worden.

ad 3. Afwegingsrapportage

Bij projecten wordt in een afwegingsrapportage een inventarisatie gemaakt van de bomen die op de locatie aanwezig zijn en wordt de waarde van deze bomen bepaald. Hierbij wordt naast de boomwaarde waar mogelijk ook de financiële waarde in kaart gebracht. Ook worden de consequenties van het behoud van de bomen voor de kwaliteit van het ruimtelijk plan en de meerkosten voor de aanpassing van het ruimtelijk plan (in verband met het behoud van de bomen) meegenomen. Deze worden afgewogen en daaruit volgt een alternatief plan. Op basis hiervan wordt een voorstel gedaan voor het behouden, verplaatsen, kappen en aanplanten van bomen waarbij behoud van bomen het uitgangspunt is. Als sprake is van kap wordt onderbouwd waarom de bomen niet behouden kunnen blijven en hoe wordt gecompenseerd.

ad 4. Bepalen compensatie

De basis wordt gevormd door de huidige compensatietabel uit de Groenvisie 2017. Voor kleine particuliere percelen wordt er nooit om compensatie gevraagd. Bij bomen op grote particuliere percelen (groter of gelijk aan 400m2), gemeentelijke bomen en bomen in een ruimtelijk project is compensatie aan de orde.

We gaan altijd primair uit van het behoud van de bomen. Daar waar er voor gekozen wordt om bomen toch te kappen, en er een vergunning wordt verleend, is mogelijk compensatie aan de orde. Daarbij houden wij de volgende volgorde aan:

1. verplanten;
2. kwalitatief compenseren;
3. kwantitatief compenseren;
4. financieel compenseren.

Vooraf wordt de waarde van de boom bepaald. Deze waarde dient gecompenseerd te worden. Wanneer voor een boom een kapvergunning wordt verleend, wordt eerst gekeken of de boom in redelijkheid verplant kan worden. Indien dit om technische of boomkundige redenen niet realistisch is, wordt gekeken of kwalitatieve compensatie kan plaatsvinden. Is het mogelijk om door herplant in de buurt of elders bomen te planten waardoor de groenkwaliteit duurzaam wordt verbeterd. Als dit niet mogelijk is vindt kwantitatieve compensatie in de omgeving plaats. Wanneer ook dit (gedeeltelijk) niet logisch of realistisch is, wordt de waarde van de bomen financieel gecompenseerd. Daarbij krijgt de financiële compensatie het label 'bomen' zodat dit geld ook daadwerkelijk voor de aanplant van bomen ingezet wordt. We gaan daarbij actief zoeken naar plaatsen waar bomen herplant kunnen worden, zodat herplant zo snel mogelijk plaats kan vinden. Plaatsen waar hittestress optreedt of waar de biodiversiteit (aanzienlijk) vergroot kan worden, zullen als eerste aangemerkt worden voor herplant.

Bijlage 3 Definitie Bomenlijst

Algemene Plaatselijke Verordening (APV)	De APV is een document waarin bepalingen en regels zijn opgenomen die in de gemeente gelden. Regels rondom kap kunnen worden opgenomen in de APV.
Beheervisie	Een visie waarin de historische, landschappelijke, ecologische en recreatieve waarden zijn beschreven. Voor het beheer en onderhoud zijn deze beheervisies leidend. Onderhoudsmaatregelen gericht op het realiseren van deze visies worden gezien als 'normale' onderhoudsmaatregelen.
Belanghebbende	Belanghebbende zoals is vastgesteld in artikel 1.2 van de Awb. "Onder belanghebbende wordt verstaan: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken."
Bestemmingsplan	Ruimtelijk plan waarin de gemeente vastlegt wat de bestemming inclusief doelen en voorschriften van de grond is.
Bestendig beheer en onderhoud	Bestendig beheer en onderhoud is het uitvoeren van onderhoudsmaatregelen die gericht zijn op de instandhouding van de boom of beplanting. Ze dragen daarmee bij aan een gezonde, veilige en duurzame boom of beplanting. Snoeien, opkronen, dunnen, het verbeteren van de groeiplaats en het geven van water zijn beheer-maatregelen, evenals het bestrijden van ziekten en plagen. Dergelijke onderhouds-maatregelen worden afhankelijk van de situatie jaarlijks tot tienjaarlijks uitgevoerd en behoren tot het normale onderhoud en zijn daarmee niet vergunningplichtig.
Biodiversiteit	Biodiversiteit is ons natuurlijk kapitaal. Het vormt de basis voor een gezonde leefomgeving en een gezond en duurzaam voedselsysteem. Biodiversiteit omvat alle soorten die er op aarde zijn, waaronder alle dier- en plantensoorten. Naast deze verscheidenheid aan soorten omvat biodiversiteit ook de diverse leefgebieden (ecosysteem) waar die soorten voorkomen, bijvoorbeeld bos. Bij het bevorderen van meer biodiversiteit streven we enerzijds naar een zo groot mogelijke soortenrijkdom en anderzijds naar een 'compleet' ecosysteem. En soms richten we ons op het behoud van het leefgebied van een bepaalde soort, bijvoorbeeld de sleedoornpage op Hoogte80 of de ijsvogel in park Zijpendaal.
Bomen Effect Analyse (BEA)	Een landelijke richtlijn voor een nauwgezette en onafhankelijke beoordeling, voorafgaand aan de voorgenomen bouw of aanleg. Deze standaardisering waar-borgt de boomtechnische kwaliteit en garandeert een goede beoordeling van alle effecten en mogelijke alternatieven. Een BEA dient uitgevoerd te worden door een deskundig boomverzorger of boomtechnisch adviseur. De resultaten van deze beoordeling kunnen vervolgens worden meegenomen in de besluitvorming rond bouw of aanleg.
Bomenhoofdstructuur	De bomenhoofdstructuur zoals opgenomen in Groenvisie 2017-2035 en zichtbaar op kaart 1 van het Bomenplan.
Boom	Een houtig opgaand gewas, zowel levend als afgestorven, met een rechte stam.

Buitengewone bomen	Buitengewone bomen zijn bomen van een bepaalde omvang en leeftijd die (globaal) voldoen aan de criteria die voorheen werden gehanteerd voor de Waardevolle bomenlijst, aangevuld met criteria op het gebied van hittestress en biodiversiteit. Nieuw is dat ook bomen die aangewezen zijn om in de toekomst buitengewoon te worden (zogenaamde Toekomstbomen) hiertoe behoren. Waar het kan, wordt gestreefd de bomen uit te laten groeien tot buitengewone bomen, door ze zo groot en zo oud als mogelijk te laten worden. Waar minder ruimte beschikbaar is nemen we noodgedwongen genoegen met kleinere boom(soorten) en accepteren we dat bomen op deze locatie wellicht minder oud worden.
CO2	Als gevolg van fotosynthese in bladeren leggen bomen CO2 vast. Ze vangen CO2 uit de lucht en samen met water H2O wordt hout gevormd (CHOx) en komt zuurstof vrij. Omdat het bos na een dunning steeds weer aan groeit, kan er in principe oneindig gedund worden, zonder dat de hoeveelheid vastgelegde CO2 in het bos afneemt.
Compensatie	Het vervangen van gekapte bomen door herplant, andere vorm van kwalitatief groen of financiële compensatie. Voor normaal beheer en onderhoud geldt geen compensatie.
Dunning	Velling, welke uitsluitend als een verzorgingsmaatregel ter bevordering van de groei van de overblijvende houtopstand moet worden beschouwd.
Eindafstand	Aanplant gericht op de potentiële groeiontwikkeling van een boom. Snoei en kap in het kader van dunning in een latere fase wordt hierdoor voorkomen.
Gemeentelijke boom	Een boom die op de grond in eigendom van de gemeente staat.
Houtopstand	Eén of meer bomen of boomvormers, of andere houtachtige gewassen.
Kappen	Zie vellen
Kapvergunning	Zie omgevingsvergunning
Monumentale boom	Zie waardevolle en monumentale bomen
Netwerk	Naast de bomenhoofdstructuur is een groen netwerk dat de gehele stad beslaat. Het bestaat uit meerdere lagen (gelaagdheid), zoals bomen, lage beplantingen, struiken en (kruidenrijke) grassen. Het is een geheel van met elkaar verbonden punten.
Noodkap	Kap van een boom in geval van acuut gevaar voor de omgeving.
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) is een uitvoeringsorganisatie van gemeente Arnhem. Vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van bouw en milieu zijn de kerntaken van de ODRA. ODRA maakt deel uit van het stelsel van Gelderse Omgevingsdiensten.
Omgevingsvergunning	Vergunning voor bouwen, milieu, natuur en ruimte. De omgevingsvergunning vervangt de voorheen losse vergunningen, zoals bouwvergunningen, milieuvergunningen en kapvergunningen.
Particuliere boom	Een boom die niet op de grond in eigendom van de gemeente staat.

Normaal beheer en onderhoud	Zie bestendig beheer en onderhoud
Snoeien	Het selectief terugsnijden van houtige delen van bomen of andere houtopstand.
Struwelen	en gesloten, houtige begroeiing van struikgewas variërend van 1 tot 5 meter hoog met enkele bomen.
Toekomstboom	Een toekomstboom is een boom die op basis van zijn locatie en eigenschappen gekozen wordt om te behouden en te beschermen voor de toekomst. Het kan een boom zijn die net is aangeplant en nog tijd nodig heeft om groot en bijzonder te worden, maar die wel de optimale groeiomstandigheden heeft om daar te komen. Mits er rekening met deze boom wordt gehouden.
Van Wijken Weten	De uitgangspunten rondom wijksturing van gemeente Arnhem.
Vellen	Rooien, met inbegrip van verplanten, alsmede het verrichten van handelingen, zowel boven- als ondergronds, die de dood of ernstige beschadiging of ontsiering van houtopstand ten gevolge kunnen hebben.
Waardevolle en monumentale bomen	Waardevolle bomen zijn bijzondere vrijstaande bomen die voorheen opgenomen zijn in de Waardevolle Bomenlijst. De boom is tenminste 30 jaar oud en heeft daarnaast specifieke beeldbepalende kenmerken of cultuurhistorische, dendrologische of natuurwaarde. Ook een zeer zeldzame boom, bijvoorbeeld de dikste, oudste of grootste boom kan aangewezen worden als waardevolle boom. Monumentale bomen hebben een leeftijd van minimaal 80 jaar.
Wijkers en blijvers	Bij de aanplant van bomen worden meer bomen aangeplant dan waar na volledige uitgroei ruimte voor is. Doel is om snel een groen beeld te creëren. In het concept worden wijkers na een tijd verwijderd zodat de blijvers volledig uit kunnen groeien.

Bijlage 4

Participatieproces Bomenplan 2019

1. Inleiding en doel

Voor het opstellen van het Bomenplan zijn inwoners betrokken om zo draagvlak voor het beleidsplan te creëren. Deze memo licht toe wanneer en hoe de inwoners van Arnhem betrokken zijn en wat er met de gemaakte opmerkingen is gebeurd. Doel van deze memo is overzicht geven van het proces en de verwerking van opmerkingen.

2. Meepraten en meedenken

Het participatieproces bestond uit informeren, raadplegen en adviseren afgestemd op het moment in het proces. Participatie vond plaats tijdens diverse stadsbijeenkomsten en ook online was het mogelijk om actief deel te nemen aan discussies.

2.1. Stadsgesprekken Arnhem

Op 13 maart 2019 is de aftrap gegeven van het participatieproces van het Bomenplan in de startbijeenkomst in Molenplaats Sonsbeek. Tijdens deze avond zijn de inwoners geïnformeerd over het proces en werd gestart met de raadpleging en advisering door inwoners. De onderwerpen die op deze avond ter sprake kwamen, zijn in verdere bijeenkomsten nader uitgewerkt.

In april en mei hebben er 4 stadgesprekken plaatsgevonden, de zogenaamde boompicknicks. Deze bijeenkomsten hadden als doel om de inwoners te raadplegen en te vragen om advies. De avonden bestonden respectievelijk uit 1) Wat is je doel als stad? Wat is de meerwaarde van bomen en wat zijn de schaduwkanten? 2) Hoe realiseren we de doelen? 3) Wie beslist, wie heeft welke rol? En hoe communiceren we? 4) Terugkoppeling stadsgesprekken.

Op aanvraag van de inwoners is er een eindbijeenkomst georganiseerd waarin het concept-Bomenplan is besproken voordat het plan aan het College ter vaststelling is aangeboden. Deze stond in eerste instantie in juni gepland, maar heeft uiteindelijk begin oktober plaatsgevonden.

Tijdens de startbijeenkomst waren er ongeveer 80 mensen aanwezig, tijdens de picknicks en de eindbijeenkomst waren er 30-50 personen aanwezig. Een grote groep van de deelnemers is van het begin tot het eind van het proces actief betrokken gebleven. De stadsgesprekken zijn geleid door externe gespreksleider Raymond Reesink.

2.2. Online platform

Om het participeren rondom het Bomenplan breder en transparanter te maken en te versterken, is de website www.bomenplanarnhem.nl ontwikkeld als online platform. Het platform heeft, net als de stadsgesprekken, gefungeerd als locatie voor informatie, advies en raadpleging.

Tijdens het proces konden geïnteresseerden informatie vinden over het proces en de toekomstige bijeenkomsten. Ook zijn de verslagen en presentaties van de avonden gepubliceerd. De inbreng en reacties die zijn binnengekomen via de e-mail en website zijn voor de inwoners verzameld en ook gepubliceerd. Eind september is tevens het concept Bomenplan op het platform geplaatst.

Inwoners hadden op deze manier de mogelijkheid om vanuit huis mee te denken en te praten en up to date te blijven over het proces. In totaliteit zijn er ruim 130 reacties geplaatst op het platform en zijn er ongeveer 70 e-mails met reacties en ideeën binnengekomen. Het platform is ruim 6300 keer bezocht en door bijna 1200 unieke bezoekers bekeken.

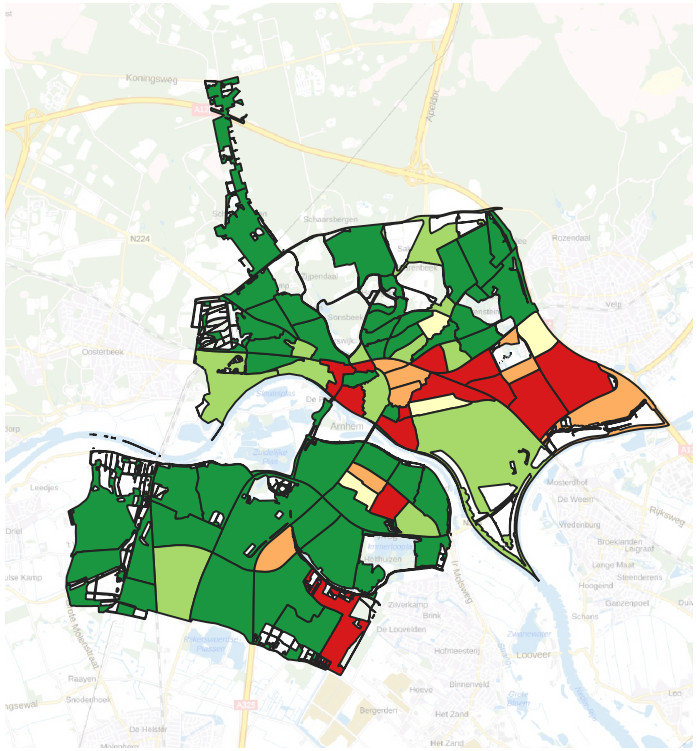
3. Belangrijkste punten en verwerking punten

Tijdens de avonden en via het online platform is er veel input geleverd. Een totaaloverzicht van alle input is terug te vinden op www.bomenplanarnhem.nl. Op hoofdlijnen zijn de volgende punten ingebracht en verwerkt. Naast de inwoners is ook een grote groep ambtenaren vanuit verschillende beleidsvelden geraadpleegd.

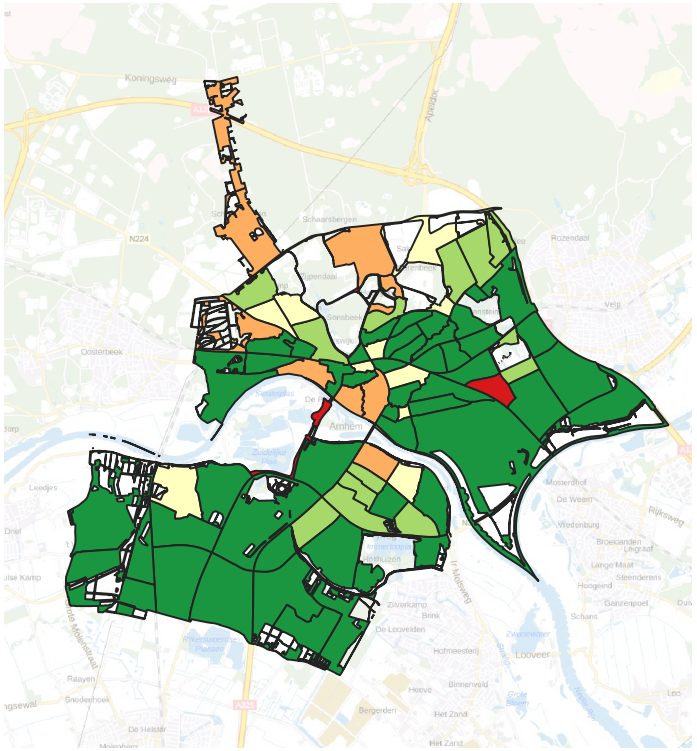
Inbreng	Verwerking
Toename groenmassa, aantal bomen en versterken netwerk: *Er is een wens om Arnhem groener te maken met meer (waardevolle) bomen en een sterker en breder groennetwerk. Het netwerk bestaat niet alleen uit bomen, maar ook uit kruidlagen en struiken. Werk daarom integraal.*	Er komen meer bomen bij en meer bomen worden beschermd zodat ze kunnen uitgroeien tot buitengewone bomen. De focus ligt in het plan op bomen. Groenvisie Arnhem ondervangt de bredere groene netwerkfunctie. In het beheer en onderhoud van onze bomen gaan we buitengewone bomen langer verzorgen. We benoemen Toekomstbomen die extra beschermd worden.
Zorgvuldige en transparante afweging: *Afwegingen waar bomen bij betrokken zijn moeten zorgvuldiger worden gemaakt en transparanter kunnen worden gevolgd. Betrek inwoners hierbij. Kap bomen alleen als het niet anders kan.*	Bij projecten waarbij mogelijk bomen moeten worden gekapt, gaan we zorgvuldiger te werk. De bestaande bomen worden vooraf geïnventariseerd en gewaardeerd, waarna er een boombewust ontwerp wordt gemaakt. Er komt een Boom Kwaliteitsteam Arnhem, voornamelijk bestaande uit externe deskundigen en bewoners, dat de gemeente adviseert bij keuzes rond het kappen van bomen. Een nadere uitwerking en invulling van het Boom Kwaliteitsteam Arnhem volgt. Indien bomen niet behouden kunnen worden, kijken we altijd of verplanten redelijkerwijs mogelijk is.
Bescherm bomen met een kapvergunning en compenseer na kap: *Het is de wens om bomen te beschermen met een kapvergunning met als onderdeel compensatie. De vorm van deze kapvergunning is tijdens de gesprekken niet volledig uitgewerkt.*	Er is een kapvergunning nieuwe stijl uitgewerkt: het afwegingskader en de procedure van de kapvergunning wordt aangescherpt en verduidelijkt. Meer (buitengewone) bomen worden beschermd. Daarbij spelen ook de waarde voor het klimaat, biodiversiteit en gezondheid nu een rol. Voorkomen wordt dat er onnodige bureaucratische drempels worden opgeworpen. Compensatie vormt onderdeel van de kapvergunning nieuwe stijl.
Communicatie en raadpleegbaarheid beleid: *Communicatie en de raadpleegbaarheid van het beleid vraagt om extra aandacht. Het is nu vaak onduidelijk wanneer welk beleid geldt.*	Zie kapvergunning nieuwe stijl. Daarnaast wordt er als uitvoering van dit plan een communicatieplan opgesteld.

Werk samen: *De gemeente kan het niet alleen. Door samen te werken kan er meer bereikt worden.*	De gemeente gaat actief de boer op om samen te werken met andere grondeigenaren. Er worden extra subsidies ingesteld en bij woningcorporaties nemen we de uitgangspunten van het Bomenplan mee in de gesprekken rondom de Prestatieafspraken.
Verbeter educatie en boombenul: *Bomen zijn van groot belang. Bomen verdienen 'respect'. Hier zou iedereen bewust van moeten zijn en naar moeten handelen. Dit vraagt om extra aandacht in de vorm van educatie en het uitdragen van deze waarden.*	Gesprekken, educatie, stimuleren en ondersteunen vormen onderdelen van het Bomenplan.
Werk gebiedspecifiek, lever maatwerk en plant de juiste boom op de juiste plek: *Een bos is geen laan en een laan geen solitair. Daarnaast vraagt een solitair in een stadspark misschien om een andere aanpak dan een solitair in een wijkparkje. De aanpak moet afgestemd worden op het type boom en het gebied waar hij staat. Dit vraagt om maatwerk.*	De beheer, aanplant en kapregels zijn zo opgesteld dat ze rekening houden met de locatie van de bomen. De juiste boom op de juiste plek is een uitgangspunt in het beleid.
Wijkers en blijvers en zichtlijnen: *Wijkers en blijvers en zichtlijnen -en de daarmee soms noodzakelijke kap om de blijvende bomen te laten volgroeien of om een beeld te behouden- vormen in de dagelijkse praktijk vaak een punt van discussie tussen inwoners (onderling) en gemeente. Ook op de avonden was er geen eenduidigheid over Wijkers en blijvers.*	Er is gekozen om niet meer automatisch van wijkers en blijvers uit te gaan. Dit om bomen te kunnen laten uitgroeien tot volwassen bomen en om discussies over kap in de toekomst te voorkomen. Voor zichtlijnen mag gekapt worden als het is opgenomen in een vastgesteld beheerplan.
Zorg voor meer (bio)diversiteit: *Aanplant van bomen moet diverser om zo de biodiversiteit te stimuleren en plagen en ziekten tegen te gaan.*	We kiezen om meer variatie toe te passen bij de aanplant.
Beheer zorgvuldig en bescherm bomen: *Grijp op tijd in, maar doe meer niets als het niet hoeft met oog op flora en fauna.*	Arnhem gaat uit van bestendig beheer en onderhoud. Bestendig, of normaal, beheer en onderhoud is het uitvoeren van onderhoudsmaatregelen die gericht zijn op de instandhouding van de boom, beplanting en zijn groeiplaats. Ze dragen daarmee bij aan een gezonde, veilige en duurzame boom of beplanting.
Creëer voldoende budget voor beheer, bescherming (handhaving) en aanplant van bomen	Er is een financiële paragraaf opgesteld.

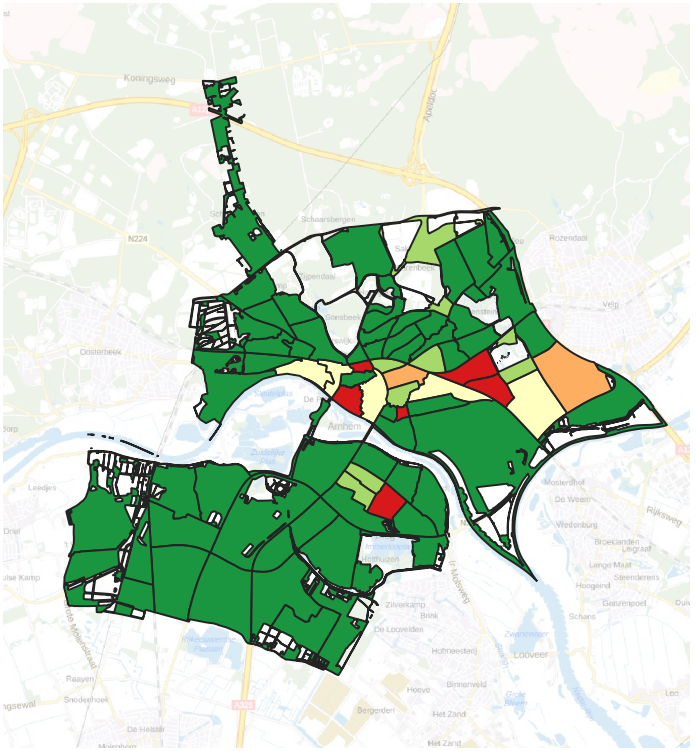
Verschil in aantal bomen



Verschil 2006-2014



Verschil 2014-2018



Verschil 2006-2018

Verschil in percentage

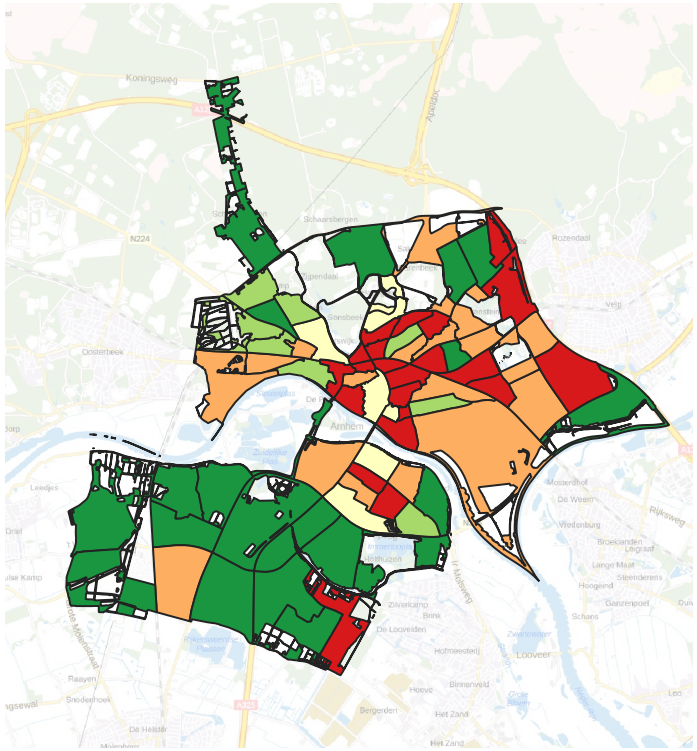
- meer dan -10
- -10 tot -2
- -2 tot 2
- 2 tot 10
- meer dan 10

adviseurs Cobra

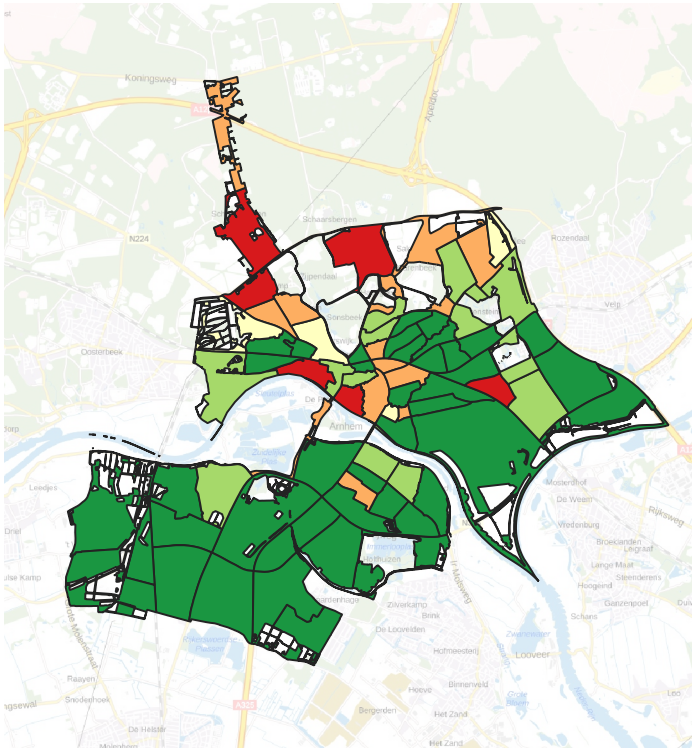
09-04-2019

Jarren Verbeek

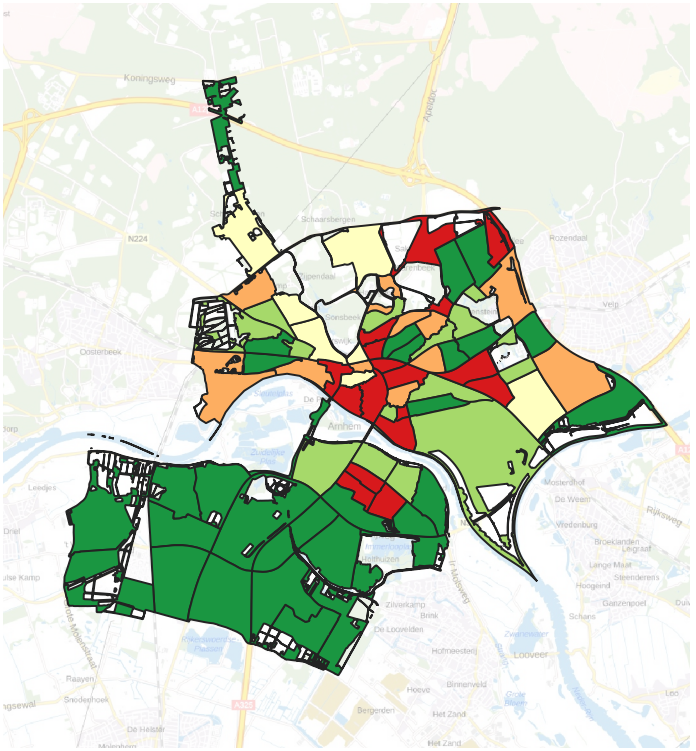
Verschil in oppervlak kroonbedekking



Verschil 2006-2014



Verschil 2014-2018



Verschil 2006-2018

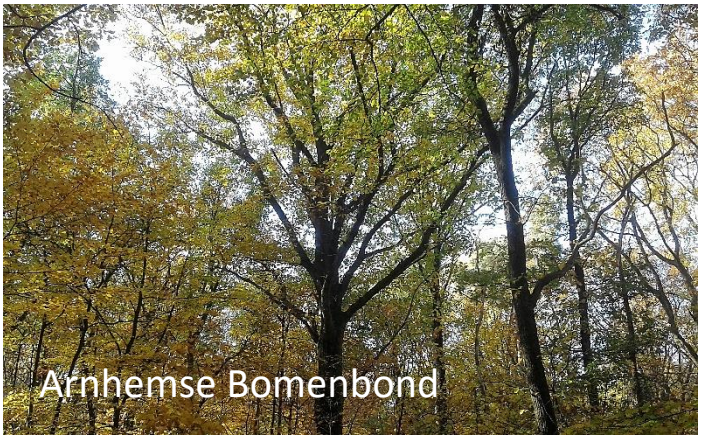
Verschil in percentage

- meer dan -10
- -10 tot -2
- -2 tot 2
- 2 tot 10
- meer dan 10

adviseurs Cobra

09-04-2019

Jarren Verbeek



Betreft: Bomenplan Arnhem

3 november 2019, Arnhem

Aan de Gemeenteraad van Arnhem.

Beste raadsleden,

Eind augustus 2018 maakte het College van Burgemeester en Wethouders bekend dat zij een nieuw bomenbeleid wil ontwikkelen samen met de stad. Nu veertien maanden later heeft het College een Bomenplan ter vaststelling aan u gestuurd. **Het Bomenplan is echter nog onvolledig en niet af**.
Het plan is bovendien totaal **niet SMART geformuleerd** (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden).
Er staan vooral intenties in en daarom gebeurt er voorlopig nog **nagenoeg niets** om de noodzakelijke veranderingen door te voeren. Nog steeds geen concrete planvoorbereiding en budget reservering om meer bomen te planten, geen aanpak om hitte plekken in de stad te verminderen met bomen aanplant, geen maatregelen om de ecologische omgeving voor bomen te verbeteren en te beschermen, geen ecologisch verantwoord maaibeleid rondom bomen, geen bescherming van planten, bloemen, insecten rondom bomen, etc.
De makers van het Bomenplan schrijven na veertien maanden “Dit Bomenplan is een **kaderplan**, een plan op hoofdlijnen.” [1]

De Arnhemse ambitie en aanpak

De makers van het gemeentelijke Bomenplan hebben als uitganspunt dat het Bomenplan gezien kan worden als een aanvulling op de Groenvisie 2017-2035.[2] Oftewel men realiseert zich nog steeds niet dat de condities enorm zijn veranderd. We leven niet meer in een tijd dat we met wat aanpassingen wel goed zullen landen in 2035. We moeten ons veel meer bewust zijn dat **de flora en fauna in de stad en in de Arnhemse bossen en landgoederen ernstig worden bedreigd en al verstoord worden door opwarming van de aarde en met veel te hoge stikstof- en CO^2- gehaltes.**[3] De verdroging van de bossen wordt bijvoorbeeld steeds meer een probleem. Dit verklaart direct waarom wij steeds bij de beleidsmakers aandringen op spoed en op doortastende en concrete maatregelen voor de vergroening van de stad en de bescherming van de natuurgebieden rondom Arnhem.

[1] Pagina 7 Bomenplan
[2] Pagina 5 Bomenplan
[3] Pagina 9 het Bomenplan hanteert het begrip klimaatverandering. Klimaatverandering is er echter altijd. We hebben te maken met een veel te grote klimaatopwarming !

In het bijgaande Programma van Eisen geven we aan wat er ons inziens inhoudelijk moet veranderen aan het beleidsplan. **Wij vragen aan u** om in een motie vast te leggen dat het voorgestelde Bomenplan met spoed **gewijzigd moet worden** door het College.

Ophouden met treuzelen en meer gaan doen:
Bijvoorbeeld: Al in **november 2018** vroeg de werkgroep Behoud Bomen Arnhem aan het College van B & W om een inventarisatie te maken op welke plekken en straten meer bomen aangevuld kunnen worden in de stad. In het Bomenplan **november 2019** staat dat men aan het **onderzoeken** is waar meer bomen gepland kunnen worden!

De betrokkenen zijn gehoord, maar inspraak op het plan was NIET mogelijk.
Het College van B & W en de gemeenteraad hebben op 18 december 2018 vastgesteld dat er een **interactief** proces met de stad georganiseerd moest worden. En dat samen met de stad een Bomenplan waar **draagvlak** voor is ontwikkeld zou worden. Sinds maart 2019 hebben veel organisaties en bewoners van de stad ideeën en voorstellen ingebracht in vijf bijeenkomsten, in e-mails, via de website en brieven. De gemeente zelf maakte in die periode echter geen enkel inhoudelijk voorstel of planidee bekend. Deze bijeenkomsten werden eind mei door de ambtelijke projectgroep plotseling **zonder overleg** afgebroken. Het projectteam heeft daarna, vier maanden lang, geen enkel inhoudelijk bericht aan de deelnemers van het “participatie proces” gestuurd. In die vier maanden had men een flink aantal conceptvoorstellen wel bekend kunnen maken! De ambtelijke projectgroep heeft pas op het allerlaatste moment op 27 september jl. de gemeentelijke ideeën en voorstellen bekend gemaakt aan de deelnemers. Op 3 oktober werd een informatie avond gehouden en de sluitingsdatum voor reacties was 6 oktober. Kortom een absurd **korte reactie tijd van slechts 10 dagen** voor de bewoners van de stad! Daarom heeft de ambtelijk projectgroep **niet voldaan** aan haar opdracht.

Programma van Eisen voor de verbetering van het voorgestelde Bomenplan

1. Het Bomenplan van de Gemeente moet SMART geformuleerd zijn, dus Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden.

2. Maatregelen bevatten om de ecologische omgeving voor bomen in de stad te verbeteren en te beschermen:

a. Een strook beplanting rondom de bomen niet meer kaal maaien (stambescherming).
b. beleid om meer bladafval te laten
c. Ook gewone bomen beschermen en niet alleen monumentale bomen.
d. Maatregelen om de bodem rondom bomen met haar wortelstelsel meer te beschermen, met name bij bouw- en rioleringswerken.
e. Maartregelen om insecten, kleine dieren, vlinders en bijen in de bomen, groen en plantstroken meer te beschermen. Ook meer struiken tussen bomen laten groeien.

3. Het Bomenplan moet proactief worden in de Arnhemse situatie t.o.v. de opwarming van de aarde :

a. Gerichte aanpak voor de hitte-locaties in de stad met aanplant van bomen;
b. Maatregelen treffen om het verdrogen van bomen in de stad en de bossen te verminderen;
c. Een programma voor de aanplant van meer bomen in de stad realiseren. Eveneens bewoners, instellingen en bedrijven stimuleren meer bomen aan te planten;
d. Een herplantplicht van meerdere jonge bomen instellen, indien een grote boom wordt omgezaagd in de openbare ruimte. De extra herplant kan op andere locaties in de stad worden uitgevoerd.
e. Een budget voor de aankoop van landbouwgrond aan de randen van Arnhem voor het planten van bomen of het uitbreiden van bossen opnemen. In de bosranden staan zo nu en dan kleine percelen landbouwgrond tussen bospercelen al te koop.

4. Het Bomenplan zal meer ambitie voor de stad moeten inzetten:

a. Aantallen voor de realisatie van meer bomen en voor meer monumentale bomen opgeven. Er moet budget komen voor de extra aanplant van bomen;
b. Herstel voor beeldbepalende lanen in de stad, zoals de Zijpendaalseweg en de Janssingel opnemen;
c. Een aanpak voorschrijven van de hitteplekken in de binnenstad en wijken, zoals Presikhaaf en het Broek;
d. Een structurele verhoging van het onderhoud- en beheerbudget voor bomen in de stad, parken en bossen instellen;
e. Aanleg en stimulering van meer voedselbossen in Arnhem opnemen;
f. Voldoende extra budget reserveren om deze ambities in de stad te realiseren.

5. Het Bomenplan moet de bomen in de stad, de parken en de bossen meer beschermen.

a. De nieuwe Omgevingsvisie zal voldoende waarborgen moeten bevatten voor de bescherming van de bomen in de openbare en particuliere sector.
b. In een aantal bestemmingsplannen worden de bomen te weinig beschermd. Er dient onderzocht te worden welke bestemmingplannen dit zijn. Dit moet verbeterd worden in de nieuwe vast te stellen Omgevingsvisie.
c. Arnhemmers zijn belanghebbend bij ingrepen en veranderingen in **Stadsparken.** Het hanteren van een grens van 100 meter woonafstand hiervoor is onjuist, omdat deze parken voor alle Arnhemmers zijn aangelegd en worden onderhouden.
d. Er moet een herplantplicht voor het kappen van bomen in de openbare ruimte worden opgenomen.
e. Evenementen in de parken moeten sterk verminderen. Nu worden te vaak de bomen(wortels) beschadigd. De vele pleinen in de stad zijn hier veel beter geschikt voor.
f. Een ambtelijke afdeling moet verantwoordelijk worden gesteld voor de implementatie en de handhaving van het Bomenplan.

6. Aanpak van het disfunctioneren van de ODRA

Het disfunctioneren van de ODRA in de vergunningsprocedures moet opgeheven worden. Dit disfunctioneren komt doordat de ODRA teveel “op afstand van Arnhem” functioneert. Een Arnhemse inhoudelijke afweging ontbreekt teveel en te vaak. Er moet een Arnhemse afweging voorafgaande de ODRA procedure worden toegevoegd. Het Arnhemse oordeel van het gemeentebestuur moet de ODRA opvolgen in haar beoordeling en advies.

7. De invoering van een kapvergunning met als doel gezonde bomen in Arnhem te beschermen (+ de CO2 reductie en schaduwwerking door bomen in de stad te bevorderen).

a. Het voorgestelde Bomenplan maakt onvoldoende duidelijk dat bomen in Arnhem beschermd moeten worden in verschillende eigendom situaties en op terreinen met functies die met elkaar verschillen. Dit maakt een verschillende aanpak in het vergunningensysteem noodzakelijk. Onderscheiden moet worden: a. bomen en bossen van de gemeente, b. bomen en bossen van particuliere instellingen en bedrijven, c. bomen in tuinen van woningen en gebouwen met een woonbestemming.

b. Het Bomenplan stelt een meldingsplicht voor, maar op **het negeren** van die meldingsplicht staat geen sanctie. Overigens vinden wij dat die meldingsplicht kosteloos moet zijn en moeten bewoners van Arnhem gemakkelijk met iemand op het stadhuis hierover kunnen praten. Als de meldingsplicht niet gaat werken, gaat het vergunningssysteem ook niet werken en maakt de gemeente zich ongeloofwaardig in de stad.

c. De gemeente onderzoekt of zij voor de verplanting van bomen, die uit particuliere tuinen en terreinen moeten worden verplant, een bijdrage kan leveren. Of dat zij op andere wijze hier aan kan meewerken (door bijvoorbeeld mogelijkheden te bieden voor het planten van geschikte bomen in het door de gemeente voorgestelde “weesbos”).

d. Het (nieuwe) vergunningensysteem en de meldingsplicht voor het kappen van bomen moeten in de nog vast te stellen Omgevingsvisie gewaarborgd worden.

e. Bomen die eigendom zijn van de gemeente mogen alleen gekapt worden met een vergunning en tevens dient een herplantingsplicht hiervoor te gelden. Voor het kappen van grote bomen **voor het herstel van zichtlijnen** moet de gemeente een kapvergunning aanvragen bij het bestuur van de Gemeente, zoals ook de fungerende bestemminsplannen voorschrijven.

8. Er moet een communicatieplan voor de stad gemaakt te worden als onderdeel van het Bomenplan.[4] Dit treedt inwerking zodra het Bomenplan is vastgesteld.

a. Veel bewonersgroepen in Arnhem zijn betrokken bij de bomen in Arnhem. De gemeente moet met spoed een plan maken op hoe zij deze groepen wil informeren en op welk wijze ze wil communiceren over de uitwerking en de implementatie van het Bomenplan en haar maartregelen. De gemeentelijke beheer afdeling van de bomen en het groen moet via een **telefonisch spreekuur** direct benaderbaar zijn en niet alleen via de centrale meldkamer van het stadhuis, waar men langdurig in de wacht wordt gezet en maar af moet wachten of er wel iemand de telefoon kan aannemen.
b. In de beginfase (met name in het eerste en tweede jaar) zal een aantal malen geëvalueerd moeten worden hoe het gaat met de implementatie en de uitwerking van het Bomenplan.
c. Veel Arnhemmers hebben ideeën en voorstellen ingeleverd per mail/brief/website. Deze moeten nog steeds beantwoord door het Projectteam c.q. de Gemeente Arnhem. Het niet beantwoorden is in strijd met de regels van zorgvuldige inspraak. Zo is bijvoorbeeld, de brief van de Werkgroep Behoud Bomen Arnhem, die verstuurd hebben naar de Gemeente en het projectteam, waarin zij acht constructieve voorstellen doen, niet beantwoord. Een slecht begin **verstoort de communicatie** voor een goede uitvoering van het Bomenplan.

9. Er dient een educatie plan samen met de natuur instellingen, verenigingen en scholen gemaakt te worden om de kennis over de ecologische betekenis van bomen in de stad te vergroten en hoe men bomen beter kan laten groeien en beschermen.

En vooral verder aan de slag.

Wij hopen dat u als Raad het College van Burgemeester en Wethouders aanspoort het voorgestelde Bomenplan met spoed te verbeteren. De **voorbereiding** van de uitvoeringsplannen kan en moet nu starten. Graag willen we door de gemeente op de hoogte worden gehouden en in de gelegenheid worden gesteld hieraan bij te dragen.

Met vriendelijke groet
namens de Arnhemse Bomenbond

Joost Blasweiler, Anne Ferwerda, Kristine Ram

De Arnhemse Bomenbond is een samenwerkingsverband van:
Bloei! In Arnhem, Actievoerders voor de bomen in Arnhem, Natuur en Milieu Schuytgraaf, Werkgroep Behoud Bomen Arnhem, Stichting EDSP ECO , Aktie Redactie Bomen en Bos, Stichting Arnhems Peil, Belangengroep Bomen en Biodiversiteit Arnhem e.o.

[4] Dit stond al als opdracht in de nota Bomenplan van het gemeenteraad besluit in december 2018 !

Thema's	*Opgehaalde ideeën*	*Bron*	*Invulling*
Aanleiding/koerswijziging			
Klimaatverandering/biodiversiteit/circulariteit/gezondheid	Klimaat en biodiversiteit zijn de belangrijkste prioriteiten waar een groenbeleid van de gemeente op afgestemd moet worden.	E-mail	**Inleiding (p. 4)** Steeds meer wordt gezien dat klimaatverandering tegengaan een grote opgave is. Ook de biodiversiteit loopt terug en andere doelstellingen zoals gezondheid, geluk en circulariteit worden steeds belangrijker. Bomen kunnen een positieve bijdrage leveren aan deze doelstellingen. Ook wordt bij aanplant en de beoordeling van de kapaanvragen nadrukkelijk rekening gehouden met klimaataspecten van bomen. **Inleiding (p.4)** De Groenvisie 2017-2035 biedt onvoldoende handvatten voor dagelijkse vragen en actuele uitdagingen rondom bomenbeleid, zoals vragen rondom aanplant, beheer en kap en hoe om te gaan met bomen in projecten. Ook het coalitieakkoord vraagt om nadere uitwerking. Het groeiende besef van een steeds groter belang van bomen, dat zich ook uit in grote betrokkenheid bij veel Arnhemmers, vraagt om een koerswijziging, zoals deze ook is aangekondigd in het coalitieakkoord.
	Als we thema's als klimaatbestendigheid en biodiversiteit hoog zetten, hoe ziet de visie er dan uit?	Verslag 2	
	Het zou mooi zijn als het boombeleid wordt gericht op toename biodiversiteit (door meer natuurlijk groen maar ook duurzaam beheer van bestaand groen door een nee tenzij principe bij kap en onderhoud en aanplant waar mogelijk zodat de bomenvoorraad toeneemt. Ook door bomen en struikgewassen in particuliere tuinen beter te beschermen en aanplant te stimuleren. Dit hoeven niet altijd eiken te zijn. Ook vrucht en notenbomen hebben waarde en vervullen een functie. Praktisch kan gekeken worden naar vermindering fijnstof door naaldbomen.)	Discussie website	
	December 2018 heeft het College van B & W bepaald dat het nieuwe bomenbeleid van belang is voor een klimaatbestendige stad en meer biodiversiteit (vogels, insecten en kleine dieren). Dit uitgangspunt zal dan ook in de nota Bomenbeleid in daden en opgaven waargemaakt moeten worden! Als dat nu nog niet mogelijk is door de krappe tijdsplanning, dan dient dat zo snel mogelijk wel voorbereid en vastgesteld te worden.	Inbreng alle boombpicknick's	
	De gemeente zal omtrent bomen een voorbeeldrol in moeten nemen. Kijk naar de toekomst als het gaat over klimaat. Pak het nieuwe bomenbeleid als visitekaartje, niet als een blok aan je been. Zie het als een kans! Klimaat is belangrijk, bomen zijn niet alleen maar esthetische waarde. Kijk hoe je waarden kan combineren.	Verslag 1	
	Kijk ook wat er internationaal gebeurt. Er moeten miljoenen bomen extra aangeplant worden. Sommige landen veranderen hun grondwet hiervoor. Het gaat over een gezonde, samenleving waar leefbaarheid voorop staat. Bomen zijn daar een verbinding in. Er is internationaal besef dat het anders moet en wij moeten daar voortvarend in worden. Reactie: Dat gaat voor mij wel ver. Je ontkomt er niet aan om ook bomen te kappen voor de dingen/grondstoffen die wij nodig hebben. Het belangrijkste is om naar biodiversiteit te kijken.		
Arnhem groene stad: hoofdstructuur, identiteit, imago	Arnhem is een groene stad en moet dat blijven. We hebben bomen nodig om aan de klimaatdoelstellingen te blijven voldoen. .	E-mail	**Inleiding (p.4): Arnhem en Bomen** Arnhem heeft een uniek groen karakter. Onze stad wordt geroemd om zijn stadsparken, heeft aan de noordkant de Veluwe en aan de zuidkant het rivierengebied. Groen vormt één van de kernwaarden van Arnhem. Niet voor niets is Arnhem in 2009 uitgeroepen tot groenste stad van Europa. Onze bomen nemen daarin een belangrijke plaats in. Bomen leveren een grote bijdrage aan ons groene imago. Een boomrijke woon- en werkomgeving is prositief voor ons welbevinden. Het is aantrekkelijk voor inwoners, toeristen en het vestigingsklimaat van bedrijven en ondernemers. Bomen dragen bij aan de identiteit en beleving van het landschap en de cultuurhistorie, aan ecologie en biodiversiteit
	wat zijn de knelpunten als je kijkt naar bestaande structuren en verbindingen? De binnenstad, 19e -eeuwse arbeiderswijken en kleine sociale woningbouwprojecten	Verslag2	
	Wij willen mooie karaktervolle en volwassen bomen houden in onze bossen en langs wegen en velden. En daarnaast zijn deze volwassen bomen van onschatbare waarde voor ons leefmilieu en dat van tal van dieren.		
	Arnhem als groene stad, voorloper met klimaatmaatregelen, verkoelde binnenstad, maar ook herstel van oude groene weelde op de singels.	E-mail	
	Het klimaat en het milieu zouden [bij uitvoering] al meer terug moeten komen. Bomen niet losgekoppeld zien van deze zaken.	Verslag 4	
	Kijken naar hoe heel Arnhem er in de toekomst uit ziet. Wat zou dat concreet betekenen in de straten. Dat is meer een ontwerp; toekomstvisie geeft je daarbij een anker.	Verslag 2	
	Verschillende beeldbepalende plekken. Deze moeten het visitekaartje zijn en een soort 'bomenhotspots' vormen om 'goede' toeristen te trekken.	Verslag 2	
	De visie van Arnhem moet zijn om Arnhem op de kaart te zetten met meer bomen. Er zijn daarnaast ook andere belangen. Er zijn altijd meerdere functies in een stad die je moet combineren (bedrijven, wonen, consumeren).	Verslag 1	
	Het gaat altijd over economische afwegingen, maar wij leven in de natuur en niet andersom.	Verslag 2	

	Ruimtelijke visie is geen nieuw onderwerp. Er wordt landelijk al jaren kennis en informatie uitgewisseld over inpassing van bomen in de stad. Onder meer in Apeldoorn hebben ze hier tal van goed voorbeelden hoe dit slim en duurzaam kan. Een bomenbeleid zou leidend moeten zijn ten opzichte van andere plannen. Het vormt een ruggengraat voor leefbaarheid in de stad. De ecosysteemdiensten leveren alleen maar voordelen op. Door alleen al de toegenomen WOZ waarde van woningen mee te rekenen is de waarde al terug. Zie hiervoor de TEEBstad tool.	Discussie website	
	Ik zou willen dat Arnhem de eerste echt ecologisch onderhouden stad wordt, waarin het respect voor plant en dier voorop staat. Dus planten op de juiste plaats, met voldoende groeiruimte en met respect en kennis van zaken onderhouden.		
	Het allerbelangrijkste belang is bomen. Dat wordt vergeten. Voorbeeld Spijkerkwartier genoemd. Belang van bomen zou het zwaarst moeten wegen, maar dat gebeurt niet. Steeds worden overloos belangen afgewogen totdat er geen boom meer over is. Wat is het belang van veel bomen? Bomen zijn van levensbelang voor iedereen, voor mens en dier en de toekomst voor onze kinderen. Kies voor Arnhem als Bomenstad. (Spijkerkwartier is minder groen geworden na afschaf kapvergunning, 150 bomen gekapt, hittezone rood geworden, Velperbuitensingel vieze straat).	Discussie website	
	Als (beeldend) kunstenaar heb ik wel eens bedacht dat Arnhem zich pas echt zou profileren als 'groene stad ' als de stad op zou gaan in een woud Natuurlijk is dat vooral een mooi maar onhaalbaar beeld, toch kan het wel inspireren om iets echt aparts na te streven. Los van een mooi en uniek plaatje is zo'n idee ook ecologisch van belang. Tegen de stenige hitte in de zomers, tegen de wateroverlast, als corridor voor bijv. vleermuizen en insecten. Het gaat niet alleen om bomen, ook houtwallen met struiken als meidoorns en hazelaars kunnen een ander beeld scheppen voor een nieuwe groene stad. Ik pleit voor het verzinnen van echt vernieuwend beleid t.a.v. groen en bomen, samen met 'omdenkers' zoals kunstenaars.	E-mail	
	1. Bomen zijn van levensbelang 2. Bomen moeten (beter) beschermd worden 3. Uitgaan van de waarde van bomen (in plaats van overlast) 4. Rekening houden met de ecologische structuur 5. Meer ruimte voor bomen, struiken natuur in de stad Slogan: Arnhem groene bomenstad!	E-mail	
Waarden van bomen	Er is tijdens de eerste bijeenkomst en op de website veel opgehaald rondom doelen van bomen. Wij (projectgroep) hebben een opsomming gemaakt van hoofddoelen. De waarde van bomen is op hoofdlijnen: landschappelijke waarden, klimaat, gezondheid, ecologie/biodiversiteit en grondstof.	Verslag 1	**Inleiding (p.4): Arnhem en Bomen** Het wordt steeds duidelijker wat voor bijdrage bomen leveren aan het verbeteren van gezondheid en milieu en het tegengaan van klimaatverandering. Bomen leggen CO2 vast en vangen fijnstof af. Ze zijn de longen van de stad, ze creëren schaduw tijdens zonnige dagen en houden regenwater langer vast. Ook in de beleidsregels voor aanplant, kap en beheer wordt rekening gehouden met deze waarden (zie daarvoor de betreffende hoofdstukken in het beleidsplan).
	Doelen moeten scherper worden toegespitst op de waarde van bomen voor Arnhem	Verslag 1	
	Kleur en fleur is breder: dit zijn de esthetische waarden.	Verslag 1	
	Meer bomen en ander groen in een versteende en daardoor op sommige plaatsen te opgewarmde stad kan ons alleen maar helpen. Dat de blaadjes vallen is bekend en als we daar over gaan piepen zijn we wel heel ver verwijderd van hoe het leven in elkaar zit.	discussie website	
	Bomen zijn mooi en geven de stad verkoeling. Minder kappen en meer (her)planten!	E-mail	
	Verkoeling voor verhitte en versteende plekken	E-mail	
	Door bomen worden klimaatdoelen gehaald	E-mail	
	Bomen zijn belangrijk in de stad, vanwege hun vermogen om zuurstof te maken, co2 op te nemen, schaduw en koelte te geven, vogels en insecten te herbergen en sowieso vanwege de rust en sfeer die bomen geven	E-mail	
	Bomen en CO2 opslag 1. Bomen in de jonge groeifase nemen meer CO2 op dan oude bomen 2. CO2 komt pas vrij als hout verrot of verbrand. Niet als je er meubels (oid) van maakt. Dan blijft de CO2 in het hout. Voor de CO2 vastlegging is het dus beter om regelmatig te kappen en te zorgen dat het hout langdurige toepassingen gebruikt wordt, dan het te late verrotten	E-mail	
	Bomen zijn van levensbelang: - Arnhemmers voelen zich beter tussen groene bomen; - bomen nemen CO2 op en geven ons onze zuurstof; - bomen zijn het huis van vogels en insecten; - bomen houden vocht vast in de grond en geven verkoeling bij warm weer.	E-mail	
	Ecologische doelstellingen zouden meer in belangstelling moeten staan dan visuele haalbaarheid van groenoppervlakten.	discussie website	
	Ook de letterlijke waarde van bomen meenemen; economische waarden. De euro's komen ook uit de opgestelde waarden van bomen. Dit moet dan ook terugkomen in het gedrag van de gemeente richting de burgers.	Verslag 1	
	Niet te geforceerd kijken naar maximale biodiversiteit en CO2 opslag. Moerasweide in Sonsbeek, als voorbeeld, ook behouden. Bomen gaan niet boven alles. Kijk naar de individuele plekken.	Verslag 1	
	Er zijn recente modules die de waarden van bomen kunnen berekenen op het gebied van klimaat en ecologie (I-tree). Daaruit komt dat de waarde veel hoger wordt (exponentieel) als de boom veel groter wordt.	Verslag 1	
	Als het beleid zich richt op klimaat, moet goed worden bedacht wat de consequenties kunnen zijn. Bijvoorbeeld: Uit metingen blijkt dat op een bepaalde plek veel overlast is van fijnstof. De mede veroorzaker kan het bestaande bomenbestand zijn. Plaatsing (tunneleffect) en soort (glad blad) kunnen net de plank misslaan. Wat doe je dan?	Discussie website	
	We genieten allemaal van groen, het is gezond, koelen en mensen hebben minder stress. Alle bomen zijn even belangrijk.	Discussie website	
	Bomen zijn ontzettend belangrijk voor de reductie van CO2. Het is vijf voor twaalf voor de wereld door klimaatproblemen. Meer bomen laten groeien en behouden is niet het enige, maar wel een belangrijk middel om de opwarming van de aarde minder groot te laten worden. Het gaat daarnaast ook om de schaduwwerking van bomen.		
Wat willen we bereiken?			
Koerswijziging	We moeten kijken naar wat we hebben aan groene massa.	Verslag 1	**Inleiding (p.5): Wat willen we bereiken?** We willen meer (buitengewone) bomen in Arnhem, meer groenmassa en dus een nog groenere stad. Uitgangspunt daarbij is kwaliteit en toekomstbestendigheid: de juiste boom op de juiste plek. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuw te planten bomen. We willen een betere bescherming van bomen. En het grotere belang van bomen vraagt ook om meer aandacht en transparantie in besluitvorming en communicatie.
	Doelen om meer bomen (uitdrukken in volumes boomkroon), struiken en beplanting voor vogels en insecten zullen gekwantificeerd in het bomen beleid moeten worden opgenomen.	Inbreng alle boompicknicks	
	Doorgaan op volume: Arnhem wordt beter als het volume groen toeneemt. Maar er is ook besef dat andere mensen er anders tegen aan (kunnen) kijken. Voor hen is de waarde eerder bereikt. Zij zien vooral ook overlast, allergie etc.	Verslag 1	
	Kijken naar verschil in soorten groen; een stuk gras is niet hetzelfde als een rij met struiken. Het gaat niet altijd over volume, maar vaker over kwaliteit. Kijk daarbij wat waar past. En denk ook aan de lange termijnvisie.	Verslag 1	
	Kijken naar aantallen.	Verslag 1	
	Meer kijken naar grootte dan aantallen	Verslag 4	
	Plant zoveel mogelijk bomen aan en laat oude bomen zo lang mogelijk staan. Overal en in heel Arnhem.	E-mail	

	Kijk naar individuele bomen: boven- en ondergronds.	Verslag 1	
	Het is belangrijk voor Arnhem om groenniveau hoog te houden. Niet geforceerd dingen te doen, maar laat het passen in de natuurlijke setting. De ambitie terug brengen voor de groene doelstelling. Ook richting problematiek rondom hitte en CO2.	Verslag 1	
	Zou het een idee zijn dat de gemeente zichzelf een doelstelling oplegt voor de aanplanting in de stad? (niet zozeer kijken naar bos). Dat er een realistische doelstelling komt waarbij er in de komende jaren een percentage aan bomen bij moet komen. Daarbij vraagt het publiek ook om een theoretisch onderzoek of er genoeg ruimte is voor meer grote bomen.	Verslag 2	
	De doelstelling van zo'n beleid zou moeten zijn: Meer groen (bomen en struiken etc.)	E-mail	
	Arnhem heeft een aantal prachtige parken en de nodige wijken met veel bomen en struiken, maar ook veel versteende gebieden. Daar is vast iets te doen met geveltuinen. Wat mij betreft zou het Arnhem sieren als er daar waar mogelijk meer groen komt en dan ook groen wat insecten en vogels aantrekt. Dat kan met bomen en struiken, maar ook door ontstening van tuinen te stimuleren. Niet via subsidies, maar door tuincentra de voordelen van een groene tuin uit te laten leggen. In de zomer kan ik hoe heet het ook was afgelopen jaar wel in de tuin omdat de boom en struiken schaduw geven en die is veel koeler dan een parasol.	Discussie website	
	We moeten de nadruk leggen op volwassen bomen. Bestaande bomen moeten we handhaven. Dat geeft het gebied de uitstraling. De stedenbouwkundige waarde van bomen. De natuur daar laten functioneren.	Verslag 1	
	Over volume en grootte: als je kijkt naar de variatie in leeftijd van bomen. Leg de nadruk op jonge bomen om deze door te laten groeien tot oude bomen en zo continuïteit te vormen. Dat betekent nu ook op zo veel mogelijk plekken bomen planten voor de toekomst. De oude bomen gaan ook een keer dood. Een pleidooi voor diversiteit in leeftijdsopbouw.	Verslag 1	
	Ik vind dat mijn kinderen en kleinkinderen moeten kunnen genieten van bomen die oud en indrukwekkend zijn. Dat betekent dat je nu ook nieuwe bomen moet planten. Omdat jonge boompjes voldoende ruimte moeten hebben om mooi op te groeien, betekent dat oudere bomen die veel geld kosten of gaan kosten, opgeruimd moeten worden. Het bespaarde geld kan dan ingezet worden voor fatsoenlijk onderhoud van het groen.	Discussie website	
	Visie moet gebaseerd zijn op wat verschillende groensoorten nodig hebben om goed te floreren. Vergroten van biodiversiteit en generaties na ons nog kunnen genieten van monumentale bomen. Bomen van verschillende leeftijden in de stad. Alles is afhankelijk van het soort landschap	E-mail	
	Zorg dat er een onderbouwd plan komt met voldoende draagvlak dat in uitvoering kan worden gebracht.	Email	
	Het beleid moet gemaakt worden met kennis en visie. Dan zal er ook minder gemeenschapsgeld verspild worden	Email	
Omgevingswet: ruimtelijke differentiatie	De aangenomen aanpassing van de Omgevingswet met ingang van 1 januari 2021, maakt het noodzakelijk om in de (nog te maken) Omgevingsvisie van de Gemeente Arnhem duidelijk te verwoorden welke waarde het gemeentebestuur hecht aan de bomen in Arnhem. De inhoud hiervan zal bepalen in welke mate bomen op particuliere terreinen nog in de nabije toekomst kunnen worden beschermd. De gemeente kan als eigenaar van veel bomen in Arnhem in ieder geval haar bomen goed beschermen in de nieuwe Omgevingswet	Aktie Redactie Bomen Arnhem	**Inleiding (p. 5): En hoe gaan we dat doen?** Hiernaast zullen we de mogelijkheden van de Omgevingswet gebruiken voor ruimtelijke differentiatie.
Aanplant, beheer en bescherming	Het is belangrijk dat er kennis over bomen zelf is (bomen respecteren). Wat heeft een boom nodig en daarvanuit redeneren (intrinsieke waarde). Waar komen ze tot hun recht. De juiste bomen op de juiste plek.	Verslag 1	**Inleiding (p.5): En hoe gaan we dat doen?** We zorgen dat er meer bomen worden aangeplant. Dat kunnen we als gemeente zelf doen, maar we gaan ook opzoek naar manieren om de stad meer mogelijkheden te geven. Gemeentelijke bomen worden duurzaam onderhouden en beter beschermd bij evenementen en werkzaamheden.
	Vaak maak ik me zorgen om hun wortelsysteem, dat in veel gevallen onder asfaltlagen of ander gesteente moet zoeken naar water en stevigheid. hoe het hen lukt is me vaak een raadsel. hiervoor zou meer aandacht moeten zijn	E-mail	
	Bescherm bomen zelf, maar ook het wortelstelsel door verdichting van de bodem bij bomen te voorkomen	E-mail	
	Inventariseer bomen van waarde in de stad, ook in tuinen en kijk welke bescherming verdienen.	E-mail	
Situatieschets			
Bomenbestand	Wat zien jullie als je nu boven de stad gaat hangen; welke plekken moeten meer aandacht hebben?	Verslag 2	**Situatieschets (p. 7)** De Arnhemse bomenhoofdstructuur vormt het grote bomennetwerk van de stad. Dit strekst zich uit over de hele stad en is van belang voor de stad. Het is om deze reden van belang om de samenhang van de hoofdstructuur in Arnhem te behouden. De bomen zijn ook een belangrijk onderdeel van het groenblauwe raamwerk, dat wij willen behouden en verder versterken zoals beschreven in de Groenvisie 2017-20135. De gemeente heeft zo'n 40.000 individuele bomen in haar beheer én beheert daarnaast nog ruim 1.150 ha aan bos, parken en natuurterreinen. Op gemeentegrond zijn minstens 485 boomsoorten te vinden. De meest voorkomende soorten zijn eik, linde en esdoorn. Sommige bomen staan er al jaren: zo zijn er bijna 30 bomen ouder dan 150 jaar en 12 ouder dan 200 jaar. De drie tamme kastanjes in park Gulden Bodem, bekend als de Poortwachters, zijn waarschijnlijk zelfs ouder dan 350 jaar. Dit alles is exclusief alle bomen en bossen die in eigendom zijn van derden.
	De bossen. Bossen worden steeds leger. Grote gaten te zien, maar dat kan ook zijn om andere bomen te laten groeien. Een ander punt is het verschil in beleid tussen gemeente en Gelders Landschap. Beheer is van groot belang en grote verschillen in belangen rond houtproductie.	Verslag 2	
	Onderbroken structuren: Jans- binnen en buitensingel, Zypendaalseweg/Zypensepoort.	Verslag 2	
	Op een aantal plekken in Arnhem zijn er stukken landbouwgrond, die zowel economisch als esthetisch weinig meer van betekenis zijn. We hebben het hier niet over die akkers die op landgoederen een beeldbepalende kwaliteit hebben. Maar over kleine akkers, die economisch nauwelijks meer rendabel zijn en veelal op restgebieden of tussen bossen in gelegen zijn. Deze kunnen onderzocht worden of zij een functie voor nieuwe bosontwikkeling kunnen krijgen. We pleiten voor planontwikkeling met geïnteresseerde boeren op basis van vrijwilligheid. Het is duidelijk dat de gemeente hierin zal moeten investeren (een ontwikkelingsfonds).	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Fatsoenlijke leeftijdsopbouw van alle bomen. Betekent ook tijdig verjongen. Per locatie bekijken.	Verslag 2	
	Het is heel lastig om een regelmatige verdeling van de verschillende leeftijdscategorieën van bomen te bereiken. Dat ligt ook aan de groeiplaats van de boom, wat voor soort het is etc. Er zal altijd een afweging gemaakt moeten worden; een oudere boom kost meer, maar levert ook meer baten (CO2, fijnstof, biodiversiteit) op. Aan de andere kant: er moet een einde aan de boom zijn. Verlenging van een zeer oude (zieke) boom kost veel geld en dat is niet goed.	Verslag 3	
	Met het oog op duurzaamheid en klimaatverandering heb ik ook een punt. Als je een grote boom weg haalt weet je niet zeker welke boom er over een decennia nog goed groeit als vervanging. Mijn idee om dan een diverse soorten bomen te planten. Dan kan je kijken welke bomen het goed doen en welke minder op de lange termijn.	Verslag 4	
	Wij willen voorstellen het bosareaal enigszins te vergroten op een aantal plaatsen waar dat mogelijk is binnen de gemeentegrenzen.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Op het industriegebied (bij de bouwmarkt Kwikfit) staan helemaal geen bomen, daar zijn andere belangen hoger (zichtbaarheid reclame). Hier zou ook een percentage onverhard moeten gelden. Dit zou mogelijk moeten zijn d.m.v. omgevingsvisie.	Verslag 2	
	Groene royale loper van brug tot brug om de binnenstad heen, singels vol bomen.	E-mail	
Aanplant			
Meer bos en bomen	Kijk naar hoe je bomen neerzet. Bij een rij bomen komt geen ecologisch systeem. Voeg kleine bosschages toe en creëer een verbondenheid door de stad. Dat kan ook met heggen, struiken etc.	Verslag 2	**Aanplant (p. 9): Meer bos en bomen** Arnhem is een groene stad. Toch zijn er nog plaatsen waar weinig of geen bomen groeien en die stenig zijn, of waar door omvorming of herontwikkeling extra bomen passen. De gemeente Arnhem gaat onderzoeken waar
	Geef bomen de ruimte. Bouw niet alles vol maar leg juist parkjes aan met bomen	E-mail	

	Vraag publiek: Is Presikhaaf dan een goede optie? **Reactie gemeente:** het is lastig om te zien, want er wordt wel aan herplant gedaan. Dat is dan vaak wel een kleinere boom dan de boom die gekapt is.	Verslag 2	op een duurzame wijze meer bomen passen en deze aanplanten. Daarbij starten we bij zogenaamde hitteplekken en plekken waar de biodiversiteit of het groene netwerk een impuls kan gebruiken. Wanneer de omgeving erg stenig is, maar er onvoldoende ruimte is voor bomen, kan gekeken worden of een andere vorm van groen gerealiseerd kan worden zoals struiken of gevelgroen. We onderzoeken waar we (in de toekomst) vrijkomende gronden kunnen omvormen naar bos. Ook willen we kijken of we bomen die verplant worden en waar niet meteen een plek voor beschikbaar is kunnen planten in een zogenaamd 'weesbos'.
	In de afgelopen 30 jaar zijn er veel wilgen om gegaan door verschillende herfststormen aan de spoor zijde van de sloot aan de schavenmolenstraat. Deze zijn nooit terug geplaatst.	E-mail	
	Elk jaar substantieel het aantal bomen in de stad uitbreiden met nieuwe aanplant (extra boven op bestaande planning). Te beginnen in oktober 2019	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	De bomen in de Arnhemse straten, groenterreinen, parken en plantsoenen zoveel mogelijk weer aanvullen	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Minstens 2x meer bomen aanplanten dan omgezaagd worden in openbaar groen. Heb je meteen een klimaatvriendelijke oplossing. In elke straat bomen aanplanten. 10 procent bomen aanplant per bouwproject eisen bij projectontwikkelaars en nieuwe bouwplannen. Desnoods zetten ze die bomen maar op het dak. Zo krijg je echt een groene stad! Planten voor de volgende generaties!	E-mail	
	Zorg ervoor dat er elk jaar 1 boom per 10 inwoners bij komt, hou dit tenminste 20 jaar vol.	E-mail	
	Aanleggen van een tiny forest	E-mail	
	Op zoek gaan naar plekken waar wel makkelijk bomen neer gezet kunnen worden. Ook terugkijkend op de toekomstbeelden van vorige week: eerst beginnen met de makkelijke gebieden en daarna kijken naar de moeilijkere.	Verslag 2	
Juiste boom op de juiste plek	Plant geen bomen op plaatsen met relatief grote kans op schade aan het wortelstelsel	E-mail	**Aanplant (p. 9): Juiste boom op de juiste plek** Er zijn heel veel verschillende boomsoorten met allemaal eigen kenmerken, kwaliteiten en groei-eisen. De te kiezen boomsoort wordt afgestemd op de beschikbare onder- en bovengrondse groeiruimte, zodat bomen duurzaam in stand kunnen worden gehouden en waar mogelijk kunnen uitgroeien tot buitengewone bomen. Andersom zorgen we voor voldoende groeiruimte voor de gewenste bomen. Oftewel de juiste boom op de juiste plek.
	Bij de aanplant gaat het voornamelijk over de juiste boom op de juiste plek. Niet alle boomsoorten kunnen groeien en aarden op dezelfde bodem; daar is maatwerk voor nodig.	Verslag 2	
	Jaren her is het bomenbestand in de gemeente al eens in kaart gebracht. Wat toen bleek is dat op veel plaatsen bomen staan die niet geschikt zijn voor die locatie. Zie het voorbeeld van de populieren hier onder. Hebben dus niet de juiste mensen over nagedacht. Sommige mensen hebben zonder nadenken een eik in hun tuin geplant en ja die worden heel groot en breed.	Discussie website	
	Ik kan me voorstellen dat er verschil is tussen bomen in wijken en parken. Dat betekent wel dat overal waar men (de gemeente of een particulier) bomen gaat planten men moet nadenken hoe groot dat mooie boompje gaat worden.	Discussie website	
	Over het planten van bomen moet je altijd de afweging maken: Welke boom(soort) op welke plek, in relatie tot groeiplek (grondsoort, beschikbaar water enz.) en (in)directe woonomgeving voor de kroon. Alleen langs deze weg kun je kijken naar de haalbaarheid van de beoogde doelstelling mbt. park, laan, straat of solitaire boom. Voor het openbare plantsoen zijn de mogelijkheden groter in soortkeus, dan in een particuliere tuin, waarbij je jezelf moeten afvragen of het wenselijk is een boom te planten. Immers een volkswijk, waar de ruimtes vaak beperkt in oppervlakten.	Discussie website	
	Bij ons in de Gaardenhage zijn italiaanse populieren geplant in zuurstof arme klei en hoge grondwaterstand, gevolg: breed wortelbed wat de nutvoorzieningen vernield, bestrating en de fundering van de huizen, foutje van het ontwerp dus. Vanwege de bomen discussie zijn alle toezeggingen van de gemeente te niet gedaan. Hoe gaan we dit oplossen?	Discussie website	
	Kijk naar hoe een boom zich ontwikkeld en kijk ook naar de huidige infrastructuur. Zijn er kabels en leidingen bv. dan moet men geen bomen planten binnen een bepaalde afstand. Dit telt ook voor een afstand naar bebouwing toe en straatwerk.	Discussie website	
	In kader van nieuwe aanplant moet altijd gekeken worden naar de wijk en hoe deze er over 5 of 10 jaar eruit zal zien. Men moet dan ook rekening houden met nieuwbouw en herinrichtingen van bv straten.	Discussie website	
	Variatie van soorten die elkaar goed verdragen, ook in lanen, en voldoende ruimte voor een boom maken diversiteit mogelijk en maken het geheel ook minder kwetsbaar voor bijvoorbeeld ziektes. Duurzaam planten en vooruitdenken dus bij dat planten. Is het toekomstbestendig. Dat scheelt ingrijpen.	Discussie website	
	En de juiste boom is een kwestie van goed van te voren jezelf informeren hoe de boom groeit en zijn wortels de grond in gaan.	Discussie website	
	Koop alleen nog ecologisch geteelde planten en bloembollen, zorg voor een goede standplaats, maar pas de plant aan aan de grond en niet omgekeerd. Dat is zondegeld.	discussie website	
	Duurzaam planten met oog voor de toekomst. Kennis van zaken, respect en ruimte voor bomen en ook ander groen. En de juiste boom op de juiste plek maken Arnhem mooier maar zorgen ook voor minder onderhoud en ingrijpen in later stadium. Denk na bij de inrichting al.	Discussie website	
	Mocht er speciale natuur aangelegd moeten worden voor de terugkomst van volgetjes ed., leg dan een nieuw stuk natuur aan in bv een weiland waar toch niets rondloopt.	E-mail	
	Als iedereen zich houdt aan de maximumsnelheid, niet met drank op achter het stuur kruipt en geen gekke dingen doet, kan er niks misgaan en passen bomen langs de weg.	E-mail	
	Plannen worden vanaf de tekentafel gemaakt. Ook bij het aanplanten van straatbomen moet je steeds kijken wat er als staat aan groen.		
	Tekentafelthematiek: soms worden bomen geplant op plekken waar hij niet past, maar wel werd geplaatst omdat het zo bedacht is vanaf de tekentafel. Ga op straat kijken en ga in overleg met de bewoners die er wonen. Kies zorgvuldig(er) de plek uit.	Verslag 1	
	Met de huidige stand van de techniek moet het mogelijk zijn om diverse kaartsoorten op elkaar te leggen. Luchtfoto's op kadastrale kaarten, op kaarten met alle kabels en leidingen. Van daaruit kan je bepalen waar het mogelijk is om bomen te planten. Benut die ruimtes en overleg met de bewoners over de soorten qua grootte en mogelijke overlast. Draagvlak is nodig. Ook een optie is ondergrondse containers weghalen en daar bomen neerzetten.	Discussie website	
	Groen en groenonderhoud is een vak. Dat blijkt des te meer uit de ontstane situatie binnen de gemeente Arnhem. In het verleden zijn bomen op een verkeerde manier of een verkeerde plek geplant, waardoor ze niet de maximale leeftijd behalen die ze zouden kunnen halen. Om problemen op te lossen, ben je genoodzaakt om verkeer geplaatste bomen op te ruimen en daar meer passende bomen voor terug te zetten. Dat het nog fout gaat, bewijst de onlangs geplante sierkers bij musis. Deze staat echt op de verkeerde plaats en is m.i geen lang leven beschoren. Dat is zonde van het plantmateriaal, de arbeid en het verkeerde signaal wat de gemeente afgeeft.	discussie website	
	Sprietjes van bomen zijn niet altijd 'erg'. Iedere grote boom begint als een kleintje. Daar is nu eenmaal de natuur. Grote bomen planten is erg kostbaar in schaf en de kans dat ze aanslaan is kleiner. Daarnaast treedt er groeistagnatie op, waardoor veel takken bij elkaar groeien en dus meer onderhoud (snoei) plaats moet vinden. Bomen nemen CO2 op als ze groeien. Veel bomen bij elkaar betekent minder groei, dus minder CO2-opname. Door nu nieuwe bomen te planten, zorg je juist dat onze kinderen kunnen genieten van grote, oude bomen. We kunnen bomen niet het eeuwige leven geven. Nieuwe mooie bomen staan er ook in Arnhem	discussie website	

	Een boom planten dat het een volwaardige oude boom kan worden. En niet de dunne sprietjes die men nu reeds plant. Dat ze een volwaardige boom kunnen worden voor ons nageslacht en andere Arnhemmers die na ons komen. Goede locaties kiezen waar bomen en daaronder ook struiken vrij kunnen groeien en niet na 10 jaar weer weg moeten.	Discussie website	
Inheemse boomsoorten	Geef meer aandacht voor insecten. De natuur daarbij de kans te geven om “rommelhoekjes” te creëren. Groen en ecosystemen de tijd geven en ook bomen daarbij dood laten gaan. “Laat het groeien”; hogere filosofie aan ecologische structuur koppelen. Benaming: pro-passiviteit. Bomenbeleid kan hier ook op ingaan en hoeft dus niet een paradox te zijn.	Verslag 2	**Aanplant (p. 10): Inheemse boomsoorten** Bij de boomsoortkeuze wordt in de hoofdstructuur in principe gekozen voor inheemse boomsoorten van autochtone herkomst om zo de biodiversiteit te bevorderen. Deze trekken de meeste flora en faunasoorten aan. Buiten de hoofdstructuur is het mogelijk om meer cultuurvariëteiten of uitheemse soorten toe te passen. In de keuze wordt meegewogen of de soorten nuttige zaden en vruchten geven voor insecten, vogels of kleine zoogdieren of broed- en schuilgelegenheden. Juist in de stedelijke omgeving is een bijdrage hieraan zeer welkom voor het versterken van het groene netwerk en de biodiversiteit.
	Een netwerk is tweeledig. Bij het creëren van een netwerk van groen is het belangrijk om ook naar andere flora en fauna te kijken. Er zijn drie lagen van groen: bomen (1), struiken (2), gras/kruiden (3). Maar de andere lagen (2 en 3) moeten niet als vervanging worden gezien voor bomen. Het creëert verbinding. Daarnaast is er een netwerk dat door de stad heen loopt.	Verslag 4	
	De term 'groen' geeft onvoldoende weer wat de bedoeling is. Het gaat om natuur dichtbij huis. EN het gaat niet alleen om bomen struiken, maar ook om dieren. Denk aan vogels, eekhoorns, egels, wezels etc. Zonder groen verdwijnen die dieren.	E-mail	
	Bescherm in het netwerk ook de bodem. Een gezonde bodem is bedekt en is vol met bacteriën, schimmels, levende organismen. Geen blad uit de perken blazen voor de winter. Alle kleine beestjes helpen wat het belang is van een gezonde bodem: grote opname van CO2, voorwaarde voor natuurlijke processen, waarin planten beter groeien, basis voor een veerkrachtig systeem (is erg noodzakelijk met klimaatverandering) en over de plek van 'onkruid', dat belangrijk nut heeft om de bodem te herstellen.	discussie website	
	In de stad Arnhem wonen ook vele dieren, die ook voeding, beschutting, broedplekken, rustplekken nodig hebben. Monitor welke dieren de stad herbergt en kijk of hun leefgebied versterkt kan worden. De waterplekken in de stad vervullen een enorme beheofte. Bomen hebben ook deze functie. En struiken zijn ook van levensbelang. Bekijk de stad vnauit dieren en je ziet dat er met relatief kleine oplossingen al enorme verbeteringen te bereiken zijn. Groene corridor door de stad.	discussie website	
	Er wordt nu niet gekeken naar hoe bomen er komen te staan, naar de gezondheid van bomen en naar de aansluiting tussen groen en de flora en fauna daarbij.	Verslag 2	
	Met als toevoeging dat exotische bomen, als ze ziek zijn, vervangen worden door inheemse bomen. Op inheemse bomen komen meer dan honderd maal meer insecten af!	Discussie website	
	Ja ook hier geldt dat kennis belangrijk is dus bij het duurzaam aanleggen met optimaal voordeel voor inheemse flora en fauna.	Discussie website	
	Bomen leven ook samen met paddenstoelen en schimmels. Andere bomen leven daar ook op. Schimmels houden ook CO2 vast. Als de bomen weg zijn, is er dus ook minder CO2 opslag daar. In Drenthe is er goed overleg met gemeenten en organisaties van paddenstoelen/schimmels geweest. Daar gaat het goed.	Verslag 4	
	Bij nieuwe aanplant zoveel mogelijk inheemse bomen voor het vergrootten van biodiversiteit.	E-mail	
Diversiteit in aanplant	Verder mis ik in de discussie dat men strikt vast wil houden aan PNV soorten terwijl dit niet wenselijk is als er ziekten en plagen uitbreken omdat dan je hele bomenbestand van dat gebied grote gaten gaat vertonen. Ook levert het een eentonig staatbeeld op als je overal in een groot gebied dezelfde boomsoorten tegenkomt. Als ook andere boomsoorten het goed doen in het gebied zouden die naar mijn mening ook aangeplant moeten kunnen worden.	E-mail	**Aanplant (p. 10): Diversiteit in aanplant** Wanneer er veel bomen van dezelfde soort zijn (monocultuur) dan zijn deze kwetsbaar voor plagen en ziektes. Om in de toekomst beter bestand te zijn plagen en ziektes, kiezen we om meer variatie toe te passen. Dit kan bijvoorbeeld variatie zijn in boomsoorten, plantafstand of plantverband. Waarbij ook naar mogelijkheden wordt gezocht om de omgeving natuurlijk te beheren, bijvoorbeeld bloemrijke bermen. De omgeving aantrekkelijk maken voor natuurlijke vijanden van ongewenste insecten kan een extra bijdrage leveren aan het tegengaan van plagen en ziektes.
	Er moeten meer verschillende soorten bomen geplant worden, dat staat nu nog niet goed in het beleid. Ook bij de aanplant moet men denken aan de ecologische infrastructuur en het belang voor dieren.	Verslag 2	
	We kunnen ook prima bomen planten in straten die niet boven de daken uitsteken [ivm zonnepanelen]. En ook een mooie aanvulling zijn bruidsluiers, klimop, hop via een staaldraad naar de overkant van de straat, voor mooie groene en biodiverse straten.	Discussie website	
	Is veiligheid in het geding? Misschien kan de infrastructuur veranderd worden? Is er sprake van overlast van bladeren, takken? Misschien kan er een folder in de bus bij omwonenden, dat we graag een oplossing zoeken in extra schoonmaak of bewonersparticipatie. Betreft het een laan, dan kan d elaan waarschijnlijk ook prima opgevuld worden met andere soorten en jonge bomen, naast oude bomen. Diversiteit in bomenbestand zorgt voor een betere spreiding, is aantrekkelijker voor voedselvoorraad, omdat er op andere tijden vurchten verschijnen. Juiste boom op juiste plek, zal onmin schelen.	Discussie website	
	Stop per direct met windbestuivers als hazelaar, Els, Berk en Katjes. Daar zijn zoveel mensen allergisch voor en die hebben daardoor gewoon een hoop ellende. Auto's zijn regelmatig helemaal groen van het stuifmeel.	E-mail	
	Kijk naar het klimaat en welke bomen daarbij passen. Het is wel lastig om te bedenken wanneer je klimaatbestendiger bezig bent.	Verslag 2	
	Stop met de wanstaltige populieren. Nederland is er mee vergeven. Niet alleen een saaie boom, het hout is voor niets geschikt dan voor de gedumpte roadblocks zoals nu weer aan de Eldense dijk	E-mail	
	De discussie van aanplant gaat vaak over straatbomen/laanbomen, niet zozeer over parken/perken/bosschages. Het is een lastige discussie, omdat het vaak over specifieke plekken gaat. De ‘waarom-vraag’ is daarbij belangrijk: waarom zou een gezonde boom in een laan moeten blijven staan of waarom zou hij gekapt mogen worden? Is het voorbeeld dat we zagen in Moscowa (dunnen in de laan) een goed voorbeeld? Willen we grote bomen of gezonde bomen er tussenuit halen? (Belangrijkste: per geval bekijken, afhankelijk van draagvlak)	Verslag 3	
	Stimuleer de aanplant van bomen en struiken waar vogels in kunnen nestelen en bijen en vlinders kunnen eten	E-mail	
	Je kan wel zorgen dat je niet een hele wijk volplant met eiken. Of bijvoorbeeld geen lindes neerzetten waar ook veel auto’s staan.	Verslag 2	
Fruit- en nootbomen	We maken deel uit van de Betuwe. Graag meer fruitbomen. De notenboomlaan tussen Schuytgraaf en Elst is erg fraai.	E-mail	**Aanplant (p. 10): Fruit- en nootbomen** In Arnhem zijn al honderden fruitbomen met behulp van vrijwilligers geplant. Zij zijn ook actief in het intensieve onderhoud van de fruitbomen. Daar waar vrijwilligers actief zijn en bereid zijn om de bomen te onderhouden, wordt in samenspraak gekeken waar fruit- of nootbomen geplant kunnen worden.
	Meer fruit en pluk- bomen.	E-mail	
	Een andere vorm is de Voedselbos methode. Sinds een aantal decennia is een nieuwe vorm van landbouw ontstaan: het Voedselbos.1 Een nieuw bos wordt planmatig geplant en op een ecologische manier zonder bestrijdingsmiddelen, zonder het gieren van de grond en zonder machines onderhouden. Met weinig arbeidskosten worden tal van voedselproducten hierin geoogst. Er zijn een aantal voedselbossen in Nederland gerealiseerd op landbouwgrond.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Over het algemeen zou ik graag meer fruit en notenbomen in Arnhem zien. Waarom niet meer walnoot, hazelnoot en kastanje bomen planten. Deze passen goed in woonwijken en kunnen tijdens oogsttijd verbindend werken.	E-mail	

	Een voorbeeld uit Seattle waar ze een park tot voedselpark om hebben gedoopt. Voor Arnhem zie ik het voor me dat we dit zouden kunnen doen op verschillende plaatsen in de openbare ruimte. Mensen en hun stadse kids kennis laten maken met fruit dat groeit aan hoogstam appel/peren/kersen/pruimen en noem het maar op bomen. En natuurlijk de mooie en voedzame walnotenbomen en tamme kastanjes en dat soort vruchtbomen. Verder bessenstruiken en dergelijke. Hoe mooi is het als we een vruchtbare oase maken van onze groene stad.	E-mail	
Samenwerken	Bij aanplant goed kijken wat er al staat als groen. Percentage groen als eis voor een woonwijk vanuit gemeente. Meer overleg met bewoners over grote veranderingen in aanplant. Daarbij ook rekening houden met wat de bewoners er al voor fraais hebben neergezet.	discussie website	**Aanplant (p. 10): Samenwerken** Een groot deel van Arnhems grondgebied is eigendom van particulieren. Dit zijn niet alleen particuliere woningeigenaren maar ook woningcorporaties, bedrijventerreinen, terreinbeherende instanties als het Gelders Landschap, Natuurmonumenten en Defensie. De gemeente gaat actief de boer op om met deze partijen in gesprek te gaan en afspraken te maken over hoe zij zelf kunnen bijdragen aan het vergroenen van de stad of wat zij hiervoor nodig hebben van de gemeente. We stellen naast de bestaande subsidieregeling voor bomen op hitteplekken, een subsidieregeling in voor 'geboortebomen' en ontwikkelen een website 'Boom zoek plek, plek zoekt boom'. Ook kijken we hoe we voorlichting aan bewoners kunnen uitbreiden.
	Maak ook beleid voor bomen in particuliere en huurwoning tuinen, zoals bijplanten bomen in tuinen, afstand van rooilijn tuin, grootte die boom bij volwassenheid krijgt in verhouding met grootte tuin, maximale verhouding stenen en groen in tuinen bij huurhuizen. Laat huurders bij verlaten woning tuin verzorgd achterlaten. Betrek tuindeskundige bij overdracht groene huurhuistuin. Probeer groene tuinen over te dragen aan nieuwe groen lievende huurders en stenen tuinen aan diegenen die daar niets mee hebben.	E-mail	
	Verbied de woningbouw(vereniging) om tuinen bij vertrek van bewoner volkomen leeg te halen. Bewoner wordt tegenwoordig zelf geacht dit te doen, daarna komt een bedrijf de rest weghalen	E-mail	
	Wie gaat er over de andere bomen en hoe wordt dat opgelost? Als de boom niet van de gemeente is? Er stond bij een ander kopje ook samenwerking met de woningcorporatie, als de boom in de tuin van een huurwoning staat.	Verslag 4	
	Kijken naar tuinen van sociale woningbouw. Die tuinen worden leeggehaald als er nieuwe huurders komen. De tuinen zouden behouden moeten blijven.	Verslag 2	
	Bij de discussie over wijze van aanplanten van bomen moet ook besproken worden of het wel wenselijk is dat groen en bomen door projectontwikkelaars worden aangelegd of dat het beter is dat de gemeente dat zelf gaat doen. Dit in verband met het feit dat in mijn wijk Volkshuisvesting veel bomen heeft laten planten bij nieuwbouwprojecten in toekomstige gemeentelijk groen, die direct weer dood gingen doordat ze niet goed zijn aangeplant en of dat de bodem niet juist was bewerkt om ze te kunnen laten groeien. En ook jaren na aanplant zie je dat bomen het nog steeds niet goed doen.	E-mail	
	De zin ‘zet actief in op samenwerking’, dat klinkt leuk maar er moet meer gedaan worden. Voor de woningcorporaties mag de gemeente veel strenger zijn en grenzen stellen. Het moet stoppen dat al die tuinen leeg gehaald worden. De term samenwerking is veel te zwak.	Verslag 4	
	Je maakt toch jaarlijks prestatieafspraken met woningcorporaties als gemeente? Daar kan je afspraken in opstellen. Iets in de trant van dat samenwerking ‘ten dienste van het nieuwe bomenbeleid’ moet zijn.	Verslag 4	
	Hou bewoners actief in gesprek met elkaar. Laat de nieuwe bewoner van de huurwoning de keuze maken of hij de tuin over wil nemen of niet.	Verslag 4	
	Verplicht woningbouwverenigingen om de tuinen groen te laten. Het gebeurt te vaak dat tuinen helemaal leggeslagen worden voor een nieuwe bewoner. Dat moet stoppen. Leg een tegeltax op. Verbied geïmpregneerde saaie tuinschuttingen, maar verplicht hagen om tuinen.	discussie website	
	In de jaarlijkse afspraken van de gemeente Arnhem met de woningstichtingen van de stad kan de gemeente meer bomen handhaving en nieuwe aanplant bevorderen. Financiële medewerking van de gemeente is wellicht noodzakelijk. Nu wordt bij het leegkomen van een benedenwoning vaak de tuin geheel gestript van bomen en struiken.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Kijken naar semi-overheden en overheden. Er wordt niet altijd gehandeld als het puntje bij paaltje komt. De gemeente voert de regie. Het voorbeeld van het station wordt aangedragen waar (bijna) geen bomen geplant zijn. Waarom is dat zo? De reactie van de gemeente was daarbij volgens het publiek dat er niet aan gedacht was. We willen verandering samenwerking terugzien in kaders en daarbij integraal werken. Het gaat er om hoe de kaders van de verschillende belanghebbenden ingebed worden in de toekomstvisie.	Verslag 2	
	De gemeente kan bewoners, instellingen, woningstichtingen en bedrijven van Arnhem stimuleren om in haar tuinen en groenstroken weer bomen te planten	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	De Gemeente Arnhem dient in gesprek te gaan met het Gelders Landschap over het onderwerp onder welke condities het Gelders Landschap af kan stappen van de houtproductie op de Landgoederen rondom Arnhem. Het Gelders landschap handhaaft haar houtproductie op landgoederen. Ze kappen daar kleine stukken bos jaarlijks kaal, vernietigen de jonge natuurlijke aanplant (extra CO_2) en beschadigen de humusrijke boslagen (CO_2 en uitspoelen van bodemmineralen)	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	De Provincie Gelderland geeft de vergunning af voor het kappen van bomen in de Arnhemse bossen en landgoederen. Het belang van bomen voor Arnhem zal in het “Nieuwe Bomenbeleid” worden vastgesteld en later in de te maken Omgevingsvisie. Als consequentie daarvan zal het Gemeentebestuur moeten gaan overleggen met de Provincie om een grotere bescherming van de bomen in de Arnhemse bossen en landgoederen te bevorderen (c.q. af te spreken en te controleren).	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Veel meer bomen zijn in handen van Staatsbosbeheer en het Gelders Landschap. Het onderhoud van het Zeegbos en Stuibos in Rijkerswoerd is uitbesteed aan stichting Uiterwaarden. Worden die ook betrokken bij de discussie?	discussie website	

	In alle bijeenkomsten en ook op de laatste was iedereen (ook de gemeente) het er over eens dat er een duidelijk onderscheid gemaakt moet worden tussen Bossen/landgoederen en de straatbomen van de stad. In het overzicht wordt dit onderscheid niet gemaakt, waardoor de aanpak verwarrend en inconsistent wordt. In de beleidsnota zal het beleid voor de Arnhemse bossen en landgoederen in een hoofdstuk moeten worden beschreven. Het moet duidelijk worden waarom men dunt en wanneer men meer een natuur volgend beleid wil voeren. Zoals bekend wordt in een deel van het kroondomein Het Loo een natuur volgend beheerbeleid gevoerd. Door de Aktie Redactie Bomen en Bos is gevraagd een onderzoek in het nieuwe beleid op te nemen met welk beheer in de bossen de grootste CO2 reductie opleveren. Tevens is gevraagd CO2 reductie op te nemen als één van de criteria voor het beheer van de Arnhemse bossen. Ook wordt aan de Gemeente gevraagd in overleg te treden met het Gelders Landschap om “houtproductie” geen uitgangspunt voor het beheer en onderhoud van haar bossen en landgoederen te laten zijn. **Reactie:** Het Gelders Landschap is een onafhankelijke organisatie die haar eigen beleid bepaalt.overleg mag natuurlijk altijd, maar opleggen kan niet. Ook als donateur heb je geen inspraak op het beleid. Vergeet niet dat het Gelders Landschap haar eigen broek op moet houden en dat houtproductie een van de middelen is om daarin gedeeltelijk te voorzien. Hout is een hernieuwbare grindstof, het groeit gratis en voor niets weer aan. Als je de jaarlijkse bijgroei weghaalt, is er niets aan de hand. Sterker nog, daarmee hou je het bos in stand. Ook de doelstelling dat er andersoortige natuur moet komen in plaats van de monocultuur productiebossen speelt daarbij een rol. Ik wil het nogmaals herhalen, maar CO2-opslag door bossen waarin niet gekapt en geoogst mag worden is nihil. Juist het duurzame gebruik van hout als bv een meubel of balken, zorgt voor de CO2-opslag en dat is per jaar per boom ongeveer 20 kg. Dat is per boom niet zo veel. Zet je heel Nederland vol met bomen, dan compenseer je nevernooit de uitstoot	Inbreng alle boompicknicks	
	Staatsbosbeheer en het Gelders Landschap hebben altijd hun eigen plan van aanpak en (bos)beheer. Daar komt men vaak niet tussen.	discussie website	
	We willen dat Arnhem zich sterk gaat maken voor een systeem van bomenpartnersteden; samenwerkingsverbanden die zich specifiek toeleggen op een sterke toename van het aantal bomen in steden.		
Beheer			
Algemeen	Wordt er gekeken naar plek en maatwerk? Niet meteen naar de indeling aanplant, beheer en kappen. Beleid kan anders tot een kokervisie leiden. Er kan ook gebiedsgericht gekeken worden; per wijk of buurt.	Verslag 1	**Belangrijke wijzigingen t.o.v. de huidige situatie (p.5)** Er komen meer bomen bij en meer bomen krijgen de kans om uit te groeien tot bijzondere bomen. In het beheer en onderhoud van onze bomen gaan we bijzondere bomen langer verzorgen. We benoemen toekomstbomen. **Beheer (p. 11)** De manier waarop de gemeente haar bomen en het overige groen beheert is onder meer afhankelijk van de plaats waar de bomen zich bevinden. Waar het kan, zorgen we ervoor dat bomen kunnen uitgroeien tot buitengewone bomen.
	Er moet onderscheid gemaakt worden in bomen in de stad en wijk of in grote parken. Binnenstad en bos is anders. Maatwerk is daarbij van belang.	Verslag 1	
	Zorgen voor een diversiteit in aanpak, dus wijkgericht.	Verslag 1	
	Een meerjarenplanning voor een park kan verschillen van bomen in een wijk.	discussie website	
	De gemeente heeft een beschermingsplicht voor bomen op particuliere terreinen. Het gaat niet alleen om mensen, maar ook om dieren, vogels, insecten en de bomen en de flora zelf.		
	Kijken hoe we bomen kunnen beschermen tegen droogte. (reactie publiek: als een boom droogte niet redt, dan staat hij eigenlijk ook op de verkeerde plek). Meer kennis delen en aan elkaar koppelen als het gaat over de waterhuishouding. Zeker in de toekomst kan dit vaker voorkomen; goed naar kijken in toekomstvisie. In Den Haag is er gevraagd om bomen voor het huis van particulieren water te geven tijdens droogte, dat is daar toen veel gedaan (burgerinzet). En daarbij geldt ook: juiste boom op de juiste plek.	Verslag 2	
	Verder ontbreekt een goede bescherming. Tussen het plan en mogelijke kap, moet een toetsing zijn, of de boom daadwerkelijk gekapt moet worden, of dat er alternatieven zijn. De insteek moet zijn dat men inzet op behoud van bomen. In het bomenplan van de stad Gent staan vele duurzame richtlijnen. Prima toepasbaar voor Arnhem. Heel sterk is de onderverdeling van de bomen en het daarbij behorend onderhoud. Ook de bescherming met vergunning is belangrijk om over te nemen. https://stad.gent/sites/default/files/page/documents/Bomenplan%20Gent%20afgewerkte%20versie.pdf		
	Het aantal waardevolle bomen extra in de gaten houden en uitbreiden (wanneer is een boom waardig voor deze lijst: bijv. een laan met oude bomen). Deze bomen ook monitoren en advies over geven. Zorgen dat bomen niet op een ‘wachtlijst’ komen te staan voordat ze opgenomen worden.	Verslag 2	
	Een bossysteem is heel anders als een laanstructuur of individuele boom. Tussen deze diverse systemen moet onderscheid gemaakt worden.	Verslag 1	
Normaal beheer en onderhoud	Met respect kijken naar wat planten nodig hebben en vakkundig daarmee omgaan. Er wordt nu veel te dicht op elkaar geplant (snoeien moet daardoor (te) veel)	Verslag 2	**Beheer (p.11): Normaal beheer en onderhoud** Arnhem gaat uit van bestendig beheer en onderhoud. Bestendig beheer en onderhoud, of ook wel normaal onderhoud, gebruik en beheer is het gebruik gericht op het in zodanige conditie houden van objecten of de terreingesteldheid dat het voortbestaan van deze objecten of de terreingesteldheid op ten minste het bestaande kwaliteitsniveau wordt gehouden. Onder normaal onderhoud, gebruik en beheer wrodt ook dunning van beplanting begrepen. Ze dragen daarmee bij aan een gezonde, veilige en duurzame boom of beplanting. Snoeien, opkronen, het verbeteren van de groeiplaats en het geven van water zijn beheermaatregelen, evenals het bestrijden van ziekten en plagen. Dergelijke onderhoudsmaatregelen worden afhankelijk van de situatie jaarlijks tot tienjaarlijks uitgevoerd en behoren tot het normale onderhoud en zijn daarmee niet vergunningplichtig. **Beheer (p. 11): Beheer vrijstaande bomen** Het beheer is gericht op zo lang mogelijk in stand houden van een gezond boombestand in de wijk. De juiste boom op de juiste plek is ook hier een belangrijk uitgangspunt. Na aanplant van een jonge vrijstaande boom vindt periodiek snoei plaats. De boom wordt afhankelijk van de plek waar deze staat meer of minder hoog opgesnoeid. Een boom langs een fietspad wordt minder hoog opgesnoeid dan een boom langs een doorgaande weg waar vrachtwagens onder de boom door rijden. Daarnaast worden soms takken gesnoeid die in de toekomst gevaar voor uitbreken zouden kunnen opleveren. Afhankelijk van de boomsoort en ouderdom kunnen bomen dood hout vormen. Dood hout boven een weg levert meer gevaar op dan dood hout in een boom in een gazon. Afhankelijk van de situatie wordt er vaker of minder vaak dood hout gesnoeid. Om de het risico op ongevallen te verkleinen, worden de bomen periodiek gecontroleerd door een visuele controle van de boom. Uit deze controle kunnen onderhoudsmaatregelen
	Politieke partijen denken vaak dat beheer en onderhoud vanzelf gaan; dit zijn de belangrijkste onderdelen van het beleid.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Daarnaast moet het besef indalen dat groenonderhoud een vak is, waarbij kennis en kunde voorop moet staan. Daarbij kunnen ook mensen met een afstand tot de samenleving een rol spelen, mits goed en deskundig begeleid. Het mag niet zo zijn dat Arnhem in zee gaat met de goedkoopste aannemer, maar met de beste, bij wie het doel van zo ecologisch mogelijk onderhoud en beheer vooropstaat. Ook burgers kunnen daarbij betrokken worden, maar laat ze alsjeblieft niet alleen het wiel uitvinden. Er is deskundige aansturing nodig om alle burgerinitiatieven in stand te houden. (..) Er is hierin nog een lange weg te gaan, maar ik heb hoop. Hoop dat deze weg ingeslagen wordt en er weer respect komt voor groenonderhoud. Nooi, nooit mag er een taakgestrafte achter de zaag of snoeischaar zonder kennis van zaken. Laat hem/haar het afval verwijderen en de vele prullenbakken oppoetsen.	Discussie website	
	De werkgroep Aktie Redactie vindt dat er een einde moet komen aan het uitbesteden van het onderhoud aan bomen aan externe bedrijven. Het beheer en onderhoud aan bomen moet een taak van de gemeente worden. De kwaliteit van het beheer moet gewaarborgd worden door voldoende budget en het beheer mag daarbij niet gevoed worden door andere prikkels, zoals de opbrengst van hout t.b.v. biomassa. Gemeentelijke boomverzorgers moeten daarom goed opgeleid zijn en gericht op behoud en onderhoud. Dit gaat gepaard met een verhoging van het budget voor boomonderhoud.	Werkgroep Behoud Bomen Arnhem	
	De discussie over bladval en vallende vruchten uit bomen, in de vorm van Eikels, Beukennoot, Else proppen enz; is ieder jaar weer actueel in samenhang met verkeersveiligheid en verantwoordelijkheden. Het onderhoud aan bomen in een park, verschilt in onderhoud van een bosaanplant, dit in verband met, in jouw betoog bedoelde, toegankelijkheid en doelstelling. Dat de gemeente, mbt tot takken val in parken, bomen snoeien, door de kroon te verlichten, schavende takken weghalen, dood hout verwijderen, of zelfs bomen op-kronen, door onderste takken te verwijderen, houd voor ons weer in, dat we ons in een park veilig(er) onder de bomen kunnen bewegen.	Discussie website	
	Behoud en onderhoud moet rekening houden met klimaatverandering. We moeten bomen helpen.	Verslag 2	

Alle heeft te maken met het duurzaam bomenbeleid voor zowel mens, biodiversiteit als de kosten van het onderhoud .	Discussie website	volgen om de boom weer veilig te maken. Soms is een visuele controle onvoldoende om de risico's in te kunnen schatten. In dat geval wordt een nader onderzoek ingesteld. Hier kunnen aanvullende onderhoudsmaatregelen uit komen.
Tenslotte is de gemeente eigenaar van de bomen, maar besteedt het onderhoud uit. Als eigenaar, als opdrachtgever en als degene die betaalt, zou je zeggen dat je als gemeente eisen mag stellen aan een zorgvuldig onderhoud. Ik heb soms echt tranen in mijn onderbroek van de onzorgvuldige wijze waarop er onderhoud wordt gepleegd. Dat moet echt anders. Helemaal omdat de gemeente een voorbeeldfunctie heeft voor de inwoners. Als je het verkeerde en onzorgvuldige voorbeeld geeft, wordt dat nagedaan. Ik hoop dat de gemeente zich daarvan bewust is.	E-mail	
Stop met beheervisies, het zijn BEHEERSvisies van de mens over de natuur. De natuur veel meer zijn gang laten gaan, laat de bomen gewoon staan.	Discussie website	
Dat men het liefst tot aan de boom(stam) maait, is mij een doorn in het oog. Het maaien tot aan de boomstam betekent vaak aanrijschade op de stam en het verdicht de bovenste grondlaag. Ook eht werken met een bosmaaier langs de stam is geen oplossing voor.. ja wat..? Het is niets meer dan een esthetische acceptatie uit het voorgaande groenbeleid bestaande uit kantjes maaien en/of hekjes plaatsen, zoals we dit kennen uit de 60er jaren. Schreeuwend duur in onderhoud en tot niets dienende. Conclusie, stop met maaien rond bomen en afhankelijk van heestervakken, beperk het tot een minimum. **Reactie**: Dat is een heel goed plan. Bomen zijn schimmeldominant, gras bacteriedominant. Dat gaat eigenlijk niet goed samen. Ik zie heel veel maaischade aan bomen, ook aan nieuw geplante boompjes, wat voor vermindering van de levensduur zorgt. In ieder geval kunnen er verwilderingsbolletjes (ecologisch) onder gezet worden. Niet alle bomen verdragen onderbeplanting. Onder een beuk of berk groeit niet zo veel, net als onder coniferen.	Discussie website	
Neem de tijd, dan is het onderhoud ook minder werk. Ik zie veel staaltjes van verspilling en ondeskundige beplanting in de stad, alleen voor het zogenaamde snelle effect. Leid mensen goed op tot respectvolle groenmensen. Zorgvuldig onderhoud.	Discussie website	
Meer niets doen! Niet alles willen beheren. Laat ook rommelbosjes staan voor beschutting van kleine vogels en insecten. Nu wordt er veel gemaaid en gesnoeid voor wie eigenlijk? Het lijkt erop alsof niemand hierop zit te wachten. Zeker flora en fauna niet. Besteed deze besparing aan opruimen zwerfafval of beplanting voor insecten.	Discussie website	
Qua snoeibeleid vind ik dat de gemeente Arnhem niet goed snoeit. Ik ben gspecialiseerd in het ecologisch snoeien van bomen en struiken. Snoei je goed, dan betekent dat dat je niet meer dan 20% van de bladmassa weg mag halen. Dat je kijkt naar wat naburige bomen en struiken nodig hebben en de verschillende bomen struiken dus de ruimte geeft. Nu wordt er alleen maar gesnoeid omdat er gesnoeid moet worden. De onderste takkraag wordt soms helemaal weggehaald of juist alle takken aan een kant van de boom. Veel bomen worden te fors gesnoeid, ook als ze nog heel klein zijn. Dat ziet er niet uit en is niet goed voor de levensverwachting van de bomen. Ook qua onderhoud van struikencomplexen mag het wel wat subtieler. Niet meer met de bosmaaier, maar met de hand. Het lijkt in eerste instantie meer werk, maar bomen en struiken blijven rustiger en op termijn hoef je hier en daar nog maar een paar takken weg te halen om toch een mooi en duurzaam resultaat te behalen.	Discussie website	
In de uiterwaarden bij Malburgen-Oost werden in de afgelopen jaren heel rigoureus alle struiken en (wilgen) opschot verwijderd om de doorstroming bij hoog water niet te belemmeren. Mijn vraag is of dat ook wat minder rigoureus kan. De omgeving is zo wel erg kaal geworden, waardoor kleine vogels geen kans krijgen om te nestelen en de diversiteit aan flora en fauna sterk is afgenomen.	E-mail	
Lijkt me een goed idee om meer niets te doen. Veel van de bomen in bijvoorbeeld Sonsbeekpark of langs de Schelmseweg waren er al toen de meesten van ons nog niet waren geboren en zullen er daarna ook nog wel zijn. Zij kunnen prima onderling uitvechten wie de grootste wordt of ze groeien minder hard. En wat is daar dan mis mee? Dat een hele rij bomen aan de Schelmseweg uit kostenoverweging in een keer is gekapt omdat er één boom sneuvelde is tekenend voor de beheersdrift. **Reactie**: Ik begrijp je verontwaardiging mbt de herplant van de Schemlseweg, het was uiteindelijk ook een hele operatie. De renovatie had/heeft als doel de oorspronkelijke begroeiing en doelstelling te herstellen en te waarborgen voor de toekomst. Als jij vindt dat deze ingreep niet volwaardig is, heb je het niet begrepen naar mijn mening. **Reactie**: De bomen aan de Schelmseweg waren zo gaar als boter. Er zijn nu hele mooie bomen voor teruggeplant en tot mijn verbazing hebben ze bijna allemaal de droge zomer overleeft. M.i. staan ze te dicht op elkaar, maar jouw kinderen en kleinkinderen gaan genieten van een prachtige laan. **Reactie**: Ecologische doelstellingen zouden meer in belangstellingen moeten staan dan visuele haalbaarheid van groenoppervlakken.	Discussie website	
Misschien een idee voor het onderhoud nabij bomen: gras rondom bomen op groenstroken niet tot de stam maaien, maar een klein gedeelte laten groeien en hier ook planten en bloemen plaatsen, die goed zijn voor bijen en insecten (zoals Met bosanemoon, gele anemoon. Loof van herfsttijloos, Scilla en vingerhelmbloem. Alle planten zijn goed voor bijen, maar gele anemoon wordt weinig bezocht).	Discussie website	
Dat het onderhoud aan bomen nou eens niet met de botte bijl, maar met de zorgvuldige handzaag plaats gaat vinden. Ik wil graag meedenken hoe je de uitvoerders in dit beheer mee kunt nemen.		
Dat er gerichter gesnoeid wordt i.p.v. kappen. Begin op tijd om een boom in toom te houden. Samenwerking zoeken met Larenstein, waar onze toekomstige bosbouwers, groen-denkers en boomchirurgen zitten, m.b.t aanplant en onderhoud. Ook in Schaarsbergen zit een groene mbo-opleiding.	E-mail	
Er gebeurt te veel ad-hoc. Probeer rustplekken te creëren. Het gaat over de beheervisie en hoe die gecommuniceerd wordt. Meer pro-passief denken.	Verslag 4	
“Grijp op tijd in, maar doe meer niets als het niet hoef met oog op flora en fauna”. Die zin wil ik omdraaien. Andersom redeneren; niets doen als het niet hoeft en daarna pas ingrijpen als het moet.	Verslag 4	
Ik ben bang dat men vergeet dat goed onderhoud van bomen geld kost, veel geld. Ik vind dat je jaarlijks maximaal 2% van je bomenbestand op mag ruimen om er nieuwe voor terug te zetten. Daarbij moet een afweging gemaakt worden tussen de kosten van onderhoud, veiligheid, onderhoud aan kabels en leidingen en weg enz.	Discussie website	
Het onderhoud aan bomen in een park, verschilt in onderhoud van een bosaanplant, dit in verband met toegankelijkheid en doelstelling. Snoeien en dergelijke maatregelen zorgen dat we ons in een park veilig(er) onder bomen kunnen bewegen. Alle heeft te maken met het duurzaam bomenbeleid voor zowel mens, biodiversiteit als de kosten van het onderhoud. Over het planten van bomen hoor je daarbij ook goed over na te denken.	Discussie website	

	Als door takken te verwijderen, goede veiligheid gecreeërd wordt en dat daardoor de bomen langer kunnen blijven staan is dat prima. Ik vraag me wel af of er niet doorgeschoten wordt in het zagen van takken. Elk jaar worden de onderste takken weggehaald, maar de boom groeit vooral in de top, zodat de bomen steeds kalere stammen krijgen. **Reactie**: Als je bomen aan de bovenkant snoeit, groen ze vandaaruit weer net zo hard aan. Bomen moet je dus nooit toppen, ze worden lelijk, hebben juist veel meer onderhoud nodig en zijn dan hun natuurlijke vorm kwijt. Bomen kunnen prima zonder onderste takken. Op termijn stoten ze die door schaduwdruk vanzelf af.	Discussie website	
	Bomen niet opkronen	Verslag 3	
	Conclusie, stop met maaien rond bomen, en afhankelijk van heestervakken, beperk het tot een minimum.	Discussie website	
	Er kan best minder onderhoud worden gepleegd, maar helemaal zonder is een utopie. Wel moet gekeken worden hoe het zo ecologisch en duurzaam mogelijk plaats kan vinden. Daar is in Arnhem nog veel aan te doen. Er moeten voor ecologisch beheer keuzes gemaakt worden. Door ons jarenlange beheer is de biodiversiteit in Nederland zo groot. Verschil in bos, weide, heide etc. is nodig.	Discussie website	
	Hou het zorgvuldig in de gaten en het gaat vooral om dood hout.	Verslag 4	
Dunning	Soms moet men uitdunnen om de ander meer ruimte te geven of om een andere soort deze de ruimte te geven. Daar is niets mis mee als het met beleid en overleg gedaan wordt. Vreemd dat men dit onderwerp aanhaalt want op jaarlijkse vraag om 4 grote moeraseiken na te lopen op dood hout wordt niets op uit gedaan. Tot dat er echt iemand geraakt wordt door een dood stuk hout. En wellicht zal de gemeente dan zeggen dat ze van niets wisten en de bomen pas nog gecontroleerd zijn. **Reactie**: Uitdunnen kan voorkomen worden door beplanting verder uit elkaar te planten bij aanleg. Dat er in een groenvak selectief gesnoeid wordt, is met oog op de doelstelling een noodzaak. Wat het dode hout betreft: in het bijzonder de Moeras Eik, is in staat om dood hout lang en stevig vast te houden, waardoor het gevaar van vallend hout niet direct een bedreiging is voor de omgeving. De gemeente Arnhem heeft een goed bomenbeleid, waarin aansprakelijkheid erkent wordt.	Discussie website	**Beheer (p.11): Dunning** Ook dunning kan deel uitmaken van normaal beheer en onderhoud. Dan worden bomen weggehaald om de resterende bomen meer ruimte te geven en daarmee de mogelijkheid uit te groeien tot buitengewone bomen. Dit gebeurt vooral in de bossen en de parken en incidenteel bij lanen.
Beheer 'oudjes'	Oude bomen zijn behouden en moeten er zijn	Verslag 2	**Beheer (p. 11): Beheer 'oudjes'** Bomen die het einde van hun levenscyclus naderen, laten we langer staan dan voorheen. Dit brengt extra beheer-inspanningen en kosten met zich mee.
	Ik woon in de wijk Elderveld. De bomen die ruim 40 jaar geleden in deze wijk zijn geplant zijn uitgegroeid tot prachtige bomen. Maar veel van deze bomen verkeren nu in hun laatste levensfase. Je ziet dan ook dat zieke of slechte bomen moeten worden gekapt. Mijn punt is dat er voor de gekapte bomen geen nieuwe bomen terug geplant worden. En daardoor verandert de sfeer. Juist in deze tijd is het belangrijk dat we bomen planten, niet alleen voor de sfeer maar zeker ook voor ons leefklimaat. Indien u dat wenst kan ik u zo een paar van deze plekken aanwijzen	E-mail	
	Reactie gemeente: Het college streeft naar grote oude bomen. Als we bomen zien staan die heel oud kunnen worden, dan kunnen we die vrijstellen. Het beeld voor de toekomst kan soms lijken dat dikke bomen weggehaald worden om langzame groeiers de kans te geven.	Verslag 3	
Beheer lanen	Ik wil graag meer zien over hoe om te gaan met lanen en als daar gaten invallen dat deze dan weer worden opgevuld. En bij aanleg van lanen of je dan kilometers lang 1 soort moet aanplanten (bijvoorbeeld de Minervasingel) of dat je ook kunt afwijken en er meerdere boomsoorten aanplant.	E-mail	**Beheer (p.11): Beheer lanen** Voor het onderhoud van bomen in lanen geldt hetzelfde als voor vrijstaande bomen met als verschil dat de bomen in een laan een eenheid vormen. Het onderhoud van de laan is er op gericht om de laan duurzaam in stand te houden. Dit kan betekenen dat wanneer bomen in een laan elkaar in hun groei belemmeren ze gedund kunnen worden. Dit speelt het meest bij lanen die bestaan uit een lichtminnende boomsoort zoals populier, wilg en eik, maar ook lanen bestaande uit andere boomsoorten kunnen gebaat zijn bij het dunnen. Deze dunning is dan primair gericht op het langer in stand houden van de laan en valt daarmee onder bestendig beheer en onderhoud. Dunning van een bestaande laan gebeurt altijd in overleg met de bewoners. Vervanging van laanbomen is aan de orde als de laan niet meer als laan wordt ervaren. Dit verschilt per situatie. Onder andere beeld, locatie, mate van uitval, veiligheid, kwaliteit van de bomen zijn factoren waarop afgewogen wordt of een laan aan vervanging toe is. We stellen samen met het Boom Kwaliteitsteam Arnhem een lijst samen van lanen die hiervoor in aanmerking komen. Deze lijst wordt gebruikt bij de programmering van projecten. Als vervanging van een laan concreet in een project aan de orde is, gaan we in overleg met bewoners kijken hoe vervanging er uit ziet. Dat is maatwerk. Er kan worden besloten de bestaande
	Op tijd ingrijpen in lanen/in de stad	Verslag 3	
	Wellicht een paar lanen aanduiden als monumentale lanen. Waar eenvormigheid wegens landschappelijke karakter de stad aanzien geeft, bijvoorbeeld bij oude landgoederen.	Discussie website	
	Laten we ook buiten de standaardlijst gaan kijken. Kijk naar gevarieerde lanen.	Verslag 4	
	Breng variaties aan in lanen om ziektes te voorkomen. Dit zijn redenen om bepaalde bomen op bepaalde plekken wel of niet te zetten.	Verslag 1	
	Uitgangspunt voor laanstructuren lijkt nu te worden: “Lanen mogen divers” zijn. Zonder nadere specificatie, zo algemeen gesteld, zou dat een vrijbrief zijn voor de vernietiging van sommige waardevolle, cultuurhistorische, beeldbepalende laanstructuren. Er zou een inventarisatie moeten worden gemaakt van lanen die het verdienen om homogeen te blijven (gelijksoortige bomen), met het oog op historische en bestaande waarden, en in samenhang met de directe omgeving	Inbreng alle boompicknicks	
	Aanvullen van lanen. Meer diversiteit (in soort) kan een laan verstevigen	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
Beheer bos	Onderzoeken met welk beheer en onderhoud de bomen in de bossen in Arnhem de meest (langdurige) CO2 reductie op kan leveren	Aktie Redactie Bomen Arnhem	**Beheer (p. 12): Beheer bos** Het beheer van de bossen is niet alleen gericht op de instandhouding ervan, maar vooral op het vergroten van de biodiversiteit en het vastleggen van CO2. Daarnaast dienen ze recreatief aantrekkelijk te zijn. Vrijwel alle Arnhemse bossen zijn oorspronkelijk aangelegd als gelijkjarige monoculturen. Dit zijn bossen met één boomsoort van allemaal dezelfde leeftijd. Ze hebben daarom veelal één boomlaag met weinig onderbegroeiing en weinig variatie. Om de biodiversiteit te verhogen dient zowel de verticale gelaagdheid als de soortensamenstelling toe te nemen. Als de gelaagdheid toeneemt en er is een grotere variatie in soortensamenstelling, dan zijn de bossen stormbestendiger en zijn ze minder vatbaar voor ziekten en plagen. Om dit te realiseren worden bossen periodiek gedund. Bij deze dunningen wordt, met gebruikmaking van natuurlijke processen, gestuurd op het vergroten van de variatie. In de regel worden deze gevarieerde bossen ook aantrekkelijker gevonden. Kaalkap ten behoeve van andersoortige natuur of voor de oogst van biomassa is niet aan de orde. In de bossen wordt gestreefd naar een boomsoortensamenstelling die van nature thuishoort op die specifieke plek. Hierdoor kan zich op termijn een 'compleet' systeem van daarbij thuishorende flora en fauna vestigen. Wel worden dode, zieke en onveilige bomen langs drukke wegen en paden gesnoeid dan wel gekapt. Al deze activiteiten vallen onder de noemer van normaal of bestendig beheer en onderhoud. Sinds 1995 heeft de gemeente Arnhem het FSC keurmerk voor duurzaam bosbeheer.
	CO2 reductie dient opgenomen te worden als een belangrijk criterium in het beheer en onderhoud van de Gemeentelijke bossen (boven de Schelmseweg)	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Door verschillende landelijke organisaties wordt aangedrongen op vergroting van het bosareaal. In Arnhem zijn in de 20e eeuw een belangrijk aantal bosgebieden verloren gegaan.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Een van de belangrijkste redenen van het uitsterven van zoveel soorten is juist het verlies van de habitat door massale ontbossingen, dus nee stop met het maken van "nieuwe natuur" op vernietigde bodems. Laat onze bossen staan en koester de vruchtbare bodem die decennia lang nodig had om te ontstaan. Geen bos kappen voor 5 inheemse kippen en een zandhagedis. De natuur heeft de mens niet nodig om variatie aan te brengen. Laat de natuur meer zijn gang gaan en stop met die doorgeschoten regelzucht van mens over natuur. Het werkt neit. Stop met kappen, stop met regelen, bedenken en tekentafelvisie. Koester betaande natuur.	Discussie website	
	Als je in Nederland niets doet dan ontstaat er op veel plaatsen een donker saai bos, met weinig ondergroei en weinig biodiversiteit. Het lijkt tegenstrijdig, maar als je alle bomen laat staan, groeien ze geen van allen goed, worden niet indrukwekkend dik en gaan minder lang mee. De concurrentie onder bomen is moordend. Door tijdig in te grijpen worden bomen in bossen mooie bomen.	discussie website	
	Er is ten opzichte van 1990 ook veel bos bijgekomen in Nederland. Veel monocultuur productiebos, dus ecologisch niet zo interessant, maar wel bos. Dat wordt nu omgevormd naar meer andersoortige, ecologisch interessantere natuur. Bomen lijken wel een nieuwe heilige waar je niet aan mag komen. Maar door het jarenlange beheer is de biodiversiteit zo groot geworden.	discussie website	
	Ons voorstel is om in de nota van het nieuwe Bomenbeleid de uitdaging op ten nemen om nieuw bosareaal in Arnhem te realiseren op landbouwgrond en hiervoor als activiteit een haalbaarheid onderzoek in 2020 te benoemen	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Een groot gebied van het landgoed Heijenoord langs de Amsterdamseweg werd gekapt in de jaren zestig om de woningbouw voor gehandicapten (Het Dorp) mogelijk te maken. We zien dat bij de beëindiging van Het Dorp de groenfunctie niet hersteld wordt, maar nog verder wordt aangetast door nog meer bomen te kappen voor commerciële gebouwen. Ongetwijfeld zullen er meer Arnhemse voorbeelden zijn.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	

Beheer stadsparken	**Reactie gemeente**: De wijkparken worden eens in de 5-10 jaar gedund. Dat gaat eigenlijk altijd goed; geen negatieve reacties van bewoners. We gaan dan met de bewoners naar buiten. Dan komt de discussie over wijkers en blijvers ook aan de orde.	Verslag 2	**Beheer (p. 11): Beheer lanen** Onze stadsparken zijn van origine particuliere landgoederen geweest met ieder hun eigen ontwerp en inrichting. Ze zijn mede vanwege hun unieke ligging, landschappelijk en recreatief aantrekkelijk. Hun beken, waterpartijen en hoogteverschillen maakt van ieder park een uniek landschap. Het beheer en onderhoud is gericht op de in stand houding van de parken met hun historische aanleg en karakter. Naast de soms
	Als bomen echt een gevaar zijn is de vraag: voor wie of wat is het gevaarlijk? Zie de discussie over de bomen in het parkje achter Musis. Als de gemeente echt alle risico's wil mijden op een vallende tak dan moeten in alle parken tot op een meter of dertig aan beide kanten van de paden de bomen gekapt:-).	Discussie website	
Zichtlijnen	Zichtlijnen is geen reden voor kap	Discussie website	**Beheer (p. 13): Beheer zichtlijnen** Het kappen van bomen voor het creëren of open houden van zichtlijnen gebeurt uitsluitend als het gaat om zichtlijnen die expliciet zijn benoemd in de huidige beheervisies van de parken. Nieuwe beheervisies worden door het college vastgesteld.
	In malburgen is er veel gebouwd hierdoor zijn veel bomen weg gehaald. vooral aan de dijk zijn grote stukken park weg gehaald waar bomen stonden. Ook die niet bij de bouw in de buurt stonden. Alleen om de zichtlijn te verbeteren het waren gezonden bomen. Nu zie ik nog steeds veel wordt gekapt.	Discussie website	
	Waarom zou je gezonde bomen willen kappen? Om een zichtlijn te krijgen zoals in Park Zypendaal in de bosrand tegen Alteveer aan is gebeurd? Ja echt het stond op een blaadje van de gemeente. Die zichtlijnen motivatie las ik jaren her ook in een voorstel over beheer van Meinerswijk, terwijl dat toch behoorlijk open is. Misschien tijd om van het 'zichtlijn denken' af te stappen en gewoon tussen de bomen door te leren kijken of een eindje te lopen.	Discussie website	
	Waarom zou je gezonde bomen willen kappen? Om een zichtlijn te krijgen zoals in Park Zypendaal in de bosrand tegen Alteveer aan is gebeurd? Ja echt het stond op een blaadje van de gemeente. Die zichtlijnen motivatie las ik jaren her ook in een voorstel over beheer van Meinerswijk, terwijl dat toch behoorlijk open is. Misschien tijd om van het 'zichtlijn denken' af te stappen en gewoon tussen de bomen door te leren kijken of een eindje te lopen. **Reactie**: Een kapvergunning voor alle bomen, ook van de gemeente dient er in gevoerd te worden! De gemeente is niet e enige die bepaalt of een kapvergunning wordt verstrekt, maar bepalen ook onafhankelijke deskundige mee!	Discussie website	
Wijkers en blijvers	Er blijken voornamelijk vragen/onduidelijkheden te bestaan over het thema 'wijkers en blijvers'. Bomen die geplant worden als wijkers worden geplant om snel een vol beeld te creëren. Deze bomen kunnen op een later tijdstip, eerder dan andere bomen, weggehaald worden om 'dunning' in de beplanting aan te geven. In de praktijk wordt dit niet vaak gedaan, dit kan zijn door tijd- of geld gebrek of omdat er simpelweg niet aan gedacht wordt. Om een bosschage/laan/ander gebied goed te houden, kan het verstandig zijn om wel bomen te kappen als dat moet.	Verslag 2	**Beheer (p. 12): Wijkers en blijvers** Arnhem gaat in de aanplant uit van aanplant op eindafstand en niet meer van wijkers en blijvers. Er zijn nu nog wel locaties waar ze in het verleden bomen onder dat principe zijn aangeplant. In het kader van normaal beheer en onderhoud kunnen deze locaties gedund worden als de bomen in elkaar groeien. Dit gebeurt altijd in overleg met omwonenden. Wanneer mogelijk worden de bomen verplant. **Aanplant (p. 9): Aanplant op eindafstand** We kiezen ervoor straat- en laanbomen op eindafstand te planten. Zo hebben bomen gedurende hun hele levenscyclus voldoende groeiruimte zonder dat ze andere bomen in de weg zitten. Om toch snel een groen beeld te hebben, worden waar mogelijk grotere maten bomen geplant. We gaan niet meer automatisch uit van 'wijkers' en 'blijvers'. Bijkomend voordeel is dat de onderhoudskosten lager zijn en dat er ondergronds meer ruimte is voor kruisende kabels en leidingen. De kans dat het monumentale bomen worden, neemt hierdoor toe. Tegelijkertijd inventariseren we waar we ruimte willen reserveren voor bomen zodat we de kabelaars kunnen vragen hun leidingen te verleggen.
	Wijkers moeten niet voor andere doelen weggehaald worden, alleen als het goed is voor andere bomen. Het advies uit het publiek is om geen wijkers meer te planten als we nu al weten dat ze later gekapt zullen moeten worden. Het levert vaak gedoe op.	Verslag 2	
	Landschapsarchitecten kiezen er soms toch voor om een laan te planten met wijkers voor een snel eindbeeld. Dit blijft een discussie.	Verslag 2	
	Je kan het gebruik van wijkers soms wel uitleggen en er draagvlak voor creëren. Dan moet je wel wijkgericht denken en je plan duidelijk op papier zetten en dat plan ook naleven.	Verslag 2	
	Luister naar mensen van de gemeente die werken binnen onderhoud & beheer, zij hebben kennis. En terugkomend op het draagvlak creëren: dat kan nu wel, maar over 10-15 jaar wonen er andere mensen. En daarbij is het plaatsen van wijkers ook in strijd met het idee van respect hebben voor bomen, waar we het ook veel over gehad hebben. We moeten bomen niet als instrument inzetten.	Verslag 2	
	Wijkers kunnen er wel voor zorgen dat bomen eerder hoger dan breder worden en dat is veiliger aan grote(re) wegen. Er moet onderscheid gemaakt worden tussen verschillende type beplanting en verschillende soorten gebieden.	Verslag 2	
	Gespreksleider: er komen 3 belangrijke standpunten naar voren: 1.) we moeten niet denken in wijkers en blijvers 2.) wijkers en blijvers kunnen helpen, maar daarbij moet er wel aandacht besteed worden aan het landschap, de communicatie en betrokkenheid van burgers 3.) het niet dunnen van bosschages/lanen/andere gebieden is ook een gevaar voor de boomkwaliteit.		
	Vanuit de onderhoudsteams kwam de boodschap dat we moeten stoppen met wijkers en blijvers. Het is geen advies dat het totaal niet meer mag, maar het is goed om te luisteren naar de onderhoudsteams.	Verslag 4	
	Er wordt nu vanuit een specifiek voorbeeld van lanen gekeken naar wijkers en blijvers, maar er zijn veel meer bomen in Arnhem. Dit is een detail. Het is lastig om te zeggen of dit waar of niet waar is.	Verslag 4	
	Gisteren had ik het iemand over het bomenplan en die kwam toen we het kregen over wijkers en blijvers met de suggestie om de wijkers na 5 jaar te rooien en elders te planten. Door dat veel eerder te doen, dan de 15 jaar waar het op 7 mei over ging, zou de hoeveelheid protest kunnen verminderen en zijn de kosten voor verplaatsing fors minder.	E-mail	
	Is het een idee om bomen eerst te planten in de ene laan en dan door te schuiven naar een andere laan waar op dat moment meer plek is? Hier zijn voor- en tegenstanders voor te vinden.	Verslag 2	
Beheer struwelen en wijkbossen	Horen struiken/plantsoenen ook bij het beleid? Antwoord gemeente: het is lastig om struiken en plantsoen los te zien van bomen, maar bomen staan centraal.	Verslag 1	**Beheer (p. 13): Beheer struwelen en wijkbossen** In de wijken zijn veel smalle beplantingen aangelegd die bestaan uit bomen en struiken. Deze struwelen zijn soms tegen of tussen huizen geplant en soms maken ze onderdeel uit van een wijkpark. Het kenmerk van deze beplanting is dat ze een sterke gelaagdheid hebben, zowel kruiden, struiken als bomen. Dit maakt ze aantrekkelijk voor insecten en vogels en het geeft de wijk een groen karakter. Bij aanleg is het aandeel boomvormers vaak groot waardoor, als deze groter worden, ze meer schaduw geven en de struiken en kruiden onderdrukken waardoor deze beplantingen aan de onderzijde 'hol' worden. Door te dunnen komt er weer meer licht op de bodem en kunnen struiken en kruiden weer beter groeien en bloeien. Deze onderhoudsmaatregel valt onder bestendig beheer en onderhoud.
	Begin eens met het laten staan van dapergroeiende paardenbloemen naast lantaarnpalen en dan de afgemaaide zooi naast de blikjes en papiertjes te laten ligen. Maai minder, snoei de hagen na bloei of helemaal niet, leg beplanting aan die duurzaam is, plant niet teveel planten opeen kleine oppervlakte. Geef alles de ruimte. Denk ook aan duurzaamheid hierbij! Plant vaste planten, geen eenjarigen.	discussie website	
	Gebruik deze kennis ook voor de struiken en lage beplanting (heesters). Ga hier ook verstandig mee om en zet deze belangen niet naast die van bomen, maar doe dit samen. Vergroot daardoor samen de kennis over aanplant/beheer/onderhoud.	Verslag 2	
	We moeten niet meer bomen plaatsen, maar meer lage begroeiing als struiken. Zorgen dat er groene straten ontstaan. Dan is dunning niet nodig.	Verslag 2	
	Minder maaien op velden (gras, bermen) en bloemrijk gras	Verslag 2	
Toekomstbomen	Criteria voor waardevolle bomen: meer bomen in het register opnemen. Het zijn er nu ongeveer 800 en dat kunnen er veel meer zijn (misschien wel 5000).	Verslag 4	**Beheer (p. 9: Meer buitengewone bomen** Er komen meer buitengewone bomen bij. Daarbij houden we rekening met de mogelijkheden van een bepaalde locatie. Nieuw is dat ook bomen die aangewezen zijn om in de toekomst buitengewoon te worden (zogenaamde Toekomstbomen) hiertoe behoren. Waar het kan, wordt gestreefd de bomen uit te laten groeien tot buitengewone bomen, door ze zo groot en zo oud als mogelijk te laten worden. Waar minder ruimte beschikbaar is nemen we noodgedwongen genoegen met kleinere boom(soorten) en accepteren we dat bomen op deze locatie wellicht minder oud worden.
	Zet fraaie, interessante, spraakmakende bomen neer.	E-mail	
	Waar we het nog niet over gehad hebben in de discussies is een vóórbescherming voor de bomen die we nog op de lijst met monumentale bomen willen hebben. Dit even om te voorkomen dat er nog snel even wat bomen omgelegd worden, voordat de bescherming in werking kan treden	Inbreng alle boompicknicks	
	Waardevolle bomen moeten behouden blijven en ingepast worden in een nieuwe situatie waarbij zowel boven- als ondergronds voldoende leefruimte wordt gemaakt of blijft behouden om gezond oud te worden.	E-mail	

Natuurkalender en gefaseerd onderhoud	Heb ook vooral aandacht voor de bodem. Een gezonde bodem is bedekt en is vol met bacterien, schimmels, levende organismen. Geen blad uit de perken blazen voor de winter. Marc Siepman legt heel duidelijk uit in de docu humisme, alle kleine beestjes helpen wat het belang is van een gezonde bodem: grote opname van CO2, voorwaarde voor natuurlijke processen, waarin planten beter groeien, basis voor een veerkrachtig systeem (is erg noodzakelijk met klimaatverandering!)en over de plek van 'onkruid', dat een belangrijk nut heeft om de bodem te herstellen.	E-mail	**Beheer (p. 13): Natuurkalender en gefaseerd onderhoud** Arnhem werkt met de Natuurkalender Arnhem. Beheer en onderhoud is daarin zoveel mogelijk afgestemd op de aanwezige dieren en planten. Beheer en onderhoud hoeft daarnaast ook niet in één keer plaats te vinden. Er kan gekozen worden om het beheer gefaseerd uit te voeren. Zo wordt het leefgebied van vogels, insecten en kleine zoogdieren beschermd.
	insectenkweekplekjes stimuleren. Aanwijzen van rustige plekken, groenstroken , waar insectentrekkende beplanting beplant wordt en weinig tot geen onderhoud gepleegd hoeft te worden, zijn ideaal als insectenkweekplekken. Insecten staan onder druk en zijn ook nodig. In het buitengebied wordt veel gif gespoten, en in de stad gaat het beter met insecten.	Inbreng alle boompicknicks	
	Bomen leven ook samen met paddenstoelen en schimmels. Andere bomen leven daar ook op. Schimmels houden ook CO2 vast. Als de bomen weg zijn, is er dus ook minder CO2 opslag daar. In Drenthe is er goed overleg met gemeenten en organisaties van paddenstoelen/schimmels geweest. Daar gaat het goed.	Verslag 4	
Boomziekten en - plagen	Wanneer een boom ziek is, last heeft van torretjes of rupsen zijn daar natuurlijke tegenhangers die ingezet kunnen worden. Zo heb je voor de processie rups bijv. aaltjes die de rups opeten. Meeldouw kan je zwavel inzetten. Luis, lieveheersbeestjes. Lok zoveel mogelijk natuurlijke vijanden! Laat de vogels weten dat er in de bomen een lekker maaltje te halen valt. Vooral mezen smullen van de bijv. kevers. Dit beleid wordt ook ingezet in de glastuinbouw. Toen ik kind was moest je kaartjes ophangen voor natuurlijke bestrijders van bepaalde plagen en boom of gewas ziek makende schimmels/ insecten etc.	E-mail	**Beheer (p. 14): Boomziekten en plagen** Helaas kunnen bomen ook aangetast worden door boomziektes of -plagen. De ontwikkelingen van aanpak en richtlijnen volgen elkaar snel op. Arnhem gaat bij ziekten en plagen uit van het volgen van de landelijke richtlijnen. Om ontstaan en verspreiding te vermeiden proberen we te voorkomen dat veel bomen van dezelfde soort dicht bij elkaar staan.
	Er zal na de kap, als een boom ziek is, getoond moeten kunnen worden hoe de boom ziek is. Door een specialist laten doen, niet een bestuurder.	E-mail	
Circulair boombeheer	Als er gekapt wordt, probeer het hout dan in de regio te houden. **Reactie gemeente**: ons belang ligt nu voornamelijk bij het zo duurzaam mogelijk gebruiken en vervoer is dan niet altijd het belangrijkste. **Reactie publiek**: kunnen we daar doelstellingen voor maken? **Reactie gemeente:** Het is een mogelijkheid om te kunnen kijken naar de selectie van kopers, maar als de kopers niet in Nederland zitten (veel industrie weg gegaan), dan zal er toch een groot deel naar het buitenland gaan.	Verslag 3	**Beheer (p. 14): Circulair boombeheer** Hout dat vrijkomt in de Arnhemse bossen proberen we zo duurzaam mogelijk te verwerken. Allereerst gaan we bekijken of we vrijkomend hout zelf kunnen gebruiken voor het herstel van onze eigen banken, hekwerken, trappen, bruggen, etc. Voor het overige vrijkomende hout gaan we onderzoeken hoe dit op de meest duurzame wijze ingezet en verkocht kan worden.
Bescherming van bomen bij werkzaamheden en evenementen	Geen evenementen meer in parken. Beschermen van parken. Is dat mogelijk?	Verslag 2	**Beheer (p. 14): Bescherming van bomen bij werkzaamheden en evenementen** Arnhem beschermt haar bomen zoveel mogelijk, zodat ze niet beschadigd raken tijdens evenementen, werkzaamheden of andere activiteiten. Dit kan gaan over het plaatsen van opslag, graaf- of ophoogwerkzaamheden, het beschermen van de kroon, wortels of grondwaterstand. Ook tijdens evenementen is dit van groot belang. Evenementen en werkzaamheden mogen geen schade aanbrengen aan de aanwezige bomen, hun wortelstelsel of groeiomstandigheden. Arnhem beschermt haar bomen ook via een kapvergunning (zie: Kap en compensatie). Sommige bomen kunnen met kleine maatregelen extra beschermd worden. Zo kan het plaatsen van een hekje of kei er al voor zorgen dat er niet meer tegenaan gereden wordt of geparkeerd kan worden. Arnhem gaat bij buitengewone of toekomstbomen kijken waar maatregelen nodig zijn en kunnen worden aangevuld, zodat de
	Denk bij evenementen ook aan de ondergrondse wortelruimte. En de vraag moet eigenlijk zijn of je wel evenementen wil in parken bij bomen? Dat is een punt om toe te voegen.	Verslag 4	
	Ook mijn opmerking dat de woorden "zoveel mogelijk" moeten worden weggehaald bij het behouden van bomen bij projecten (3e punt onder kap op bladzijde 11 van de presentatie) zie ik niet terug in het verslag. Dit moet worden: Spaar alle bomen bij projecten en nieuwbouw. Als men immers anders gaat denken, namelijk als 1e uitgangspunt dat de bomen blijven staan, dan moet men creatief worden, en dan is het wel mogelijk om alle bomen te behouden	E-mail	
	Bij infrastructurele projecten moet er gewerkt worden met boombeschermende technieken, ook als dat duurder is.	Werkgroep Behoud Bomen Arnhem	
Kap en compensatie			
Kap: algemeen	Soms is kap niet erg. Voorbeeld: het fijnsparrenbos. Als dat gekapt wordt zijn mensen woest, maar het bos is niet goed voor de biodiversiteit. Het kan dan omgevormd worden tot een meer bio-divers bos.	Verslag 1	**Inleiding (p. 5): en hoe gaan we dat doen?** Uitgangspunt bij kappen is 'nee, tenzij'. Het is echter soms noodzakelijk om een boom te kappen. Dat vraagt om een zorgvuldige belangenafweging. Daarbij is maatwerk nodig. Het afwegingskader en de procedure van de kapvergunning wordt aangescherpt en verduidelijkt. Voorkomen wordt dat er bureaucratische drempels worden opgeworpen zonder dat daarmee de doelen van het bomenbeleid worden gediend. Daarbij onderzoeken we mogelijkheden om een onderscheid te maken tussen eenvoudige en complexe gevallen. **Kap (p. 15): Kap en compensatie** In Arnhem mogen bomen niet zomaar worden gekapt. De deregulering van de kapvergunning zoals die in 2014 is ingevoerd, wordt deels teruggedraaid. Dit betekent dat de regels van de APV worden uitgebreid, dus niet alleen voor de waardevolle bomen, zoals die in 2014 is ingevoerd. Waar tot op heden voor het kappen van veel bomen nog steeds een kapvergunning nodig was, werd dat zo niet ervaren. Het gevoel bestond dat in 2014 de kapvergunning was 'afgeschaft'. Dat was niet zo. In het nieuwe stelsel geldt voor elke te kappen boom een meldingsplicht. Door de invoering van een meldingsplicht worden de regels versimpeld en behouden we inzicht in bomen die gekapt worden. Voor het kappen van veel bomen in kleine particuliere tuinen waar in het verleden (voor de deregulering) een vergunning voor werd verleend, wordt nu volstaan met een melding. In het afwegingskader voor de verlening krijgen belangen als biodiversiteit en klimaat meer gewicht, waardoor meer bomen beschermd zijn. Meer bomen worden beschermd, zonder dat dit leidt tot extra (onnodige) bureaucratie. **Kap (p. 15): Juridische bescherming** Arnhem beschermt haar bomen via bestemmingsplannen en de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV). Bomen worden daarnaast beschermd via de Wet Natuurbescherming (voorheen Boswet). In het kader van dit Bomenplan worden de regels met betrekking tot de APV gewijzigd. <u>Bescherming via Wet Natuurbescherming (voorheen Boswet)</u> De Wet Natuurbescherming (voorheen Boswet) beschermt bos van minimaal 10 are of bomenrijen van minimaal 21 bomen (houtopstanden) gelegen buiten de bebouwde kom met een kapmelding. Ontheffing is
	Duidelijk maken dat kappen heel normaal is, het gaat om het geheel (over 20 jaar gelijke leeftijden)	E-mail	
	Ik ben absoluut voor behoud van bomen. Echter als de veiligheid in het geding is dan verkies ik het creëren van een veilige situatie boven het behoud van een (relatief klein) aantal, niet beeldbepalende bomen	E-mail	
	Waarom elke keer die mooie oude bomen wegzagen en er niets of sprietjes voor terugzetten. Elke keer verdwijnt een heel ecosysteem	E-mail	
	Enkele jaren terug was er een schoonheidscommissie die na de nieuwe indeling van de Zijpendaalseweg een aantal prachtige en gezonde bomen in Sonsbeek wilden kappen voor 'het zicht'. Onbegrijpelijk en idioot. Naar dergelijke mensen dient nooit meer geluisterd te worden.	E-mail	
	Algemeen misverstand dat het kappen van bomen slecht is. Meest belangrijke is dat bomen weer worden terug geplant en dat er van het gekapte hout zo goed mogelijk een hoogwaardige functie wordt gevonden. Gemeente Arnhem moet doorgaan met bomen kappen en dit hout ook proberen terug te geven aan bewoners. Na kap minstens drie bomen terug planten	E-mail	
	Kap alleen zieke bomen en spaar zoveel mogelijk bomen bij nieuwbouw of wegenbouw beleid.	E-mail	
	Als het noodzakelijk is dan moeten bomen gekapt worden als zij gevaar opleveren of ziek zijn.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	De werkgroep Aktie Redactie is faliekant tegen het kappen van rijen oude bomen langs een weg vanwege een voorkeur om bomen van gelijke grootte op rij te willen, terwijl een deel van de bomen goed te handhaven is.	Werkgroep Behoud Bomen Arnhem	
	Behouden van het straatbeeld bij bomenkap.	E-mail	
	Op veel plekken in Arnhem zijn bomen verdwenen sinds 1960: veel oude pleinen, parken en groenstroken (voorbeeld Zijpendaalseweg nabij Sonsbeek)	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	We moeten niet gaan vervangen als het niet moet. Aan de andere kant kost het ook geld om de bomen te onderhouden. Dit gaat ook in op de kennisdiscussie; waar zit de kennis over de aanplant en beheer van bomen en hoe wordt deze gedeeld met anderen.		
	Wanneer de voorzieningen en huizen in gevaar zijn kan dit een reden zijn voor kap.	Discussie website	
	slechts wanneer na een onafhankelijk onderzoek zal blijken dat bomen van derde, schade aanrichten of een gevaar voor de omgeving e.v. vormen, zal een schade claim aan de orde zijn. Dit betekent niet dat een kap altijd de oplossing is.	Discussie website	
	In het verleden is gebleken dat Kleigronden tijd nodig hebben om te rijpen. Dit wil zeggen: Klei losser wordt in zijn oorspronkelijk hechte structuur, daardoor wordt de doorlatendheid bevordert. Ik heb er daarom vertrouwen in dat het waterhuishouden van de huidige bodemstructuur zal veranderen, en bij minder vocht, de wortelgroei van de Populieren zich naar de diepte gaat verplaatsen. Hiermee komt een eind aan het geschetste schade beeld.	Discussie website	
	Elke boom heeft een schaduw en bladafval dus dat is eigenlijk kwats. Dit is geen reden om iets te kappen.	Discussie website	

Het verschil in biodiversiteit en ecologie zal vele meningen geven. De echte ecologie hebben wij als mens allang verstoord, we zijn met teveel. Dus moet er ingegrepen worden in de biodiversiteit. Maar wie bepaalt dan welke weg er in geslagen wordt? Dat zou ik graag weten! Zoals bij Monitor te zien was dat Europa ons Nederland een Natura 2000 plan aanraadt waardoor wij meer bomen rooien dan planten, onbegrijpelijk in de huidige wereld. In vele bossen gebeurt het al, dat er gekapt wordt om meer verscheidenheid/biodiversiteit te creëren, nodig vind ik het niet, het gaat om andere zaken. De lanen waar prachtige allemaal dezelfde mooie bomen staan moeten gewoon zo blijven, historisch is dit overal zo geweest en het geeft ook een soort rust. Dat ze aangeplant zijn door mensen is sowieso duidelijk en maakt het niet persé negatief, idd cultuurhistorische waarden en beeldkwaliteit prevaleren.	Discussie website
Dit is een vreemde uitleg van biodiversiteit. Het gaat er niet om de bestaande natuur diverser te maken. Een beukenbos is een beukenbos en een eikenlaan zorgt voor een enorme biodiversiteit. Het gaat om de stenen omgeving en de niet natuurlijke delen zoals plantsoentjes met exoten zoals cotoneaster, gazongemaaide grasstroken en andere onnatuurlijke inrichting. Door deze om te vormen naar een meer natuurlijke beplanting worden naast het beeld wat nu leidend is ook biodiversiteit (bloemen, zaden, nectar, nestgelegenheid, etc) gediend. Andere ecodiensten zoals luchtzuivering, geluidsdemping, verkoeling en wateropvang kunnen ook een belangrijke rol gaan spelen. Hiervoor is een natuurlijke inrichting met een zo hoog mogelijke biodiversiteit het meest rendabel als investering.	Discussie website
Respect voor bomen en groen en dus mag er best meer moeite voor behoud gedaan worden. Nu lijkt kap en wegsnoeien van groen vaak de enige optie. Geef meer ruimte aan flora en fauna.	Discussie website
Wij wonen in een huis, waar een paar bomen naast staan. In de herfst haal ik bergen bladeren weg en in het voorjaar ook veel afval. lastig? ik haal het met een gewone hark weg, het is een leuk werkje. Ik zou ook kunnen klagen. Moet die boom dan gekapt worden? Deze bomen geven schaduw, ruisen in de zomer, er zitten vogels in. Ze staan daar stoer en ze maken dat ik me goed voel. In Elderveld heb ik heel wat bomen zien kappen en heel veel struiken zien weghalen. Ik maak me er zorgen over. Waarom het weggehaald wordt, geen idee. Ben me gaan oriënteren op de bomenkap in Arnhem en de rest van Nederland. Ik schrik van de beweegredenen. Laat gezonde bomen staan. Haal niet alle struiken weg.	Discussie website
Een persoonlijke mening is nog niet hetzelfde als deskundigheid. Voor geïnteresseerden waren er informatierondes georganiseerd om duidelijk te maken waarom er bomen in park Gulden Bodem gekapt zouden moeten gaan worden. Met nog tien á vijftien anderen ben ik mee op pad gegaan. In een ontspannen sfeer werd een en ander uitgelegd/toegelicht. Er was sprake van een duidelijk plan. Met visie op de toekomst, weten wat er nu moet gebeuren om ook op langere termijn zo'n prachtig park c.q. bos te kunnen behouden. De vragen die gesteld werden varieerden van belangstellend tot kritisch. Uit de reacties bij afronding meende ik op te kunnen maken dat er geen bezwaar was om het voorgenomen plan uit te gaan voeren. Verbaasd neem ik daarop kennis van het besluit de voorgenomen werkzaamheden vooralsnog niet uit te voeren. Protesten vanuit de bevolking liggen daar kennelijk aan ten grondslag. Waar waren die protesterende mensen dan toen er deskundige uitleg werd gegeven? Ik mag hopen dat een onderbouwd bomenplan voldoende draagvlak vindt en tot uitvoer kan worden gebracht. Ter vergelijking: Vele ouders weten dat een protest van hun kind tegen een voorgenomen besluit nog niet meteen wil zeggen dat dat besluit verkeerd is.	E-mail
Daarnaast houdt ook mij de massale bomenkap in Nederland bezig. Wat mij ontzettend goed lijkt is dat Arnhem een statement maakt en als eerste gemeente in Nederland deze ontwikkeling publiekelijk afwijst.	E-mail
Mijn idee is gewoon te stoppen met kappen.	E-mail
Het is van de zotte dat we bomen kappen om vogeltjes terug te brengen, of bomen kappen om lage begroeiing een kans te geven. Met die droogte zijn die als eerste dood en de bomen die verkoeling gaven en vocht vast hielden, zijn omgezaagd.	E-mail
Wij zien in onze wijk overal de 'tenzij' bij de kap van bomen. Er wordt steeds een reden gevonden om 'tenzij' te zeggen: bij nieuwe riolering is het te duur om bomen te beschermen, een muur moet geschilderd worden er daarvoor moet een boom weg, er is een straat waar bomen te veel licht wegnemen etc. Daardoor geloof ik niet meer in de 'tenzij'. Mijn oplossing: redeneren vanuit de vraag "hoe kunnen we de boom behouden"? Dan ga je ook in andere oplossingen denken. Bij de 'tenzij' gaat het mis.	Verslag 4
Meeste mensen vinden wel dat er te veel en te snel gekapt wordt. Vanuit de gemeente is het niet duidelijk of er ook andere opties zijn onderzocht.	Verslag 4
Wat wordt er bedoelt met de zin "Tenzij kap een bijdrage levert aan biodiversiteit en vastleggen CO2." Voor welke bomen, in bossen of waar? - Door massale boskap lukt dat niet. Door het hele land wordt biodiversiteit gebruikt om massale kap mogelijk te maken. - Dat is dan specifiek voor bossen, dat staat er niet bij. - Voor biodiversiteit kan kap nodig zijn als je een bepaalde structuur maakt. Kijk dan wel naar meer struiken, kruiden etc.	Verslag 4
In gekapte balken sla je meer CO2 op dan in een eiken boom in de natuur. Als we het hebben over het boombeleid van de gemeente Arnhem, zijn er veel zaken waar we rekening mee moeten houden. CO2 hoort daar ook bij, maar dit is niet de belangrijkste reden voor Arnhem. Meer groen en meer bomen willen we hier, dan leggen we automatisch ook meer CO2 vast. CO2 vastleggen als reden voor kap, is op de schaal van Arnhem niet zo krachtig. - Het grootste gedeelte van het gekapte hout gaat op aan verbranding en andere zaken die niet goed zijn voor CO2 opslag. Dat is dan dubieus. **Gespreksleider**: Dan kunnen we de CO2 er beter uithalen. Dit is een nuancering van de inbreng. (Het projectteam gaat naar de stelling kijken).	Verslag 4
Niet kappen voor zonnepanelen en windmolens.	Discussie website
Er is juist minder diversiteit Als Er minder bomen zijn. Dus dat gaat ook niet op.	Verslag 4

niet nodig wanneer wordt gewerkt volgens de landelijk vastgestelde gedragscodes. Daar waar de Wet Natuurbescherming geldt, geldt geen APV.

<u>Bescherming via Bestemmingsplannen</u>
Bomen in de bomenhoofdstructuur zijn de laatste jaren voorzien van een groene bestemming. In bestemmingsplannen is een vergunningplicht opgenomen voor het kappen of doen kappen van houtige gewassen (bomen en struiken) in groene bestemmingen: Park, Bos, Natuur en Landschap. De vergunningplicht geldt niet voor normaal beheer en onderhoud en dunnen. Bij normaal (of bestendig) beheer en onderhoud en dunnen wordt de structuur (bijvoorbeeld bos of laan) in stand gehouden. Voor alle andere werkzaamheden en plannen -waar het niet om normaal beheer en onderhoud gaat en waarbij bomen en struiken worden verwijderd- is een omgevingsvergunning noodzakelijk. De werkzaamheden of plannen zijn slechts toelaatbaar, indien de landschappelijke-, cultuurhistorische- en natuurwaarden en kwaliteiten van de gronden niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast. Deze bescherming blijft behouden.

<u>Bescherming via APV</u>
Daar waar de Wet Natuurbescherming en het bestemmingsplan bomen niet beschermt, geldt de APV. De APV wordt in het kader van dit Bomenplan gewijzigd. Tot op heden ging de APV uit van een vergunningplicht voor het kappen van bomen die worden vermeld op de Waardevolle bomenlijst. Dit zijn er in 2019 ongeveer 800. Voor de overige bomen was geen vergunning nodig. Voor deze bomen worden nu ook nadere kapregels afgesproken.

Uitbreiding kapvergunning (aanpassing APV)
De Algemeen Plaatselijke Verordening wordt gewijzigd. Dat heeft voor een boom bij iemand in een kleine tuin andere consequenties dan voor een straatboom. Het volledige afwegingskader staat in de bijlage. Kort samengevat is hieronder voor enkele veel voorkomende gevallen de nieuwe situatie beschreven.

Kap (p. 16): Particuliere bomen in een tuin
Als het een buitengewone boom betreft vindt er een nadere afweging plaats. Dat is maatwerk en kan leiden tot een weigering of een vergunning. Dat is in de oude situatie ook zo. In de andere gevallen kan worden volstaan met de melding en mag de boom worden gekapt. Is het perceel groter dan 400m2, dan is compensatie aan de orde.

Kap (p. 16): Gemeentebomen bij beheer en onderhoud
Er zijn situaties waarbij bomen overlast veroorzaken en waar een afweging gemaakt moet worden of de bomen kunnen blijven behouden. Voor alle gemeentelijke bomen met een stamomtrek van meer dan 35 cm en zogenaamde toekomstbomen volgt er een vergunningaanvraag. Afhankelijk van de waarde van de boom en de omvang van de hinder en overlast vindt er een nadere afweging plaats. Als een boom schade veroorzaakt aan de stoep, de weg of een gebouw herstellen we schade of verbeteren we de standplaats. Als er sprake is van onvoldoende daglichttoetreding dan snoeien we de boom. Is dit niet mogelijk dan kijken we of de boom verplant kan worden. Wanneer dit allemaal niet kan dan kan de kapvergunning verleend worden. Dit is maatwerk, waarbij omwonenden betrokken worden. Als een dergelijke boom gekapt wordt vindt compensatie plaats, liefst in de naaste omgeving.

Kap (p. 16): Kappen zonder vergunning of melding?
In sommige gevallen is er sprake van een uitzondering en is het aanvragen van een kapvergunning niet noodzakelijk. Dit geldt als de wet Natuurbescherming van toepassing is; voor gebieden waarvoor in het bestemmingsplan reeds regels zijn opgenomen; bij werkzaamheden die vallen onder 'normaal beheer en onderhoud', waaronder dunning of bij werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van de beheervisies van de parken, zoals bijvoorbeeld de daarin beschreven zichtlijnen.

In geval van acuut gevaar moet een boom direct worden geveld. De eventuele melding of vergunning volgt achteraf.

Wanneer een vergunningplichtige boom zonder vergunning is gekapt, dan is er sprake van een economisch delict. Er kan dan een boete worden opgelegd ter hoogte van de waarde van de gekapte boom.

	Het lijkt me vooral zaak te kijken of bomen daadwerkelijk gekapt moeten (door ziekte bijvoorbeeld) worden of dat er ook andere mogelijkheden zijn. Zo kan een projectontwikkelaar ook specifiek de opdracht krijgen om rekening te houden met al op locatie staande bomen. Ook is het tegenwoordig mogelijk bomen te verplaatsen. Om een gezond klimaat in de stad te behouden zijn bomen van levensbelang, zowel voor luchtzuivering en temperatuurregulering, als voor het gemoed! De fijnste plekken om te zijn, zijn groene plekken. Ook valt het op dat er alleen gekapt wordt. Nergens zie je nieuwe aanplant. Ook niet wanneer in een rij een boom gesneuveld is. Dat blijft hier altijd een lege plek. Zonde! **Reactie**: Ik ben het met je eens dat projectontwikkelaren moeten proberen om het bestaande groen zoveel mogelijk te behouden. Het verplaatsen van grote bomen kost veel geld en geeft niet altijd de garantie dat de boom lang blijft leven. Ook het nemen van bovengrondse beschermingsmaatregelen, zoals het plaatsen van planken tegen de stam, geeft geen garantie op het voorkomen van ondergrondse schade, waardoor de boom uiteindelijk toch het loodje legt. Dan kies ik voor kap en nieuwe bomen planten, als dat flink bespaart op de kosten.	Discussie website
	Als je wil kappen kijk dan ook dat je niet alles in één keer kapt. Probeer dan hier en daar wat kappen en de daar variatie aan te brengen.	Verslag 4
	Verdienen aan kap is geen doelstelling. Punt. Dat heb ik van de gemeente begrepen. Het vindt plaats omdat er gedund moet worden, maar het is geen doelstelling.	Verslag 4
	Duidelijke afspraken met elkaar maken. Bijvoorbeeld: geen bomen kappen omdat ze het uizicht op iets belemmeren. I.v.m. nieuwe ideeën mbt het klimaat geen bomen meer kappen tenzij bij ziekte. En dan eerst laten toetsen door onafhankelijke deskundigen. Bij rioleringswerk innovatie oplossingen zoeken in plaats van bomen kappen. Bij klachten over bladafval van iemand die graag een schoon tuintje heeft een korf zetten waar afval in kan en een hark geven. En vooral niet kappen.	Discussie website
	het gaat hier om een gezonde leefomgeving en de toekomst van onze planeet. Dus niet meer Bomen worden behouden TENZlj, want dan verlies je keer op keer de bomen, er zijn zoveel tenzijs te bedenken, dat maakten we mee in het Spijkerkwartier, elke straat een andere tenzij. inmiddels meer dan 150 grote bomen gekapt sinds het afschffen van de kapvergunning olv Anton de kleijn. Er wordt niet gedacht van boombehoud maar vanuit kapexcuus. dat roer moet echt om.	Discussie website
	Hoe hebben wij jarenlang genoten van de roze bloesem-bedstee bij Musis Sacrem. Een bloesembomen rij waar elk mens gelukkig van werd. Ik ben nog steeds verdrietig van het nutteloos kappen van deze prachtige bloesemboom om de zichtlijn van de lelijke deur van het nieuwe musis in beeld te brengen. mensen fotgrafeerden niet het gebouw! maar de unieke bloesem bedstee! (nee, deze boom kon nog makkelijk enige tijd mee, concludeerden diverse boomdeskundigen). **Reactie**: Echt zonde van de bomen bij Musis Sacrem. Ik begrijp niet dat je zoiets kunt doen. Er stond ook zo'n mooie bloesemende boom voor het voormalige Arbeidsbureau/CWI gebouw. Wat hebben we daar van genoten. Weggehaald toen het gebouw een nieuwe bestemming kreeg. Zonde. **Reactie**: De prunus bij Musis was zo gaar als boter. Ik heb de wortels gezien nadat hij gerooid was. Spons was het. Hij had echt geen toekomst. Wat plantlokatie betreft, deze nieuwe boom heeft geen toekomst i.v.m. de schaduwdruk van de moeraseiken. Daar is dus zeer onzorgvuldig geplant, wat zonde is van de prachtige boom die ze daar neer hebben gezet. Helaas schreef het tekentafelplan die lokatie voor, waardoor maar weer eens blijkt dat men in het veld moet gaan kijken hoe de situatie is en dat plannen flexibel moeten zijn. Kan het niet, dan ook niet, tegen beter weten in, daar een boom neerzetten.	Discussie website
	Moet men ergens gaan bouwen met het plan om windmolens en zonnepanelen te plaatsen? Men had daarvoor al kunnen zien dat dit mogelijk niet het juiste bouwterrein is vanwege bomen toch? Wie een bos kapt om er woningen te plaatsen moet eens een dag als vogel gaan leven daar.	Discussie website
	Er worden te veel bomen in Arnhem gekapt en de huidige regels om bomen te beschermen zijn onvoldoende. Mee eens. Voor je het weet is er weer een boom gekapt, geen idee waarom, maar het duurt jaren voordat er weer iets vergelijkbaars gegroeid is. Wees zuinig op de gezonde bomen!	Discussie website
	Ik vind dat het moet zijn 'geen handel in bomen'	Verslag 4
Kap: vergunningstelsel	Update jaarlijks het bestand van waardevolle bomen (particulier en van de gemeente) waarvoor een kapvergunning nodig is.	E-mail
	Het gaat niet om aantallen. Het gaat om de beschermende werking van de kapvergunning; mensen en instellingen moeten niet te gemakkelijk waardevolle bomen kunnen kappen. Daar moet de discussie over gaan.	Verslag 2
	Het zou mooi zijn dat monumentale bomen in de toekomst een boomcertificaat krijgen in de hele stad, met uitleg waarom die niet omgehakt mogen worden zolang ze niet ziek zijn. De burger heeft dan ook recht op een onafhankelijke second opinie over de boom, voor hij omgehakt mag worden.	E-mail
	Kapvergunning herinvoeren is maar een onderdeel van een beter bomenbeleid in Arnhem.	Discussie website
	Herinvoering kapvergunning. Er wordt te veel gekapt.	E-mail
	Kapvergunning weer instellen.	E-mail
	Weer kapvergunningen invoeren.	E-mail
	1-Een kapvergunning komt altijd online te staan op bv overheid.nl en word dan ook gauw gedeeld op o.a. sociale media. Zo kan men het beter zien en in de gaten houden. 2-Een boom is een boom ongeacht waar deze staat. En wie een boom wil kappen moet gewoon de vergunningstraject in.	Discussie website
	Waarom het goed is om de kapvergunning weer in te voeren: - Preventieve werking - Bescherming van (waardevolle) bomen - Maakt de bescherming van bomen (die conform bestemmingsplannen en de lijst van beschermde bomen beschermd zouden moeten worden) effectiever - Instellingen, bedrijven en overheden beschermen dan eveneens beter hun bomen - Maakt democratische sturing mogelijk	Aktie Redactie Bomen Arnhem

	Condities van invoering: - Is geldig voor alle bomen in Arnhem met een stam breedte van X cm - Doel van de kapvergunning helder formuleren - Een Arnhemse inhoudelijke toetsing is noodzakelijk (als voorportal van ODRA) - Omschrijf goed en gedetailleerd de criteria van de toetsing - Bestraf overtredingen	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Inzoomen op de kapvergunning; waar heeft het wel goed gewerkt en waar niet	Verslag 2	
	Alle bomen beschermd door een kapvergunning	Verslag 2	
	Als er een kapvergunning komt dan moeten we zorgen dat alles op één plek te vinden is. Overzichtelijk en helder. Kijk er wel voor uit dat je niet alle bomen er op zet, dan verlies je draagvlak. Ga voor de beeldbepalende bomen, een beschrijving en een kaart.	Verslag 2	
	Blijf naar de specifieke situatie kijken, niet alleen de regelgeving. Een kapvergunning ook niet gaan zien als een bot instrument. Misschien kijken naar verschillende 'smaken' en 'categorieën'. Het wordt dan ook voor de uitvoerders duidelijker. Welke criteria zijn van belang en welke soorten bomen en situaties zijn er.	Verslag 2	
	Hou het simpel en transparant, maar maak het niet te simpel en hou verschil tussen soorten bomen.	Verslag 2	
	Moeten wij eigenlijk wel kunnen beslissen over de boom in andermans tuin? De kapvergunning kan ook verkeerd uitpakken. Dit is ook kennis en bewustzijn.	Verslag 2	
	Redenen voor wel of niet verder gaan met een kapvergunning ophalen bij andere gemeenten. Duidelijke kapvergunning voor de hele stad is echt van groot belang en daarbij de preventieve werking goed tot uitdrukking laten komen. Geld dat voorn de procedure gebruikt wordt kan beter gestoken worden in goed onderhoud.	Verslag 2	
	Lid gemeenteraad Vincent Bouma: En alleen een kapvergunning voor gemeentelijk eigendom? Is dit een optie? Reacties publiek: -De vergunningen zijn vooral voor andere instanties en bewoners. Als we een gemeente hebben die bomen belangrijk vindt, dan is een kapvergunning voor de gemeente niet nodig. -Ook voor de gemeente. -Als je bezwaar wil aantekenen tegen het kappen moet dat makkelijker/beter kunnen. Ruimhartigheid met bewonersgroepen. Ook verlenging van tijd om bezwaar te maken, niet 8 dagen.	Verslag 2	
	In de krant lees ik dat er gesproken wordt over het weer invoeren van kapvergunningen. Lijkt mij een verkeerd begin. Beter is om eerst een beleid op te stellen, uw initiatief ondersteun ik van harte	E-mail	
	Door het opnieuw invoeren van een kapvergunning kan een zinnige afweging worden gemaakt tussen deze belangen. Maar in principe moet groen altijd voorgaan. De winst van een paar zonnepanelen kan overal worden geboekt. Terwijl een boom CO2 al heeft vastgelegd en ieder jaar meer lucht filtert, CO2 vastlegd en verkoelt. Om over windmolens al helemaal niet te praten. Die kunnen hier niet rendabel worden geplaatst.	Discussie website	
	Herinvoering van de kapvergunning en beter en goed overleg met de wijk/straat en vooral bewoners van Arnhem.	Discussie website	
	Direct de kapvergunning herinvoeren en bomenbehoud als prioriteit maken in alle situaties waarin bomenkap ter sprake komt.	E-mail	
	Bij de discussie over het afschaffen van de kapvergunning wil ik dat er expliciet duidelijk wordt gemaakt dat door het afschaffen van de kapvergunning vele voor de stad belangrijke lanen en parkzones op dit moment vogelvrij zijn en nu op ieder moment compleet van de aardbodem kunnen worden weggevaagd. En de discussie moet zijn of dit wenselijk is. Dit betreft onder meer de bomen die staan in de: Prumelaan, Jacob Marislaan, Van Heemstralaan, Vondellaan, Moslaan, Oranjestraat, Parkzone tussen flats van Immerloo, Groene Weide, Dovenetellaan, Wilgenlaan, Doctor Schaepmanlaan, Eindhovensingel, Limburgsingel, Venlosingel, Rotterdamsingel, Thorbeckestraat, Stadhoudersstraat, Jacob Cremerstraat, Graaf Lodewijkstraat, Sint Peterlaan, Van Slichtenhorststraat	E-mail	
	Ik vind dat het geld dat aan het op poten zetten en houden van de kapvergunning veel beter in het zorgvuldig onderhoud van groen gestoken kan worden. Wie ben jij (of de gemeente) om te beslissen over de boom van iemand anders. Die boom moet onderhouden worden door die eigenaar, wat soms flink in de papieren kan lopen. Er komt altijd een punt waarop het beter is om een boom te kappen en dan een nieuwe boom op de juiste plaats, van de juiste grootte terug te plaatsen. Het kan een ambtenaar uitsluitend van papier zien of de boom terecht gekapt wordt? Voorlichting en respect voor alle bomen en struiken moet gepropageerd worden.	Discussie website	
	Kapvergunning opnieuw invoeren. Zo min mogelijk bomen kappen, iedere boom die weggaat opnieuw inplanten. Ook bij particulieren er streng op toe zien dat de hoeveelheid groen in de wijk in de loop van de tijd toeneemt in plaats van afneemt. Ik heb niet het idee dat er op dit moment doelen worden nagestreefd die openbaar worden gedeeld. Als ik heel cynisch ben zou ik zeggen dat de doelen houtopbrengst, kostenbesparing op onderhoud en risicobeperking zijn.	discussie website	
Kap: biodiversiteit/biomassa	Vraag publiek: hoeveel areaal bos is er nodig voor biomassa? Is er een visie/beleidsstuk als het gaat over de geldelijke inkomsten vanuit bomen in Arnhem? Moeten we bomen kappen voor inkomsten? **Reactie gemeente**: Nee, bomen kappen voor geld is geen doel van de gemeente. Biomassa is geen goed idee. Geen bomen kappen voor biomassa.	Verslag 1	**Inleiding (p. 5): En hoe gaan we het doen?** Grootschalige kaalkap om biodiversiteit te bevorderen of voor de oogst van biomassa van gemeentelijke bomen is niet aan de orde.
	Vragen naar aanleiding van een stuk in de Trouw over biomassa centrales in/rondom Arnhem: - Zijn er bouwvragen aangevraagd/afgegeven in Arnhem voor deze centrales? - Welke concrete medewerking verleent de gemeente Arnhem aan de ontwikkeling van biomassa centrales? - Wordt er hout door de gemeente Arnhem geleverd aan biomassa centrales? Zo ja, in welke vorm en hoeveelheden? - Zijn er door de gemeente Arnhem contracten gesloten over de houtlevering aan deze centrales? Zo ja, welke en welke hoeveelheden?	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Goed onderhoud hoeft niet duur te zijn, vind ik. Reactie: onderhoud kost wel geld. Het kost niet veel, in vergelijking met andere beheer onderdelen in de stad, maar het blijft geld kosten.	Verslag 4	

Evaluatie deregulering kapvergunning	Hoe staat het met de bescherming van bomen en de evaluatie van de kapvergunning? **Reactie gemeente**: de kapvergunning is afgeschaft in 2013. Bescherming van bomen is er wel op verschillende manieren. In grote delen van de stad is de kapvergunning er nog op basis van het bestemmingsplan. Ook monumentale bomen en de Wet Natuurbescherming (voorheen Boswet) beschermen de bomen. We kijken nu ook naar de evaluatie van de kapvergunning. In 5 buurten is bijgehouden hoe het gaat. Het zijn relatief kleine gebieden en de beelden zijn wisselend. We hebben ook een bedrijf de opdracht gegeven om luchtfoto's terug te kijken; hoeveel bomen zijn er en hoeveel massa is er. De ontwikkeling die we daar op zien geeft een best positief beeld.	Verslag 1	**Kap (p. 15): Evaluatie deregulering kapvergunning** In 2013 is de toenmalige kapvergunning op grond van de APV grotendeels gedereguleerd. Alleen voor bomen die op de waardevolle bomenlijst was nog een (APV-)vergunning noodzakelijk. Uit de evaluatie blijkt dat er in de weliswaar meer particuliere bomen zijn gekapt in de onderzochte gebieden dan voorheen, maar dat de gevreesde kaalslag is uitgebleven. Wel mag worden aangenomen dat zonder de deregulering het aantal bomen minder was afgenomen of zelfs toegenomen. Ook blijkt dat door de deregulering de situatie er voor de burger niet eenvoudiger op geworden is. Soms moest er wel een vergunning worden aangevraagd en soms niet.
(Gemeente)bomen bij projecten	Ondergrondse ruimte van bomen beschermen en ook de ruimte net boven de grond, bijvoorbeeld rondom geparkeerde auto's of zuiveringsinstallaties.	Verslag 2	**Inleiding (p.5): En hoe gaan we dat doen?** Bomen krijgen bij planontwikkeling meer gewicht. Bomen worden vooraf geïnventariseerd en gewaardeerd, waarna er een boombewust ontwerp wordt gemaakt. Keuzes in behoud, kap en aanplant worden daarin meegenomen en onderbouwd. Op basis van een integrale afweging, waarbij de waarde van bomen nadrukkelijk wordt meegewogen naast andere belangen als toegankelijkheid, veiligheid en ook de kosten, wordt in een project een definitieve ontwerpkeuze gemaakt. Dit geldt ook voor projecten die 'vanuit de wijk' worden geïnitieerd. **Kap (p.15): Gemeente- en particuliere bomen bij projecten** Als er ergens een school gebouwd gaat worden, een riool vervangen of een ander project moet worden gerealiseerd staan er altijd wel bomen in de buurt. Bomen waar we als gemeente zorgvuldig mee om willen gaan. We zetten daarom in op boombewust-ontwerpen waarin de afweging transparant en helder wordt weergegeven tijdens het hele proces. Dit geldt ook voor projecten vanuit de wijk. Daarom gaan wij werken met de Richtlijn Bomen Effect Analyse (BEA) om keuzes ten aanzien van mogelijke kap van bomen te kunnen maken. Een BEA wordt uitgevoerd om voorafgaand aan activiteiten in de buitenruimte de effecten te beschrijven op de aanwezige bomen. Ook wordt de waarde van de bomen vooraf in beeld gebracht. In een rapportage wordt een voorstel gedaan voor het behouden, verplaatsen, kappen en aanplanten van bomen waarbij behoud van bomen het uitgangspunt is, naast andere uitgangspunten zoals toegankelijkheid en veiligheid. Als kap onvermijdelijk is, wordt onderbouwd waarom de bomen niet behouden kunnen blijven en hoe wordt gecompenseerd. Bewoners worden bij de keuze van het ontwerp betrokken. Bij projecten van enige omvang worden de varianten voorgelegd aan het Boom Kwaliteitsteam Arnhem.
	Wat ik nog mis in het nieuwe beleid is dat ik vind dat waardevolle bomen niet voor nieuwbouw gekapt zouden mogen worden. Dit omdat we in Arnhem maar heel weinig waardevolle bomen hebben en dus geen enkele kunnen missen en ook omdat de meeste boomsoorten vele malen ouder kunnen worden dan een mens en belangrijk is voor onder meer het bestrijden van hitte en een bijdrage levert voor waterberging en ecologie.	E-mail	
	Een percentage groen verplichten bij elk bouwproject (groenquotum); niet alleen gras	Verslag 2	
	Verder moet voordat men bouwt de architect de bomen in zijn plan opnemen en niet verwijderen.	E-mail	
	Projectontwikkelaars moeten eerst een kapvergunning aanvragen.	Discussie website	
(Gemeente)bomen bij projecten: Casus "oversteekplaats voor veiligheid vs. behoud van bomen"	Ik heb het plan voor de oversteekplaatsen gezien. Ik ga er vanuit dat ze noodzakelijk zijn. Maar voor deze oversteekplaats moet de weg verbreed worden; is dat wel nodig? De verbreding is de enige reden waarom er bomen gekapt moeten worden. Waarom is er niet voor een andere oversteekplaats gekozen? Als de gemeente dit onderzocht heeft en blijkt dat er geen andere optie is, dan snap ik het en dan is het klaar. Maar dat betwijfel ik.	Verslag 4	
	Er is hier gekozen om uit te gaan van de auto's, fietsers en voetgangers, maar waar staan de bomen hier? Zijn de boombelangen verdedigd? Als je iemand de opdracht geeft dat er bij een project geen bomen weg mogen, dan ga je anders naar een situatie kijken.	Verslag 4	
	Is er bijvoorbeeld ook gekeken naar camera's en bonnen uitschrijven de hardrijders? Dat is ook weer een optie; is er naar alles gekeken?	Verslag 4	
	Ik ken de weg goed en er is al een oversteekplaats. De bomen die er staan zijn voor mij een gegeven, dat is het kader. Je gaat ook niet een huis afbreken.	Verslag 4	
	Het vertrekpunt ligt dus bij de bomen, het behoud en dan de oplossing. En niet beginnen bij het veiligheidsvraagstuk. Dit zou in het nieuwe bomenbeleid onder het nieuwe 'nee, tenzij' beleid kunnen vallen. Bomen niet zien als een obstakel, maar als een belangrijk vertrekpunt.	Verslag 4	
(gemeentelijke) bomen bij projecten: casus "Kap in wijken: grote bomen weg, kleine bomen terug"	We kunnen de bomen verplaatsen.	Verslag 4	
	We moeten eerst uitgangspunten voor de stad formuleren, daarna voor de wijk. Als je voor de stad hebt bepaald dat deze bomen een bepaalde waarde hebben, dan worden deze bomen niet gekapt. Als zij het idee hebben dat zij mogen beslissen over hun straat, dan kan je een discussie krijgen.	Verslag 4	
	We moeten anders naar bomen gaan kijken. Het boombenul moet aan de kant van het bestuur komen. Er moet een balans komen tussen de gemeente en particulieren.	Verslag 4	
	Gemeente (Frans): Ik benoem deze casus omdat het ook politiek gevoelig is. Over het respect hebben voor bomen zijn we het eens. Vanuit ecologische structuur en fijner kijken naar de wijken. Wijkgroen wordt nu bepaalt vanuit de wijk, dat laat je dan los. Dat is een grote koerswijziging. We moeten zoeken waar de spanning zit en hoe we daar mee om kunnen gaan.	Verslag 4	
	Gemeente (Frans): De belangen zijn heel divers. Ik denk dat het in deze casussen niet heel anders zou zijn, omdat ze allebei plaats vonden in tijden van het toen geldende beleid. Dan zou er verschil kunnen komen tussen verschillende straten.	Verslag 4	
	Frans zegt nu dat er nog niet veel afwegingen gemaakt zijn. Dat willen we wel terugzien in het bomenplan; meer groen, klimaatbestendig, biodiversiteit. Dat ontbreekt in het bestaande beleid. Ook dat er op verschillende wijken verschillend ingezet moet worden.	Verslag 4	
	Naar mijn mening houdt Arnhem Klimaatbestendig zicht minder/niet bezig met bomen. Dat vind ik gek.	Verslag 4	
	Het is heel belangrijk om te kijken naar de eigen tuin van mensen. Deze casussen laten zien dat er te weinig gelet wordt op bomen en groen. We zitten hier met een kleine club, er is dus een groot aantal mensen die het niet interesseert.	Verslag 4	
	Je kan nu met het klimaat voldoende beargumenteren om het groen en de bomen te behouden. Daar kan je als gemeente een andere lijn in voeren en voorop in gaan lopen.	Verslag 4	
	Ik sluit me aan bij het vorige commentaar. We zitten al tegen een noodsituatie aan als het gaat om het klimaat. Het gaat er niet meer om of de wijk mag bepalen of bomen blijven staan. Dat moeten we samen beslissen vanuit de urgentie rondom klimaat.	Verslag 4	
	Bomen zijn van levensbelang, dat is ons eerste uitgangspunt. Het gaat er niet meer of dat het wel of niet leuk is en of een boom wel of niet in de weg staat. Het is van levensbelang en daarmee een kwestie van besef.	Verslag 4	
Compensatie	Herplanting na kap en meteen de juiste boom plaatsen	E-mail	**Inleiding (p. 5): En hoe gaan we dat doen?** Wanneer bomen moeten wijken, zal eerst een onderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheden om de boom te sparen of te verplanten. De compensatieregels met betrekking tot gekapte bomen worden uitgebreid. **Kap (p. 17): Compensatie** <u>APV</u> Bomen die met een vergunning worden gekapt, worden gecompenseerd. De huidige compensatieregels worden daarvoor nog tegen het licht gehouden. Mogelijk dat er meer financiële compensatie gaat
	Naast de aanplantplicht ook een herplantplicht voor de gemeente. Dit geldt voornamelijk voor straatbomen, in het bos is het een ander verhaal.	Verslag 2	
	Reactie gemeente: We planten daar waar het past. Waar het past houdt dan twee dingen in: waar voldoende ruimte is en waar het beeld het toe laat. Het is lastig om te bepalen waar dat moet	Verslag 2	
	Als je iets weg haalt, vervang het dan op de goede manier. Herplant niet alleen 1 kleine boom als je 1 grote boom kapt. Kijk ook naar verspreiding door de stad. En als kappen niet hoeft, ook niet doen voor grote volwassen bomen.	verslag 1	

	Wij wonen in Elderveld, een wijk waar relatief veel populieren staan. Zo ook een tegenover ons huis aan de Goudaweg (waar we erg blij mee zijn, helemaal na de zomer van 2018). Ik realiseer me dat deze bomen niet het eindige leven hebben en binnenkort een voor een gekapt (moeten) worden. Mijn verzoek is: denk goed na over het vervangen van deze bomen. En plaats ook bomen terug in deze wijk. Ik heb het idee dat er wel gekapt wordt maar dat er geen bomen voor terug komen (denk aan terrein RWZI aan de dijk, bouw school Burgemeester Matsersingel, spontaan opgekomen bomen naast de spoorlijn nabij station Arnhem Zuid). Van bewoners die hier al decennia wonen hebben we begrepen dat toen destijds de populieren gekapt zijn nabij de watergang aan de achterzijde van de Goudaweg is toegezegd dat deze herplant zouden worden, dat is niet gebeurd. In mijn werk ben ik ook zijdelings betrokken geweest bij het inkoopbeleid van groen. Wij hebben toen vastgelegd dat we minimaal groen willen met het Groenlabel/ Milieukeur. Ook hebben we vastgelegd dat we inheems groen willen en het liefst vruchtdragend met het oog op de fauna.	E-mail	plaatsvinden (waar dat nu nog vaak kwantitatief of kwalitatief is). Herplant dient binnen een jaar plaats te vinden. <u>Bestemmingsplan</u> In de Groenvisie zijn aanvullend meer regels ten aanzien van de groencompensatie vastgelegd. Voor bomen binnen een bestemming groen (Groen, Park, Bos, Natuur, Landschap) geldt eveneens een compensatieplicht. Voor normaal beheer en onderhoud geldt geen compensatieplicht. <u>Wet Natuurbescherming (voorheen Boswet)</u> Voor bossen en lanen buiten de bebouwde kom gelden de compensatieregels van de provincie Gelderland, volgens de Wet natuurbescherming. De compensatieregels van Arnhem zijn niet van toepassing als de provinciale regels gelden.
	Bomen die worden weggehaald door de gemeente moeten opnieuw worden aangeplant, bij voorkeur meer bomen met vogelvriendelijke bijvriendelijke en vlindervriendelijke planten in de bomenspiegels. Op Stationsplein west zijn alle bomen weggehaald door de gemeente en er zijn tegels voor in de plaats gekomen !!!! totaal geen groen! Dat kan beter en dat moet beter!	E-mail	
	Het is in ieder geval niet het geval dat als je een grote boom kapt, je er een kleintje voor terug kan zetten. Kijk dan eerder naar de kroongrootte. Compensatie op dezelfde plek kan niet altijd. Dan is er wel de plicht om op een ander stuk een boom neer te zetten. Dat kan bijvoorbeeld ook op akkers die nu weinig toevoegen voor de land- en akkerbouw of andere doeleinden.	Verslag 4	
	Ik zie dat veel bomen worden gekapt waar geen bomen voor terug komen. Ik heb het hier niet over dunnen maar over plekken waar ruimte is voor een nieuwe boom en waar voldoende ruimte voor is om volwassen te worden. In het kader van ondermeer het tegengaan van verhitting van de stad zou het beter zijn als deze plekken alsnog worden beplant met nieuwe bomen.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Rij kastanje bomen weggegaan en minimale hoeveelheid teruggekomen. Zouden deze in het nieuwe plan weer terug kunnen worden geplant	E-mail	
	Je kan het wel compenseren met andere groen, maar bomen zorgen ook voor koelte en schaduw. In een straat naast ons zijn veel bomen gekapt en vervangen voor ander groen. Daar is het nu veel warmer in vergelijking met onze straat.	Verslag 4	
	Alleen kappen als het niet anders kan en als we kappen, dan moeten we goed compenseren. We kunnen voor 1 grote boom vaak niet 10 andere (kleine) bomen op dezelfde plaats planten. En dan kom je later weer op de wijkers/blijvers uit als je bomen door wil kunnen laten groeien. Dus we moeten uitgaan van verstandige aanplanting.	Verslag 4	
	Als gespreksonderwerp mis ik verder de herplantplicht als het om gemeentebomen gaat. Ik zie dat veel bomen worden gekapt waar geen bomen voor terug komen. Ik heb het hier niet over dunnen maar over plekken waar ruimte is voor een nieuwe boom en waar voldoende ruimte voor is om volwassen te worden. In het kader van ondermeer het tegengaan van verhitting van de stad zou het beter zijn als deze plekken alsnog worden beplant met nieuwe bomen.	E-mail	
Toezicht en handhaving	Handhaving is tijdens de bijeenkomsten vrijwel niet aan de orde gekomen, hoewel dat wel een belangrijk punt is omdat er bij bouwprojecten en bij herinrichtingen en kabels en leidingen leggen juist zoveel beschadigd wordt aan vooral de plek waar de wortelzone zich bevindt. Er zijn wel handleidingen en aanwijzingen en plaatjes waarop staat dat je niets onder het kronendak mag neerzetten of weggraven maar in de praktijk zie ik dat handhaving hierop niet gebeurt en dat steeds burgers aan de bel moeten trekken dat er iets aan gedaan moet worden zodat er geen beschadigingen blijven optreden. Omdat handhaving dus nu niet gebeurt qua boombescherming dienen daarom naar mijn mening minimaal 5 extra handhavers te worden aangetrokken die zich hoofdzakelijk gaan bezighouden met bescherming van groen en bomen in de stad zodat op ieder moment van de dag altijd wel 1 groene handhaver in functie is. Tevens dient naar mijn mening bij een melding altijd handhavend te worden opgetreden ongeacht waar de melder woonachtig is.	E-mail	**Kap (p. 18): Toezicht en handhaving** Bij het vaststellen van een kapvergunning nieuwe stijl, wordt ook ruimte gevraagd bij de afdeling handhaving. Deze afdeling kan handhavend optreden wanneer de APV of het bestemmingsplan niet wordt nageleefd. Dit geldt ook voor toezicht bij evenementen en werkzaamheden.
	Ook mis ik het onderwerp handhaving als er in strijd wordt gewerkt met bestaande regelgeving als het gaat om bijvoorbeeld het beschermen van bomen bij werkzaamheden. En vooral het ontbreken van adequate handhaving in de praktijk waardoor veel bomen onnodig enige jaren na de overtreding waar niet tegen is opgetreden dood gaan.	E-mail	
	Wat ik tot nu toe gemist heb in de hele discussie is de handhaving. Zonder handhaving, is ieder beleid waardeloos. 1. Ik woon zelf in een gebied waar -voorheen- een aanlegvergunning van toepassing was, waar ook de kap van bomen onder viel. Dus geen boom kappen, zonder aanlegvergunning. (ik neem aan dat dat tegenwoordig onder de omgevingsvergunning valt, maar dat doet er even niet toe). In de loop der tijd dat ik hier woon zijn diverse bomen gekapt, zonder dat een aanlegvergunning was geregeld. Geen haan die er naar kraait, laat staan de gemeente. 2. Toen wij hier kwamen wonen, een tijd geleden, hebben we na een aanlegvergunning een grote conifeer laten kappen. Wij hadden daarna de aanplantplicht voor 1 inheemse boom. Niemand heeft ooit bij ons geïnformeerd of en hoe we daaraan voldaan hebben. Met andere woorden: er moet nagedacht worden over hoe de handhaving op het nieuwe bomenbeleid zal worden ingericht. **Reactie**: Een goede handhaving vereist: 1. Voldoende deskundigheid bij degenen die de handhaving uitvoeren; 2. Voldoende capaciteit (uren, en dus ook budget) voor de handhavers; 3. Een juiste attitude van de handhavers. Dus bijvoorbeeld NIET “wegkijken” of “ervan uitgaan dat alles moet worden toegestaan tenzij de gemeente teruggefloten wordt door de rechter”. De gemeente (incl. ODRA) heeft een slecht track record als het gaat om handhaving op het gebied van openbare ruimte en/of ruimtelijke ordening. Toekomstige betrokkenheid van boomliefhebbende inwoners bij het handhavingsproces lijkt me een vereiste om tot verbetering te komen. Dus dat inwoners in de gelegenheid worden gesteld om beslissingen op het gebied van handhaving te volgen (tijdig inzichtelijk maken) en daarop commentaar te leveren, bijv. in periodieke evaluaties.	Inbreng alle boompicknicks	
	Eén van de manieren om handhaving en controle transparanter te maken, is bomen op te nemen in het bestemmingsplan voor een gebied. Wanneer er bouwplannen voor een gebied opdoemen, zou een beschrijving van de bomen in dat gebied direct beschikbaar (moeten) zijn.	Inbreng alle boompicknicks	
	Hoe kan het gebeuren dat er struiken, volledig weggehaald worden, op plekken waar er mussen zitten? Terwijl in de huidige groenvisie staat dat soorten als de mus behouden moeten blijven. Is het bekend voordat er onderhoud gepleegd wordt, welke soorten er zitten en wordt daar actief rekening mee gehouden? We missen controle en handhaving.	Inbreng alle boompicknicks	
Communicatie, educatie en transparantie			
Communicatie & Educatie - boombenul	De openbare ruimte is van iedereen en niet alleen van de zgn belanghebbenden die er op uit kijken. Behoud bomen en ga niet polderen.	Discussie website	**Samenwerking en communicatie (p. 19)** Een nieuw bomenbeleid vraagt naast ingrepen op straat, ook om een andere manier van samenwerking en communicatie. Inwoners, bedrijven en instellingen moeten worden geïnformeerd over het nieuwe Bomenplan
	Neem klachten van burgers over overlast door bomen/struiken serieus. Als bomen te veel schaduw werpen, te veel zaden in tuinen van omwonenden verspreiden, wortelstelsel riolering bedreigt enz., vraag dan simpelweg wat de bewoners voorstellen.	E-mail	

Maar niet alleen de gemeente is verantwoordelijk. Ook particulieren kappen veel. Er moet inzicht komen in dit vraagstuk. Er is vaak weinig kennis bij particulieren en daarbij ook een ruimtegebrek om bomen oud te laten worden. Gemeente, koester daarom ook juist de grote bomen.	Verslag 1
Gedrag van mensen is lastig te sturen en veranderen. Betrek daarvoor ‘boomrangers’ in de nieuwe visie; mensen met verstand van bomen. Die kunnen zich bezig houden met het ‘boombenul’.	Verslag 2
Pas als de boom echt oud is en een gevaar wordt, kappen. Maar communiceer dat dan eerlijk naar de burgers.	E-mail
Plannen voor Stadsparken dienen met de stad besproken te worden, plannen voor groengebieden en straten in de wijk met de bewoners van de betreffende wijk.	Aktie Redactie Bomen Arnhem
Zonder een adequate informatievoorziening is het duidelijk dat iederen zijn eigen gang gaat in zijn/haar eigen tuin. De zogenaamde 'vergunning-check' op de website van de gemeente is een voorbeeld van misleidende informatie geweest. Tot voor ongeveer een half jaar gaf deze aan dat ik een boom zou mogen kappen in mijn tuin zonder vergunning daarvoor te vragen. Inmiddels is dit wel gewijzigd, maar niemand van de bewoners weet dit.	E-mail
Hier komt ook het boombenul terug. Bij ambtenaren op nieuwbouwprojecten ontbreekt het vaak aan kennis om bestaande bomen te handhaven. Voeg dat thema ook hier toe. Afdwingen dat er meer groen komt.	Verslag 4
Laat mensen weten wat bomen betekenen voor de woonomgeving van bewoners. Bomen leggen verbanden met de lokale geschiedenis, dit spreekt tot de verbeelding en laat mensen plezieriger wonen.	Werkgroep Behoud Bomen Arnhem
Als aanvulling bij het boombenul van ambtenaren bij nieuwbouwprojecten zou ik willen opmerken dat men heel anders moet gaan denken namelijk "hoe kan ik alle bomen behouden" en dan daar hun plan inpassen.	E-mail
Boombenul vergroten in Arnhem Bomenstad.	E-mail
Groenbenul vergroten met gerichte biodiversiteitopleiding: https://wellant.nl/cursussen-trainingen/cursussen-trainingen-groenvoorziening/biodiversiteit_in_de_praktijk/	Inbreng alle boompicknicks
We willen dat Arnhem een voorbeeld wordt in de Nationale Bomenplantdag door jaarlijks 10.000 bomen te planten. Leerlingen en studenten kunnen daarbij uitgenodigd worden om mee te helpen, ook richting lesprogramma's. De jeugd op een goede wijze betrekken bij deze materie is van groot belang	Werkgroep Behoud Bomen Arnhem
Snap dat praten over bomen emoties meebrengt (kap), maar er wordt (bijna) niet geluisterd naar mensen met kennis en (lange termijn)	E-mail
Je kunt bewoners erbij betrekken door te vragen mee te denken welke plekken geschikt zijn (voor maken groene corridor), om bijna geen beheer toe te passen, om te melden welke dieren ze in hun omgeving zien, en of ze andere ideeën hebben om de biodiversiteit in eigen wijk te vergroten.	discussie website
Als er een bijeenkomsten zijn voor uitleg over visie/plannen rondom bomen zorg dat kennis verder verspreidt wordt de wijk in	E-mail
Ik zou graag toegevoegd zien worden: kennis en ideeën delen, advies geven en begeleiding. Ook ideeën delen over onderhoudsvriendelijke tuinen.	
Particulieren helpen hun bomen te verzorgen en te behouden	E-mail
Het vertrouwen tussen de gemeenten en de burgers is weg. We willen er als burger vanuit kunnen gaan dat als je een antwoord van de gemeente krijgt, dat dat dan klopt. De gemeente moet er zijn voor de burger. Zoek eerst het goede antwoord, voordat je een antwoord geeft. Het is belangrijk dat dit vertrouwen er is, nog voor de monitoring.	Verslag 3
Graag wil ik nog de volgende suggestie geven voor groen dat valt onder de verantwoordelijkheid van particulieren, maar waarbij de gemeente een voorlichtende, voortrekkende rol kan spelen evt. in samenwerking met het wijkteam van de betreffende wijk. De houding tov groen verschilt erg per wijk. Daarom is voorlichting voor de toekomst van groen erg belangrijk ook in niet zulke groenminded wijken. Dit zeg ik omdat in mijn wijk er in de particuliere tuinen vooral een kaalslag is. Ik denk dat er ook wat lokkertjes moeten zijn opdat mensen groen in hun hart gaan sluiten en iedereen doordrongen wordt van het belang van groen in het algemeen en bomen in het bijzonder. Daarom denk ik aan de volgende extra stappen: Ik kan me zo voorstellen dat het belangrijk is dat het bomenbeleid van de gemeente goed onder de mensen gebracht wordt, het hoe en waarom goed uitgelegd (zie bijvoorbeeld de nieuwe groenstroken aan de Westervoortsedijk met bordje) Groenbevorderende maatregelen: Folder met als onderwerp het belang van groen in de tuin Spreekuur van deskundigen die advies kunnen geven, zeg elk kwartaal in de wijk, gebruikmaken van de wijkkrant etc Feestelijke evenementen: groenmarkt in de wijk, stekjes uitwisselen Planten ruilen, evt. groen met korting Nieuwe bewoners krijgen een aanbieding: boom, regenton of i.d. Groenste straat, open tuinen etc.	E-mail
Mensen moeten veel meer benul krijgen van groen. Het is ook onwetendheid of gemakzucht. Neem mensen mee naar buiten. Hou een gezamenlijke boomplantdag en laat mensen bomen meenemen naar huis. Creëer boombenul! Zet dit ook al in bij kinderen om hun bewustzijn te vergroten. Educatie is belangrijk.	Verslag 2
Veel mensen hebben onvoldoende begrip voor het belang van groen en bomen. Bevolking meer bij groen en bomen betrekken door een boomplantdag en met (vrijwillige) ‘boomrangers’ (mensen met verstand van bomen) in de wijken die om advies gevraagd kan worden bij het planten van bomen bij tuinaanleg, de juiste keuze van boomsoort op de juiste plaats. Educatie.	E-mail
Hoe mooi zou het zijn om vaker een boomfeestdag te kunnen houden met buurtbewoners. Zal zeker de betrokkenheid vergroten (weet je nog toen we die boom plantten?)	discussie website
Het versterken van boombenul: voor zowel burgers én (bestuurlijke) diensten én beheerders.	Verslag 4
De communicatie van Gemeente Arnhem over dit onderwerp heeft tot nu toe helaas gefaald. Neem een voorbeeld aan Apeldoorn. Daar is bij het verdwijnen van de kapvergunning duidelijk gesteld dat dit niet gold voor de boomrijke wijk Berg en Bos. In die wijk moet wel een vergunning gevraagd worden voor het kappen van een boom. Dat werkt prima. Arnhem heeft wat in te halen!	E-mail
Betrek burgers bij het boombeleid. Zeker de omwonenden, want zij hebben er mee te dealen. Geen aanplant/groot onderhoud zonder bewonersraadpleging. Kan via wijkkrant zoals Het Woerdje	E-mail
Belangrijk is de afstand van het huis van een bewoner tot een stadspark. Als deze meer dan 105 meter van het park woont wordt hij/zij niet gezien als belanghebbende. Het is belangrijk dat het College deze bewoners erkent als belanghebbende bij een veranderingsplan van een stadspark.	Aktie Redactie Bomen Arnhem
Bewoners mee laten denken en op tijd actie ondernemen	E-mail

en de veranderingen die het plan met zich mee brengt.

Bij het opstellen van het Bomenplan Arnhem 2019 zijn veel bewoners en professionals betrokken geweest. Zij voelen zich betrokken en hebben daar op velerlei wijzen uiting aan gegeven. Bij de uitvoering van het nieuwe beleid hebben ook weer veel partijen een rol om dit tot een succes te maken. De gemeente alleen kan dit niet.

Daarbij denken wij aan de grote terreinbeheerders, met wie wij in gesprek gaan over de uitgangspunten van dit beleid, maar ook de gewone burger, die informatie zoekt over de beste manier om om te gaan met zijn bomen. Het stimuleren en ondersteunen van (particuliere) initiatieven; het ondersteunen van natuur educatie en het samen optrekken met bewoners(groepen) bij het vergroenen van de stad.

We kennen al diverse schouwgroepen en andere bewonersgroepen die zich inzetten voor een groen Arnhem. Wij gaan daarnaast de oprichting van een Boom Kwaliteitsteam Arnhem initiëren. Dit BKA, waarin zowel deskundigen als inwoners zitten, adviseert de gemeente gevraagd en ongevraagd over zaken die bomen aangaan.

	Betrek burgers ook na het maken van het beleidsplan bij de bomen. Creeer een (online) inspreekplek, waar plekken inde stad doorgegeven kunnen worden, waar bomen geplant kunnen worden, of waar er problemen ondervonden worden. Doel vergroten betrokkenheid en inwoners	Inbreng alle boompicknicks
Transparantie	Overleg meer met de buurt! Kom achter je bureau vandaan!	Discussie website
	De gemeenteraad heeft de zorgplicht voor bomen in het publieke gedeelte van de stad en is verantwoordelijk voor de noodzakelijke uitbreiding van het aantal bomen. Een beschermingsplicht voor alle flora en fauna in de stad.	Aktie Redactie Bomen Arnhem
	Gespreksleider: Doelstellingen op het stedelijk- en wijkniveau kunnen soms met elkaar wringen. Hoe moeten we omgaan met verschillende ambities/doelen op verschillende niveaus?	Verslag 3
	Reactie publiek	Verslag 3
	1. De stedelijke hoofdstructuur is daar al een voorbeeld van. Die komt nu nog niet goed naar voren.	Verslag 3
	2. Stedelijke ambities operationeel maken. Sommige ambities zijn goed terug te pakken in wijken. Regievoering blijft daarbij wel nodig, anders is er kans op versnippering. De stedelijke ambitie moet niet losgelaten worden als er op wijkniveau wordt gekeken. Kijken of je draagvlak kan creëren	Verslag 3
	3. Heldere spelregels maken voor als een wijk er niet uit komt. De houdbaarheid van afspraken die binnen een wijk gemaakt worden is niet altijd even lang. Laat deze spelregels door de gemeente maken en bijvoorbeeld op een platform weergeven. Lastig: vaak wordt dit gedaan vanuit de wijkteams, maar die zijn nog niet overal op orde	Verslag 3
	4. Kunnen bewoners wel beslissen wat er in hun straat gebeurd? Staat de stedelijke ambitie daar niet ver vanaf? Als je alle straten los laat beslissen is de optelsom niet gelijk aan de stedelijke visie.	Verslag 3
	5. Zorg voor een overkoepelende visie als het gaat om de stad (omgevingsvisie) om groen af te wegen tegenover andere doelstellingen, bijvoorbeeld woningbouw.	Verslag 3
	Maak voor alle 24 wijken een wijkdienst. Laat deze mensen contact zoeken met burgers. Breng de wijk samen in kaart. Dit is al gedaan bij het Spijkerkwartier. Begin in wijken waar de interesse al is en geef extra aandacht aan de andere wijken. Dit valt onder de uitbreiding van de wijkteams en sluit aan bij budgetverhoging en kennisverhoging.	Verslag 2
	Geef ruimte om op wijk niveau beslissingen te nemen om indien nodig een boom te verwijderen, onder de voorwaarde dat dit gepaard gaat met het planten van nieuw groen.	E-mail
	Groenbeheer overdragen aan bewoners zou zorgen voor willekeur en fragmentatie in de groenvoorziening. Individuele belangen gaan dan teveel de maatstaf worden hoe er met groen wordt omgesprongen. Er dient rekening te worden gehouden met de ecologische en klimatologische aspecten.	Werkgroep Behoud Bomen Arnhem
	In de straat waar ik woon heb ik last van de ruimtelijke visie. Daar mochten geen bomen (ook al bleven ze klein) bijkomen want de ruimtelijke visie uit de periode dat de wijk (Sonsbeekkwartier) was gebouwd had bepaald dat alleen langs de hoofdverkeersaders (zoals Jacob Cremerstraat) bomen mochten komen te staan:-(. Ook kreeg ik op een informatiebijeenkomst van Buiten Gewoon Beter te horen dat planten van een boom onmogelijk was vanwege alle leidingen en het gat van 2x2x2m dat er zou moeten komen. In de stad die hier en daar last heeft van hittestress wordt het tijd dat planologen hun wil niet langer kunnen opleggen omdat een boom of struik niet in hun denkraam of op hun tekentafel past.	discussie website
	Hoe ga je met buurtbewoners om die genoeg geld hebben voor onderhoud, maar niet mee willen betalen? In mijn straat is het onderhoud voor de bewoners, maar die geven aan dat onderhoud hen niet interesseert. Dat het alleen maar geld kost. Als deze groep een meerderheid vorm, hoe moet je daar dan mee omgaan? **Reactie**: De gemeente zou mensen daar op aan kunnen spreken.	Verslag 4
	Vergeet niet dat de gemeente een voorbeeld is voor veel burgers. Ik hoor vaak "maar als de gemeente het zo doet, dan is het toch goed?". Mijn antwoord is dan vaak "nee, helaas niet". Dat moet anders worden. De gemeente moet zorgvuldiger met het groen omgaan, zodat de burgers de gemeente wel als goede voorbeeld kunnen gaan volgen.	discussie website
	We moeten ons als bewoners ook laten horen. Het is goed om naar de gemeenteraad te gaan en te zorgen dat we spreektijd krijgen. Als steun voor de wethouder.	Verslag 4
	Het was eerst beter toen er een richtlijn was vanuit de gemeente. Teveel participatie kan ook de verkeerde kant op werken. Het kader van de stedelijke ambitie zou zwaarder moeten wegen.	Verslag 4
	Betrek er een commissie bij. Kijk per geval, met kennis, naar de ecologische opvatting. Deze oproep krijgt bijval; het vormen van een soort groengroep. Hoe groot moeten deze dan zijn? Per wijk of voor de stad?	Verslag 4
	In Kranenveld heeft een werkgroep van bewoners gekeken naar het groen. Dit hebben ze samen gedaan met een aantal mensen van de gemeente. Daar zit veel expertise waar we gebruik van moeten maken. De ambtenaren hebben veel kennis van groen. Dat was de perfecte samenwerking. Als wijk kan je veel samen doen, maar daar zitten wel bepaalde richtlijnen aan. Zorg voor betrekken bewoners én expertise van de gemeente.	Verslag 4
	Veel dingen worden nu per straat aangepakt. In het Spijkerkwartier wordt er per straat naar het groen gekeken (d.m.v. project 'Buitengewoon Beter'). Per straat kijken bewoners naar verbeteringen. Elke straat gaat er op die manier anders uit zien en mensen krijgen ruzie met elkaar over de invulling.	Verslag 4
	De gemeente neemt de verantwoordelijkheid en legt deze niet neer bij de grilligheid van de individuele bewoners. Dan krijg je dat iemand een oude boom kan kappen en 2 jaar later is het bedrijf failliet. Korte termijn denken. Bomen zijn de toekomst.	discussie website
	Een zeer goed idee om bewoners bij beheer te betrekken. Ga daarbij ook samen in de wijk schouwen; welke bomen doen het goed en welke minder? Door betrokkenheid worden er betere keuzes gemaakt; samen weet je meer. Kijk daarbij wel naar het verschil in wijken; waar veel sociale huurwoningen staan zal er ook samen moeten worden gewerkt met de woningcorporatie.	Verslag 2
	Kijk samen naar hoe je het groen op een goede manier kan indelen en onderhouden; dat niemand er last van heeft (bijvoorbeeld hoe mensen het tuinafval goed kunnen afvoeren, niet door hun huis en niet via zelfgecreëerde paden door plantsoenen)	Verslag 2
	Adopteren van een 'stuk' groen zodat bewoners deze kunnen onderhouden. Dit gebeurt in het Coehoornpark en in de Rodenburgstraat. Je ziet dat er meer aanspraak is en dat bewoners het goed onderhouden. Er is overleg met elkaar en met wijkbeheer. Er worden kaders opgesteld en afspraken met elkaar gemaakt. Dit kan ook in andere (en misschien moeilijkere) wijken. Kijk naar het resultaat.	Verslag 2
	Vroegtijdig terug kijken naar de beheercontracten en bijsturen waar nodig is.	Verslag 3
	Probeer de kennis over deze onderwerpen zo goed mogelijk te mobiliseren; er is veel kennis aanwezig, ook bij universiteiten.	Verslag 3

In een aantal wijken willen sociaal ondernemers vast wel het onderhoud gaan uitvoeren. Kwestie van goede partners zoeken en met hen een onderhoudsniveau afspreken. Bij het vinden van die partners kunnen teams leefomgeving en Sociale wijkteams vast een rol bij spelen.	Discussie website
Luisteren naar de (wijk)bewoners en goed in gesprek gaan. En soms is externe hulp ook uitkomst inzake advies.	
Participatie in het groen …. eerst vastomlijnde afspraken, dan doen! Dat het participatie in het groen ook goed kan gaan, zien we aan de resultaten in de eco-tuinen van het Spijkerkwartier.	Discussie website
Reactie: het onderwerp wat jij hier aanvoert, samen werken in en met het groen door bewoners, heet met een mooi woord: Groen participatie. Het leuke hiervan is dat je op een andere manier je buren gaat kennen, en je dienstbaar opsteld in aanleg en onderhoud van groen, in jouw omgeving. Echter te vaak is gebleken dat na verloop van tijd prioriteiten van bewoners invloed krijgt op het onderhoud. Kort gezegd: De één vindt vlinderbeplanting belangrijk, de ander vind dat de toetreding belangrijk is en weer een ander vond …!? Vaak worden afspraken niet nagekomen, met als resultaat dat het goren nog slechts een bron van ergernis wordt in zowel onderhoud als tijdsplanning .. Ik zeg: Participatie in het goren …. eerst vastomlijnde afspraken, dan doen! Dat het participatie in het groen ook goed kan gaan, zien we aan de resultaten in de eco-tuinen van het Spijkerkwartier. **Reactie**: Dan moeten de tuincentra wel stoppen met het leveren van gifplanten. Over dat onderhoud door sociale partners ben ik het niet eens . Groenonderhoud en aanleg is een vak. Dat kost jaren studie en veel jaren praktijkervaring. Dat kan je niet zomaar aan iedere jandoedel overlaten. Dat is ook de dood in de pot voor de vakmensen. Er moet juist meer gebruik worden gemaakt van plaatselijke ecologische hoveniers. Het wordt tijd dat men de waarde van groen duidelijk maakt en ook dat het niet gratis kan. Zet het geld voor de kapvergunning in voor het gunnen van projecten aan de plaatselijke ecologische hoveniers en reken ze af op hun prestaties. Laat hen ook de informatie geven aan de particulieren en heb daar ook geld voor over.	discussie website
Het behoud van groen in de wijken of buurten waarvan de bestemming volgens plan 'groen' is, is niet helder geregeld. Het groenbeleid van de gemeente wordt daardoor niet gesteund door de bewoners van deze wijken. In contacten met ambtenaren wordt mij verzekered dat de groene tuinen in deze wijken/buurten blijven en dat bomen daar niet gekapt worden zonder vergunning. Op de website/andere informatieverstrekkingen is dit niet/nauwelijks terug te vinden. In praktijk blijkt dat bewoners van deze wijken/buurten denken dat het loslaten van de vergunningplicht bij bomenkap in eigen tuin (vanaf 2014) ook geldt voor wijken/buurten met bestemming 'groen'. In de buurt waar ik woon zijn vele bomen verdwenen in de laatste jaren, tuinen kaal gemaakt en zelfs 'versteend'. Dat gaat nog steeds door en vrijwel allemaal zonder vergunning. Maatregelen ter uitvoering van het afgesproken groenbeleid zijn nodig. Voorbeelden: - Is het mogelijk dat de gemeente bewoners van 'groene' wijken/buurten specifiek aanschrijft, zodat zij op de hoogte gesteld worden van de geldende regels? Ook het duidelijjk vermelden van de regels op de website? Wat is wel/niet geoorloofd bij verandering van eigen tuin? - Functioneren van ODRA, ook vraagtekens bij plaatsen. Zij proberen taak vanaf bureau te vervullen. Bewoners merken hier niets van en gaan door. Hoeveel nut heeft het om dit alleen juridisch te behandelen? - Misschien is het zinvoller om een soort 'green-keeper' aan te stellen. Iemand met hart voor de natuur en enthousiasme om mensen warm te maken voor natuur in eigen buurt en eigen tuin. Iemand die het 'veld' in gaat en ter plekke ziet wat er gebeurt, direct contact maken met bewoners. Ik maak me zorgen. Als we zo doorgaan is het binnengkort geen groene buurt meer.	E-mail
Probeer per wijk met wijkbewoners via het wijkplatform een bomeninventarisatie te maken.	E-mail
Het is belangrijk om de praktijk in de wijk te koppelen aan de ambities die zijn gesteld op het hogere stadsniveau in het bomenbeleidsplan. Laat bewoners daar inzicht in krijgen.	Verslag 2
Beheerplannen kosten veel tijd en geld en ze kunnen ook een valkuil vormen. Liever een kort en compact stuk, zodat we snel over kunnen op actie over kunnen gaan.	Verslag 3
Een beheerplan kan wel helpen om het budget in op te nemen en te kijken waar het geld voor gebruikt kan worden. Dit moet wel eerst in kaart gebracht worden.	Verslag 3
Zorg dat de plannen langer dan één raadsperiode mee gaan, probeer ze voor 10-20 jaar op te stellen. Belangrijk om de doelen scherp te krijgen en te kijken met welk budget je de meeste doelen realiseert. Daarbij ook kijken naar efficiëntie; als je de straat openbreekt ook kijken naar de boomruimte onder de grond.	Verslag 3
Vanuit de ambities van het bomenplan voldoende geld opzij zetten. En maak de ambities duidelijk naar soort en gebied; bijvoorbeeld als er schade is aan laanbomen na een storm dan moet daar geld voor zijn om bomen te herplanten.	Verslag 3
Gespreksleider: Belangrijke vragen zijn: wie is mijn aanspreekpunt en waar kan ik terecht?	Verslag 3
Een app realiseren met een kaart van Arnhem waarop de bomen met boomnamen staan. Dit heeft Rotterdam al. (Bomenspotter). Zien welke boom het is en informatie toevoegen over de boom (leeftijd). Draagt bij aan bewustzijn over bomen. Geeft vertrouwen dat gemeente bomen serieus neemt en creëert draagvlak. Het boek ‘Bomen in Arnhem’ digitaal maken.	E-mail
Als er beleid geschreven wordt, zorg dat het transparant is.	E-mail
Maak het zichtbaar waar er gekapt wordt en waar er aanplant is. Stimuleer groengroepen van betrokken burgers in de wijk. Zodat een aantal wijkbewoners goed geïnformeerd is en de lokale situatie goed kent. Zij kunnen ook andere wijkbewoners helpen met vragen. Dit vergroot de betrokkenheid.	discussie website
Transparantie ook heel belangrijk in dit proces. De gemeente stuurt ook in deze avonden op een uitkomst waar zij iets mee kan.	discussie website
Op wijkniveau moet er een eerste aanspreekpunt zijn, zodat bewoners invloed uit kunnen oefenen (bijvoorbeeld op wijkbudgetten).	Verslag 3
Het is niet duidelijk waar je naar toe moet als je vragen/opmerkingen hebt over met name natuurgebieden. Daar zijn verschillende partijen bij betrokken. De gemeente zou moeten afspreken wie het aanspreekpunt wordt als andere partijen het beheer over nemen, bijvoorbeeld met het Gelders Landschap of woningcorporaties.	Verslag 3
Het zou fijn zijn als er een beheerkaart komt met wie welke gebieden in beheer heeft. Dat maakt het overzichtelijk.	Verslag 3

	Stel er komt een bomenbeleid zoals wij dat met z'n allen hebben besproken, dan zal er een cultuurverandering binnen de gmeente moeten plaatsvinden. Niet alleen de groenbeheerders, maar iedereen die in zijn werk bomen kan tegen komen: Stedebouwkundigen, verkeerskundigen, planners, handhavers, beheer Openbare ruimte, Beleidsmakers, opdrachtgevers, bestuurders, etc. Workshops en trainingen zijn m.i. nodig om iedereen het nieuwe groen- en boom-denken eigen te laten maken, de een wat meer dan een ander. Ook daar is geld voor nodig. **Reactie**: Zolang de gemeente niet zorgvuldig omgaat met het groen, heeft de burger daar ook geen boodschap aan. **Reactie**: Bij dat traject (workshops en trainingen) zullen ook inwoners moeten worden betrokken: regelmatige interactie over een langere tijd tussen enerzijds beleidsmakers, opdrachtgevers, planners, handhavers etc. en anderzijds inwoners is onontbeerlijk als je tot een echte cultuurverandering wilt komen. Anders raakt het bestuur in een mum van tijd weer "losgezongen" van de inwoners.	Inbreng alle boompicknicks	
	Aan het einde van de avond op 7-5. zei Frans Gooren dat het het bomenbeleid, de kapvergunning in het bijzonder, tegenstrijdig is met "van Wijken Weten', waar de mensen in de wijken, buurten en straten meer mogelijkheden krijgen om zelf te beslissen over wat er in hun omgeving gebeurt. Maar, wat de mensen in de wijken ook voor dingen willen doen binnen hun wijk, het moet toch altijd voldoen aan het wijkplan en het gemeentebeleid? Een aanvraag kan altijd afgekeurt worden om redenen dat de aanvraag niet voldoet aan het gemeentelijk beleid. Dat gaat dan straks ook gelden bij het kappen van bomen. Lijkt mij duidelijk. **Reactie**: Mee eens. Het gemeentebestuur blijft een eigen verantwoordelijkheid houden voor de bescherming van groen en het groene aanzien van onze stad.	Inbreng alle boompicknicks	
	Wijkteams hebben op een aantal procedures geen zicht en zijn nog niet op de gewenste kwaliteit.	Verslag 3	
	Kijken naar de kwaliteit van dienstverlening bij de gemeente; daar ook certificaten aan kunnen koppelen.	Verslag 3	
	Vele bomen zijn eigendom van een gemeente, dus deze kan ook beslissen om te kappen. Echter staan deze bomen in de openbare ruimte en vullen dus ook de omgeving voor de bewoners aan. Veelal beslist een gemeente tot kap maar in hoever zijn bewoners daar mee eens en hoe kan men deze beslissing stoppen? Natuurlijk is een zieke of dode boom altijd een reden tot kap, maar is dan ook de gemeente eerlijk en is die boom ook ziek? Hoe eerlijk en vooral transparant is een gemeente bij een boom die vaak niet ziek lijkt?	discussie website	
	Gemeente is niet transparant. De gemeente doet het toch wel op haar manier. Ook al zegt een landschapsarchitect dat het anders kan zonder te kappen. (3x ervaren) Luisteren naar de (wijk)bewoners en goed in gesprek gaan. En soms is externe hulp ook uitkomst inzake advies. Niet stiekem eventjes snel kappen maar duidelijk communiceren via o.a. een brief, bewonersgroepen, krant, sociale media e.d. En met de straat zelf!	Discussie website	
	Als burger goed geïnformeerd worden over veranderingen. Geen dubbele agenda's en projectontwikkelaars er niet mee weg laten komen. Kijk dan ook naar waarom dingen veranderd worden en of dat op tijd gebeurt. Nu is het vaak nog dat de burger er heel veel tijd in moet steken om te zorgen dat hij/zij gehoord wordt.	Verslag 2	
	Kapvergunningen en bouwplannen weer in de Arnhemse Koerier melden/plaatsen voor transparantie in beleidsbeslissingen	E-mail	
	Op de Kemper heide zijn beuken van 200 jaar neergehaald, totaal onduidelijk waarom, behalve waarschijnlijk vanwege financiële redenen? Een aardig briefje op een boom kondigde aan 'ruimbaan voor de bomen'. Maar dat oude exemplaren gekapt zouden worden, dat heb ik nooit kunnen lezen op dat briefje, het briefje insinueerde iets heel anders, namelijk dat de kronen van de bomen meer ruimte nodig hadden! Ik ben bang dat de opdrachtgever, de gemeente Arnhem, toch iets anders voor ogen had dan de kronen meer ruimte geven!	E-mail	
	Samen met de burger overleggen. Als de gemeente nieuwe plannen heeft, de burger betrekken door een keuze te geven uit meerdere plannen, met een onderbouwing van de visies. Een eerlijk en transparant lange termijn beleid geeft de burger mogelijk vertrouwen in de gemeente (terug).	E-mail	
	Betrokkenheid bewoners over dit plan en bij veranderingen in hun buurt	Email	
	Wat er nodig is om de visie in stand te houden, moet logisch worden door gecommuniceerd met de burger, dan zal het verzet kleiner zijn.	Email	
	Belangrijk thema: educatie voor jongeren over bomen en natuur. Ze moeten ruimer gaan kijken, ook richting scholen. Bewustwording is heel belangrijk.	Verslag 1	
	Laat zien wat je doet, welke onderzoeksvragen daarbij horen, welke bomen er in mee genomen worden. Dan weet je wat er gepresenteerd gaat worden.	Verslag 3	
Monitoren, evalueren, bijschaven			
Monitoren & Evaluatie	Zorgen voor een monitoring.	Verslag 1	**Monitoren en evalueren (p. 20)** Monitoren aantal bomen en kroonoppervlak In 2019 is de toe- en afname van het aantal bomen en de kroonoppervlakte van bomen geïnventariseerd op buurt- en wijkniveau tussen 2006 en 2018. Om het Bomenplan te monitoren wordt dit in de toekomst voortgezet. Jaarlijks zal een bomenbalans worden opgesteld met daarin een overzicht van de toe- of afname van het aantal bomen en de kroonoppervlakte. Er wordt gemeten vanaf een vast ijkpunt, namelijk 2006: wat is het verschil tussen het huidige jaar en 2006. Een tweede ijkpunt kijkt naar het verschil tussen het huidige jaar ten opzichte van het voorafgaande jaar. De bomenbalans wordt gerapporteerd aan het bestuur. Daarnaast houden we bij hoeveel bomen met een kapvergunning zijn geveld, hoeveel bomen er in dit kader zijn bijgeplant en hoeveel bomen we hebben kunnen verplanten. Evaluatie De aanpak van het Bomenplan wordt na 5 jaar geëvalueerd. In de evaluatie wordt bekeken in hoeverre de
	Kwantificeren van de belangrijkste activiteiten; maak het meetbaar. Niet alleen de uitkomsten laten zien, ook het onderzoek.	Verslag 2	
	Tekeningen kloppen niet altijd. Ik zou graag zien dat er meer de wijk in wordt gegaan om in het veld te kijken. (Roept wel vragen op rond het budget; dat is een tijdrovende en dure manier van monitoring)	Verslag 3	
	De gemeente heeft een digitale tool met een beheersysteem waar veel informatie in terug te vinden is.	Verslag 4	
	Monitoring kan elk jaar zijn, bijvoorbeeld met een wijkschouw. Daarvoor is continuïteit in de wijk wel belangrijk. Afspraken moet vastgelegd worden.	Verslag 5	
	Er zal een gemeentelijke evaluatie moeten komen over de gevolgen van de afschaffing van de kapvergunning. Het gaat niet alleen om bomen in particuliere tuinen, maar ook over bomen in de openbare ruimte en de terreinen van instellingen en bedrijven. Ook moet onderzocht worden of de beschermende werking van bestemmingsplannen nog wel functioneert na de afschaffing van de kapvergunning.	Verslag 6	
	Wat ontbreekt in het huidige plan is de transparante monitoring van de bestaande bomen en welke status ze hebben.	Verslag 7	
	Ik mis de terugkoppeling. Beheer moet teruggeven wat ze gedaan hebben en daar moet op geanticipeerd worden. Met dit nieuwe bomenplan moet het beheer aan de gang en ik wil weten wat er dan teruggekoppeld wordt. Monitoring is belangrijk.	Verslag 8	
Fianciën			
Algemeen	W.b.t. onderhoudskosten: niet WEER de gemeentebelastingen verhogen, maar snoeien in andere kosten, bijvoorbeeld overbodige medewerkers en/of subsidies vanuit de gemeente.	E-mail	**Niet opgenomen in het Beleidsplan** De extra ambitie zoals die is verwoord in het nieuwe Bomenplan kost ook extra geld. Het aanplanten van meer bomen, het langer behouden van bestaande bomen, het 'herinvoeren' van de kapvergunning en enkele andere maatregelen zal naar verwachting enkele tonnen duurder zijn dan in de oude situatie. Als het Bomenplan door het College aan de Raad aangeboden wordt, zal dit vergezeld gaan van een dekkingsvoorstel. Naast de al bestaande subsidieregeling voor bomen op 'hitteplekken' willen we kijken of we ook nog
	Als onderhoud van bomen door geldgebrek onvoldoende is, meer budget voor de groenvoorziening.	E-mail	
	Ruimvoldoende budget voor onderhouds- en beheerdiensten; te weinig middelen om het goed te doen (al doen ze heel goed hun best)	Verslag 2	
	Groen in combinatie met cultuurhistorie; rondom monumenten de structuur bewaren. Als we dit als stad willen, moet er wel een bijdrage zijn voor de particulier, zodat hij/zij niet volledig zelf voor de kosten van onderhoud moet opdraaien.	Verslag 2	

	Aangezien het noodzakelijk is om veel meer bomen te laten groeien in Arnhem zal het gemeentelijk budget voor het onderhoud eveneens moeten stijgen per jaar.	Aktie Redactie Bomen Arnhem	aanvullende subsidieregelingen voor particulieren kunnen introduceren.
	Hoe gaat het met kennis en geld voor grote bomen in tuinen van mensen die net in een huurwoning wonen? Worden deze mensen ondersteund? Beheer is vaak duur (zie kopje geld).	Verslag 4	
	Er worden miljoenen vrijgemaakt voor het gemeentemuseum en er wordt gezocht op het stadhuis om miljoenen vrij te krijgen voor de venieuwing van de schouwburg locatie: waar blijft de inzet voor bomen en het verminderen van het klimaatprobleem? Waar blijft de Arnhemse inspanning voor Arnhem als bomenstad?	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Opstellen van subsidieregeling voor mensen die onderhoud aan hun boom/bomen niet zelf kunnen betalen. Als je het zelf goed kan betalen hoef je de subsidie niet te krijgen, dus met name voor mensen met een minimumbudget.	Verslag 4	
	Er moet besef komen bij corporaties en instellingen. Daar kunnen ze het budget voor jaren managen, want bomen gaan jaren door en zitten niet vast aan één huurder/bewoner.	Verslag 4	
	Kappen voor geld mag nooit een doelstelling zijn. Kap wordt ook ondergebracht in de begroting. Kostenneutraliteit staat er volgens mij wel.	Verslag 4	
	Als onderhoud van bomen door geldgebrek onvoldoende is, meer budget voor de groenvoorziening.	E-mail	
	Subsidie voor aanplant voor bomen moet er ook bij komen.	Verslag 4	
Overig			
Niet meegenomen uit reacties: algemeen	Groene verticale woonflats, in het groen ingericht. Kan Arnhem initiatief in nemen.	Verslag 2	**Niet opgenomen in het Beleidsplan** Er zijn tijdens de verschillende boompicknicks en ook via de website veel ideeën en suggesties aangeleverd, die niet in dit plan thuishoren. Veel suggesties gaan over klimaatadaptatie. Voor zover deze bertrekking hebben op bomen zijn ze verwerkt in dit plan. Voor het overige (bijv. groene daken, regentonnen, waterinfiltratiegebieden) worden deze suggesties gebruikt bij het opstellen van klimaatbeleid. Ook worden er uitspraken gedaan (bomen gaan voor parkeerplaatsen of voor zonnepanelen) die in algemene zin, in dit kader te ver voeren. Wel wordt in dit plan een werkwijze geïntroduceerd bij projecten, waarmee bomen beter beschermd worden dan voorheen.
	Regenwater opvangen ten bate van groen; ook in centrale stukken van de stad waar je het goed kan bewaren. Regentonnen voor particulieren aanbieden met subsidie.	Verslag 2	
	Groene tuinen i.p.v. betontuinen in wijken. Kan er bijvoorbeeld belasting op bestrating komen?	Verslag 2	
	Groene daken met groen	Verslag 2	
	Leefgebied voor de dieren in de stad (fauna). Ook combineren met aangepaste stadsverlichting.	Verslag 2	
	Er is nog niet echt een start gemaakt met verkoeling van de binnenstad. Muren van groen en extra bomen met dat doel heb ik nog niet ontdekt. Je kan naast deze verkoeling nog heel veel platte (bedrijfspanden) voorzien van zonnepanelen. Het kan toch ook gelijk op gaan?	Discussie website	
	Regenwater opvangen ten bate van groen; ook in centrale stukken van de stad waar je het goed kan bewaren. Regentonnen voor particulieren aanbieden met subsidie.	discussie website	
	We moeten redeneren vanuit een toekomst/streefbeeld van ongeveer 10-15 jaar. Daarbij willen we algemene overkoepelende uitgangspunten en de kapvergunning is er één van. Op die manier moeten we ook de avonden ingaan en daarbij toewerken naar een scenario.	Verslag 2	
	Maak plannen voor de lange tijd, dan kan je klimaatbestendig kijken.	Verslag 2	
	Ik geef mee om vooral aan duurzaamheid te denken, kijk naar de lange termijn en aan volgende generaties als je gaat denken over bomenbeleid.	Verslag 1	
	Er zijn nog zoveel daken waar zonnepanelen op kunnen, onacceptabel om er grond voor op te offeren waar CO2 opnemende natuur zou kunnen staan. Bomen hebben voorrang op zonnepanelen, als we zo zouden gaan redeneren is het einde zoek er zijn en er zullen vele andere manieren zijn waarop je aan groene stroom zal kunnen komen zoals vorige spreker ook zei. Bos kappen om windmolens te plaatsen, onacceptabel, we hebben nu ca 13% natuur in NL, hopelijk wordt dat meer in de toekomst en niet minder.	Discussie website	
	Bomen i.p.v. blauwe golven (parkeerterreinen) -> parkeerplaatsen opofferen voor bomen. En bomen i.p.v. huizen in een nieuwe wijk	Verslag 2	
	Maak bij aanwijzen van parkeergelegenheid een afweging tussen een keuze voor een boom of voor een parkeerplaats.	E-mail	
	Bij herinrichten van straten (en aanvullen van bomenrijen) moet het geoorloofd zijn beperkt af te kunnen wijken van de stedelijke parkeernorm ten gunste van bomenaanplant	Aktie Redactie Bomen Arnhem	
	Wijken moeten veel ruimer opgezet worden. Winst uit verkoop van bouwgrond moet verboden worden.	E-mail	
	Waarom worden plantenvakken altijd hoger gelegd dan het straat- of stoepniveau? Dan is er geen spraken van waterberging, maar wordt het nog sneller afgevoerd. Ik opteer voor stoepbanden met tussenruimtes, zodat het water in het plantsoen kan stromen.	discussie website	
	Als straten doorlopen in verschillende wijken zou het wel mooi zijn als het zelfde groenplan wordt doorgevoerd, voor het aanzicht van de straat voor de voorbijganger.	E-mail	
	Is het mogelijk om te werken met verschillende scenario's en deze voor te leggen aan de raad? Er is dan meer recht aan inbreng.	Verslag 1	
	Bij ons zijn er veel klachten over fijnstof. Steeds meer mensen klagen daarover in de wijk. Als we bepaalde wegen aanleggen moeten we ook kijken dat het verkeer en de rest van de wijk goed samen kan. Niet zomaar infrastructuur aanleggen.	Verslag 4	
	Transparantie moeten beginnen op deze site. Wat is het doel van deze punten. Sommige onderwerpen lijken er met de haren bijgesleept. Het gaat toch met name over het wel of niet herinvoeren van de kap vergunning? Vertrouwen in de gemeente ontstaat als duidelijk wordt wat met de opmerkingen gebeurt, wat de waarde ervan is en hoe opmerkingen mee worden gewogen. Gaan jullie een stemming houden? Wie is voor, wie is tegen de kapvergunning? Gaan jullie een onderzoek doen? Hoeveel bomen zijn er extra gekapt sinds de vergunning is afgeschaft?	discussie website	
	Maak het systeem van melding maken overzichtelijker. Dat kan nogal een gedoe zijn. Geef bij de antwoordmail niet alleen een zaaknummer, maar ook een korte beschrijving waar de zaak over gaat. Er is nog geen terugkoppeling als je aangeeft dat je ontevreden bent (smileysysteem) over de dienstverlening n.a.v. je melding. Er wordt niet aan mij gevraagd waardoor dit komt.	Verslag 3	
Niet meegenomen uit reacties: Integraliteit in aanpak	Vraag: waarom zitten mensen van de landschapsarchitectuur en de bouw hier niet bij? Op de tekening worden groen/bomen wel vaak aangegeven, maar in realiteit staan ze er niet. Dan is het vaak 'grijs': parkeerplaatsen, fietsen, schuurtjes etc. Bij de uitgifte van de bouwgrond gaat het al mis; te kleine tuinen om goede bomen neer te kunnen zetten. De conclusie hierbij is dat het een integrale afweging moet worden. En dat groen van groot belang is bij integraal werken.	Verslag 2	
	Probeer om het bomenplan te integreren met de waterhuishouding van de stad. Waterinfiltratiegebieden. Deze worden alleen maar belangrijker. Bomen zorgen voor schaduw, maar onttrekken ook water uit de grond. Kijk naar de kansen en risico's.	Verslag 1	
	Wanneer men bv de straat al open heeft voor het warmtenet kunnen de gasleidingen ook gelijk verwijderd worden, kwestie van goed plannen met elkaar. Zit liever een week zonder gas dan dat die boom om moet omdat het niet gelijk kan. En men kan een gasleiding ook laten liggen als hier een boom op staat, de nieuwe leidingen kunnen anders gelegd worden.	Discussie website	

Niet meegenomen uit reacties: Verdere uitvoering/vervolg stappen	Een voortschrijdend onderhoudsplan	E-mail	
	Bomenbeleid met mooie doelstellingen is op zich goed, maar in de praktijk zal in veel concrete situaties het juridische kader bepalend zijn. Voor de interpretatie van dat juridische kader zal ook de inhoud van het handboek relevant zijn. Ik wil graag meedenken over de concretisering van juridisch kader en handboek.	Inbreng alle boompicknicks	
	In het beleidsplan kan al een tijdsplanning worden opgenomen voor het opstellen van een uitwerking en concretisering van het doel om via bomen- en groenbeleid een bijdrage te leveren aan het opvangen en matigen van de gevolgen van klimaatverandering. Betrek daarbij waar mogelijk ook de waterhuishouding van de gemeente, op grond van recente wetenschappelijke inzichten over (1) de effecten van verschillende soorten groen op de waterhuishouding, en (2) de voorwaarden die met een goede waterhuishouding geschapen kunnen worden voor behoud van groen en het verminderen van “hitte-eilanden”	Inbreng alle boompicknicks	

Van: Steven de Nie
Verzonden: zondag 1 december 2019
Onderwerp: Behandeling in de gemeenteraad van het raadsvoorstel 'Bomenplan Arnhem'

Geachte raadsleden,

Mijn visie is, dat de boomkapvergunning onvoorwaardelijk en onmiddelijk heringevoerd moet worden.
Alleen dan worden onze waardevolle bomen (weer) beschermd tegen willekeur, onverschilligheid en geldelijk gewin van maatschappelijke partijen die lak hebben aan levende wezens die zich niet kunnen verweren. Bomen geven rust, verkoeling, nemen CO2 op en geven zuurstof, zuiveren lucht en houden vocht vast in de bodem in tijden van droogte.

Hierbij sluit ik mij voor 99% aan bij de visie en wensen van de werkgroep Behoud Bomen Arnhem.

Bij voorbaat hartelijk dank voor het kenbaar maken van mijn inspraak. Hopelijk is dit mogelijk!

Met vriendelijke groet,

Steven de Nie

Betreft: Reactie op **Bomenplan Arnhem** - Hans van den Bos

Arnhem, 3 dec 2019

Geachte raadsleden,

Het is goed dat gemeente Arnhem haar visie op bos en bomen actualiseert, niet in de laatste plaats door klimaatverandering en ernstige achteruitgang van biodiversiteit. Voor groene stad Arnhem blijft een groot en gezond bomenbestand belangrijk – voor identiteit van de stad en levenskwaliteit van de Arnhemmers en bezoekers.

Met grote interesse heb ik Bomenplan Arnhem gelezen. Het is een samenhangend en realistisch verhaal. En ik kan me prima vinden in de intentie en de voorgestelde hoofdlijn van 'meer (buitengewone) bomen, meer bladmassa en beter beschermen van bomen'.

Helaas is dit verhaal meer visie dan plan. Ik mis de urgentie en een stevig gekwantificeerde ambitie. Hier ligt een mooie taak voor u, raadsleden.

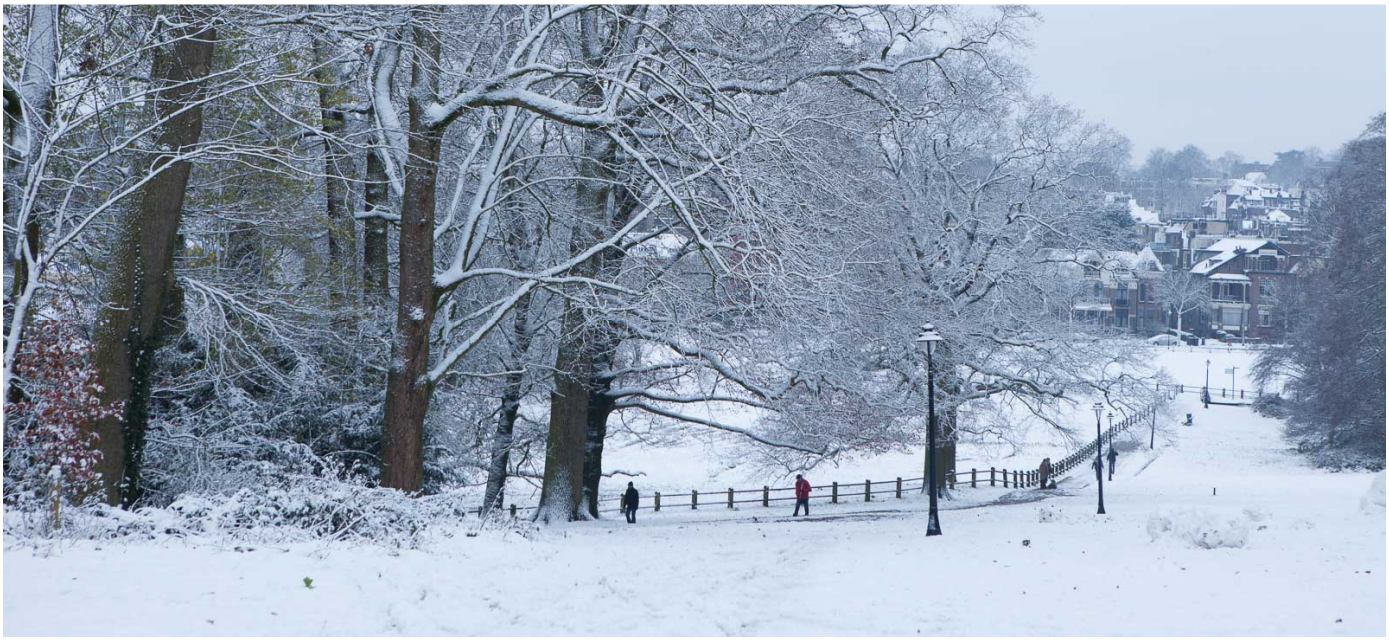
Mijn voorstel
Voordat gemeente Arnhem gaat zoeken naar plekken waar meer bomen passen (zie p.13), formuleert u een pittig én gemakkelijk meetbaar doel waar direct mee kan worden gestart, bijvoorbeeld:

In de komende 5 jaar realiseren we in alle wijken en buurten een toename van het kroonoppervlak van ten minste 5 procent; in buurten met hittestress (rood en bruin op kaart 2, p.11) **10 procent.**

n.b. de hiervoor benodigde monitoring is niet anders dan op p. 29 beschreven wordt.

Met vriendelijke groet,

Hans van den Bos



Intro:
Naam: Anne Ferwerda, ik spreek in op persoonlijke titel
Motivatie voor deelname:
Ik ben een natuurliefhebber, behoefte aan boomrijkere leefomgeving, zorg voor de toekomst van kinderen (juf, oma)
Ik heb er een positief gevoel over de inspraakprocedure, ik mag constructief mee denken, mening geven na zorgen over de in mijn ogen situatie van bomen in Arnhem en ik verwacht dat er met mijn inbreng iets gebeurt.

Edoch ik word teleurgesteld over de gang van zaken behalve over de catering:
Ik ben dan ook kritisch op diverse punten:

Doel: inwoners betrekken om draagvlak te creëren voor het beleidsplan: informeren, raadplegen en adviseren.
Is dit wel goed gegaan?

- Arnhem heeft 157.223 inwoners. De bijeenkomsten zijn verdeeld over Arnhem Noord, op eentje na in Arnhem zuid terwijl daar de helft van de bevolking woont: 74.850 inwoners
- Vanaf het begin zijn de diverse rollen van de deelnemers niet omschreven: de gemeente bepaalt de agenda, maar brengt zelf geen voorstellen in, die lezen we later pas in het concept beleidsplan, dat is vreemd. Bovendien is soms de informatie bijvoorbeeld over het aantal bomen in Arnhem en de boomkronenfotografie niet wetenschappelijk onderbouwd en daardoor verkeerd te interpreteren. Dat geeft geen vertrouwen.
- Daarbij is de waarde van de inbreng van de deelnemers niet duidelijk, behalve dat de inbreng is genoteerd
  Hoe wordt het resultaat van de inspraak geïntegreerd in het plan dat wij niet kennen, welke keuzes zijn er gemaakt en waarom, ook aandacht voor (tegen)argumenten of onmogelijkheden
- De werkwijze vraagt regelmatig veel initiatief van de deelnemers om aan informatie te komen, zeker als je niet in de gelegenheid bent om alle picknicks bij te wonen

- We ontvangen summiere informatie over uitstel , waarom niet al een concept toesturen met voorbehoud, het gevolg is:
  Ultra korte termijn voor lezen en reageren op bomenbeleidsplan namelijk:
  Op 27 september bomenbeleidsplan ter inzage
  3 oktober :Op de eindbijeenkomst weinig gelegenheid voor reageren, alsnog snel reactie via internet omdat sluitingstermijn 6 oktober is.

Hoe kijkt u hiernaar?
Heeft naar uw oordeel het projectteam zich gehouden **aan haar opdracht** van de gemeenteraad om een plan te maken **met draagvlak?**

Ondanks goede intenties van het projectteam

- heb ik behoefte aan een concretere invulling, in elk geval op korte termijn en meer dialoog over de keuzes
- heb ik behoefte aan betrokkenheid en inspraak in de toekomst (bomenkwaliteitsteam) als er meer duidelijkheid komt over de invulling

- maak ik me zorgen over beschikbare financiën

Participatie bij het Bomenbeleidsplan Arnhem

Bron voor mijn opmerkingen:

- Participatiewijzer (Nederlandse Ombudsman):
  Tien spelregels voor behoorlijk omgaan met inbreng en inspraak van burgers
- Opmerkingen uit stukken die Evelien mij stuurde over participatie met stakeholders in haar organisatie
- Het bijwonen van de introductiebijeenkomst, 2 bomenpicknicks, verslag van de eindbijeenkomst
- De concept versie en de definitieve versie van het Bomenbeleidsplan Arnhem

Geachte raadsleden, mede-insprekers en toehoorders.

Mijn naam is Mark Bosch en ik spreek namens de Werkgroep Behoud Bomen Arnhem.

De werkgroep bestaat uit 8 bevlogen Arnhemmers die het gevoerde bomen beleid tenenkrommend vonden en daardoor in verzet zijn gekomen. We zijn voortgekomen uit Behoud Bomen Talud Lindenheuvel uit 2015 en hebben een doorstart gemaakt in feb 2018 als Behoud Bomen Arnhem om de bomen van het Lauwersgrachtpark te behouden. Inmiddels alweer bijna 2 jaar geleden. En nog is er niets veranderd aan het bomenbeleid en het boombenul in Arnhem. Vandaar dat er een nieuwe loot aan onze stam hangt te weten de Stichting Tree Union. En dit alles na het aantreden van het nieuwe college en een zogenaamde nieuwe groene wind in Arnhem.

Terwijl je zou verwachten dat een nieuw Arnhems college met veel ambitie de zorgen onder inwoners over leefbaarheid en andere stadse problemen voortvarend zou aanpakken, wie die ambitie verwacht had komt tot nu toe bedrogen uit.
Van ambitie is nauwelijks sprake.
En op luisteren en handelen naar wat inwoners willen, kunnen we dit college al helemaal niet betrappen.
Integendeel. Rollebollend gaan de collegepartijen over straat en over de tong.
Ronde Tafelgesprekken en inspraakavonden zijn voor de bühne.
Maatregelen die ze nemen of willen nemen, de huisvuil-inzameling Diftar is daar een voorbeeld van, kunnen op weerstand van veel Arnhemmers rekenen.
En toch, tegen beter weten in, wordt dit doorgezet. Partijen waar vele Arnhemmers hun hoop op hebben gevestigd laten het compleet afweten.
Logisch in een college van deze samenstelling waarbinnen enkele partijen programmatisch lijnrecht tegenover elkaar staan.
Dan krijg je een beleid van vlees noch vis, houden ze elkaar in een wurggreep en lijkt het pluche belangrijker dan principes.
Zo is ook het voorstel voor een nieuwe bomenbeleid voor de stad tot stand gekomen.
Terwijl groen van essentieel belang is voor het welzijn van mensen blijken bomen straks weer het stiefkindje van nieuw Arnhems beleid.
Ook hier is sprake van vlees noch vis.

Waarom het een slecht nieuw beleid is.

Het afschaffen van de kapvergunning in 2013 heeft geleid tot een waanzinnige achteruitgang van duizenden gezonde bomen in Arnhem. Het is onze ervaring dat er nooit een ambtenaar aan te spreken is geweest op dit beleid.

Er zijn politieke partijen in de Arnhemse raad die vinden dat ambtenaren meer verantwoording moeten afleggen voor hun daden en uitspraken. Omdat ambtenaren vaak namens het gemeentebestuur spreken, heeft dat als consequentie dat zij ook het gezicht zijn van het uit te voeren beleid. Zij worden door de inwoners van Arnhem gezien als diegenen die verantwoordelijk zijn voor het beleid.

Het waren de ambtenaren die de *boom-cafés* hebben opgetuigd, en het waren diezelfde ambtenaren die dit zogenaamde nieuwe bomenbeleid geschreven hebben

of eigenlijk beter; overgeschreven hebben uit de reeds bestaande *groenvisie 2035*. De ambtenaren zijn dus medeverantwoordelijk te houden voor de gang van zaken rond de totstandkoming van dit nieuwe bomenbeleid. En daar is volgens ons een hoop over te klagen.

Ik ben als burger moedeloos geworden door de stroperige en wegkijkende houding van diegenen die ons besturen, de mensen die ons willen doen geloven dat ze het zo goed met ons voor hebben. Werkelijk luisteren en ontmoeten lijkt daar niet bij te horen. Dwingen en dicteren des te meer. Er wordt wel gedáán alsof er geluisterd wordt, daarom dus die boom-picknicka, maar bewoners werkelijk laten participeren in het proces is er niet bij.

De bühne poppetjes (lees; de wethouders) worden eens in de 4 jaar gewisseld, en met de wisseling, zoals Kees Hin het verwoorde tijdens één van de bomenavonden, waaien we weer mee met hoe men het dán wil. Juist dit zwapperende beleid moet stoppen. Er moet beleid met visie voor de toekomst worden gemaakt dat niet steeds veranderd kan worden!

Dat betekent dus onder andere dat men niet tussendoor zaken aan vastgesteld beleid kan veranderen, zoals de afschaffing van de kapvergunning, dat niet anders kan worden gezien als een VVD-cadeau voor de eigen achterban. Leendert Combee mag dan zijn mantra herhalen dat er voorheen al zonder vergunningsaanvraag werd gekapt, dat neemt niet weg dat het toegeven aan zo'n fenomeen getuigt van visieloosheid. Van vrijheid – blijheid voor tuineigenaren worden bomen in de stad helaas niet beter. Heel veel tuinen en gebieden tussen huizen zijn kaler geworden. En dat is om meerdere redenen slecht voor de stad.

In 2003 kwam ik wonen onder vijf majestueuze witte paardenkastanjes van 90 jaar oud. De bewoners van de net gebouwde huizen aan de Lindenheuvel bleven maar zeuren dat de bomen gekapt moesten worden. Jaren moest ik waakzaam blijven om de kap te verijdelen. In overleg met Codi Duyster, de boomexpert van de gemeente Arnhem, ben ik de strijd aangegaan. Hij drukte me op het hart; 'zorg dat men niet gaat zagen'! Als men eenmaal 1 tak afgezaagd heeft blijft men zagen totdat de boom weg is.

Toen ik in 2011 via Codi vernam dat de kapvergunning afgeschaft zou gaan worden wist ik wat me te doen stond; de bomen moesten op de lijst met beschermde bomen komen! De eerste aanvraag werd afgewezen en ik moest komen inspreken, om met de gratie gods de bomen toch nog op de lijst te krijgen. Slechts 800 bomen in Arnhem bereikte de uiteindelijke lijst, wat in een bomenstad als Arnhem een gotspe is.

In 2015 wankelde de nieuwe status van de kastanjes aan de Lindenheuvel alweer, en wilde men op het hele talud 49 bomen gaan kappen. Men was simpelweg vergeten op de lijst met beschermde bomen te kijken. Zo gaat dat dus! Doordat de buurt actie ondernam, bewonersparticipatie dus, bleven de bomen staan. Uiteindelijk bleken alle rapporten over de bomen geen stand te houden. De toverwoorden 'gevaar' en 'onveilig' bleken totaal uit de duim gezogen. Een valse tactiek om te komen tot kap. Wethouders en raadsleden moesten gewezen worden op hun eigen falende beleid, want men was niet eens in staat om die 800 bomen te beschermen!

Zonder tussenkomst van ‘Behoud Bomen Talud Lindenheuvel’ waren de bomen onder goedkeuring van de gemeente gekapt. Dat bomen kunnen sneuvelen door persoonlijke ideeën van bepaalde ambtenaren en dat daar zelfs waarheid verdraaiende tactieken voor worden bedacht moet stoppen! Dit moet worden vastgelegd in echt nieuw bomenbeleid.

Alle bomen moeten in principe weer een beschermde status krijgen. Er moet een kapvergunning komen die door eenieder moet worden aangevraagd bij kap. Er moet daarbij ook gekeken worden naar wat de bomen voor de omwonenden betekenen. Zaken als ‘bomen geven rommel in mijn tuin’, of ‘zichtlijnen’ kunnen niet langer als doorslaggevend worden beoordeeld.
Mocht er dan toch besloten worden tot kap dan moet die keus transparant zijn en kloppen.

Het boombeleid moet niet meer met elke politieke wissel worden gewijzigd, maar stevig worden verankerd in Arnhem, op een manier dat als voorbeeld kan dienen voor Nederland. Behoud Bomen Arnhem wil dat er een echt nieuw bomenbeleid komt met een langetijdsvisie, waarin de burgers niet steeds de straat op moeten om kap tegen te houden. Als burgers moeten we blind kunnen vertrouwen op bomen minnend beleid. Arnhem moet een stad worden met boombenul, doordrongen van de waarde van bomen voor de stadnatuur en mensen.

Wij zijn het spuugzat dat we steeds opnieuw ons keihard vrijwillig moeten inzetten en ons moeten wapenen tegen goed betaalde ambtenaren en wethouders die hun eigen zin doordrijven.
Bomen zijn van ons allemaal dat zou de geldende moraal moeten zijn.
Boombenul van de wortel tot de kruin!
Nooit meer een boom voor groene stroom!

EcoVrede Nederland

bijdrage in het bomenplan Gemeente Arnhem 4 december 2019

Geachte raadsleden en belangstellenden;

Op verzoek zetten wij bij deze enkele hoofdpunten op papier uit ons betoog en onze inbreng op 4 december jongstleden en in voorbereiding voor onze vervolgsessie komende week 11 december in het stadhuis.

Bomen zorgen voor welbevinden, leefbaarheid, natuur en gezondheid. Natuur helpt mensen met depressiviteit en andere stoornissen. **Natuur is een eerste levensvoorwaarde.**
Hoe maken wij onze stad leefbaar voor nu en in de toekomst? Er zijn tal van voorbeelden. Groene daken, sedumdaken, gevelgroen, daktuinen, gevelbossen en meer. Door zo te werken neemt de hoeveelheid groen toe ook in een bebouwde omgeving als Arnhem.

VN, Europese Commissie, diverse instanties en rapporten laten zien dat het vijf voor twaalf is geweest. Er is een structurele verandering nodig in ons handelen. Meer bomen en meer Natuur. Een drastische uitbreiding van bos en groen. Een besef dat wij leven bij de gratie van Natuur en dus Aarde. Water, Voedsel, Kleding, Grondstoffen, Hout, Stenen; **Het zijn Natuurproducten!**

Wij leven in een kenniseconomie maar er is een tekort aan kennis en of de beschikbaarheid daarvan. Hogeschool van Hal Larenstein en de Universiteit Wageningen hebben een paar honderd publicaties in huis over groen en de voordelen daarvan voor de stad. De kennis is er sedert jaren. Het gaat over bewustzijn, psychologie en een andere manier van denken en handelen. De durf om te kiezen voor echte verandering. Kennis en mooie concepten te delen en te laten zien. Arnhem echt innovatief te maken in het aanzien van de stad. Budgetten verschuiven van diverse deelgebieden naar groen gezien de grote voordelen in het beheersen van vandalisme, minder ziekten, toename leefbaarheid, schaduw & hittestress, waterbuffering, toename van de biodiversiteit en welbevinden.

Een van de aandachtspunten is ons boekhoudsysteem. Wij denken en rekenen in geld. Zo verdween onze buurttuin in wording in Malburgen vanwege de komst van een flat en een bouwplaats. De waarde van groen, de werkelijke grotere waarde wordt veel te weinig gewaardeerd. Ons boekhoudsysteem doet schade aan burgerinitiatief en aan bomen.

Burgerinitiatief en bomen hebben ruimte nodig!

Pas het bouwbesluit aan als gemeente en geef bij offertes de opdracht om een plan te maken met daarin daktuinen, gevelgroen en duurzame ontwerpen verplicht.
Ga het gesprek aan met de woningcorporaties over duurzaam en groen bouwen en het integreren van natuur in de bouwwijze en creëer ruimte voor burgerinitiatief. Maak het eenvoudig en verlicht de regeldruk. Maak innovatie- en regelvrije plekken in de stad.

Hou de vervaldata van onderhoudscontracten van groen in de gaten en grijp vroegtijdig in. Geef nieuwe opdrachten en geef woningcorporaties de opdracht te werken aan nieuwe betaalbare (!) vormen van groen en fysieke ruimte voor initiatieven van burgers in de wijken. Al acht jaar geleden hebben wij dit onderwerp aangekaart bij de woningcorporaties. Het is belangrijk dat de gemeente zijn invloed beseft en sturend optreedt om gezonde voorzieningen concreet te laten worden.

De stad die voor zichzelf kan zorgen in voeding en water!
Het water uit de beken zuiveren en bottelen, en bufferen, als symbool voor de zuivere stad. Arnhem; de stad die voor zichzelf kan zorgen. Pachtcontracten een nieuwe invulling geeft om lokaal voedsel voor de stad te produceren en voedselbossen te realiseren om de stad vanwege meervoudige positieve functies; **www.ecovredgaard.nl**

Het zuivere Arnhem! De parken voorzien van eetbare en bruikbare planten en bomen.
Maak van de parken voorbeeldgebieden voor de stad van 2050. Waar groen overal aanwezig is en duurzame bouw centraal staat. Draag het uit en laat het zien in het gemeentehuis!
Burgers kunnen niet vragen om iets wat zij niet of nauwelijks kennen (!)

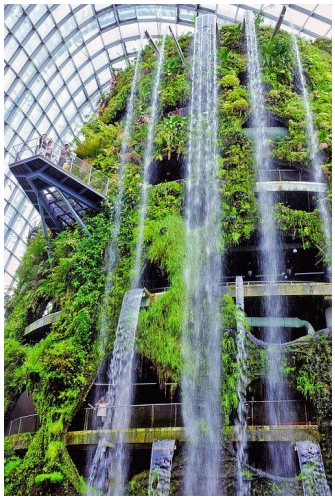
Duurzame parken met ecologische zelfvoorzienende bouw, met waterbuffering, en educatie in de vorm van informatie en plantjes aan de uitvalswegen van de parken. Zodat het groen groeit de stad in en in het bewustzijn van de bewoners! Steken, opslag en plantjes verzamelen en aanbod mogelijk maken.

Groene flatgebouwen - met betrekking tot de link tussen het aantal inwoners en het aantal bomen. De vraag was hoe dat zit bij de bouw van flats vanuit de raad. Er zijn bijzonder mooie voorbeelden van flats en woningen(!) waar groen centraal staat. Een half bos gerealiseerd kan worden in en op een gebouw; en; in de gebouwen(!) veel meer groen en duurzame elementen.

De leefbare stad en denkt u daarbij aan uw kinderen! **www.evsgebouwbeheer.nl**









EcoVrede Nederland Postbus 60051 6800 JB Arnhem
Telefoon: 06 19 67 93 89 **organisatie@ecovrede.nl**
www.ecovrede.nl www.ffrmnetwork.org Voedselbossen



Er komt een **recessie** aan zo is de voorspelling in de 2e helft van 2020.
Belangrijk om voor die tijd (!) goede projecten voor de stad in gang te hebben gezet en de budgetten veilig gesteld voor de komende jaren! Het gaat om een andere economie.

Over kennis gebruiken; Er is heel veel mogelijk in de Wereld;
2 tips; 1. Laat het de burgers zien! 2. Nodig per onderwerp dat wordt besproken een Hogeschool uit om in de raadszaal te vertellen wat er in het werkveld/ onderwerp gaande is met de uitnodiging daarvan een brede presentatie te geven van bijvoorbeeld een kwartier in de beeldvormende fase. Goed voor de binding met het onderwijs, educatief en een nieuw element.

Dank voor uw aandacht en graag tot volgende week.

EcoVrede Nederland De denktank voor de dag van morgen Vrijwilligersinitiatief
Sedert 2009 actief in en om Arnhem
www.ecovrede.nl ANBI Instelling organisatie@ecovrede.nl

Bijdrage inspreekavond 4 december 2019
Bomenplan Arnhem

Mijn naam is Tinka Chabot (op zijn Frans uitgesproken), ecologisch hovenier en bosbouwkundig ingenieur, dus ik weet wel iets van bomen, hoe ze groeien en wat ze nodig hebben om dat zo gezond en lang mogelijk te doen. Mijn taak is eigenlijk om mensen blij te maken met hun tuin en met het groen wat zich in hun tuin bevindt. De meeste huizen zijn gebouwd in de jaren 60-70 van de vorige eeuw en toen is ook de aanleg van die tuin ter hand genomen. De bomen die toen geplant zijn, waren lief en klein en men had geen idee hoe groot die bomen konden worden. Ze staan dus vaak op een verkeerde plaats, in de weg of er staan er veel te veel. Ik adviseer dan om enkele bomen (vaak coniferen) op te ruimen en te kijken waar er plaats is om een nieuwe boom te planten die wel de ruimte en mogelijkheid heeft om volwaardig uit te groeien.

Het plan wat er nu ligt gaat wel uit van drastische maatregelen om iedere bomenkap te voorkomen. Ook als een boom nog geen 25 cm dik is, en je wilt hem kwijt, moet je al een vergunning aanvragen. Dat betekent in principe dat je iedere zaailing al zou moeten melden. Dat is natuurlijk volstrekte kolder. Ook een dikte van 25 cm (omtrek ongeveer 80 cm) is door een boom al snel bereikt, net als een kroondoorsnee van 5 meter. Daar zou veel flexibeler mee omgegaan moeten worden, zodat mensen gemotiveerd worden om juist bomen te planten.

De manier waarop het nu gebeurd, dat je echt voor iedere boom een melding moet doen of een vergunning aan moet vragen, stimuleert mensen niet. Ik ben juist heel erg voor goede voorlichting: aangeven waar bomen kunnen komen te staan, waar ze goed uit kunnen groeien, zowel bovengronds als ondergronds, hoe groot bomen gaan worden, wat de ecologische waarde is enz. enz.

Door mensen blij te maken met hun tuin is de beste manier om te zorgen dat er groen in hun tuin komt en blijft en niet het opleggen van allerlei bureaucratische dwangmiddelen.

Verder voeg ik, op verzoek van enkele raadsleden de stukken toe die zowel mijn man als ik ingediend hebben op het concept-bomenplan, maar waarvan, tot mijn spijt, niets terug te vinden is in het huidige plan wat de raadsleden hebben kunnen lezen.
Ik heb al mijn kennis en kunde ingezet om het bomenplan naar een hoger plan te brengen, dus als mijn kennis op deze manier nog gebruikt zou kunnen worden, zou heel fijn zijn.

Bomenplan 2019 gemeenteraad 20191204

Geachte leden van de gemeenteraad van Arnhem,

Mijn naam is Frans van den Berg en ik spreek hier in namens het Wijkplatform Malburgen Oost, Immerloo en het Duifje.

Wij willen het met u vooral over de praktijk hebben waar we in de wijk tegen aanlopen en wat nog niet goed in het nieuwe beleid is verwerkt.

<u>Geen geld voor nieuwe bomen</u>
Recent is in een deel van onze wijk een groenschouw gehouden samen met de gemeente. Vooraf waren de pijnpunten en vragen schriftelijk bij de gemeente ingediend.
Zo is de wens van een deel van de wijk om tientallen nieuwe bomen op nieuwe plekken aan te planten.
Op de groenschouw zelf bleek dat de afdeling Beheer van de gemeente daar helemaal geen geld voor heeft.
Er was wel een bedrag van ongeveer 10.000 euro gevonden bij het Team Leefomgeving Malburgen wat goed zou zijn voor maar 5 nieuwe bomen werd ons verteld.

In het raadsvoorstel van het bomenplan 2019 staat een bedrag van 250.000 euro (dus 125 nieuwe bomen) en om de beleidsvoornemens te realiseren nog eens 390.000 euro, dus minder dan 200 bomen, voor de hele stad Arnhem en waarvan dan een groot gedeelte al in een klein deel van Malburgen Oost komt te staan.
Dit is dus veel te weinig voor de hele stad Arnhem. Er zal dus veel meer geld moeten worden vrijgemaakt om het beleid te realiseren wat dit bomenplan 2019 voorstaat, namelijk meer bomen in de stad Arnhem.

Bovendien is door de klimaatverandering met de droge zomers een veel hogere sterfte van bomen dus moeten er meer bomen vervangen worden.
Wij vragen u dus veel meer geld structureel beschikbaar te stellen voor niet alleen nieuwe bomen maar ook voor vervanging van bestaande bomen die dood gaan vanwege de klimaatverandering.

<u>Geen geld om open plekken in lanen met nieuwe bomen te voorzien</u>
Verder hebben wij begrepen dat de gemeente geen geld heeft om open plekken in lanen op te vullen bij het normale beheer.
Maar als een laan in zijn geheel vervangen wordt, dus waarbij ook mogelijk nog een aantal kerngezonde bomen worden weggehaald dan zou er wel geld voor zijn omdat er dan een project van is gemaakt.
En projecten kunnen uit andere potten worden gefinancierd zoals andere beleidsbudgetten of actiepotten van wethouders
Wij zijn van mening dat er anders gedacht moet worden en dat er ***een project gemaakt moet worden om alle open plekken in lanen in de hele gemeente Arnhem in 1 keer op te vullen. Wij vragen u of u daar het college van burgemeester en wethouders er toe kan bewegen dit op te pakken en uit te voeren.***

Aanplant nieuwe bomen in toekomstig openbaar groen

Bij de groenschouw in een klein deel van onze wijk Malburgen Oost is langdurig stilgestaan bij sterk verwaarloosde stukken toekomstig openbaar groen die zijn aangelegd door projectontwikkelaars.
Deze stukken blijven meestal paar jaar in beheer van die clubs voordat de groenstroken worden overgedragen aan de gemeente Arnhem.

De problemen die zich bij voordoen deze groenstroken -die worden aangelegd door anderen dan de afdeling beheer van de gemeente- zijn meervoudig van aard.
Veelvuldig is er sprake van het niet op de juiste wijze aanplanten en verzorgen van groen waardoor deze dan keer op keer dood gaat.
Ook kan er sprake zijn van een onjuiste samenstelling van de bodem al dan niet vergezeld gaande met compleet vast gereden bodems door de zware machines die bij de bouw zijn gebruikt waardoor bomen als ze al blijven leven steeds maar niet willen groeien.
Bovendien wordt in deze groenstroken niet het normale onderhoud verricht wat wel elders in de wijk gebeurt bij stukken groen die in beheer zijn bij de afdeling beheer van de gemeente. Zo wordt er in projectontwikkelaarsgroen niet of vrijwel niet gemaaid terwijl elders in de wijk bijvoorbeeld langs wandelpaden 16 keer per jaar gemaaid wordt.
Ook wordt er in deze zwaar verwaarloosde groenstroken veel afval gedumpt dat nauwelijks wordt opgeruimd omdat niemand zich er voor verantwoordelijk acht.
Tot slot blijkt dat de projectontwikkelaar tegen bewoners heeft gezegd dat de groenstroken al waren overgedragen naar de gemeente terwijl dit bij navraag bij de gemeente onjuist bleek te zijn.
Kortom jarenlang sterk verwaarloosde plekken in de wijk Malburgen tot grote ergernis van onze wijkbewoners.

De Afdeling beheer van de gemeente Arnhem heeft ons bij de groenschouw verteld dat ze deze groenstroken van projectontwikkelaars en het verwaarloosde karakter ervan dit voor hen ook een grote ergernis is en dat ze graag een ander beleid hierop zouden willen zien.

Naar onze mening is het daarom beter als toekomstig openbaar groen alleen nog maar door de afdeling beheer van de gemeente aangelegd mag worden waarbij extra mankracht en kennis beschikbaar moet worden gesteld.
Dit is nodig om de bodemgesteldheid te onderzoeken, voor plantgoed keuring, om toezicht te houden op de uitvoering bij het planten en om te zorgen dat er voldoende water in de zomer en droge periodes bij de jonge aanplant terecht komt.
Wij willen u vragen of u hier een amendement zou willen maken om de aanplant van toekomstig openbaar groen alleen nog maar door de afdeling beheer van de gemeente Arnhem plaats te laten vinden.

Handhaving

Wat er op bladzijde 19 van het bomenplan staat zoals de poster "werken rondom bomen" hoort al jarenlang het beleid te zijn. Echter het toezicht op straat ontbreekt of de uitvoerende partij zich er wel aan houdt.
Door het ontbreken van toezicht bij bouwwerkzaamheden en aanleg van kabels leidingen en wandel- en fietspaden en aanpassen van watergangen in het openbaar groen zijn in onze wijk Malburgen in de loop der jaren vele bomen onnodig doodgegaan of omgewaaid bij de eerst volgende storm na de werkzaamheden.

Wij vragen of u ervoor kan zorgen dat er structureel veel meer toezicht en handhaving komt op deze activiteiten om te voorkomen dat boomwortels worden beschadigd en of te voorkomen dat de grond rondom bomen verdicht wordt.

Uitvoering van dit kaderplan

Dit is een kaderplan met heel veel wat niet is ingevuld.
Wij zouden graag verder betrokken willen worden bij de nadere uitwerking van dit kaderplan.
Wij verzoeken of u middels een amendement het mogelijk zou willen maken dat de nadere uitwerking van dit kaderplan, dus een uitvoeringsplan, samen met de bij dit bomenplan betrokken bewoners van de stad wordt opgesteld.

Dan voldoet dit raadsvoorstel ook beter met de opdracht die de gemeenteraad gaf aan de wethouder namelijk dat samen met de stad nieuw bomenbeleid gemaakt gaat worden.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve bijeenkomst 4 december 2019

Bomenplan Arnhem

Zaaknummer:	316242
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Hegge (PvdD), Broersma (CU), Bouma (PvdA), Combée (VVD), Prinsen (GL), Venhoek (D66), van den Broek (CDA), Wiggers (AOP), Çetintaş (SP), Aydemir (DENK/Verenigd Arnhem) en Verheij (PVV).

Insprekers
Ingesproken is door Mark Bosch (Behoud Bomen Arnhem), Joost Blasweiler (Arnhemse Bomenbond), Syne Fonk (EcoVrede Nederland), Jolanda van Looij (Werkgroep Openbare Ruimte Spijkerkwartier), Frans van den Berg (Wijkplatform Malburgen Oost, Immerloo en Het Duifje) en Tinka Chabot, Anne Ferwerda, Hans van den Bos, Simon Klingen en Evelien Jansen op persoonlijke titel.

Bespreking
De insprekers hebben allen aangegeven wie zij vertegenwoordigen en een korte introductie gegeven met hun opvatting(en) over het voorstel. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord. De inbreng van de insprekers en de vragen uit de raadskamer gingen over het participatieproces, de reactie op de geleverde inbreng en de inhoud van het voorstel.
Niet alle fracties hebben hun vragen aan de insprekers kunnen stellen.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat niet alle vragen beantwoord zijn. De informatieve behandeling zal een volgende keer worden voortgezet.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

M.P. Simonis

Reactie Tinka Chabot op Bomenplan

Arnhem 06-10-2019

1. Inleiding en samenvatting

De stelling dat bomen CO2 vastleggen is alleen waar als bomen voldoende kunnen groeien. Bomen die dicht bij elkaar staan of aan het aftakelen zijn, dragen niet bij aan de CO2-opname. Er is onduidelijkheid over de precieze hoeveelheid CO2 die een boom jaarlijks opneemt, maar dat is ongeveer 8 tot 20 kg per boom per jaar. Deze bijdrage van bomen moet dus ergens achteraf staan en niet als belangrijkste punt genoemd worden. Andere aspecten van bomen zijn m.i. veel belangrijker.

De biodiversiteit van bomen is afhankelijk van de soort. Ook andersoortige natuur kan bijdragen aan de biodiversiteit, mits zorgvuldig onderhouden. Daar zou meer de nadruk op gelegd moeten worden: het belang van biodiversiteit in het algemeen en daar het onderhoud op afstemmen.

Hierbij meld ik me alvast aan voor het Boom Kwaliteitsteam Arnhem, zowel als deskundige als als bewoner.

2. Situatieschets.

CO2-vastlegging: zie hierboven.

3. Arnhemse ambitie en aanpak

3.1 Aanplant

Bij het maken van plannen, bv. bij het station en het Paradijs, heb ik al in een vroeg stadium aangegeven dat er te weinig ruimte opgenomen is voor groen. Daar is niets mee gedaan. Dat geldt ook voor het Velperplein en het nieuwe provinciekantoor aan de Weerdjesstraat. Er moet naar gestreefd worden om al in een vroeger stadium, dus bij de plannenmakerij, een bepaald percentage aan groen verplicht te stellen, anders wordt het plan afgewezen. Tuintjes bij nieuwbouwwoningen worden steeds kleiner en voorzien van betonijzeren hekken met uitsluitend klimop. Goed voor de bodiversiteit (niet dus) en de frustratie van de toekomstige bewoners. Er is nauwelijks ruimte voor planten, laat staan voor bomen. De deuren worden zo geplaatst dat de benodigde looppaden te groot zijn, de grond wordt verkloot door zware machines en afval van bouwwerkzaamheden. In een vroeg stadium moeten er al eisen gesteld worden aan een voldoende grote tuin, logische looppaden en schone grond. De bodem is de basis.

Gevelgroen wordt nu te dicht op elkaar en op de gevel geplaatst met nauwelijks ruimte voor de planten om fatsoenlijk te gedijen. Het onderhoud is gestandaardiseerd, namelijk met de heggenschaar, waardoor niets tot zijn recht komt. Kijk naar de Berenkuil: vuurdoorns op 20 cm afstand. Weet niemand van de plannenmakerij hoe groot die struiken kunnen worden? Laat ze uitgroeien en snoei alleen weg wat in de weg zit. En doe het netjes en zorgvuldig. Daarmee leg je als gemeente een basis voor respect voor groen. Geef je als gemeente het verkeerde voorbeeld door onzorgvuldig met je beplanting om te gaan, dan moet je niet raar staan te kijken als burgers er ook onzorgvuldig mee omgaan.

Reactie Tinka Chabot op Bomenplan

Struiken moeten ook de kans krijgen om tot mooie volwassen struiken uit te groeien en niet om de paar jaar met de bosmaaier afgekapt worden. Het ziet er niet uit en toont niet het respect wat je zegt uit te willen stralen naar groen.

Een bos wordt in dit plan gezien als de ultieme situatie. Meer bos lijkt het summum. Dat is niet zo. Variatie is het toverwoord. Variatie in landschappen en variatie in toegepaste planten.

Er zijn legio bomen die minder groot worden. Dat is geen zwaktebod, zoals hier wordt gesteld (genoegen nemen), maar de juiste boom op de juiste plaats. Het vergt wat kennis en inzet, maar is een prima basis. Het mag niet zo zijn dat alleen de allergrootste bomen van waarde zijn.

Afgeweken moet worden van het dogma dat alle bomen van dezelfde soort op dezelfde afstand moeten staan. Er dient bij ontwerp/aanplant ook rekening gehouden te worden met bomen in tuinen die al volgroeid zijn en nog lang meekunnen. Om daar een boom naast of onder te zetten is zondegeld. Er dient in overleg getreden te worden met de eigenaar en overlegd over de toekomst van de boom. Desnoods moet de gemeente er, in het algemeen belang, geld voor over hebben om de boom te onderhouden en zo lang mogelijk gezond te houden.

Aanplant op eindafstand zorgt ervoor dat er meer en dikkere takken lager op de stam in stand blijven en zorgt er dus voor dat er op termijn rigoureuzer gesnoeid moet gaan worden. Het werken met wijkers en blijvers kan voor een natuurlijke snoei van de onderste takken zorgen. Dat levert dus lagere kosten voor onderhoud op en voor kleinere snoeiwonden. Daarnaast levert het kappen van de wijkers biomassa op voor de centrale. En nee, dat is geen vies woord, maar een natuurlijke aanwas en stimulering van de groei van de blijvers. Dit moet uitgelegd worden aan de bewoners en hierin hoeft niet toegegeven te worden aan de bomenknuffelaars voor wie iedere boom heilig is.

Fruit- en nootbomen langs wegen en fietspaden levert gevaarlijke situaties op.

Woningcoöperaties zijn erg goed in het compleet leegtrekken van tuinen bij nieuw te verhuren woningen (heb daar zelf ervaringen mee, maar wordt ontkent door de woningbouwverenigingen). Daar zou paal en perk aan gesteld moeten worden. Ook worden er (onzinnige) en door ondeskundigen lijstjes toegevoegd bij huurcontracten van welke bomen er aangeplant mogen worden om overlast te voorkomen. Het is zo dat de woningbouwvereniging juridisch eigenaar wordt van een boom (ook al is hij door de huurder aangeplant) en automatisch opdraait voor de onderhoudskosten. Wellicht kan de gemeente daar iets in betekenen en het belang van bomen bij de woningbouwverenigingen onder de aandacht brengen. Woningbouwverenigingen verplichten om iets aan het vergroenen van tuinen te doen zet meer zoden aan de dijk dan de individuele burger lastig vallen met allerlei ingewikkelde regels..

Reactie Tinka Chabot op Bomenplan

3.2 Beheer

Normaal beheer bestaat op dit moment in het te rigoureus snoeien van iedere boom, ook al is dat bomtechnisch gezien helemaal niet nodig. Soms worden zoveel takken weggesnoeid dat de boom bijna geringd wordt. Dat gaat ten koste van de vitaliteit van de boom. Het zorg-vuldigheidsprincipe moet leidend zijn.
Bij het watergeven wordt een brandslang gebruikt waar een enorme straal water uitkomt en waardoor de bodem dichtgeslagen wordt. Lekker snel, maar funest voor het bodemleven en het zuurstofgehalte van de bodem.
Bij het maaien om bomen wordt veel maaischade toegebracht. Dat gaat ook ten koste van de vitaliteit.
Het aanbinden van bomen gebeurt nog vaak met autogordel, dat vele jaren blijft zitten. Onder de gordel droogt de boom niet op, met rot tot gevolg.

Beheer vrijstaande bomen.
Het toverwoord voor de meeste bomen en planten is licht. Ik mis bij de onderhoudssnoei dat bomen die last hebben van een buurboom, vrijgesteld worden. Daar zou de aandacht op gevestigd moeten worden. Een recent voorbeeld is de aanplant van de Prunus bij Musis naast een moeraseik. Daar is dus geen rekening gehouden met wat de boom nodig heeft, maar wordt een plan gevolgd, waarnaar de boom zich moet voegen.

Ik ben geen voorstander van het verplanten van grote bomen die dicht op elkaar staan. De wortelstelsels van de blijvende buurbomen worden altijd beschadigd. Daarnaast is het een erg kostbare zaak om bomen goed te verplanten. Er is een na uitgraven een groot verschil tussen het ondergrondse en bovengrondse deel van een boom, waardoor de eerste jaren veel energie gestoken wordt in het repareren van de wortelkluit. Daardoor treedt groei-stagnatie op, waardoor er veel zijtakken op een korte afstand van elkaar geproduceerd worden en er dus veel snoei plaats moet vinden. Allemaal redenen om uitsluitend te beginnen met jonge boompjes en die steeds voldoende groeiruimte te geven. Dit kan best uitgelegd worden aan burgers.

Ik ben een groot voorstander van het werken met wijkers en blijvers, omdat de bomen dan mooier opgroeien. Ze jagen elkaar als het ware omhoog met minder zijtakken. Als die takken op de juiste hoogte zitten kan je gaan dunnen. Laat de stobbe zitten, zodat daar weer gebruik van kan worden gemaakt door allerlei schimmels en insecten in het kader van de biodiversiteit. Ook dit kan prima uitgelegd worden aan burgers.

Beheer struwelen en wijkbossen
Opvallend is dat in Arnhem zuid veel struwelen tegen achtertuinen zijn aangelegd, waardoor de bewoners geen uitgang via hun achtertuin hebben. Dat betekent vaak dat de bewoners creatief zijn en paadjes door de struwelen aanleggen en ook vaak hun tuinafval in de struwelen kieperen, met verruiging als gevolg. Wellicht is het een idee om de struwelen te versmallen en de bewoners een fatsoenlijke uitgang te geven, met als doel om de struwelen beter in stand en gezond te houden. Is maar een idee.
Ook wordt bij het beheer vaak een bosmaaier ingezet, waardoor het er shabby uitziet en het groen geen respect oproept bij de omwonenden.

Reactie Tinka Chabot op Bomenplan

Bescherming van bomen bij werkzaamheden en evenementen.
Tot op heden wordt er geen of nauwelijks aandacht besteed aan het beschermen van het ondergrondse deel van de bomen. Bij de werkzaamheden bij Musis en recent aan de Apeldoornseweg worden de stammen van bomen middels planken beschermd tegen schade, maar er werd veel materieel op de kluiten gestort, waardoor er sprake is van verdichting van de bodem en de bomen over een aantal jaar het loodje leggen. Dan weet niemand meer wat de oorzaak is. Aannemers moeten beter doordrongen worden van de noodzaak om niet binnen de kroonprojectie te werken.

3.3 Kap en compensatie

Zoals ik al eerder heb uitgelegd ben ik tegen een kapvergunning, in welke vorm dan ook. De meldingsplicht is een halfbakken oplossing, waarmee je eigenaren van bomen niet stimuleert om nieuwe bomen te planten. Mijn ervaring is dat mensen best bomen willen planten als je ze goed informeert en de juiste boom op de juiste plaats zet. Ze hebben echter geen zin in rompslomp en bureaucratische procedures. Daarnaast zou de gemeente, in het kader van het verminderen van de bureaucratie, geen belemmeringen op moeten leggen voor eigendommen waar de gemeente niet aan bijdraagt.
Wil je perse een boom behouden voor de gemeenschap, draag dan bij aan het instandhouden ervan. Het is van de zotte dan eigenaren van bomen op hoge kosten worden gejaagd voor het onderhoud en de bevolking er gratis van kan genieten.

Evaluatie deregulering kapvergunning.
Wat hier staat klopt niet. Er was/is ook een kapvergunning nodig voor bomen in hele wijken die via een bestemmingsplan zijn beschermd. Zelfs voor het vrijstellen van een beschermde boom is een kapvergunning nodig. In dit geval een prachtige groveden vrijstellen door een Chamaecyparis te vellen. Dit leidt tot boosheid bij de eigenaren en tot creatieve oplossingen, waarvoor de gemeente de instrumenten toch niet heeft om dit te controleren/constateren. Dat maakt het voor de burger niet duidelijker. Alle bomen zouden onder één regeling, die makkelijk te vinden is, moeten vallen. Door het afschaffen van de kapvergunning heb ik meer bomen mogen aanplanten dan voorheen. Ik ben bang dat dat aantal weer minder gaat worden, door deze nog steeds onduidelijke regelgeving.

Particuliere bomen in een tuin.
Waar is deze oppervlakte op gebaseerd? Wordt er rekening gehouden met de plaats van een boom, bv. dicht bij een woning, te dicht op een tuinmuur, te dicht op een andere waardevolle boom? Hoeveel bomen moeten/mogen er in een tuin geplant worden?

Is het niet belangrijker om mensen te stimuleren om zorgvuldiger met de bestaande bomen om te gaan? Bv, door informatie te geven over wat een boom nodig heeft, zodat mensen geen bestrating aanleggen tot aan de stam van een boom, geen serre bouwen binnen de kroonprojectie enz enz. Mensen moeten blij zijn met hun tuin i.p.v. gefrustreerd raken door onzinnige regeltjes.

Reactie Tinka Chabot op Bomenplan

Gemeentebomen
Een stamomtrek van 35 cm? Zo dik zijn de bomen tegenwoordig als ze geplant worden! De dikte van de boom is dan 11 cm op ongeveer 1.30 meter hoogte. Ik hoop dat jullie de doorsnee bedoelen.
Via internet kan je vinden welke bomen diepwortelaars en vlakwortelaars zijn. Diep-wortelaars kunnen ook zorgen voor wortelopdruk als de ondergrond niet goed is of als er, ter bescherming van de omgeving, worteldoek in een plantgat is gebruikt, wat ik in de gemeente vooral in de binnenstad vaak zie. Wortels moeten op zoek naar water en voedsel en zijn daarin zeer creatief. Dit betekent dat ze vlak over het oppervlak op zoek gaan en dus de bestrating opdrukken. Zorg dus voor een goede ondergrond waar wat te halen is voor de boom.

APV.
Vaak gaat het verplanten van grote bomen niet goed. Als het voor particulieren geldt, wie gaat dat dan betalen? Er zijn zat bedrijven die goudgeld verdienen aan dit soort oplossingen, maar geen garantie geven. Vaak zie je, na een aantal jaren pas, dat het niet gelukt is. De boom blijft achter in de groei, heeft een onderontwikkelde bladzetting en gaat tenslotte toch dood. Ik zou dat niet als eerste punt zetten.

Geldt het financieel compenseren ook voor particulieren? Moeten ze ook betalen voor het rapport? Dit is allemaal niet duidelijk. En vooral bureaucratisch. Papier is geduldig, maar de praktijk is weerbarstiger.

Bestemmingsplan.
Het wordt er niet duidelijker op als bomen ook via het bestemmingsplan beschermd zijn. Daarin is nl. niet opgenomen welke bomen wel en welke niet beschermd zijn. Je moet dan voor alle bomen, rijp en groen, een vergunning aanvragen. Ik zou inzetten op één regel, als dat per se moet en in ieder geval een lijst bomen opnemen waar géén vergunning voor nodig is, bv alle coniferen m.u.v. groveden, want inheems en mooi, al hebben die ook niet het eeuwige leven, helemaal niet als ze belaagd worden door schaduwveroorzakende bomen. Alle Thuja's Chamaecyparissen, Cypressen, Douglassen enz enz. moeten vrijgesteld worden van een kapvergunning. Wellicht kan de regel worden dat bomen moeten passen in de tuin waarin ze geplant zijn. Mensen hebben geen idee hoe groot bomen op termijn worden als men ze als lief klein boompje aanplant.

Reactie Tinka Chabot op Bomenplan

Bijlage 1: Evaluatie deregulering kapvergunning

Met de deregulering van de kapvergunning is het er voor de burger en de hovenier wèl eenvoudiger op geworden. De monumentale bomenlijst is goed te vinden, maar soms staan er bomen op die er nooit op hadden mogen staan. Ook het feit dat de kosten van onderhoud door de eigenaar betaald moeten worden, zorgt ervoor dat mensen een hekel krijgen aan hun boom. Daar zou een oplossing voor gevonden moeten worden.

De bescherming via bestemmingsplannen zorgt dat ervoor dat het weer ingewikkelder wordt. Dat is niet uit te leggen. Er moet één uniforme regeling komen voor alle bomen, als er al een regeling moet komen. De evaluatie geeft aan dat de kroonprojectie van bomen is toegenomen. Waarom dan toch extra bescherming voor bomen? Juist extra regels zorgen ervoor dat vóór het bereiken van de vergunningsplichtige dikte voor een kapvergunning, bomen gekapt gaan worden. Daar helpt ook een meldingsplicht niet tegen. Wat is de meerwaarde van die melding? Hoe lang duurt de procedure? Hoe duur wordt het? Allemaal vragen waar de burger in geïnteresseerd is, maar waarover niets terug te vinden is in dit plan. Het is duidelijk een politiek verhaal, niet bedoeld om het voor de burgers duidelijker en eenvoudiger te maken.

Mijn ervaring is dat bomen vaak op een verkeerde plaats worden gezet en te dicht bij elkaar. Als je een boom koopt is de boom nog klein. Mensen hebben geen idee hoe groot een boom uiteindelijk kan worden, wordt dus tuinvullend of staat te dicht bij de gevel of de tuinmuur. Allemaal legitieme regels om bomen te kappen, lijkt mij. Daar wordt in deze evaluatie geen rekening mee gehouden. Het gaat hierbij puur om de aantallen, waarbij nieuw geplante bomen niet mee worden geteld, want nog te klein.

Om mensen echt een hekel aan bomen te laten krijgen, uitgezonderd het groepje bomenridders, moet je geen (financiële) compensatie opleggen. Er worden dan minder bomen aangeplant en ze worden eerder gekapt om de kapvergunning-aanvraag te voorkomen. Ik, als hovenier, zal daar dan ook in adviseren om problemen te voorkomen. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?

Reactie Tinka Chabot op Bomenplan

Bijlage 2: afwegingskader kap bomen.

Het afwegingskader lijkt me een arbeidsintensieve procedure. Als dat voor iedere melding van een boom gaat gelden, lijkt me dat er meer mensen moeten worden aangenomen om deze stroomschema's te kunnen afwerken en dan hebben we het maar niet over de grens-gevallen die nadere afwegingen behoeven. Daarnaast gelden er nog steeds andere regels voor bomen die via het bestemmingsplan worden beschermd. Dat maakt het er voor de burger en de gemeente echt niet simpeler op.
In het stroomschema gaat het ook over een STAMOMTREK van 35 cm, dus een dikte van 11 cm! Dit moet wel een fout zijn, omdat de meeste bomen deze dikte tegenwoordig al hebben als ze aangeplant worden.
Ik ben bang dat dit een zeer ingewikkelde en onwerkbare situatie op gaat leveren.

Bij particuliere bomen mag de stamomtrek 80 cm zijn, d.w.z. een dikte hebben van 25,5 cm. Dat bereikt en boom al gauw en is niet echt monumentaal of belangrijk te noemen. Het klinkt als dik, maar is het dus niet. Ik geef je op een briefje dat er bijna geen enkele boom meer aangeplant wordt. Deze regels gaan m.i. nog verder dan tijdens de kapvergunning aan de orde was.

Toekomstboom
Afhankelijk van de soort is een boom van 80 jaar jong of oud. Je kan dit niet zomaar stellen. Een berk van 80 jaar kan bejaard en de jaren zat zijn, een eik niet.

Natuur- en milieuwaarde.
De hoeveelheid CO2 die afgevangen wordt is afhankelijk van de groeikracht van een boom. Een aftakelende boom stoot juist CO2 uit, dus moet je dat hier eigenlijk niet bij vermelden.

Maretak: komt hier niet voor. Beperkt tot Zuid Limburg. Kan dus weg. Klinkt interessant, maar is het niet.

Er geldt een meldingslicht voor particuliere bomen. Hier is echter sprake van het kunnen weigeren van de kap. Hoe verhoudt dat zich tot elkaar? Kan de meldingsplicht toch stiekem een aanvraag kapvergunning worden en hoe wordt dat gecommuniceerd. Wat zijn de kosten? Hoe lang duurt de procedure? Er is nu al een achterstand bij de ODRA. Hoe gaat dit afgewerkt worden?

Ik merk dat iemand op kantoor zich enorm heeft kunnen uitleven op deze stroomschema's. Daar is veel tijd en geld in gaan zitten. Maar levert het ook wat op voor de burger? Denken jullie echt dat het er eenvoudiger op gaat worden en vooral duidelijker? Mij duizelt het nu al en ik zit in het vak.

Bepalen compensatie
Hierbij wordt nergens rekening gehouden met de bomen die overblijven in een tuin. Het gaat hier uitsluitend om compensatie voor de gekapte/verplantte boom. Het kan zijn dat er juist gekapt wordt om een overblijvende boom meer groeiruimte te geven. Het totaalplaatje is belangrijk, niet de individuele boom. Bij een kroonprojectie die tuinvullend is blijft er weinig

over voor andere beplanting en weinig kans op zon in de tuin. Dit moet meegewogen worden. Uitgangspunt is dat mensen blij moeten zijn met hun tuin en niet gefrustreerd worden door onzinnige regeltjes waar de politiek zich dan in kan vinden. De gemeente zou er moeten zijn voor de burgers, in plaats van voor de raad.

Bijlage 3: Definitielijst

Ik zou een afgestorven boom echt geen boom meer durven te noemen. Een boom leeft van nature.

Reactie Aart Meijssen op Bomenplan

In algemene zin in de hoofdstukken 1, 2 en de paragrafen 3.1 en 3.2:

De ambitie van de gemeente Arnhem voor vergroting van het bomenbestand in de bebouwde omgeving in eigendom gemeente Arnhem wordt niet uitgewerkt in een concreet te meten doel in de tijd. Een toename van het aantal stadsbomen met 5% over 10 jaar is bijvoorbeeld een reële opgave en zeker met behulp van inzet van de wijkteams voor het vinden van geschikte locaties goed haalbaar. Het ontbreken van die meetbare doelen is echt een gemiste kans en maakt dit plan te vrijblijvend.

Bij de waarde van bomen komen CO2-vastlegging en regenwatervastlegging aan de orde en worden gelijk gesteld aan de overige waarden die bomen hebben. De zeer geringe vastlegging van CO2 door de bomen in de gemeente Arnhem is, gezien de landelijke uitstoot van 150 miljoen ton CO2 en het landelijk vastleggen in alle bomen in Nederland van 1,5 miljoen ton, volstrekt oninteressant alhoewel veel mensen dat niet tgeloven.
Microklimaat, fijnstof afvangen en welbevinden zijn echte de kernpunten voor de bomen voor de stedelijke omgeving.
Bomen houden geen water vast maar zorgen voor een minder snelle afvoer en toename van verdamping uit de bladmassa die een koelende werking heeft. Dat vasthouden van water is een fabeltje dat steeds weer opduikt en getuigt van een onjuist begrip van hoe bomen met water omgaan.
Biodiversiteitsbevordering is in het Bomenplan een containerbegrip dat te pas en te onpas als argument wordt gebruikt zonder onderbouwing of soms ook een heel wonderlijke onderbouwing. Het noemen van de Maretak in Bijlage 2 is van dit laatste een voorbeeld, de soort is in Arnhem en omgeving namelijk niet inheems. Biodiversiteitsvergroting kan plaatselijk zeker aan de orde zijn maar zal in de bebouwde omgeving van geringe betekenis zijn.

Meer aandacht voor het zorgvuldig kiezen van boomsoorten die goed aangepast zijn aan de verwachte opwarming van het klimaat in de toekomst. Strikt vasthouden aan “inheemse soorten” is daarbij wellicht niet verstandig, vooral niet in de bebouwde omgeving.

Paragraaf 3.3 Kap en compensatie

Evaluatie deregulering kapvergunning:
Hier wordt gesuggereerd dat er door de afschaffing meer bomen zouden kunnen zijn gekapt. De onderbouwing ontbreekt hier totaal en is deels ook in tegenspraak met het onderzoek van Cobra. Andere plausibele redenen zoals ouderdom van bebouwing en de daarmee min of meer gelijk opgaande leeftijd van bomen en het kunnen ontstaan van overlast en vitaliteitsproblemen van vooral coniferen zijn blijkbaar niet onderzocht. Deze opmerking is niet neutraal, niet gebaseerd op welk nader onderzoek dan ook ter plaatse en kan als tendentieus worden beschouwd.

Bescherming via Bestemmingsplannen:
Een groot deel van de bomen die hier onder vallen zou ook gewoon onder een meldingsplicht kunnen vallen, voor zover ze geen gemeentelijk eigendom zijn. Er blijven in de toekomst dus gewoon 2 beschermingsregimes bestaan met de bijbehorende verwarring en de bedoeling was toch vereenvoudiging. Ondanks dat de suggestie wordt gewekt dat de nieuw in te voeren melding een vereenvoudiging is, verandert er aan die verwarring dus helemaal niets. Op de bijgevoegde kaart wordt ook aangegeven dat de oppervlakte waarvoor bescherming via bestemmingsplannen wordt geregeld zelfs vergroot wordt. Waarom dit

nodig zou zijn wordt niet onderbouwd evenals niet onderbouwd wordt of de bescherming via bestemmingsplannen in de praktijk goed uitpakt en geen onevenredig grote last op de ambtenarij en pariculiere eigenaren legt. De oppervlakte waar de bescherming door middel van een bestemmingsplan wordt geregeld is erg groot volgens de bijgevoegde kaart. De vraag wordt nergens gesteld en beantwoord of dat wenselijk is en wellicht niet minder kan.

Bescherming via APV:
Er wordt een melding ingevoerd voor kappen van bomen via het afwegingskader in Bijlage 2. Wat de gemeente zichzelf oplegt is in principe prima met aantekening dat de kans op een stevige belasting van het ambtelijke apparaat groot kan zijn.

De omtrek van de boom van 80 cm in de melding houdt dus volgens Bijlage 2 in melden bij een doorsnede van ca 25 cm voor particuliere eigenaren. Ook hier zal dus de belasting van het ambtelijke apparaat zwaar zijn en zwaarder dan in de tijd voor 1 januari 2014 toen er m.i. nog kapmeldingen gedaan moesten worden voor bomen met een doorsnede van 30 cm..

Er wordt nergens in het Bomenplan aangegeven wat de eventuele kosten zullen zijn voor de particuliere eigenaar, de tijdsduur van het meldingsproces en het feit of deze melding ter visie komt te liggen en onderworpen zal worden aan bezwaarprocedures. De puntentelling is ingewikkeld en lijkt achter een bureau ontworpen te zijn. “Coniferen” als soorten uit de geslachten Thuja, Chamaecyparis, Cupressus, Junipuris, Picea, Pseudotsuga, Larix etc, etc waarover het in de praktijk erg vaak zal gaan en bij uitgroei vaak zwaar overlastgevend kunnen zijn in particuliere tuinen zouden volledig moeten vrijgesteld worden van deze melding en al helemaal van herplantplicht. Dat voorkomt heel veel ambtelijke inzet en heel veel onbegrip bij de gemiddelde burger.

Tot slot, er wordt nergens aangegeven en beargumenteerd wat de winst, wat die winst ook moge zijn, is ten opzichte van de huidige situatie. De opmerking bij de conclusies van Bijlage 1 “dat het voor de burger niet eenvoudiger op is geworden” is in dit licht uiterst wonderlijk en ten enenmale onjuist.
De bescherming in de bestemmingsplannen wordt gewoon gehandhaafd en wellicht qua areaal uitgebreid. Ook wordt er een melding ingevoerd met de optie “Weigeren” en de mogelijkheid van herplantplicht als er wel gekapt mag worden die met een werking voor dunnere bomen dan uit de tijd van de kapvergunningen van voor 1 januari 2014.

Het wordt uiteindelijk voor de burger helemaal niet eenvoudiger als dit Bomenplan beleid wordt maar het lijkt er op dat de eisen juist zwaarder worden dan voor de regulering van 1 januari 2014. Het is kwalijk dat dit deel van het Bomenplan gepresenteerd wordt als een verbetering voor de burger ten opzichte van de huidige situatie terwijl dit aanwijsbaar niet het geval is. Invoeren van de melding is in de praktijk gewoon herinvoering van de Kapvergunning onder een zwaarder regime dat voor 1 januari 2014. En dat is een rare eindconclusie gezien het feit dat voor 1 januari 2014 meer dan 95% van de kapvergunningen gewoon afgegeven werden en dit reden van afschaffing is geweest. Er is geen enkele aanwijzing of beargumentering in het Bomenplan dat dit percentage bij het systeem van meldingen lager zal zijn.

Onduidelijk in het Bomenplan is wat de status zal worden van de Bijzondere Bomenlijst. Controle op correctheid van opname en compleetheid blijft nu ook al achterwege en in de praktijk heeft deze lijst weinig toegevoegde waarde als de gemeente Arnhem hierin niet investeert. En dat is heel jammer.

Gemeentebomen bij beheer en onderhoud:
De stamomtrek van 35 cm hier betekent een diameter van ca 11 cm. Het circus dat hieromheen opgetuigd wordt plus de ambtelijke belasting lijkt overdreven voor zulke dunne bomen. Een veel hogere stamomtrek aanhouden lijkt hier zinnig.

Particuliere bomen in een tuin:
Een herplantplicht voor bomen op tuinen van 400m2 is wonderlijk, vooral als de gemeente nooit meebetaald heeft aan aanplant, verzorging en verwijdering. De vraag is of de gemeente zomaar deze inbreuk op het eigendomsrecht mag maken vooral als er geen enkele financiële prestatie tegenover staat. In de praktijk is deze kans op herplantplicht een belemmering voor aanplant van bomen in tuinen waar nu nog geen bomen staan. Veel particuliere eigenaren hebben namelijk geen enkele behoefte op de kans op dergelijke ambtelijke bedilzucht. En dat geldt in versterkte mate als er sprake is van zgn coniferen als soorten uit de geslachten Thuja, Chamaecyparis, Cupressis, Junipuris, Picea, Pseudotsuga, Larix waarover het in de praktijk vaak zal gaan. De omtrek van de boom van 80 cm in de melding houdt in een doorsnede van 25 cm. Daar voldoen heel veel bomen al heel snel aan, vooral ook genoemde coniferen.

Verplanten:
Hier wordt gesteld dat dat vaak een optie is maar in de praktijk is dat bij grotere bomen vaak niet mogelijk, heel duur en met een heel groot afbreukrisico. Wie opdraait voor de kosten wordt in het Bomenplan niet aangegeven. Verplanten dwingend opleggen aan particulieren, vooral als de gemeente nooit meebetaald heeft aan aanplant en verzorging kan niet verlangd worden.

6-10-2019
AM

Gemeente Arnhem,
Postbus 9029,
6800 EL Arnhem.

Arnhem, 11 januari 2020.

Inzake: Bomenplan

L.s.,

“Arnhem heeft een uniek groen karakter” zo staat er in het voorgestelde bomenplan dat nu gepresenteerd wordt aan de gemeenteraad. Arnhem heeft ook wel een mooie verzameling groen mits men het van boven bekijkt, via internet, en niet door de straten loopt. Want dan valt het tegen in de Arnhemse binnenstad.

De afgelopen jaren hebben we nauwlettend in de gaten gehouden wat en waar er gekapt werd. In kader van een BVC (Bomen Veiligheid Check) moet men het vaak in 90% gewoon eens zijn dat er gekapt wordt vanwege de veiligheid. Maar als men kijkt naar de gemeente Arnhem dan valt er heel veel winst en geld te behalen nog in kader van “Samen met de Stad!”.

Zo zagen we o.a. vijf dikke platanen vallen bij het kanon aan de Oranje Wachtstraat omdat vanwege een herinrichting het gebied gladder moest zijn. Een protest van onze zijde en veel onbegrip van bewoners hielp echter niet. “Het is beslist al en het gaat gewoon door.”, kregen de klagers te horen.

Verbaasd waren we na de herinrichting dat we te horen kregen dat deze mooie dikke platanen gewoon hadden kunnen blijven staan en het ook anders gladder gemaakt had kunnen worden.

We zagen tijdens een hele warme zomer bomen uitgegraven worden en even opgepot werden om vervolgens na een droge twee weken weer gewoon terug in hetzelfde plantgat ingeplant te worden. Toen we daar de desbetreffende projectmanager op wezen vertelde deze dat als ze dood gingen gewoon werden vervangen. Dus extra kosten maken in een tijd dat men eigenlijk in 99% al kan weten dat de bomen niet zullen overleven en dat vanwege een ontwerpfout met een herinrichting van een bocht.

Arnhem geeft veel geld uit als het gaat om groen en vergroenen, maar is dat geld ook waard om te investeren? Jaarlijks worden o.a. de Corton stalen bakken van de gemeente Arnhem gevuld met zomer en wintergoed. En ook de perken bij de Berenkuil worden steeds ververst.

Mooi natuurlijk om te zien en er naar te kijken maar wat als men wist dat veel van dit plantgoed jaarlijks verdwijnt richting de stortplaats. Gelukkig hebben we de laatste twee jaar heel veel van dit dure plantgoed nog redden voor o.a. de Buurttuin Rodenburgstraat en de gerealiseerde geveltuinen. Maar dan nog verdwijnen er duizenden euro’s aan vaste planten en bloembollen gewoon de container in.

Er zijn nu drie projecten geweest om het winkelgebied te vergroenen. Wie een rondje maakt langs de vele geadopteerde bakken moet ontdekken dat velen er niet meer florissant uit zien. Open plekken, dode struiken en veel afval ligt er nu in deze dure aangeschafte bakken. En helaas ziet ook elke bak er wel hetzelfde uit en niet gedacht aan hooikoortspatiënten met de vele grassen.

Ook zien we overal klimpalen staan met mooie klimmers die goud geld hebben gekost. Dat deze goedkoper konden, kon de gemeente eigenlijk niets schelen blijkt uit een email die we ontvingen. Een email die we ontvingen n.a.v. waarin we graag wilden meepraten over het meer vergroenen van

de binnenstad. Gelukkig waren er ondernemers die ook inzagen dat het wel goedkoper kon en hebben de goedkopere versie toegepast.

De gemeente heeft het over burgerparticipatie maar blijkbaar telt dat hier ook niet als het gaat om een betere plek voor mens en dier. Wellicht is veel geld uitgeven de betere oplossing? En komen de gesprekken niet verder dan het PBA tegenwoordig? Waar zijn en blijven de bewoners in dit verhaal?

Met de laatste groenvisie hebben we ons vele vragen gesteld in hoever deze uitvoerbaar is en ook gehandhaafd zal worden qua uitvoering. Eigenlijk zou men nu een nieuwe groenvisie moeten maken inplaats van een extra bomenplan.

Bomenplan:

Ondergetekende is ook bij alle avonden aanwezig geweest als het gaat om het bomenplan. Avonden die vaak een emotionele lading hadden als het gaat om verder te kijken dan kappen en bomen. Het is juist dat vele Arnhemmers graag meer groen en bomen zien in hun wijk maar hoe valt dit te rijmen samen met de gemeente, ondernemers, projectontwikkelaars, verhuurders en bewoners.

Wethouder Bouwkamp was ook wel gelijk duidelijk toen ze zei om de in- en output op te halen maar dat zij over het bomenplan gaat. Kortom je mag je zegje doen maar ik beslis over hoe en wat op papier. En dat is ook wel te herleiden uit het aan jullie gepresenteerde bomenplan want diverse belangrijke dingen missen er nog.

Een boom is ook wel zeer divers te omschrijven. Wat is een boom en in hoever beschermen we deze en wat is de waarde er van? Want ook een boom kan overlast veroorzaken en vooral als men dichtbij gaat bouwen of er vruchten op auto's en (brom)fietsers vallen die schade kunnen veroorzaken.

We zijn tegenwoordig wel iets beter in het planten geworden dan vroeger. Toen werden vele kastanjebomen, eikenbomen, lindebomen e.d. geplant en was overlast geen probleem. Nu met de vele nieuwbouw, herinrichtingen en parkeerplaatsen die er zijn en nog gaan komen, kijkt men wel beter uit dan toen.

Eensgezind waren de aanwezigen het wel als het ging over evenementen zoals in Lauwersgracht. Dit moest gewoon niet meer toegestaan worden. Ze waren bang voor verdichting van de grond en ook de jaarlijkse afval wat er nog ligt na b.v. Arnhem Proeft. Maar ook een evenement in Lauwersgracht brengt niet alleen schade aan bij het aanwezige groen, denk ook even aan de vele vogels en insecten die daar zitten.

Het was vreemd om te vernemen dat woningcorporaties eisen dat een vertrekkende huurder zijn tuin kaal en glad altijd moet opleveren. Ook al wil een volgende huurder het gewoon overnemen. Hierdoor zijn al diverse planten en bomen gesneuveld in Arnhem. Iets wat absoluut moet veranderen lijkt ons. Maar wie is er dan verantwoordelijk als er een boom blijft staan en bv schade aanbrengt?

We hebben het over verplanten gehad iets wat momenteel al gedaan wordt met bomen waar bv. de kruin beschadigd is, deze gaan naar het zgn. Kneuzenbos in Schuytgraaf. Hier kunnen ze verder groeien en/of eventueel weer verbeteren als een goede boom.

Dat aan het verplaatsen kosten zijn verbonden is wel duidelijk. Men zal zich dan ook goed moeten afvragen in hoever en tot welk formaat men een boom zal gaan verplaatsen. Een volwassen boom vergt tijd en heel veel deskundigheid, intensief en duur transport. Dan is ook nog de vraag of de boom zal redden na een verplaatsing.

Men wil een Boom Kwaliteitsteam Arnhem formeren. Maar over hoe en wat blijven we nog steeds in het ongewis. Een ingehuurde deskundige die absoluut niet betrokken is met en bij de gemeente Arnhem juichen we enorm toe. Maar hoe wordt dit team verder gevormd en hoelang hebben ze zitting? Ruim 75% op deze avonden wilde al zitting nemen in dit team, dus hoe ziet het college dit dan verder?

Men wil graag de kapvergunning weer invoeren maar werkt in het plan met diverse maten zodat het weer te onduidelijk is voor iedereen. Daarnaast is het onduidelijk of men een hoge grote coniferensoort ook onder de categorie boom ziet. En wat als dit wel het geval is en het een behoorlijke grote verouderde, wat uitgedunde, coniferenhaag betreft?

En hoe worden de aangevraagde kapvergunningen bekend gemaakt? Komt er een papiertje op als aankondiging of alleen weer online via overheid.nl? Dit laatste gaat niet werken omdat de ODRA een grote achterstand heeft en nooit alle publicaties online zet helaas. Of het wordt gepubliceerd en het aangevraagde is al uitgevoerd.

Men praat over compensatie bij het kappen maar niet over de duidelijkheid dat een herplant in dezelfde buurt/wijk moet plaats vinden. Een gekapte boom in de binnenstad kan hierdoor ook langs de A12 komen te staan op gemeentegrond.

Bewoners worden beetje moe als men het weer over zichtlijnen heeft. Indertijd van de voorgenomen kap in Lauwersgracht werd daarover ook ineens gesproken. Men moest van beeld naar beeld kunnen kijken en vice versa. Houd eens op met deze benaming als men het heeft over groen en bomen.

Ten slotte:
Natuurlijk ontkomen we nooit en te nimmer aan het kappen van bomen in Arnhem. Maar dat men er wel beter mee om kan gaan is zeer duidelijk. Zowel bewoners, projectontwikkelaars, bedrijven, ondernemers, verhuurders en vooral ook de gemeente hebben samen daar een grote rol in.

Ook al kunnen mooie dikke volwassen gekapte bomen geld opleveren kan men ook kijken naar hergebruik binnen Arnhem. Van het gekapte hout kan men weer banken en zelfs plantschalen maken die in Arnhem geplaatst kunnen worden.

Zoals altijd verzoeken we de gemeente Arnhem ook beter te communiceren in de vele zaken die passeren en daarmee ook als het gaat om al het groen. Zo weten we o.a. al maanden dat de Markt opnieuw ingeplant gaat worden en een stuk gewijzigd wordt bij het nieuwe Bastion Hotel en we graag willen mee praten hierover maar helaas krijgen we steeds geen tekeningen e.d. te zien.

Een geheel nieuwe groenvisie zien we beter in het plan passen dan een nieuw bomenplan in dit geheel. Omdat naast bomen ook het andere groen samen hangt om het beter te maken voor mens en dier!

Met vriendelijke groet,
Dhr. E.R. Wiessenberg,
Voorzitter Bewonersgroep Arnhems Hart.


Uitgaan
Rust
Groen
Coehoorn
Winkelen
Gemeente
SamenZijn
Binnenstad
ArnhemsHart
Arnhem
Korenmarkt
Rijnkade
sacrum
Musis
Bewoners
Cohesie
Centrum
Veilig

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende bijeenkomst (m1) 15 januari 2019

Bomenplan Arnhem

Zaaknummer:	316242
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Hegge (PvdD), Broersma (CU), Bouma (PvdA), Combée (VVD), Coenders (GL), Venhoek (D66), Hutten (CDA), Wiggers (AOP) en Çetintaş (SP).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de vergadering aanwezig.

Bespreking
De meningsvormende (1) behandeling is gestart met een rondje voorlopige meningen en een reactie daarop van de wethouder. Veel fracties hebben aangegeven vragen te hebben over het voorgestelde systeem van meldingen en kapvergunningen, sommigen willen de doelstellingen 'SMARTER' en er zijn vragen over het uitvoeringsplan. Ook over het participatieproces zijn vragen gesteld. (N.B. het volledige overzicht van de geleverde inbreng en de reactie van de gemeente daarop is inmiddels bij de stukken geplaatst)
De wethouder heeft de gestelde vragen beantwoord, maar de beschikbare tijd was onvoldoende om alle vragen te kunnen stellen (en beantwoorden).

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat niet alle vragen gesteld en beantwoord zijn. Een volgende keer zal de m1-behandeling van het voorstel worden voortgezet.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

M.S. Loor

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, voortgezette meningsvormende bijeenkomst (m1) 22 januari 2019

Bomenplan Arnhem

Zaaknummer:	316242
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Van Butselaar (AC), Hegge (PvdD), Broersma (CU), Bouma (PvdA), Combée (VVD), Coenders (GL), Loor (D66), Hutten (CDA), Wiggers (AOP) en Çetintaş (SP).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de vergadering aanwezig.

Bespreking
De meningsvormende (1) behandeling is afgerond.

Er zijn amendementen en moties aangekondigd door de fracties van Arnhem Centraal, SP, VVD, CDA, D66, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, GroenLinks, PvdA en Arnhemse Ouderen Partij.

Conclusie
Het voostel wordt doorgeleid naar de volgende fase (Meningsvorming 2).

Verwachte datum van behandeling in Meningsvorming (2) is 5 februari 2020.
Indiening van moties en amendementen t.b.v. meningsvorming (2) uiterlijk op vrijdag 31 januari.

Verwachte datum van besluitvorming is 19 februari 2020.

De griffier,

J. Kersten

De voorzitter,

J. van der Loo

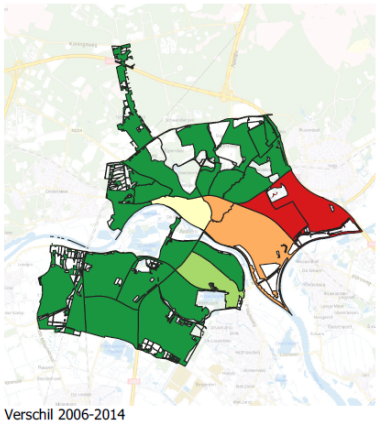
Onderzoek Cobra - Verschil in aantal bomen en kroonbedekking (2006-2018)
In opdracht van gemeente Arnhem heeft Cobra Adviseurs (http://www.cobra-adviseurs.nl/) onderzoek gedaan naar het bomenbestand en de kroonbedekking in Arnhem tussen 2006 en 2018.
Onderstaande tekst legt uit hoe de bestanden te lezen zijn.

Luchtfoto's met infrarood
Vanaf 2006 zijn jaarlijks infrarood luchtfoto's gemaakt van Arnhem. Omdat alles wat bladgroen heeft op deze infrarood-foto's goed zichtbaar is, kan naar het areaal groen gekeken worden. Op deze wijze zijn de veranderingen per jaar te volgen. Om heesters en gras uit te sluiten, worden alleen bomen hoger dan drie meter meegenomen door middel van een 3D scan. Ook als het groen kleiner is dan twee vierkante meter wordt het niet meegeteld. Op deze wijze kunnen de verschillen in aantal in beeld gebracht worden.

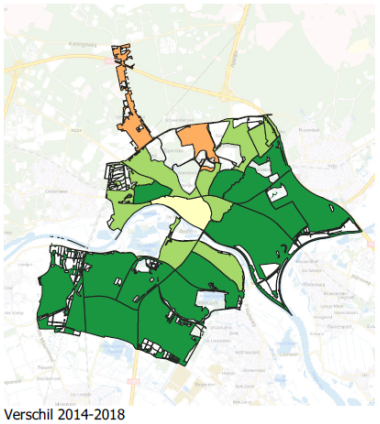
Aantallen en kroonbedekking
Omdat een grote boom niet hetzelfde is als een kleine boom, is naast het aantal bomen ook naar de kroonontwikkeling gekeken. De oppervlakte van de kroon (kroonbedekking) is gemeten. De toe- of afname van de totale kroonoppervlakte zegt iets over het totaal boomvolume. Het kan dus voorkomen dat het aantal bomen afneemt, maar de totale groenoppervlakte toeneemt.
Kleine bomen zijn op deze foto's soms moeilijk zichtbaar, zeker als de foto's genomen zijn op een moment dat er nog weinig blad aan de bomen zit. En sommige luchtfoto's zijn minder helder of gedetailleerd om exacte hoeveelheden te bepalen. Doordat de gegevens over meerdere jaren beschikbaar zijn, is wel een trend zichtbaar.

Trend
De kaarten geven per buurt het procentuele verschil in aantal bomen en oppervlakte kroonbedekking aan tussen de jaren.
De eerste kaart geeft in kleur de procentuele verandering aan vanaf 2006 tot de afschaffing van de kapvergunning in 2014. Voor een buurt met een rode kleur betekent dat het aantal bomen tussen 2006 en 2014 met meer dan 10% is afgenomen. Bij een donkergroene buurt is het aantal bomen of de oppervlakte van de kroonbedekking met meer dan 10% toegenomen. De tweede kaart geeft de veranderingen na afschaffing van de kapvergunning in 2014 aan tot 2018. De derde kaart geeft het verschil aan tussen 2006 en 2018.
Op de kaarten zijn de stadsparken, bospercelen groter dan 1 hectare en landbouwgronden niet meegenomen.

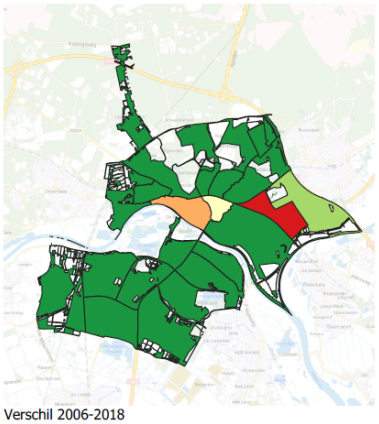
Verschil in aantal bomen



Verschil 2006-2014



Verschil 2014-2018

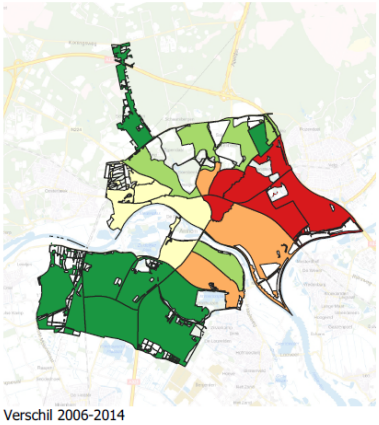


Verschil 2006-2018

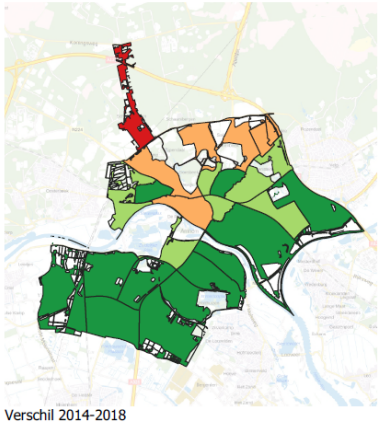
Verschil in percentage
- meer dan -10
- -10 tot -2
- -2 tot 2
- 2 tot 10
- meer dan 10

adviseurs Cobra
09-04-2019
Jarren Verbeek

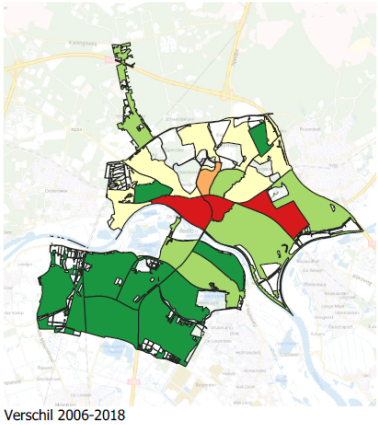
Verschil in oppervlak kroonbedekking



Verschil 2006-2014



Verschil 2014-2018

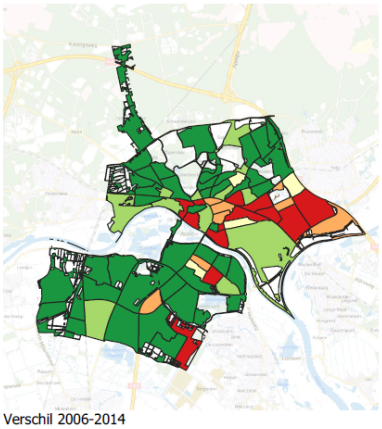


Verschil 2006-2018

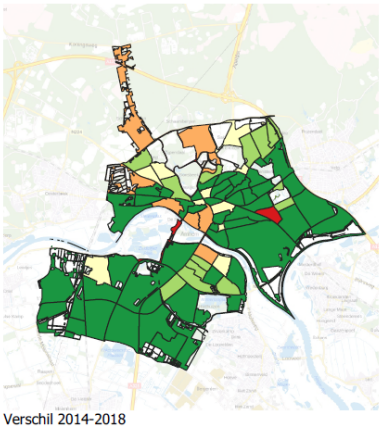
Verschil in percentage
- meer dan -10
- -10 tot -2
- -2 tot 2
- 2 tot 10
- meer dan 10

adviseurs Cobra
09-04-2019
Jarren Verbeek

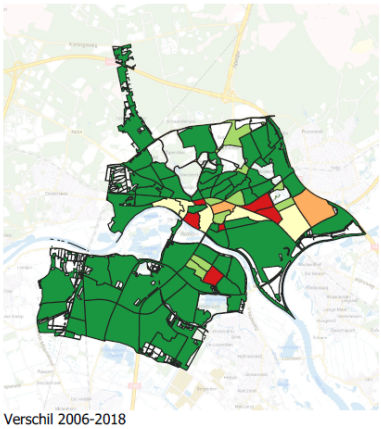
Verschil in aantal bomen



Verschil 2006-2014



Verschil 2014-2018

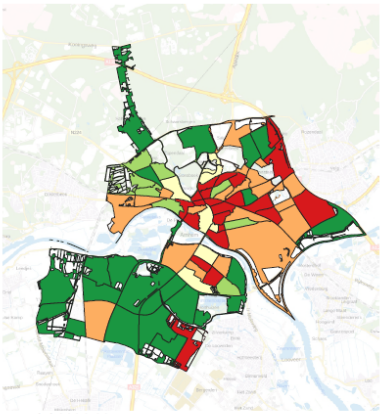


Verschil 2006-2018

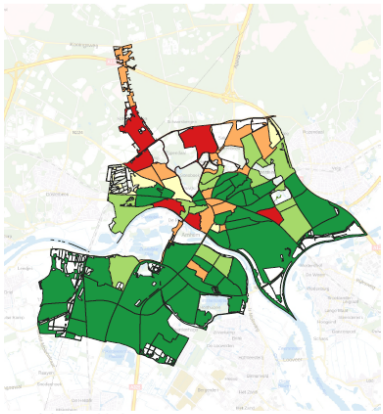
Verschil in percentage
- meer dan -10
- -10 tot -2
- -2 tot 2
- 2 tot 10
- meer dan 10

adviseurs Cobra
09-04-2019
Jarren Verbeek

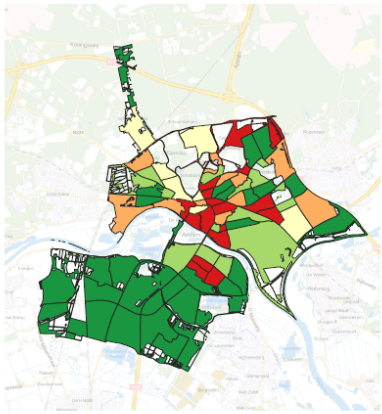
Verschil in oppervlak kroonbedekking



Verschil 2006-2014



Verschil 2014-2018



Verschil 2006-2018

Verschil in percentage
- meer dan -10
- -10 tot -2
- -2 tot 2
- 2 tot 10
- meer dan 10

adviseurs Cobra
09-04-2019
Jarren Verbeek

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende bijeenkomst (m2) 05 februari 2019

Bomenplan Arnhem

Zaaknummer:	316242
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Broersma (CU), Bouma (PvdA), Combée (VVD), Coenders (GL), Loor (D66), van den Broek (CDA), Wiggers (AOP), Aydemir (DENK/Verenigd Arnhem) en Çetintaş (SP).
De fractie van de PVV was niet bij de vergadering aanwezig.

Bespreking
Voorafgaand aan de vergadering zijn 9 amendementen en 10 moties ingediend.
Alle amendementen zijn in de raadskamer besproken, evenals een 3-tal moties. De overige moties worden, samen met evt. nog volgende amendementen en moties, besproken in een vervolg m2-behandeling.
Wethouder Bouwkamp zal amendement 20A17 juridisch laten toetsen op houdbaarheid van in de APV op te nemen bepalingen vs. de Wet Natuurbescherming. De raadontvangt voor de volgende behandeling een raadsmemo hierover.

Conclusie
Het voorstel wordt doorgeleid naar een vervolg m2-behandeling.

De griffier,

B. Kranenborg

De voorzitter,

B. van Es

Aart meijssen
Tinka Chabot
jansbuitensingel 17-I
6811 AC Arnhem
06-21 42 64 55
snoeien@s-kwadraat.net

Arnhem, 9 februari 2020,

Geachte raadsleden,

U mag binnenkort de beslissing nemen of het voorliggende bomenplan in de aangeleverde vorm wordt aangenomen. Ook dient u een besluit te nemen over de voorliggende moties en amendementen. Geen makkelijke zaak. Het is toch altijd fijn als je ergens een beslissing over kunt nemen als je er wat vanaf weet. Het klinkt zo makkelijk: bescherm alle bomen, kap er nooit meer een en alles komt goed. Was het maar zo simpel.
Het aanplanten, verzorgen en zo lang mogelijk behouden van bomen in een grotendeels versteende omgeving met al zijn stadse wensen en veranderende inzichten, de chaos van ondergrondse kabels, riolering, leidingen en netwerken is een heidens karwei. Het onderhouden van een tuin vergt al enige kennis, laat staan een hele stad.

Wellicht kunnen wij nog wat verhelderen over het leven en welzijn van bomen.
Het begint natuurlijk bij de aanplant. Alles wat je aan een boom boven de grond ziet, heeft de boom graag aan ruimte onder de grond. Dit geldt in tuinen net zo goed als in de stad. Staat een boom te dicht op een gevel, muur of schutting, dan weet je zeker dat hem geen lang leven is beschoren. Daarnaast hebben bomen niet het eeuwige leven, al zouden we dat natuurlijk graag willen. Dat idee lijkt veel bij bomenclubs te leven. Echter, hoe beter de groeiomstandigheden die bij de betreffende boomsoort horen, hoe ouder de boom kan worden, mits je hem goed verzorgt. En dan verschilt de maximaal te bereiken leeftijd ook nog eens per boomsoort. Om te weten hoe oud een boom kan worden, heb je kennis nodig. Ook om te weten hoe groot een boom kan worden. Een simpele vuistregel: de boom wordt net zo breed als hij hoog wordt.
Als je dus een kleine boom van 6 meter in je tuin plant, wordt hij ook minstens 6 meter breed. Hoe breed is de gemiddelde achtertuin in Arnhem? Zelfs een kleine boom wordt al gauw te breed voor die tuin. En nee, klein snoeien lukt niet: bomen streven altijd naar hun maximale grootte!

Veel bomen in tuinen zijn in Arnhem in de jaren 60-70 massaal aangeplant, helaas niet altijd met de juiste kennis, dus werden er te vaak coniferen en eigenlijk bomen, die ongeschikt voor de locatie waren, aangeplant. Te groot uitgroeiend en ook vaak op een verkeerde plek. Vlakbij het raam, tegen de gevel, naast de schutting, te dicht bij een andere boom, waardoor er geen licht meer in de woning binnen kon treden, de lichthoutsoorten overschaduwd gingen worden door bomen met een dichte kroon, de fundering aangetast werd of de riolering verstopt raakte. Met de juiste voorlichting kunnen die bomen vervangen worden door nieuwe, veel beter passende bomen. Een variabele leeftijdsopbouw van bomen is ook heel belangrijk. Of willen we in Arnhem allemaal veterane bomen en en masse later deze eeuw met alleen jonge boompjes beginnen?

Er lijkt de laatste jaren een house aan gekapte bomen te zijn geweest. Lijkt, want het kroon-oppervlak is in veel wijken toegenomen en de aantallen ook. In de wijken waar meer gekapt is, is dat logisch, omdat de bomen te groot werden voor de kleine tuintjes, weg- en riole-ringswerkzaamheden plaatsvonden of de bomen de jaren zat waren. Vergeet niet dat een boom ervoor kan zorgen dat je niets meer kunt met je tuin. Een berk of een conifeer mergelen je tuin zo uit dat er weinig anders meer wil groeien. De te kappen bomen zijn ook vaak erfenissen van de vorige bewoners, die helaas ook geen kennis van zaken hadden.

Het lijkt ons dat je als burger blij moet worden van je tuin en dat je hem dus in moet kunnen richten zoals je wilt. Als dat ten koste gaat van een boom die je verhindert blij te zijn met je tuin, dan is dat dan maar zo. In ons werk komen we vaak mensen tegen die wel een boom willen, maar niet zo'n hele grote of niet zo dicht bij het huis.

Wij snappen dat Arnhem een groene gemeente is en ook wil blijven. Hoe doe je dat nou het beste? Niet door mensen te verplichten om een boom tegen heug en meug te behouden. Mensen zijn heel creatief in het om zeep helpen van een boom als ze geen toestemming krijgen. Zo is het vaak al voldoende om een terras tegen de stam van een boom aan te (laten) leggen om de wortels af te laten sterven. Alles staat of valt bij het aantrekkelijk maken om een boom aan te planten en dat gebeurt het beste met enthousiasme en deskundige voorlichting.

Op dit moment worden in bepaalde wijken gratis bomen aangeboden. Leuke, kleinblijvende boompjes, wordt beloofd. We schrokken van het aanbod. Een krent wordt met gemak 7 meter hoog en breed, een roodbladige prunus haalt met gemak 10 meter en vormt in de zomer een zeer donker gat, waar helemaal geen licht doorheen valt. En klein snoeien, dat lukt echt niet. Ondeskundige aanplant nu zorgt voor een kapgolf over een jaar of 15.De gemeente zal zich goed moeten verdiepen in de soort bomen die ze aanbiedt. Er zijn echt legio geschikte bomen. Daarnaast is het ook verstandig om de bomen te laten planten door een deskundige, zodat de bomen op een goede plaats, op de goede wijze en in de juiste omstandigheden in de tuin worden geplant. Wij zien zoveel dingen misgaan, alleen al bij de aanplant van bomen. Wellicht is een cadeaubon voor het aan laten planten van de juiste boom op de juiste plek een beter alternatief.

De Arnhemse Bomenbond adviseert om tuintjes tot en met 24 m^2 vergunningsvrij te houden. Dat is net zo groot als de gemiddelde huiskamer. Wij adviseren om ***alle*** particuliere tuinen vergunningsvrij te maken. Bomen zijn belangrijk, zeker, maar bomen niet alleen. Een juiste mix van bomen, struiken, vaste planten, bollen en eenjarigen levert biodiversiteit en een prettige tuin op. Mensen moeten kunnen genieten van bloemen, vruchten, kleur en seizoenen. Dat kan alleen onder de juiste omstandigheden. Waarom zou u, als gemeente-raadslid, iemand het plezier in zijn/haar tuin willen ontzeggen door te bepalen dat er geen boom meer gekapt mag worden?

Daarnaast adviseren wij om, onafhankelijk van de grootte van een tuin, een aantal boomsoortgroepen buiten deze vergunningsplicht te houden. Daaronder kunnen dan alle coniferen vallen, m.u.v. aspectbepalende grote grovedennen in wijken in Arnhem Noord. Qua loofbomen kunnen de gewone esdoorn, paardenkastanje, wilgensoorten, populierensoorten en alle knotbomen in ieder geval vergunningsvrij worden gehouden. Dit zal het overgrote deel aan vergunningaanvragen voorkomen en het betreft dan ook nog eens de aanvragen waarover geen enkele discussie zal zijn.

Mocht de gemeente toch grote bomen in particuliere tuinen wegens beeldbepalendheid willen handhaven, dan lijkt het ons niet meer dan billijk dat de hele gemeenschap bijdraagt aan de kosten voor het onderhoud van die boom. Verzekeringstechnisch moet een grote boom iedere 3 jaar geïnspecteerd worden. Die kosten kunnen oplopen tot € 1.500,- per boom. Is het redelijk en billijk om een particulier die kosten te laten dragen?

Geef het goede voorbeeld als gemeente. Ga zorgvuldig om met de bomen in uw eigen tuin. Ga met respect om met de bomen als er andere werkzaamheden verricht moeten worden. En ga vooral zorgvuldig om met het ondergrondse gedeelte van een boom. Wij horen vaak de kreet: maar de gemeente doet het zo, dan zal het toch wel goed zijn? Nee, vaak of juist niet. En dat maakt het lastig communiceren met de burgers.
Afgelopen raadsvergadering leken ook juist de grootste kapactiviteiten plaats te vinden bij gemeentes, woningbouwverenigingen en projectontwikkelaars. De particulieren waren niet de oorzaak van grootschalige kap, maar krijgen wel de gevolgen voor hun kiezen. Dat lijkt ons niet terecht.

Woningbouwverenigingen. Onze ervaring is dat tuinen helemaal leeggehaald worden op het moment dat er een nieuwe huurder in komt. Dat nodigt alleen maar uit tot het compleet bestraten van de tuin. Juist woningbouwverenigingen kunnen een hele grote rol spelen bij het vergroenen van de wijk. Daar ligt een taak en mogelijkheid voor de gemeente om daar goede afspraken over te maken. Dan heb je echt een wereld gewonnen, want het gaat om een behoorlijk deel van de bomen in de stedelijke omgeving. Ook hier geldt dat kennis van bomen belangrijk is om ze zo lang mogelijk in de benen te kunnen houden. Het lijkt ons dat daar op de kortst mogelijke termijn goede afspraken over gemaakt moeten gaan worden: hoe ga je als woningbouwvereniging om met het groen in een tuin?

Bedrijventerreinen. Veel ruimte is ingeruimd voor bebouwing, parkeren, kabels, leidingen enzovoorts. De randjes die overblijven zijn bestemd voor bomen die het tegen alle obstakels in ook nog moeten doen. Om de omgeving snel groen te laten lijken, worden snelgroeiende bomen zoals populieren en wilgen aangeplant. Snel groot is ook snel dood en gevaarlijk voor het verkeer. Wilt u daar een kapvergunning voor kunnen weigeren? Ook hier geldt weer: begin al bij het plannen maken met het toekennen van voldoende ruimte voor beeldbepalende bomen. Bescherm die, vertroetel die, en laat de rest vrij. De bijzondere bomenlijst kan hier gebruikt worden om ongewenste ontwikkelingen af te remmen. Dit houdt wel in dat de gemeente hier dan gebruik zal moeten maken van haar bevoegdheid om dergelijke bomen op de bijzondere bomenlijst te zetten. Op dit moment gebeurt dit uitsluitend als mensen ze zelf aangeven, wat volstrekt onvoldoende is. Een actieve houding van de gemeente kan hierin een groot verschil maken.

Nieuwe bouwprojecten. Ook daar staan vaak bomen in de weg voor alle activiteiten voor het bouwprogramma. De gemeente kan bij haar vergunningverlening eisen dat de projectontwikkelaar rekening houdt met de bestaande bomen (afhankelijk van soort, te verwachten levensduur en leeftijd) en de bodem zodanig achterlaat dat bomen daarin aangeplant ***kunnen*** worden. Te vaak worden nieuwbouwhuizen opgeleverd met een keurig laagje zwarte teelaarde. Daaronder is de bodem kapotgereden, is bouwmateriaal in de bodem achtergebleven en wordt de nieuwe eigenaar of huurder opgezadeld met de kosten om dat te verwijderen en de tuin geschikt te maken voor welke plant dan ook. Geen wonder dat men dan kiest voor bestrating. Alles staat of valt met de basis: de bodem. Durf als gemeente eisen te stellen op dit gebied als u het vergroenen van de leefomgeving zo belangrijk vindt. Als er al bijzondere bomen staan, geldt ook hier dat die op de bijzondere bomenlijst horen te komen/staan.

Tijdens de raadsvergadering van afgelopen woensdag 5 februari kregen wij de indruk dat u, als raadslid, vooral dacht dat iedere inwoner van Arnhem het liefst zijn boom zou kappen als het vrijgegeven zou gaan worden. Onze ervaring en de praktijk sinds het afschaffen van de kapvergunning is heel anders. Mensen hebben een emotionele band met hun boom en zijn verdrietig als de boom ziek blijkt te zijn en gekapt moet worden. Ook het nabije verleden toont het tegendeel aan. Kijk eens in het Paradijsgebied hoe bewoners proberen om hun versteende leefomgeving met kunst- en vliegwerk te vergroenen.
Mensen houden van bomen, maar dan moeten die bomen wel een toegevoegde waarde hebben en dus het woongenot in eigen tuin vergroten. Dus geen sta in de weg zijn, niet je huis beschadigen, niet zorgen dat verder niets groeit in je tuin, maar een aangenaam klimaat scheppen. Voorlichting, voorlichting, voorlichting en dat alles gebracht met inhoudelijke kennis en een enorme scheut enthousiasme. Daarmee hebben we de afgelopen 12 jaar veel mensen aan een passende boom in hun tuin, hoe groot of klein ook, geholpen.

Om inzicht te verkrijgen in de toe- of afname van groen in een stad zijn tegenwoordige hele goede luchtfotovergelijkingsprogramma's (GIS) beschikbaar. Dat is een veel betrouwbaardere methode om de vinger aan de pols te houden. Daar heeft de gemeente Arnhem helemaal geen meldingen en kapaanvragen voor nodig. Gebruik het vrij te komen geld voor een beter onderhoud van het groen in Arnhem, voor het zorgvuldiger en meer aanplanten van bomen. Laat er geen misverstand over bestaan: ook wij zijn voor veel meer bomen in Arnhem, maar niet voor meer ambtelijke bedilzucht, waardoor juist een tegengesteld effect bereikt gaat worden. Wilt u nog meer controlemechanismes of gewoon burgers uitnodigen om een groenere stad te creëren? En ze gewoon de verantwoordelijkheid laten over de inrichting van hun eigen tuin?

Hiermee hopen wij, Aart Meijssen, bosbouwkundig ingenieur, en Tinka Chabot, Duurzaamste hovenier 2019, u met andere ogen naar het bomenplan en dus de inrichting van de stad te laten kijken.

Mocht u ons hierover vragen willen stellen, dan zijn wij daartoe natuurlijk altijd bereid.
Ons doel is namelijk hetzelfde: een groener Arnhem. We wensen u veel wijsheid toe.

Een vriendelijke groet,

Tinka Chabot, Duurzaamste hovenier 2019 en Aart Meijssen, Bosbouwkundig ingenieur



8 februari 2020, Arnhem

Betreft motie Baas in eigen tuin

meldplicht bomenkap

Beste raadsleden,

De motie Baas in eigen tuin - aanvankelijk alleen ingebracht door de VVD en D66 - wil de meldplicht voor particulieren niet invoeren. In de motie wordt vergeten dat het hier **niet alleen gaat om tuinen van eigenaar-bewoners,** maar ook om groen terreinen en tuinen met veel bomen van bedrijven, instellingen, grote particuliere verhuurders en woningstichtingen en om bouwprojecten op particuliere grond (geen grond uitgifte van de gemeente).

De afgelopen jaren zijn met name op deze groenstroken en bouwterreinen veel grote en gezonde bomen gekapt. Soms noodzakelijk, maar vaak ook te weinig beoordeeld vanuit een visie om meer bomen te behouden voor de stad.

Een meldplicht heeft als voordeel dat met name particuliere bedrijven, instellingen en projectontwikkelaars op tijd gaan melden dat men van plan is bomen te gaan kappen. Hierdoor kunnen tijdig gesprekken over alternatieven of verplaatsing van bomen gehouden worden; ook binnen de betreffende instelling of bedrijf zelf. In zijn algemeenheid ontstaat door de meldplicht voor u als gemeenteraad en voor ambtelijke afdelingen ook meer overzicht en inzicht over de aantallen bomen en de redenen waarom die worden gekapt. Hierdoor kan de gemeente beter reageren en optreden. De melder weet al in een vroeg stadium of de betreffende boom op een gemeentelijke lijst van te behouden bomen staat of door een bestemmingplan wordt beschermd.

Indien u vindt dat eigenaar-bewoners **minder last** moeten ondervinden van een gemeentelijk vergunningssysteem, dan raden we u aan een discussie te voeren of in kleine tuinen van bijvoorbeeld minder dan 24 m^2 wel sprake moet zijn van de noodzaak om een vergunning aan te vragen voor het kappen van een boom, als de betreffende boom niet op de gemeentelijke lijst van te behouden bomen in de gemeente Arnhem staat en niet beschermd wordt door een bestemmingsplan.

Het **niet** invoeren van een meldplicht voor bedrijven, instellingen, grote particuliere verhuurders, woningstichtingen en projectontwikkelaars betekent dat de gemeente niet voldoende instaat zal zijn gezonde en grote bomen te behouden in en voor de stad.

Als men eigenaar-bewoners en kleine particuliere verhuurders van woningen niet wil belasten met een gemeentelijk vergunningssysteem dan moet men daartoe een gerichte motie indienen of later bij de wijziging van de APV door de gemeenteraad (i.v.m. de invoering van de meldplicht en de nieuwe criteria voor een kapvergunning) een minimale maat voor de tuin van een woning invoeren.

We adviseren u om de voorgestelde meldplicht wel in te voeren, zodat bedrijven, instellingen, grote particuliere verhuurders, woningstichtingen en projectontwikkelaars tijdig de gemeente op de hoogte moeten stellen dat zij bomen willen gaan kappen. Ook dient in ieder geval voor hen de nieuwe criteria voor de kapvergunning, zoals vermeld in het Bomenplan van het College van B & W, van toepassing te zijn.

Met vriendelijke groet

Namens de Arnhemse Bomenbond

Anne Ferwerda en Joost Blasweiler

De Arnhemse Bomenbond is een samenwerkingsverband van:
Bloei! in Arnhem, Actievoerders voor de bomen in Arnhem, Stichting EDSP ECO, Natuur en Milieu Schuytgraaf, Werkgroep Behoud Bomen in Arnhem, Elderveld Groen, Redactie Bomen en Bos, Arnhems Peil.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende bijeenkomst (m2) 12 februari 2020

Bomenplan Arnhem

Zaaknummer:	316242
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Van Butselaar (AC), de Groot (PvdD), Broersma (CU), Bouma (PvdA), Combée (VVD), Coenders (GL), Loor (D66), van den Broek (CDA), Wiggers (AOP), Verheij (PVV) en Çetintaş (SP).
De fractie van DENK/Verenigd Arnhem was niet bij de vergadering aanwezig.

Bespreking
De bespreking van moties en amendementen is voortgezet en afgerond.

De fractie van de Partij voor de Dieren heeft een aanvullende motie aangekondigd: "Goede communicatie Odra vanaf de start".

De portefeuillehouder zegt toe dat er in de straten en lanen meer diversiteit in bomen zal worden aangebracht bij het aanplanten van nieuwe bomen.
Op basis van deze toezegging zal de motie "Een diversiteit aan bomen" (20M30) niet worden ingediend.

De portefeuillehouder neemt de motie 'Van pachtgrond naar (voedsel) bos"(20M35) over. Dat betekent dat het dictum van de motie als toezegging zal worden geregistreerd. De motie zal niet worden ingediend en de toezegging komt te luiden:
De portefeuillehouder zegt toe:

- Te onderzoeken welke pachtovereenkomsten voor landbouwgrond de komende jaren zullen aflopen;
- De mogelijkheden te onderzoeken om op deze locaties voedselbossen te ontwikkelen of bosschages aan te leggen;
- De raad over de bevindingen te informeren voor 31 december 2020.

De portefeuillehouder zegt toe dat de regels over groencompensatie zoals deze zijn opgenomen in het nog door de raad vast te stellen Bomenplan zullen worden toegepast in het dossier Wassenaarweg/Moviera.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende bijeenkomst (m2) 12 februari 2020

Conclusie
Het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase.

De griffier,

J. Kersten

De voorzitter,

B. van Es

Titel/onderwerp: Contourennotitie Versterking regionale samenwerking regio Arnhem Nijmegen
Informatieve bijeenkomst

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Margriet Snijders
Portefeuillehouder:	A. Marcouch/J. van Dellen	Telefoonnr:	3774812
		E-mailadres:	Margriet.snijders@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief		
Toelichting	**Aanleiding** Als onderdeel van het proces om te komen tot een versterking van de samenwerking binnen de regio Arnhem Nijmegen heeft het college uw raad op 21 januari de raadsbrief 'Contourennotitie Regio Arnhem-Nijmegen' aangeboden, inclusief de bijbehorende aanbiedingsbrief van de Stuurgroep Versterking regionale samenwerking. Het is de bedoeling deze Contourennotitie als basis te gebruiken voor de uitwerking van definitieve voorstellen voor een regionaal visiedocument, een regionale agenda en een gewijzigde gemeenschappelijke regeling. De Stuurgroep heeft alle deelnemende gemeenten aangeboden zowel het lopende proces als de notitie toe te lichten in een informatieve raads(commissie)bijeenkomst. De Stuurgroep vindt het belangrijk de inbreng vanuit de gemeenteraden te betrekken bij het opstellen van de definitieve voorstellen. Eerder hebben al 2 radenbijeenkomsten plaatsgevonden, waar een aantal Arnhemse raadsleden aanwezig zijn geweest. In de raadskamer zal namens de Stuurgroep een toelichting worden gegeven op de notitie. De burgemeester zal, in hoedanigheid van zijn lidmaatschap van de Stuurgroep en als portefeuillehouder aanwezig zijn in de raadskamer. U heeft de gelegenheid vragen te stellen en (inhoudelijk) te reageren op de ideeën uit de contourennotitie en de stuurgroep suggesties mee te geven voor de verdere uitwerking. Pas in een volgende fase wordt m.b.t. de versterking van de regionale samenwerking een concreet voorstel aan uw raad worden voorgelegd.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Informatief		
Spreekrecht publiek	N.v.t.		
Behandeladvies	De leden van de raadskamer worden geïnformeerd en zijn in de gelegenheid vragen te stellen en suggesties te doen.		
Bijlagen			

Raadsbrief 'Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen' d.d. 21-01-2020			
Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief stuurgroep versterking regionale samenwerking			
Bijlage 2 - Contourennotitie Regio Arnhem Nijmegen d.d. 11-01-2020			

Aan de gemeenteraad

Datum	: 21 januari 2020
Zaaknummer	: 434488
Contactpersoon	: Margriet Snijders
Telefoonnummer	: 026 3774812

Onderwerp: Contourennotitie Regio Arnhem-Nijmegen

Geachte voorzitter en leden,

Wij bieden u hierbij de Contourennotitie Regio Arnhem-Nijmegen aan met de bijbehorende aanbiedingsbrief van de stuurgroep Versterking Regionale samenwerking.

Wij hebben er in onze collegevergadering van 21 januari 2020 mee ingestemd om deze contouren te gebruiken als basis voor de uitwerking van definitieve voorstellen voor een regionaal visiedocument, een regionale agenda en een gewijzigde gemeenschappelijke regeling.

Wij bieden u deze contourennota ter bespreking aan, met het aanbod van de stuurgroep de notitie en het verdere proces toe te lichten in een raads(commissie)bijeenkomst. De stuurgroep wil de opbrengsten van de besprekingen in de verschillende raden, betrekken bij het opstellen van de definitieve voorstellen.

Inleiding
In het afgelopen jaar hebben wij u eerder via raadsbrieven geïnformeerd over het proces versterking regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

De eerste raadsinformatiebrief ontving u kort na 16 april 2019. De 18 colleges van B&W in de regio Arnhem-Nijmegen hebben toen besloten een proces te starten om de regionale samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen te versterken. Er is hierna een stuurgroep ingesteld onder voorzitterschap van burgemeester Van Riswijk van de gemeente Zevenaar. Begin september heeft u over dit onderwerp een tweede raadsinformatiebrief ontvangen. Deze brief ging over het plan van aanpak van dit proces, dat door de stuurgroep was opgesteld en waarover de colleges positief hadden besloten.

Het versterkingsproces is hierna in volle vaart van start gegaan. Er is een kwartiermaker benoemd, een projectteam gevormd en er is op verschillende manieren verkend - onder meer tijdens radenbijeenkomsten en collegeontmoetingen - wat er nodig is om de samenwerking in de regio te versterken. Een aantal van u heeft aan deze radenbijeenkomsten deelgenomen. Ook is nog eens goed onder woorden gebracht welke noodzaak en urgentie regioversterking heeft. Het moet iets opleveren

voor onze inwoners, het moet ons als colleges en raden steviger aan het stuur zetten op de regionale opgaven.

In de contourennotitie wordt deze urgentie als volgt geschetst. Versterking van de regionale samenwerking is nodig vanwege een dubbele urgentie: slagkracht organiseren voor de grote opgaven die op de regio afkomen én het tot stand brengen van een transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming.

De regio heeft een bleek profiel en benut haar potenties onvoldoende. Tegelijkertijd komen er grote opgaven op de regio af die een aanpak vereisen die boven de lokale gemeenten uitstijgt. De opgaven en ambities voor deze regio zijn zodanig groot en veelomvattend dat ze om een meer integrale en krachtiger besturing vragen.

Onze regio groeit door toenemende inwoneraantallen, waarbij tegelijkertijd kwalitatieve welvaartsontwikkeling achterblijft. We zijn onvoldoende in beeld bij provincie, Rijk en Europa. Er is een grote urgentie om de problemen van werkloosheid, economische groei, huisvesting en bereikbaarheid te lijf te gaan. Gezamenlijke inzet is noodzakelijk om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en tegelijkertijd de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam, energieneutraal en circulair te maken en te zorgen voor het behoud van onze leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit. Veel van deze opgaven zijn gemeentegrensoverschrijdend. We hebben elkaar hiervoor nodig. De huidige regionale samenwerking heeft te weinig slagkracht op deze grote regionale opgaven.

Tegelijkertijd is versterking van de samenwerking voor ons alleen mogelijk als dat ook leidt tot versterking van de betrokkenheid en zeggenschap van de democratische organen. Op dit moment is er voor raden en colleges weinig zicht en grip op de regionale agenda. Er zijn ook amper mogelijkheden voor democratische controle en verantwoording. De regionale samenwerking moet voorzien worden van een slimme, effectieve en begrijpelijke werkstructuur, die voldoende slagkracht geeft om de ambities en opgaven gezamenlijk goed verder te brengen, met oog voor de rollen van de colleges en raden van de 18 regiogemeenten. Ook moet binnen de werkstructuur het belang en de inbreng van de triple helix-partners een goede plek krijgen.

De stuurgroep Versterking Regionale Samenwerking heeft, een notitie gemaakt met daarin de contouren van een vernieuwde samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen, waarmee aan de genoemde urgenties tegemoet wordt gekomen.

Contourennotitie Regio Arnhem-Nijmegen
Doelstelling is om in samenwerking met de 18 regiogemeenten en de betrokken triple helix partners te komen tot een versterkte samenwerking op schaal van de regio Arnhem-Nijmegen.

De stuurgroep zal de Contourennotitie gebruiken als uitgangspunt voor de verdere uitwerking van de definitieve voorstellen en zal daarbij opmerkingen en suggesties uit de genoemde besprekingen graag

meenemen. De raden worden aan het einde van dit proces, in april, gevraagd te besluiten over een voorstel met daarin opgenomen een nieuwe visie, agenda en sturing/werkwijze voor regionale samenwerking voor de 18 regiogemeenten.

Consequenties
In het kort worden de volgende uitgangspunten in de Contourennotitie genoemd:

- Een nieuwe regionale samenwerking met een scherpere profilering en lobby, met een heldere visie en ambitie die aansluit bij de agenda van hogere overheden en maatschappelijke partners.
- Geen extra bestuurslaag, geen overdracht van raadsbevoegdheden, geen zware organisatie.
- Wel een nieuwe transparantie: de individuele raden kunnen zelf beslissen over de opgaven waar ze aan deelnemen en het budget en mandaat dat daarbij wordt verleend.
- Wel een nieuwe slagvaardigheid: een programmatische aanpak, waarin per opgave ruimte en mandaat wordt gegeven aan samenwerkende partners om een welomschreven opdracht tot uitvoering te brengen.
- Een bestuur en een klein regiobureau dat de samenwerking binnen de opgaven regisseert en faciliteert.

De hoofdlijnen van deze notitie zijn gepresenteerd en besproken tijdens de RegioOntmoet bijeenkomst op 10 januari jongstleden met een afvaardiging vanuit de colleges uit de 18 regiogemeenten.

De contourennotitie begint met een samenvatting die de contouren uiteenzet van de nieuwe werkwijze, regionale opgaven en visie. Uitgangspunt bij de nieuwe werkwijze is zoals gezegd de opgavegerichte samenwerking, waarin concrete opgaven in een jaarlijks programma worden vastgesteld en vanuit de gemeenten worden voorzien van afdoende middelen en een helder mandaat, zodat regionaal portefeuillehouders daarop slagvaardig kunnen handelen. De raden van individuele gemeenten kunnen intekenen op deze opgaven. In de verdere uitwerking wordt er voor gezorgd dat dit proces van opgaveformulering zorgvuldig is aangehaakt op de planning- en controlcycli van de 18 gemeenten zodat colleges en raden tijdig en weloverwogen kunnen besluiten over opgaven en middelen.

Financiën
Dit voorstel heeft op zichzelf geen financiële gevolgen. Zoals gezegd zal de opbrengst van die gesprekken verwerkt worden in een concreet raadsvoorstel, dat de stuurgroep op 31 maart 2020 via de 18 colleges zal inbrengen. In dat voorstel zal ook een paragraaf worden opgenomen over het beschikbaar stellen van middelen en menskracht en wat dit betekent voor een bijdrage per gemeente naar rato van het inwonertal.

Proces
De stuurgroep nodigt de colleges en de gemeenteraden in de aanbiedingsbrief uit om de Contourennotitie te bespreken als zijnde uitgangspunt voor het verdere uitwerkingsproces en vervolgens de stuurgroep op de hoogte te stellen van suggesties en aandachtspunten.

De stuurgroepleden en de kwartiermaker voor het versterkingsproces sluiten graag aan bij de behandeling in de colleges en gemeenteraden om daar te voorzien in een toelichting en met elkaar in gesprek te gaan. De opbrengst van die gesprekken zal verwerkt worden in een concreet raadsvoorstel, die de stuurgroep op 31 maart 2020 via de 18 colleges zal inbrengen. Dat voorstel zal vervolgens een uitgewerkt visiedocument, een regionale agenda en een wijziging van de gemeenschappelijke regeling bevatten. Het komen tot een versterkte regionale samenwerking is een delicaat proces. Om tijdens dit proces tot goede en afgewogen keuzes te komen voor versterking van de regio Arnhem-Nijmegen, is commitment van alle colleges en gemeenteraden in de regio een belangrijke randvoorwaarde. Het spreekt verder vanzelf dat ook de triple helixpartners vertegenwoordigd in de Economic Board deelnemen aan deze ontwikkeling.

Voor het vervolg zijn de volgende acties voorzien:
- Doorgeleiding naar de gemeenteraden voor bespreking in februari/ maart
- Verwerking opbrengsten besprekingen raden
- Vaststelling definitieve voorstellen voor uitgewerkt ***visiedocument***, een ***regionale agenda*** en wijziging van de ***gemeenschappelijke regeling*** door stuurgroep rond 1 april
- Doorgeleiding via colleges naar de gemeenteraden ter besluitvorming in april/mei/juni

Voor de bespreking in de Contourennotitie in de raden zullen apart afspraken worden gemaakt via de griffiers.

Communicatie
Deze raadsinformatiebrief wordt (met grotendeels dezelfde inhoud) tegelijkertijd verzonden naar alle 18 regiogemeenten, zodat alle raden gelijktijdig en gelijkluidend zijn geïnformeerd.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)
- Aanbiedingsbrief stuurgroep versterking regionale samenwerking
- Contourennotitie Regio Arnhem-Nijmegen d.d. 11 januari 2020

Zevenaar, 14 januari 2020

Geachte colleges van B&W in de regio Arnhem-Nijmegen,

Afgelopen jaar zijn we samen gestart met de versterking van de regio Arnhem-Nijmegen. We werken in dit proces aan de ontwikkeling van een gezamenlijke visie, een regionale agenda en een bijpassende nieuwe werkwijze.

Als tussenstap in dit proces bieden wij u hierbij de Contourennotitie Versterking Regio Arnhem-Nijmegen aan. Wij willen u vragen de komende maanden met uw college en raad in gesprek te gaan over de ontwikkelingsrichtingen die we in de notitie schetsen. Ook willen we over deze contouren in gesprek met partners in de regio. Daarna - eind maart/begin april - komen we met het definitieve voorstel.

Versterking van de regionale samenwerking is nodig vanwege een dubbele urgentie: slagkracht organiseren voor de opgaven die op de regio afkomen én het tot stand brengen van een transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming. Het ingezette proces moet leiden tot een sterkere regio, met één visie, één agenda en één gezicht naar buiten. De regio heeft een bleek profiel en benut haar potenties onvoldoende. Er komen grote opgaven op de regio af die een aanpak vereisen die boven de lokale gemeenten uitstijgt. De opgaven en ambities voor deze regio zijn zodanig groot en veelomvattend dat ze om een meer integrale en krachtiger besturing vragen.

Onze regio groeit door toenemende inwoneraantallen, waarbij tegelijkertijd kwalitatieve welvaartsontwikkeling achterblijft. Er is een grote urgentie om de problemen van werkloosheid, economische groei, huisvesting en bereikbaarheid te lijf te gaan. Gezamenlijke inzet is noodzakelijk om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en tegelijkertijd de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam, energieneutraal en circulair te maken en te zorgen voor het behoud van onze leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit. Als gemeenten alleen hebben we onvoldoende organisatiekracht en zijn we onvoldoende in beeld bij provincie, Rijk en Europa. Het huidige Gemeenschappelijk Orgaan dat het regionaal overleg faciliteert, heeft te weinig sturingskracht op de grote regionale opgaven. Tegelijkertijd is versterking van de samenwerking voor ons alleen mogelijk als dat ook leidt tot versterking van de betrokkenheid en zeggenschap van de democratische organen. Op dit moment is er voor raden en colleges weinig zicht en grip op de regionale agenda. Er zijn ook amper mogelijkheden voor democratische controle en verantwoording.

Als stuurgroep hebben wij ons gebogen over deze beide urgenties. Wij komen, na onze verkenning in het afgelopen half jaar, tot de conclusie dat de noodzaak voor een versterkte regionale samenwerking alleen maar is toegenomen. We moeten de handen ineen slaan om het tij te kunnen keren. Juist hierom hebben we als stuurgroep gewerkt aan een Contourennotitie, met daarin een schets van de zaken waarlangs de regionale samenwerking een stevige impuls zou moeten krijgen.

We leggen deze Contourennotitie aan u als colleges voor met de vraag of u kunt instemmen dat deze contouren door ons gebruikt zullen worden als basis voor de uitwerking van de definitieve voorstellen, die begin april aan de gemeenten zullen worden toegezonden. Daarnaast vragen wij u om de Contourennotitie door te zenden aan uw raad om die te bespreken en nadere opmerkingen en suggesties terug te melden.

De stuurgroep wil een actieve bijdrage leveren aan het gesprek dat gevoerd wordt binnen de colleges en gemeenteraden. Graag sluiten we daarom op uitnodiging aan bij de besprekingen om toelichting te geven, maar vooral ook om van gedachten te wisselen. Hiervoor zullen via de gemeentesecretarissen respectievelijk griffiers afspraken worden gemaakt.
We hopen hiermee de gezamenlijke overtuigingskracht te krijgen dat wij als regio meer zijn dan de som der delen en dat we samen het lef hebben om een stevige samenwerking op te tuigen om zo samen te werken aan een brede welvaart en welzijn voor onze inwoners en onze bedrijven en instellingen.

We zetten de regio samen in beweging!

Namens de stuurgroep Versterking Regionale Samenwerking,

Lucien van Riswijk,
stuurgroepvoorzitter
Burgemeester gemeente Zevenaar

10 januari 2020

CONTOUREN VOOR VERSTERKING VAN DE REGIONALE SAMENWERKING

Inleiding
Samenvatting: Hoe, wat en waarom?

1. Werkwijze: opgavegericht samenwerken, programmatisch sturen
2. Agenda: Integrale maatschappelijke Opgaven voor de Regio
3. Visie op de regio: Fundament, Actualiteit en Perspectief
4. Urgentie: Het waarom van vernieuwde regionale samenwerking

Stuurgroep Versterking regionale samenwerking
Lucien van Riswijk (voorzitter), Ahmed Marcouch, Hubert Bruls, Nick Derks, Sylvia Fleuren, Jasper Verstand, Helga Witjes, Jan Herman de Baas (kwartiermaker), Arne van Hout, Henk van den Berg (secretaris)

Contourennotitie, ter bespreking eerste kwartaal 2020

Projectteam

Marjolijn van de Zandschulp (voorzitter), Jan Herman de Baas (kwartiermaker), Henk van den Berg, Monique Brink, Hans Bosch, Mathijs Dielissen, Marianne Essers, Esther Mollema, Raymond Reesink, Lidwine Romviel, Claartje Sleyfer, Stefan Tempelman, Margriet Snijders, Edwin van Uum, Petra Wessels, Mark Wijnen

Inleiding

Voor u liggen de contouren van een vernieuwde samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen.
- Geen extra bestuurslaag, geen overdracht van raadsbevoegdheden, geen zware organisatie.
- Wel een nieuwe transparantie: de individuele raden kunnen zelf beslissen over de opgaven waar ze aan deelnemen en het budget en mandaat dat daarbij wordt verleend.
- Wel een nieuwe slagvaardigheid: een programmatische aanpak, waarin per opgave ruimte en mandaat wordt gegeven aan samenwerkende partners om een welomschreven opdracht tot uitvoering te brengen.

Een nieuwe regionale samenwerking met een scherpere profilering en lobby, met een heldere visie en ambitie die aansluit bij de agenda van hogere overheden en maatschappelijke partners. Met een bestuur en een klein regiobureau dat de samenwerking binnen de opgaven regisseert en faciliteert.

Aanleiding

In het voorjaar van 2019 hebben de 18 colleges van B&W initiatief genomen om na te denken over versterking van de regionale samenwerking. Die versterking is nodig vanwege een dubbele urgentie: slagkracht in de opgaven én transparantie/ democratische legitimatie.

De eerste urgentie is dat onze regio een bleek profiel heeft en haar potenties onvoldoende benut. Er is een grote urgentie om de problemen van werkloosheid, huisvesting en bereikbaarheid te lijf te gaan. Onze economische groei blijft achter. We hebben meer dan gemiddeld inwoners die niet in het arbeidsproces participeren. Onze woningnood behoort tot de hoogste in het land. We lopen vast in onze bereikbaarheid. We staan met dagelijkse files in de landelijke file top 10 en de treinen zitten overvol.
Er is een grote zorg dat de in ons gebied gekoesterde leefkwaliteit teloor zou kunnen gaan als we niet gezamenlijk sturen op de groei die op ons afkomt. Extra bedrijventerreinen en minstens 30.000 extra woningen, met alle verkeersbewegingen erbij, kunnen we alleen opvangen met een sterke regie. Gezamenlijke inzet is absoluut noodzakelijk om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en tegelijkertijd de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam energieneutraal en circulair te maken en te zorgen voor het behoud van onze leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit.

De tweede urgentie is dat samenwerking tussen autonome gemeenten niet kan zonder transparantie en democratische legitimatie. Op dit moment is er voor raden en colleges weinig zicht en geen grip op de regionale agenda. Omdat er in de huidige structuur van het 'Georganiseerd Overleg' nauwelijks zichtbare besluiten worden genomen, zijn er ook amper mogelijkheden voor democratische controle en verantwoording.
Versterking van de samenwerking is voor ons alleen mogelijk als dat tegelijkertijd inhoudt versterking van de betrokkenheid en zeggenschap van de democratische organen.

Proces

De door de colleges ingestelde stuurgroep heeft afgelopen najaar in een ophaalfase materiaal en input verzameld. Ambtelijk, bestuurlijk, bij raadsleden en maatschappelijke partners, binnen en buiten de regio. Op basis van al dat materiaal heeft de stuurgroep nu contouren geformuleerd voor een nieuwe opzet, waarmee aan de eerste en de tweede urgentie tegemoet kan worden gekomen.
Deze contouren worden hierna beschreven en kunnen in het eerste kwartaal 2020 besproken worden in alle colleges en gemeenteraden en op regionale bijeenkomsten. De opbrengst van die gesprekken zal verwerkt worden in een concreet raadsvoorstel, dat de stuurgroep op 31 maart 2020 via de 18 colleges zal inbrengen. Bij dat voorstel treft u een uitgewerkt ***visiedocument***, een ***regionale agenda*** en een wijziging van de ***gemeenschappelijke regeling***.

Samenvatting: Hoe, wat en waarom?

Voor een snelle oriëntatie geven wij hieronder de hoofdlijnen van deze Contourennotitie weer:

Werkwijze

In de paragraaf Werkwijze wordt een vernieuwende governance geschetst waarmee we tegemoet kunnen komen aan de tweezijdige doelstelling van meer slagkracht én verbetering van transparantie en democratische legitimatie. Uitgangspunt is daarvoor een opgavegerichte samenwerking, waarin concrete opgaven in een jaarlijks programma worden vastgesteld en vanuit de gemeenten worden voorzien van afdoende middelen en een helder mandaat, zodat regionaal portefeuillehouders daarop slagvaardig kunnen handelen.
Het regioprogramma bevat voor iedere opgave een opdrachtformulering, waarin het doel, het resultaat, de inzet in geld en capaciteit en de sturing concreet is uitgewerkt, in samenwerking met andere betrokken overheden en maatschappelijke partners. De raden van individuele gemeenten kunnen intekenen op deze opgaven. Er hoeven geen raads- of beleidsbevoegdheden te worden overgedragen, want er wordt slechts een concreet uitvoeringsmandaat gevraagd (net als het eigen college van B&W mandaat krijgt voor het uitvoeren van de gemeentelijke begroting).

Regiobureau en regiobestuur richten zich op het voorbereiden, faciliteren en coördineren van de opgave-programma's. Hiervoor is er een basisvoorziening waaraan wordt deelgenomen door iedere gemeente die onderdeel wil zijn van de regio Arnhem-Nijmegen.
Het regiobestuur kan worden geadviseerd door een regioraadscommissie en een 'strategisch comité' met maatschappelijke partners.

Opgaven

In de paragraaf over Opgaven wordt geconstateerd dat de regionale agenda een logische samenhang hoort te hebben. Op basis van eerdere stukken, de collegeprogramma's en de opgehaalde input wordt voorgesteld de opgaven te verbinden met de centrale en gedeelde ambitie van 'kwalitatieve groei'. Kwalitatieve groei wil zeggen: een positieve ontwikkeling van werkgelegenheid en woongelegenheid voor onze inwoners, met behoud van de voor dit gebied typische balans tussen levendige stedelijkheid en een meer ontspannen leefkwaliteit. (Een ambitie die nauw aansluit bij het regionale motto 'Gezonde Groei' uit 2018.)

Er zijn vijf domeinen herbevestigd als vaste ijkpunten voor de regionale agenda: werkgelegenheid/ arbeidsmarkt; verstedelijking; bereikbaarheid; duurzaamheid en de opgave om ondanks de groei die op ons afkomt onze leefkwaliteit te behouden. Op die domeinen leven als centrale vragen: *'Is er werk voor iedereen?'*; *'Kan iedereen een passende woning vinden?'; 'Kan ik vlot en schoon de hele regio bereiken?'* en *'Kunnen we in 2050 een duurzame energie-neutrale en circulaire regio zijn?'* met als overkoepelende vraag *'Kunnen we ondanks de groei in werk en wonen toch onze leefkwaliteit behouden?'*

Vervolgens wordt geconstateerd dat voor de actuele maatschappelijke opgaven een minder verkokerde benadering noodzakelijk is dan in de huidige regiostructuur. Voorgesteld wordt om juist in de verbinding en tussenruimte tussen de klassieke beleidsdomeinen de toegevoegde waarde van regionale programma's te zoeken. De samenwerking kan dan los komen uit de klassieke sectoren en worden ingericht vanuit integrale opgaven. Die opgaven worden georganiseerd volgens de afbakening en programmasturing zoals bepaald in de opdrachtformuleringen waar de raden op intekenen.
Er wordt een proces voorgesteld om dit in de komende maanden concreter uit te werken.

Visie

De paragraaf Visie geeft een voorzet voor een gelaagd ontwikkelingsperspectief op drie niveaus: *fundament* (waar komen we vandaan en wat is het karakter van ons gebied); *actualiteit* (waar staan we nu en wat is onze uitdaging) en *perspectief* (waar willen we heen en waarmee willen we ons profileren).

- ***Fundament***: Het karakter van ons gebied is van oudsher bepaald door de stuwwallen van Nijmegen en de Veluwe en de grote rivieren die de stuwwallen doorsnijden. Het gebied kent een gespiegelde structuur, met ten noorden en ten zuiden van onze rivieren een centrumstad, stuwwal-gebied en rivierlandschap. Cultuurhistorisch is de ontwikkeling boven de rivieren heel anders geweest dan beneden de rivieren. Beide deelregio's raken in dagelijkse verbindingen steeds meer met elkaar verbonden, maar functioneren daarnaast ook nog als twee onderscheiden verzorgingsgebieden.[1] Onze regio is niet één monocentrisch geheel en gaat dat ook niet worden. De diversiteit van culturen, landschappen, steden en dorpen is juist onze kracht.
Voor het functioneren van ons stedelijk netwerk zijn al die elementen even belangrijk. Het gaat niet om een rangorde van functies, maar om de combinatie ervan. We hebben allemaal onze eigen kwaliteiten en ons eigen karakter, maar we zijn ook allemaal betrokken op het stedelijk netwerk waar we deel van uit maken, waar we aan bijdragen, en waar onze inwoners van profiteren.

- ***Actualiteit***: We zijn inmiddels het grootste verstedelijkt gebied buiten de randstad en een moderne kennisintensieve regio. Er zijn bloeiende innovatieve bedrijven in alle economische sectoren. Als groei-speerpunten kennen we de topsectoren Health &hightech, Food en Energy. We staan voor grote uitdagingen en hebben zorg over de kwalitatieve ontwikkeling van ons leefklimaat, onze voorzieningen, onze dorpen, onze open ruimte en onze natuur. We zijn een bloeiend stedelijk netwerk, maar zonder de overdruk van de randstad en dat willen we zo houden. Dat roept de vraag op hoe om te gaan met de groei, die onvermijdelijk op ons af komt en die belangrijke positieve effecten kan hebben, maar ook risico's in zich draagt. Hoe regisseren we die groei gezamenlijk zo dat we onze typische balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit kunnen behouden?

- ***Perspectief***: Er is brede overeenstemming over de wens om een stedelijke maar groene en toekomstbestendige regio te zijn. Wij zien onszelf als een stedelijk netwerk op nationale schaal, maar willen ons in dat gezelschap blijven onderscheiden als een groene regio met een meer ontspannen leefkwaliteit. Wij zijn in 2018 al verkozen tot circulaire topregio en 'green capital'. Wij stellen ons ten doel om in 2050 een energie-neutrale en circulaire metropoolregio te zijn.
Circulair niet alleen als in hergebruik van grondstoffen en herwinbare energie. Voor ons is circulariteit het algemene principe om geen negatieve gevolgen af te wentelen naar andere groepen, andere tijden of andere gebieden. Het gaat ons om inclusief denken, waarin alle mensen mee doen en we ons leven duurzaam inrichten zodat de kwaliteiten van ons gebied behouden blijven voor de toekomstige generaties.
Met deze profilering als groene, circulaire metropoolregio, in deze inclusieve zin, zetten wij ons gezamenlijk en eendrachtig in de etalage voor samenwerking met provincie, Rijk, Europa en maatschappelijke partners. In onze brede definitie is circulariteit een aspect van al ons handelen en een inspiratiebron waar ieder initiatief, van lokaal tot internationaal, bij aan kan haken.

Komende maanden wordt verder gewerkt aan een handzame en inspirerende verwoording en verbeelding van onze visie voor de regio Arnhem- Nijmegen, inclusief een vertaling naar de lokale koplopers en gangmakers.

[1] Tordoir, Gelderse netwerken, Ruimtelijke samenhang tussen gemeenten en kernen in provincie Gelderland, 2016, pag. 32 e.v.

Urgentie

Deze Contourennotitie wordt afgesloten met een slotparagraaf waarin we de urgentie van onze opgaven en de vernieuwing van de regionale samenwerking nogmaals duiden en onderbouwen. Kort gezegd wordt hierin een tweezijdige urgentie vastgesteld:

- We missen **slagkracht**. De opgaven en ambities waar we voor staan zijn groot en veelomvattend en vragen om een meer integrale aanpak en een krachtiger besturing. We hebben onvoldoende organisatiekracht om adequaat te kunnen reageren en bij te dragen aan programma's en ontwikkelingen bij provincie, Rijk en Europa (bv. regiodeal). We hebben een bleek profiel en de cijfers laten zien dat we qua ontwikkeling achterblijven bij bijna alle andere regio's in Nederland, zowel economisch als qua bredere welvaart/ welzijn.
- We missen **transparantie en democratische legitimatie**: De gemeenteraden hebben geen zicht op en geen effectieve zeggenschap over welke onderwerpen op de regionale agenda staan. Ook aan de colleges wordt dit niet samenhangend voorgelegd. De inzet van financiële middelen is versnipperd en ondoorzichtig. Het is niet duidelijk wie mandaat heeft om bepaalde keuzes te maken en hoe democratische verantwoording daarvan verloopt. Versterking van de samenwerking moet ook versterking inhouden van de betrokkenheid en zeggenschap van de democratische organen.

1. Werkwijze: opgavegericht samenwerken, programmatisch sturen

In de regionale samenwerking staan de opgaven centraal: Hoe realiseren we de dingen die we regionaal met elkaar te doen hebben? We staan in de regio voor grote uitdagingen. We willen een aantal grote transities realiseren in de ontwikkeling tot een duurzame regio met een evenwicht van welvaart en welzijn. We staan voor een sterke groeibeweging, die we willen benutten terwijl we tegelijkertijd de voor dit gebied typische balans tussen levendige stedelijkheid en een meer ontspannen leefkwaliteit willen behouden.

Qua werkwijze vragen deze opgaven om een transformatie van de Regio Arnhem Nijmegen: van de huidige situatie, een licht netwerk van overlegtafels, naar een meer uitvoeringsgericht samenwerkingsverband, transparant, robuust, flexibel en met slagkracht.

Opgaven van de regio

Regionale opgaven zijn opgaven die behoren bij het takenpakket van lokale gemeenten, maar die individuele gemeenten niet alleen kunnen of willen oppakken. In een regionale opgave werken gemeenten samen met elkaar en met voor de opgave relevante partners uit bijvoorbeeld onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.



De regionale agenda bestaat uit een beperkt aantal opgaven waarvoor de schaal van de hele regio nodig is. De agenda wordt jaarlijks herijkt en ter besluitvorming voorgelegd aan colleges en raden. Gemeenten kunnen kiezen of ze mee doen aan een opgave.
De verwachting is dat we voor de regionale agenda opgaven benoemen die dusdanig urgent en waardevol zijn dat alle gemeenten mee willen doen.

De discussie bij het intekenen op de regionale opgave zal vooral moeten gaan over de kaders die worden meegegeven en de inzet die dat vraagt. Om een afgewogen keuze mogelijk te maken zal ook helder in beeld moeten zijn wat de positie is van gemeenten die eventueel niet deelnemen aan een bepaalde opgave.

De inrichting van een opgave moet passen bij het karakter van die opgave. Flexibiliteit is essentieel om effectief te kunnen zijn. Dat betekent dus dat de inzet van middelen, de sturing en de bevoegdheden per opgave kunnen variëren.

Een opgave wordt voorbereid vanuit het regiobureau. De opdrachtformulering bevat de volgende elementen:

- Wat zijn de ambitie en het beoogd resultaat van de opgave?
- Wat levert het de regio en de gemeenten op?
- Welke gemeenten raakt de opgave en op wat voor manier?
- Hoe zien de sturing en uitvoering eruit? (Wie is de bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever, wie zitten bijvoorbeeld in een stuurgroep? Wie is de opgavemanager? Waar liggen de bevoegdheden / het mandaat binnen de opgave?)
- Looptijd, financiering, capaciteit / bemensing

Regionale Agenda

De Regionale Agenda wordt samengesteld uit de opdrachtformuleringen die zijn gefiatteerd door de colleges en raden die aan deze opgave deelnemen. De Agenda is dus de bundel van opdrachtformuleringen bij de gekozen maatschappelijke opgaven.

De realisatie van de opgaven op de Regionale Agenda ligt op collegeniveau en wordt toevertrouwd aan regionaal portefeuillehouders die per opgave samenwerkingsafspraken hebben met maatschappelijke partijen. De inhoudelijke sturing van de opgaven vindt plaats binnen de kaders die zijn opgenomen in iedere opdrachtformulering. De middelen die beschikbaar worden gesteld; het mandaat dat wordt gegeven; en de governance binnen de opgave, worden ook expliciet voorgelegd in iedere opdrachtformulering. Als het gaat om uitvoering kan het mandaat gegeven worden aan regionaal portefeuillehouders of een stuurgroep. Als er verdeelvraagstukken aan de orde zijn kan daarvoor mandaat worden gegeven of kan bepaald worden dat het besluit moet worden geaccordeerd in de 18 colleges of 18 raden.

Een goed voorbeeld is ***The Economic Board***, die economische stimulering organiseert voor de regio. TEB heeft een programma met een beperkt aantal speerpunten Health&hightech, Food, Energy en vijf ondersteunende randvoorwaardelijke clusters. Bij het programma zit een begroting voor personele capaciteit en proceskosten, gefinancierd uit de inwonersbijdrage die de gemeenten verstrekken aan de regio. Daarnaast zijn programmamiddelen beschikbaar voor de uitvoering van activiteiten en het ondersteunen van initiatieven die passen in het programma (Investeringsagenda).

The Economic Board is onderdeel van de regionale samenwerking en wordt in basis meerjarig gefinancierd vanuit de inwonerbijdrage van de 18 gemeenten, een besluit dat gebaseerd is op de opdracht, het programma en de evaluatie van TEB. De gemeenten (en de andere partners) nemen hierover om de vijf jaar opnieuw een besluit. The Economic Board kan ook gebruik maken van de faciliteiten van de regio-organisatie, waaronder bureau Brussel en afstemming met de portefeuillehouders Economie.

Tegelijkertijd is TEB een meer-partijen-initiatief, met participatie van de provincie, regionale kennisinstellingen en het regionale bedrijfsleven. De programmatische middelen worden tot nu toe beschikbaar gesteld door de provincie en de gemeenten Arnhem en Nijmegen. De inhoudelijke sturing is tripartite geregeld met een evenredige vertegenwoordiging van de drie geledingen in de Board. Voor de overheden zitten daarin, naast de voorzitter, een bestuurder van de provincie, de gemeenten Arnhem en Nijmegen en een vertegenwoordiger van de overige regiogemeenten. De Board adviseert over de inzet van middelen uit de investeringsagenda; de verantwoordelijkheid voor de feitelijke toekenning van middelen (doorgaans als co-financiering) ligt in dit geval nog bij de overheden die de middelen beschikbaar hebben gesteld.
De Board heeft een inhoudelijke autonomie ten opzichte van het regiobestuur. Zolang de opdracht loopt en binnen de kaders van die opdracht is het aan de samenwerkende partijen om onder aansturing van de Board de gezamenlijke taken uit te voeren. In de opdrachtformulering voor de volgende periode kunnen kaders en/of mandaat desgewenst worden aangepast. Verantwoording aan de regionale gemeenten (en andere partners) vindt achteraf plaats.

> *(Deze werkwijze is organisch ontstaan en tot nu toe impliciet en daarmee soms onduidelijk gebleven. Maar in feite past dit heel goed in de voorgestelde werkwijze en kan het daarvoor een voorbeeld zijn. Als we de programmatische structuur van de regionale samenwerking explicieter maken dan kan ook vanuit de 18 regiogemeenten op transparantie wijze worden besloten over de verdere ontwikkeling en de voort te zetten financiering van de TEB.)*

Basisvoorziening

Voor succesvolle samenwerking in de regionale opgaven is een basis nodig die de samenwerking faciliteert en de opgaven ondersteunt. Er is een helder aanspreekpunt nodig: voor de gemeenten, voor maatschappelijke partners en voor hogere overheden. We moeten aanwezig zijn in lobby-circuits en op de hoogte zijn van nieuwe ontwikkelingen waar we op kunnen inspringen (zoals Regiodeal, NOVI-bod, EU-Klimaatplan). Regionale bijeenkomsten moeten worden georganiseerd. De opgaven moeten

worden voorbereid en onderling afgestemd. We willen bewaken dat inzet en opbrengsten in de regio, over de opgaven heen, onderling in evenwicht blijven.
Voor deze faciliterende en coördinerende taken is een basisvoorziening nodig in de vorm van een regiobestuur met een klein regiobureau. De kosten van deze basisvoorziening worden gefinancierd uit een inwonersbijdrage. Alle gemeenten nemen sowieso deel aan deze basisvoorziening.

Regiobureau

Het regiobureau onder verantwoordelijkheid van het (dagelijks) bestuur draagt zorg voor:



- Het voorbereiden van de opgaven
- Coördinatie en bewaken van de integraliteit
- Profilering van regio en opgaven in het bovenregionale veld
- Ontmoeting in/ van de regio (bestuurders en raden)
- Ondersteuning en advisering van colleges en raden bij het regionale werk.
- Beheer van de financiën (basis- en opgavefinanciering en subsidiestromen).
- Organisatorische en secretariële ondersteuning.

Het regiobureau wordt geleid door een regiosecretaris/ directeur. Verder zullen hierin de volgende functies/ rollen een plek krijgen: een strateeg, een rechterhand van de regiosecretaris/ directeur, een raads- en bestuursadviseur die ondersteunt bij lokale of regionale besluitvorming, de voorbereiding van opgaven, procesondersteuning, lobby en profilering (incl. Bureau Brussel), een strategisch communicatie adviseur, financieel beheer en secretariële ondersteuning.

Op ambtelijk niveau stemmen de gemeentesecretarissen en de regiosecretaris/directeur af over de uitvoering van regionale werkzaamheden en de inzet van personele capaciteit (netwerkdirectie).

Regiobestuur



Het regiobestuur draagt zorg voor het opstellen van het voorstel voor de Regionale Agenda (de opdrachtformuleringen bij de opgaven), de bestuurlijke coördinatie op het totaal en het bewaken van de integraliteit.
Het regiobestuur regelt de toewijzing van de bestuurlijke rollen in de opgaven (regionaal portefeuillehouders/ samenstelling eventuele stuurgroepen). Het regiobestuur ziet er toe dat de opgaven voortgang houden en binnen de vastgestelde kaders blijven. Zo nodig kan het regiobestuur een voorstel voorbrengen voor aanpassing van de opdrachtformulering.

Het regiobestuur heeft rechtspersoonlijkheid vanuit de WGR zodat de financiële stromen en personele inzet transparant in de eigen begroting kan worden geregeld. Het gaat om een collegeregeling, omdat het zwaartepunt van de bestuurlijke samenwerking ligt bij de collegeleden. In het Algemeen Bestuur zijn alle 18 gemeenten vertegenwoordigd. Uit het AB wordt een klein compact dagelijks bestuur gevormd. De regionaal portefeuillehouders/ bestuurlijk opdrachtgevers van opgaven hoeven niet in het regiobestuur te zitten, uiteraard onderhouden zij wel contact met het regiobestuur.

Het regiobestuur bereidt de strategische agenda voor en biedt die aan de 18 colleges aan.
De colleges bieden hun raden de strategische agenda aan en laten hen beslissen over de deelname/ financiering voor de opgaven waar ze aan mee doen.

Regionale ontmoetingen

Er zijn minimaal twee raadsontmoetingen in een jaar, waarin de raadsleden geïnformeerd worden over de stand van zaken van de agenda, eventuele nieuwe agendapunten in voorbereiding etc. Hier kan

ook de mening van raadsleden gepeild worden. Op de raadsontmoetingen kunnen ook uitspraken ('resoluties') worden aangenomen, waarin wordt opgeroepen om een bepaalde aanpassing in het voorstel op te nemen (alvorens het door te sturen naar de gemeenteraden).
Als er opgaven zijn waarvoor in de opdrachtformulering is gekozen om het beeldvormende en eventueel oordeelsvormende deel van de besluitvormingscyclus op regionaal niveau te organiseren, dan kan dit op een raadsontmoeting worden geagendeerd.
Er zijn minimaal drie collegeontmoetingen in een jaar. De realisatie van de opgaven staat daar centraal. Alle betrokken collegeleden worden bijgepraat en kunnen elkaar bevragen op richting/ besluitvorming. Er is daarnaast ruimte voor uitwisseling over opgaven in voorbereiding, kansen voor de regio en urgente vragen van andere overheden of partners.
Ook kan in deelsessies reguliere inhoudelijke uitwisseling tussen portefeuillehouders plaatsvinden als daaraan behoefte is. Netwerken en kennisuitwisseling is ook nadrukkelijk onderdeel van deze collegeontmoetingen.

Adviesorganen



Regiocommissie met vanuit iedere gemeente 2 leden: adviseert aan het regiobestuur en aan de gemeenteraden over de besluitvorming bij besluiten die aan die raden worden voorgelegd (voorafstemming en preadvies op inhoud en/of procedure). Hierdoor wordt de visie/ mening van raadsleden al in een eerder stadium gehoord en kan bij de inrichting van het besluitvormingsproces geanticipeerd worden op vragen/ discussiepunt die leven binnen de lokale raden.

De manieren en momenten waarop raden bij de ontwikkeling van opgaven worden betrokken kunnen in maatwerk worden afgestemd op de aard van de opgave en de beslissingen waar het om gaat (van mandaat via vormen van zienswijzen tot besluitvorming in de individuele raden). De regio(agenda)commissie kan hierin adviseren.



Maatschappelijk adviescomité samengesteld uit (een vertegenwoordiging van) The Economic Board en andere partners, zoals welzijnsorganisaties, provincie, waterschap, etc): adviseert het regiobestuur op bepaalde momenten over integraliteit van de opgaven en het partnerschap daarbij van onze partners. Zorgt voor strategische partnerschappen tussen overheden en maatschappelijk veld.

2. Agenda: Integrale maatschappelijke Opgaven voor de Regio

In onze verkenning afgelopen najaar zijn vijf domeinen herbevestigd als vaste ijkpunten voor de regionale agenda: *werkgelegenheid/ arbeidsmarkt*; *verstedelijking*; *bereikbaarheid*; *duurzaamheid* en de opgave om ondanks de groei die op ons afkomt onze *leefkwaliteit* te behouden. Op die domeinen leven als centrale vragen: *'Is er werk voor iedereen?'*; *'Kan ik vlot en schoon de hele regio bereiken?'*, *'Kan iedereen een passende woning vinden?'* en *'Kunnen we in 2050 een duurzame energieneutrale en circulaire regio zijn?'* met als overkoepelende vraag *'Kunnen we ondanks de groei in werk en wonen toch onze leefkwaliteit behouden?'*
Die laatste vraag vloeit voort uit de centrale ambitie van *'kwalitatieve groei'*, dat wil zeggen een positieve ontwikkeling van werkgelegenheid en woongelegenheid voor onze inwoners, met behoud van de voor dit gebied typische balans tussen een levendige stedelijkheid en een meer ontspannen leefkwaliteit. Een ambitie die nauw aansluit bij het regionale motto 'Gezonde Groei' uit 2018.



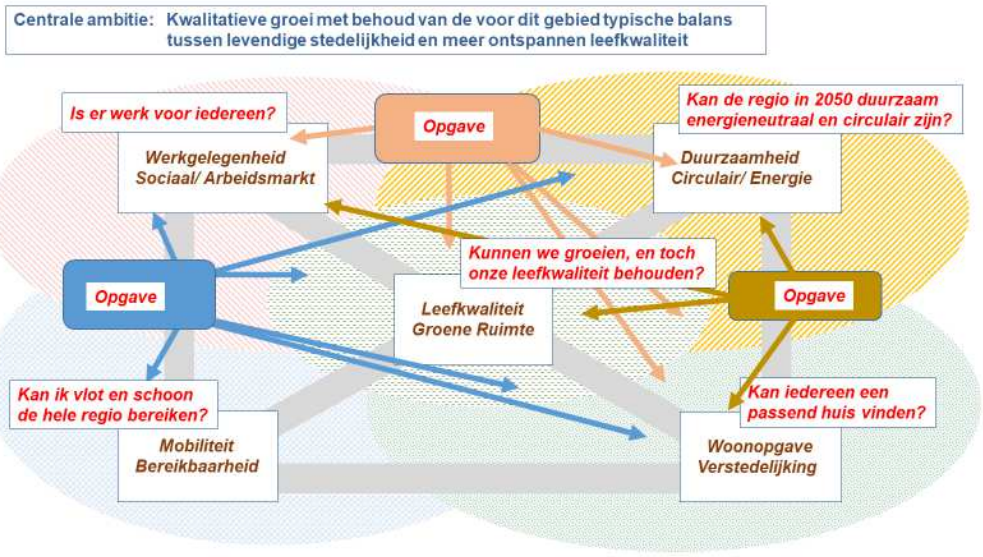
We werken aan welzijn en welvaart voor onze inwoners. Vanuit de sectorale domeinen hebben we de afgelopen jaren al veel voortgang geboekt. Hoewel de huidige structuur dat niet faciliteert, zetten we daarbij nu soms al in op domein-overstijgende benaderingen. Dat mag en moet meer! Want concrete resultaten boeken bij de nieuwe opgaven lukt alleen met een meer integrale aanpak in een samenwerking met uiteenlopende partijen (overheid, bedrijfsleven, onderwijs & onderzoek).
De nieuwe regionale agenda gaat die beweging ondersteunen. Niet meer uitgaan van traditionele beleidsdomeinen, maar de instrumenten uit die domeinen inzetten voor opgaven waar diverse partijen vanuit verschillende beleidsterreinen een bijdrage aan leveren.

Kenmerken

Bij het definiëren van opgaven gaan we de volgende kenmerken hanteren:

- De opgave draagt positief bij versterking en ontwikkeling van de regionale ambities, aansluitend bij de ambities uit de lokale collegeprogramma's én de agenda's van hogere overheden.
- De opgave betreft een integrale maatschappelijke ambitie, die verbinding legt tussen meerdere hierboven genoemde maatschappelijke vragen en die leidt tot concrete resultaten.
- De opgave vereist allianties met andere maatschappelijke partners op bovenlokaal niveau.
- De aanpak biedt toegevoegde waarde op regionaal niveau, met lokale impact in meerdere gemeenten (die door de regionale aanpak in hun ontwikkeling worden gestimuleerd).

Dit betekent dat we de toegevoegde waarde van de regionale agenda juist in de tussenruimte tussen de traditionele domeinen verwachten.



Voorbeelden

Voor de uitwerking kan gedacht worden aan het verbinden van reeds in gang gezette initiatieven met de bredere transities die zich aandienen vanuit de vijf hierboven genoemde basisdomeinen. Als voorbeeld valt te denken aan:

- *Verbinden van energietransitie, arbeidsmarkt, onderwijs en leefomgeving:* Uitvoering van de energietransitie vraagt letterlijk om veel handjes. Het gaat hierbij ook om relatief laaggeschoolde arbeid. Beter verbinden van vraag en aanbod (opleiding en reactivering). In de leefomgeving van inwoners hen perspectief bieden op het leveren van bijdrage aan een belangrijke veranderopgave.
- *Verbinden van mobiliteit, wonen, duurzaamheid en economie:* Onze vervoerssystemen zitten aan hun grens. De regio loopt vast, met alle negatieve gevolgen voor economie en leefkwaliteit. Er is een transitie nodig in ons mobiliteitsgedrag: betere benutting van spoor en waterwegen en het regionaal beïnvloeden van verkeersstromen door plaats- en tijdonafhankelijk werken; snelfietsroutes; verstedelijking rond OV; goedkoper toegankelijk (elektrisch) deelvervoer.
- *Verbinden van economische innovatie, arbeidsmarkt en leefkwaliteit:* De clusters Health&Hightech, Food en Energy zijn voortrekkers in onze brede economische ontwikkeling. Ook deze clusters ondervinden echter hinder van tekorten op de arbeidsmarkt terwijl we tegelijkertijd een hoog onbenut arbeidspotentieel hebben. Niet kunnen participeren heeft een negatieve invloed op welzijn, op de leefkwaliteit en op de financiën van gemeenten. Een bovenlokale participatieaanpak biedt hierbij nieuwe kansen, zeker in relatie tot onze onderwijsinstellingen en startups binnen onze economische speerpunt-clusters.
- *Verbinden van wonen, werkgelegenheid en circulariteit:* We staan gesteld voor een forse woningbouwopgave. Een flink deel zit in herstructurering van bestaande woningtypen. Bouwmaterialen zijn duur en nauwelijks circulair. Er is gebrek aan bouwend personeel. Volop kansen voor verbinding. Gemeenten kunnen door afstemming en collectief opdrachtgeverschap in de leefomgeving grote effecten teweeg brengen, ook in het beheer van openbare ruimte.
- *Verbinden van recreatieve economie, landschap en leefkwaliteit*: Onze regio kent unieke landschappelijke kwaliteiten van stuwwallen, rivierlandschap en open polders. Het is zaak om die kwaliteiten niet alleen te ontzien bij verdere verstedelijking, maar juist ook actief te ontwikkelen. In plaats van een restrictieve rode of groene contourenbenadering zouden we kostbare gebieden verder kunnen versterken, als cultuurlandschap, recreatieve bestemming en de stedelijke uitloop die nodig is voor gezond wonen.

In januari en februari 2020 organiseren we een nadere uitwerking van het opgavenspoor met betrokkenheid van bestuurders en ambtenaren die nu al werken aan de regionale opdrachten. Doel is daarbij om bestaande activiteiten door te ontwikkelen, te bundelen en te richten rond integrale maatschappelijke opgaven. Daarmee willen we, zonder waardevol lopende acties te doorkruisen, een concept opleveren voor een vernieuwende regionale agenda, die in de zomer nader kan worden uitgewerkt, ook richting de regionale en lokale begrotingen voor het jaar 2021. Zo kan een enthousiasmerend startpunt ontstaan voor de nieuwe regionale samenwerking. Een agenda die zich vervolgens van jaar tot jaar verder kan ontwikkelen.

3. Visie op de regio: Fundament, Actualiteit en Perspectief

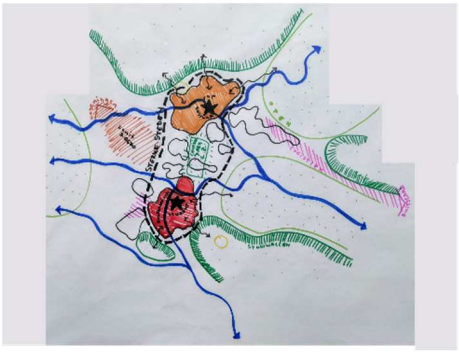
Deze paragraaf geeft een voorzet voor een gelaagd ontwikkelingsperspectief voor de regio. Een visie als 'het verhaal' van de regio. Zo'n visie heeft verschillende gebruikers en kent verschillende doelen. We hebben daarom visie nodig op drie niveaus: *fundament* (waar komen we vandaan en wat is het karakter van ons gebied); *actualiteit* (waar staan we nu en wat is onze uitdaging) en *perspectief* (waar willen we heen en waarmee willen we ons profileren).

Fundament: Waar komen we vandaan en wat is het karakter van ons gebied?

We willen zicht hebben op wat het karakter en de identiteit is van ons gebied, om te kunnen weten wat ons bindt en wat de kern is van onze samenwerking. Belangrijk zijn hierbij de landschappelijke diversiteit, onze strategische ligging en de culturele binding tussen steden en dorpen.

Het karakter van ons gebied is van oudsher bepaald door de stuwwallen van Nijmegen en de Veluwe en de grote rivieren die de stuwwallen doorsnijden. Ons gebied is hiermee het startpunt van de Nederlandse delta. Een nauwe oost-west corridor voor vervoer over water, spoor en autowegen. In noord-zuid richting vormde die corridor vanaf de romeinse tijd tot aan de tweede wereldoorlog een historische barrière. Hierdoor is de culturele ontwikkeling boven de rivieren heel anders geweest dan beneden de rivieren. Ook vandaag de dag voelen we verschillen tussen de Arnhemse regio en de Nijmeegse regio.

Maar er zijn ook parallellen: Ons gebied kent ten noorden en ten zuiden van onze rivieren een gespiegelde structuur, met een centrumstad, stuwwal-gebied en rivierlandschappen. Beide deelregio's raken in dagelijkse verbindingen steeds meer met elkaar verbonden, al functioneren ze daarnaast ook nog als twee onderscheiden verzorgingsgebieden.[2] Onze regio is niet één monocentrisch geheel en gaat dat ook niet worden. De diversiteit van culturen, landschappen, steden en dorpen is juist onze kracht.



Onze regio is inmiddels het grootste verstedelijkt gebied buiten de randstad. We zijn een volwassen stedelijk netwerk met alle relaties en kwaliteiten die we daar tegenwoordig van verwachten. We hebben stedelijke omgevingen met levendige binnensteden, voorzieningen, hoogwaardige kennisinstellingen en stedelijke problemen. We hebben innovatieve bedrijven en bedrijventerreinen, in en om de steden. We hebben wijken en dorpen met aantrekkelijke woonmilieus. We hebben natuur en agrarische gebieden die zorgen voor ruimte, voedsel en recreatie. De bijzondere kwaliteit van ons stedelijk netwerk is de aanwezigheid van de grote rivieren en de stuwwallen met hun bosgebieden. Voor het functioneren van ons stedelijk netwerk zijn al die elementen even belangrijk. Het landschap en de stad stimuleren elkaar. De steden kunnen niet zonder de uitleggebieden. De dorpen kunnen niet zonder de steden. Het gaat niet om een rangorde van functies, maar om de combinatie ervan. We hebben allemaal onze eigen kwaliteiten en ons eigen karakter, maar we zijn ook allemaal betrokken op het stedelijk netwerk waar we deel van uit maken, waar we aan bijdragen, en waar onze inwoners van profiteren.

[2] Tordoir, Gelderse netwerken, Ruimtelijke samenhang tussen gemeenten en kernen in provincie Gelderland, 2016, pag. 32 e.v.

Actualiteit: Waar staan we nu en wat is onze uitdaging?

We willen zicht hebben op de kansen en bedreigingen die zich nu voordoen in onze regio, zodat we weten wat onze uitdagingen zijn en welke opgaven we ter hand moeten nemen. Het gaat om trendmatige ontwikkelingen en kansen die zich voordoen.

Onze regio heeft zich ontwikkeld tot een moderne kennisintensieve regio. We hebben toonaangevende kennisinstellingen en campussen als brandpunten voor de groeiende samenwerking met het regionale bedrijfsleven. Er zijn bloeiende innovatieve bedrijven in alle economische sectoren, waaronder glastuinbouw, smart logistics, maakindustrie, handel en dienstverlening. Als groei-speerpunten kennen we de topsectoren Health &hightech, Food en Energy. De slag naar duurzaamheid wordt in allerlei initiatieven gemaakt. We zijn gekwalificeerd als circulaire topregio.

We hebben verdere groei nodig om te zorgen dat een minder groot aantal van onze inwoners langs de kant moet blijven staan, tegelijk hebben we zorgen over kwalitatieve krapte op de arbeidsmarkt. We hebben een grote woningbouwopgave, vooral voor de lokale woonbehoefte van onze eigen inwoners.
Dit zijn mooie uitdagingen, maar ze geven ons tegelijkertijd zorgen over de kwalitatieve ontwikkeling van onze leefklimaat. We zijn een stevig stedelijk netwerk, maar zonder de overdruk van de randstad en dat willen we zo houden. We hebben veel waardevolle gebieden die we voor verstedelijking willen behoeden. Ons mobiliteitssysteem loopt nu al vast. We hechten aan onze ambitie om in 2050 een duurzame energie-neutrale en circulaire regio te zijn. De verandering van het klimaat vraagt waakzaamheid langs onze rivieren en geeft zorg over droogte, wateroverlast en warmtestress in onze stedelijke gebieden.

Zo heeft zich de grote uitdaging gevormd waar wij met elkaar voor staan: kwalitatieve groei. We gaan nog groeien, in inwoners, in wonen, in werken en in mobiliteit. Dat steunen we omdat het helpt om onze inwoners werk en huisvesting te geven. Maar we willen niet dat die groei ten koste zou gaan van het karakter en de kwaliteiten van onze regio. We kunnen daarom niet alles overal laten gebeuren. Als individuele gemeenten zullen we daarom moeten afstemmen op regionaal niveau. Hoe regisseren we de groei gezamenlijk, op zo'n manier dat we de typische balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit kunnen behouden?

Perspectief: Waar willen we heen en waarmee willen we ons profileren?

We willen zicht hebben op de gewenste ontwikkeling van de regio, zodat we weten welke ontwikkelingen we willen steunen en met welk beeld wij ons buiten de regio willen profileren bij provincie, Rijk, Europa en andere partners waar we mee kunnen samenwerken.

De gewenste ontwikkeling van de regio is duidelijk: we willen een stedelijke maar groene en toekomstbestendige regio zijn. Duurzaamheid is een opdracht voor iedereen en alle regio's, maar in het bijzonder passend voor de regio Arnhem-Nijmegen. Wij zijn in 2018 al verkozen tot circulaire topregio en 'green capital'. Wij lopen voorop met onze speerpunten Health & hightech, Food en Energy. Wij stellen ons ten doel om in 2050 een energie-neutrale en circulaire topregio te zijn. We willen daarmee een betere bedding scheppen voor al die lokale initiatieven die kunnen profiteren van contacten in de hele regio en van de ondersteuningsprogramma's die beschikbaar kunnen komen als wij ons als regio sterk weten te profileren.

Wij zien onszelf als een stedelijk netwerk op nationale schaal; metropoolregio tussen de andere metropoolregio's Eindhoven, Utrecht, Rotterdam-Den Haag en Amsterdam. We hebben daarbij te ambitie om ons in dat gezelschap te blijven onderscheiden als een groene regio met een meer ontspannen leefkwaliteit.

Deze ambitie maakt dat in ons strategisch perspectief alle kwaliteiten in het mozaïek van onze regio even onmisbaar zijn. Groen en rood, blauw en grijs, de balans daartussen is onze kwaliteit. Circulariteit is voor ons niet alleen het hergebruik van grondstoffen en herwinbare energie. Circulariteit is voor ons een algemeen principe om geen negatieve gevolgen af te wentelen naar andere groepen, andere tijden of andere gebieden. Het gaat ons om inclusief denken, waarin alle mensen mee doen en we ons leven duurzaam inrichten zodat de kwaliteiten van ons gebied behouden blijven voor de toekomstige generaties. Voor ons is het profiel van *groene, circulaire metropoolregio* een sociale opgave, economische opgave en ruimtelijke opgave tegelijk.

Met deze profilering als *groene, circulaire metropoolregio* in inclusieve zin zetten wij onszelf gezamenlijk en eendrachtig in de etalage voor samenwerking met provincie, Rijk, Europa en maatschappelijke partners. Een eenduidige profilering van de regio is een gezamenlijk belang en straalt uit naar alle deelgebieden, alle gemeenten en alle sectoren. In onze brede definitie is circulariteit een aspect van al ons handelen en een inspiratiebron waar ieder initiatief van lokaal tot internationaal bij kan aanhaken.

Komende maanden wordt verder gewerkt aan een handzame en inspirerende verwoording en verbeelding van onze visie en het perspectief voor de regio Arnhem- Nijmegen. Daarbij zullen we behalve het (inter)nationale perspectief en de regionale agenda ook de lokale worteling in beeld brengen. Welke koplopers en gangmakers vinden we in de verschillende gemeenten, hoe dragen zij bij aan onze strategische speerpunten en hoe kunnen zij profiteren van de regionale profilering?

4. Urgentie: Het waarom van vernieuwde regionale samenwerking

Afgelopen jaar hebben we geconstateerd dat de lichte afstemming binnen het Gemeenschappelijk Orgaan ons onvoldoende in staat stelde om als regio verder te komen. We stelden met elkaar een tweezijdige urgentie vast.
(1) We missen slagkracht. De opgaven en ambities waar we voor staan zijn groot en veelomvattend en vragen om een meer integrale aanpak en een krachtiger besturing. We hebben onvoldoende organisatiekracht om adequaat te kunnen reageren en bij te dragen aan programma's en ontwikkelingen bij provincie, Rijk en Europa (bv. regiodeal). Qua ontwikkeling blijven we achter bij bijna alle andere regio's in Nederland, zowel economisch als qua bredere welvaart.
(2) We missen transparantie en democratische legitimatie: De gemeenteraden hebben geen zicht op en geen effectieve zeggenschap over welke onderwerpen op de regionale agenda staan. Ook aan de colleges wordt dit niet samenhangend voorgelegd. De inzet van financiële middelen is versnipperd en ondoorzichtig. Het is niet duidelijk wie mandaat heeft om bepaalde keuzes te maken en hoe democratische verantwoording daarvan verloopt.

Hieronder werken we deze dubbele urgentie nader uit.

Transparantie en bestuurlijke legitimatie niet op orde

Onze huidige samenwerking (college-samenwerking gericht op afstemming) kent geen formele sturingsmechanismen. Omdat er geen zichtbare beslissingen worden genomen zijn er ook amper controlemogelijkheden voor colleges en raden.
Er is weinig zicht en geen collectieve grip op datgene dat er in de portefeuillehoudersoverleggen wordt geagendeerd en op de resultaten daarvan. In de praktijk van de samenwerking doen zich incidenteel nieuwe ambities en keuzes voor - bv. op uitnodiging van provincie en rijk - die dan 'uit het niets' ineens om bestuurlijke besluitvorming door 18 gemeenten vragen. Dit voelt voor colleges en raden vaak ongemakkelijk omdat ze het niet kunnen zien aankomen.
Ook de financiën zijn niet transparant. De formele regiobijdrage naar inwonertal is vergelijkenderwijs bijzonder laag, maar daarnaast vinden individuele wervingsacties onder de gemeenten plaats waarmee de totale bijdrage op een onoverzichtelijke manier aanmerkelijk oploopt.

Bleek profiel: niet herkenbaar en vindbaar

Provincie, Rijk en Europa willen steeds vaker zaken doen met regio’s, of het nu gaat om de nationale omgevingsvisie, de regionale energiestrategie, regiodeals, de cultuurregio's of anderszins. Als Arnhem-Nijmegen kunnen wij nu niet snel en adequaat reageren met passende programma's en trajecten. Door het ontbreken van een herkenbare regio heeft ons gebied een bleek profiel gekregen. We zijn niet vindbaar en herkenbaar voor onze partners. We hebben de organisatiekracht niet op orde. Waar nodig doen we ons best met houtje-touwtje gelegenheidscoalities, niet altijd even breed en krachtig en met vaak wisselende afzenders en gezichten (bv. regio Arnhem-Nijmegen, Economic Board, PFO economie, Investeringsagenda, Provincie, Arnhem-Nijmegen-Food Valley, steden Arnhem en Nijmegen). Met extra inzet van ambtelijke en bestuurlijke energie lukt het soms toch om binnen te komen (NOVI-propositie, woondeal), maar vaak zitten we niet op het goede moment aan de goede tafels bij Europa, Rijk of provincie. We delen daardoor vaak niet mee in grote geldstromen, bijvoorbeeld de regio-enveloppe/regiodeals.

Een sterke lobbypositie is alleen mogelijk met een sterk profiel. We hebben een rijk verhaal nodig over alles wat wij als regio te bieden hebben aan innovaties, kennis en over wat wij kunnen bijdragen aan de provinciale, landelijke en Europese opgaven. Een verhaal dat aansprekend is en geloofwaardig en

dat meerdere jaren door alle regionale bestuurders consistent wordt uitgedragen. Daarmee kunnen we onze toegang tot Europese, Rijks- en provinciale programma's vergroten.

Nieuwe opgaven: balans tussen groei en leefbaarheid

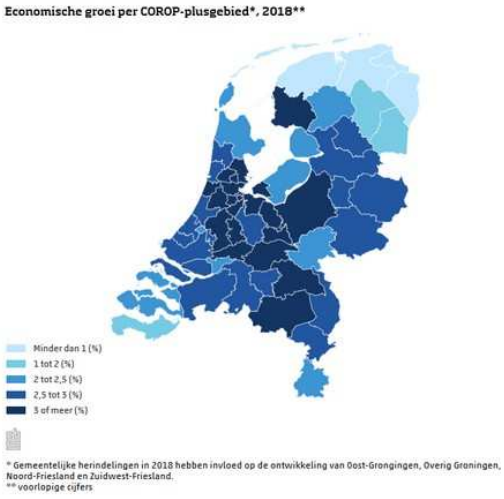
Voor onze agenda is samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partners onmisbaar geworden. In onze verkenning afgelopen najaar zijn vijf domeinen herbevestigd als vaste ijkpunten voor de regionale agenda: *werkgelegenheid/ arbeidsmarkt*; *verstedelijking*; *bereikbaarheid*; *duurzaamheid* en de opgave om ondanks de groei die op ons afkomt onze *leefkwaliteit* te behouden. De actuele opgaven op deze domeinen zijn groots en veelomvattend en vragen steeds meer om een integrale aanpak in samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partijen. Ieder individueel leveren alle gemeenten belangrijke bijdragen aan de opgaven op deze domeinen, maar uiteindelijk gaan ze de draagkracht van de individuele gemeenten te boven. Om onze doelen op deze domeinen te behalen is een meer daadkrachtige regionale samenwerking onmisbaar.

De werkelijke uitdaging ligt komende jaren in het verbinden van deze domeinen. Er komt nog sterke groei op ons af, wat gunstig is om iedereen werk en passende huisvesting te kunnen bieden, maar tegelijkertijd willen we de regio bereikbaarheid houden; duurzaam energieneutraal en circulair te maken en willen we de leefkwaliteit behouden die het kenmerk is van onze regio. Dit vraagt om een aantal samenhangende transities op het terrein van energie; mobiliteit; innovatieve circulaire economie; inclusieve participatie in plaats van tweedeling; gezondheid; bruisende steden en waardevolle landschappen. De huidige sectorale portefeuille-indeling hindert ons hierbij. We zoeken een nieuwe agenda waarin deze uitdagingen als integrale opgaven worden aangepakt. Juist in de verbinding tussen de domeinen. Transparant en daadkrachtig.

Achter blijvende ontwikkeling

Arnhem- Nijmegen is met bijna 800.000 inwoners en een regionaal product van € 27 miljard[7] een sterke stedelijke regio. In economische kracht kunnen wij de vijfde regio van Nederland zijn. Maar we benutten die positie onvoldoende. Het lijkt soms alsof we onszelf niet zo durven te zien en we presteren ook niet op dat niveau.

Economisch blijven we achter bij bijna alle andere regio’s in Nederland. Op diverse lijstjes, onder meer de CBS Economische groeiregio's in 2018[3] en de Brede welvaartindicator[4] neemt de regio Arnhem-Nijmegen een lage positie in ten opzichte van andere stedelijke regio's. Het economische groeicijfer van de regio Arnhem-Nijmegen over 2018 is met 2,4% te vinden in het onderste regionen van de lijst met Corop-regio's[5] in Nederland. De gemiddelde groei in Nederland is 2,7%, met uitschieters naar 3,8%. De ons omringende Gelderse regio's scoren allemaal hoger.



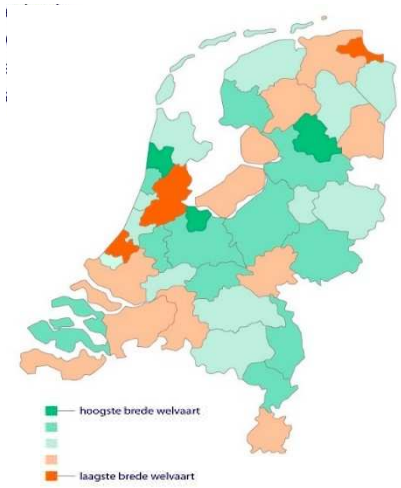
[3] CBS Economische groei regio's in 2018

[4] De Brede welvaartindicator levert inzichten op over de staat van brede welvaart in de Nederlandse regio's. De Brede Welvaartsindicator onderscheidt 11 dimensies: werk, inkomen, onderwijs, gezondheid, balans werk-privé, sociale contacten, maatschappelijke betrokkenheid, subjectief welzijn, woontevredenheid, veiligheid, milieu

[5] Corop-regio's: Coropgebieden zijn in 1970 vastgesteld door de Coördinatiecommissie Regionaal Onderzoeksprogramma (COROP). De gebiedenzijn ontwikkeld op basis van het principe van een kern met verzorgingsgebied en regiofunctie. De gemeente Montferland en Mook en Middelaar vallen buiten het Coropgebied van de regio Arnhem-Nijmegen.

Het indexcijfer werkgelegenheid komt volgens de Provinciale werkgelegenheidsenquête 2018[6] inmiddels weer boven de 100 uit en is ook wat hoger dan het gemiddelde Gelderse cijfer. Onze eigen *regionale economische monitor*[7] (2019) laat zien dat de economische ontwikkelingen in de regio (werkloosheid, banen, bruto regionaal product) de landelijke trend volgen, maar werpt daarmee tegelijk de vraag op of je als grotere stedelijke regio niet een stuk boven het landelijk gemiddelde zou moeten scoren.
De presentatie *Trends, ontwikkelingen en opgaven Regio Arnhem-Nijmegen* (juni 2018)[8] van Platform31 wijst op het onevenredig grote onbenutte arbeidspotentieel van 19,5% (veel mensen in WW en bijstand) in de regio Arnhem-Nijmegen en de risico's die dit met zich meebrengt in de zin van het 'afknijpen' van economische ontwikkeling.
De gemiddelde score van de 18 regiogemeenten op de pas verschenen gemeentelijke ranglijst van economische toplocaties van Bureau Louter[9] is laag.

Onderpresteren zien we ook als we de ontwikkeling van welvaart en welzijn in een breder perspectief bekijken. In de jaarlijkse 'Brede Welvaart'-monitor van Rabobank, Universiteit Utrecht en CBS worden naast inkomen en arbeidsmarkt indicatoren meegenomen op veiligheid, woontevredenheid, milieu, privé-werkbalans, onderwijs, sociale contacten, maatschappelijke betrokkenheid en subjectief welzijn. Ook in deze monitor neemt onze regio een lage positie in. Met een samengestelde score van 0,66 blijven behalve de grootste steden en een aantal perifere regio's vrijwel alle andere regio's ons voor.



Behalve onze economische prestaties blijft dus ook ons welzijn in bredere zin achter bij wat hier mogelijk zou moeten zijn vanuit de kracht van de regio in combinatie met ons meer ontspannen karakter en ons prachtige landschap.

In de studie Kracht van Oost[10] uit 2016 wordt door de onderzoekers als belangrijke verklarende factor aangegeven dat de agglomeratievoordelen in de regio Arnhem-Nijmegen nog onderbenut zijn. De grote concentratie kenniswerkers in beide steden en de verdere regio kan van grote waarde zijn voor het aantrekken en ontwikkelen van kennisintensieve en innovatieve bedrijvigheid in Oost-Nederland. De regio zou, met behoud van de eigen accenten van Arnhem en Nijmegen, samen 'massa en diversiteit' moeten maken om voldoende schaal te realiseren. Alleen dan kunnen de 'agglomeratievoordelen' worden verzilverd die in de moderne economie doorslaggevend zijn.

[6] Provinciale werkgelegenheidsenquete 2018
[7] Regionale economische monitor Arnhem-Nijmegen
[8] https://www.regioan.nl/media/Lunchpresentatie-Platform31-Regionaal-Overlegt-20-6-2018.pdf
[9] Bureau Louter, gemeentelijke lijst van economische toplocaties 2019
[10] Kracht van Oost (Regioplan, Ruimtelijk Atelier Tordoir e.a, 2016)

BEHANDELRESULTAAT

Informatieve bijeenkomst 12 februari 2020

Contourennotitie versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen, informatieve bijeenkomst voor de raad

Documentnummer:	
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	A. Marcouch/J. van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Pape (VVD), Hutten (CDA), Venhoek (D66), de Vries (PvdA), Aydemir (DENK-Verenigd Arnhem), Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij), Gemici (GroenLinks) en Witberg (Partij voor de Dieren).
De fracties van de ChristenUnie, PVV en SP waren niet bij de bijeenkomst aanwezig.

Aanleiding
Deze informatieve bijeenkomst is georganiseerd (mede) op verzoek van de Stuurgroep Versterking regionale samenwerking. Bedoeling is het bespreken van de Contourennotitie, die als basis zou moeten dienen voor het uiteindelijke voorstel tot versterking van de regionale samenwerking.

Bespreking
Ter illustratie van de notitie heeft Jan Herman de Baas, kwartiermaker van het versterkingsproces een toelichtende presentatie gegeven en heeft hij vragen uit de raadskamer beantwoord. Onderdelen van de notitie zullen nog nader uitgewerkt moeten worden. De grote lijn is helder.

Conclusie
De voorzitter dankt de wethouder en Jan Herman de Baas voor de presentatie en de toelichting en concludeert dat hiermee dat de beraadslaging voor nu is afgerond.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

J. van der Loo